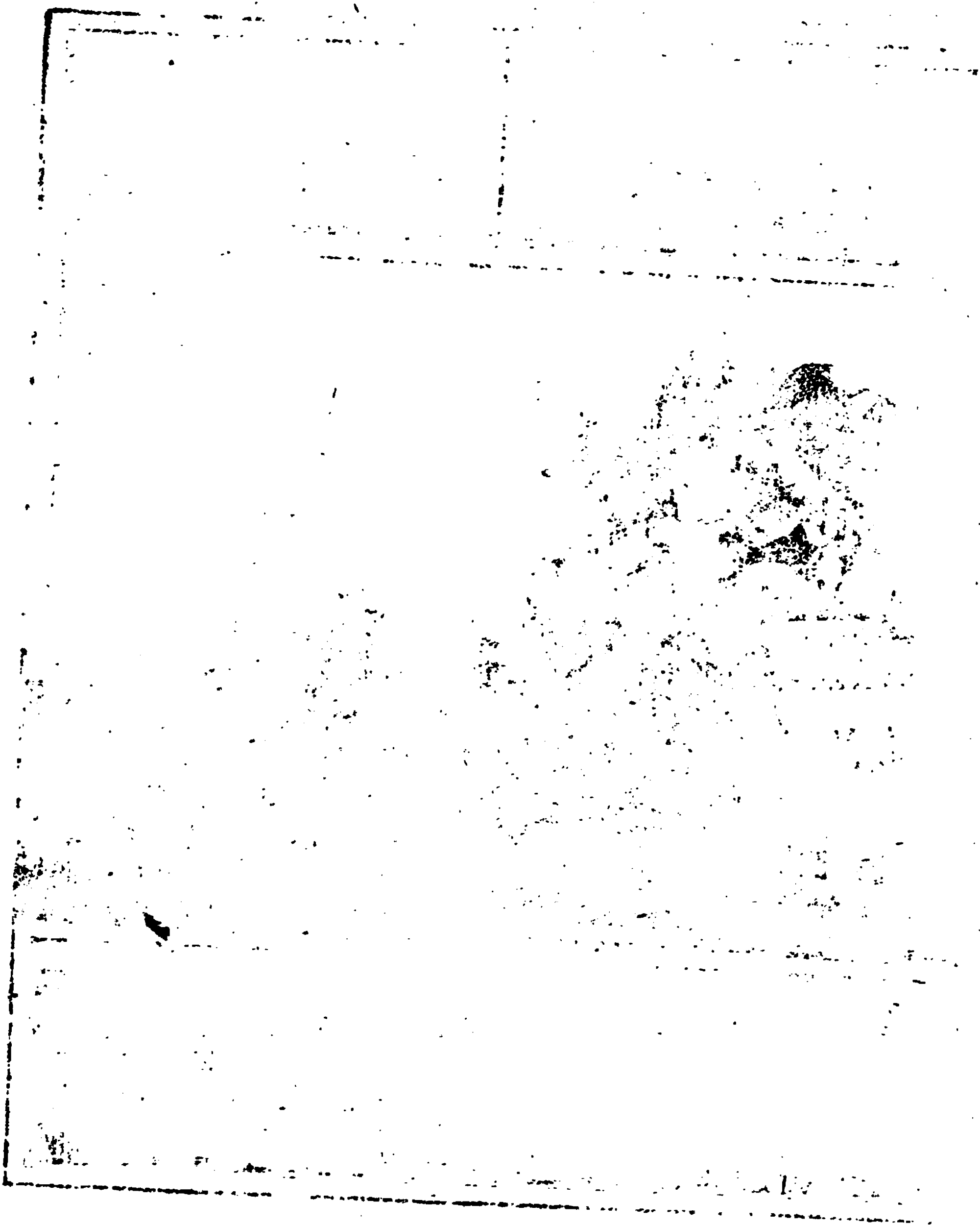

Leven en Bedryf van CORNELIS TROMP

t'Amsterdam Gedrukt voor den Auteur 1692.

LEVEN en BEDRYF

Van den vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg, Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

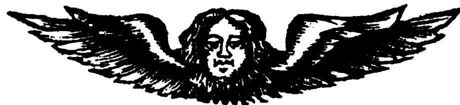
Holland en Westvriesland.

Ondermengd met de voornaamste daaden van verscheidene andere Zeehoofden, en voornaamentlijk met die van

MARTEN HARPERTSZ. TROMP.

Benevens een naauwkeurig verhaal van der Nederlanderen en hunner Bondgenooten Oorlogen, sedert den jaare 1650. tegens verscheidene Volkeren gevoerd.

Voorzien met alle de noodige authentyke Stukken en Bewyzen, en vercierd met schoone kopere Figuuren.

Tot AMSTERDAM,

Gedrukt voor den *Autheur*; en zijn te bekomen by TIMOTHEUS TEN HOORN, Boekverkooper in de Nes, by de Brakke Grond, in 't Zinnebeeld.

En by JAKOB van BEVERWYK, Boekverkooper tot *Haarlem*. 1692.

Aan den
LEEZER.

De dood van den Heer TROMP, *dappere Zoon van een dapperen Vader, beide wegens hunne menigvuldige Zeetochten, en Overwinningen op verscheidene Vyanden, door de gantsche wereld vermaard, deed ons de gedachten opvatten om zyn roemruchtige daaden (ten einde de zelven altyd des te beter in varsche gehengenis, en als voor d'oogen tegenwoordig, te hebben) op 't papier te stellen; hier toe bewoogen door het voorbeeld van eenigen, die zulks omtrent de persoonen van andere doorluchtige Zeehelden met groote lof hebben gedaan* Van Galen *heeft zyn* Montanus, *en* de Ruiter *zyn* Brand *gehad: en een reeks van oude en nieuwe Nederlandsche Zeehoofden, in een eenig boek begreepen, heeft mede haar Schryver gevonden. 't Was derhalven billyk, dat ook een Held (door twee gekroonde Hoofden wegens zyn dapperheid vereerd met de waardigheid van Baron, Ridder en Graaf) iemand vond, die de moeite name van zyn voornaamste bedryven aan zyn Tydgenooten, en de Nakomelingen, mede te deelen. Dezen arbeid heeft het ons (gedreeven door een zucht tot ons Vaderland, en door de genegentheid welke wy door zyn Spitsbroeders en Oorlogsgenooten aan den Heer* TROMP *hebben zien bewyzen) goed gedacht op ons te neemen. Maar hier ontmoetten ons twee swaarigheden: d'eerste, dat wy hem niet overal op het tooneel konden voeren, ter oorzaak dat hy gantsche jaaren aan land gelaaten is geweest: en d'andere, dat hy (uitgezondert 't geen hy in den jaare 1674 op de Fransche kusten, en naderhand in dienst van de Kroon Deenmaarken heeft uitgerecht) altyd onder het beleid van hooger Opperhoofden heeft gestreeden. Belangende d'eerste: wy oordeelden in dat gebrek te konnen voorzien met ondertusschen te verhaalen 't geen in dien tyd omtrent anderen aanmerkelyks was voorgevallen. 't Gevolg der zaaken vereischte*

te zulks : en by die gelegentheid zyn de voornaamste daaden van zyn Vader, dien vermaarden Hollandschen Admiraal, tegens d'Engelschen uit de pen gevloeid; gelyk ook van anderen tegens andedere Vyanden. Van die natuur is het verhaal van de meeste Barbaryshe zaaken; mitsgaders, voor het grootste gedeelte, van den Noordschen Oorlog, gevoerd in den jaare 1656. van d'onlusten met Vrankryk, en den Oorlog met Portugaal, in het volgende jaar; van den Oorlog tusschen de Koningen van Deenmarken en Sweeden in den jaare 1658. enz. En noopende de twede swaarigheid: wy meenden, dat ons die niet van ons voorneemen behoorde af te wenden. Want, hoewel den Heer TROMP *het gebied niet over gantsche Vlooten heeft gevoerd, heeft hy het ten minsten over Esquadres gehad, en zich altyd in de Zeeslagen zodanig gekweeten, dat en Vrienden en Vyanden loffelyk van hem wisten te getuigen. Meer behoeft men hier niet af te zeggen; dewyl het aan al de wereld bekend is: en noch leeven'er genoeg, die zich niet en konnen vermoeyen met zyn krygsdeugden te pryzen. En indien het den Almachtigen beliefd had hem een langer leevenstyd te vergunnen, men zou mogelyk gezien hebben, wat hy als Lieut. Admiraal Generaal der Vereenigde Nederlanden tegens zyn Vyanden zou hebben uitgerecht. Doch dit's te laat. Ondertusschen, gelyk een Historie vereischt dat men t'eenemaal onzydig en volgens de waarheid gaa, hebben wy ons stiptelyk aan dezen regel gehouden, en de zaaken niet grooter gemaakt, als ze in der daad geweest zyn. Ook hebben wy nergens eenige zydigheid ingetoond, en ons vernoegd met de dingen blootelyk te verhaalen. De Leezer kan'er af oordeelen uit de vergelyking van ons Werk met de Gebeugschriften van dien tyd: en wy houden ons verzekerd, dat hy ons het recht zal doen van, indien niet de manier waar op wy de zaaken verhandeld hebben, ten minsten onzen yver en geenzydigheid te pryzen.*

—— —— si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

LEVEN en BEDRYF

Van den Vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg; Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

Holland en Westvriesland.

E daaden van groote Mannen, welke of door wysheid of door dapperheid uitgemunt hebben, op 't papier te stellen, en de zelven door dat middel aan de vergetelheid t'ontrukken, en in de geheugenis der nakomelingen te doen herleeven, is al van voor veele eeuwen een zeer loffelijke zaak geacht geweest. Aldus zyn de Helden der Grieken en Romeinen (om van geen ouder Volkeren te spreeken) aan de laater tyden overgebracht, en hun bedryven met zo leevendige koleuren afgeschilderd, dat wy ons inbeelden de zelven als voor oogen te zien. Maar indien de twee gemelde Volkeren reden gehad hebben om op de koenheid hunner Landtsgenooten te roemen; niet minder reden heeft Holland om de haaren ten toon te stellen: en zo ooit eenig Gedeelte der Wereld berucht is geweest wegens de dapperheid van Zeehelden, 't is gewisselijk dit, 't geen 'er alleen meer heeft voort-

Inleiding.

Holland munt uit in Zeehelden.

gebracht, als alle d'andere Landen en Koningrijken te samen. 't Is onnoodig de voorbeelden daar af te berde te brengen, als zynde deze waarheid overal genoegsaam bekend. Eenigen van onze Geletterden hebben zich ontleedigd met de daaden onzer voornaamste Zeehoofden te beschryven, het loffelijk exempel der Ouden hier in navolgende; en wy ook het onze tot het gemeen best willende bybrengen, onderneemen den Vaderlanders voor oogen te stellen de stoute aanslagen en dappere uitvoeringen van den onversaagdsten Held, die (zonder echter den wel verdienden roem van anderen te verkorten) mogelijk ooit de zee bevaaren heeft: een Held, die zodanig de schrik zyner Vyanden is geweest, dat zyn naam alleen bekwaam was om hen den moed te doen ontzinken: die gesprooten was van een Vader, welke door zyn beleid en wakkerheid den Staat der Vereenigde Provincien ontsagchelijker heeft gemaakt, als ooit iemand voorheen, en ook zyn leven, strydende voor zyn Vaderland, glorieuzelijk opgeofferd: eindelijk, een Held, die de loffelijke voetstappen van een zo doorluchtigen Voorganger altyd kloekmoediglijk heeft nagevolgd; die van de zynen zo zeer was bemind, als van zyn Vyanden gevreesd; die alle de Krygsdeugden in den hoogsten graad bezat; en wiens treffelijk leven het te wenschen waar dat met een roemruchtiger dood geëindigd had mogen worden. Doch eer wy verder gaan, willen wy den Leezer gebeden hebben, indien 'er, by gebrek van goede Gedenkschriften, eenige kleinigheden door ons vergeeten, of niet met al de behoorlijke naauwkeurigheid verhandeld mochten werden, dat het hem believe ons zulks ten besten te houden, en zich te verzekeren, dat het niet uit eenige zydigheid of kwaadwilligheid omtrent deze of geene zaaken of persoonen voortspruit, dewyl wy in alles met de noodwendige getrouwheid en oprechtheid te werk zullen gaan, stellende de waarheid alleen tot ons richtsnoer, zonder om eenig ding van de zelve af te wyken.

1650. De Jonge Tromp (van wiens jongelingschap men het ons ten goeden zal believen te houden dat wy geen melding en doen, dewyl men omtrent die jaaren niet gewoon is groote dingen te verrichten) na van zyn kindtsheid af ter zee gevaaren te hebben,

wierd terstond op zyn mannelijke jaaren tot het Capiteinschap verheven, en vond wel haast gelegentheid om boven anderen aangemerkt te worden. De Vaart op Spanjen en de Middellandsche Zee vereischte noodzaakelijk toeverzigt; dewyl de Turksche Roovers sedert een tyd zeer veel Schepen van de Hollanders genomen hadden. d'Algemeene Staaten, trachtende hier in te voorzien, gaven aan Johan van Galen, berucht door zyn treffelijke krygsdaaden, order om met den Commandeur de Wilde, en de Capiteinen Tromp en van Velsen (na de Fransche en Portugaalsche Vloot door de Hoofden tot voor Cadix gebracht te hebben) na Salée te gaan, en dat Roofnest te water te bezetten. Hy had voor af bericht van Capitein David de Vries, leggende met zyn Schip aldaar te kruissen, gekreegen, dat 'er geen Roovers van daar in zee waren geloopen, en de Oude tegens de Nieuwe Stad over het Oppergezag sedert een tyd gestadig in de wapenen stond, en alstoen juist op het zeerst over hoop lei. Doch hoe hard zy ook onder malkander verdeeld mochten weezen, konden zy, vreezende de macht der Hollanders, zich echter onderling wel verstaan om een Vredeverdrag met de Staaten Generaal aan te gaan. De zaak wierd dan by der hand gevat, en in de Vloot schriftelijke Voorwaarden beraamd. Wyders, wanneer het Slot een witte Vlag liet waaijen, en de zelve van Galens bovenste Steng afflingerde, zou het den Gevolmachtigden geoorlofd weezen aan boord te komen. Op dit teken ter wederzyde begaven zich vier Mooren na het Schip van van Galen; alwaar beleefdelijk in de Kajuit ontfangen zynde, deed de voornaamste van hen allen aldus het woord: Dat „ de Steevoogden der Oude en Nieuwe Stad van Salée al voor „ eenigen tyd met bysonder verlangen de komst van de Hollandsche Vloot te gemoet hadden gezien; als die tot een eerlijke „ Vrede met de zelve ten hoogsten genegen waren; en des te „ meer, dewyl ze, eer zy zich aan de Maroksche slaaverny hadden onttrokken, altyd met haar Hoog-Mogenden in een stille onzydigheid geleefd hadden: Dat zy het een verwonderlijke zaak hadden gevonden, dat zy, noch dienstbaar zynde, „ met een vry Volk vrede hadden konnen onderhouden, en nu, „ eindelijk mede tot de vryheid geraakt, met het zelve in geschil

1650.

Tromp gaat met van Galen na Salée.

Onderhandeling met die van Salée.

1650. „zouden volharden; doch dat men van deze onhebbelijkheid „aan eenigen van hun Krygsoversten de schuld moest geeven: „Dat zy derhalven betaamelijke Voorwaarden, op de welken de Vrede te vinden mocht zyn, verzochten.

Men leverde hen dan op hun begeeren de volgende Voorwaarden over. I. Dat alle Christene Slaaven, uit de vrye Nederlandsche Schepen gevangen bekomen, zonder onderscheid van Landaard, schadeloos ontslagen zouden worden. II. Dat geen Staatsche Schepen, onder wat dekmantel het ook mocht weezen, hier namaals aangehaald zouden werden: III. Dat 'er geen Kaapers uit Salée zouden mogen loopen, zonder dat alvoorens van de Reeders borg waar gesteld, dat door de zelven geen Hollandsche of Staatsche Schepen beschadigd zouden werden. IV. Dat de zodanige Schepen, door die van Algiers of Tunis om te verkoopen in hun Haven gebracht, aan d'Eigenaars weder geleverd zouden worden. V. Dat geen Inboorling van de Vereenigde Nederlanden binnen Salée slaaf zou mogen weezen, noch in haar gebied als zodanig verkocht konnen worden: maar dat men hem terstond op vrye voeten zou moeten stellen. VI. Dat de Handel op de zelve Plaats onbekommerd toegelaaten, en verzekerd zou werden. VII. Dat de in- en uitgaande Goederen der Nederlanders met geen andere Tol beswaard zouden worden, dan als de Mooren betaalden. VIII. Dat onder deze Voorwaarden, na goedvinden der Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal, hun Bondgenooten mede begreepen zouden zyn: blyvende vorders alle de zelven even bondig bekrachtigd, als de Vereenigde Staat die met den Koning van Marocco voorheen bevestigd had.

Daar wierd ook by den Krygsraad goedgevonden, David de Vries, gelijk de Mooren verzocht hadden, met zyn Boot binnen de Stad te zenden, om aldaar dit heilzaam werk der Vrede voort te zetten.

Ondertusschen, hoewel 'er zeer naauwe wacht gehouden wierd, liep een Moorsch Schip met hoog water, onder de bescherming van 't Slot, langs de wal na binnen; en de Wilde begaf zich na Mahmora, een klein en slecht Stedetje, een half myl van de groote Zee, aan den uitgang der Rivier Subus,

twaalf

twaalf mylen van Salée gesticht, om den vyanden den toegang tot het versch water te verhinderen. Alhier beleefdelijk genoeg van den Stadvoogd zynde onthaald, kwam hy, na verrichting der zaaken, weder voor Salée ten anker, daar hy den begonnenen Vredehandel in een zeer soberen staat bevond. De Barbaaren konden tot lossing van hun Gevangens zonder ransoen niet verstaan. Zelfs wilden die van Aribal deze en andere Voorwaarden niet eens aanzien : welke hardhoudendheid der Saleërs door de Hollanders wel straffelijk beantwoord, maar niet verbeterd wierd. Men schreef vast brieven over en weer, doch met weinig gevolg. 1650.

Midlerwyl kreeg men bericht, dat zeven Fransche Roovers voor den Uithoek van St. Vincent lagen te hengelen; weshalven de Wilde, Tromp en Swart na Cadix gezonden wierden, om de Koopvaarders, aldaar leggende, een stuk wegs te geleiden, en wyders op de gemelde Zeeroovers te passen. Men handelde ondertusschen voor Salée noch al wegens de Vrede. De Mooren stonden sterk op de betaaling van de te lossene Slaaven, en dreigden, indien die van de Vloot tot geen nader bod kwamen, de zelven met Barken na Algiers, of anders landwaart in te zenden. Dit wreed besluit deed die van de Hollandsche Vloot, daar de gemelde Capiteinen zich nu al weder bygevoegd hadden, tot gematigder voorwaarden verstaan, en aanbieden, de Slaaven te betaalen zo veel als zy ter eerster inkoop hadden gegolden. Over d'andere punten mocht men wederzydsche Gemachtigden stellen.

Tromp met twee andere Capiteinen na Cadix tot beleiding van Koopvaarders.

Komt weder voor Salée.

Dit zou zich misschien wel ingeschikt hebben, indien een tyding uit Tetuan de Mooren, door hoop van de Nederlandsche Vloot te konnen beschadigen, tot den verderen handel niet traag had gemaakt. Negen Algiersche Roovers hadden zich aldaar ververscht, welke een aanslag op den eenen of den ander der Vlootelingen, voornaamentlijk van Galen, die door het af- en aanzeilen der andere Schepen dikwils alleen voor Salée bleef leggen, gesmeed hadden. Dit gerucht, door bevestiging van de Vries noch dieper ingedrongen, maakte hen altemaal wakker. Zy hielden dan naauwer toeverzicht, en zich dichter by een : doch onvoorzien zynde van water, wierd

Tromp om water.

1650. Tromp na la Tache afgevaardigd, van waar hy, zyn last volvoerd hebbende, binnen negen dagen weder te rug keerde.

De Vries ondertusschen door de holle deiningen met een Bark aan boord gevaaren, bracht brieven, en een Spaanschen Koopman, mede; welke door van Galen onbeantwoord wierden gelaaten: vermits de Stadvoogd van Zuid-Salée alreedts eenige dagen te vooren na Fes vertrokken was, en die van 't Noorder een dag of twee daar na stond te volgen, om met den Koning Tafilet, die zich byna geheel Barbaryen onderworpen had, te handelen; te meer alzo, na betooning van gehoorzaamheid, de zaak eerst voor hem dienen kon, om, op nader bericht der Staaten Generaal, een bondiger Verdrag te sluiten. Mondeling beval hy den Spaanschen Koopman, aan die van Salée te berichten, dat, indien eenige Hollandsche Slaaven vervoerd wierden, zy nooit op een Vrede met de Vereenigde Nederlanden, noch bevryding van beleg, te hoopen hadden. Den 20sten. Augusti keerden de Stadhouders uit Fes weder te rug, en deeden hun komst aan de Vloot aanstondts bekend maaken, benevens de groote genegentheid tot bevoordering van den aangevangenen Vredehandel. Doch terwyl de zaaken aldus stonden, wierd van Galen door Capitein Blok, uit Texel voor Salée aangekomen, uit den naam van haar Hoog-Mogenden aangediend, dat hy zich over Cadix na Bourdeaux of Rochel by de Franschvaarders zou vervoegen, om de zelven na binnen te begeleiden. Hy gaat dan op het Schip de Roos over, en laat de last der zaaken aan den Commandeur de Wilde en zyn byhebbende Capiteinen; welke, na veele stribbelingen, eindelijk op den 9den. February des Jaars 1651. met die van Salée wegens het volgende Vredeverdrag overeenkwamen.

Van Galen tot begeleiding der Franschvaarders van voor Salée opontbooden.

1651.

Vrede tusschen haar Hoog-Mogenden en die van Salée geslooten.

Articulen der Eeuwige Vrede, tusschen haar Hoog-Mogenden, de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en de Heeren Gouverneurs en Oversten der Steden van Salée.

In den Naame, en ter eere Godes: Amen.

KEnnelijk zy aan een iegelijk, dat, om weg te neemen verscheidene misverstanden, onlusten, en redenen van Oorlog (eenige jaaren her-

herwaarts opgereezen en ontstaan tusschen de Vereenigde Nederlandsche Provincien ter eener, en de Heeren Gouverneurs en Oversten der Steden van Salée ter andere zyde) haar Hoog-Mogenden, de Heeren Staaten Generaal der gemelde Nederlandsche Provincien, uit een vredelievend gemoed, tot nederlegging en beslissing van de zelven, nu eenige Maanden geleeden derwaarts gezonden hebben den Erentvesten, Manhaften, Vroomen, haaren lieven getrouwen Gideon de Wilde, Commandeur over vier Schepen en een Jagt van Oorloge; welke, geassisteerd met zyn Esquadre, in gevolge van speciaale Commissie of Procuratie van de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal, aan de Gedeputeerden der gemelde Heeren Gouverneurs en Oversten van Salée geëxhibeerd en overgeleverd, en van hunnen wege uit handen der gemelde Gedeputeerden volkomene Volmacht en speciaale Procuratie van de gemelde Heeren Gouverneurs en Oversten der Steden van Salée voorsz. ontfangen hebbende, heeft men wederzyds, in conformité van de zelven, geconcludeerd, geaccordeerd, en besloten de navolgende en altydduurende Articulen. 1651.

1. Dat de gemelde Gouverneurs en Oversten der Steden van Salée zich voor zich en hunne Nakomelingen verbinden, alle de gevangene Slaaven, veroverd op Schepen binnen de gemelde Nederlandsche Provincien t'huis behoorende, tegenwoordig zynde onder het gebied en de macht der Steden van Salée voorsz. volgens de Lysten daar af alreedts geformeerd, of noch te formeeren, in vryheid te doen stellen; mits en wanneer van hunnen wege tot Ransoen opgebracht en gefourneerd zullen weezen zo veel Penningen, als de zelven respectivelijk ter eerster inkoop hebben gekost, en in de Lysten, wederzyds ondertekend, benevens ieders Naam geëxpresseert staat; zonder de zelven ten profyte der Eigenaars of Persoonen te laaten verhoogen; en veel minder, terwyl hun Vrienden bezig zullen weezen met hun Ransoen te bezorgen en by een te krygen, hen te laaten verduisteren of vervoeren; en dat binnen de spatie of tyd van drie eerstkomende Maanden, weinig min of meer, na dato dezes.

II. Dat geene Schepen der Steden van Salée op Vrybuit zullen mogen uitvaaren, als onder suffisante cautie, aldaar te stellen, wegens d'Ingezetenen der Vereenigde Nederlandsche Provincien in hunne Schepen, Goederen, of Persoonen, niet te zullen beschadigen.

III. Dat de Persoonen, in de gemelde Nederlandsche Provincien geboren of t'huis behoorende, bevonden werdende op Schepen van Neutraalen, welke door de voorsz. Vrybuiters genomen en opgebracht zullen weezen, niet verkocht zullen mogen worden, maar van stönden aan ontslagen, en in vryheid gesteld.

IV. Dat de gemelde Heeren Gouverneurs en Oversten van Salée niet en zullen gedoogen, dat eenige Vrybuiters of Roovers, vaarende van Tunis, Algiers, Tripoli, ofte andere Plaatsen in Turkyen, Barbaryen, of

ofelders, hunne Pryzen, in de meergemelde Nederlandsche Provin-
1651. cien t'huis behoorende, aldaar zullen mogen opbrengen, beneficeeren, of verkoopen, directelijk of indirectelijk, op geenerlei manier, bedenkelijk of onbedenkelijk : maar dat zy in tegendeel, eenige zodanige Pryzen onder hun geweld krygende, ten minsten de daar op bevonden wordende Gevangenen in vryheid zullen stellen.

V. Dat de Tollen op de inkomende en uitgaande Koopmanschappen niet hooger zullen werden gesteld, als ze tegenwoordig betaald worden.

VI. Dat de gemelde Heeren Gouverneurs en Oversten der Steden van Salée, mitsgaders alle hun Onderzaaten, zullen hebben te doen en te laaten geschieden alle goede correspondentie en bejegening, zo aan de Kooplieden die aldaar resideeren, als anderen die 'er uit de Vereenigde Nederlandsche Provincien zouden mogen komen, en zich wyders allesins houden en draagen als goede Vrienden en Nabuuren van dezen Staat.

VII. Dat de Heeren Gouverneurs en Oversten van Salée, noch directelijk noch indirectelijk, zullen vermogen mede te deelen eenige Zeebrieven aan eenige Vrybuiters of Roovers van Barbaryen, of Turkyen, om zich, komende by eenige Schepen van Oorlog der gemelde Vereenigde Nederlandsche Provincien, daar mede te behelpen, en onder zodanig een pretext eenigen van hun Koopvaardyschepen te beschadigen.

VIII. Dat de Schepen der gemelde Heeren Staaten Generaal niet en zullen vermogen eenige Saleesche Schepen te neemen, onder wat voorwending het ook zou mogen weezen : maar dat zy hen in tegendeel alle gunst en goedwilligheid zullen betoonen.

IX. Dat de Vrybuiters der Steden van Salée, bejegenende eenige Koopvaardyschepen der gezeide Heeren Staaten, niet en zullen vermogen uit de zelven te lichten de Passagieren, van wat Natie die ook zouden mogen weezen : maar dat zy hen alle faveur en genegentheid zullen bewyzen.

X. En dit alles onverminderd de Vriendschap en 't Verbond, tusschen de gemelde Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlandsche Provincien en den Koning van Marocco gemaakt.

Aldus gedaan, geconcludeerd, en geslooten in 't Schip Leeuwaarden, geankerd op de Reede van Salée, den 9den. dag der Maand February 1651. Getekend, *Gideon de Wilde*, *Cornelis Tromp*, en *Cornelis van Velsen*. En ter Ordonnantie van de zelven, *Isaak Sweers*, Secretaris. Wegens de Heeren Gouverneurs van Zuid-Salée, of Arrabath, *Brahim*, *Duquey*, *Muhamad*,

mad, *Roxas*. En van wegen de Noordkant in Arabien, *Elbaebe*, *Abraebem*, *Magmino*, *Thacbe*, *Mohamad*, *Fenis*. 1651.

Verwyderingtusschen de Republijken van Engeland en Holland.

Omtrent ter zelve tyd begon zich op een onverwachte wys gelegentheid voor de dappere Mannen op te doen om hun moed en beleid te doen uitblinken. Engeland was nu door 't ombrengen van haar Koning (een zaak al te zeer bekend om ze hier wydloopig op te haalen) een nieuwe Republyk geworden, en, trots op haar overwinningen tegens den ongelukkigen jongen Karel en zyn Aanhangers behaald, geraakte wel haast met die van Holland over hoop, ja tot zo verre dat de Parlementarissen heimelijk Represaliebrieven op dezen Staat begonden te geeven.

Haar Hoog-Mogenden, niet lang uit den Spaanschen Oorlog ontworsteld geweest, en liever in vrede willende blyven, als zich weder in een nieuwen oorlog wikkelen, beraamen een Ambassade na Engeland, en verkiezen daar toe de Heeren Cats, Schaap, en vander Perre, met order om de zaaken zodanig te bestieren, dat men tot geen rupture mocht komen. De Gezanten vervoegden zich op het eind van December tot Londen; doch bevonden wel haast, niettegenstaande hun treffelijke receptie, dat zy hun oogmerk in geenen deele zouden bereiken.

De zaaken begonden inmiddels hoe langer hoe meer te verwyderen: want de hoogmoed der Regenten van deze nieuwe Republyk was tot den uitersten top gesteigerd; en de schade, welke zy door hun rooven en zeeschuimen den Kooplieden toevoegden, wierd op ettelijke tonnen goudts geschat. Meer als hondert en vyftig, anderen zeggen twee honderd, Schepen vielen in hun handen, eer de Staat eenig besluit nam om hen tegen te staan, en geweld met geweld te keeren. Maar ziet hier den overmaat van der Engelschen opgeblaazendheid. Zy wilden, als men al in vrede bleef, niet alleen de Koopvaarders, maar zelfs ook d'Oorlogschepen van den Staat, in zee onderzoeken; om te weeten, of ze ook verboodene Waaren na hun vyanden voerden. Daar en boven hadden ze de vaart op de Caribische Eilanden, voor zo veel die onder hun gebied stonden, verboden. Midlerwyl lieten de Heeren Staaten door hun Gezanten 1652.

1652.

Oorlogsvloot tot bescherming van den Koophandel onder den Admiraal Tromp in zee gezonden.

alles aanwenden, om de zaaken in vriendschap by te leggen: doch bemerkende, dat men geen vrede begeerde, stelden ze eindelijk order om een Oorlogsvloot, tot bescherming van den Koophandel, in zee te brengen. Maar alstoen gaven d'Engelschen hun meening opentlijk te kennen, zeggende rond uit tegen de Nederlandsche Gezanten: Dat de Republijk van „Engeland den Hollanders niet zou toelaaten een Oorlogs„vloot in zee te houden: Dat zulks te doen een recht was, „'t geen zy boven alle andere Volkeren hadden verkreegen: „Dat de heerschappy over de Zee hen toekwam: En dat „d'Engelschen niet en zouden gedoogen, dat men daar een an„dere Vlag, als die van hun Republijk, zou zien vliegen. Doch des niet tegenstaande liep d'Oorlogsvloot van den Nederlandschen Staat, onder 't beleid van den Lieut. Admiraal Marten Herbertsz. Tromp, (in den jaare 1637. wanneer den Heer Dorp zyn dienst nederlei, tot die waardigheid verheven) kort daar na in zee. Maar alvoorens verzocht den Heer Tromp te weeten, hoe hy zich ten opzichte der Engelschen in 't stryken van de Vlag (een punt daar de gemelde Engelschen zeer hard op stonden) zou hebben te draagen. Men vraagde, hoe hy zich in dat stuk ten tyde van den overleedenen Koning gedraagen had. Hy antwoordde, dat de Schepen dezer Landen die van den Koning in de Hoofden, of op de kusten van Engeland, ontmoetende, gewoon waren de zelven met eenige schooten te groeten, ook de Vlag te stryken, voornaamentlijk als d'Engelschen zich de sterksten bevonden. Hier op gaf men hem dezen last, dat hy handelen zou na zyn bescheidenheid, en niets doen tot nadeel der achtbaarheid van den Staat: wyders, dat hy de Schepen van deze Landen zou beschermen tegens alle onderzoeking in zee, en de zelven verlossen van ieder een die ze mocht hebben genomen. Ook wierd hem, om d'ontmoeting der Engelschen te myden, belast, dat hy de kusten van Engeland niet zou naderen. Doch 't harde weer, met tegenwind, noodzaakte hem eerst de kust van Holland, en daar na die van Vlaanderen, te verlaaten, en zyn veiligheid op de kusten van Engeland te zoeken; van waar hy echter metter haast na Calis overstak: dan verkundschapt dat zeven ryk geladene Straatsvaarders

van

van twee Engelsche Oorlogschen en eenige Fregatten onderzocht wierden, en gevaar liepen van genomen te worden, veranderde hy van cours, om hen t'ontzetten. Maar den 29sten. May ontmoette hy by Douvres Robert Blaake, Admiraal van 't Parlement van Engeland, den 5den. der gedachte Maand met 28 zo Fregatten als Engelsche Oorlogschepen in zee gesteeken, om langs de Vlaamsche kust en elders te gaan kruissen. Tromp stelde zich met het inhaalen van zyn marszeilen, en 't aanhaalen van zyn boot (om 'er iemand van zyn Bevelhebbers mee aan 't boord van Blaake te zenden, en hem te begroeten) in staat van d'Engelsche Vlag eer te bewyzen: maar Blaake, voerende het Schip de *James*, gemonteerd met 82 Stukken en omtrent 700 man, wachtte zulks niet af, en gaf hem (na driemaal met scherp geschooten, en door het Schip *Brederode*, gevoerd by den Hollandschen Admiraal, en voorzien met 54 stukken en 270 man, op de darde schoot beantwoord te zyn) de gantsche laag. Thans ontstond 'er een zeer hevig gevecht, 't geen omtrent vier uuren duurde, en meer door de duisternis, dan door de verzaadiging der bitterheid, gescheiden wierd. d'Admiraalen ter wederzyde wierpen 't op de ly, om ieder zyn Vloot te verzamelen, en te hermaaken 't geen aan stukken was geschooten. De Nederlandsche vuurde den gantschen nacht, en zag in den ochtendstond d'Engelsche beneden wind na Douvres zeil maaken. Tuinemans en Sipke Fokkes, uit d'Achterhoede afgesneeden, hadden zich eindelijk, na een langduurige tegenweer, overgegeeven: doch Fokkes Schip, masteloos en byster doornageld, was by d'overwinnaars geplonderd, en, uit vrees van zinken, weder verlaaten; komende wyders dien zelven dag noch weer by 's Landts Vloot. Blaake, geweldig doorboord, wierd na Duins gesleept: en indien Tromp niet al te naauw bepaald was geweest, oogschijnelijk waren Engeland de vleugels zodanig gekort geworden, dat het noch lang daar na mak gezeten zou hebben.

1652.

Gevecht by Douvres tusschen Blaake en Tromp.

's Anderendaags verwittigde de Hollandsche Admiraal d'Algemeene Staaten met den volgenden Brief van dit toeval.

1652. *Brief van den Lieutenant Admiraal Tromp aan haare Hoog-Mogenden.*

Brief van Tromp aan haar Hoog-Mogenden.

HOOG MOGENDE HEEREN:

MYn laatste Missive was van den 20 dezer, gezonden by den Bode, die myn Instructie aan Boort bracht, zedert 't welk ik de Zee kruiste voor de Maze, Wielingen, Oostende en Nieupoort, tot den 24 der voorsz. Maand, wanneer wy gedwongen waren ons Anker te lichten, en aldaar te verwachten in hart Weder en een ruige Zee tot den 26 's morgens. Het Weer gevaarlijker toenemende, zynde onder zeil, kwamen diverse Capiteins van de Directie aan myn Boort klagen, datze hare Ankers en Kabels hadden verlooren: sommige hadden maar twee Ankers en Kabels meer. Daar op geresolveerd wierd, alzoo de Wind zeer begon op te steeken, onder den hoek van Doeveren te loopen, om voor te komen de schade onzer Schepen. De klokke een uren voor Duins komende, zonden wy den Commandeur *Jan Thyssen* van Vlissingen en Capitein *Pieter Allers* in Duins aan den Commandeur *Bourn*, die daar met sommige Schepen van 't Parlement lag, dien zy in mijnen naam salueerden, hem de weet doende, dat wy gelast waren de Zee te kruissen op onze eigen Kust, en dat wy sommige Ankers door 't laatste hart Weder verlooren hebbende, gedwongen waren onder Doever ten Anker te komen, om malkander te helpen, en alzoo weder te keeren op onze verordineerde Limiten; hebbende alzoo geen ander ordre, als onze Koopvaardy-schepen en Visschers te beschermen, en te maintineren d'Eere van onze Provintien: Dat wy derhalven het den gezeiden Commandeur te kennen gaven, op dat hy niet en zoude vermoeden iets ter contrary; die my ook alzoo met de meeste courtezy dede groeten, en bedankte my voor deze notitie. Op den 29. de klok 2 uren, maakten wy zeil, de Wind N.O. goed Weder, zeilden na Calais, met intentie te kruissen na onze Kust, om ons te voorsien van Kabels en Ankers. Komende omtrent Calis Clif, ontmoetten wy Capitein *Joris van Saanen* van Amsterdam, komende uit de Straat met Capitein *Huurluyt*, hebbende in hun Compagnie 7 rijke Koopvaardy-schepen, die geëstimeert waren boven de 50 Tonnen Goudts, welken hy den 29 op Anker, recht over Fiverly, verliet, waar omtrent 12 Parlements Schepen lagen; en diverse Fregatten kwamen hem visiteren. En nadien den voorsz. *Joris van Saanen* op den 22 Mey omtrent Goudstart hadde ontmoet een Fregat van 't Parlement, die hem wilde doen strijken, en tegens den welken hy zich omtrent de 2 uren defendeerde, en alzoo by 't voorsz. Fregat was verlaten, waar op den gezeiden Capitein *Huurluyt* en den voorsz. *van Saanen* haar begaven tot 't zoeken van onze Vlagge, om ons van zulks t'adverteeren, gelijk ze ook deden, vreesden zy zeer, dat de voorsz. Koopvaardyschepen alrede genomen mochten wezen: waar op ik my terstond derwaarts begaf, om hen in myn protectie te nemen.

men, en oft zy genomen waren, haar weder te verlossen, zoo't mogelijk was, volgens het 7 en 8 Articul mijner Instructie van den 16 passato. Onder weg ontmoetten wy 15 Schepen en Fregatten van 't Parlement, waar onder een Admiraal was, dien ik meende te preyen, innemende al myn Zeilen, behalven beide myn Topzeilen, die wy ter halver Stenge deden strijken. Zijnde binnen een kanon-schoot, schoot hy een Kogel over ons Schip: wy antwoorden niet: hy schoot een ander, daar op wy met een antwoorden. Straks gaf hy my daar op een heele zyde door ons Schip en Zeilen. Diverse wierden gekwetst, eenige met 't verlies harer Armen, andere andersints: Waar op wy hem van stonden aan onze geheele zyde gaven, niet wetende van wat intentie zy waren, gelijk ik alsnoch niet en weete, alzoo zy niet een woord tot ons spraken, noch wy tot hun; en daar op vielen wy in een generaal gevecht. Middelertijd kwam den Commandeur *Bourn* uit Duins, met 12 diergelijke gemonteerde Schepen en Fregatten, gelijk als hy zelfs tot den Commandeur *Jan Thyssen* en Cap. *Pieter Allerts* gezeid hadde, wezende aan zyn Boort, van 60 tot 70: en de Fregatten met 38 en 50 stukken Kanon, die op dezelve tijd onze Vloot van achteren kwamen bespringen; en alzoo vochten wy van half vieren tot de klok 9 uren, dat de duisternis ons van malkander scheide: als wanneer beide d'Admiraals (een weinig buiten malkanders Kanon afgestrekt zynde) hunne Zeilen zetten na ly, om hunne Vlooten te vergaderen, en te verhelpen wat aan stukken geschooten was. Wy dreven de gantsche Nacht met een Licht op ieder Schip. Den 30, 's morgens, zagen wy d'Engelsche Vloot, drijvende beneden Wind van ons, die, zeil maakende, het na Dover zette. Wy misten 2 van onze Schepen, die in 't achterste van onze Vloot waren, de Capiteins *Tuynemans* van Middelburg, en *Sipke Fokkes* van Amsterdam, beide Schepen van de Directie, waar van wy Cap. *Sipke Fokkes* omtrent de middag masteloos vonden drijven. Den Schipper en de Officiers verklaarden ons, dat zy door 3 Parlements Schepen 2 uren na Sonnen ondergang waren genomen, die den Capit. en Luit. met noch 14 à 15 van Boort mede namen, en stelden in plaats van die veele Engelschen; maar zy, vreezende dat 't Schip zinken zou, namen de vlucht, na dat zy in manier van Hostiliteit hadden geplondert. Sy verklaarden ook, dat de voorsz. *Tuynemans* (zynde met hem in 't achterste van de Vloot) een uur voor hem was genomen. Wy meinen met dezen Oosten-wind af en aan te kruissen, op dat wy de voorsz. Straatsvaarders mogen uitvinden, zo 't mogelijk is, en met alle andere Schepen, die wederkomen te ontmoeten, behouden te brengen in 't Vaderland. 1652.

Was onderteekent

Gedateerd den 30 van Mey, 1652. uit 't Schip Brederode.

M. HERBERTSZ. TROMP.

1652. Van dezen wierd ook ter zelve tyd een Copy, ondertekend door alle de Capiteinen, aan haar Excellentien, de Hollandsche Ambassadeurs in Engeland, afgevaardigd; doch waar af de brengers sinisterlijk opgehouden, en in hun boodschap misleid wierden: te lichter, vermits de gemelde Ambassadeurs, om de swaare dampige lucht, te Chelsey buiten Londen hun verblijf waren gaan neemen.

Brief van Tromp aan de Hollandsche Ambassadeurs verduisterd.

Den Engelschen Admiraal Blaake, in Duins komende, deed aldaar zyn dooden in Kitsen te land zetten: en gelijk 'er, benevens zyn eigen Schipper, noch ettelijke gequalificeerden onder waren, wierden de zelven onder pavilioenen, met swart laken overdekt, na land gevoerd. Ter naauwer nood had hy ook zyn Schip zo ver konnen brengen, vermits het tot zinkens toe doornageld was. Van hier schreef hy aan het Parlement den volgenden Brief, doch met groote spaarzaamheid omtrent het getal van zyn dooden en gekwetsten.

Blaake komt zeer beschadigd in Duins.

Seer Eerwaardigen.

Brief van den Adm. Blaake aan 't Parlement.

DEzen Expressen hebbe ik aan Uwe Eerwaardigheden gedepescheert, om te doen verstaan, het geene op gisteren tusschen ons en de Hollandsche Vloot, wezende in Rye-Bay, is gepasseert. Ik verstond door Major Bourn, dat Tromp met 40 Zeilen by 't Hoofd van Zuider-zand was: derhalven dede ik met alle spoet myn best, om by hem te komen. Op gisteren morgen zagen wy hem ten Anker in en beneden de Reede van Douveren. Op drie mijlen by hem gekomen zynde, lichten zy 't, en staken weg by de Wind Oostwaard op. Wy vermoeden, dat ze van ons af gingen, om het dispuit van de Vlagge. Omtrent twee uuren daar na veranderden zy haar cours, en kwamen recht op ons aan, Tromp de voorste; waar op wy bystaken, en stelden ons in postuur tot slaan, oordeelende, dat ze geresolveerd waren te engageeren. Op een Musketschoot bygekomen wezende, gaf ik ordre te vieren na zyn Vlag; het welk tot driemaal wierd gedaan: na de derde schoot gaf hy ons zyn heele zyde. Major Bourn, die met zyn Schepen uit Duins kwam, zynde acht, maakte zich ook by ons. Wy continueerden in 't vechten tot den nacht: dan onze Schepen onbekwaam om zeilen zynde, overmits alle ons Want en Zeilen uittermaaten waren ontstukken, onze groote Mast afgeschooten, zo kwamen wy met advys van de Capiteinen omtrent 3 a 4 mijlen van den Nes ten Anker, om ons Schip te herstellen, waar aan wy alle den nacht arbeiden. Dezen morgen zagen wy de Hollandsche Vloot omtrent 4 mijlen van ons, na de Fransche Kust; en met advys van den Krijgsraad wierd geresolveerd boven Wind te blyven, om

of

of ze weder kwamen, en zyn nu gereed ons Anker te laten vallen met dit gety. Wat cours de Hollandsche Vloot neemt, konnen wy niet wel weeten, nochte ook wat schade wy haar gedaan hebben; dan wy achten, dat 'er een van de hare gezonken is, en een ander van 30 stukken hebben wy genomen, met de Capiteinen van beiden: de groote Mast van den eersten is by 't Boort afgeschooten, heeft veel waters in 't Hol, waarom Capitein Laarsons hem verliet. Daar zyn 'er 6 van de onzen dood gebleeven, en 9 a 10 periculeus, en 25 buiten pericul gekwetst, daar onder onzen Schipper, en een van zyne Maats en andere Officieren. In ons Hol en Masten hebben wy omtrent 70 groote schooten gekreegen, in onze Zeilen en Takelen zonder getal, zynde geëngageert geweest met het gantsche Corpus van de Vloot den tijd van 4 uuren, en het teeken, waar op zy hebben gemikt. Daar over moeten wy niet vergeeten een groote dank, dat wy geen meer beschadigt en zyn; en onze hope is, dat den rechtvaadigen God believe te continueeren tot ons, indien daar een Oorloge tusschen ons tweën kwame te rijzen. Zy zyn eerst aan 't breeken, en zoeken gelegentheid tot een querel, en wachten, gelijk vast blijkt, eenig voordeel, om ons te braveeren op onze eigen Kust. Vale. 1652.

Uw alleronderdanigste Dienaar

Uit het Schip James, een Mijl van de Hydes, den 30 May, 1652.

ROBBERT BLAKE

Over deze actie was geheel Londen straks in roer. 't Graauw rukte na Chelsey, om haar gramschap op d'Ambassadeurs t'ontlasten; dan was by het Parlement daar al bytijdts in voorzien, met het stellen van zekere Ruiterwacht om en voor het Logement der gemelde Ambassadeurs, welke ook zo striktelijk d'ingangen bewaarde, dat niemand zonder haar verlof daar uit vermocht te gaan, zelfs niet om lucht te scheppen: en wat het ingaan belangt, zulks was in geenerley manier geoorlofd, te meer alzoo door het Parlement aan haar Excellentien de correspondentie met een ieder was verbooden.

De Boeren in Kent en Suffolk waren door deze tyding zo geweldig verbaasd, dat ettelijke niet op hun Hoeven dorsten blyven, en veele aan het Parlement kwamen klaagen en vertoonen, in wat gevaar die Provincien en zy lieden waren; vreezende, alzoo men daar over al kon landen, dat de Hollanders nu wel haast een inval van die kant zouden doen. Cromwel, Generaal van d'Engelsche Krijgsmachten, en het *primum mobile* van deze nieuwe Republyk, toog derhalven zel- Verbaastheid over het slaan der Vlooten.

ve

1652. ve terstond na alle de naastgelegene Zeeplaatsen, eensdeels om het volk met zyn tegenwoordigheid aan te moedigen, en ten anderen om zich by de Vloot over het ontstaane Gevecht te informeeren. Men stuurde ook straks ettelijke Regimenten van het Leger na de Zeekant, welke te Greenwitz, Gravesande, Sandwitz, en Douvres geinquartierd wierden.

Cromwel neemt informatien.

d'Informatien, welken Cromwel kon bekomen, waren niet na zyn zin; dewyl zo wel Capitein William Brandley en Denis Bont, Ridder, beide Engelschen, die hy in 't Kasteel van Douvres hier over examineerde, als de Hollandsche Capiteinen Bastiaan Teunemans en Sipke Fokkes, die in den Slag genomen waren, eenmondig verklaarden, dat Blaake drie schooten op Tromp had gedaan, eer zich deze vyandlijk instelde. Cromwel keerde dan met dit bericht weer na het Parlement; en met zyn komst binnen Londen raakte de Gemeente weder tot stilstand.

Doch om den Leezer een onderscheidentlijker denkbeeld van dit Gevecht, 't geen wel haast daar na begin aan een zeer bloedigen Oorlog gaf, voor oogen te stellen, zullen wy hier inlyven de Verklaaringen der Hollandsche en Engelsche Bevelhebberen; waar af de eerste, ondertekend by alle de Capiteinen der Schepen die in de Vloot waren geweest, van den volgenden inhoud was.

Hollandsche Verklaaring noopende het Gevecht tusschen d'Admiraalen Tromp en Blaake.

WY ondergeschrevene Capiteinen van 's Landts Armade, tegenwoordig present onder het Commando van den Lieut. Admiraal *Tromp*, verklaaren in plaatse van Eede, dat wy met de zelve Armade van den 24sten. tot den 28sten. May dezes Jaars 1652. door hard weder en holle zee, de wind N.N. Oost en N. Oost, hebben ten anker gelegen buiten de Vlaamsche Banken, omtrent de lengte van tusschen Duinkerken en Nieupoort: Dat de gemelden Heer Admiraal *Tromp* 's morgens, goed weder zynde, heeft geseind om onder zeil te gaan; en onder zeil zynde, zyn verscheidene Capiteinen aan zyn boord gevaaren, ook overgeroepen, verklaarende Ankers, Ankerstokken, en Kabels verlooren te hebben, inzonderheid deze Capiteinen, *Cornelis Naanoog*, *Cornelis Jansz. Brouwer*, *Abraham van Campen*, en anderen, daar onder waren die maar twee Ankers en Kabels hadden behouden, waar op zy zich konden vertrouwen; en verzochten aan den gemelden Lieut. Admiraal *Tromp*, dat hy geliefde order te stellen, zo veel doenlijk was, ten einde zy mochten werden geassisteerd met 't geen zy van nooden hadden: waar

waar op de voornoemden Heer Admiraal antwoordde, dat hy onder den hoek van Douveren zou loopen om order te stellen. Ten twaalf uuren omtrent Goyng komende, seinde alle de Capiteinen aan boord; en wierd aan een ieder behandigd eenige Order, waar na zy zich in occasie zouden hebben te reguleeren; mede geordonneerd eenige behoeften van 't eene Schip in 't andere over te geeven, 't welk weinig was, want ieder had het zyn van doen: en wierden ook gecommitteerd de Commandeur *Jan Thyssen van Vlissingen* en Capitein *Pieter Allertsen van Hoorn*, om met haare respective Schepen te laveeren in Duins, by den Commandeur aldaar leggende, hem met Eerschooten te salueeren, en de gebiedenis van den Heer Admiraal te doen, mitsgaders advertentie dat hy Lieut. Admiraal geordonneerd was te kruissen in de Nood-Zee, om onze Koopvaarders en Visschers te beschermen, en de reputatie ter Zee te bewaaren: en alzo eenige Schepen ankers hadden verlooren, zouden om den hoek van Doeveren loopen, om te zien malkanderen wat te helpen, en het zelve gedaan hebbende, te vervolgen ons district; weshalven over het komen van zulken Vloot op haar Kusten geen ombragie gelieten te neemen. Ten 7 uuren kwamen wy voor Doeveren ten anker; en ten 8 uuren kwamen de voornoemde Gedeputeerden uit Duins aan boord van den Admiraal, raporteerende, dat ze den Commandeur *Bourn* (leggende met 9 zo groote Schepen als Fregatten in Duins) aan boord waren geweest, en haaren last hadden geuit; waar voor hy haar bedankte, en vriendelijk tractement deede, met zyn vriendelijke gebiedenisse aan den Admiraal *Tromp*. Den 29sten. dito, ten 2 uuren, lichtten wy onze ankers, de wind N. Oost, en zeilden over na Calis-Clift, alwaar by ons komt *Joris van Saanen*, en relateert aan boord van den Heer Admiraal, dat hy nevens Capitein *Huyrluyt* was gekomen uit de Straat met zeven Koopvaarders, geëstimeerd over de vyftig tonnen Goudts, die hy den 28sten. omtrent Virly ten anker had laaten leggen, en twee dagen hadden gelegen. Daar omtrent waren mede geankerd twaalf Parlements Schepen, en verscheide Fregatten, die onze Schepen kwamen bezichtigen; waar over de Commandeur *Huyrluyt* en hy ombragie van de zaak kreegen, of de zelve Parlements Schepen wel mochten vergaderen om haar met de kostelijke Koopvaarders aan te haalen over het (*a*) Gevecht, op den 22sten. omtrent Goudstart geschied tusschen den zelven *van Saanen* en een Parlements Fregat; ende wierd goedgevonden, dat de zelve *van Saanen* by nacht zoude doorgaan, en zoeken de Vlagge, om daar van advertentie te doen, gelijk hy nu was doende, zeggende, dat hy zeer beducht was dat de voornoemde kostelijke Koopvaarders genomen zouden weezen; en verzocht den Heer Admiraal, dat hem geliefde devoiren aan te wenden tot haarer behoudenisse: waar over hy daatelijk jagt maakte na Virly, om de gemelde Schepen op te zoeken, en ontmoette onder wege vyftien Parlements Schepen en Fregatten, daar onder een was met de Vlagge boven. Onzen

1652.

(a) *Dit gevecht was ontstaan over het stryken van de Vlagg.*

1652. zen Admiraal, omtrent hem komende, nam alle de zeilen in, uitgezondert beide de Marszeils, en zette die ter halver stenge. Binnen schoots van den zelven komende, schoot de Parlementschen Admiraal een schoot over des Admiraals Schip; waar op niet en wierd geantwoord: schoot noch een schoot een weinig daar na, ook niet beantwoord: hy schoot een darde schoot; daar den Admiraal *Tromp* op antwoordde. Datelijk presenteert de Parlementschen Admiraal, zynde een musketschoot van malkander, *Tromp* zyn zyde toe, en loft al zyn kanon op hem; waar over *Tromp* met zyn zyde antwoordde: en raakte alzo in gevecht met de Parlementschen. Onderwylen was de voornoemde Commandeur *Bourn* uit Duins gekomen met twaalf diergelijke zo Schepen als Fregatten, die onze Vloot van achteren aantastten; waar over wy omtrent ten half vyf uuren in een generaal gevecht zyn gekomen, en heeft geduurd tot dat de nacht ons scheidde, wanneer 't beide d'Admiraals op de ly wierpen, om haar Vloot te verzamelen, ook te repareeren 't geen aan stukken was geschooten. Wy dreeven den gantschen nacht met vuuren op. Den 30sten. vermisten wy twee Schepen van onze Vloot. Capitein *Tuinemans*, van Middelburg, en *Sipke Fokkens*, van Amsterdam, beiden Directeurs Schepen. Wy zagen een Schip zonder groote Mast, alwaar wy ten 2 uuren bykwamen, 't welk was het Schip van *Sipke Fokkens* van Amsterdam, Schipper Hendrik Koebrugge van Lubek, Stuurman Elke Douwes, en Lootsman Cornelis Maartensen van Texel; en aan boord komende, verklaarden, dat op gisteren avond de Capitein *Tuinemans* en zy, de achtersten van de Vloot zynde, omtrent een uur voor Zon, *Tuinemans* en zy twee uuren daar na van d'Engelschen (die onze Vloot van achteren hadden aangetast) waren genomen, alzo niemand haar en ontzette. d'Engelschen hadden haaren Capitein, Lieutenant, Schryver, en andere Matroozen, tot 12 a 14 in 't getal, overgenomen, en twee Chaloepen vol Engelsche Matroozen in haar Schip gezet; en na dat ze haar een uur of twee vyandlijk geplonderd hadden, zyn ze, uit vreeze dat het Schip mocht zinken, daar uit gevlucht: zonder te konnen noemen een van onze Schepen die haar naast waren, en haar wel hadden konnen ontzetten.

Alle 't welk voorsz. wy verklaaren de rechte waarheid te zyn, ieder voor zo veel hy gehoord en gezien heeft; bereid zynde t'allen tyde by recollement nader te verklaaren. Aldus gedaan in 't Schip *Brederode*, omtrent Calis, dezen 2den. Juny 1652. en was ondertekend by veertig Capiteinen.

Aldus luidde de Verklaaring der Hollandsche Bevelhebbers: die der Engelschen, in tegendeel, behelsde 't geen volgt.

Engelsche Verklaaring.

OP Dingsdag, den 28sten. May 1652. 's morgens na dat de Generaal *Blaake* acht dagen te vooren was vertrokken na het Westen, zo verne

te als de Baay van Rye, met 12 of 13 Schepen, laatende den Major *Bourn* in Duins maar met 8 Schepen, verscheen op d'achter zyde van de Goodwin een Vloot van Hollandsche Oorlogschepen, bestaande in 42 Schepen, onder de welken een was die een Vlagge had boven op zyn groote Mast, en d'anderen Wimpels en Vaandels; en gekomen zynde tot de punt van de Zuid-zanden, kwamen twee van die na d'Engelsche Schepen toe welke in Duins lagen: waar over de Major *Bourn* een Schip zond om haar te examineeren, en te weeten waarom zy zo na by kwamen; en geantwoord hebbende, dat zy een boodschap hadden te doen aan den voornaamsten Commandeur in Duins, wierden zy toegelaaten om binnen te komen: en na dat zy de Vlagge gegroet hadden, kwamen de twee Capiteinen, genaamd *Thyssen* en *Alberts*, aan boord van den voornoemden Major *Bourn*, en zeiden hem, dat zy gezonden waren van *Tromp*, om hem te laaten weeten, dat hy omtrent Duinkerken op anker had gereeden, alwaar zy door onstuimig weder veele kabels en ankers verlooren hadden, en door de Noordelijke wind Zuidelijker gedreven waren, dan zy voorgenomen hadden te doen; 't welk *Tromp* geraaden vond te laaten weeten, om voor te komen eenige kwade apprehensie ofte jalousie. Ende na dat ze dit gezeid hadden, en tot antwoord gekreegen, dat d'oprechtheid van 't geen zy zeiden best zou blijken indien ze haast van de Kust af vertrokken, keerden zy weder na haar Vloot: en terstond na dat ze aldaar gearriveerd waren, vertrok de Vloot na Doeveren toe, en kwam op anker een weinig meer dan een schoot van het Kasteel af, op den zelven dag, na den middag. Wanneer ze nu voor het Kasteel van Doeveren waren gekomen, en aldaar op anker reeden met de Vlag op de groote Steng, zonder het Kasteel te groeten, schoot het Kasteel drie maal op haar; niettegenstaande het welk hield de Duitschen Admiraal zyn vlagge op, en reed daar op anker tot des anderendaags middags, en oeffende zyn Musckettiers, schietende veele uuren lang kleine schooten af. 1652.

Op Woensdag, omtrent ten 12 uuren, lichte de Duitsche Vloot haar ankers, en zeilde na Calis, omtrent vier mijlen na het Z. Oosten toe. Op den zelven tijd ondekte haar d'Engelsche Vloot onder den Generaal *Blaake*, komende van het Westen na Duins toe, en supponeerde by haar cours, dat ze te rug zeilde. De Major *Bourn* was mede in haar gezicht, komende uit Duins om zich met den Generaal *Blaake* te conjungeeren. Omtrent een uur of twee daar na veranderde de Hollandsche Vloot haar cours, maakte alle zeilen by, en kwam recht na den Generaal *Blaake* toe. *Tromp* met zyn Vlag op de groote Steng voor uit komende, en binnenschoots genaderd weezende, loste de Generaal een stuk geschut na zyn Vlag, en deed vervolgens noch twee andere schooten. Hier op schoot *Tromp* een schoot door des Generaals Vlag, en gaf hem terstond daar na zyn volle zyde; nam zyn Wimpels in; en stak zyn Roode Vlag uit onder de Hollandsche koleuren: 't geen van

1652. haar zyde een teken was voor de geheele Vloot om te vechten. Aldus begon dan het Gevecht tusschen 4 en 5 uuren na den middag, en duurde tot des avondts ten 9 uuren. In het zelve namen d'Engelschen twee Schepen van de Hollandsche Vloot, van de welken zy het eene, hebbende zes voet water in het Hol, verlieten; neemende den Capitein en d'Officieren in haar Schip. Het ander was een Schip met 30 stukken kanon. De Generaal *Blaake* lag al den nacht over ter plaatse daar het Gevecht begonnen was, of daar omtrent; en de Hollandsche Vloot wierd gezien 's anderendaags morgens omtrent vier mijlen af na de Kust van Vrankryk toe.

De waarheid van dit Verhaal blijkt by de Brieven van den Generaal *Blaake*, van den Major *Bourn*, en van anderen die in het Gevecht geweest zyn; by d'examinatien van de Duitsche Capiteinen, en van andere Officieren die in den Slag gevangen zyn genomen; by d'Instructien, aan de Duitsche Capiteinen en Commandeurs gegeeven; en by andere Geschriften.

En nadien *Tromp* in de Verklaaring, welke hy geeft van deze daad, de gelegentheid van zyn te rug keeren tegens d'Engelse Vloot voorwend te zyn de behoudenis van eenige Koopvaardyschepen, rykelijk gelaaden uit de Straat komende, die in gevecht geweest zyn met een van onze Fregatten, behoeft men daar over maar na te zien den Brief van Capitein *Joung*, Bevelhebber van het gemelde Fregat; waar in d'occasie, 't begin, en het eind daar af verklaard worden. En behalven dat waren de Schepen, welken hy pretendeerde te gaan protegeeren ofte verlossen, op Saturdag te vooren voorby den Generaal *Blaake* gepasseerd, en Oostwaarts aan vertrokken.

Hier by voegden ze de volgende Instructie, gekreegen uit de genomene informatien van de Gevangens, welke den Heer Tromp, als Admiraal, aan zyn Bevelhebberen had gegeeven; luidende met der zelver Aanhangselen aldus.

Orders door den Admiraal Tromp aan de Hollandsche Bevelhebbers gegeeven.

OP dat de Vice-Admiraal, de Schout-by-Nacht, of hy die Wacht houd, en alle de Capiteinen behoorende onder zyn Vlagge, die alreedts tegenwoordig zyn, of die noch onder zyn Commandement zullen komen, mogen weeten, hoe zy zich behoorlijk zullen hebben te gouverneeren, zullen zy observeeren het zevende en achtste artykel van zyn Lieut-Admiraalschaps Instructie, welkers inhoud volgt van woord tot woord.

Zevende Artykel.

De Commandeurs ofte Capiteinen van d'Esquaders, die alreedts toegerust zyn, of noch toe te rusten, worden gecommandeerd te maintineeren en te beschermen de Schepen van deze Landen van alle visitatien of-

ofbezoekingen; zonder te begrypen alle noodzaakelijke questien op Zee, ofte begeerten om te toonen haare Paspooten en Connossementen : het welk, volgens het achtste Artykel van het Tractaat van Marine, gemaakt op den 17den. December 1650. met den Koning van Spanjen, vereischt mag worden van ieder die het zoude mogen weezen : dezelven beschermende tegens allen en een iegelijk die haar zoude willen offendeeren; haar verlossende uit de handen van ieder die haar mag genomen hebben; en in zulken geval al haar macht te gebruiken om zodanige sterke Schepen t'overwinnen : doende alles 't geen vereischt mag worden by haare Commissien en ordinaris Instructien, volgens de costuime van Zeevaarende luiden, tot dienst van het Land. 1652.

Achtste Artykel.

Indien zy komen te vechten met andere vreemde Schepen, om de zelven te bevryden ofte te verhinderen van te visiteeren en onderzoeken de Schepen van deze Landen, en de zelven overmeesteren, zullen zy zodanige genomene Schepen hebben in te brengen, ofte te zenden, met volkomene informatien van 't geen gepasseerd is, op dat de zelven rechtelijk mogen vertoond worden in d'Admiraliteit van het Quartier daar den Overwinnaar van daan is gevaaren. *Gegeeven in 't Schip Brederode, den 25 May 1652.*

Ondertekend

M. Herbertsz. Tromp.

BYVOEGSEL.

DAar word wyders bevolen, dat alle Commandeurs en Capiteinen, onder de zelve koleur van de Vlagge, ten allen tyde gereed zullen houden haar Geschut en Wapengereedschap, ende, komende na eenig Uitlandsch Oorlogschip, alle dingen gereed te maaken, en zich zoo veel te haasten, als weer en wind haar zal toelaaten, om na de rest van onze Schepen toe te gaan, en daar in goeden postuure te blijven. Dat ze wel acht neemende op het teken van Oorlog, Defensijf en Offensijf, om oorzaake van de Schepen dezer Landen te bevryden van onderzoek ofte visiteeren, ofte andersints, zy voorts mogen passeeren volgens het teken, welk teken van Oorlog zal zyn een Roode Vlagge, onder de Prinse, hangende en uitwaayende aan des Admiraals groote Steng. Het welke ieder een ziende, zal hy zyn beste doen, zo veel mogelijk is, tegens d'avantagie van de party, haar neemende, en de vermeesterde Schepen onder de Vlagge te brengen, om daar over te resolveeren en te disponeeren na behooren. Maar zo haast de voorzeide Roode Vlagge van des Admiraals groote Steng, in ofte afgenomen zal zyn, zullen alle actien van hostiliteit ophouden.

Het is mede expresselijk verbooden eenige onnodige Eerschooten te doen, maar 't Buskruid en Lood van 't Land te bewaaren en te menagee-

1652. ren : doch nochtans komende by eenig Uitlandsch Oorlogschip, waar door vereischt word eenige groetenisse met schieten te doen, tot reputatie van 't Land, in zulken gevalle hebben zy acht te neemen, en in alle eerbaarheid te maintineeren de eere van ons Land, na dat de Commandeurs ofte Capiteinen van d'Uitheemsche Oorlogschepen van gelijken zullen doen aan den Lieutenant-Admiraal, ofte aan die welke in zyn plaats en Commandement zyn; ende voorzichtig te weezen dat 'er geen schade geschiede by de zelve Eerschooten.

Wyders, wanneer iemand de zee kruist, ende iemand van de Vloot ('t zy dat hy onder de koleur zy, ofte alleen kruissende is) eenig Uitheemsch Schip, volgens het darde Artykel van zyn Brief van Commissie, is ontdekkende, ende verstaande van eenige preparatie ofte vergaderinge van Oorlogschepen, waar het zoude mogen zyn, ofte dat alreede eenige Schepen ofte Vlooten zal gepasseerd zyn; dan moet hy verneemen, ende zeer scherp acht neemen na het getal van de zelve Schepen, haar Wapens, stukken Geschut, en Mannen, van de zelve preparatie; als mede wat cours zodanige Vloot wel gepasseerd mag zyn, ofte genomen mag hebben, ende daar van adviseeren en in aller haast voortzenden aan den Admiraal of Commandeur tot dienst van het Land, dat dien volgende ordre mag genomen werden. Ende des Generaals teken zal zyn de zee t'ondekken, ende by malkander komende, ofte op een Rendevous, malkanderen te adverteeren van zodanige Vlooten als mogen gepasseerd zyn, 't zy dat ze mogen gegaan zyn na eenige Haven van ons Land ofte niet, ofte concerneerende eenige zaake importeerende tot dienst van deze Landen: ende daarom, de zaak gemanqueerd zynde, af te schieten een groot stuk Geschut, waar op ieder een, hoorende het ongebruikelijk teken van die schoot, op de zelve maniere zal antwoorden, ende met aller haast gaan na de plaatse daar het zelve schieten gedaan is, op dat hy zich terstond met d'andere Schepen mag ontmoeten, ende aldaar te doen wat den Admiraal ofte Commandeur met den Krijgsraad zal goed dunken te doen tot dienst van den Lande.

Ondertekend

M. HERBERTSZ. TROMP.

Doch hoewel d'Engelschen hier uit trachtten te beweeren, dat de schuld aan de kant der Hollanders was, konden echter alle onzydigen wel zien, dat 'er niet gesproken en wierd van d'eersten iemand aan te doen; maar alleenlijk zich, in geval van beleediging, en dat de eer van den Lande wierd gekreukt, behoorlijker wyze te verdedigen, en geweld met geweld te keeren.

Tromp schryft aan Blaake. De Lieut. Admiraal Tromp was nu bezig met zyn Schip onder

der Boulogne te klutsen, en had op den 2den. Juny een Brief aan Blaake geschreeven, verzoekende ontslaaging van de gevangene Capiteinen, die al na Londen waren gevoerd, en dat het Schip van Capitein Tuinemans wedergegeeven mocht worden: dan Blaake, noch niet bezadigd van de hevigheid des Gevechts, deed dit bitse Antwooord aan Tromp ter hand stellen. 1652.

MYN HEER,

IK heb niet zonder groote verwondering geleezen den Uwen van den 2den. Juny, by uwen Bode aan my gezonden; dewyl gy u zelven instellende als een persoon van eer, nochtans zulke zichtbaare misslagen tegens de zelve komt te begaan, als hebbende u onderwonden de Vloot van 't Parlement der Republijk van Engeland (in plaats van 'er de schuldige eerbiedigheid, welke gy zelve 'er menigmaal aan hebt beweezen, aan te betoonen) te vernielen: welke daaden van hostiliteit, door u gepleegd tegens de gemelde Republijk, zonder de minste provocatie van haar Dienaars, aldus by u besprongen, en in een tyd dat uwe Overigheden en der zelver Ambassadeurs in een onderhandeling met het Parlement, en in de begeerte van vriendschap met de Republijk van Engeland waren, gy dan ook noch tracht te verbloemen met den naam van schuldige verdediging en tegenweer. Maar God, op wien wy ons vertrouwen stellen, uw voorneemen tot uw eigen verderf vernietigd, en wy eenigen van uwe Schepen genomen hebbende, heeft het u goed gedacht de zelven van ons weder te eisschen; als of uwe voorgaande actien met geen opzet van vyandschap geschied en waren: gelijk gy dan ook in uw Schryvens daar een gantsch anderen naam aan geeft, als ze wel behoorden te voeren. 'k Heb het derhalven niet geraaden gevonden u eenig ander Antwoord te laaten toekomen, als dat ik presumeer, dat gy het Parlement zeer gevoelig zult vinden wegens die groote beleediging, en wegens het verlies van 't onnosel bloed haarer Landts-luiden; en dat gy aan d'andere kant zult gereed vinden om des zelfs Commandementen te gehoorzaamen *Antwoord van Blaake.*

Duins den 9 Juny 1652. Uwen onderdaanigen Dienaar
ROBERT BLAAKE.

Binnen Londen overhandigden ondertusschen op den 3den. der Maand de Hollandsche Ambassadeurs (aan de welken op hun verzoek audientie was toegestaan) trachtende, indien het mogelijk was, de vredebreuk te vermyden, hun eerste Geschrift (na dat een omtrent even diergelijke propositie mondeling door den Heer Cats was gedaan) strekkende om die ruu- *Hollandsche Gezanten overhandigen hun eerste Geschrift aan den Raad der Engelsche Staaten.*

we-

1652. we oorlogshertenmet zachte middelen, waar 't doenlijk, te bevreedigen.

EDELE HEEREN.

Audientie der Hollandsche Ambassadeurs, en hun Vertoog aan het Parlement.

Hier zyn wy, om een rampzalige en een gants onverwachte zaak. Ons is een schrikkelijk gerucht ter ooren gekomen, namelijk een Zee-Gevecht, tusschen de Vlooten dezer Republyke en die van de Vereenigde Nederlanden geschiet; daar de onze oorzaak van zulk een rampzaligen zake zouden gegeven, 't gevecht eerst begonnen en gesticht, en vervolgt hebben, waar uit dan het zeggen veelvuldig onder den man gaat, als of nu het Verbond gebrooken, en den Oorlog tusschen beide de Volken aangevangen waar. Door deze droevige geruchten verslagen zynde, komen wy deze Doorl. Vergaderinge aanspreeken, en verklaaren voor God van gantscher herten, dat deze zake, gelijk ze verhaald word, geschied is buiten kennisse en tegens wille der H. H. Staaten der Vereenigde Nederlanden, als ook van ons Ambassadeurs. En daar-en-boven doen kunde, dat de Gemoederen onzer Heeren niet als Eendragt, Vrede, Alliantie, en innerlijke Vriendschap met deze Republyke voor hebben, en niet anders van gantscher herten zyn wenschende. Ondertusschen by tegenwoordige occasie hebben niet willen nalaaten uwe Excellentien te laaten weeten, dat wy van den Admiraal der Nederlandsche Vloot schryvens bekomen hebben, in dato den 30. der voorledene Maand, in het welk, gelijk uwe Excellentien uit de Copye zelfs zien konnen, de occasie en de oorzaak dezes boven-gemelden Gevechts heel anders beschreeven word, dan 't gerüchte, hier uitgestroit, mede brengt; invoegen wy het de pijne waart achten, de waarheid der zaken exactelijk te onderstaan: zo is dat onder dies notabel, dat den Admiraal Tromp tot driemaal in zyn Brief met duidelijke Woorden is verklaarende, dat hy anders geen bevel van de Heeren Staaten hadde, dan te zeilen tot de Vloote, hem aanbevolen, en de Kusten en Oorten onzes Vaderlandts waar te neemen, en dat tot aan Oostende en Nieupoort, en verder niet; waar uit dan zo klaar als de Sonne is blykende, dat dit de loutere waarheid is, dat de zin der Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden is, dat in 't minste niets vyandlijks tegens de Vloot ofte andere Schepen dezer Republyke geattenteerd worde: So dat, indien iets geschiet zy, dat niet en betaamde, volgt noodwendig, dat zulks niet de bovengemelde Heeren Staaten betreft; maar die by de zake geweest zyn, mogen 'er voor staan.

Wy hebben nu hier uit speciaale last van de boven-gemelde Heeren Staaten van de Vrede-verbintenis getracteert, en hebben voorledene dagen aan Uwe Commissarissen een Geschrifte overgegeven, alwaar Wy niet alleen de Verschillen, die in den Handel voorgevallen zyn, te recht hebben aangeweezen, maar ook de maniere, hoe de zelve tot eenigheid gebracht, en met den ander verdraagen zouden konnen worden; invoegen

voegen wy nu alle dagen niets anders als een gewenscht einde van zo goeden zake waren verwachtende; en voorwaar in weinig uuren tyds kan deze treffelijke zake ten einde gebracht werden: En dat nu zulken voornamen stuk Werks, zo hooglijk van alle Vromen, en inzonderheid van alle Gereformeerde Kerken, begeert, door eenig onvoorzichtig of loshoofdig Persoon zoude mogen afgebroken, en gestuit werden, wie zal ooit dat geloven. 1652.

Het recht der Natuure en der Volkeren is meer als genoegsaam bekent, dat als in private zaaken een Procureur, en in publijke zaaken een Ambassadeur de Palen van zyn Commissie overtreed, en als een Krijgsoverste buiten ordre des Princen der Nabuurigen Landen beroofd, ook als een wilt Dier, zyn banden verbrooken hebbende, eenige schade gedaan heeft, dat niet de Heeren, maar die 't Feit begaan hebben, daar aan verbonden zyn, inzonderheid, zo noch de improbatie der zaake daar by komt; het welk men zonder twijfel van de Staaten der Vereenigde Nederlanden (zo de zake, gelijk ze verhaald word, geschied zy) te verwachten heeft.

Ondertusschen, eer dat d'andere Party gehoort zy, iets vyandlijks te attenteeren, twijfelen wy niet of zoude een zaak zyn, die noch by God, noch by Menschen, en voornamelijk Christen Menschen, kan goet geheeten werden. 't Is by alle Volkeren, die de reden plaats geven, gebruikelijk, dat, als iets mishandeld is, zy eerst klare kennisse van de zaak nemen; en wanneer daar over satisfactie geschied of aangeboden word, dat zy dan hun vyandschap staken. En 't en is geen wonder, dat alle Volkeren zo afkeerig van den Oorlog, en zo genegen tot het bestellen van de Vrede gevonden werden; nademaal den Oorlog eigentlijk een wreed Beest is, een oorzaake veeler onheilen, en een enkele Suntvloed van veel onnozel bloed. Derhalven ettelijke van de H. Vaderen onzer Religie wel te recht verklaard hebben, dat ook een gerechtige Oorlog behoorde gehaat te werden, inzonderheid der Christenen, die van onzen zachtmoedigen Heiland anderer Luiden bloed te verschoonen, als het zyne, geleert hebben. En onder allerley slag van Oorlogen is die meest te verwerpen en te verfoeijen. die onder zoodanige Volkeren opgerokkend werd. De ervarentheid leert ons, dat uit de beste en genereuste Wijnen (zo die komen te bederven) de alderſterkste Azijn word. Voorwaar, zo deze twee van ouds bevriende Volkeren, Liefhebbers eenderley Religie en Vryheid, aan Zee woonende, naaste Nabuuren, beide een dappere en strijdbare Natie, malkanderen komen te stooten, wat is 'er anders als hun beiderzijdts nederlage te verwachten, en zoodanige Victorie als men van Cadmus leest? En wat zal daar anders uit volgen, als alle zyn Vrienden en Religions-verwanten verdrukken en bedroeven, den Vyanden te wille zyn, en hen opentlijk occasie geven om beiden te beschadigen?

Wel te recht (onzes oordeels) heeft zeker geen geringste van uwe

1652. Schryvers onze beide Volkeren vergeleeken by twee aarde Kruiken, op de Zee dryvende, met deze Spreuk daar by gevoegt : *Si collidimur, frangimur* : (*Stooten wy te samen, zo breeken wy malkanderen*) De goede Man heeft de naalde op het hoofd getroffen : en wy houden het daar voor, dat uwe E. ook van dit gevoelen zult zyn. Maar zo deze twee Natien tot een Verdrag komen, lieve God! wat zien wy daar uit veel goets te gemoet! Daar by zal de rechte Godts-dienst gevestigt, de Zee veilig gemaakt, allen Vyanden de occasie benomen worden om op een van tweën eenige moetwil te bedrijven : alle onze Religions-verwanten zullen met vreugde overschud werden; en, dat meest geacht moet worden, Gode Almachtig zal hier uit Lof, Prijs, Eer en Dankzegginge tot den Hemel toe opstijgen. Tot besluit dan, Edele Heeren, bidden en verzoeken wy wel ernstelijk, gelijk wy alrede voor twee dagen hier ter plaatse uwe Excellentien voor te houden van wille zyn geweest, voor eerst, dat ons een Copye van 't Verhaal, gelijk het gedaan is, gelevert worde : Ten anderen, dat ons geoorloft zy het zelvige aan de Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden over te zenden, op dat de andere Party gehoort zynde, de waarheid beter bekend werde : Ten 3. dat ondertusschen alle dingen ongeschend en in hun geheel behouden werden : Ten 4. dat de Vredehandeling geensins geintermitteerd en worde, op dat alzoo voor het toekomende zoodanige rampzalige voorvallen verhoed, en een eeuwigduurende Vrede tusschen beiden beraamt werde : het welk alles ons hertelijk biddenis, dat de goede Godt (Autheur des Vredes) ons gelieve te gunnen.

J: CATS. G: SCHAAP. van der PERRE.

Gesteltheid des Parlements. d'Ambassadeurs keerden hier op weder na hun Logement, begeleid van d'Engelsche Garde; laatende het Parlement in twijfel (of, om beter te zeggen, 't Parlement wilde twijfelen) wie van beide d'Admiraals d'eerste begonnen had. De meeste part van 't Leger beweerde, dat haaren Admiraal in dat geval gelijk gegeeven behoorde te worden; schoon Tromp het tegendeel berichtte. De rest van 't Parlement liet zich door de Spaansch gezinden oprokkenen : *Dat dit doen der Hollanders op een kwaaden grond lag, en d'Engelsche Republijk door zulke middelen gevaar liep van op andere tijden overvallen te worden*, enz. Dog evenwel waren 'er veele in 't Parlement, welke of om hun interest, of uit genegentheid tot de Hollanders, liever verdrag als onlust hadden, gelijk *Mildmay*, *Vane*, *Pembrok*, en anderen. Maar daar wierd veel geluisterd na *Cromwel*, *Harrison*, *Witlok*, *Bradshaw*, *S. John*, en *Harington*. *Fliedwod* en *Mr. Schot*, van de zelve

ve drift, kreegen zo kwaade impressie op de Hollanders, dat 1652.
een van hen rond uit zei : *Dat Tromp na Londen was gekomen om alles te massacreeren ; en dewijl hem zulks nu gemist was, dat hy onder zyn Vloot bevolen had, aan geen Engelschen quartier te geeven, trachtende zyn moed te vuur en te swaard te koelen : Dat hy ook aan alle zyn Capiteinen had belast, als zy in gevaar waren van genomen te worden, 't volk op het verdek te doen komen, en het Schip, op pœne van den hals, in brand te steeken, om alzo hun vyanden te vernielen.* Den Heer Nieupoort, die van der Heeren Staaten wege sedert drie a vier weeken te Londen was gekomen, om mondelijk en schriftelijk dienst aan de Hollandsche Ambassadeurs te doen, schold men voor een verspieder. Kort om, de verbitterheid was by de meesten zo groot, dat ze naauwelijks meer kon aangroeijen.

d'Ambassadeurs van hun kant bemerkende dat Cromwel, die zich, nevens anderen, in 't eerst heel gemaatigd had aangesteld, niet alleenlijk eenzydig begon te worden, maar ook het Parlement ophitste om het leed, hen aangedaan, te wreeken, en alle krachten in te spannen om de Hollanders te ruineeren, dewyl het God alzo beliefd en geschikt had (dit dorsten zy wel zeggen) hebben mede niet stil gezeten, maar, zo haast als zy vernamen dat het Parlement gezind was, en al order had gegeeven om alle de Schepen der Republijk in zee te brengen, noch 4000. Soldaaten daar op te leggen, en eenige nieuwe Fregatten aan te besteeden, hun twede, darde, en andere Papieren aan 't Parlement gezonden, luidende van woord tot woord als volgt.

Nieuwe Oorlogs-rustingen van 't Parlement.

Aan den Raad van Staaten der Republijke van Engeland.

GElijk Maandag laatst d'Ambassadeurs van de Staaten der Geunieerde Provinc. van Nederland hebben gezegt voor den allerdoorl. Raad op haare eer en trouw, en bewaarheid hadden (God tot getuige) dat het ongeluk en het voorsz. ontydig Zeegevecht der twee Vlooten is geschied buiten wille en weeten der voorsz. Heeren Staaten, tracteerende met den Raad in alle oprechtigheid, dien zy overleveren een Copye van Tromps eigen Brief, waar by de Republijke te beter zal konnen zien, dat de voorsz Heeren Staaten den voornoemden Tromp hebben gelast, nergens elders, dan omtrent de Kusten en Havens van hun gebied, te vaaren, om alle suspicie en onmin te myden : Alzo nu komen de zelfde Heeren Ambassadeurs

Twede Memoriaal der Hollandsche Ambassadeurs.

1652. weder, om den allerdoorl: Raad te verzekeren, dat met den ordinaris Bode, gisteren by hen gekomen, zy ontfangen hebben alle de consultatien, verhandeld by de voorsz. Heeren Staaten Generaal, van den 22 tot den 29. der voorleede Maaud, Nieuwe-styl, wanneer 't voorsz. Gevecht gebeurde; waar by het als noch veel klaarder blijkt, en de voornoemde Heeren Commissarissen meer verzekerd worden, dat haare Hoogheden met allen geen occasie hebben gegeven, noch oorzaak, noch raad; maar dat zy nochmaals verklaaren, gelijk zy doen, vorder met de zelfde meiningen, zorge en liefde, te maken een veel naauwer vriendschap en mutueele Alliantie tusschen deze twee Natien, gelijk als het zelfde al veel klaarder is blykende dan de Son op den middag, by de voornoemde Heeren Staaten haare meininge.

Derhalven verzoeken de voorsz. Heeren Ambassadeurs weder voor deze zeer ample Raad, dat met den spoedigsten zulk antwoord mach werden gegeeven, als de voorsz. Raad na haare wysheid en gerechtigheid zal goed en nodig vinden, tot voorkoming van grooter schaade, en alree nakende periculen: en dat tot deze kwaaden veel liever remedie mach bygebracht werden. Dezelve Heeren Ambassadeurs willen dezen Raad niet onbekend laaten, dat den Heer Nieupoort, gezonden by de Heeren Staaten, om aan de Heeren Ambassadeurs hunne Consultatien te doen verstaan, nevens haare sincere en volle meninge, zedert 't welke zy nu dingen zien gebeuren heel anders, als zy hoopten en vertrouwden, bezig is met te denken en zich te prepareeren tot zyn weerom reis, op dat hy te beter zoude mogen doen verstaan in wat staat en conditie die materie nu was, en wat remedie mocht bygebracht werden: Tot welken einde de voorsz. Heeren Ambassadeurs dezen Raad verzoeken Vrydom en Pasport aan den voornoemden Heer Nieupoort te willen geven, dat hy mag kiezen een van der Heeren Staaten Generaals Schepen, nu op de Teems, of in andere Plaatsen van de Republijke, wachtende op zyn vertrek, of dat hy op andere manieren wederom mag keeren. Gegeven te Chelsey, den 6 Juny, 1652.

Geteekend,

J. CATS. G. SCHAAP. Van der PERRE.

Den Heer Nieupoort, wiens tegenwoordigheid men niet meer noodzaakelijk oordeelde, kon echter geen expeditie bekomen, en wierd veele dagen opgehouden; doch eindelijk geraakte hy na veel moeite noch buiten Londen, en vervoegde zich te Gravezande, om van daar weder na Holland over te steeken.

Midlertyd begonden d'Engelschen alle Schepen, die zy in 't Canaal vonden, te rooven, zo Franschen, Oosterschen, doch

meest

meest Hollandschen; gelijk zy dan ook den 13 Juny alle Hollandsche Schepen op de Teems beslagen hebbende, de Schippers van deze en de genomene Schepen aan d'Ambassadeurs te Chelsey kwamen klaagen: waar over haar Excellentien, niet weinig beducht, op den zelven dag hun darde Papier aan den Raad van Staaten zonden, behelzende 't geen volgt.

1652.

Beslag op de Hollandsche Schepen.

Zeer Doorluchtige Heeren.

GElijkerwys wy met Woorden en ook met Schriften aan dezen Raad op den 3. en den 6. dezer Maand verklaard hebben, God den onderzoeker van 's menschen herte tot getuige nemende, dat dien ongelukkigen Zeeslag tusschen beide Republijken geschied is tegen wil en weten van de Generaale Staaten der Vereenigde Nederlanden; zo zyn wy ook dagelijks meer en meer verzeekerd, zo wel door Boden als Brieven, getuigende de zeer oprechte genegentheden onzer voorsz. Heeren, datze met rouw en verbaastheid ontfangen hebben de fatale tydingen van die ongelukkige haastige daad, en dat op 't gene wy haar daar van aanstonts adviseerden zy beraatslaagt en bedacht hebben, hoedanigen remedie voornamelijk geappliceerd mochte werden, tot verzachtinge van die rouwe en bloedige wonde. Tot dien einde dan hebben zy geschreven om de Vergaderinge van een solemneele by-een komste ofte Parlement, van de Vereenigde Nederlanden; waar door wy niet en twijffelen, of daar zullen (door Godts gunste) bereid worden zodanige Genees-middelen, en tegenwoordige remedien, waar door niet alleen d'uitwendige oorzaak van alle verder onheil weg genomen, maar ook door een inwendige troost de gemoederen geholpen en herstelt mogen worden, tot een beter hope van onzen Tractaate onder handen: welke zaake nu ernstelijk verzocht wordende van onze Heeren, tot een gemeene welstand van beide Natien, om de vertoeijelijke Bloetstortinge der Christenen (daar zo zeer na verlangt word) te vermijden, (en dat van de Gereformeerde Religie,) zo is 't, dat wy dezen Erntfesten Raad bidden en smeeken, door de verbintenisse beide van de Religie en Vryheid, dat ondertusschen niets en geschiede door al te groote hevigheid, het geen door al te laate vergeefse beloften en wenschen naderhand onwederroepelijk en onherstellig mocht worden: Maar dat gy ons liever zonder uitstel een vriendelijk antwoord op ons laatste verzoek wilt laten toekomen.

Darde Memoriaal.

't Welk wy wederom zo veel te ernstiger verzoeken, alzo wy verstaan, dat de Schepen van onze Heeren en Schippers, zo wel in de ruime Zee, als in de Havens van deze Republijke, sommige door gewelt, sommige in het gevecht, door de uwe genomen en bewaart worden.

Gegeven in Chelsey, den 13 Juny 1652. *Getekend*

J: CATS. G: SCHAAP. Van der PERRE.

1652. Hier op is eindelijk het Antwoord des Parlements voor den dag gekomen, onbillijk genoeg, dan niet onverwacht; dewijl alle haar proceduuren zulks genoegzaam uitweezen: en was het zelve van den volgenden inhoud.

Antwoord des Parlements.

HEt Parlement der Republijke van Engeland by zich zelven overdenkende met wat voor volhardende bewystekenen van Vriendschap en oprechte Affectie (zelfs van de eerste beginselen harer Inlandse Beroerten af) zy met hare Nabuuren de Vereenigde Provincien omgegaan hebben, niets aan hare zyde nagelaten hebbende, wat eenigsints tot een goede Correspondentie met hen, en tot een aanwas in een nader ende nauwer verbintenis als te vooren, strekken mocht; vind zich zelven op 't onversienst overvallen door de onbetamelijke bejegeningen, die haar daar op ontmoet zyn, en inzonderheid wegens de Acte van Hostiliteit, onlangs op de Rede van Engeland tegens de Vloote dezer Republijk gepleegt: Op ernstelijke en welbedachte overweginge van alles, en op verscheide Papieren hier over by uwe Excellentien ingeleverd, zo vind 't Parlement goed, op die Papieren deze Antwoord te geven.

Het Parlement, al-hoewel willig na der Liefden aard, een verklaringe te maaken van d'expressien in de voorsz. Papieren gebruikt, poogende hen 't laatste Gevecht van de Vlooten te representeeren, als geschied buiten kennisse en tegens de meeninge van de Hooge Overheid, lijkewel overdenkende hoe ongelijk aan deze protestatie de Resolutien en de Werken van uwen Staat en hunne Dienaaren ter Zee geweest zyn, zelfs in 't midden van een Tractaat door hen zelven aangeboden, en alhier door uwe Excellentien gemenageert; hoe zulke extraordinary uitrustingen van 150 Oorlog-schepen gemaakt wierden, zonder eenige zichtbare occasie, als wat nu tegenwoordig aan den dag is komende; wezende een regtvaardige reden van jalousie, volgens 't geene gy zelfs, doen UE. 't zelve pretenderende te excuseeren, oordeelde; en de Instructien zelve by uwe Principalen aan hun Commandanten ter Zee gegeven: vinden maar al te veel oorzaken, om te gelooven, dat de Heeren Staten der Vereenigde Provincien een intentie hebben, om met geweld de bekende gerechtigheden van Engeland ter Zee te usurperen; de Vlooten, die naast God onze Wallen en Bolwerken zyn, te verdestrueeren; en zo doende deze Republijke, na haar welbehagen, in gevaar van een inval te stellen, gelijk zy by deze laatste daad getracht hebben te doen: Waar over het Parlement zich agt verbonden te zyn, haar uiterste vlijt aan te wenden, om door Gods hulpe, na gelegentheid der zake, reparatie van de ongelijken alreede geleden, en de Securiteit dat zulks in 't toekomende niet meer en geschiede, te zoeken.

Evenwel met die meininge en begeerte, dat (zo 't mogelijk ware) alle Verschillen tusschen beide Natien vreedzamelijk en vriendelijk bygelegt worden,

worden, zo als God door zyne voorsienigheid den weg daar toe zal openen en de omstandigheden best dienen zullen, om zodanige devoiren 1652.
min uitstelling en meer effectueel te maken, als die in dezen deelen tot nu toe gebruikt geweest zyn.

HENR. SCOBELL. *Cler. Parliam.*

Men was in Holland over dit Gevecht, en de kwaade procedhuren der Engelschen, gantsch niet wel te vrede: en het viel den Regenten vry hard te moeten zien en hooren de dagelijksche naderende apparentien tot een generaale rupture met zodanig een Republijk, van welkers gelukkige progressen men hier voortyds zich inbeeldde deelgenoot te zullen worden, door de groote vriendschap die men van haar dacht te zullen hebben. De Kooplieden waren ook geweldig ontsteld wegens d'ongelukkige avantuuren van hun Schepen en Goederen op zee. Haar Hoog-Mogenden wierden derhalven te raade, aleer men de Handeling tot Londen afbrak, noch een spoedige laatste Bezending te doen, om te beproeven of het noch mogelijk waar de verschillen door minnelijke wegen by te leggen. En zynde tot deze Ambassade een Heer van zonderlinge bekwaamheid van nooden, wierd den Heer Paauw, Heer van Heemstede, en Raad Pensionaris van Holland, daar toe verzocht.

Hy vertrok den 15den. Juny uit den Haag na den Briel; alwaar in een Oorlogschip zynde getreeden, stak hy noch dien avond ten zes uuren in zee. Den 18den. voor Gravezande komende, wierd kennis aan de Hollandsche Ambassadeurs, en aan het Parlement, van zyn komst gedaan, die daar over zeer verwonderd waren, en van Chelsey met Roeybooten de Teems af hem gingen verwelkomen; maakende aanstondts al het gepasseerde aan hem bekend. Den 20. wierd zyn Edelheid, volgens de gewoonte omtrent alle andere Ambassadeurs gebruikelijk, na Londen opgeroeid; aan den Tour door drie Parlements-heeren ontfangen; en wyders, (benevens den Heer Nieupoort, die van Gravezande weder met hem te rug was gegaan) gevolgd door een menigte van Karossen, in zyn Logement binnen de Stad gebracht. Des anderendaags, om geen tyd te verliezen, verzocht en had hy audientie in het Parlement, alwaar hy het volgende vertoog in de Latynsche taal deed.

Raad-Pensionaris Paauw in Ambassade na Engeland.

Zeer

1652.

Zyn vertoog aan het Parlement.

Zeer Eerwaardige Heeren,

DE publyke getuigenissen en openbaare tekenen eener oprechte goede genegentheid, loutere liefde, en waare vriendschap, welke tot allen tyde de gantschen Staat en d'Onderdaanen der Vereenigde Provincien aan 't Volk van Engeland, en inzonderheid aan het Parlement der Republyk van Engeland, nu voorspoediglijk en gelukkiglijk regeerende, betoond hebben, zyn zo notoir en bekend by de geheele Christene Wereld, dat 'er niemand aan kan twijfelen, veel minder aan een waare trouw en langduurige onderhouding van vriendschap van de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien.

Maar dewyl 'er wegens d'onzekerheid en ongestadigheid der wereldsche zaaken bywylen zodanige dingen gebeuren, die d'uitwendige gedaante als met een wolk verduisteren, en een distractie van gemoederen schijnen te vertoonen, dient 'er een groote omzichtigheid gebruikt te werden. Doch wanneer deze dingen in tydts voorgekomen, en alle strydigheden weggeruimd worden, zullen ze meer dienen om den band der onderlinge vriendschap te behouden en te bevestigen, dan de zelve te verbreeken. Derhalven hebben de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, mijne Principaalen (niettegenstaande zy niet en twijfelen aan de zonderlinge wysheid, en vlyt van hunne Extraordinaris Ambassadeurs, alhier verblyvende wegens groote en gewichtige zaaken) my in Extraordinaris Ambassade aan het Parlement der Engelsche Republyk gelieven te zenden, om klaarlijk en oprechtelijk hunne wenschen tot behoudenis en gelukkige regeering der Republijk aan te bieden, met presentatie van alle goede diensten; gelijk ik, zynde nieuwelijks uit hun eerbaare Vergadering gekomen, uit myn gewisse kennis kan betuigen, dat 'er niets meerder in hun herten en wenschen is, dan dat tusschen beide de Staaten een vaste en bestandige vriendschap religieuzelijk gehouden werde, en dat 'er niets en moge gebeuren 't geen de schutspaalen van onderlinge zekerheid, profyt, en vriendschap, tusschen beide de Natien eenigsins verbreeke: ende dat zy daarom met groote verbaasdheid en hertzeer de tijding van 't geen onlangs, tegens hun verwachting, tusschen d'Admiraalen van beide de Republyken gepasseerd is ontfangen hebben. En op dat deze onverwachte en onvermoede zaak niet alleen geen nieuwe onrusten mocht verwekken, en ook geen occasie van suspicie geeven, als of het tegenwoordig Tractaat tot een onderlinge verbintenis en nader bevestiging van d'oude vriendschap niet ernstelijk achtervolgd en wierd, en dat wy derhalven te vergeefs zouden arbeiden om tot een gelukkig einde te geraaken; hebben mijne Principaalen niet ongerymd, maar veel eer goed, ja nodig geacht, dat op dezen tijd, en ter occasie van deze ongelukkige uitval, ik, boven het ordinaris gebruik, en derhalven ten overvloed (aangezien ik wegens myn Ampt in alle hunne raadslagen tegenwoordig ben geweest) opentlijk en sinceerlijk aan het

Parle-

Parlement der Engelsche Republyk zou vertoonen alle de particulariteiten, welke, zo wel voor als na die daad, voorgevallen zyn, gelijk ze tot hun kennis zyn gekomen, om alzoo alles wat eenig onvernoegen ofte breuk van vriendschap tusschen de beide Natien zou mogen voortbrengen, of ten minsten eenige verstooring of uitstel aan 't Tractaat veroorzaaken, weg te neemen. 1652.

Derhalven protesteer en verklaar ik, uit kracht van de Credentiebrieven der voorsz. Staaten Generaal, en in hunnen naame, voor het Parlement der Republyk van Engeland, dat zy nooit in hunne gedachten gehad, nooit iets gedaan, veel minder geboden hebben iets 't geen de waardigheid dezer Republyke konde beleedigen; de gemeene vriendschap en goede correspondentie, welke zo lange jaaren geduurd heeft, krenken; of, onder wat pretext het zoude mogen weezen, eenig zaad van misverstand zou mogen zaaijen: maar veel eer dat de gemelde Staaten van gantscher herte beoogd, en met alle kracht daar na getracht hebben, dat de gedachte vriendschap en alliantie op de beste en spoedigste wys voltrokken, en voor eeuwig en altoos tot de zekerheid en het voordeel van beide de Republyken solemneelijk gestabileerd mocht werden. Wel is waar, dat 'er in de Nederlanden een groote Vloot is toegerust geworden; maar dat de Staaten Generaal door de gestadige klachten hunner Onderdaanen genoodzaakt zyn geweest daar in te bewilligen, is ook een zaak die zeker en wel bekend is; als ook dat zy order gegeeven hebben, dat zulks aan het voorsz. Parlement aangezeid zou worden, 't geen ook geschied is: en is te kennen gegeeven, dat deze toerusting met geen andere intentie gedaan wierd, als op dat d'Onderdaanen van de Vereenigde Provincien, die groote schade ter zee geleeden, en verscheidene Schepen verlooren hadden, door zodanige gerechtige en gewoonlijke middelen verzekerd en beschermd mochten worden; doch geensins dat eenig gevecht tegens de Vloot en Schepen des gedachten Parlements wegens hunne questien en verschillen ter zee ter hand gevat zou werden. Dit alles aldus gedaan en gesteld weezende, en nochtans aan wederzyde een groot gevecht en hapering by geval geschied zynde; hebben de Staaten Generaal goed gevonden aan het Parlement van Engeland mede te deelen het Verhaal van dit ongeval, gelijk hen dat schriftelijk toegezonden is door hun Admiraal, geapprobeerd en getuigd door hunne Capiteinen, en andere geloofwaardige Persoonen; als dat den Admiraal *Tromp* meer uit nood, dan om anderer redenen wille, by de Vloot van deze Republyk is genaderd, en dat hy eerst zyn burgerlijke groetenis aan den Commandeur Bourn heeft gedaan, en, zynde daar na by geval den Admiraal Blaake ontmoet, zyn Boot uitgezet, om eenige Gedeputeerden tot hem te zenden; maar dat, ziende dat hy onverwacht met een gantsche laag begroet wierd, hy daar op zyn geschut heeft afgeschooten, niet om 't offendeeren, maar om zich te defendeeren; en dat daar uit door enkel ongeluk, meer als door opzet, een Gevecht onder

1652. de gemelde Vlooten ontstaan is, 't welk door Godts genade kort daar na is opgehouden: zulks dat, overmits het door een onverwachte salutatie is aangegaan, en niet met ernst van d'onze gecontinueerd geweest, en ook niet door eenige vervreemding van gemoederen, of voorbedachte raad, maar by geval is geschied; verzoeken de Staaten Generaal vriendelijk, dat het Parlemet der Engelsche Republyk gelieve te gelooven, en het daar voor te houden, dat het niet gedaan en is met een voorbedachten raad, of uit voorgaande bevel, maar enkel door een casueel geval, en veellicht door de broosheid en ongestadigheid der wereldsche zaaken; en des te meer hunne raadslagen en commissien daar heenen dirigeeren, dat met alle spoed alle hinderpaalen, offensien, en verdere verongelijkingen weg geruimd en verbooden mogen werden; gelijk de Staaten Generaal aan hun kant gewillig en bereid zyn om alle bekwaame middelen daar toe aan te wenden. Zy oordeelen, dat het gantsche Christendom veel daar aan gelegen is, en voornaamentlijk den staat der Gereformeerde Kerken buiten, dat deze misverstanden tusschen de beide Republyken niet grooter en werden; en dat tusschen Nabuuren, en die van eenerley Geloof zyn, eenige oneenigheid zoude ontstaan, waar door de noodige Negotie in 't gemeen verstoord en geinterrumpeerd, en zo wel aan hun bekende als heimelijke Vyanden occasie gegeeven wierd om in diverse gewesten dezer Republyk (nu staande om in een algemeen Verbond vereenigd te worden) op hun luimen te gaan leggen, te samen te rotten, en zo doende van zich af te weeren den sedem belli (*stoel des oorlogs*) of des onheils, en dien ('t geen God verhoede) in onze Staaten te planten. Om dan een zo groot gevaar voor te komen, en op dat zulk een onheil zich niet wyder uitspreide, is my belast bytijdts voor te stellen, en al myn best te doen, dat op bekwaame middelen gedacht werde, om zodanig een compositie te maaken wegens 't geen gepasseerd is, en dat zulke order gesteld werde dat voortaan zulke rampzalige en onheilzaame gevallen tusschen der beider Republijken Vlooten niet meer en gebeuren, dat de eer en waardigheid van het Parlement der Republijk van Engeland geconserveerd werde.

Nademaal dan de Staaten Generaal mitsdezen opentlijk aan het voorschreve Parlement verklaaren, dat zy oprechtelijk begeeren, dat alle devoiren van vriendschap en goedgunstigheid gecontinueerd, en in 't tegendeel alle geschillen en strydigheden voorgekomen, en de raadslagen ten wederzyde tot het gewenscht einde en beslot van onderlinge verbintenis gedirigeerd werden; is nu myn ernstelijk verzoek, dat het gedachte Parlement my door haar Gedeputeerden en Raad van Staaten zonder eenig uitstel gelieve te hooren, en zonder intermissie in de voorige gerechtige en vriendelijke Tractaaten voort te gaan, om alzo de Hoofdzaak tot een einde en conclusie te brengen; gelijk d'Extraordinaris Ambassadeurs der Staaten last hebben, en bereid zyn te doen.

Ondertusschen ben ik hertelijk dankbaar voor de zonderlinge gunst,

aan.

aanden Heer Nieupoort beweezen, met nu eenige dagen verleeden een van 's Parlements Schepen tot zyn wedertocht na de Nederlanden aan hem te vergunnen. Maar alzo de voorsz. Heer een Lid is van de Staaten van Holland en West-Vriesland, is my belast hem hier te houden, om raad met hem te pleegen, en alsdan met my weder te rug te keeren; 't geen ik hoop dat het Parlement niet en zal mishaagen, in welkers goede gunst ik my en alle myne diensten recommandeere. 1652.

Om reden was goedgevonden den Heer van Heemstede alleen te crediteeren, of ook mogelijk op de drie anderen eenige argwaan of ongunst mocht zyn geworpen. Zyn Propositie wierd geweezen aan den Raad van Staaten, alwaar hy des anderen daags gehoor had, en het volgende vertoog in de Fransche taal deed.

Vertoog van den Ambassadeur Pauw aan den Raad van Staaten.

NAdien het mynen Heeren den Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden beliefd heeft my, nevens hunne Extraordinaris Ambassadeurs, in de zelve qualiteit af te vaardigen aan het Parlement der Republijk van Engeland; en hebbende gisteren de eer gehad van in haar volle Vergadering te verklaaren de rechte materie myner komste, en de sincere intentie van myne Overheeren: acht ik het myn plicht te zyn ook voor deze honorabele Raad te compareeren, met vertooning van myn Credentiebrieven, en toewensching van alle heil en voorspoed aan Uwe Eerwaardigheden in 't dirigeeren en menageeren van zulke hoogwichtige affaires, als hen van deze groote Republijk toevertrouwd zyn. En gelijkerwys ik aan het voornoemde Parlement verklaard heb, zo verklaar ik ook weder met waarheid en gewisse kennis, dat myne Heeren de Staaten Generaal altoos hebben gehad, en tegenwoordig hebben, meer dan ooit voor dezen, een zeer groote begeerte om te maintineeren, vermeerderen, en getrouwelijk t'onderhouden de goede vriendschap, nauwe alliantie, en volmaakte correspondentie, welke zo lang tusschen beide de Natien en Staaten hebben geduurd, waar af hier voormaals veele merkelijke en openbaare getuigenissen zyn geweest. 't Is gantsch blijkbaar, dat myne Opperheeren niets liever van herte wenschen, als te zien een einde en conclusie van het Tractaat van Alliantie, tusschen beide de Republijken, op dat 'er een nauwer Unie en broederlijke Eendracht gestabileerd mocht werden, om alle aanslagen en oneenigheden, welke malkanderen zouden turbeeren, en in groot gevaar en minder aanzien voor de Christene wereld brengen, te niet te maaken. Dit is, myn Heeren, het eenig doelwit van de Vyanden der Gereformeerde en rechtzinnige Religie; maakende gewisse rekening, dat ze door zodanige tweedracht en oneenigheid beide de Staaten niet alleen zullen konnen verswakken, maar ook in groote benaauwdheid brengen. Doch beide de

1652. Volkeren van God den Heere gezegend zynde met de kostelijke gaave van de waare Religie, en, nevens de geestelijke, wonderbaarlijk voorzien van tydelijke zegeningen, door het middel van de Zeevaart en Koophandel in alle gewesten der Wereld; en myne Heeren de Staaten Generaal oordeelende, dat het eerste noodzaakelijk behoorde onderhouden, het ander in achting genomen, de Religie gemainteneerd, en de Staat vastgesteld te worden: hebben zy gesustineerd, dat alle die onbetaamelijkheden niet beter voorgekomen konden werden, dan door de zielen en goederen van beide de Republijken in een te smelten, om door deze middelen met Godts hulpe alle contrarie aanslagen te konnen vermyden. Derhalven heeft d'onverwachte tyding der ontmoeting van beide de Vlooten, en de argernissen aan beide de kanten gegeeven, den Staaten Generaal geen kleine swaarigheid aangebracht; welke daar op hebben geoordeeld zeer noodig te zyn my op een extraordinaire en spoedige manier af te vaardigen, om het Parlement der Republijk van Engeland, en dezen honorabelen Raad, wegens den waaren staat van het gepasseerde t'onderrechten (my die de eere heb van beide de Vergaderingen, zo die der Staaten Generaal, als die van Holland en West-Vriesland, by te woonen, en voor wien niet verborgen zyn hunne gewichtigste en allergeheimste raadslagen en deliberatien) ten einde alhier met een volkomene kennis van zaaken, en met geen minder waarheid en getrouwheid, te betuigen, dat 'er geen aanslag is gemaakt, geen resolutie genomen, geen Commissie direćtelijk of indirećtelijk gegeeven, om eenigsins de Republijk van Engeland te mishagen, of 'er aanstoot aan te geeven, en veel minder haar Vloot op 't lyf te vallen: maar dat in tegendeel last gegeeven is om in alle plaatsen met haar om te gaan als met de beste Vrienden, en haar allerley gunst en vriendschap te bewyzen. En hoewel in de voornoemde ongelukkige bejegening de zaken zich aan beide de zyden anders toegedragen hebben, en zeer onvoorzichtiglijk zyn gehandhaafd, waar af ik gisteren een breed verhaal heb gedaan, 't welk ik tegenwoordig niet weder meen op te haalen, noch op te graaven en te ververschen 't geen begraaven en t'eenemaal vergeeten behoorde te zyn; nochtans verstaan hebbende uit het laatste Antwoord, aan onze Ambassadeurs overgeleverd, dat 'er satisfaćtie wegens 't voorgaande, en verzekering wegens het toekomende, word geëischt; en aangezien myne Heeren de Staaten het noodig achten, dat alle misverstanden en kwaade uitleggingen van 't geen onlangs in de voorsz. rencontre gepasseerd is, weggenomen, en beide de Staaten hier namaals wegens diergelijke ongemakken verzekerd mogen werden; als mede dat men zonder uitstel voortvaare in het continueeren en volvoeren van het Traćtaat van Alliantie, dus verre alreedts geavanceerd; en daarenboven, dat men in consideratie meene de billijkste en bekwaamste middelen, welke de schaduwe en suspicie van alle wantrouwen zouden mogen wegneemen; en dat zodanige ordre werde beraamd, daar zich de Vlooten voortaan

na

na zullen moeten reguleeren, waar toe ik van myne Overheeren genoegsaame instructie heb: verzoek ik, dat Uwe Edelheden gelieven eenigen der Leden van dezen honorabelen Raad te committeeren, met de welken ik, zo haast als 't mogelijk is, mag beginnen, continueeren, en voleindigen 't geen tot voldoening van beide de Staaten, en abandonneering van alle verschillen, zoude mogen strekken. Waar by ik hier voegen moet, dat myne Overheeren nooit voorgehad hebben, noch zullen voorhebben, te bedisputeeren de eer en waardigheid van deze Republijk, welke zy houden voor d'eerste en aanzienlijkste van Europa: wenschende wyders, dat door de vereeniging van deze twee ontsaggelijke Staaten zy die beiden mogen verzekeren, hen bevryden voor de conspiratien hunner Vyanden, en door een volkomene onderrechting en goed vertrouwen hun gemeene vrede en behoudenis bevestigen. Ondertusschen verzoek ik Uwe Edelheden, dat het u believe door uw wyze bestiering order te geeven, zo haast als 't doenlijk is, dat het kwaad uit oorzaak van dit ongelukkig toeval niet voort en spruite door het begaan van nieuwe argernissen, vervolgingen of neemingen van Schepen, enz. maar dat zulke betrachtingen en zodanige werken verbooden en gestuit mogen werden, en wy niet, door de wonde grooter ja ongeneezelijk te maaken, ons zelven voor de moetwil onzer Vyanden bloot stellen: vertrouwende, dat wy bekwaame middelen zullen konnen vinden om de tegenwoordige verschillen in alle vriendschap gelukkiglijk te doen verhuizen, en de geenen, die het anders verwachten en wenschen, te schande te maaken. Ik zal my ten allerhoogsten verplicht houden aan dezen heerlijken Raad, indien het haar gelieft my een spoedig Antwoord hier op te laaten toekomen; op dat ik een zo heerlijk, profytelijk, en noodig werk op staandevoet mag aanvangen: beveelende my ondertusschen met alle oerbiedigheid in Uwer Edelheden goede gunst.

Twee dagen daar na, den 24ste. Juny, kwam de Ceremoniemeester den Heer Paauw aandienen, dat het Parlement, om met zyn Excellentie te handelen, verordend had de Heeren Commissarissen *Whitelock* en *Lisle*, den Markgraaf *Lisle*, den Opper-Rechter *St. John*, *Mr. Bont*, *Mr. Schot*, de Ridders *Henry Vane* en *William Masham*, de Colonellen *Purefoy*, *Martin* en *Morley*, en noch drie anderen. Aan dezen dan wierd door zyn Excellentie het volgende voorgedraagen. „Dat, alzo haar Hoog-„Mogenden, gelijk altoos zou blyken, nooit raad of daad tot „offensie tegens de Republyk van Engeland, ofte de haaren, had „gegeeven, maar 'er in tegendeel alle soorten van vriendschap „aan beweezen, men hun oprechte meening tot onderhou-

1652. Den Heer Paauw Commissarissen toegevoegd. Zyn voorstellingen aan de zelven.

1652. „ ding en verdere toeneming van hun oude en gemeene vriend-
„ ſchap geenſints in queſtie kon trekken : Dat men derhalven
„ het onlangs gebeurde aan haar Hoog-Mogenden niet en kon
„ toerekenen, nochte daar uit geen offenſie behoorde t'ontſtaan,
„ of occaſie genomen te worden om iets tegens hun Onderzaa-
„ ten t'onderneemen; en of het niet beter ware 't voorgaande,
„ even of het niet gepaſſeerd en waar, wederzydts als vergee-
„ ten, en van ſtonden aan order voor diergelijke onheilen in 't
„ toekomende te ſtellen : dan zo het Eerwaardige Huis het an-
„ ders begeerde, of het niet beſt zou weezen, dat men door
„ wederzydſche Commiſſariſſen de zaak onderzocht, en alzo
„ tot de rechte kennis mocht komen wie eerſt had beleedigd :
„ Dat haar Hoog-Mogenden, indien de Lieut. Admiraal Tromp
„ eerſt aangetaſt had, zulks niet alleen, als tegens hun order,
„ zouden wraaken, maar hem ook na verdienſte doen ſtraffen;
„ mits dat Blaake, ingeval bevonden wierd dat het werk door
„ hem was aangevangen, insgelijks door het Parlement geſtraft
„ mocht werden : zulks dat daar by d'oprechte intentie van
„ haar Hoog-Mogenden niet alleen en zou blyken, en alle ſu-
„ ſpicie weggenomen worden; maar dat men ook aldus mid-
„ delen tot onderlinge voldoening zou konnen vinden : gelijk
„ andere Staaten en Republyken dien zelven weg genomen,
„ en zodanig een methode met goed ſucces gevolgd hadden;
„ waar van zyn Ed. verſcheidene exempelen te berde bracht.
„ Dat haar Hoog-Mogenden nooit van meening waren ge-
„ weeſt, noch ook nu waren, om d'Engelſche waardigheid te
„ verkleinen; maar dat zy ook na deze ongelukkige rencontre
„ nieuwe orders hadden gegeeven, dat in 't ontmoeten en ſalu-
„ teeren der Vlooten en Oorlogſchepen, noopende het ſtry-
„ ken van de Vlag en wat daar toe behoorde, men aan de Par-
„ lementſchen de zelve eer zou bewyzen, als voor dezen aan
„ de voorige Regeering was geſchied; hoopende, dat alzo ter
„ wederzyde vernoeging genomen zou worden : Dat, op dat
„ het Tractaat, waar in haar Excellentien, de Heeren Am-
„ baſſadeurs, in verſcheidene conferentien d'intentie hunner
„ Overheden aan 't Parlement bekend hadden gemaakt, voort-
„ gang mocht hebben, het den Eerwaardigen Raad ook mocht
belie-

„ believen de haare uit te drukken; op dat, het verschil ge- 1652.
„ kend zynde, de swaarigheden mochten weg genomen, de
„ gemoederen bevreedigd, en een eeuwige intelligentie tus-
„ schen beide de Republyken beraamd, de verdere offensien
„ verbooden, d'aangehaalde Goederen en Schepen aanstondts
„ ontslagen, en geen meer schade den onnozelen aangedaan
„ werden: Dat hy derhalven verzocht, dat de Raad hem haar
„ resolutie zonder tydverlies op het bovenstaande bekend wilde
„ maaken, en voornaamentlijk op de continuatie van het be-
„ gonnen Tractaat, cessatie van alle geweld, relaxatie der aan-
„ gehoudene Schepen en gearresteerde Persoonen en Goede-
„ ren; alzoo hy geen tyd verlooren had laaten gaan om den
„ Eerwaardigen Raad de continuatie der goede intentien van
„ haar Hoog-Mogenden te doen verstaan.

Deze Conferentie, gehouden op den gemelden 24sten. wierd des anderendaags gevolgd door een andere, en den 27sten. door een darde, waar in door den zelven Ambassadeur spoedig antwoord op het voorige, en d'onderstaande voorstellingen, verzocht wierd

Dat haar Hoog-Mogenden als noch gezind waren met de Republyk van Engeland in vriendschap te blyven; gelijk zy aan d'Engelsche Compagnie in Holland de novo hadden beloofd haar te protegeeren, al ware het dat d'onrusten verder kwamen te loopen.

Nieuwe voorstellingen door den Ambassadeur gedaan.

Dat men het Gevecht omtrent Douvres persoonlijk zou laaten verantwoorden aan die buiten zyn Commissie gegaan had, op dat daar geen verwydering uit mocht spruiten.

Dat men tot beslissing van dit werk wederzydsche Commissarissen zou stellen, om de zaak t'ontdekken, en de schuldigen, na maxime van alle andere Staaten, als verstoorders der gemeene rust te doen straffen.

Dat d'Oorlogschepen, malkander in zee ontmoetende, en zich draagende als vooren, geen dispuit daar namaals over zou weezen.

Dat, als de Unie gesloten zou zyn, beide de Republyken, en hunne Inwoonders, by alle gelegentheden ontwyfelijk groote bescherming aan malkander zouden hebben.

Hier op deed de Raad van Staaten hem op den 29sten. haar antwoord ter hand stellen, behelzende: Dat den Ambassadeur d'intentie des Parlements konzien uit het (a) Antwoord, 't geen

Antwoord van den Raad van Staaten op de zelven.

(a) Ziet pag. 30.

1652. „'t geen zy hadden gegeeven op de drie Memorien der andere
„drie Ambassadeurs, voor d'aankomst van den Heer Paauw:
„Dat by hem, noch van elders, niets was voorgebracht, 't geen
„het Parlement tot verandering kon beweegen: Dat, nade-
„maal het attentaat van de Hollandsche Vloot, by maniere
„van surprise voorgenomen, indien het gesuccedeerd had,
„d'Engelsche Republyk in groot gevaar zou hebben gesteld,
„het buiten reden was, dewyl het door Godts genade nu an-
„ders wat uitgevallen, dat zy zich zelven naakt en bloot zou-
„den stellen, om in 't toekomende een even diergelijk perykel
„onderworpen te weezen: Dat zy daarom, onder pretext
„van een langer examinatie, of met exempelen van andere
„Staaten, hier op niet passende, zich niet konden laaten op-
„houden; maar de hulpmiddelen, gevoegelijk tot de natuur
„van de zaak, moesten gebruiken: weshalven zy des Ambas-
„sadeurs voorslag, als noodeloos of dilatoir, en ongeraaden,
„van de hand weezen: Dat zy ook niet konden voortvaaren
„met het voltrekken van het Tractaat, 't en zy deze wonde
„alvoorens geneezen waar: Dat, belangende de betooning
„van goede genegentheid en vriendschap van haar Hoog-Mo-
„genden aan d'Engelsche Republyk, daar den Ambassadeur af
„sprak, d'Engelschen in dat deel niet schuldig waren geblee-
„ven, zo wel in 't generaal als in 't particulier; maar dat zy
„van het gemelde Antwoord niet en konden afwyken.

Verdere handelingen van den Ambassadeur Paauw

Den Ambassadeur dit Antwoord ontfangen hebbende, verzocht den 1sten. July een nieuwe Conferentie; waar in hy weder met veele hoogen en diere expressien verklaarde: Dat by haar
„Hoog-Mogenden nooit en was geweest eenig dessein of voor-
„neemen, daar d'Engelschen rechtmaatige suspicie af konden
„hebben: Dat hy, om de waarheid zonder contestatie uit te
„vinden, een goeden weg had geopend; doch dat men dien
„niet had willen inslaan: Dat zyn Heeren Principaalen t'on-
„recht wierden achterdocht: Dat zulks ook daar uit kon bly-
„ken, dat de zelven nooit eenige Represalien hadden willen
„geeven, hoe zeer zy ook daar toe waren verzocht geweest:
„Dat zy, tot teken van haar vredelievend gemoed, d'Engel-
„sche Compagnie tot Rotterdam op nieuws van hun bescher-
ming

„ ming hadden verzekerd: Dat, indien d'Engelschen alle ope- 1652.
„ ningen tot verzoening verwierpen, zulks onder de Gemeen-
„ te in Nederland groote ontsteltenis zou veroorzaaken: En
„ dat hy derhalven verzocht, dat die van den Raad dan eenig
„ ander middel wilden voorslaan, en ondertusschen alle hosti-
„ liteiten bedwingen, de genomene Schepen vry geeven,
enz.

Op deze zyn laatste Conferentie, alzo hy den 2den. July niets en vernam, verzocht zyn Edelheid den 3den. schriftelijk aan den Raad, dat, dewyl beide de Staaten met baarblijkelijke gevaaren gedreigd wierden, zy hem een Antwoord beliefden te geeven, 't geen een bekwaam en wettig middel tot beslissing der geschillen, en herstelling der eenigheid, mocht weezen. Maar in plaats van dit, wierd hem het volgende ter hand gesteld.

Antwoord des Parlements op het Geschrift, door den Heer Pauw ingegeeven; waar by hy begeert, dat de Gecommitteerden van den Raad zouden voorstellen wat hen redelijk en recht zal dunken, om de tegenwoordige geschillen tusschen deze Republijk en de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Provincien op het spoedigst te beslechten. Op Vrydag, den 25sten Juny (O.S) 1652.

1. Dat de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Provincien aan deze Republijk betaalen d'Onkosten en Schaden, welken deze Staat heeft geleeden, en daar ze toe gebracht is geworden door d'uitrusting der voorsz. Staaten Generaal ter Zee, en hun Attentaat deze Zomer gedaan; waar af de particulariteiten ter behoorlijke tyd zullen bygebracht worden.

Eisschen der Engelschen voor de herstelling der vrede.

2. Dat na de betaaling van die Somme, voor de gemelde Onkosten en Schaden, of Cautie tot genoegen van 't Parlement, terstond zal volgen een Stilstand van alle Daaden van Vyandschap: en alle de Schepen, sedert de laatste geschillen genomen, zullen weder los en vry gelaaten worden.

3. De twee gemelde Voorstellen zynde geaccordeerd, en ter uitvoering gesteld, zo is de zekerheid voor 't toekomende, welke van 't Parlement verwacht word, deze: Dat beide de Staaten een vaste Alliantie en consistentie van interest tot het best van beide de Natien zullen maaken; waar toe het Parlement van haar zyde gewillig en bereid is om door alle gerechtige wegen en middelen het haare by te brengen.

Den 6den. July verzocht de Hollandsche Gezant weder een

1652. nieuwe Conferentie, waar in hy een verdrag voorsloeg, behelzende in substantie: Dat haar Hoog-Mogenden om redenen, „alreedts gezegt, genoodzaakt waren geweest extraordinaris „uitrustingen ter zee te maaken, en alsoo op excessive onko- „sten waren gebracht, welke alsnoch continueerden: Dat ook „hunne Onderdaanen door Represalien, zo op de Franschen „als haarer Hoog-Mogenden Ingezetenen verleend, zeer „groote schaden hadden geleeden: Dat de Staat, en des zelfs „Onderzaaten, noch onlangs, door het neemen en uitplon- „deren van verscheidene Oorlogschepen, en het arresteeren „van alle de Koopvaarders, veel geleeden, en groote scha- „den hadden gehad: Dat men derhalven, indien men van een „vergoeding van onkosten en schaden wilde spreeken, dezel- „ven wederzyds tegen malkander zou moeten overweegen; „en dat men alsdan zou zien, of ze niet aan de zyde der Veree- „nigde Provincien de grootsten waren geweest: Dat 'er, „'t waar zo 't wilde, een redelijke estimatie gemaakt, en de „zaak niet tot een langwyligheid van rekening, 't geen een „lange examinatie zou vereisschen, uitgesteld moest worden: „Dat, indien het den voorsz. Gecommitteerden beliefde d'esti- „matie van hun kant modestelijk te doen instellen, het blyken „zou of 'er van de zyde van haar Hoog-Mogenden niet een be- „reide wil en intentie was om het gepasseerde in de redelijk- „heid en der minne by te leggen: Dat, noopende de Con- „fœderatie tusschen beide de Republyken, en de hulp welke „zy malkander zouden konnen verleenen tegens de geenen die „hen wilden beleedigen of aantasten, d'andere Extraordinaris „Ambassadeurs de waare intentie van hun Principaalen daar „omtrent bekend hadden gemaakt, en gereed waren in de zel- „ve Negotiatie voort te vaaren; en by aldien de voorsz. Hee- „ren Gecommitteerden het raadsaam achtten, dat de gemelde „Confœderatie ampelder en strikter waar, dat zulks den ge- „noemden Ambassadeur niet alleenlijk aangenaam zou zyn, „maar dat hy ook zeer ernstelijk verzocht, dat hy klaarlijk daar „over bericht mocht worden: Dat hy 't derhalven in considera- „tie stelde, of het niet gevoegelijkst, ja ook zeer noodzaakelijk „zou weezen, dat order gegeeven wierd, dat de Vlooten niet

Nieuwe voorslagen van den Hollandschen Ambassadeur.

by

„ by malkander mochten komen, noch zich te samen engagee- 1652.
„ ren; als beducht zynde, dat men anderśins wel haast con-
„ trarie last zoude geeven : Dat hy daar en boven verzocht, dat
„ d'aangehoudene Schepen aanstondts vrygelaaten mochten
„ worden, en geene Prys langer opgehouden; op dat, de ge-
„ moederen bevreedigd zynde, zy veel eer door onderlinge
„ vriendschap en liefde, en uit zich zelven, bewoogen moch-
„ ten worden, als door dwang geforceerd, om zich weder in
„ een onverbreekelijke Confœderatie te vereenigen : Dat hy
„ op dit alles een spoedig en gunstig Antwoord verzocht; op
„ dat hy met meerder hoop van succes by zyn Principaalen zyn
„ best mocht doen, en te weeg brengen 't geen in deze gesteld-
„ heid van tyd en zaaken 't bekwaamst en noodigst was; en dat
„ hy zulks zonder uitstel mocht doen, volgens d'expresse or-
„ der, welke hy van zyn Principaalen daar over had ontfangen.

Hier op wierd door den Raad van Staaten het volgende Antwoord aan den Ambassadeur overhandigd.

DER Raad van Staaten in consideratie genomen hebbende het Papier, dezen avond door hunne Gecommitteerden wegens den Heer Paauw, Extraordinaris Ambassadeur van de Heeren Staaten der Vereenigde Provincien, ingeleverd, en daar in niet vindende een klaar of direct antwoord op de jongste Voorstellen en Eisch, schriftelijk uit den naam van het Parlement aan zyn Excellentie behandigd : Zo is 't, dat zy daar op een spoedig en posityf Antwoord begeeren, ten minsten op 't 1ste. Artykel; inzonderheid om dies wille dat dit toegestaan zynde, de Raad zich metter haast mocht begeeven tot redelijke en moderaate Sommen te stellen, ten einde datelijk op 't voldoen van 't 2de. Artykel alle Acten van Hostiliteit wierden opgehouden, en restitutie der aangehoudene Schepen en Goederen gedaan. Het 3de. Artykel is zodanig, dat het zulke spoedige transactie niet en vereischt. *Te Withal, den 6 July.* 1652.

Antwoord van den Raad van Staaten op de zelven.

JOHN TURLOU,

Klerk des Raadts.

Den 7den. July verzocht zyn Edelheid weder een Conferentie; als hebbende order van zyn Principaalen, indien d'Engelsche Republyk zich niet opentlijk wilde verklaaren, wegens zyn te rugkomst ontfangen; en te meer alzo, in plaats van vergelijking, het Parlement haar Vloot had geautheriseerd om

Nieuwe Conferentie van den Hollandschen Ambassadeur over het in

1652.

om de Hollandsche Haringbuizen te vernielen, d'Oorlogschepen van haar Hoog-Mogenden in de grond te booren, en voorts benoorden Belle-Isle en Hitland op d'Oost-Indische Retourschepen te passen. In deze Conferentie wierd door zyn Edelheid het volgende ingebracht.

Zee loopen van d'Engelsche Vloot, en het vertrek van de gezamentlyke Gezanten na Holland.

TErwyl den Extraordinaris Ambassad. doende was met het Antwoord te schryven op het Papier, hem gisteren avond laat door (a) Sir Olivier Fleming wegens den Eerbaaren Raad behandigd, wierd hy tot zyn groot leedweezen bericht, dat de (b) Vloot dezer Republyk in zee was geloopen, om eenig Exploit uit te voeren. Ook heeft de voornoemden Ambassadeur door verscheidene Brieven order van zyn Principaalen bekomen, dat, in geval hy door alle mogelijke vlyt niet een stilstand van alle Acten van Hostiliteit konde verkrygen, hy met aller haast weder terug na de Nederlanden zoude keeren, om hen kennis van zyn verrichting te geeven. En dewyl de gedachten Ambassadeur niet verder in zyn Negotiatie en kan komen, en hem belast is daar van in aller haast aan zyn Principaalen rekenschap te doen; zo verzoekt hy, morgen van den Eerbaaren Raad zyn afscheid te mogen neemen, om, zo haast als 't doenlijk is, weder over te steeken met het Oorlogschip van Capt. Jan Verhaaf, aan wien het belast is hem heen en weer te brengen; en dat de gemelde Capt. van den Eerbaaren Raad een Paspoort moge bekomen, ten einde van 's Parlements Schepen niet aangehouden te worden. En gelijk ondertusschen d'andere Extraordinaris Ambassadeurs hem bericht hebben, dat zy gelijke order en bevel hadden; hebben zy hem gebeden, uit hunnen naame te verzoeken; dat zy ook op morgen ter zelve tyd Audientie mochten hebben, om hun afscheid van dezen Eerbaaren Raad te neemen; en dat zy mede met zodanige Schepen voorzien mochten werden, als zy tot het transport van hunne Persoonen, Trein, en Bagazie van nooden zullen hebben; mitsgaders van zodanige Persoonen als tot verzekering van hun passazie noodig zal zyn. Hier op verzoekt den Ambassadeur een spoedig Antwoord, als op een zaak van groote importantie.

(a) *Ceremoniemeester der Engelsche Republyk.*

(b) *Tot noch toe vvaren maar Esquaders uitgezonden gevveest, om op de Nederlandsche Koopvaarders te passen, en de zelven op te brengen.*

't Antwoord was het volgende.

Antwoord der Engelschen.

TER consideratie van het raport, gedaan door het Papier, aan de Gecommitteerden door den Heer Pauw, Ambassadeur Extraordinaris der Vereenigde Provincien, dezen avond ingeleverd, houd de Raad zich verplicht zulks aan 't Parlement te vertoonen; 't welk zy morgen op Dingsdag ter eerster zitting zullen doen: en ondertusschen konnen zy geen ander Antwoord aan den voorsz. Ambassadeur over deze zaak geeven.

Des

1652.

Des anderendaags, den 8sten. July, overleverde zyn Edelheid de twee volgende Papieren aan den Raad van Staaten.

Laatste Memoriaal van den Ambassadeur Paauw.

DEn Ambassadeur Extraordinaris gezien hebbende het Antwoord, by den Raad op zyn Propositie van gisteren verleend, heeft goed gedacht weder te verklaaren, dat hy van intentie is, wanneer hy weer in zyn Vaderland gekomen zal weezen, zyn best te doen dat op d'openingen, aan hem gedaan of die noch gedaan konnen worden, zulke bekwaame en voegelijke middelen gevonden mogen werden, inzonderheid om alle misduidigen en vervreemdingen van gemoederen, zo wel als Acten van Hostiliteit, te doen ophouden, dat 'er een goed Accoord in de zaake getroffen werd, en dienvolgens een vaste Unie tusschen beide de Staaten gesloten, op dat een goede herstelling tusschen de twee Natien volge, en daar uit hun voorspoed en heil, en dat alzo voortaan alle ongemakken voorkomen mogen werden. En gelijk zyn resolutie vroom en eerlijk is, en, indien ze wel gelukt, tot d'algemeene zekerheid strekt; zo is ze ook zodanig, dat ze spoedig, en eer de dingen verder gaan, ter uitvoering gesteld moet worden. Hier op verzoekt de gemelden Ambassadeur, dat het den Eerbaaren Raad believe zulks te overweegen, en te ordonneeren alles wat tot voortzetting des zelfs kan dienen; mitsgaders spoedige Audientie, dewyl de tyd zoer kostelijk is; als mede behoorlijke expeditie raakende het Schip, 't geen hem te Gravezande gebracht, en aldaar op hem gewacht heeft, om hem met de Pas, die hy tot zyn securiteit heeft begeerd, weder in de Nederlanden te brengen, ten einde alle onheil, 't geen hem op zee mocht komen t'ontmoeten, te vermyden. De voorsz. Ambassadeur beeld zich t'eenemaal in, dat de Eerbaare Raad zal ordonneeren, dat, in consideratie van zyn qualiteit, hy op de zelve manier op zyn vertrek, en in 't neemen van zyn afscheid, bejegend zal worden, gelijk op zyn inkomst is geschied; wegens welke faveur hy den Eerbaaren Raad vriendelijk doet bedanken.

't Tweede Papier behelsde het volgende.

DEN Extraordinaris Ambassadeur heeft goed gevonden voor te stellen, of d'Eerbaare Raad het niet goed zou achten, dat, na zyn raport aan de Heeren Staaten Generaal gedaan, zyn Secretaris, of eenig ander getrouw Persoon, gezonden mocht werden, om d'onderlinge correspondentie te maintineeren en t'onderhouden, en zo wel over te leveren als t'ontfangen van beide de Staaten wat tot compositie van 't geen gepasseerd is, en de herstelling der Unie en Alliantie, mocht dienen: en of het tot dien einde den Eerbaaren Raad niet believen zou te commandeeren, dat zodanige Paspoorten vergund wierden, uit kracht van de welken hy zekerlijk weder mocht komen, en hier zo lang verblyven als het

1652. Parlement der Engelsche Republyk, of de Heeren Staaten Generaal, het mochten goedvinden: ofte andersins, dat het den Eerbaaren Raad beliefde hier iemand te noemen en aan te wyzen, die hen moge aanstaan, en bekwaam weezen om de Brieven, welke daar over geschreeven mochten worden, t'ontfangen, en d'Antwoorden 'er op te sollicitee-ren.

Doch op deze zo billyke propositie wierd geen antwoord gegeeven.

De drie Heeren Extraordinaris Ambassadeurs deeden den 8sten. July ook het volgende Memoriaal aan den Raad van Staaten inleveren.

Memoriaal der drie Hollandsche Extr. Ambassadeurs, behelzende verzoek van afscheid.

Alzo d'Ambassadeurs van de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlandsche Provincien door hun jongste Brieven order ontfangen hebben om zich, zonder eenig uitstel, weder na huis te begeeven, en aldaar bericht te doen van 't geen hier gedaan is; zo is 't, dat wy den Raad zeer ernstelijk bidden, ons toe te laaten, dat wy, gelijk 't billijk is, onze Afscheid van deze Doorluchtige Vergadering neemen; en Schepen mogen hebben, die bekwaam zyn om Ons, mitsgaders onze Trein en Goederen, over te brengen; en daar en boven, dat ons zodanige Sauf conduites of Paspoorten vergund werden, waar door onze passazie vry en zeker zy. Hier leggen ettelijken van onze Schepen vaardig, naamentlijk Capitein Jaap de Boer, met noch drie kleinder Schepen van Dort.

Was onderteekend

J. Cats, G. Schaap, van der Perre

Hollandsche Gezanten neemen afscheid.

Die van 't Parlement, hoe langer hoe hoogmoediger geworden, (vermits de Kroonen van Sweden en Deenmarken, sommige Italiaansche Vorsten, de Hanzee-Steden, en meer anderen, als daar toe genoodzaakt, d'Engelsche Republyk erkenden) maakten gantsch geen swarigheid in den Ambassadeurs het verzoek wegens hun afscheid toe te staan, en vergunden den 9den. aan hen twee van de in Engeland aangehoudene Oorlogschepen tot hun Convoy, en twee Boeijers tot d'overvoering van hun Bagazie. 's Anderendaags, den 10den. der Maand, wierden alle vier d'Ambassadeurs in het Parlement opgeleid; alwaar den Heer Paauw, uit hunner aller naam, het volgende Vertoog aan die oorlogszuchtige Vergadering deed.

De

DE Staten Generaal der Vereenigde Provincien van Nederland hebben eerst hunne Extraordinaris Ambassadeurs gezonden aan het Parlement der Republyk van Engeland, om hun uiterste devoiren aan te wenden tot versterking en verzekering der oude liefde en vriendschap tusschen beide de Natien, en stabileering van een eeuwige Alliantie tusschen dezelven, en om die dingen te brengen tot een gelukkig einde, tot gemeene welstand en rust; en naderhand den Heer Willem van Nieupoort, een van de Leden der Staaten van Holland en West-Vriesland, om weg te neemen eenige twyfelachtigheden, en volkomentlijker te betuigen de goede intentien en meeningen van onze Overheeren aangaande het Tractaat van Confœderatie. 1652. Vertoog van Paauw aan het Parlement.

Eindelijk heeft het den voornoemden Heeren Staaten beliefd eenige dagen daar na een nieuwe Extraordinaris Ambassade aan het gemelde Parlement af te vaardigen, en my tot die Bediening te designeeren; met expres bevel van overvloedige getuigenisse te draagen van hun getrouwen handel en zeer oprechte genegentheid tot deze Republyk, en om te vernietigen en te doen verhuizen alle vreemde en onverdachte toevallen, en alle beletselen en hinderpaalen daar door veroorzaakt, en gekant tegens hun goede intentie; door welke middelen ik met alle vlyt het alreedts aangevangen Tractaat van Alliantie tot een gelukkig einde mocht trachten te bevoorderen.

Waar toe onder anderen is voorgesteld, dat 'er een onderzoek en examinatie zou geschieden door bekwaame Persoonen van beide de Republyken wegens al het geen onlangs is gepasseerd tusschen de twee Vlooten (zynde geschied niet met een opzet en dessein, maar by een louter geval) en wyders een billijke en wettelijke satisfactie werden beraamd. Want wy betuigen voor God, en de gantsche Christelijke Wereld, zo wel als in de tegenwoordigheid van het Parlement der Republyk van Engeland, dat de Staaten niet eens in den zin gehad hebben deze Republyk t'offenseeren, of lastig te vallen; veel minder eenige Acte van Hostiliteit tegens haar te gebruiken: maar veel eer dat 'er niets anders in hun hert gehuisvest is geweest, als met dezen Staat alle waare vriendschap en vaste vrede t'onderhouden en te maintineeren, ja met haar in een nader Unie en Verbond te treeden.

Maar alzo het ongeluk gewild heeft, dat (onaangezien de groote moeite, en d'uiterste betrachtingen, aan alle kanten aangewend om de gemeene rust t'onderhouden, en alle hinderpaalen weg te neemen) beide d'Ambassaadschappen hun oogmerk hebben gemist, en dat 'er groote swaarigheden zyn ontstaan, en extraordinaire schaden veroorzaakt, ook swaare perykelen en Acten van Hostiliteit onverwacht, en ongewaarschouwd, van d'Engelsche Vloot worden gedreigd: Zo hebben beide d'Ambassaadschappen raadsaam geacht het aanstaande kwaad voor te komen, en op een zo ongewoone zaak weder na hun eigen Land te keeren,

ren, om aan hunne Opperhoofden rekenschap wegens hunne verrichtingen te geeven, en der zelver verdere belastingen te verneemen.

1652. Ten dien einde presenteeren wy ons gezamentlijk voor d'opperste Authoriteit dezer Republyk, en verklaaren, dat ons belast is weder te keeren, en dat wy op ons vertrek staan.

Wy hebben aan den Eerwaardigen Raad van Staaten dezer Republyk bekend gemaakt, welke dingen ons, na onze qualiteit en des tydts gelegentheid, tot ons vertrek noodig zyn; en zien te gemoet, en verwachten een Antwoord daar op; verhoopende, dat de noodige expeditie zal geschieden.

Ondertusschen en konnen wy niet nalaatig zyn in onze plicht; maar worden weder genoodzaakt zeer ernstelijk te verzoeken, dat alle onze Schepen, die in de Havens van Engeland opgebracht zyn, ende aldaar aangehouden worden, voor en aleer eenige Declaratie van Vyandschap uitgeborsten is, en welker Commandeurs niet de minste occasie van dispuit aan iemand gegeeven hebben, ontslagen mogen werden, en vry passeeren met hunne Officiers, Matroozen, Koopmanschappen, Bagazie, enz. en dat zy hun Reis zonder eenige schade of leed mogen volbrengen: alles volgens onze oude Vriendschap, het Recht der Natien, en onder Christenen gepleegd; gelijk wy ook verhoopen, dat het ons van de gerechtigheid en billijkheid dezer zo groote en zeer Eerwaardige Republyk toegestaan zal worden.

Vorders bidden wy uit gantscher herte den grooten God des Hemels, die daar is den Auteur en Voortzetter van Vrede en Eendracht, dat het hem believe dit Parlement der Republyk van Engeland zodanige gedachten en raad in te storten, welke tot d'onderlinge Vrede van beide de Staaten mogen strekken, mitsgaders tot onderhouding van de Christelijke Gereformeerde en Rechtzinnige Religie, die op geen beter fondamenten als van Vrede steunt, en nooit beter kan prospereeren en floreeren als door Vrede, en daarentegen door onze geschillen en oneenigheden geturbeerd en geruineerd zal worden: als mede, dat hy in zyn genade gelieve voor te komen d'onheilen en miserien des Oorlogs, en zyn Hemelsche zegeningen over beide de Republyken rykelyk uitstorten. Met dezen wensch zullen wy eindigen.

En zynde ons belast ons in der haast weder na ons Vaderland te begeeven, zullen wy zo wel met alle dankbaare erkentenis voor alle beweezene weldaden, als met alle behoorlijk respect, onze afscheid neemen van deze zeer Eerbaare en Opperste Vergadering der Republyk van Engeland; met een vertrouwen, dat ze ons die dingen niet en zullen weigeren, welken wy hen alreedts voorgeslagen hebben, en die overal aan d'Ambassadeurs volgens hun qualiteit, en tot hun verzekering, toegestaan worden.

Recommandeerende wyders de Nederlandsche Kooplieden,

den, tot Londen en elders woonachtig; welke dan ook ver- 1652.
zekering van het Parlement verkreegen van in hun persoonen
en goederen beschermd te zullen worden.

Ziet daar de poogingen, door de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden aangewend om tot geen Vredebreuk met d'Engelsche Republyk te geraaken; en oordeelt nu eens, aan wien het verlies van zo veel Christen bloed, 't geen in den daar op volgenden Oorlog vergooten wierd, te last gelegt moest worden.

Vertrek der Hollandsche Ambassadeurs.

Den 11den. July (zynde twee a drie dagen na dat d'Engelsche Vloot Noordwaart aan was geloopen, om de Haringbuizen te verjaagen, en op d'Oost-Indische Retourschepen te passen) vertrokken haar Excellentien uit Londen, en ontmoetten den 13den. omtrent Schouwen den Lieut. Admiraal Tromp, aan wien den Heer van Heemstede een Lyst van d'Engelsche Zeemacht gaf, en bekend maakte, dat den Admiraal George Aiscu, (die kort te vooren met 9 Oorlogschepen tusschen Calis en Swartenes een Vloot van St. Hubes en Portugaal, tusschen de 30 en 40 Schepen sterk, op 't lyf was gevallen, en verstrooid had) met 21 Schepen in Duins lag, en lichteliik geslagen kon worden. Tromp door de Staaten Generaal, welke den oorlog by manier van tegenweer, of op gelijk weerom, voerden, omtrent het begin der Maand gelast den Engelschen alle mogelijke afbreuk te doen, besloot deze kans te waagen, en Aiscu, waar 't doenlijk, t'overvallen. De Vice-Admiraal Jan Evertsz. had de Voortocht met 21 Oorlogschepen, de Lieut. Admiraal Tromp de Bataille met 30, en de Schout-by-Nacht Pieter Florisz. d'Achterhoede met 20. Dan door de stilte en tegenwind liep de toeleg vruchteloos af; en den Hollandschen Admiraal Noordwaart Blaake achter na. Aiscu, in een gekrompen, lag bereedts voor Sandwich tegen 't land, rondom in rep en roer, aangejaagd: terwyl Blaake, 66 a 68 Zeilen sterk, voor Boekenes de Hollandsche Haringbuizen, verzekerd door 12 Convoyers, gemonteerd van 22 tot 30 stukken, in 't oog gekreegen hebbende, zyn Voorhoede, omtrent 20 Oorlogschepen sterk, op hen doet aanvallen. 't Gevecht duurde over de drie uuren; wanneer de swaksten, afgemat, geen andere uit-

Aanslag van Tromp op Aiscu mislukt.

1652. komst beoogden, dan die 't bedingen van billijke voorwaarden in 't overgeeven zou vergunnen. *Capt. Reinbert Venhuizen*, vry wat te voorbaarig, en alle de Haringvangers, uitgezondert vier, ontsnapten 't met de vlucht. d'Overige Hopmannen, als *Gerrit Jansz. Schuimer*, *Dirk Gerritsz. Jan Nobelet*, *Munnekes*, *Luitje*, *van Dangen*, *Bogaard*, *Hel*, *Kroeger*, *Vyg*, en *Ham*, bleeven gevangen. Hun Schepen hadden zulk een tegenweer gedaan, dat twee, dapper doornageld, weg zonken, en een ander, t'eenemaal onbruikbaar, in de grond wierd geboord. Vyf verdeelde 'er Blaake onder zyn Vloot, en zond 'er drie met gekwetste Engelschen na Innernesse aan Deane, doch de Hollandsche in een Buis na Texel.

Oorlog gedeclareerd. Tot rechtvaardiging van hun tegenweer, lieten de Staaten Generaal op den 2den. Augusti hun wel gefondeerde en ordentelijke Declaratie tegens het Engelsch Parlement uitgaan, behelzende in substantie het volgende. Dat de geenen, die aan 't „roer der Staaten zaten, een waakend oog; hunne Onderzaaten „door billijke wetten in toom; en, op dat de rust aan geene „kanten gestoord wierd, een gestadige vriendschap met bui„tenlandsche Volkeren moesten houden; mitsgaders tot be„flechting der gereezene geschillen tusschen Bondgenooten „alle gevoegelijke middelen aanwenden; doch de zelve vruch„teloos beslagende, zich door de macht, van God verleend, „tegens overlast verdedigen: Dat indiervoege hunne zorg „over dit stuk gezegend was, dat tot gemeene verzekering „d'Onderdaan altyd een dankbaare liefde en gewillige ge„hoorzaamheid had beweezen: Dat zy van eenige eeuwen „herwaarts de gemeinschap met Engeland in haar volle kracht „ongeveinsdelijk gepoogd hadden te bewaaren, en in haar be„ruchte verdeeldheden, om geen Party op den hals te krygen, „geene zyde gekoozen, altyd bekommerd met d'overslag van „middelen tot slissing van den inwendigen Oorlogsbrand: Dat „zy, aangezocht door beide de Huizen van het Engelsch Par„lement om bystand voor hunne verarmde Landschappen in „Ierland, uit een teder gevoelen met den lydenden lydende „waren geweest; en hunne Onderzaaten zo milddaadig, dat „de Kerkenzamelingen vry veel tonnen Goudts hadden uitge-

Manifest van haar Hoog-Mogenden tegens het Engelsch Parlement.

Ziet Aitzema, 32 Boek.

ke-

„leverd : Dat de Vergaderingen binnen Londen toenmaals 1652.
„gevoelen van zulk een milde uitreiking hadden gehad ; doen-
„de een feestelijke bedanking, met betuiging van oprechte
„toegenegendheid : Dat, onaangezien dit alles, zy zich zel-
„ven echter niet en voldeeden ; achtende de eerste weldaaden
„te gering, zo lang ze niet door nieuwe verdubbeld wierden :
„Dat (om dan een proef te neemen, of ook eenigsins de mis-
„verstanden, zeer hoog tusschen den Koning en zyn Parle-
„ment gereezen, by te leggen waren, de Heeren *Willem Boreel*
„en *Johan van Reede* in Gezantschap derwaarts waren overge-
„schikt ; doch dat God, wiens oordeelen in een ondoorgron-
„delijken afgrond verborgen lagen, het einde van zo veele be-
„roerten en onheilen niet door een wederzydige verzoening
„schikkende, maar veel eer by andere wegen, een ongemee-
„ne verandering der Engelsche Heerschappy had doen ont-
„staan : Dat zy d'opdragt van een naauwer verbintenis, door
„deze nieuwe Bestierders aan hen gedaan, te liever hadden aan-
„genomen; meenende, dat ter goeder trouwe gehandeld wierd;
„te meer, dewyl niet alleen Nabuuren, maar inzonderheid
„Engeland en Nederland, aan een onderlinge vriendschap ten
„hoogsten gelegen lag, tot verzekering van de Scheepvaart en
„Koophandel : Dat *Olivier St. John* en *Walter Strikland*, met
„die last herwaarts overgeschikt, bereedts met hunne Gevol-
„machtigden in Onderhandeling waren getreeden ; welke
„voorbedachtelijk op schroeven gezet wierd, zynde de Ver-
„dragspunten zo onbepaald voorgesteld, dat 'er geen byzon-
„der slotvonnis uit kon vallen : Dat men derhalven een naau-
„wer opening en duidelijker ontleeding door swaarwichtige
„redenen verzocht, doch het niet verder gebracht had, als
„dat ze na d'eerste Conferentie, zonder aan te raaken 't geen
„eigentlijk ter zaake diende, de noodzaakelijkheid van hun
„vertrek voorgaven, zynde de bepaalde tyd des verblyfs ver-
„streeken : Dat zy evenwel, een weinig opgehouden, on-
„derscheidentlijker opening van het werk, en daar het meest
„op draaide, hadden begonnen te doen : Dat d'Onderhande-
„ling in 't kort zodanig gevoorderd was, dat 'er weinig aan de
„gelukkige voltrekking ontbrak ; zynde het overschot zeer

1652. „licht af te doen: doch dat d'Afgezanten, nu meermaals daar „toe gevorderd, den handel plotselijk hadden afgebroken, „en onverwacht met pak en zak weder na Engeland waren ge„toogen: Dat die manier billijkerwyze een vermoeden van „bedriegelijkheid kon baaren: Dat zy evenwel, meer tillen„de aan het gewicht van een zo gewenschte zaak, dan aan „d'omstandigheden, niet zonder inzicht op de betuigingen „der vertrekkende Ambassadeurs wegens ongeveinsde vriend„schap, geensins in gebreke hadden willen blyven; onaange„zien het Plakkaat der Engelschen, 't geen de gewoonlijke „voet en vryheid des Koophandels niet weinig besnoeide, den „Vredehandel van enkel bedrog verdacht maakte: Dat hier „minder aan te twyfelen was, dewyl alreedts de Nederland„sche Schepen vyandlijk weggesleept wierden: Dat echter „*Jacob Cats*, *Gerard Schaap*, en *Paulus vander Perre*, na Enge„land overgescheept waren, om het weinige overschot der „Onderhandeling ten einde te brengen; doch dat zy het zo „byster verdraaid hadden gevonden, dat 'er in lang geen ont„waaring te beoogen stond: Dat het voornoemde Plakkaat „geduurende de voorslag van naauwer verbintenis ter uitvoe„ring was gesteld, bits genoeg om alle verbintenis af te bree„ken: Dat, onder den dekmantel der Brieven van Represaille „(door d'Engelsche Vergadering tot Westmunster uitge„deeld, tegens de wetten en het voorbeeld van alle verstandige „Volkeren, nadien aan geenigen Vreemdeling, zich op hun „Vuurschaar beroepende, ooit recht was geweigerd) de Ne„derlandsche Vlooten, of door enkele Zeeschuimers, of door „Oorlogschepen, aangetast, bevochten, weggesleept, de „Matroos mishandeld, en de Goederen geroofd waren ge„worden: Dat de klachten der Gezanten over zulke onge„hoorde schelmstukken in de wind zynde geslagen, en de „schaden ter zee t'elkens verdubbeld, de billijke gedachten „op vergelding hen te meer hadden aangepord om uit d'oogen „te zien; alzo, tot vergoeding van hun nadeel, d'Onderdaa„nen ernstig om gelijke Brieven van Represaille aanhielden: „Dat zy evenwel, in de hoop dat de reden onder den Engel„schen Raad eens plaats zou grypen, zonder gewapend tegen-

„weer met verlangen die verandering te gemoet hadden ge- 1652.
„zien; maar eindelijk, om het uiterste verderf voor te komen,
„tot bescherming van den Koophandel en Vloot toegerust:
„Dat, om alle misverstand of kwaad vermoeden weg te nee-
„men, de Bondgenooten rondom, en voornaamentlijk d'En-
„gelschen, daar bericht af hadden gekreegen: Dat onder-
„tusschen d'Ambassadeurs d'Onderhandeling ernstig hadden
„aangedrongen; op dat de Staat niet onder 't momaanzicht
„van vriendschap, door de vernieling van den Koophandel,
„langer ondermynd mocht worden: Dat *Tromp*, van de Re-
„de voor Schevelingen langs de Vlaamsche Kusten kruissende,
„*Blaake* had ontmoet: Dat onzydige Getuigen het bewaarheid
„hadden, hoe hy alreedts d'Opperzeilen ter halve Steng had
„laaten zakken, en de Boot aanhaalen, om den Engelschen
„Admiraal te begroeten; wanneer deze, na twee schooten
„met scherp, de geheele laag loste: Dat *Tromp*, gedrongen
„tot tegenweer, zich buiten eenige opspraak had verdedigd;
„want dat hy, konnende zyn Aanrander vernielen, alleenlijk
„den indruk afgekeerd had: Dat *Blaake* door de lydsaamheid
„te felder moed had gegreepen, en, uit Duins met versche
„macht gestyfd, d'Achterhoede der Hollandsche Schepen zo
„vyandlijk aangetast, dat 'er twee af in de loop bleeven: Dat
„*Tromp* hier op onder 't Graauw voor d'oorzaak van zulk een
„overlast verdacht wierd; behoevende hun heilooze toeleg
„voortaan geen andere bewimpeling: Dat men derhalven,
„zonder onderzoek of aandraagen van klachten, alle zenuwen
„tot een openbaaren Oorlog had ingespannen: Dat zy, in te-
„gendeel, by de gevoegelijkste weg herstelling der beroerte,
„'t zy dan aan wat zyde de schuld bevonden mocht worden,
„verzocht hadden: Dat hunne Ambassadeurs, verkundschapt
„van deze vyandlijke bejegening, den Raad binnen Londen
„heiliglijk hadden verzekerd, dat de zaak, indien ze zich toe-
„gedraagen had als ze overgebriefd was, niet alleen buiten
„kennis, maar zelfs tegens order der Staaten Generaal, ge-
„schied was: Dat die waarheid steunsel genoeg vond aan den
„Brief, door *Tromp* derwaarts overgeschikt, vervattende 't be-
„stek van zyn last tot bescherming der Scheepvaart; en dat

1652. „ hun voorslag (*men konde naauw onderzoek na den eersten Aanvan-
„ der doen, de getuigenissen ter wederzyde verwisselen, zonder opschor-
„ ting der Onderhandeling, op dat de gemoederen onderling niet moch-
„ ten verwyderen*) immers zo billijk was geweest : Dat d'Engel-
„ sche Raad noch deze gewichtige en dienstige voorslag, noch
„ hen, uit welker naam de zelve nu driemaal was gedaan, met
„ wydluftig bewys van oprechte genegentheid, zich ontwaar-
„ digd had te beantwoorden : Dat, zonder ontzeg van vrede,
„ de Nederlandsche Schepen, sommigen by openbaar geweld
„ in de grond waren geboord, overvallen, aangehaald; ande-
„ ren onder schyn van vriendschap weggesleept; de Bootsge-
„ zellen schendig gefolterd; de Waaren geroofd; en niet an-
„ ders als in den wreedsten oorlog onnozel bloed vergooten
„ was geworden : Dat zy zelfs toen; verhardende in lydsaam-
„ heid, dus lang getergd, op dat hun vredelievend gemoed
„ en onnozelheid voor de wereld duidelijk bekend zouden
„ staan, in alle yl byzonderlijk afgevaardigd hadden *Adriaan*
„ *Paauw*, tot onderrechting van 't voorgevallene tusschen *Tromp*
„ en *Blaake*, en nader bewys van hun zuivere toegenegentheid;
„ maar dat het nu zo ver gekomen was, dat men de schriftely-
„ ke Voorstellingen der Nederlandsche Gezanten, drie reizen
„ achter een, met schampere dreigementen had beantwoord:
„ Dat, onaangezien de hooge betuigingen, gesteld tegens de
„ duiding der Engelschen, voorbedachtelijk verdraaid, de
„ Raad binnen Londen zich plichtshalve tot wraak van 't god-
„ loos opzet der Staaten Generaal verbonden had verklaard; als
„ welker Vloot uitgerust was om Engeland in een onvermyde-
„ lijk verderf te verwarren : Dat het nu by slotvonnis was vast-
„ gesteld, in d'aangegorde wapenen te volharden : Dat even-
„ wel *Paauw*, ter Vergadering der Engelsche Republyk binnen
„ geleid, en des anderen daags ook voor den Raad van Staaten,
„ met onwederleggelijk bewys hen van de verkeertheit hunner
„ vermoedens overtuigd had; te onbeschroomder God aanroe-
„ pende, dewyl hem de geheimste raadpleegingen van 't Ver-
„ eenigd Nederland niet onbekend waren (*Dat noch direct, noch*
„ *indirect, zyn Meesters, in welker Byeenkomsten hy ook voor een Lid*
„ *erkend wierd, ooit eenig besluit, voor Engeland ten alderminsten na-*

„ *deelig, hadden gemaakt; en dat de vyandlyke bejegening tusschen* 1652.
„ *Tromp en Blaake, buiten hun order voorgevallen, niet zonder een*
„ *uitsteekend hertenleed aan hen geboodschapt was*) Dat echter d'En-
„ gelschen, met een voorbedachte halsterrigheid, door het
„ meermaals genoemde Zeegevecht de Vrede gebrooken had-
„ den verklaard; eisschende vergoeding wegens 't voorgaande,
„ en verzekering wegens het toekomende: Dat *Paauw*, vol-
„ gens last, bekend had zyn Gezantschap ten dien einde onder
„ anderen aangesteld te weezen, om voorslag wegens een naau-
„ wer onderzoek van het geschil te doen, mitsgaders een vaste
„ order waar na de Vlooten zich wederzyds zouden hebben te
„ schikken; op dat niet door 't gewapend geweld, by gele-
„ gentheid der toevallige Zeestryd gebruikt, het tegenwoor-
„ dig kwaad ongeneezelijk kwam in te kankeren: Dat het
„ Vereenigd Nederland de waardigheid der Engelsche Natie
„ nooit in verschil had willen trekken: Dat het onderzoek na
„ den eersten Aanrander by Gevolmachtigden verbleeven kon
„ worden, onder voorwaarde dat de schuldige de verdiende
„ straf onderworpen zou weezen: Dat d'onredelijkheid van
„ het antwoord met de redelijkheid van de voorslag had ge-
„ streeden: Dat het Parlement, bewust dat het onderzoek
„ de proef niet kon uitstaan, te gelijk een verdere onderhande-
„ ling had geweigerd; schijnende de wrevel nu genoegsaam
„ op haar hoogst: Dat voor het laatst echter een kans gewaagd
„ had moeten zyn, op dat het twyfelachtig zoude blyven, of
„ der Staaten lydsaamheid, of der Engelschen moedwil, groo-
„ ter waar: Dat *Paauw* dan eindelijk voorgesteld had, dewyl
„ het werk van deze kant ongevoorderd stond, dat het den
„ Raad der Engelsche Staaten beliefde zelf een voorslag te
„ doen, of misschien by dat middel een gevoegelijke weg tot
„ ongeveinsde verbintenis uitgevonden mocht worden; maar
„ dat zy, misbruikende de grootheid van haarer Hoog-Mogen-
„ den toegeeven tot aanwas van hun vermetenheid, zo onbe-
„ schoften eisch hadden gedaan, dat zy de zelve niet met de
„ minste schyn van billijkheid konden voorslaan, noch haar
„ Hoog-Mogenden zonder kreuk van achtbaarheid inwilligen
„ (te weeten, *vergoeding van d'onkosten, besteed in de toerusting der*
Vloot;

1652. „ *Vloot*; *en*, *over de begrooting verdraagen*, *de penningen opgebracht*, „ *en borg voor diergelijke onheilen in 't toekomende gesteld zynde*, *dat* „ *zy alsdan afstand van verder geweld zouden doen*.) Dat het uit dien „ ongerechtigen handel lichtelijk af te meeten was, dat de spil „ t'eenemaal daar op draaide, om d'alleenheersching der Zee „ op haarer Hoog-Mogenden ondergang te grondvesten, wel- „ ke ongetwyfeld de Nabuuren rondom in het zelve onheil „ stond te verstrikken: Dat zy derhalven (volgende de wetten „ der Natuur en verplichting aan 't welvaaren van hunne On- „ derzaaten, en noodwendigen eisch van herstelling des on- „ dermynden Koophandels) gedwongen waren den overlasti- „ gen indruk der Nabuuren (welke, dronken door zegenen te „ huis, 't geluk het voldoen van onverzaadelijke begeertens af- „ vergden) met de wapenen te stutten: Dat zy, steunende op „ zo billijke zaak, een genadige bystand van den Allerhoog- „ sten, en een onpartydig oordeel en behulpsaamheid van alle „ Koningen, Vorsten, en Republyken, welke ooit het te- „ genwoordig Vertoog in handen kreegen, verwachtten, „ enz.

d'Engelschen waren alreedts eenige dagen te vooren met een ander Manifest, of Oorlogsverklaaring, in de voorbaat geweest; waar af wy den inhoud hier te liever willen inlyven, op dat het gelijk door tegenstelling te blykelijker zy. De beschuldiging begon met een verwyt, te weeten: Dat het uit de vol- „ gende staalen lichtelijk bespeurd kon worden, wat dank En- „ geland behaald had aan de Vereenigde Nederlanders, van „ welker vryheid in Engeland de grond was gelegt: Dat het „ t'eenemaal kennelijk was, dat ze de Vrede hadden gebro- „ ken; herbergende niet alleen hunne vluchtige Vyanden, „ maar hen zelfs door *Oranje* styvende, wiens toeleg een dwin- „ gelandy beoogde, om aldaar, en in Holland, met den aan- „ slag op Amsterdam, opgerecht te worden: Dat 'er nooit „ voldoening was gegeeven wegens de moord, aan hun Natie „ gepleegd op *Amboina*, noch ook aan *Doreslaar* in 's Graaven- „ haage: Dat d'Ambassadeurs *Boreel*, *van Reede*, en *Joachimi*, „ zich onder de laatste Engelsche onrusten, met den dekman- „ tel van gedienstigheid, zo zichtbaar vermengd hadden, dat

Manifest der Engelschen tegens de Staaten der Vereenigde Provincien.

hun

„ hun genegentheid tot den Koning daar lichtelijk uit afge- 1652.
„ meeten had konnen worden : Dat de Vergadering binnen
„ Londen, eindelijk den hoek te boven gezeild, overweegen-
„ de het belang van wederzyde en de Gereformeerde Religie,
„ weder een ſtaatelijk Gezantſchap had overgezonden : Dat
„ het zelve te loor was geſteld, en haar Gevolg onſtrafbaar ten
„ ſpot in 's Graavenhaage : Dat de Staaten Generaal, toen
„ het geluk alle zegenen te gelijk in der Engelſchen ſchoot
„ ſcheen te ſtorten, verzekerende dien Staat voor het minſte
„ waggelen, de Koning en het Schotſche Leger omtrent Wor-
„ cheſter verſtrooid zynde, hunne Ambaſſadeurs derwaarts
„ hadden geſchikt, zonder volmacht tot eenige onderhande-
„ ling, met voorwending, dat zy de zaak alsnoch in geen om-
„ vraag hadden geleid : Dat zy, ondertuſſchen, verwachten-
„ de op dit beſluit, ten laatſten bericht van honderd en vyftig
„ Oorlogſchepen, tot beveiliging van den Koophandel, in til
„ om toegeruſt te worden, hadden gekreegen : Dat de heiloo-
„ ze toeleg door dien dekmantel heen keek, dewyl geen vy-
„ and zich in zee onthield : Dat zy derhalven, gedwongen
„ met tegenweer op hunne luimen te leggen, insgelijks een
„ Vloot in zee hadden gebracht, welke zo vyandlijk door *Tromp*
„ op d'Engelſche Reede aangerand was, dat ze, zonder bewys
„ van heldenſtukken, ongetwyfeid anderſins vernield zou zyn
„ geworden : Dat zy derhalven, niet konnende zulk een on-
„ gelijk verdraagen (op dat de lydſaamheid, te veel gevergd,
„ geen grondſlag mocht leggen, waar op die wrevele Nabuu-
„ ren hun aanwas uit der Engelſchen bouwvallige Privilegien,
„ Eer, en Koophandel, mochten opmetſelen) genoodzaakt
„ waren de wapenen aan te gorden, tot wraak van zo veel on-
„ nozel bloedvergieten, tot verdediging van den overlaſt, en
„ herſtelling der geleedene ſchade, enz.

Swaare buijen hingen 't Vereenigd Nederland over 't hoofd. Na de Hertader van den Staat, de Zeevaart, ſtak een nabygelegen Vyand; terwyl 't van binnen ook door galachtige Koortſen zo heel wel niet geſchapen ſtond. Om deze dreigende onheilen af te bidden, wierden weekelijkſche Bedeſtonden ingeſteld. Inmiddels poogde d'een den ander voordeel af te zien. Bedeſtonden ingeſteld.

1652. 't Eiland Insceith, daar versch water op valt, verzekerden d'Engelschen tegens de Hollandsche Vloot. Deze, langs de Schotsche kusten voortgerukt, kreeg eindelijk Fulo en Fairhil aanboord; en aldaar Blaake, passende op d'Oost-Indische Retourschepen, in 't gezicht. Den Hemel belette toenmaals het bloedvergieten. De daggen waren alreedts ter wederzyde ten moord gescherpt: wanneer des nachts tusschen den 5den. en 6den. Augusti de lucht allengskens met een naare duisternis, en ysselijke weerskoppen, betrokken wierd. De wind, lang omgedraaid, hield eindelijk stond in 't N. N. Westen; barstende uit dien hoek zo vreesselijk uit, dat de zeilen aan flarzen, en golven uit malkander vloogen: welke, tegen de rotsen van Hitland aangebotst, hun schuimende gramschap op de hoogste toppen uitspoogen. De Vloot, aan laager wal vervallen, dre f in de nacht heen. Gints slingerden de masten buiten boort: hier stortte een zee den overloop vol: daar was de storm meester, en luisterde het Schip na geen roer. De duisterheid verdubbelbelde de vrees. 't Geschreeuw der Matroozen dommelde onder het suizend onweder. Met den dageraad wierd de schipbreuk ontdekt. Twee Schepen zaten vast tusschen de klippen ingeslooten. De flenters van (a) drie anderen dobberden op 't holle water, eigentlijk geschikt om in 't water door vuur te vergaan. Doch die barsse vlaagen verzachtte den Hemel met een gelukkig toeval. De drie Oost-Indische Retourschepen, en ettelijken van de Caribische Eilanden, vervielen onverwacht onder de Vloot; van de welke een gedeelte binnen Schalloway, sommigen in de Zuid-Wester inham van Hitland, anderen in de Wester en de Buishaven, en benoorden ter reede lagen geloopen. Met negen en-dartig Zeilen, en een der Oost-Indienvaarders, spatte Tromp voor uit na de Maas. Op de hoogte van Schotland ontdekt hy Blaake, met twee-en sestig kloeke Schepen; minder afgemat door het onweder, dewyl hy tot zyn groot geluk benoorden Hitland was gedreeven. Den Engelschen Admiraal, ingewacht met de zeilen voor de mast, dorst van boven wind niet afkomen: doch verkundschapt, dat Tromp zee had geruimd, zakte hy na de Maas, en wyders, voorby de Wielingen, na Jarmuiden; hebbende alzo met zyn onsag-

Tromp krygt Blaake in 't gezicht.

Raakt door storm met zyn Vloot in groot gevaar.

(a) Branders.

Oost-Indische Retourschepen komen by de Vloot.

ontsagchelijke Vloot niet uitgerecht als de Buis-Convoyers verwoest, d'arme Visschers verstrooid, en twee Zeeuwsche Kruissers, die onder zyn Vloot verdwaald raakten, genomen, na dat die echter alvoorens de Fregatten *de Reformatie* en *de Ster* tot zinkens toe hadden doorgageld. d'Overige Hollandsche Vloot, in eenige weeken geredderd, geraakte met den aanvang van September behouden binnen 't Vlie en Texel. 1652.

Hollandsche Vloot uit Hitland binnen.

Weinig tydts te vooren, terwyl Tromp noch in zee was, en eer hem 't gemelde onweder beliep, hadden de Staaten Generaal beslooten noch een Oorlogsvloot, tot beveiliging der Zee, en beter verzekering der Koopvaardy, in zee te brengen, en de zelve in of omtrent de Wielingen te laaten verzamelen. Men zocht dan na iemand, aan wien men het gebied over deze Vloot mocht vertrouwen; en de Heeren Staaten van Zeeland wierpen het oog op eenen Michiel Adriaansz. de Ruiter, een man bekend wegens menigvuldige tochten, doch die, der zee wars geworden, voorgenomen had zyn dagen in vrede en stilte te land te slyten. Deze dan van eenige Heeren hier over aangesprooken, met verzoek, dat hy het Vaderland in deze gelegentheid ten dienst wilde staan, toonde zich gantsch ongenegen, en gaf hen zyn voorneemen van voortaan niet meer in zee te gaan, en gerústelijk aan land te leeven, te kennen. De Heeren hielden echter aan, en beweerden, dat hy, die zo groote bekwaamheid had om het Land dienst te doen, zich, als een goed burger en liefhebber des Vaderlandts, nu hy daar toe wierd aangezocht, niet t'zoek behoorde te maaken; met voorgeeving, dat het maar om eene tocht te doen zou zyn. Hy liet zich dan eindelijk, na eenig beraad en overleg, door het hard aanhouden der Heeren beweegen, en trad op het Schip *de Neptunus*, gemonteerd met 28 stukken Kanon en 134 Man. Maar de Zeemacht, die omtrent de Wielingen vergaderde, moest eenigen tyd na ettelijke Oorlogschepen, welke in Texel en andere Zeegaten lagen, wachten. De Ruiter, met het gemelde Schip in zee gesteeken, kwam den 10den. Augusti voor Ostende by de Vloot, toenmaals vyftien Schepen van oorlog en twee Branders sterk; en begaf zich eenige dagen daar na door last der Heeren Staaten na de Hoofden, nu sterk geworden twee-

Besluit der Staaten wegens noch een Vloot in zee te brengen.

De Ruiter verzocht het gebied daar over te voeren.

Gaat in zee.

Komt by de Vloot, en zeilt na de Hoofden.

1652.

Last hem van de Staaten gegeeven.

en-twintig Oorlogschepen en zes Branders. Zyn last was, dat hy de Koopvaardyschepen, in Texel zeilrede leggende, om na de West te gaan, tot door het Canaal zou geleiden; en alsdan in het zelve Canaal kruissen, om te passen op de Schepen, welken men uit Spanjen, en andere Landen om de West, verwachtte; en die weder herwaarts te brengen. Ten dien einde had men de Vloot Koopvaardyschepen, in Texel leggende, gelast zich voor eerst na de Wielingen te begeeven, om te zien of zy daar d'Oorlogsvloot konde aantreffen, en zo niet, die dan op te zoeken in de Hoofden, of in 't Canaal. Ondertusschen wierd den Commandeur de Ruiter uit twee Scheepjes, komende van Londen met Nederlandsche Gevangenen (welke van de genomene Schepen waren opgebracht, en door 't Parlement ontslagen) bericht, dat ze by een Engelsche Oorlogsvloot waren geweest, zich onthoudende tusschen Wicht en Poortland, sterk veertig Oorlogschepen, en daar onder twaalf die zeer groot waren. Dit liet de Ruiter door een brief aan de Raaden ter Admiraliteit in Zeeland weeten; klaagende over de slechte gesteldheid zyner Schepen; en haar Ed. Mogenden vertoonende, dat hy meerder macht by zich diende te hebben, om den Vyand aan te tasten, en afbreuk te doen, volgens den last aan hem gegeeven. Hy onthield zich eenigen tyd onder Swartenesse; voorts kruissende in de Hoofden, en Westwaart, tot aan de Cingels. Geduurende dit kruissen, zond hy van dag tot dag eenige Schepen op kundschap van d'Engelschen, en om de Vloot uit Texel op te zoeken; wanneer den 21sten. Augusti de Commandeur Jan Gideonsz. Verburg, met acht Oorlogschepen, en vyftig Koopvaarders, uit Texel en andere Zeegaten, omtrent de West van Grevelingen by de Ruiter aankwamen: die ten zelven dage weder aan de Staaten Generaal schryvende, nochmaals verzocht, dat haar Hoog-Mogenden hem met kloeker Schepen wilden voorzien, dewyl de zynen te weinig geschut voerden, en niet volks genoeg hadden, inzonderheid uit Vriesland. De volgende dagen zeilde hy met de Koopvaarders door de Hoofden, en wyders door 't Canaal, tot omtrent de hoogte van Pleimuiden, doch de Fransche kust naast, daar hy op den 26sten. Augusti, omtrent twee uuren na

Krygt bericht van d'Engelsche Vloot.

Word met eenige Schepen versterkt.

Zeilt met de Koopvaarders door de Hoofden.

den

den middag, de wind Noord-Oost, vyf-en-veertig Zeilen aan de Noord van de Nederlandsche Vloot in 't gezicht kreeg. De Ruiter, wel denkende dat het d'Engelsche Zeemacht was, die, onder 't beleid van den Admiraal George Aiscu, in 't Canaal op de voorby zeilende Hollandsche Schepen paste, zette het terstond op hem aan. d'Engelsche Vloot bestond in veertig Oorlogschepen, en daar onder, gelijk hier boven gemeld is, twaalf van de grootste soort; twee die sestig stukken kanon, en acht die zes en-dartig en meer stukken, tot in de veertig toe, voerden. Daar by bevonden zich noch vyf Branders. De Ruiter was toen sterk omtrent dartig lichte Oorlogschepen, en zes Branders; voerende de grootsten niet meer als dartig stukken (behalven twee, *de Vrede* en *de Struis*, wegens d'Oost-Indische Compagnie door de Kamer van Amsterdam ten dienst van 't Land toegerust, die 'er veertig op hadden) en voorts zeer slecht bemand. Daarenboven vond zich de Commandeur de Ruiter belemmerd met omtrent sestig Koopvaarders; daar 't den Engelschen meest om te doen was. Hy had eenige dagen te vooren op alles goede order gesteld, en zyn Vloot in drie Esquadres verdeeld. Over 't eerste gebood hy zelve als Commandeur: over 't twede had de Capitein Joris Pietersz. van den Broek, als Vice-Commandeur, het bevel: en het darde stond onder den Capitein Jan Aartsz. Verhaaf, als Schout-by-Nacht. By ieder Esquadre stelde hy twee Branders, met last van zich altyd vaardig te houden, en, by de Vyanden komende, hun uiterste best te doen om een van hun grootste Schepen aan boord te leggen, en in den brand te steeken. De Koopvaarders wierden verdeeld, en verzorgd, zo men best kon. Omtrent ten vier uuren, na den middag, raakten de Krijgsvlooten aan malkander; vechtende de Ruiter zelve met zyn Esquadre in 't midden, de Vice-Commandeur van den Broek aan de rechter zyde, en de Schout-by-Nacht Verhaaf aan de slinker. 't Gevecht was uitsteekend hevig en scherp. Tot twee maalen sloeg de Ruiter door de Vloot der Engelschen heen: en had hy den wind van hen konnen krijgen, zo wel als zy ze van hem hadden, daar waar, na 't oordeel der geenen die zich des verstonden, kans geweest om hen geheel en al

1652.

Ontmoet Aiscu met d'Engelsche Oorlogsvloot.

Order voor 't Gevecht gesteld.

Zeeslag tusschen de Ruiter en Aiscu.

1652. te slaan; voornaamentlijk indien de Nederlandsche Branders, die alle in ly waren, hadden konnen bykomen. De Ruiter was alleen met zes à zeven Schepen ten halven in hun Vloot geraakt, en lag eenigen tyd tusschen hun Admiraal en Vice-Admiraal. De Schout-by-Nacht Verhaaf was met de rest der Staatsche Schepen dicht onder hun ly; en eenigen lieten't slecht leggen: maar d'anderen kweeten zich treffelijk, en vochten met d'uiterste manhaftigheid, 't zy in 't aanvallen of verweeren, naar eisch van zaaken. Ten laatsten begon den avond te vallen; en 't Gevecht eindigde tusschen zeven en acht uuren: dewyl d'Engelschen de vlucht na de Noord namen; te minder vervolgd om dat eenigen van de Nederlandsche Schepen merkelijk waren beschadigd, en dat men op de Koopvaardyschepen, voornaamentlijk de Straatsvaarders, die zeer verstrooid waren, moest passen.

Aiscu neemt de vlucht.

Na 't Gevecht stond de Commandeur de Ruiter, ziende op d'ongelijke magt, zelve verwonderd over d'uitkomst; en men hoorde hem sedert zeggen: *Als d'almachtige God kloekmoedigheid wil verleenen, verkrygt men d'overwinning. Dit werk is van God zo bestierd, zonder dat wy 'er reden van konnen geeven.* Men bevond vervolgens op de Nederlandsche Vloot, die niet een Schip had verlooren, omtrent vyftig of sestig dooden, en veertig of vyftig gekwetsten: daar d'Engelschen in tegendeel, volgens bericht naderhand gekreegen, hun dooden en gekwetsten naauwelijks met duizend (anderen begrootten 't getal op 12 à 1300) goed konden maaken, benevens het verlies van twee à drie Schepen. Gedenkwaardig was de daad van eenen Douwe Aukes, een Vries, voerende een der gemelde Oost-Indische Schepen, de *Vogelstruis*. Deze (geduurende den Slag wel diep onder de Vyanden geraakt, en zo fel bevochten, dat zyn Matroozen, ziende geen ontzet voor handen, eerst den moed lieten vallen, en daar na door hun vrees zo stout wierden, dat ze den Capitein poogden te dwingen zich over te geeven) liep met den lontstok in de hand na de Kruidkamer, en riep luidtskeels: *Schept moed, myn kinderen, schept moed. Ik zal u den weg wyzen; en als wy de vyanden niet langer konnen wederstaan, zal ik u altemaal van de gevangenis bevryden door middel van den stok, dien ik in de hand heb.*

Gedenkwaardige woorden van de Ruiter.

Heldendaad van Douwe Aukes.

Voorts

Voorts swoer hy, *het lont in 't kruid te zullen steeken, indien men weder sprak van het Schip over te geeven.* Deze kloekmoedigheid, of liever de vrees van een zekere dood, gaf den zynen zo veel herts, dat ze beloofden hem te gehoorzaamen, en zich tot den laatsten bloeddruppel te verweeren. Straks vloog dan ieder na zyn plaats; en de dappere Douwe, die een stuk kanon op den Overloop had staan, waar mede hy sein deed van los te branden, vuurde met 24 stukken in een Engelschman, met 40 gemonteerd, dien hy vry dicht had laaten komen, dat hy met volk, en alles wat 'er op was, aanstondts kwam te zinken. Een twede Fregat van 50 stukken, insgelijks op hem afgekomen, kreeg mee de gantsche laag, en daalde ook straks na de grond: en een darde wierd zodanig gehavend, dat het krengen moest, en genoeg te doen had om zich in de naaste haven van Engeland te bergen. Op de gemelde twee Schepen waren over de 800 zielen, waar af 'er, immers voor zo veel men weet, zeer weinige gebergd zyn geworden. 1652.

De Ruiter met de zynen dreef den gantschen nacht (die besteed wierd met 't geen aan stukken geschooten was te herstellen) met klein zeil, en drie vuuren achter op, en een in de marsse; op dat de Koopvaarders hen in 't duister mochten kennen, en de Vyanden, indien 't hen goed docht, by hen blyven: maar des morgens zagen de Nederlanders, dat d'Engelschen wel darde half myl in den wind van hen waren. De Commandeur de Ruiter seinde toen alle de Capiteinen aan boord; en men besloot, de Vyanden tot den middag toe te vervolgen, en alsdan, indien ze geen stand hielden, de Straatsvaarders voort te zenden. Hier op trachtte 's Landts Vloot den Engelschen te naderen, met hen tot na den namiddag Zuidwaarts overloopende, op dat ze zouden afkomen: doch dewyl zulks niet en geschiedde, liet men de Koopvaarders tegen den avond met twee Oorlogschepen, door haar Hoog Mogenden tot hun geleide geschikt, vertrekken; vermits men verzekerd was, dat 'er geen meer vyanden aan de West waren. Des anderendaags liet de Ruiter alle de Capiteinen aan zyn bood seinen, en voerde de volgende reden tegen hen: Dat het zeer waarschynlijk „ was, dat Aiscu met zyn Vloot, na 't Gevecht, na Pleimuidon zou

De Ruiter houd Krygsraad.

Zyn vertoog aan zyn Capiteinen, om hen te beweegen tot Aiscu in de Haven van Pleimuiden aan te tasten.

1652. „zou zyn geweeken, om de geleedene schade te herstellen: „Dat hy 't derhalven raadsaam oordeelde, d'Engelschen al „daar te bezoeken, en hen onverwacht op 't lyf te vallen; Dat „het te vermoeden stond, dat ze op hun komst niet verdacht „zouden weezen, en hun Hoofdmannen veellicht zorgeloos „aan land zyn gegaan: Dat zy, met Godts hulp, hun Vloot „zouden konnen slaan en vernielen, eer ze meerder bystand „kreegen om hen te zoeken, en aan te tasten: Dat men uit „het voorgaande Gevecht hun lafhertigheid had konnen be„speuren: Dat men daar uit lichtelijk kon afneemen, dat „men, hen op nieuws aantastende, nu alles in wanorder was, „te meerder kans tegens hen zou hebben: Dat zy, met zo „veel Koopvaardyschepen belemmerd, en zonder hulp der „Branders, de Vyanden, die veel sterker als zylieden waren, „en den wind van hen hadden, op de vlucht hadden gedreeven; „hoewel eenige Capiteinen uit lafhertigheid hun plicht had„den vergeeten: Dat die 'er zich aan schuldig kenden, hier „goede gelegentheid zouden vinden om hun schande met nieu„we dapperheid uit te wisschen: Dat het voor het Vaderland „eerlijk, en de glorie der overwinning te grooter zou wee„zen, als zy de Vyanden te Pleimuiden bezochten, en op hun „eigene kust bevochten: Dat ze zulke slagen best zouden „voelen: Dat de rechtvaardigheid van de zaak, daar ze om „streeden, daar ook deze Vloot om was uitgerust, en de dap„perheid van allen die 'er tegenwoordig waren, hem den zegen „beloofden; mitsgaders dat de Vyanden het overschot van „hun schipbreuk wel haast op hun eigene oevers aan stukken „geslagen zouden zien, enz.

Den aanslag toegestemd, doch door tegenwind verhinderd.

De Capiteinen toonden zich op deze Aanspraak willig tot den aanslag; en de Krygsraad besloot, dat men ze in 't werk zou stellen. Maar als men het voorneemen den 30sten. der gemelde Maand meende uit te voeren, kwam de wind 's nachts te vooren uit het Zuid-zuid-Oosten, en voorts uit het Zuiden, toen de Vloot omtrent twee mylen Zuidwaarts van Goudstart was, met een zo styve koelte aanzetten, dat men den toeleg moest laaten vaaren; als zynde het ongeraaden zich op een laager wal te begeeven.

De

1652.

De Ruiter ondertusschen, kruissende voor Goudstart, hield die gantsche streek in een geduurigen alarm, en Aiscu en alle Vaartuig binnen; wanneer hy van verscheidene kanten bericht kreeg, dat den Admiraal Blaake den 30sten. Augusti by Beveziec was geweest, sterk twee-en-seventig Zeilen, en zyn best deed om Westwaarts heen te komen, ten einde hem aan te tasten. Hy zag zich derhalven genoodzaakt alle vlyt aan te wenden om aan de West van hem te blyven; vindende zich te swak om met zulk een overmagt te slaan. Den 22sten. September, terwyl hy vast voortvoer met kruissen, overviel hem dicht by de Sorles een swaare storm, die drie dagen duurde; op welker laatsten, de wind en zee vry wat bedaard zynde, hy jagt kreeg op vyf-en-twintig Parlementsschepen, en vond zich 's avondts met eenige Zeilen tot op een myl omtrent Goudstart by d'Engelschen: maar zyn kloekste Schepen waren noch ver achter, en wyd en zyd verspreid. Hy moest het derhalven met den donker Zuid-oost overwenden. Toen ontstond 'er 's nachts een harde storm uit den Zuid-zuid-westen, die de Hollandsche Vloot weder verstrooide, en de Ruiter belette de gemelde Parlementsschepen aan te tasten.

De Ruiter bekomt tyding van d'Engelsche Vloot onder Blaake, welke hy vermyd.

Krygt jagt op 25 Engelschen, doch te vergeefs.

Ondertusschen had hy, geduurende zyn verblyf in 't Canaal, groote moeite gehad om zyn Schepen by een te houden; dewyl ze zyn order niet wel en volgden. Op zekeren morgen vond hy de Vloot zo verstrooid, dat veele Schepen wel drie mylen van malkander waren versteeken: waar op hy te kennen gaf, hoe zeer het hem verdroot, dat hy met zulke moedwillige, of ten minsten, domme Bevelhebberen, die als onbevaarene lieden te werk gingen, zonder op bevel of order te passen, op de vyandlijke kusten moest kruissen. Hier by kwam noch een ander ongeval. 't Gebrek van leeftocht, en andere noodzaakelijkheden, verspreidde zich over verscheidene van zyn Schepen; en men zag van dag tot dag d'Engelsche Zeemagt te gemoet: weshalven hy dan eindelijk den Krygsraad deed vergaderen, waar in beslooten wierd, dat men, dewyl de Vyand aan de Oost en West hen veel te sterk was, en, ongetwyfeld kennis van hun toestand hebbende, hen t'eeniger tyd zou trachten te bespringen of t'overvallen, alle vlyt zou aanwen-

Wanorder in 's Landts Vloot.

1652. den om met de Vloot door de Hoofden te loopen, ten einde zich by meerder magt te voegen, die, onder 't beleid van den Vice-Admiraal Witte Cornelisz. de Wit, voor handen was. Men had den 28sten. der Maand tyding van zyn komst ontfangen; en den 2den. October voegden zich beide de Vlooten omtrent Duinkerken en Nieupoort by malkander.

De Heeren Staaten hadden goedgevonden den Lieut. Admiraal Tromp aan land te laaten, en de Vloot, te vooren onder zyn gebied gestaan, voor zo veel men die na 't onweer, (a) hier voor gemeld, had konnen verzamelen, onder den Vice-Admiraal de Wit in zee te zenden; verhoopende, dat hy meerder geluk met de zelve zou hebben. Hy had order om zich by de Ruiter te voegen; gelijk ook het Parlement van Engeland, na dat Aiscu binnen Pleimuiden had moeten wyken, aan Blaake order had gezonden, dat hy zich na Aiscu zou begeeven, en midlerwyl trachten de famenvoeging van de Ruiter met de Wit te verhinderen: doch terwyl hy derwaarts zeilde, liep hem de wind zo tegen, dat hy 't byeenkomen van de gemelde twee Zeehoofden niet en kon beletten. De Vloot onder de Wit was sterk, toen ze zich by die van de Ruiter voegde, vyf-en-veertig Schepen van Oorlog. De Ruiter begaf zich terstond aan zyn boord, alwaar besllooten wierd, dat men alle naarstigheid zou aanwenden om West aan te gaan. Voorts liet de Vice-Admiraal de Wit, die nu 't oppergebied had, alle de Capiteinen van de Ruiters Vloot aan boord komen, hen ondervraagende aangaande de leeftocht en gesteltenis hunner Schepen: en men bevond, dat 'er tien zo door 't laatste Gevecht, als anders, t'eenemaal reddeloos waren, en gantsch onbekwaam om zee te houden, en dienst te doen. Derhalven wierd goedgevonden, dat de gemelde tien Schepen, benevens vyf Branders, die, door lekheid en gebrek van zeilen, insgelijks onnut waren, na het Vaderland opgestuurd zouden worden; met verzoek, dat men ze ten eersten weder klaar zou maaken, en wyders weer na de Vlag zenden. Onder dit getal was ook het Schip *de Neptunus*, daar de Ruiter op had gevochten, die nu overging op *de Louise*. Doch het gevolg hier na, alzo wy deze stoffe moeten afbreeken om onzen Held op 't tooneel te brengen, en zyn eerste blyktekenen van dapperheid ten toon te stellen.

(a) Ziet pag. 58.

Tien Schepen en vyf Branders als onbekwaam opgezonden.

De

De Staaten Generaal, met een diepe zorg voor de Middellandsche Zee bekommerd, hadden aan den Commandeur en Vice-Admiraal Catz het bewind gegeeven over een Vloot van veertien Oorlogschepen, waar mede hy op den 7den. July op de Rede van Livorno aangekomen was. Kort te vooren waren d'Engelsche Schepen *de Luipaard* met 59 stukken, *de Benavontuur*, *Samson* en *Koopman* ieder met 40, de *Pelgrin* en *Maria* elk met 36 voorzien, onder de vlag van Appleton, van Smirna, uit vrees voor de Hollanders, achter de Baak van Livorno, tot meerder verzekerdheid, ten anker geloopen. Catz, trachtende zyn last te volgen, deed den 10den. der gemelde Maand den Gouverneur aankondigen, dat hy van haar Hoog-Mogenden gelast was alle Engelsche Schepen, waar hy die ook zou mogen vinden, te bevechten; maar dat hy niet tot d'uitvoering en kwam om d'eerbiedigheid, welke hy de Haven toedroeg: doch dat hy verzocht, dat de gemelde Engelsche Schepen niet gelost en zouden mogen werden; dat hy anders gins genoodzaakt zou zyn hen aan te doen, en de lossing te beletten. De Gouverneur liet hem hier op antwoorden, dat de Havenen van den Groot Hertog voor een ieder vry waren, enz. Hier over geschiedden van wederzyde verscheidene instantien: immers d'Engelschen losten hun Schepen; en Catz voldeed den Staat zo weinig, dat hy opontbooden, en in zyn plaats derwaarts geschikt wierd de Commandeur Johan van Galen, een man die in verscheidene gelegentheden groote roem en eer had behaald. Hy trok te land na Livorno; en aldaar aan de Hollandsche Vloot zyn Commissie getoond hebbende, duurde het niet lang, of hy had het geluk van d'Engelsche Schepen, komende uit de Levant, t'ontmoeten; terwyl Capt. van Salingen ondertusschen met eenige Schepen Appleton beslooten hield. Den 6den. September zag hy de zelven tusschen Elba en Monte-Christo, bestaande in acht Zeilen; wendde alle vlyt aan om 'er by te komen, gelijk ook tegen den avond geschiedde; en bevond ze te weezen de volgende Schepen.

1652.

Catz met eenige Oorlog-schepen in de Middellandsche Zee.

Word opontbooden, en Johan van Galen in zyn plaats gezonden.

Zet op eenige Engelschen Schepen aan.

1652.

Lyst van de zelven.

Comm. Richard Bodley.	de Paragon.	54 st.	280. man.
Capt. John Watsworth.	de Fenix.	40.	160.
Capt. Jonas Riefs.	d'Elisabeth.	42.	180.
Capt. Hoyen Cocr.	de Constant Warwik.	32.	160.

Vier Koopvaarders, gemonteerd met 32, 30, en 28 stukken.

De Hollandsche Vloot onder den Commandeur van Galen bestond uit d'onderstaande Schepen.

Lyst van de Hollandsche Vloot.

Comm. Johan van Galen.	Jaarsveld	42 st.	150. man.
Vicecomm. 't Jonge Hoen van Hoorn.	Prins en Princes.		
Sch.by Nacht Jakob, of de Groote Boer	d'Eendracht.		
Capt. David Jansz. Bont.	de Maan.		
Capt Hendrik Swart.	de 7 Provincien.		
Capt. Cornelis Tromp.	de Maagd van Enkhuizen		
Capt. Dirk Krynen Verveen.	Haarlem.		
Capt. Andries de Boer.	Zelandia.		
Capt. Slort.	d'Oranjeboom.		
Capt. Blok van Zeeland.	Zelandia.		

Zeeslag tusschen Bodley en van Galen.

Tusschen de gemelde twee Eilanden wachtte hem de Vyand, ziende geen andere uitkomst, in een halve maan gerangeerd, met de marszeilen op de mars. Van Galen, in de Vloot omgevaaren, boezemde den Matroos moed in 't lyf, en deed hem hoop van de Levantynsche rykdommen opvatten. De Capiteinen waren ondertusschen ten stryd geschaard. Ten drie uuren namiddag stuift Jakob de Boer d'eerste voor uit. Heviger zou ongetwyfeld het gevecht afgeloopen hebben, indien niet de Vlooten ter wederzyde door kalmte verhinderd waren geworden malkander aan boord te klampen. Men hield dan schutgevaert tot diep in den avond. Om niet te dwaalen, gebied de Commandeur van Galen, wiens Schip aan 't loopende touwwerk vry wat beschadigd was, de gantsche nacht twee vuuren uit de kajuitvensters, en een boven aan de vlaggespil, te hangen. d'Engelschen hielden de streek na Monte-Christo. Fluks ylt hy ook derwaarts in 't eerste krieken van den dag, doch verswakt door drie Schepen, welke met de stroom te laag aan ly afgedreeven waren. d'Engelsche Koopvaarders liepen ondertusschen vooruit: en Bodley, door de nabygelegenheid der strand niet

langer

langer konnende deinzen, schikt zyn Schepen weder in een halvemaan, en wacht den indruk der Hollanders, nu maar zeven Schepen sterk. Galen, ondertusschen genaderd, geeft Bodley de geheele laag; die hem ook geensins schuldig bleef. 't Geval had hem aangevoerd tegens dappere mannen; op dat de deugd te meer geoeffend zynde, de manhaftigheid helderder zou uitblinken. Getroffen met zeven schooten onder water, verswakt door zeventien dooden en zeven-en-twintig swaarlyk gekwetsten, drie maal in de brand, en 't want meest aan flarzen, stuift hy echter tegens de dikste drommen der Engelschen in. De Boer, Schout-by-Nacht op d'*Eendracht*, Bodley voor den boeg gedreeven, wierd dezen zyn groote mast over boord geschooten. Watsworth, bemerkende zyn onmagt, smyt hem op zyde: doch het Volk van de Boer, ziende de gelegentheid gunstig, vliegt over, en maakt zich in 't kort meester van 't Fregat de *Fenix*. 't Gelukte Bont en Swart zo wel niet. Dezen, ter weder zyde aan Bodley geklampt, vonden zo vinnigen tegenweer, dat de Schepen, met verlies van beide de Capiteinen, na een hard gevecht gedwongen wierden af te wenden. d'Engelschen Admiraal, aldus ontslagen, begeeft zich op de vlucht, vervolgd door den Commandeur van Galen en weinige anderen; vermits Cornelis Tromp, die geduurende dit gevecht de uiterste dapperheid getoond, en den Engelschen niet weinig schade toegebracht had, mitsgaders Jakob de Boer, beiden zeer beschadigd, zich genoodzaakt vonden onder de wal van Corsica te loopen; en dat de drie anderen, daar wy hier voor gewag af hebben gemaakt, te ver aan ly, door kalmte niet op konden komen.

1652.

Word des anderendaags hervat.

't Fregat de Fenix veroverd.

Dapperheid van Tromp.

Ondertusschen wierden de gekwetsten in de Vloot bezorgd, de masten gewangd, de hoofdtouwen gesplitst, enz. om ruime Schepen te hebben, en des anderendaags weder een kans tegens d'Engelschen te waagen; welke, tot verbystering der vervolgers, den gantschen nacht zonder lichten voortboegseerden. De dag ontdekte hen onder Elba; en te verre voor uit, kreegen ze Porto Longone, eer de Hollanders hen konden inhaalen. Dezen, insgelijks in de zelve Haven ten anker geloopen, wierden op d'aankomst door den Secretaris van den Gouver-

d'Engelschen in Porto Longone bezet.

1652. verneur, Francisco Baptista Brancattio, gewaarschoud geen vyandschap op de kusten van zyn Katholijke Majesteit te gebruiken; op dat hy niet genoodzaakt mocht weezen het geschut op den eersten aanrander te lossen. Ten dien einde bewaarde een sterke Wacht vyf metaale stukken op de strand. Blok en Tromp, aan land gevaaren om Brancattio te begroeten, begaven zich ook, met toelaating, aan boord van Bodley; daar ze, vriendelijk onthaald, en op van Galens gezondheid toegedronken, in 't afscheiden met vyf kanonschooren vereend wierden. Niet anders was ook Hoyen Cocx, Capitein op het Fregat de *Constant Warwik*, kort na het gevecht door den Hollandschen Admiraal bejegend. Niettegenstaande echter deze beleefdheden, zag ieder op zyn voordeel, bezig ter wederzyde met de herstelling der Schepen: terwyl van Galen de laatste plicht voor de dooden beschikte. Brancattio liet de graven opdelven by de Fontein, eertydts door Frederik Barbarossa, uit Oostenryk met een zeeghaftig Leger tot hier toe in Italien doorgeboord, tot de vervarsching der Schippers uit witte hardsteen gebouwd. De lijken der Bevelhebbers Cornelis 't Jonge Hoen, David Jansz. Bont, en Hendrik Swart, wierden door veertig Muskettiers by zeven Vygeboomen onder de Rosmaryn ter aarde besteld: waar na van Galen, ziende dat 'er in deze Haven niets voor hem uit te rechten viel, van voorneemen en plaats veranderde, en na Livorno zeilde, om den Vyand uit te lokken.

Tromp en Blok aan boord van den Engelschen Admiraal.

Begraaving der gesneuvelde Bevelhebberen 't Jonge Hoen, Swart en Bont.

's Landts Vloot, onder het gebied van den Vice-Admiraal de Wit, bestond nu, na (a) 't vertrek der gemelde tien Schepen, uit vier-en-sestig Oorlogschepen; en d'Engelsche, onder den Admiraal Blaake, uit acht-en-sestig: doch veel grooter en kloeker als de Nederlandsche, en met swaarder en meer geschut voorzien, en ook veel beter bemand. De Commandeur de Ruiter, overweegende de gesteldheid van 's Landts Schepen, en de sterkte der Vyanden, maakte groote swaarigheid om iets van gewicht t'onderneemen, en de Vloot tegens zo ongelijke magt in merkelijk gevaar te stellen. Maar de Vice-Admiraal de Wit was van ander verstand. Deze toonde zich, toen hy in zee liep, zeer moedig, en nam het opzet van iets groots

(a) *Ziet pag. 66.*

Begrooting der Hollandsche en Engelsche Vlooton der de Wit en Blaake.

groots te bestaan. Hy was van meening d'Engelschen in Duins aan te tasten; daar de Commandeur de Ruiter de voortocht gehad zou hebben: maar zy waren voor hem gereed, en kwamen den 8sten. October voor de wind op hem af, zo onvoorziens, dat hy geen tyd had om krygsraad te houden. Ook wierd hy door het rouwe weder belet: daar noch bykwam, dat zyn Schepen door den storm, die hen den voorgaanden dag overvallen had, noch vry verstrooid waren. Hy liet derhalven alle de Capiteinen door een Galjoot tot hun plicht vermaanen. Hier op volgde 't Gevecht, 't geen in 't begin der Hoofden geschiedde, en ten drie uuren na den middag aanvang nam. De Commandeur de Ruiter had de Voorhoede, de Vice-Admiraal de Wit de Bataille, en de Commandeur de Wilde d'Achterhoede; en de Commandeur Cornelis Evertsz. last om de geenen, die 't het meest van nooden zouden hebben, te helpen. De Vlooten, door malkander heen geboord, gaven ter wederzyde dapper vuur, tot groote schade van alle beiden: doch d'Engelschen hadden 't meeste verlies onder 't volk; en de Nederlanders omtrent hun zeilen, en het staande en loopende want. De Wit en de Ruiter kweeten zich kloekmoedig; maar wierden in 't kort zeer beschadigd: zulks dat ze kwalijk konden wenden. De Ruiter had veele dooden en gekwetsten, en vier schooten onder water. De nok wierd van zyn groote ree, en daar na de groote ree aan bakboord afgeschooten; voorts het marszeil aan flenters, en het groot zeil t'eenemaal aan stukken; gelijk ook zyn draaireeps, en meeste touwerk. Eenige Capiteinen volgden zyn voorbeeld, en vochten kloekmoedig; maar wierden van anderen kwalijk ingevolgd. Sommigen hielden zich vry achterlijk, tot dat de duisternis des nachts het Gevecht eindigde, en beide de Vlooten noodzaakte van malkander te scheiden, met meening om den stryd, zo haast als het de dag en wind toeliet, te hervatten. Maar d'Engelschen waren ondertusschen des nachts met zestien kloeke Schepen door Aiscu uit Duins versterkt. De Hollandsche Vloot, in tegendeel, was omtrent twintig Schepen swakker geworden, door de lafhertigheid van zo veel Capiteinen welke geduurende de nacht afdroopen en doorgingen. De Wit wilde echter d'Engelschen weder

1652.

Zeeslag van de Wit en de Ruiter tegens Blake in de Hoofden.

Lafhertigheid van eenige Capiteinen.

1652. weder aantasten, en wendde het na hen toe; maar wierd van sommige Schepen niet na behooren gevolgd. Hier op ging de wind t'eenemaal leggen; en hy seinde d'Opperhoofden der Vloot 's namiddags ten drie uuren aan boord, om t'overleggen wat 'er verder te doen stond. De Commandeurs de Ruiter en Cornelis Evertsz. die naast by hem waren, op zyn Schip komende, rieden voorzichtiglijk, dat men 's Landts Vloot niet verder in gevaar behoorde te stellen: en om hem hier te meer af te overtuigen, bracht de Ruiter de volgende redenen te berde: Dat hun Schepen wel een myl van malkander verspreid lagen; en het door te stilte wel vier uuren, of half vyf, zou zyn, eer de voorste; en wel avond, eer d'achterste by 's Vyandts Gros zouden komen: Dat de Vyanden hen nu ook veel te magtig waren; zynde merkelijk versterkt, en zy daarentegen verswakt: Dat ze groot voordeel met hun Branders hadden; en de hunne niet bekwaam waren om dienst te doen: Dat hun Vloot slecht voorzien was van volk: Dat zy veele gekwetsten en zieken, die aan 't Scheurbuik lagen, hadden: Dat twee van hun Schepen zonder boegspriet waren; de groote mast van 't Schip Prins Willem onbruikbaar; en veele andere Schepen merkelijk beschadigd: Dat men 't derhalven niet zou konnen verantwoorden, indien men den staat van 't Vaderland, met het waagen van de Vloot, in meerder gevaar stelde, enz.

De Wit wil 't gevecht hervatten.

De Ruiter ontraad hem zulks.

De redenen waren gewichtig. Men deinst dan achter uit. Alleenlijk zeven Schepen, die in ly waren, hielden omtrent den avond eenig schutgevaert met de loefwaartste Engelschen en hun Admiraal, doch van weinig belang. In stilte des nachts voortgedreeven, beroept de Wit, die van een vechtgraagen aart was, Krygsraad, en verzoekt, dat men 't onder de wind zou smyten. Maar alle de Capiteinen, zyn voorneemen bemerkende, verstonden eenpaariglijk „Dat men d'Engelschen „niet en zou inwachten; dewyl men te swak was, en te veel „zou waagen: maar dat men meerder magt moest opzoeken, „en ten dien einde na Goeree zeilen, om aldaar d'orders van „haar Hoog-Mogenden af te wachten. De Wit kon dezen raad niet tegenspreeken. Hy zag ook, dat eenige Capiteinen,

1652.

nen, die by hem waren gebleeven, zich met hun Schepen zeer achterlijk hielden, om wellicht aanschouwers te zyn van een stryd daar ze geen deel in wilden hebben. Ook kon hy zich niet verzekeren van trouwelijk bygestaan te worden, dan alleen van vyftien Schepen, op 't meest; zulks dat de raad van wyken gevolgd moest werden: 't geen hy deed, raazende van spyt dat hy zich zo verlaaten vond, en dat in een gelegentheid waar in hy een eeuwige glorie voor zich zelven, en een grooten zegen voor zyn Vaderland, meende te verkrygen. De Vloot dan de cours na de Hollandsche kust stellende, dreef door de stilte met klein zeil; en d'Engelschen volgden tot op den middag: wanneer zy 't dryven lieten, en weder te rug keerden. Des avondts zagen de Nederlanders het Eiland Schouwen, en kwamen eerst den darden dag, den 13den. der gemelde Maand October, voor Hellevoetsluis.

's Landts Vloot keert weder na 't Vaderland.

De schande der Capiteinen, die by deze gelegentheid de vlucht hadden genomen, was zo veel te grooter, om dat 'er in den gantschen Slag niet een eenig Schip aan de zyde der Staaten was vergaan, noch verlooren. Want zeker Schip, 't geen reddeloos wierd geschooten, en zyn masten in den stryd verloor, raakte niettemin noch behouden in de Maas; gelijk ook d'andere beschadigde Schepen wierden geborgd. 't Geval heeft iets zonderlings, en verdient derhalven verhaald te worden. Broer Jaap, Bevelhebber van het gemelde Schip, tegen een Engelsch Fregat aangebotst, geraakte zyn galjoen, boegspriet, fokkemast, en te gelijk den moed kwyt. Door die schade verbaasd, springt hy in de Boot, en geeft het Schip over. De Vyand was alreedts boven meester; wanneer de Konstapel, met den lontstok na beneden gesprongen, zyn makkers toesnaauwde: *Is dit om over te geeven! de brand 'er in, zo worden we altemaal even ryk.* 't Forse opzet verschrikte d'Engelschen zodanig, dat ze het Schip ruimden, 't geen wyders door beleid van den Stuurman behouden in de Maas binnen gebracht wierd.

Bloodheid van Broer Jaap, en dapperheid van zyn Konstapel.

De Staaten Generaal, trachtende in alle wanorders te voorzien, besllooten wel, dat men, na onderzoek van zaaken, de schuldige vluchters, en die zich niet behoorlijk van hun plicht

1652. hadden gekweeten, zou straffen: ook wierd het onderzoek aangevangen, doch zonder dat 'er iets op volgde; 't zy dat het getal te groot was, of dat de schuldigsten te veel voorspraaks hadden, en dat men aldus den eenen om den anderen verschoonde.

Aanslag der Engelschen op het Fregat de Fenix, gevoerd door den jongen Tromp, en verovering van het zelve.

(a) *Zie pag.* 69.

(b) *den* 30 *November.*

Ondertusschen hadden d'Engelschen in de Middellandsche Zee, na hun eerste nederlaag, noch zo veel moedts overgehouden, dat ze een aanslag maakten op hun verlooren Fregat *de Fenix*, althans gevoerd door den Jongen Tromp, wiens Schip, *de Maagd van Enkhuizen*, in den (*a*) Slag tusschen d'Eilanden Elba en Monte-Christo zo reddeloos was geschooten, dat het naauwelijks meer zee kon houden. De toeleg gelukte te gemakkelijker, dewyl de Hollanders, een Prys met Bakeljauw ingebracht hebbende, vrolijk waren, en kwaade wacht hielden; waanende zich veilig op de Rede voor Livorno. De Commandeur Bodley en Capitein Cocqs, hun achteloosheid verspied hebbende, bemannen drie Booten, voerende ieder dartig Bootsgezellen, gewapend met pistoolen, houwers, en zakjes meel, om in d'oogen der wederstanders te werpen. In den avond stilletjes uitgevaaren, verdwaalden ze door de duisterheid van malkander; doch tegen den (*b*) morgenstond weder vereenigd, leggen ze 't Fregat met beraamde order aan boord: want d'eersten zouden de kabels afkappen, de tweeden de zeilen bestieren, en de darden 't Scheepsvolk beneden houden, of afmaaken. Capitein Tromp, den alarm gewaar wordende, vliegt uit de kooy, en lost eenige pistoolschooten op d'Engelschen, die alreedts meester van 't Schip waren: doch ziende geen kans tot herstelling van zaaken, springt hy uit een der vensters van de kajuit, swemmende zo lang in zee, tot dat hy in de Boot van een Hollandsch Schip geborgd wierd. d'Engelschen liepen terstond met het Fregat na Napels, gevolgd door twee Hollandsche Schepen; doch te vergeefs: vermits de *Fenix* uitsteekend wel bezeild was. Acht Matroozen wierden by deze gelegentheid afgemaakt, (sommige zeggen, in koelen bloede) en de gekwetsen te Napels aan land gezet. In de Middellandsche Zee waren anders d'Engelschen verre de swaksten: want van Galen had veertien Oorlogschepen; en

Macht der Hollanders in de Middellandsche Zee.

de

de Hollandsche Consul tot Livorno noch elf Schepen ten oorlog gehuurd. Doch men moet 'er dit by zeggen, dat de gemelde veertien vuil, en zeer ontrampeneerd, en tot de gehuurden kwalijk Matroozen te krygen waren. 1652.

Na d'ongelukkige tocht van den Vice-Admiraal de Wit, begon met het oog weder te werpen op den Lieut. Admiraal Tromp, die van 't Bootsvolk zo zeer bemind was, als de Wit, wegens zyn strafheid, gehaat; en ook geoordeeld wierd de meeste bekwaamheid te hebben om over een Oorlogsvloot te gebieden. Eenigen hielden zich ter zaake van zyn laatste tocht niet zeer wel voldaan: maar de meesten oordeelden, dat men zyn dienst niet en kon ontbeeren. Dies wierd in 't begin van November by de Heeren Staaten goedgevonden, de Vloot van Oorlogschepen, welke men in 't Goereesche Gat, en elders, verzamelde en toerustte, onder zyn bevel in zee te laaten gaan. Ook wierden nevens, of onder hem, noch eenige Opperhoofden aangesteld, te weeten, de Vice-Admiraalen Jan Evertsz. en Witte Cornelisz. de Wit, de Commandeur de Ruiter, en de Schout-by-Nacht Pieter Florisz. Doch de Vice-Admiraal de Wit door ziekte aan land zynde opgestuurd, en wyders gebleeven, wierd de Commandeur de Ruiter in zyn plaats gesteld.

Tromp weder over 's Landts Vloot gesteld.

Opperhoofden onder hem.

De Vloot, daar de Lieut. Admir. Tromp nu weder mee in zee ging, was sterk omtrent seventig Oorlogschepen van den Staat, en drie van de Oost-Indische Maatschappy, behalven de Branders en 't ander klein Vaartuig. Hier by hadden zich omtrent drie honderd Koopvaardyschepen gevoegd, welken Tromp, volgens zyn last, moest geleiden tot aan de Caap van Lezard en Engelants eind. Maar den 10[den]. December zag hy d'Engelsche Oorlogsvloot, onder 't gebied van den Admiraal Blaake, in de Hoofden, tusschen Douvres en Folstan, dicht onder 't land, leggen, en begon na den middag schutgevaert met hen te houden. In 't schieten liepen beide de Vlooten Westwaart over tot by de Singels, daar d'Engelschen niet boven konden komen: waar op de Nederlanders, tegens hen aanwendende, 's namiddags ten drie uuren in een hevig gevecht met hen geraakten. Tromp wendde het terstond na Blaake, die, met voorwind

De Vloot in zee.

Slag by Douvres.

1652. wind voor hem overgezeild, hem de geheele laag gaf, en van den Hollandschen Admiraal geensins schuldig gebleeven wierd. Capitein Battyn, voerende het Schip de *Roozekrans*, gemonteerd met 44 stukken, volgde den Engelschen Zeevoogd dicht op de hielen, en wierd door Tromp zo hevig aangeklampt, dat het galjoen en de boegspriet van het Schip *Brederode* voor de steven afbraken. Terwyl hy met die wederparty bezig was, smyt hem Achson op d'andere zyde de *Bonavontuur* aan boord. Vinniger was den indruk, dewyl beide de Bevelhebberen zich met Blaake in eedverwantschap verbonden hadden, den Hollandschen Admiraal weg te sleepen, aan kant te helpen, of in de grond te booren. Achson, voor de boeg van Tromp gedreeven, verspreidde over des zelfs overloop een schadelijk schroot; waar door de Secretaris by des Admiraals zyde kwam te sneuvelen; die ondertusschen, zonder eenige bedeesdheid, zyn Scheepsvolk aanmoedigde, en hen zodanig een hert insprak, dat een Matroos, tegens de houwers op de *Roozekrans* ingesprongen, tusschen een hagelbuy van kogels, by de hoofdtouwen opklauterde, d'Engelsche vlag van de steng rukte, en een Prinsse van boven liet waaijen: welk heldenstuk naderhand met 500 guldens beloond wierd. Battyn dan, afgemat door sestig dooden, en nu geënteerd, gaf zich, na een uur tegenweers, op. Inmiddels had de Vice-Admiraal Jan Eversz. Capitein Achson op zyde gesmeeten, en zo veel volks over, dat hy zich genoodzaakt zag de *Bonaventuure* te ruimen. Blaake, door de Ruiter aangetast, liet steng en mast in de loop: en van de Capiteinen de Haas en de Liefde ter wederzyde bestormd, deinsde hy na Douvres. Met de duisternis scheidden de Vlooten; houdende alleenlijk de geenen, die het diepst onder d'Engelschen verward waren, schutgevaert tot negen uuren toe. Tegen den donker geraakte aan der Staaten zyde Capitein Juinbol, door zyn eigen vuur, meent men, aan brand, en verdronk met een deel van zyn volk.

d'Overige byzonderheden van dit Gevecht konnen uit den volgenden Brief, door den Lieut. Admiraal Tromp aan de Heeren Staaten geschreeven, gezien worden.

1652.

HOOG MOGENDE HEEREN.

Brief van Tromp aan de Staaten.

SEdert mijnen laatften van den 9den. dezer hebben wy alle mogelijke vlyt aangewend om na Duins te geraaken, en den 9den. 's morgens ten 4 uuren tusschen Calis en Dover de vloed afgestopt, de W. Z. W. ook W. N. West. Daar zynde, zagen wy een Vloot in Duins leggen. Ten 2 uuren, stil water, gingen wy onder zeil; gelijk ook d'Engelschen deeden, 52 zo groote als kleine Zeilen sterk, waar onder 42 a 44 van haare middelbaare Schepen waren, die haar best deeden om na Dover, en voorts om de West, te zeilen. Ten 1 uur schoot de wind N. W. ten Westen, en begon hard te waaijen, zo dat wy 's avondts omtrent ten 5 uuren ten anker kwamen; gelijk d'Engelschen mede deeden, dicht onder 't hooge land bewesten Dover, wel twee mijlen recht in de wind van ons: en woey het 's nachts een storm. Den 10den. 's morgens, was de wind N. N. West. Wy vermisten eenigen van onze Schepen, ook Branders. Ten 12 uuren gingen wy met opgaande gety onder zeil; gelijk d'Engelsche Vloot mede deed. Wy wendden alle devoir aan om by haar te geraaken. Ten 1 uur begonden eenigen van onze bestbezeilde Schepen schutgevaert te houden. Omtrent 3 uuren kwamen wy by de Singels; voorneemende, d'Engelsche Vloot te stutten: dan Blaake komende zo verre voor af, dat wy hem meenden te bezeilen, wendden wy na hem toe. Hy, zulks ziende, deed zyn best om voor de wind voor ons over te komen; gelijk hy deed. Wy gaven malkander in 't passeeren de laag: en het Schip de *Roozekrans*, met 44 stukken kanon, en omtrent 200 man, daar op Capitein was Charles Battyn, komende pas achter hem, leiden wy hem aan boord, dat onze Boegspriet en het Galjoen voor onze steven afbraken. Daatelijk leide de naaste Engelschman, 't Schip de *Bonavontuure*, met 30 stukken, daar Capitein op was eenen Achson, ons aan d'andere zyde aan boord; zo dat wy tusschen beiden lagen, vechtende aldus een uur: wanneer het Schip de *Roozekrans*, hebbende, gelijk gezegt word, 60 dooden, daar onder beide de Capiteinen, en veele gekwetsten, het opgaf. Onze Vice-Admiraal Jan Evertsz. lei het Schip de *Bonavonture* mede aan boord aan d'andere zyde, zo dat wy met ons vieren malkander aan boord lagen; die het mede opgaf. Wy namen de possessie van 't Schip de *Roozekrans*, daar uit neemende over de 100 mannen; en enterden van de onzen omtrent 60 man. Wy hebben in dit gevecht gehad 9 dooden en 21 gekwetsten. En de Vice-Admiraal Jan Evertsz. nam mede de bezitting van 't Schip *de Bonaventure*. In dit Gevecht waren eenigen van onze Schepen, die 'er by hadden konnen komen, bezig geweest tegens Blaake met zyn resteerende Schepen te vechten, die zyn retraite nam na Dover ofte Duins. Met den donker schaveelden wy van malkander, en kwamen ten anker; lastende onzen Stuurman, die in de Prys was, mede ten anker te komen. Wy hoorden noch omtrent 9 uuren het geschiet van d'onzen tegens d'Engelschen. Recht tegen den donker aan brandde het Schip van Capitein Juinbol, die

1652. zelve mede met een gedeelte van zyn Volk is verdronken, en de meeste part gebergd. Hoe 't zelve Schip in brand geraakt is, verklaaren de gebergde Officieren niet te weeten. Wy waren den gantschen nacht bezig met lekken te stoppen, Masten vast te zetten, splitsen en knoopen, en te repareeren 't geen doenlijk was, om zeil te konnen zetten. Den 11 dito, 's morgens, was de wind W. N. West, met een dikke Motregen. Wy zagen twee Schepen uit de West komen, daar wy jagt op deeden maaken, en waar af Capitein van Sanen het eene nam. 't Was een Engelschman van Londen, met 14 stukken geschut, gelaaden met Vygen, komende uit de Condaat. Wy seinden alle de Capiteinen aan boord, welker Volk ons Schip hielp opredden. Voorts waren eenige Schepen en Masten wat geschooten; 't welk zy repareerden: en hadden weinig dooden en gekwetsten. Wy vermisten eenigen van onze Schepen: wat cours die hebben genomen, is ons noch onbekend. Omtrent ten 1 uur was ons Schip zo ver geredderd, dat wy 't anker lichtten; voorneemende, d'Engelschen voor Dover of Duins te zoeken. Noordwaarts waren genoodzaakt met den donker ten anker te komen, Dover Noord-Oost van ons. Den 12den. dito, ten 10 uuren, komt aan ons boord Capitein Bast:aan Sentsen, en bracht mede een Parlements Schip, gisteren van de Singels gehaald, genaamd *de Hercules*, met 36 stukken, gemand met 80 Eeters, die aan land gevlucht waren, uitgenomen vier. Zy kwamen van Portsmuiden, om na Londen te zeilen, ten einde aldaar, nevens anderen, geprepareerd te worden om na de Middellandsche Zee te gaan. Verscheidene van onze vermiste Schepen kwamen weder by ons. Wy deeden alle vlyt om op te laveeren na Duins; dan konden kwalijk opgeraaken door contrarie wind, logge Schepen, en weinig vloed die daar gaat. Den 13den. 's morgens, was de wind Oost ten Oosten en Noord-Oost, met een harde koelte: lichtten met het opgaande gety onze ankers, en deeden ons best om onder de Fransche kust te komen, alwaar wy 's avondts voor Boulogne ten anker kwamen, en ontfingen aldaar Uwer Hoog-Mogenden Missive van den 7 dezer. Zo haast het meeste gedeelte van onze Vloot by den anderen is, en weder en wind en gety het zullen willen toelaaten, zullen wy onze uiterste best doen, volgens Uwer Hoog-Mogenden order, om den Vyand, is 't doenlijk, weder te attaqueeren. Wy verstaan uit d'Engelsche Gevangenen, die ik onder onze Vloot Schepen hebbe gerepartieerd, de gelegentheid van haare Schepen van Oorlog, gelijk in de nevensgaande Memorie vermeld staat: dan of ze de waarheid spreeken, is niet zeker. Wy zien met groot verlangen de groote Vloot Koopvaardyschepen te gemoet, mitsgaders d'Oorlogschepen en Branders, die op ons vertrek zyn blyven leggen, daar op wy onze beste Zeilders laaten kruissen voor Calais en in de Hoofden, ten einde die reis mógen vervorderen. Hier mede, Hoog-Mogende Heeren, enz.

In 't Schip Brederode, den 24 December 1652. voor Boulogne.

MARTEN HARPERTSZ. TROMP.

In

1652.

In dezen Slag was Blaake, hoewel de Vlooten in monture en manschap zeer veel verscheelden, tot dat uiterste gebracht, dat hy, om zyn geheele Zeemacht niet te laaten vernielen, met alle zyn Schepen de Teems opliep; daar hem de wakkere Tromp vervolgd zou hebben, indien hy bekwaame Lootsen had konnen bekomen. Hy moest zich derhalven vernoegen met de *Roozekrans* van 44 stukken, de *Bonavonture* met 30 stukken, de *Hercules* met 36 stukken, een Prys van 14 stukken, enz. Wyders liepen de Koopvaarders tusschen den 14den. en 15den. door de Hoofden, en deeden een behoude reis, zonder eenige hinderpaalen t'ontmoeten.

Verlies der Engelschen

Binnen Westmunster had het Hof haar genoegen niet over de flaauwhertigheid van Blaake, in het laatste Gevecht tegens Tromp getoond: maar hy stond al te wel by het Leger om aangaande dien handel aangesproken te worden. Niettemin, 't Graauw morde hier op; en dit moest de oogen uitgesteeken zyn. Cromwel begeeft zich derhalven den Teems af na Spithead, daar de Vloot geankerd lag, en neemt verscheidene Capiteinen gevangen, welke namaals wegens hun bloodheid in geldboeten gedoemd wierden. Doch Aiscu, door Blaake verlaaten, lei de gantsche schuld van 't laatste ongeval op hem, en, uit misnoegdheid, den degen neder; wordende echter voor zyn gedaane diensten begiftigd met een somme van 300 ponden sterlings eens, en 180 ponden jaarlijks uit grondpanden in Ierland.

Misnoegen op Blaake.

Aiscu legt zyn dienst neder.

1653.

De Lieut. Admiraal Tromp was nu met 's Landts Oorlogsvloot, na dat hy eenigen tyd in 't Canaal had gekruist, en op sommige Schepen, uit Holland komende, gewacht, in 't begin van February by 't Eiland Ree voor St. Martin aangekomen, om de Nederlandsche Schepen, aldaar vergaderd, af te haalen. Hier lag hy zeven dagen, en ging toen onder zeil na 't Vaderland; hebbende omtrent 250 Koopvaarders uit verscheidene gewesten onder zyn geley en hoede. Doch den laatsten der Maand omtrent Poortland komende, kreeg hy d'Engelsche Oorlogsvloot, onder 't gebied van den Admiraal Blaake, in 't gezicht; daar hy terstond na toe zette, en omtrent ten tien uuren voor den middag bykwam. Hier ontstond toen

Tromp met een groote Vloot Koopvaarders na 't Vaderland.

Krygt Blaake in 't gezicht.

een

1653. een hevig gevecht. 't Was om de Koopvaardyschepen te doen, die Blaake, om zyn eer te herstellen, zocht te nemen, en Tromp te beschermen. De Vlooten waren zo haast niet onder malkanders geschut gekomen, of Tromp wendde zich na Blaake, die met zyn 36 ponders van verre op hem afblies, zonder veel rooy te schieten. Maar Tromp, willende wisser treffen, wachtte tot dat hy op een musketschoot by hem was. Thans wendende, en Blaake op zyde gierende, loste hy zyn gantsche laag; en in der yl zich omkeerende, gaf hy hem noch eens de laag op de zelve zyde; en voorts omloopende, vuurde hy de darde laag in op d'andere zyde: waar door een jammerlijk geschreeuw onder d'Engelschen wierd gehoord. Sedert vocht Blaake niet anders dan van verre, en al wykende. Ondertusschen was de stryd onder beide de Vlooten aangegaan. Hier vielen de masten buiten boord: gints hing het want aan flenters: daar kraakten de ribben, en zuisden de kogels door de zeilen heen: aan een andere kant hegtte een boegspriet in de hoofdtouwen: daar enterde een zyn vyand, en vloog met het verdek in de lucht: hier wemelde een zieltoogende in 't water, en gaf zyn laatste snikken zonder gehoord te worden: gints dobberde een op gescheurde dennen, of haalde 't hoofd onder bebloede golven. 't Gekerm der gekwetsten, verdoofd door het gieren der kneppels, koevoeten, gloeijende schuifstangen, getakte morgensterren en draadkogels, verzette d'aanvallers te minder. Onder een dikke rook flikkerde t'elkens de bliksem van 't aangesteeken buskruid. 't Licht scheen verbaasd gevlucht te weezen, terwyl de dood in een damp rondom snorde. Boulognes bergen sidderden voor den donder der kartouwen, en Poortland beefde. Kort om, de stryd was zo yslelijk, dat 'er nooit schrikkelijker schouspel gezien is geweest.

Zeeslag tusschen deze twee Admiraalen.

Ysselijkheid van den stryd.

De Commandeur de Ruiter had 's nachts te vooren gedroomd, dat hem een vogel op de hand kwam vliegen, maar dat die, als hy ze met d'andere hand meende te grypen, weg vloog. Wanneer hy nu des anderendaags d'Engelschen zag aankomen, zeide hy: *Ziet daar den vogel, daar ik van droomde.* In den Slag raakte hy in 't gevecht met een groot Engelsch Schip, gemonteerd met 44 stukken en 170 man, *de Prosperiteit* geheeten

ten: doch lydende groote schade door het Engelsch geschut, besloot hy het zelve aan boord te leggen, en t'enteren; daar zich de zynen willig toe toonden. Hier op overspringende, wierden ze zo mannelijk ontfangen, dat ze weder in hun eigen Schip moesten wyken. De Ruiter, den moed hierom niet laatende vallen, riep tot zyn volk: *Mannen, dat gaat niet aan. Eens 'er in, altyd 'er in. Sa lustig, weer over.* Hier op wierd een nieuwen aanval gedaan, en 't Schip in 't kort veroverd; doch naderhand, toen de Ruiter, door de lathertigheid van anderen, met zich zelven genoeg te doen vond, en op de Prys niet kon passen, verlaaten en hernomen. Hy wierd van meer als twintig Schepen omcingeld, daar hy, den Vice-Admiraal Jan Evertsz. te hulp gekreegen hebbende, zich met zo veel geluk als kloekmoedigheid door heen sloeg. Wyders vocht hy langen tyd, nevens de Capiteinen Cornelis Adriaansz. Kruik van Schiedam en Isaak Sweers van Amsterdam, tegens zeven groote Engelsche Schepen, en daar onder den Vice-Admiraal William Pen, die al krengende na 't Eiland Wicht liep. Ook wierd een ander Engelsch Schip masteloos weggesleept. Naderhand kwamen noch vier of vyf versche Engelsche Schepen op de Ruiter, Kruik en Sweers af, daar ze tot omtrent den avond tegen streeden, zonder van iemand ontzet te worden. De Lieut. Admiraal Tromp sloeg dien dag door en door d'Engelsche Vloot heen, die hy wel een myl wyd in drie hoopen van malkander verstrooide. Midlerwyl had Capitein Kruik met zyn Schip *de Struis* noch eenigen tyd tegens verscheidene Engelsche Schepen gevochten; een van de zelven in de grond geschooten; en zich zo lang geweerd, als hy volk had om te vechten. Maar eindelijk zag de dappere Tromp, dat dit Schip masteloos, en in ly verlaaten lag. Hier op riep hy tot de zynen: *Zyn 'er zulke schelmen in 's Landts Vloot, die zulk een braaven krijgsman zo laaten vermoorden.* Thans beval hy den Commandeur Gideon de Wilde, hem te bergen. Deze had ten dien einde al een touw aan het Schip vast: maar de stilte was te groot om het weg te sleepen. Hy bergde alleenlijk sommige Matroozen, die in zyn Schip oversprongen. De *Struis* stroomde van bloed; en overal zag men dooden of gewonden. Daar lagen, behalven de gekwet-

1653.

De Ruiter verovert de Prosperiteit.

Word door d'Engelschen omringt en slaat 'er door.

Tromp slaat door d'Engelsche Vloot heen.

Ongelukkige dapperheid van Captein Kruik.

1653. kwetsten, wel tachtig gesneuvelden langs het Schip verspreid. Van veertig Schiedamsche Matroozen, alle beneden de twintig jaaren, waren maar drie overgebleeven. d'Engelschen hadden 'er in geweest, en het begonnen te plonderen; doch, vreezende dat het terstond zou zinken, het weder verlaaten. Toen dreef het, als een ledige romp, zonder zeilen; tot dat het de Vyanden 's anderendaags byna zonder volk vonden, en na Portsmuiden sleepten. Capitein Poort trof een groot Engelsch Schip, dat het zonk; en wierd weder van twee anderen zodanig onder water geraakt, dat hy, vreezende voor een zelve lot, Sweers te hulp riep. Deze kwam hem recht voor de boeg, zo als de twee Engelschen noch nevens hem lagen. Hier door verwarden de vier Schepen in malkander; en het Schip van Poort op zyde vallende, zonk te gelijk met een der Engelsche Schepen: maar veel van het volk bergde zich op het Schip van Sweers. In dit gewoel wierd Poort door een kanonkogel en splinter swaarlijk aan zyn middel gewond; en men zag dien Held, ter nederstortende, met den sabel in de vuist den zynen noch moed inspreeken, tot dat hy, benevens d'andere gekwetsten, in een oogenblik met zyn Schip door de zee wierd ingeswolgen. Ondertusschen had Sweers een van d'Engelsche Schepen, die by Poort lagen, zodanig doornageld, dat het mede te grond ging; waar na hy vier Engelschen aan boord kreeg, die hem insgelijks in de grond schooten: doch hy bergde zich met zyn overig volk in d'Engelsche Schepen, en wist naderhand, te Londen komende, en goet Spaansch spreekende, zich voor een Spanjaard uit te geeven. Hy verstak zich onder 't gevolg van den Spaanschen Ambassadeur, en geraakte door zyn gunst en behulp in Vlaanderen, en van daar in Holland. Dit 's de zelve Sweers, die naderhand, onder het Collegie van Amsterdam, Vice-Admiraal van Holland geworden, in verscheidene gelegentheden zyn manhaftigheid toonde. Capitein Kleidyk van den Briel kreeg omtrent ter zelve tyd de laag van drie groote Engelsche Schepen; en dus benard leggende, kwam de Zeeuwsche Capitein Regemorter tusschen hem en een der Engelschen inbooren: zo dat Kleidyk, aan d'eene kant ontzet, een Engelschman aan d'andere zyde in de grond schoot.

Vogelstruis door d'Engelschen na Portsmuiden gesleept.

Poort en Sweers met een Engelschman zinken.

Sweers gevangen, en met list weer in vryheid gemaakt.

Kleidyks en Regemortes kloekmoedigheid.

ſchoot. Maar kort daar na trof hem het zelve ongeluk : doch hy en zyn volk bergden zich op een wonderbaarlijke wys. Want zy geraakten meeſt altemaal op het Engelſch Schip, 't geen aan Regemorters zyde lag; en van daar ſprongenze metter haaſt over in het Schip van Regemorter, die met dartig of veertig van zyn Matroozen dood geſchooten was. Kleidyk nam derhalven het gebied, en ſprak het volk zulk een hert in, dat ze op den gemelden Engelſchman zo dapper vuur gaven, dat hy afweek, en kort daar na met groot gehuil te gronde zonk, zonder dat 'er een eenig menſch af wierd geborgd. Het Schip van Capitein de Munnik van Rotterdam wierd omtrent dien tyd veroverd, en 's avondts verbrand. Ondertuſſchen geraakte de Capitein Aart van Nes, den Lieut. Admiraal Tromp volgende, in 't midden der Vyanden, en kweet zich dapper. Hy meende een Engelſch Schip, 't geen aan ly was, aan boord te klampen; maar 't hield af, en kreeg de laag van hem : waar na hy 't op een ander aanzette, daar hy insgelijks vuur op gaf. Ook ſloeg hy eenigen tyd tegens de twee Engelſche Vice-Admiraalen van de Blaauwe en Witte Vlag. Daar na, ziende dat de Ruiter onder vier of vyf Engelſchen lag, liep hy, nevens den Commandeur Balk, 't zyner hulpe derwaarts. Hier wierd wederzyds zeer vinnig gevochten, tot dat d'Engelſchen het om de Weſt leiden. Toen wendde het van Nes om de Ooſt; dewyl hy alle zyn gevulde kardoezen verſchooten had, en weder anderen met kruid moeſt vullen. Voorts was zyn boegſpriet zo dicht aan de ſteven in ſtukken geſchooten, dat hy 'er geen wang op kon leggen om ze te herſtellen. De Schout-by-Nacht Pieter Floriſz. lag eenigen tyd tuſſchen zes Engelſchen, en verdeedigde zich dapper; tot dat hem Tromp te hulp kwam, en ontzette. Geen minder kloekmoedigheid betoonden ook de Commandeur de Wilde, en de Capiteinen Joris van der Zaan, Kampen, en andere Bevelhebbers. Capitein Schelte Wiglemo vloog, na lang vechtens, met al zyn volk in de lucht. Doch eenigen zeggen, dat hy, tuſſchen twee Engelſchen beklemd, en geen anderen uitkomſt ziende, door een overmaat van moed zelve den brand in 't kruid ſtak, en aldus zich en zyn Vyanden met een even ſchrikkelijke op- en nederſprong dorſt ombrengen.

1653.

Capt. de Munniks Schip verovèrd, en verbrand.

Dapperheid van Aart van Nes.

Tromp ontzet den S. b. Nacht Pieter Floriſz.

Cap Wiglema ſpringt.

gen. Verscheidene Schepen gingen ook noch ter wederzyde
1653. te gronde. Omtrent ten vier uuren na den middag zag de Lieut. Admiraal Tromp, dat ongevaar zes-en-twintig van zyn Capiteinen zich van den wind bedienden, om uit het gevecht te geraaken; en dat ettelijken van de beste Engelsche Fregatten zich na de Koopvaardyschepen, die onder zyn hoede waren, begaven. Men meent, dat d'Engelschen voorhadden alle de zelven de masten af te kappen, op dat ze niet zouden konnen ontkomen, en ze alsdan na 't gevecht weg te sleepen. Doch Tromp droeg zorg voor de Koopvaarders, welken men anders binnen weinig tydts zou hebben genomen. Hy begaf zich derwaarts, en verjaagde d'Engelsche Fregatten. Hier mee nam de stryd van den eersten dag met den ondergang der Zon een einde; na dat den Hollandschen Admiraal acht honderd maal los gebrand, en met een metaal geschut, 't geen achter op zyn windveering kruiswyze kon draaijen, seventig schooten gedaan had.

Den volgenden nacht dreef 's Landts Vloot door stilte; en elk was doende met zyn schade te herstellen, en zich weder klaar te maaken. 's Anderendaags, den 1sten. Maart, liet de Lieut. Admiraal Tromp de witte vlag waaijen, en seinde d'Opperhoofden en Capiteinen aan boord; hen allen vermaanende, dat ze zich als dappere mannen na behooren voor 't Vaderland zouden kwyten. d'Engelschen volgden de Hollandsche Vloot van achteren; en 't Gevecht wierd 's morgens ten tien uuren, drie mylen ten Noord-westen van 't Eiland Wicht, hervat. Thans hadden d'Engelschen het voordeel van den wind; zonder dat ze in 't aankomen een eenig Schip der Nederlandsche Vloot aan boord klampten: doch zy schooten, gelijk daags te vooren, weer meest na 't rondhout, want en zeilen. Tromp had zyn Zeemacht in de forme van een halvemaan geschikt, om de Koopvaarders binnen die halve kring te besluiten en te beschermen. Hier zochten d'Engelschen, tot zes maalen toe, in te breeken, om eenige Schepen af te snyden en te neemen; doch t'elkens te vergeefs. By deze gelegentheid verbeterden ettelijke Capiteinen het plichtverzuim van den voorgaanden dag, en kweeten zich treffelijk. De Capitein Aart van Nes hield

Gevecht van den tweden dag.

zich

zich zo dicht by den Lieut. Admiraal, dat hy hem somwylen kon beroepen, en hielp het vyandlijk geweld met schutgevecht mannelijk afweeren. De Commandeur de Ruiter, die nu weer nieuwe proeven zyner dapperheid gaf, en geduurende het gevecht last ontfing, dat hy zich omtrent den Lieut. Admiraal zou voegen, raakte wel diep onder de Vyanden, en wierd van alle kanten zo fel beschooten, dat hy zich na den middag niet langer kon wenden noch keeren. Tromp beval derhalven aan den Capitein Jan Duim, dat hy de Ruiter zou sleepen. Niet lang te vooren wierd den Hollandschen Zeevoogd gewaar, dat de Koopvaarders de cours Zuid-oost stelden; en liet hen daar op door den Capitein Aart van Nes, derwaarts zeilende, aanzeggen, dat ze Oost ten Noorden en Oost-noordoost zouden heen loopen, de rechte cours na de Hoofden. Van Nes verrichtte zyn boodschap, en beval hen, dat ze meerder zeil zouden maaken: doch al te traag bykomende, en verzuimende dien raad te volgen, kreegen d'Engelschen gelegentheid om eenigen van hen, benevens twee Oorlogschepen, af te snyden. Een der zelven, onder 't gebied van Capitein Jean le Sage, wierd na dappere tegenweer veroverd; en by de zelve gelegentheid tien of twaalf Koopvaarders. d'Anderen wierden ontzet, of bergden zich onder d'Oorlogschepen; en sommigen vlooden na Havre de Grace: daar ook twee reddelooze Oorlogschepen heen liepen. Omtrent Zonnenondergang raakte noch een Engelsch Schip in den brand; en toen scheidden de twee Vlooten van malkander.

1653.

Capitein le Sage en eenige Koopvaarders door d'Engelschen genomen.

Midlerwyl gaven verscheidene Bevelhebbers aan den Lieut. Admiraal te kennen, dat ze hun meeste kruid verschooten hadden, en niet in staat waren om den Vyanden langer tegen te staan. Hy beval hen, dat ze zich by de Koopvaarders zouden houden, en maar een goed gelaat toonen, als of ze daar waren om hen te beschermen. Voorts wierd, zo veel als 't mogelijk was, alles klaar gemaakt tot een darden stryd, dien men des anderendaags verwachtte. Met het aanbreeken van den morgenstond zag men d'Engelschen omtrent een myl achter 's Landts Vloot, daar ze weer op aankwamen. Tromp, die zyn reis voorderende, nu op de hoogte van Bevezier was gekomen

Schaarsheid van kruid in de Hollandsche Vloot.

Gevecht van den darden dag. 2 Maart.

1653. men, gaat dan weder tegens d'Engelsche Zeemacht aan; biedende hen 't hoofd met groote kloekmoedigheid, en kleine macht: want hy had slechts vyf-en-twintig of dartig Schepen onder zyn Vlag, die noch eenig kruid, kogels, en andere oorlogsbehoefte over hadden om op de Vyanden los te gaan. By d'anderen was gebrek van alles. 't Was weder 's morgens ten tien uuren toen de Vlooten aan malkander kwamen. Hier wierd op nieuws ter wederzyde met groote felheid gevochten, zonder dat d'Engelschen veel voordeels wonnen. d'Engelsche Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag braveerde den Hollandschen Admiraal eenigen tyd met kanonschooten: maar deze, hem zonder schieten inwachtende, gaf hem, toen hy zo naby was dat het geschut recht kon raaken, eerst d'eene en daar na d'andere laag, treffende hem zodanig in 't hert van 't Schip, dat hy, wel doornageld, moest afwyken. Doch terwyl Tromp zich aldus kweet, deeden ettelijke Capiteinen hun best om te loopen. Ook moesten eenigen door 't verschieten van hun kruid afwenden. In den avond kreegen de Vyanden noch eenig voordeel op de Koopvaarders. De Capitein van Nes had hen in 't begin van dit laatste Gevecht; volgens den last van den Admiraal, op nieuws aangezegt, dat zy 't zouden laaten voortgaan, en geen zeil spaaren, om geduurende den stryd hun cours na de Hoofden te stellen: maar zy waren onwillig. Daar na zond hy een Galjoot met den Fiscaal na hen toe; nochmaals beveelende, dat ze ten gemelden einde zeil zouden maaken. Maar zy verstonden 't anders, en bleeven omtrent de Vloot; tot dat ettelijke Engelsche Fregatten 's avondts aan de Zuid van hun gros inbraken. Van Nes deed te dier tyd met schieten wel zyn uiterste best om hen te beschermen: doch zy liepen zonder order. Een groot gedeelte vluchtte onder d'Oorlogschepen; en ettelijke anderen raakten malkander voor de boeg: waar door al eenigen wierden genomen; te meer, vermits sommige Oorlogschepen, die zich daar omtrent hielden, door gebrek van kruid niet machtig waren om de Vyanden af te keeren. Na Zonnenondergang geliet zich Blaake als of hy noch een aanval wilde doen; maar Tromp hem met klein zeil inwachtende, wendde hy af, zette het na d'Engelsche kust, en verliet het ge-

Verscheidene Koopvaarders genomen.

gevecht. De Nederlandsche Vloot geraakte vervolgens den 3den. Maart, zonder van eenige Engelschen gevolgd te zyn, omtrent de Vlaamsche zanden of banken, Ruitinge en de Polder genoemd, drie mylen ten Noord-westen van Duinkerken, ten anker; en wyders behouden in de zeegaten en havens van Holland en Zeeland. 1653.

Deze drie Slagen stonden den Engelschen immers zo duur als den Nederlanders. Vier-en-twintig Koopvaarders lieten 'er dezen zitten; welk getal te Londen op meer als veertig vergroot wierd. d'Oorlogschepen *de groote St. Lucas*, *de Vogelstruis*, *de Liefde*, en *de vergulde Haan* wierden te Pleimuiden en Douvres opgebracht. *De Kroon*, *den Engel Gabriel*, en *Kleidyk*, waren gezonken; en *Schelten Wiglema* in de lucht gesprongen. Van de Bevelhebbers sneuvelden *Balk*, *van Zaanen*, *Poort*, *Spanhem*, *Pieter Allarts*, *Sipke Fokkes*, en *Regemorter*. *Schey*, *van Zeelst* en *Sweers* bleeven gevangen: doch deze laatste ontsnapte met list, gelijk hier voor gezegt is. 't Getal der dooden wierd begroot op vyf a zes hondert man, en dat der gekwetsten op weinig meer. *De Ruiter*, onder anderen, had zodanig in de spits gestaan, dat hy zonder masten, en met zeer weinig volk (want het was gesneuveld, of op de veroverde *Prosperiteit* overgestapt) na huis wierd gesleept.

Schade by de Nederlanders geleeden.

Van d'Engelsche zyde waren gezonken *de Regenboog*, *de Saturnus*, *de Samson*, *de Roos* en Capitein *Button*; *de Charles* verbrand; gelijk naderhand ook het Fregat *de Fairfax* tot Chattam, alzo het zodanig gehavend was, dat het niet hersteld kon worden. *De Marmadukke*, *Merlin*, *Fasand*, *Gray-hond*, *Koning David* en *zeven Broeders*, hadden zulke littekenen, die nooit verwassen konden: want geen van allen is naderhand ooit weer in zee gebracht. Den Admiraal, beide de Vice-Admiraalen, en de Schout-by-Nacht, kreegen niet veel zachter neep. Aan de Ruiter moest zich *de Prosperiteit* overgeeven. Behalven styf twee duizend Soldaaten en Bootsgezellen, bleeven ook de Capiteinen *Milmay*, *Barker*, *Bale*, *Hal*, *Kirbey*, *Dakers*, *Broadbidge*, *Jesson* en *Button*. Onder de gekwetsten waren *Blaake*, *Day*, *Taduel*, *Lauson*, en anderen. 't Getal van het verminkte Graauw was kwalijk te noemen.

Van de Engelschen.

Doch

1653. Doch wy achten niet ondienstig de Brieven, ter wederzyde over dit onderwerp afgegaan, hier in te lyven; op dat de waarheid, door tegenstelling, te beter mag blyken. Uit order dan van Blaake wierd het volgende aan den Spreeker der Vergadering tot Westmunster geschreeven.

Brief van Blaake wegens den driedaagschen Zeeslag.

ONze God, op wien wy hoopten, is genadiglijk verscheenen voor en by zyne Dienaaren, in 't verslaan van deze groote Hollandsche Vloot; haar verkleinende in drie rescontres geduurende deze drie achtervolgende dagen; geevende veele hunner Oorlogslieden in onze handen, anderen verstrooijende, en de rest wegdryvende, in zodanige hoeken alwaar wy hen niet en konnen vinden. Geloofd zy onze God, die zyn Volk wederom aldus heeft aangezien, en waardig geacht zodanig met hen te weezen, dat hunne Vyanden niet bekwaam en zyn geweest om tegens hen te slaan. Van den 16den. dezer heeft God ons ten aanzien van de wind zeer gunstig geweest. Onze Vloot was goelijk op de hoogte van Poortland, te midden 't Canaal; zeer beducht zynde dat de Vyand ons verspied mocht hebben, of voorby geloopen zyn. Twee dagen te vooren baden wy den Heere; en op den 18den. bemerkten wy, dat God ons zeide, waar zy waren. De Text was, en wierd uitgelegt op deze woorden 2 Chron. 20. 16. *Trekket morgen tot hen af*, enz. en zo haast en was het Capittel niet uitgelegt, ja rasser als het opkomen van den dageraad, of wy zagen des Vyandts Vloot tusschen ons en de droogte; werwaarts wy aanstondts alle onze zeilen stelden. De Vyand week ons ook niet, maar kwam recht op ons aan. Straks waren de Vlooten in 't gevecht, en zulks met eenig nadeel voor d'onze, vermits de Vyand den wind had, en onze meeste voorste Schepen niet en konden opkomen om eenigen considerabelen dienst te doen; waar door dit Admiraalsschip de Triumph den meesten aanstoot op dien dag leed, zynde de rest ook in groot gevaar: maar God hielp ons uittermaaten. Want hoewel ons Volk in 't Schip wel half was verminderd, bleef evenwel by de rest geen minder moed: nochte van hen en kon niet meer geëischt worden, dan als God voor hen uitwerkte; 't welk ik geloof dat onze Vyanden maar al te wel bevonden hebben. Daags daar aan deeden zy niet als doorzeilen. Den eersten dag namen wy drie van hunne Schouts-by-Nacht, en een Vice-Admiraal; en drie van de hunnen deeden wy naderhand zinken. d'Anderen zyn nu te Portsmuiden, en omtrent acht a tien meer op den tweeden dag gezonken en verbrand. Den darden dag stelden zy zich aan 't loopen. d'Onzen deeden den Vyand een zeer merkelijke schade, alzo wy over de veertig van hunne Oorlogs-en Koopvaardyschepen uitpikten. Veele wierden geabordeerd en weggenomen in 't gezicht van Tromp: dan hy en dorst het noch beletten, noch hen ontzetten. Capitein Lauson veroverde een zeer groot Schip met enteren: doch het was heel bescha-

digd

digd. Capitein Maerten deed het zelfde aan een ander, en Capitein Graver het zelfde aan noch een ander; zo dat wy eenigen van hunne Schepen hebben gekreegen: en onze Vyanden zullen bevinden, dat zy 'er veel verlooren hebben. Wy hebben verscheidene Capiteinen verlooren, Mannen van groote waarde en deugd, benevens vyf a zes Schippers van d'eerste rang, beklaagd om hunne getrouwheid en vaardigheid; gelijk ook veele waarde Mannen in de Vloot; maar niet een Schip, uitgezondert een 't geen wy zelfs deeden zinken. Onze Admiraals droegen zich met groote vroomheid. Den Admiraal Blaake heeft een kwetsuur in zyn dy gekreegen; doch men hoopt, dat het wel gaan zal. Hy wou naauwelijks na beneden, om zyn wond te laaten verbinden; en hy was nooit van zyn plaats geduurende het gevecht. Doch uit den geheelen Slag van ieder dag hebben wy konnen zien, dat Godts gerechtige hand over ons uitgestrekt is geweest. Het was die, maar niet onze ervarenheid, of magt van Schepen, die ons de victorie gaf. 1653.

Op 't Schip de Triumphe, den 21 February 1653.

Van de Rede voor Douvres kwam dit bescheid binnen Londen uit het Schip de Waterhond.

VRydag, den 18den. dezer, ontdekten wy by Poortland de Hollandsche Vloot, die wy eerst 150 Zeilen telden, maar naderhand meer. De wind was W. N. West; en wy konden haar niet ontgaan: 't welk ten aanzien van de rook, een groot voordeel beide in Zee- en Landgevechten is. Admiraal Blaake, meer voorbaarig als anderen, chargeerde door haar heen, laatende zyn voorzeil op de mast vallen, en kwam vroomelijk af. Des Vyandts Koopvaarders verspreidden zich een groot einde wegs van hunne Oorlogschepen. Zy hadden maar drie Branders onder hun Vloot, die aangesteeken wierden, doch ons geen schade toebrachten. 't Gevecht duurde tot dat de nacht ons scheidde. Brief uit het Schip de Waterhond.

's Anderendaags, zynde Saturdag, gingen wy weder tegens hen aan, en dwongen hen een goede wyl te wyken, om dat wy te vooren tot hunne Oorlogschepen opkomen konden, toen zy 's nachts een goed stuk gezeild hadden. Onder de geenen, die afgesneeden, en in ly gebracht wierden, was het Schip *Holland* van Rotterdam met 30 stukken. Dit wierd verbrand door een, die daar toe geordonneerd was, en 'er elf Maats af bergde: en wy hebben 'er vyftig af binnen ons boord, waar onder een Lieutenant, die ons verhaalde, dat hunne Vloot in 82 Oorlogschepen bestond, van 24 tot 56 stukken. Zy hadden vier Admiraals, als den Admiraal Tromp met 56 stukken, Jan Evertsz. van Vlissingen met 46. Michiel Adriaansz. de Ruiter met 40. en Jan Gideonsz. van Amsterdam met 36 stukken. Daar waren meer Schepen van groot geweld, daar de *Vogelstruis* van Amsterdam een af is, een Oost-Indisch Schip van 1200 ton en 40 stukken, waar af sommigen metaal: heeft 15 poorten

1653. op een zyde aan d'onderste laag. Het is door last van den Admiraal na Portsmuiden gezonden : had over de 100 dooden op. d'Overgebleevene Maats zeiden, dat ze veele gekwetsten hadden, die 'er uitgehaald waren. Beide deze dagen duurde het Gevecht langs 't Canaal; d'onzen hen voortdringende. Na dat wy eenigen hunner Oorlogschepen in ly gebracht, en afgesneeden hadden, ook twee verbrand, scheidde ons de nacht. Men moet hier aanmerken, dat op dezen dag veele onzer groote Schepen niet op konden komen, om vuur op hen te geeven : doch alle zeilen wierden gemaakt om hen by te blyven.

Den volgenden dag, zynde Zondag, vingen wy weder aan. Na een hoog dispuit, begonden zy uit hun achterpoorten al deinzende te schieten. Verscheidene hunner Koopvaarders vervielen in onze handen; waar onder wy een van Lissabon kreegen met Zout, 116 kisten Suiker, Oly, en andere Waaren. De Schipper zegt, dat ze 160 last groot is, met 15 stukken. 's Avondts waren wy op de hoogte van Boulogne in Vrankryk, niet wyd van strand, de wind W. N. West, die kwaad voor onze Vloot was om na onze eigene kust te komen. Wy staken 't derhalven in de wind; om op te komen in Dovers-rede : maar dewyl veele onzer Schepen aan zeilen en want zeer beschadigd en ontreddert waren, moesten wy 't anker laaten vallen. In ons Schip hebben wy 4 dooden en 6 gekwetsten, waar af 4 in groot perykel. 't Meest daar ons dit onheil van daan kwam, was de Zeeuwschen Admiraal, die ons op een halve pistoolschoot na bykwam. Als de Hollanders uit Vrankryk wederkeerden, hadden zy hun Vloot op de Rede van S. Martin schoon gemaakt, een party voor Bourdeaux, en een party voor Nantes. Zy hadden ook 20 West-Indiesvaarders in hun Vloot. De Hollandsche Gevangenen zeggen ons, dat hunne Commandeurs zeer zorgvuldig en getrouw waren : ja dat daags voor den Slag, als de Maats hen klaagden dat ze niet als water dronken, hunne Capiteins gezeid hadden : *morgen zult gy goed Engelsch bier drinken*; daar by voegende, dat ze onze gantsche Vloot meenden te neemen. Maar nu zeggen de Nederlanders, dat 'er van 82 Oorlogschepen tot Convoy verscheidene zo deerlijk gehavend zyn, dat ze nooit meer in zee zullen gaan. Na hun Styl, zeilden zy den 10den. February van St. Martin. En als men het wel overdenkt, konden wy hen lichtelijk gemist hebben, alzo wy 't Canaal overstaken zo ver als 't Eiland Alderley, houdende ons heimelijk aan Cape de Hage. Ik meen, dat onze Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag, *d'Assistentie*, eenig hinder heeft; alzo hy den eersten dag ons verliet, loopende na het Eiland Wicht. En Zondags raakten alle de masten van het Fregat *de President* over boord; doch ik weet niet door wat toeval : echter niet door de Vyanden. Menige 100 Okshoofden Wyn dreeven langs de zyden van ons Schip heen : en wy zeilden 'er door. Dit waren Wynen, die, boven 't verdek gelegen, over boord gesmeeten waren, om hunne Schepen te lichten, en te beter te zeilen. Wy zyn nu op de Rede van Douvres geankerd, op dat

wy

wy onze Gevangenen en Gekwetsten uit ons Schip aan land zouden zetten, enz. 1653.

Doch op dat dit bericht getoetst mag worden aan een ander, door den Lieut. Admiraal Tromp aan de Staaten Generaal overgeschikt, heeft men maar den volgenden Brief te leezen.

HOOG-MOGENDE HEEREN,

DE rescontres, en ons wedervaren, 't geen wy drie dagen lang hebben gehad, begonden den laatsten February, 's morgens ten 9 uuren, en eindigden den 2den. Maart, 's avondts na Zonnenondergang, met het aankomen van den nacht, omtrent de lengte van Poortland, tot voor Swartenes, of Boulogne, tegens 69 a 70. meest zeer groote, Parlementsschepen en Fregatten, wy sterk in de 70 Schepen van Oorlog, en omtrent 150 Koopvaarders. Ik kan uwe Hoog-Mogenden niet pertinent adviseeren, door reden dat de meeste Capiteinen den 1sten. Maart, 's morgens, maar tyd hebben gehad om gints en weder eens aan boord te komen, welke my toen raporteerden, dat by den Commandeur de Ruiter, en zyne byhebbenden, die den Vyand in de staart attaqueerden, eenige Schepen van den Vyand waren genomen; ook verscheidene van d'onzen en de haaren gezonken. Doch omtrent ons gevecht, die met den Schout-by-Nacht Pieter Florisz. den Vyand in 't Hoofd attaqueerden, daar den Admiraal Blaake met de kloekste Schepen was, en de Vice-Adm. Jan Evertsz. in 't midden, is noch van d'eene, noch van d'andere zyde, niemand genomen noch gezonken, maar zeer hevig gevochten; zynde den eersten dag. Na den middag, ten 4 uuren, moesten wy van den Vyand afkeeren (vermits 7 a 8 hardbezeilde Fregatten na de Koopvaarders liepen, en na alle apparentie de gantsche Vloot Koopvaardyschepen zouden hebben geruineerd, verbrand, en in de grond gehakt) om de zelve te beschermen. Dito, na 't Gevecht, hebbe ik doen aan boord haalen den Vice-Admiraal Jan Evertsz. en den Commandeur de Ruiter; de Schout-by-Nacht een groot stuk van ons zynde, om zich te redden, die, nevens meer anderen, zeer reddeloos was geschooten. Wy hielden onderlinge communicatie, wat ons voorts te doen stond; den Vyand weder te attaqueeren, en de Koopvaarders te laaten dryven (want wy hadden niet machts genoeg om de Koopvaarders van suffisant Convoy te voorzien; en wisten ook niet, wat achterhoede de Vyand noch in de Hoofden mocht hebben) of te sluiten, en de Koopvaarders te beschermen, zo veel als doenlijk was, en die dicht voor ons te laaten zeilen, en den Vyand met klein zeil te wachten. Daar wierd goed gevonden, dat wy geen vergeefse schooten zouden schieten; want alreedts d'ammunitie schaars begon te worden. Wy zagen een groot eind beoosten ons, alleen met zyn fok en groot marszeil, dryven 't Schip de *Vogelstruis*, daar ik den Commandeur de Wilde met zyn drie na toe stuurde,

Brief van Tromp.

M 2 om

om te helpen, en, heel reddeloos zynde, te sleepen, waar 't doenlijk.
1653. Wy verzamelden voorts ons Gros, zo van Schepen van Oorlog als Koopvaarders, en gingen onze cours, het luchtje Noord-west: doch in den avond wierd het gantsch kalm.

Den 1sten. 's morgens, zagen wy het Schip de *Vogelstruis* onder de Vloot van d'Engelschen; en de Commandeur de Wilde komt aan myn boord, en relateert, dat hy gisteren avond een touw daar aan had gehad; maar niet mogelijk voor hem en was geweest het te sleepen: derhalven het zelve had moeten laaten dryven. Omtrent ten 10 uuren, of half 11. heeft de Vyand ons zeer heftig beginnen aan te tasten, vyf a zes van haar bestbezeilde Fregatten aan ieder zyde van onze Vloot houdende, om, waar 't mogelijk, eenige Schepen af te snyden; en vochten tot Zonnenondergang. Toen staken d'Engelschen onder de wind. Waren dezen dag van onze Vloot afgesneeden de Capiteinen Jan le Sage van Zeeland, en Bruin van Zeelst van Amsterdam, en eenige weinige Koopvaarders, voor zo veel my bewust is. 's Avondts kwamen verscheidene Schepen by ons; klaagende, dat ze weinig, of geen kruid, noch scherp meer en hadden: en alzo in ons Schip noch veele kogels van acht pond waren, gaf ik order om die over te leveren aan de geenen, die 'er kanon toe hadden. Wy gingen weder onze cours, de wind W. N. West; en ieder repareerde, zo veel zy konden, 't geen aan stukken was geschooten.

Den 2den. Maart, 's morgens, was de wind W. N. West. Omtrent ten 9 uuren begon de Vyand ons weder t'attaqueeren met een groote hevigheid; en boven twee uuren niet gevochten hebbende, was by gissing de helft van onze Schepen ten einde van kruid en scherp; daar wy eenige schooten na schooten, dat ze by ons zouden komen: gelijk zy deeden. Hier op ordonneerde ik, dat ze pas voor ons, en in de masse van de Vloot, zouden blyven, en geen teken ter wereld van schreuming toonen: dat wy met de geenen, die noch kruid en scherp overig hadden, hen benevens de Koopvaarders zouden defendeeren: en hebben by gissing met 25 a 30 Schepen, die noch kruid en scherp hadden, van den middag tot 's avondts na Zon de gantsche Vloot gedefendeerd. Omtrent twee uuren op Zon was Blaake, geconjungeerd met een groot gedeelte van zyn Gros, pas buiten schoots van ons: deede teken om aan te vallen. Wy, dat ziende, lieten onze marszeils loopen, en wachtten hem in. De voorsten omtrent een uur tegens ons, den Vice-Admiraal Jan Evertsz en onze byhebbende Schepen, gechargeerd hebbende, zyn d'Engelschen afgeweeken. Blaake, pas buiten schoots zynde, is niet afgekomen. De Vice-Admiraal Jan Evertsz. en anderen, kwamen my spreeken, en riepen, dat ze noch kruid noch scherp en hadden. Donker zynde, zetten onze vuuren op, en gingen met klein zeil onze cours N. N. Oost, om de Vloot by malkander te houden, de wind N. West: toen lag Swartenes N. Oost van ons, omtrent vier mijlen. Blaake zette mede zyn vuuren op, zynde in de wind van ons: en na middernacht

ver-

verlooren wy 's Vyandts vuuren. Den 3den. dito, 's morgens dag wordende, zagen Calis Zuid ten Westen van ons twee mijlen, en niet een Engelschman: vertrouwe, dat zy gewend zyn, en hun cours hebben genomen na Wicht, om zich aldaar te repareeren. Hier mede, enz. 1653.

In 't Schip Brederode, zeilende in de Hoofden, den 4 Maart 1653.

MARTEN HARPERTSZ. TROMP.

Doch geheel anders wierd dit werk over Engeland uitgekraaid. Uit Westmunster verspreidden zich de tastelijke leugenen, hoe Tromp, Jan Evertsz. en de Ruiter gesneuveld, en honderd Koopvaarders en vyftig Oorlogschepen genomen of vernield waren. Die uitstrooiselen vloogen over tot in Vrankryk, Sweden, en Deenmarken; doch wierden by de meesten voor verzierselen opgenomen. Om echter eenige glimp aan 't verdichtsel te geeven, schreef het Parlement een algemeenen Dankdag uit. De Gevangenen, by koppels door een Compagnie Ruiters landwaart in na Kantelberg gevoerd, scheenen duidelijk bewys van Blaakes overwinning te geeven. Rondom, daar ze doorgingen, wierden de klokken getrokken; op dat het zichtbaar getuigenis onwederspreekelijk mocht zyn. Ondertusschen was de zaak echter niet zo t'eenemaal voordeelig voor d'Engelschen afgeloopen; en buiten het veroveren van de Koopvaarders, konden de Hollanders zich met al zo veel reden d'overwinning toeschrijven.

Met volkomener zegen vochten de Nederlanders op de Middellandsche Zee. 't Overrompelen van 't Fregat de (a) *Fenix* had de rede van Livorno genoegsaam onveilig gemaakt, en den Groot-Hertog zodanig vertoornd, dat hy aan de (b) zes Engelsche Schepen, leggende achter de Moelie, welke nu in d'achtste maand door de Hollanders binnen gehouden wierden, eindelijk rond uit belastte te vertrekken, of het gemelde Fregat weder te geeven. Appleton, die het oppergebied over deze Schepen had, pleegde dan raad met den Commandeur Bodley, leggende met zyn Esquadre, bestaande uit acht Schepen en een Brander, in Porto Longone; en wierd beslooten, dat, zo haast als de Schepen van Bodley zich op zouden doen, Appleton met de zynen uit de haven van Livorno zou loopen, en men alsdan de Hollanders gezamenerhand het hoofd bieden. Den 12. Maart

(a) Ziet pag. 69.

(b) Ziet pag. 67.

Slag voor Livorno tusschen van Galen en Appleton.

1653. Maart, tegen den avond, wierden de Schepen van Bodley gezien. 's Anderendaags kwamen vier van de zelven, door d'anderen ter verte van vier a vyf mijlen achteringevolgd, wat nader. De Hollanders waren ſterk zestien Oorlogſchepen en een Brander, gevoerd door d'onderſtaande Bevelhebbers.

Lyſt van de Hollandſche Vloot.

Command. Johan van Galen.	de 7 Provincien.
Vicecom. Jakob, of de Groote Boer.	d'Eendracht.
Sch by-Nacht Cornelis Tromp.	de Maan.
Capt. Jakob Rooker.	de Julius Cæſar.
Capt. Bogaard.	de Zon.
Capt. Pieter de Vries.	de Suſanna.
Capt. Jan Bontebotter.	de ſwarten Arend.
Capt. Harmen Forme.	de Madonna della Vignia.
Capt. Ham.	de Maagd van Enkhuizen.
Capt. Johan Rykhoven.	Dergoes.
Capt. Jan Uitenhoven.	Zutfen.
Capt. Cornelis Slort.	de Prins.
Capt. Sybrand Mol.	de witte Olyfant.
Capt. Meindert Ooſtwout.	Salomons Oordeel.
Capt. Adriaan Roodhaas.	de Haas.
Capt. Jan Govertſz.	de Star.
Stuurman Pieter Roelofsz.	de Brander.

Hier by waren noch zes a zeven Straatsvaarders, aan de welken door den Krijgsraad, indien zy mede wilden vechten, deel in den buit wierd toegezegt.

De twee Engelſche Eſquadres beſtonden uit de volgende Schepen en Hoofdmannen.

Lyſt van d'Engelſche Schepen.

Command. Bodley.	de Paragon.	54 ſtukk.
Vicecom. Appleton.	de Luipaard.	54
Capt. Lais.	de Bonavonture.	44.
Capt. Seaman.	de Sampſon.	40.
Capt. Robbey.	de Levantſche Koopman	28.
Capt. Woit.	de Pelgrim.	30.
——— ———	de Fenix.	40.
Capt. Hoyen Cocx.	de Conſtant Warwik.	32.
——— ———	William en Thomas.	28.
——— ———	de Maria.	30.
Capt. Jonas Rieſs.	d'Eliſabeth.	42.
——— ———	Richard en Thomas.	28.
——— ———	Marie-Roos.	28.

Mitsgaders noch een Fluit, en een Brander.

Tuſ-

Tusschen Bodley en Appleton was overeengekomen, dat Appleton niet zou uitloopen, voor dat Bodley met de Hollanders handgemeen waar geraakt. Deze schikte dan drie van de zynen met de Brander voor uit, om hen ten stryd te daagen. De Hollanders, ziende dat Appleton niet uitkwam, gelieten zich of ze Bodley wilden zoeken; gelijk ze ook in der daad de stevens derwaarts wendden: doch ondertusschen wierd het oog echter niet minder op de haven van Livorno gehouden. Thans kwam Appleton met zyn zes Schepen voor den dag; meenende, dat de Hollanders hun cours zouden vervolgen: maar dezen smeeten 't terstond om, en kwamen 'er met volle zeilen op afzetten. Van Galen zelve giert de *Bonavonture* (gemonteerd met veertig metaale en vier yzere stukken, en honderd en tachtig koppen) op zyde, eer d'Engelschen zich in slagorder konden schaaren; brand 'er de volle laag op in; en een zo gelukkige kogel in de kruidkamer, dat het Schip, met alles wat 'er in was, na de lucht vloog; wordende van al het volk maar zes a zeven man gebergd. Door dit toeval verslapte de moed der Engelschen, en groeide die der Hollanders. Appleton, voerende het Schip de *Luipaard*, en op het zelve vyftig metaale en vier yzere stukken, en by de twee honderd man, wierd aan boord gelegt door de Schepen de *Zon* en de *Julius Cæsar*. Capitein Tromp, die by provisie op het Schip *de Maan*, voorheen gevoerd by den Capitein David Jansz. Bont, in den (*a*) Slag tusschen Elba en Monte-Christo tegens Bodley gesneuveld, tot Schout-by-Nacht aangesteld was, smyt het, ingenomen met bitterheid wegens den hoon op de *Fenix* geleeden, de *Sampson* aan boord, gemonteerd met veertig stukken en honderd en dartig koppen, en bracht hem met onophoudelijk kanonneeren wel haast zo deerlijk in de ly, dat de Matroozen begonden te enteren, en d'Engelschen om quartier te roepen; wanneer de Hollandsche Brander, de gelegentheid van de rook waarneemende, de *Sampson* aan d'andere zyde aan boord klampte, en in 't kort, de brand tot in de kruidkamer doorgedrongen zynde, na de lucht deed vliegen: doch het volk had beter geluk als dat van de *Bonavonture*, wordende door de Hollandsche Sloepen meest gebergd. 't Schip de *Levantsche Koopman*, door de

1653.

(*a*) Ziet pag. 69.

Tromp entert de Sampson.

1653. de Capiteinen Forme en Ham geënterd, was genoodzaakt zich over te geeven, en wierd na het gevecht te Livorno opgebracht. 't Zelve lot had ook de *Pelgrim*, veroverd door de Vries en Bontebotter. Ondertusschen wierd d'Engelsche Brander door den Commandeur van Galen, zo als hy op hem afkwam om hem aan te klampen, in de grond geschooten. De *Zon* en *Julius Cesar* lagen Appleton noch aan boord, die, van Bodley verlaaten, zich zelven echter niet verliet, en zo vinnig van zich beet, dat beide de Hollandsche Capiteinen moesten afwyken: doch door de Boer gestyft, hervatteden zy den torn. Appleton, te mets afgemat, zag geen kans om den dans t'ontspringen. Met een bruske wanhoop dan vliegt hy na beneden, in het voorneemen van den brand in 't kruid te steeken: maar, wederhouden van de Matroozen, vond hy zich eindelijk genoodzaakt, verswakt door tachtig dooden en ruim sestig gekwetsten, den *Luipaard* over te geeven. Van de zes Engelsche Schepen was nu de *Maria* alleen overgebleeven, en, alle zeilen bygezet hebbende, na Bodley geloopen; die geduurende den Slag niet anders gedaan had, als dat hy met acht Schepen tegens de Capiteinen Sybrant Mol, Johan Rykhoven, Cornelis Slort, Meindert Oosterwout, Adriaan Roodhaas, Jan Govertsz. en Jan Uitenhoven, boven wind schutgevaart had gehouden; en nu, verschrikt door Appletons nederlaag, de zeilen byrukte, en voortging. Tromp zette hem met de Hollandsche Schepen, die het minst beschadigd waren, na; doch de nacht op hand schietende, geraakte hy uit het gezicht: anderfins had hy ongetwyfeld in de kaars gevloogen.

Tromp zet den vluchtende Bodley na.

Doch deze zegen wierd vry wat beneveld door het ongeluk van den Commandeur van Galen, door wiens moed en beleid dit werk ten meesten deele was uitgevoerd. Dezen Held, met de twede kogel, die in zyn Schip kwam, den rechter voet boven den enkel afgeschooten, verbergde een geruimen tyd de wond. d'Onderstuurman bemerkte het eerst, en waarschouwde hem voor dood bloeden. Hy wierd dan op de ballast nedergelaaten, en het been onder de knie afgezet. Tot versterking nuttigde hy een glas wyn, en, zonder tekenen van pyn uitgedronken, wierp het ter aarde met die woorden: *d'Engel-*

Van Galen 't been afgeschooten.

gelſche Koningmoorders moeten 't doch alles betaalen. Naauwelijks verbonden zynde, ſtond hy ernſtig aan om boven te weezen; doch verſwakt door het uitgudſen van het bloed, wierd hy belet. Hy boezemde dan van onder zyn volk t'elkens met een luide ſtemme moed in: en verſtaande de vlucht der Engelſchen, gebood hy alle zeilen by te haalen, om d'overwinning te vervolgen. Maar dewyl dezen te ver vooruit waren, en, alles byzettende, met den donker het gevaar ontzeilden, keerden de Hollandſche Schepen weder op de rede van Livorno. 1653.

De Slag ſtond den Engelſchen op zes Schepen, twee verbrand, een gezonken, en drie veroverd; drie honderd zes-en-tachtig dooden, twee honderd drie-en-negentig gekwetſten, en verſcheidene gevangenen: den Hollanders op 't verlies van *Madonna della Vignia*, honderd drie-en-twintig lyken, en ruim zo veel gewonden. Verlies der Engelſchen en Hollanders.

De Commandeur van Galen, vervolgens te land, en binnen Livorno gebracht, daar de Groot-Hertog hem liet begroeten, en alle hulp en gunſt aanbieden, overleed aan zyn wond op den drie-en-twintigſten der gemelde maand Maart, in het negen-en-veertigſte jaar zyns ouderdoms, zeer beklaagd van de geenen die zyn verdienſten, dapperheid, en ervarenheid in den oorlog ter zee kenden. Zyn lyk wierd na het Vaderland gevoerd, en den 11den. December tot Amſterdam in de Nieuwe Kerk ter aarde beſteld, in een prachtige marmere Grafſtede, op koſten van den Staat opgerecht. Hy legt geharnarsd langsheen boven op de Tombe, uit wit marmer gehouwen, met zyn helm en pluimazie aan de voeten. Onder hem, voor aan de Tombe, ziet men, insgelijks in wit marmer, verbeeld de Zeeſlag, zo even door ons beſchreeven; en in ſwarte ſteen van die ſoort onder de zelve de volgende Vaerzen, gemaakt door den vermaarden Nederduitſchen Poëet J. v. Vondel, met goude letters ingehouwen. Dood van Johan van Galen. Zyn Grafſtede.

Hier legt in 't graf van eer de dappere van Galen,
Die eerſt ging buit op buit Caſtilien afhaalen;
En met een leeuwenhert, naby 't Toskaner ſtrand,
De Britten heeft verjaagd, veroverd, en verbrand.

1653. Even boven zyn Tombe, tegen de muur aan, leest men in een ovaal tafereel van swart marmer, (rondom vercierd met vlaggen, standerden, wimpels, spiessen, swaarden, en allerhande Scheeps oorlogstuig, van wit marmer) met gulde letteren gehouwen zyn Heldendaaden, luidende als volgt.

Generosissimo Heroi

JOHANNI à GALEN,

ESSENSI,

QUI OB RES SÆPE FORTITER ET FÆLICITER GESTAS, SEXIES UNO ANNO DUINKERKANORUM PRÆDATORIAM NAVEM CAPTAM, ET A BARBARIS OPIMA SPOLIA REPORTATA, ORDINUM CLASSI IN MARI MEDITERRANEO PRÆFECTUS, MEMORABILI PRÆLIO AD LIVORNAM, DEO AUXILIANTE, ANGLORUM NAVIBUS CAPTIS, FUGATIS, INCENDIO ET SUBMERSIONE DELETIS, COMMERCIUM CUM DICTI MARIS ACCOLIS RESTITUIT IDIBUS MARTII A°. CIƆIƆCLIII. ET ALTERO PEDE TRUNCATUS, NONO DIE POST VICTORIAM, ANNOS NATUS XLVIII. OBIIT, UT IN SÆCULA PER GLORIAM VIVERET: ILLUSTRISS. ET PRÆPOT. FÆDERAT. BELGII ORDINUM DECRETO NOB. ET POT. SENATUS ARCHITALASS. QUI EST AMSTELODAMI

M. H. P.

Dat is

Ter eere van den Manhaften Zeeheld

JOHAN van GALEN

van ESSEN.

Die om zyn mannelijke en gelukkig uitgevoerde daaden, als ook dat hy in een Jaar zes Duinkerksche Roof-

schepen

schepen veroverd, en op de Turken zeer groote buit bevocht, over een Vloot Schepen in de Middellandsche Zee tot Admiraal aangesteld zynde, door een gedenkwaardige Zeeslag, in 't gezicht van Livorno, en door het veroveren, met Godts hulp, verjaagen, verbranden, en in de grond booren van d'Engelsche Schepen den Koophandel met de Volkeren van die Zee den 15[den]. Maart des jaars 1653. hersteld heeft, en, na dat hem zyn eene voet was afgeschooten, den negenden dag na d'overwinning, oud acht-en-veertig jaaren, gestorven is, om eeuwig op de vleugelen der Faam te leeven: weshalven, uit last en bevel van de Hoog-Mogende Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden, d'Admiraliteit tot Amsterdam dit Gedenkteken heeft doen stellen. 1653.

Bodley ondertusschen, tot Londen aangekomen, wierd door Appleton, aan wien de Vlootelingen binnen Amsterdam getuigenis van dapperheid verleenden, swaarlijk beschuldigd. d'Aangeklaagde lei Appleton te last, dat hy te voorbaarig tegens het genomen slotvonnis uitgeloopen was, en zelve oorzaak van zyn verderf geweest: doch het geschil bleef onbeslecht. Bodley en Appleton beschuldigen malkander.

De Raad tot Westmunster, gevoelig van de klachten der ingezetenen over d'onheilen uit den oorlog met Nederland, begon nu ten meerderen deele na vrede te hellen: doch, verzekerd van Cromwels toeleg, die dagelijks met de Hoofden van den Krijgsraad, en anderen, tot St. Jaams raadpleegde om een nieuw Parlement aan te stellen, liet men het werk steeken. En eerlang wierd een Brief aan alle Oorlogsbevelhebbers in Engeland, Schotland, en Ierland afgeschikt, van inhoud: Dat „'er voor de wonderlijke zegenen, eenige jaaren herwaarts in „belegeringen en veldslagen tot een algemeene rust bevochten, zeer geringe dankbaarheid aan God was betoond: Dat „d'ondeugden, overal ingesloopen, het werk rondom in groot „verloop hadden gebracht: Dat de hooge nood spoedige geneesmiddelen voor zulk een kwaad vereischte: Dat buiten Parlement begint tot vrede te neigen. Cromwels Brief tot vernietiging van het Parlement.

1653. „ twyfel veele ongelegentheden voortſprooten uit het langduu-
„ rig gezag der Weſtmunſterſche Vergadering: Dat de wel-
„ ſtand van den Staat derhalven ſcheen te hangen aan een Raad
„ van uitgepikte mannen in godzaligheid, welke op vaſtgezet-
„ te tyden met anderen verwiſſeld mochten werden; op dat
„ het geſtadig bezit der Heerſchappy niet in dwingelandy
„ mocht komen te veranderen: Dat alle voorrechten geſchikt
„ behoorden te worden na de behoudenis des volks; de misſla-
„ gen en onnodige laſten weggenomen; de bediening des
„ Evangeliums aan allen gemein gemaakt; de Bedienaars met
„ noodig onderhoud voorzien; en aan tedere gewiſſen vryheid
„ van Godtsdienſt vergund, uitgezondert echter 't Pausdom, of
„ eenig Afgodiſch bygeloof, enz.

Ondertuſſchen ſtuurde de Koningin van Sweden, tot bemiddeling der misverſtanden tuſſchen d'Engelſchen en Nederlanders, aan de Staaten Generaal in 's Graavenhaage een brief van dezen inhoud: Dat zy, niet zonder diep gevoelen, door
„ de geruchten, en hunne Gevolmachtigden binnen Stokholm,
„ verkundſchapd van de ſcheuring, die Holland byna in een o-
„ penbaaren oorlog met Engeland verward had, het haar plicht
„ had geoordeeld, uit inzicht op onderlinge vriendſchap, een
„ voorſlag te doen, om, zo veel als 't mogelijk waar, de gere-
„ zene tweeſpalt te beſlechten: Dat den Heer Appelboom,
„ met dien laſt overgezonden, beſcheid zou verwachten op
„ d'aanbieding van Mediateur uit haaren naam: Dat aan d'En-
„ gelſchen door een ander het zelve verzoek was gedaan, enz.

Brief der Koningin van Sweden tot bemiddeling der misverſtanden tuſſchen Engeland en Holland.

Immers zo zeer lieten zich de Switſers den tegenwoordigen toeſtand ter herte gaan. Hunne letteren liepen op den voorigen inhoud uit, te weeten, dat zy zich gaarne als Middelaars in deze zaak wilden laaten gebruiken, &c.

Van de Switſerſche Cantons.

Binnen Londen wierd ook een brief van de Staaten van Holland met den druk gemeen gemaakt. 't Kort begrip vervatte, dezen zin: Dat de rechtvaardige oordeelen Godts over de
„ meenigvuldige zonden buiten twyfel de wederzydige krach-
„ ten van Nederland en Engeland tot onderling verderf tegens
„ malkander hadden aangeboeſt; daar d'overeenkomſt in den
„ hervormden Godtsdienſt, en de nabygelegenheid der twee

Van de Staaten van Holland aan het Parlement.

Re-

„ Republyken, den ſtreng behoorden te ſtyven om binnen 1653.
„ malkanders welſtand, en buiten het gezag, gelykerhand te
„ bevoorderen: Dat de vyanden der waarheid zich thans kittel-
„ den; terwyl de Bondgenooten in eenigheid des Geloofs, ge-
„ ſplitſt door misverſtanden, onnozel Chriſtenbloed te godloos
„ vergooten: Dat zy, die tegens geen van beiden ooit kon-
„ den beſtaan, alreedts moed hadden geſchept om hen beiden
„ onder de voet te krijgen: Dat het onmogelijk was te winnen,
„ wanneer den overwinnaar zyn krachten ſpilde, en, beroofd
„ van de byſtand des overwonnenen, bloot ſtond voor een ge-
„ ſwooren wederpartyder: Dat'er geen ongelukkiger zegen
„ was, als die bevochten wierd uit de nederlaag van vervreem-
„ de Bondgenooten; welken, zonder merkelijke verſwakking,
„ de zeeghaftige zelve niet kon miſſen: Dat zulke hoogwich-
„ tige inzichten, den Engelſchen te gemoet gevoerd, onge-
„ twyfeld krachtig tot bemiddeling zouden weezen: doch in-
„ dien echter zo billijke aanmerkingen in de wind wierden ge-
„ ſlagen, dat zy zich te geruſter vonden om uit deze verwarring
„ een uitkomſt van God af te wachten.

Brief van het Parlement aan de Staaten Generaal.

Niet onbeantwoord liet de Vergadering tot Weſtmunſter dit bericht. Aan de Staaten Generaal dan kwam een brief, en ook een andere aan die van Holland; behelzende d'eerſte: Dat „ d'oprechte genegentheid der Engelſchen, in alle voorvallen „ aan de Vereenigde Nederlanders betoond, genoegſaam be- „ kend was: Dat zy derhalven te lichter ſtaat konden maaken, „ hoe zeer zy na de vrede helden, tot herſtelling der oude vriend- „ ſchap: Dat het Parlement niet zoet en was op een oorlog „ met Bondgenooten des Geloofs, en gezind veel liever de te- „ genwoordige onheilen in hun beginſel te ſmooren, en de mis- „ verſtanden vriendelijk by te leggen, enz.

Aan die van Holland.

Den inhoud der letteren aan de Staaten van Holland vervatte dezen zin: Dat inzonderheid ſedert de verandering, die „ Engeland door Godts genade tot een Republijk geſteld had, „ in hooge achting was opgenomen het wederzydig belang, „ tot naauwer verbintenis tuſſchen een volk, waar mede de „ minſte ſcheuring onderling ſchadelijk viel: Dat, om aange- „ zien d'overeenkomſt van den Godtsdienſt, den een aan den

1653. „ander in diervoege verknocht was, dat ze malkander geen„fins mochten missen : Dat van Nederlandts zeer ook Enge„land zou hinken; 't geen, vyandlijk aangetast, echter altyd wars „was geweest van bloedvergieten, te meer alzo de vyanden der „waarheid met deze haperingen hun tanden stookten, hunne „kogels opraapende om tegens d'afgesloofden te gebruiken: „Dat, indien de voorslag van Paauw, door zyn schielijk ver„trek onbeantwoord, ernstig in achting genomen was ge„weest, de vrede nu al een voortgang gehad zou hebben: Dat „deze oprechtheid en innerlijke zucht tot vriendschap 't gewis„se der Westmunstersche Vergadering zekerder te vrede kon „stellen, onschuldig aan alle d'onheilen van een verderfelijken „oorlog : Dat het blijk van haar gevoeligheid over de zelven „lichtelijk bespeurd kon worden uit de tegenwoordige aanbie„ding van den Vredehandel op den voorigen voet te hervat„ten, enz.

Appelbooms voorstel aan de Staaten Generaal.

Ondertusschen schikte Appelboom den Staaten Generaal in 's Graavenhaage, uit den naam der Koningin van Sweden, een papier van dezen inhoud ter hand : Dat Christina weinig „kennis had van den grond der onheilen tusschen d'Engelschen „en Nederlanders : Dat zy de zaak zo diep niet wilde onder„tasten; trachtende slechts bewys te doen van haar vredelie„vende genegentheid in zulke beswaarlijke tyden : voornaa„mentlijk, dewyl haar Majesteit, en byzonder haar Vader, „met dezen Vereenigden Staat altyd goede vriendschap had„den onderhouden: Dat'er uit de volharding in den oorlog met „Engeland een dieper verwydering en aanwas van swaarighe„den te verwachten stond : Dat haar Majesteit de bemidde„ling op zich nam : Dat, indien de voorslag de Vergadering „geviel, hy bekwaame aanleiding om nader opening aan Ge„volmachtigden te doen verwachtte.

Antwoord der Staaten Generaal aan het Parlement.

Door Tileman Aquilius zonden inmiddels de Staaten Generaal antwoord op den Engelschen brief. 't Behelsde : Dat hun „oprechte genegentheid tot onverbreekelijke verbonden den „Raad tot Westmunster, ja de geheele wereld, niet onbe„kend was : Dat zy gaarne alle wettelijke middelen, om den „verderen indruk door den oorlog voor te komen, wilden

by-

„ bybrengen: Dat zy bereid waren Gezanten af te vaardigen 1653.
„ met volkomen last na neutraale plaatsen, wegens de welken
„ men met malkander over een zou komen, enz.

De Vergadering tot Westmunster ondertusschen door den Krygsraad gescheiden zynde, verviel het opperste gezag aan Cromwel, die dit bescheid weder te rug stuurde. Dat met de
„ verandering over den voet der regeering in Engeland daarom
„ niet veranderd was de zuivere begeerte tot vrede: Dat de
„ voorslag van het laatste Parlement in haar brieven aan de Staa-
„ ten Generaal, en die van Holland, om de onderhandeling
„ met Paauw te hervatten, en de verschillen in recht en billyk-
„ heid te bevreedigen, by den tegenwoordigen Raad van Staa-
„ ten goedgekeurd wierd; als welke geen ander doelwit be-
„ oogde, dan een eeuwige vriendschap tusschen haar en Neder-
„ land: Dat d'aanbieding minder verwerpelijk zou weezen,
„ indien 't verkiezen van een neutraale plaats voor de wederzyd-
„ sche Afgezanten niet te veel tydts zou wegneemen; want
„ dat de verbysterde toestand geen uitstel en leed: Dat op d'eer-
„ ste komst van Gevolmachtigden uit 's Graavenhaage de Raad
„ gereed zou staan om terstond in onderhandeling te treeden;
„ met verzekering, dat ze alles zou bybrengen, 't geen maar
„ eenigsins tot bevoordering konde strekken, enz.

Cromwels antwoord op het zelve.

Op dit bericht toogen Beverning en Nieupoort wegens Holland, van der Perre wegens Zeeland, en Jongstal wegens Vriesland, na Londen, om te trachten den afgebrookenen Vredehandel weder aan te binden.

Nederlandsche Gezanten na Londen.

Terwyl zich aldus een nieuwe aanblik van vrede vertoonde, begiftigden de Staaten de Hoofden der Nederlandsche Vloot, dewyl ze zich in de laatste Zeeslagen tegens d'Engelschen zeer mannelijk hadden gekweeten, met eerlijke vereeringen; te weeten, den Lieut. Admiraal Tromp met een goude keten ter waardye van 2000 guldens; de Vice-Admiraalen Witte Cornelisz. de Wit en Jan Evertsz. mitsgaders den Commandeur de Ruiter, ieder met een diergelijke van 1500 guldens; en den Schout-by-Nacht Pieter Florisz. met een van 1200 guldens. Aan d'anderen, zo Capiteinen als mindere Bevelhebbers, die 't verdiend hadden, wierd door de Raaden ter Admiraliteit

Bevelhebbers der Nederlandsche Vloot begiftigd, en gestraft.

1653. insgelijks eenige vergelding gegeeven. Maar de Hopmannen Lucas Albertsz. Reinier Sikkema, Lonk, Hans Beks, Ewoud Hieronymusz. Allard Jansz. en anderen die zich lafhertig hadden gedraagen, kreegen loon na werken.

Verdeeling van de Nederlandsche Vloot.

Onaangezien de hoop tot beslechting der geschillen, zette zich Nederland schrapper als ooit ten oorlog. De Vloot was nu weder klaar geraakt, en door order van den Lieut. Admiraal Tromp in vyf Esquadres verdeeld. Het eerste, onder den Heer Tromp, had tot Vice-Admiraal den Commandeur Gideon de Wilde, en tot Schout-by-Nacht Capitein Vader Abel. Het tweede, onder den Vice-Admiraal Jan Evertsz. had tot Vice-Admiraal zyn Broeder Cornelisz. Evertsz. en tot Schout-by-Nacht Capiten Kemp. Het darde, onder den Vice-Admiraal de Wit, had tot Vice-Admiraal Capitein Lapper, en tot Schout-by-Nacht Capitein Kleidyk. Het vierde, onder den Commandeur de Ruiter, had tot Vice-Admiraal Capitein van Oven, en tot Schout-by-Nacht Capitein Marcus Hartman. En in 't vyfde, onder den Schout-by-Nacht Pieter Florisz. was Capitein Kampen tot Vice-Admiraal gesteld, en Capitein Jaarsveld tot Schout by-Nacht.

Van d'Engelsche Vloot zag men d'onderstaande Lyst.

Eerste Esquadre, gecommandeerd door d'Admiraalen onder de Roode Vlag.

Lyst van d'Engelsche Vloot.

de Resolutie	Gener.	Monk.	550 man	88 stukken.
Worchester, Fregat.	Capt.	Diakins.	220.	50.
Advys, Fregat.		Smit.	180.	42.
de Diamant, Fregat.		Hill.	180.	42.
de Saphyr, Fregat.		Heaton.	140.	38.
de Marmaduke.		Blagg.	160.	42.
de Pellikaan.		Motham.	180.	40.
de Syrene.		King.	100.	26.
't Gulde Vlies.		Foster.	180.	40.
de Loyautée.		Limbry.	150.	34.
de Societeit.		Lucas.	140.	44.
de Koopman van Malgom.		Collins.	140.	36.
de Martin.		Vessey.	90.	14.
de Reinaard.		Cornelius.	30.	10.
de Fortuin.		Morris.	30.	10.
de Fame.		Salomon.	30.	10.

Twee-

Tweede Esquadre, gecommandeerd by den Vice-Admiraal Pen, onder de Blaauwe Vlag. 1653

de Jaques.	Vice-Adm. Pen.	360 man	66 stukken.
de Leeuw.	Kapt. Lambert.	220.	50.
de Raby, Fregat.	Sands.	180.	42.
d'Assistentie, Fregat.	Krispyn.	180.	40.
de Voorzichtigheid, Fregat.	Stayner.	180.	42.
Portsmuyer, Fregat.	Doenfort.	170.	38.
Anne Piercy.	Hart.	120.	33.
Pievre.	Littelton.	100.	32.
de Verwisseling.	Sidnan.	100.	30.
de Merlin.	Krapnell.	90.	12.
de Richard en Martha.	Smith.	180.	46.
de Sara.	Stenard.	140.	34.
de Lisbonsche Koopman.	Railly.	140.	38.
de Valk, Brander.	———	30.	10.

Darde Esquadre, gecommandeerd by den Contra-Admiraal, of Schout-by-Nacht, Lauson, onder de Blaauwe Vlag.

de George.	Contra-Adm. Lauson.	350 man	58 stuk.
de Kenter, Fregat.	Capt. Renolds	180.	50.
de President, Fregat.	Parke.	180.	40.
de Nonpareille, Fregat.	Penrose.	170.	40.
de Succes.	Kendall.	150.	38.
de Welkomst.	Harman.	200.	40.
d'Eykeboom.	Edvin.	120.	32.
Brasil, Fregat.	Heathe.	120.	30.
de Levantsche Koopman.	Woulters.	130.	32.
d'Avonture.	Greene.	160.	38.
de Samaritane.	Blaake	120.	30.
de Jaager, Brander.	———	30.	10.

Eerste Verdeeling van 't Admiraals Esquadre.

de Triumphe.	Vice-Adm. Capt. Pake.	350 man	62 stuk.
de Laurier, Fregat.	Capt. Stoke.	200.	48.
d'Avonture, Fregat.	Nickson.	160.	40.
de Providentie, Fregat.	Peare.	140.	33.
de Beer.	Kerby.	200.	46.
's Hartenlust.	Weigt.	150.	36.
de Hond.	Hyde	120.	36.
Wapen en Blydschap.	Pile.	119.	34.

O Lon-

1653. Londen.	Broun.	200.	40.
de Hannibal.	Hadduk.	180.	44.
de Maria.	Maddisow.	120.	37.
de Thomas en Willem.	Sefferson.	140.	36.

Eerste Verdeeling van 't Vice-Admiraals Esquadre.

de Victorie.	Vice-Adm. Capt. Lank.	300 man	60 stuk.
de Centurion, Fregat.	Capt. Wood.	300.	42.
d'Expeditie, Fregat.	Vollis.	140.	32.
de Goude Blom.	Heyward.	120.	32.
Middelburg.	Wheithing.	120.	32.
de Raaf.	Taylor.	140.	38.
de Beurs.	Dare.	120.	32.
de Sphera.	Kole-Mon.	110.	30.
de Wyze Mary.	Tarlor.	100.	34.
de Thomas en Lucye.	Rant.	125.	34.

Eerste Verdeeling van 't Schout-by-Nachts Esquadre.

d'Avantgarde.	Vice-Adm. Cap. Jordan.	320 man	62 stuk.
d'Intreede.	Capt. Herberey.	200.	43.
de Draak.	Zeeman.	160.	38.
de Bekeering.	Githings.	120.	32.
de St. Paulus.	Spatheard.	120.	32.
't Present.	Salnor.	130.	34.
de Wasdom, Fregat.	Horowood.	115.	30.
de Samuels Boot.	Ames.	110.	30.
de Benjamyn.	Sparkes.	120.	32.
de Koning Ferdinandus	Hayne.	140.	36.
't Geitje.	Jan.	100.	30.

Tweede Verdeeling van 't Admiraals Esquadre.

de Voorspreeker.	Cap. Hewert.	300 man	56 stuk.
de Busseks, Fregat.	Kuttaine.	180.	45.
de Guinées, Fregat.	Kurtice.	150.	34.
de Tyger.	Sonders.	170.	40.
de Violette.	Southwood.	180.	40.
de Sophia.	Kerby.	160.	38.
de Vaalmuyer, Fregat.	Jeffrais.	100.	26.
de vier Zusters.	Bekke.	120.	30.
Hamburg.	Jessel.	110.	34.
de Fenix.	Enden	110.	34.

Twee-

1653.

Twede Verdeeling van 't Vice-Admiraals Esquadre.

d'Andries.	Vice-Adm. Capt. Graves.	360 man	56 stuk.
d'Assurantie, Fregat.	Capt. Holland.	160.	36.
de Kroon.	Tomse.	160.	36.
de Hertogin.	Seafielt.	140.	36.
de Princes Maria.	Honley.	90.	24.
de Zeehond.	Shelly.	170.	38.
de Paerl.	Cadmon.	120.	30.
de Reformatie.	Erning.	160.	40.
de Konstigheid.	Salomon.	200.	30.

Twede Verdeeling van 't Schout-by-Nachts Esquadre.

Arend Hemel.	Sch. by-N. Capt. Godson.	300. man	58 stuk.
de Vriendschap, Fregat.	Capt. Pak.	150.	36.
de Bekeering, Fregat.	Joyne.	210.	44.
de Dolfyn.	d'Advys.	120.	30.
't Wapen van Holland.	Mardrig.	120.	34.
de Julipon.	Kubbit.	120.	32.
de Jonathan.	Graves.	110.	32.
de Draaker.	Smith.	110.	32.
de Willem en Jan.	Jesson.	120.	36.
de Nicodemus, Fregat.	Ledgant.	40.	12.
de Verworpeling.	Kok.	110.	30.

d'Engelsche Vloot bestond dan aldus uit 105 Schepen, daar onder 26 kloeke nieuwgebouwde Fregatten; was bemand met 16269 Soldaaten en Bootsgezellen, en gemonteerd met 3840 stukken kanon; en wierd gecommandeerd door den Generaal Monk en den Admiraal Deane, die beiden op 't Schip *de Resolutie* waren.

De Lieut. Admiraal Tromp, die het oppergebied over de Nederlandsche Vloot voerde, was nu met weerzin in zee gegaan. Hy had aan de Staaten Generaal, en de Staaten van Holland, d'oorzaaken van zyn onlust schriftelijk vertoond; te weeten: Dat de beste Schepen in de voorgaande Zeeslagen waren „verbrand, of in de grond geschooten; en dat men eenigen, „die de bekwaamsten waren om dienst te doen, verzuimd had „te laaten herstellen: Dat het niet aan hem, maar aan anderen, „had gescheeld voordeel op d'Engelschen te krygen: Dat hy d'or-

Tromp met weerzin in zee gegaan, en oorzaak daar af.

1653. „ d'order der Staaten zou nakomen, doch met onlust; en met „ blydschap het bevel over de Vloot aan anderen zien overgee- „ ven: *met byvoeging*, dat men hem, na 't doen van zodanig een „ bericht, d'ongelukken en schaden, welken hy zekerlijk ver- „ wachtte, niet en had te wyten. Doch hy kreeg geen antwoord op het punt van zyn ongenoegen. Ook was zyn onlust te vergeefelijker, dewyl hy t'zee ging met een groot getal van lichte en slechte Schepen, en met sommige lafhertige en onervarene Capiteinen, om niet alleen zyn leven te waagen, maar ook te gelijk met het zelve al de eer en achting, die hy door zyn groote daaden had verkreegen. Doch 't geen, volgens zyn beklag, aan de Schepen ontbrak, was zo haast niet te beteren. Men had, op 't aandryven van die van Holland, wel besslooten dartig nieuwe en grooter Schepen van Oorlog te bouwen, die van zulk een maaksel en sterkte zouden zyn, dat ze beter tegens d'Engelschen zouden konnen bestaan, als d'oude lichte Schepen: maar hier toe was tyd van nooden; en de nood was tegenwoordig. Ondertusschen moest zich Tromp dan bedienen van de middelen, die hy by der hand had, welke in der daad slecht genoeg waren.

Aanbouw van nieuwe Oorlog-schepen besslooten.

De last, door de Staaten aan hem gegeeven, was, dat hy een Vloot Koopvaarders van omtrent twee honderd Schepen, die, achter Engeland en Ierland om, na Vrankryk en Spanjen wilde zeilen, om de Nood zou geleiden; en de Vloot, die van daar ook achterom wierd verwacht, weder herwaarts brengen. De Generaal George Monk, en den Admiraal Richard Deane, welke, gelijk gezegt is, het gebied over d'Engelsche Zeemacht voerden, van dit voorneemen verwittigd, zochten hem, eer zich de Zeeuwsche en andere Schepen by zyn Vloot hadden gevoegd, voor te komen en te slaan; maar kwamen een dag te laat. Doch eenige arme Visschers moesten 't ondertusschen ontgelden. Voor 't Gat van ter Veer lagen vier-en-vyftig Kabeljauwschuiten, even van Zierikzee afgesteeken. Zeven-en-veertig bleeven 'er in de loop. Van de twee Convoyers verdeedigde zich den een met vier yzere stukken zo vinnig, dat d'Engelsche Sloepen en een Roeyfregat, dapper beschadigd, moesten afwyken: maar eindelijk moest hy voor

Last van Tromp.

Visschepen door d'Engelschen genomen. 12 *May*.

een

een kloek Schip swichten. Uit de Visschers, onder hun Schepen verdeeld, kreegen d'Admiraalen Monk en Deane bericht van den toestand der Hollandsche Vloot. Doch de Gevangenen, beëedigd niet tegens Engeland te zullen vechten, wierden voor Petten aan land gezet, te vergeefs door goed onthaal aangezocht om zich in dienst van Monk te begeeven. Midlerwyl schreeven de gemelde Admiraalen hier over den volgenden brief aan het Parlement. 1653.

Brief der Engelsche Admiraalen aan het Parlement.

ONZE laatste was van 't Noorder Voorland. Wy hadden toenmaals een zeer haastig Gevecht te verwachten: maar God heeft het sedert alzo geschikt, dat Tromp en de Wit beiden voor ons heen Noord aan gingen, met een goed getal van Koopvaarders; als ook om de geenen, die uit Vrankryk weder te rug komen, te beveiligen; mitsgaders om op d'Oost-Indische Schepen te passen, welken zy niet twyfelen te zullen vinden en binnen te convoyeeren. Ondertusschen zult gy lieden zekerlijk al verstaan hebben, hoe God ons gezegend heeft, en zeer bekwaam weder gegeeven om 's Vyandts kusten te bestooken; 't welk ook met het neemen van veele Visbuizen, die nieuwelijks ter visschery uit Zierikzee waren geloopen, na gissing diep in de vyftig sterk, noch gelukkiger uitgevoerd is. Wy hebben een grooten alarm in 't gantsche Land verwekt; en zy zyn buiten twyfel bevreesd geweest voor een inval, en dat wy wellicht deze Booten daar toe mochten gebruiken. 't Zy zo 't wil, 't is een groot verlies voor die arme luiden van Zierikzee, en een ongeryf voor 't gantsche Land; alzo zy Amsterdam en Rotterdam gedurig met varsche vis voorzagen. Wy achten, dat wy Tromp eerlang zullen ontmoeten. God verwekke de herten, dat ze voor ons bidden.

Landing der Engelschen.

't Was waar, dat ze de kusten van Tessel en de Helder in een gestadige wapenkreet hadden gehouden, mitgaders krijgsraad om ze met Kitsen te bestooken; doch eenig volk aan land gesmeeten hebbende, wierden dezen zo ruuw onthaald, dat ze geen moed behielden om den kans te hervatten.

Aanmerkenswaardige toevallen.

Den 13den. en 14den. May zeilde d'Engelsche Vloot langs de kust van Zeeland; en den 15den. waren de twee Vlooten niet meer als vyf mijlen van een, zonder malkander t'ontmoeten: gelijk ook de meeste Schepen der Koopvaardyvloot, die achterom kwam, door een gelukkige en gezegende dooling, zonder vriend of vyand, die zo naby was, te zien, in behoude ha-

1653. ven geraakten, ten getale van twee a drie honderd zeilen. Tromp bracht de Koopvaarders, die onder zyn geleide waren, by het Noordeinde van Hitland, en, aldaar de verwachte Koopvaardyvloot niet verneemende, kwam op 't eind der maand weder op de Hollandsche kust voor Texel.

De Nederlandsche Zeevoogd, vervolgens van hier na de Maas voortgedreeven, en door Pieter Florisz. met zeventien Schepen en een Brander uit Texel gestyfd, haalde zyn Schip *Brederode*, in de laatste tornen dapper gehavend, van de reede voor Goeree. Op Pinksterdag hield hy raad met drie Gevolmachtigden uit de Staaten Generaal, en kreeg order om na Duins over te steeken, op hoop van aldaar eenige Parlementsschepen te vinden. Den 4den. Juny het Noordvoorland in 't gezicht krygende, wierd by den Krijgsraad der Vloot besloten, dat de Commandeur de Ruiter met zyn Esquadre, benevens den Schout-by-Nacht Pieter Florisz. van de Zuid-, en de Lieut. Admiraal Tromp, nevens de Vice-Admiraalen Jan Evertsz. en Witte Cornelisz. de Wit, van de Noordzyde in Duins zouden loopen, om alzo, de Vyanden tusschen beiden besluitende, hen met alle d'Esquadres aan te tasten, en te swaarder afbreuk te doen. Doch d'Engelschen, te weeten Bodley die met acht Oorlogschepen en achtien Koopvaarders, uit de Middellandsche Zee derwaarts gezeild, onder de Kasteelen van Duins geankerd had gelegen, waar af de Hollandsche Zeevoogden kondschap hadden gekreegen, waren om de West geweeken: en toen de Commandeur de Ruiter met Pieter Florisz. die eerst inzeilden, dicht aan de Goeying of Goodwinsand kwamen, zagen ze maar twee kleine Schepen, die dicht onder de Kasteelen liepen; daar de Nederlanders eenige schooten op deeden, en de Kasteelen weder op 's Landts Schepen. Vervolgens na Douvres gezeild, vonden ze aldaar op de reede vyf kleine Scheepjes, waar af'er drie, hoewel ze terstond de kabels kapten, wierden veroverd. 't Vierde ontzeilde het: en het vyfde, een Fregat, liep dicht onder 't Kasteel, of tegen 't land. Ondertusschen gaven d'Engelschen van de Beukery voor Sandwits en 't Kasteel van Douvres dapper vuur; doch wierden van Tromp zodanig beantwoord, dat het balderen d'ingezetenen rondom, niet

Tromp na Duins.

Zyn toeleg op Bodley te loor.

Schiet op Duins en Douvres.

niet zonder ongemeene schrik, in den ochtenstond opwekte, terwyl de daken aan flarzen, en de tegels van de huizen afvloogen. 1653.

Thans kreeg de Zeevoogd, na Swartenes overgeloopen, bericht, dat d'Engelsche Vloot den 3den. en 4den. van de maand omtrent het Vlie gezien was. Hier op besloot hy derwaarts te zeilen, en d'Engelschen langs de Hollandsche kust op te zoeken; welken hy ook den 12den. omtrent de hoogte van Nieupoort in 't gezicht kreeg: zynde de Hollandsche Vloot sterk acht-en-negentig Oorlogschepen, doch van veel lichter soort als die der Vyanden, en zes Branders. De wind woey uit den Noord-oosten; en d'Engelschen hadden de loef: welke (na een langen wyl by malkander te hebben leggen dryven, zonder af te komen, hoewel de Nederlanders met laveeren genoegsaam hun best deeden om hen te naderen) eindelijk hun Vloot in drie Esquadres, een middeltocht en twee vleugels, verdeelden. Dezen zeilden een goed stuk wegs van een, om, zo 't scheen, de Nederlanders in een halvemaan te besluiten: doch ziende, dat men hen in goede orde verwachtte, voegden ze zich, pas buiten en binnen schoots van de Nederlandsche Vloot, by malkander. Thans deeden Monk en Deane sein van aan te vallen; en de Vlooten geraakten omtrent ten elf uuren voor den middag in 't gevecht, De wind koelde inmiddels uit den Noordwesten op, 't voordeeligst voor het Esquadre van de Ruiter. Deze verzag die kans niet, en viel op de Vyanden in, daar hy wel haast de loef af won. In 't kort verspreidde zich het gevecht nu weder over de geheele Vloot. Den Engelschen Admiraal Deane wierd met een van d'eerste schooten, die de Hollanders deeden, getroffen: waar op Monk het lyk met zyn mantel bedekte, en den Matroozen moed insprak. De stryd was ter wederzyde uitsteekend hevig, inzonderheid tusschen d'Esquadres van Lauson en de Ruiter, die, den wind van d'Engelschen winnende, en met d'uiterste kloekmoedigheid vechtende, meest al zyn kruid verschoot. Tromp kwam hem wel haast te hulp; 't geen Monk bespeurende, wendde hy zich met het gros van zyn Vloot tegens den Hollandschen Admiraal: 't welk den stryd verdubbelde. Lauson zocht ondertusschen met acht

Engelsche Vloot op de Hollandsche kust.

Zeeslag voor Nieupoort tusschen Tromp en Monk. 12 Juny.

1653. of tien Fregatten de Capiteinen van der Zaan en Jooſt Bulter van Groeningen af te ſnyden; daar groote weer tegen geboden wierd: doch het Schip van Capitein Bulter, de *Kameel* geheeten, met vier of vyf ſchooten onder water getroffen, ſloeg over, en zonk. De Capitein, wiens middel door een ſplinter was vermorzeld, ſtierf met den ſabel in de vuiſt; verdrinkende met een deel van zyn volk, 't geen gekwetſt was. De reſt, tot vyftig of ſeſtig man, wierd gebergd in 't Schip van der Zaan; die zich met groot gevaar van Bulters ingevallen want, en rondom leggende Vyanden, daar hy 'er een af in de grond ſchoot, redde. Tromp zocht ondertuſſchen den Engelſchen Admiraal aan boord te klampen; maar hy kon hem niet genaaken. Onder 't vechten ging de wind leggen; en 't Eſquadre der Blaauwe Vlag geraakte van 't gros wat af. De Hollanders, deze gelegentheid waarneemende, trachtten het gemelde Eſquadre af te ſnyden, d'Engelſchen wendden derhalven alle vlyt aan om by malkander te komen: maar eer zulks kon geſchieden, waren de Hollanders de Blaauwe Vlag dicht op 't lyf, en zeilden al ſlaande midden in en door d'Engelſche Vloot. Hier wierd toen dapper gevochten; en beide de Vlooten lagen eenigen tyd in een wolk van rook. Eindelijk dreef men d'Engelſchen op de vlucht: maar door groote wanorder in een gedeelte van 's Landts Vloot wonnen zy eerlang den wind; waar door de ſtryd weder te heviger aanging, en veele Schepen wederzyds dapper beſchadigd wierden. 's Avondts omtrent negen uuren verbrandde noch een Engelſch Schip. Dus lang duurde het gevecht: en toen ſcheidden de ſtrydende Vlooten wat van malkander. d'Engelſchen wendden 't om de Noord; en de Nederlanders lagen om de Zuid. Doch een uur na zon, toen d'Engelſchen meeſt buiten ſchoots waren, wierd uit het Schip van den Capitein Cornelis van Velzen een ſchoot gedaan; en met de zelve ſprong het Schip, door zyn eigen kruid, in de lucht: wordende ſlechts vyf man gebergd.

Slechte geſteldheid van 's Landts Vloot.

De nacht wierd beſteed met te herſtellen 't geen aan ſtukken was geſchooten: en met het aanbreeken van den volgenden dag lagen de twee Vlooten omtrent een myl van malkander. De Lieut. Admiraal Tromp deed door het gewoonlijk ſein alle d'Op-

d'Opperhoofden en Capiteinen aan zyn boord komen, en verstond, dat het meeste deel der Vloot zo onvoorzien was van oorlogsbehoefte en kruid, dat hy geen kans zag om het dien dag tegens den Vyand uit te houden. Doch indien niet ettelijke trouwlooze Nederlanders daags te vooren hun plicht hadden vergeeten, d'Engelschen zouden mogelijk niet moedts genoeg behouden hebben om den stryd des anderendaags te hervatten. De Vice-Admiraal de Wit had zo weinig kruid en scherp, dat hy 't in drie uuren kon verschieten, en de Commandeur de Ruiter noch minder. Verscheidene Schepen waren ook slecht bemand, en hadden veele zieken. Derhalven besloot Tromp den Vyand noch eens aan te tasten, en alsdan, zo hy hem by bleef, binnen de Wielingen te wyken; op dat men de Vloot op nieuws mocht voorzien. Hy schreef hier over ook den volgenden brief aan de Staaten Generaal: doch eer de zelve afging, was het gevecht al weder aangevangen. 1653.

HOOG MOGENDE HEEREN,

DEN 12den. dezer, voor den middag, zyn wy omtrent de lengte van Nieupoort by den Vyand gekomen; wy sterk acht-en-negentig Schepen van Oorlog, met zes Branders; en zy vyf-en-negentig of honderd Zeilen, daar onder vyf-en-seventig à tachtig kloeke welgemonteerde Schepen en Fregatten. En omtrent ten elf uuren zyn wy in 't gevecht geraakt; 't welk heeft geduurd tot 's avondts ten negen uuren: wanneer de Vlooten een weinig van malkander zyn gescheiden. Wy hebben dien dag verlooren Capitein Joost Bulter van Groeningen, die met zyn Schip en een party van 't Volk is gezonken, en een party van d'onzen gebergd: en Capitein Cornelis van Velzen is met zyn Schip gesprongen, en maar vyf man gebergd. Huiden morgen hebben alle de Hoofdofficieren en Capiteinen van de Vloot aan boord doen komen, en bevonden de meeste part zo onvoorzien van Ammunitie, dat wy dezen dag met vechten niet zouden konnen uithouden. Onder anderen heeft de Vice-Admiraal de Wit zo weinig, dat hy in drie uuren 't zelve zoude konnen verschieten; en de Commandeur de Ruiter noch minder. Weshalven voorneemens ben den Vyand van daag noch eens te attaqueeren; en dan zullen genoodzaakt weezen onze retraite te neemen, indien de Vyand zo lang by ons blyft, tot binnen de Wielingen. Derhalven gelieven uwe Hoog-Mogenden alle mogelijke middelen aan te wenden tot versterking van onze Vloot, en de zelve te voorzien van Ammunitie en behoeften; mitsgaders in Zeeland laaten komen Gedeputeerden van uwe Hoog-Mogenden, om op alles order te stellen. *Den 13den Juny 1653. ten elf uuren,* Brief van Tromp aan de Staaten Generaal.

1653. *beginnende te vechten met het donderen van 't kanon, in 't Schip Brederode.*

Getekend

MARTEN HARPERTSZ. TROMP.

Tweede Zeeslag omtrent Duinkerken. 13 Juny.

De Lieut. Admiraal Tromp had des morgens alle vlyt aangewend, om, Zuid-oost aan zeilende, den wind en loef van d'Engelschen te krygen, en hen alsdan in 't hert van hun Vloot met voordeel te bevechten. Dan omtrent ten acht uuren begonden hun voorste Schepen met eenigen van de zynen van verre schutgevaert te houden; maar hy vervolgde echter zyn voorneemen: en ten tien uuren, als Duinkerken Zuid-zuid-oost van hem lag, scheen 'er kans te zyn om boven het meeste gros te zeilen, en een goed gedeelte te konnen afsnyden. Hier op na hen toewendende, en met de zynen op hen aanvallende, wierd het gantsch stil; en 's Landts Vloot verviel beneden d'Engelschen, die daar door den wind kreegen, en ten elf uuren met groot voordeel (te meer dewyl ze des nachts door Blaake uit Portsmuiden met achtien kloeke Schepen gestyft waren) op de Hollanders afkwamen. Thans vond zich Tromp genoodzaakt de Vloot achter te sluiten, en de Vyanden met alle mogelijke tegenweer te wederstaan. Hy, de Vice-Admiraal de Wit, de Commandeur de Ruiter, en eenige anderen, booden hen 't hoofd met groote manhaftigheid. Doch in 't heetste van 't gevecht raakten verscheidene Hollandsche Schepen, door d'onvoorzichtigheid of onervarenheid van hun Capiteinen en d'andere Bevelhebberen, in wanorder; en eenigen zag men al kringende in elkander wyken. Vier of vyf kwamen in den drang malkander aan boord. Eenigen wierden van den Vyand veroverd, en anderen in de grond geschooten. Ondertusschen wierd een Brander buiten nood verbrand: en een ander liet men dryven, zeggende, dat hy ettelijke schooten onder water had. De Hollandsche Zeevoogd, in d'achterhoede verlaaten, verliet zich zelven niet. Geswind dan smyt hy den Vice-Admiraal Pen aan boord, en zo veel volk over, dat ze bereedts boven van 't Schip meester waren; en de gevluchten zouden zich uit het hol niet lang hebben konnen verdeedigen: wanneer dartien Engelschen, op Tromp aangevallen, hem zodanig benarden, dat hy 't nu zelf te kwaad kreeg. Meer als festig Matroozen sprongen gelyker-

Wanorder onder eenige Hollandsche Schepen.

Tromp smyt Pen aan boord, en raakt in groot gevaar van veroverd te worden.

kerhand over, en wierden met zulke drommen uit d'andere 1653.
Schepen gevolgd, dat zyn Bootsgezellen den overloop moesten ruimen. Doch in der yl verstoof weder de Vyand: want Tromp, te swak tegens deze menigte, nu genoegsaam boven meester, stak van onder ettelijke tonnetjes met buskruid in de brand. Zulk een slag gaf die donder, dat het verdek, planken, en Engelschen te gelijk aan flarzen vloogen. Dezen echter hervatteden den torn: maar de Wit en de Ruiter den Admiraal te hulp gekomen zynde, moestenze afwyken. Omtrent 's avondts ten zeven uuren verviel het Schip van Capitein Schellinger van Hoorn, 't geen zyn steng afgeschooten, en door 't meeste volk verlaaten was, onder d'Engelschen; en men zag het daar na branden. 't Schip *Westergoo*, door zyn vuilte onbezeild, wierd door drie Engelschen omringd, en moest zich, toen het begon te zinken, overgeeven. Kort te vooren was het Schip van den Capitein Jan Gideonsz. Verburg het roer afgeschooten; waar door het onder de Vyanden kwam te vervallen, en, na een lang gevecht, en kloeke tegenweer, eindelijk veroverd wierd. Tromp, de Wit, Jan Evertsz. de Ruiter, en andere Opperhoofden, benevens verscheidene Capiteinen, vochten noch tot een uur na zon: wanneer 't d'Engelschen om de Nood begonden te wenden, en hun Vloot te verzamelen. De Hollandsche zette het na Oostende, en wierp 'er omtrent middernacht het anker. Des morgens waren d'Engelschen noch in 't gezicht; maar veele van 's Landts Schepen zo beschadigd, reddeloos, en onvoorzien van oorlogsbehoefte, dat Tromp, met goedvinden van d'andere Opperhoofden, te raade wierd, zich met de Vloot binnen de gronden van de Wielingen te begeeven; van waar hy den volgenden brief aan de Staaten Generaal afvaardigde.

HOOG-MOGENDE HEEREN,

MYN laatste is geweest van gisteren voor den middag, ten elf uuren, bezig zynde met wenden, om, waar 't mogelijk, boven wind van den Vyand te geraaken, en hem alsdan op ons voordeel in 't hert van de Vloot aan te tasten: dan gewend zynde, wierd het stille; en de Vyand lag recht boven wind van ons, die dan zelven ons kwamen attaqueeren op haar avantagie, en vochten tot een uur na zon. Ende door onvoor- *Brief van Tromp aan de Staaten Generaal.*

 zich-

1653. zichtigheid of onvarenheid van verscheidene Capiteinen, mitsgaders hunne Officieren, in den Oorlog ter Zee, zyn verscheidene Capiteinen malkander aan boord, en in disordre geraakt, ook omcingeld van des Vyandts hardstbezeilde Fregatten, ende genomen, als mede eenige afgezonderd: zo dat na de raporten, huiden morgen aan ons boord gezeind, leggende ten anker Oost en Zuid-zuid-oost van ons, hebbe verstaan, dat genomen zyn de Capiteinen *Jan Gideonsz. Verburg*, Admiraliteitsschip van Amsterdam; *Pieter Schellinger*, Admiraliteitsschip van 't Noorder Quartier; *Cornelis Laurentsz.* Directeursschip van Amsterdam; *Jan Duin*, Directeursschip van Enkhuizen; *Hendrik Pietersz.* Directeursschip van Edam; en 't Schip *Westergoo*, Commandeur Tymen Klaasz. 't geen zeer onvoorzichtig onder den Vyand is geraakt, en overgegeeven. Of 'er nu ook meer zyn genomen, of gezonken, is ons onbekend; alzo ik 't meest uit raporten moet hebben: want zelve gestadig in den rook van 't kanon hebbe gelegen, en weinig daar na konnen zien. Altyd wy missen noch de Capiteinen, in deze Lyste gespecificeerd. Of die te nacht van ons zyn gedwaald, en eenige andere Havenen hebben gekoozen tegens ordre, is ons onbewust. Dan wy verstaan uit onze Advysboot, Schipper Teunis Willemsz. van der Heyden, daatelijk by ons gekomen, medebrengende uwer Hoog-Mogenden Missiven, beiden van den 9den. dezer, dat hy huiden morgen van onze Vloot voor Schouwen zeventien heeft bejegend, daar hy vier van hadde gesproken. Wy onze Schepen bevindende zeer ontrampeneerd, en groot gebrek van Ammunitie, ook de Vyand huiden morgen noch in ons gezicht zynde, versterkt tot ver over de honderd kloeke Schepen van Oorlog; zyn wy, met advys der Hoofdofficieren van de Vloot, beraaden geworden ons met de presente Schepen te vervoegen pas binnen de gronden van de Wielingen, om aldaar te verwachten de Heeren Gedeputeerden van uwe Hoog-Mogenden, als mede van de Collegien ter Admiraliteit en de Directeurs, om op alles order te stellen tot fournissement van Ammunitie, ende meest alle behoeften, ten einde dat de zelve Vloot, in aller spoed wederom gereed, en merkelijk versterkt zynde, den Vyand het hoofd mag bieden: want by manquement van dien de Staat niet als affront heeft te verwachten, menschelijker wyze gesproken, na de magt die de Vyand tegenwoordig by der hand heeft. Noopende myn onderhebbende Schip *Brederode*, het heeft verscheidene schooten onder water, die wy, zo veel doenlijk, hebben gestopt: maar het is echter zo lek gebleeven, dat te nacht, tegens alle onze pompen, 't water tot vyf voet hoog in 't Ruim was gewassen. Wy hebben het derhalven met macht van volk door balien boven gehouden, en zyn nu bezig met het zelve te krengen, op hoop van te stoppen: en zo dat niet te weeg gebracht kan worden, zullen wy genoodzaakt zyn achter Rammekens aan de grond te zetten. Hier mede, &c.

Uit het Schip Brederode, leggende buiten de grond van de Wielingen, den 14 Juny 1653.

M. HARPERTSZ. TROMP.

Daar-

Daarenboven verklaarden ook alle d'Opperhoofden, nevens Tromp, daar na te Vlissingen aan de Gemachtigden der Heeren Staaten : Dat ze zonder hulp van een goed getal groote en „welbezeilde Schepen het Land niet na behooren konden die- „nen; en dat in d'Engelsche Vloot meer als vyftig Schepen „waren, welker minste beter was als het Schip van den Lieut. „Admiraal Tromp : daarentegen in de Vloot van den Staat „meer als dartig, welken zy onbekwaam hielden om dienst te „doen, ten aanzien van de grootte en kloekte der Engelsche „Schepen, enz. De Commandeur de Ruiter zei ook rond uit, dat hy niet van meening was weder in zee te gaan, 't en ware de Vloot met meerder en beter Schepen, als men tot dus lang gebruikt had, versterkt wierd. Men hoorde ook den Vice-Admiraal de Wit naderhand in de Vergadering der Heeren Staaten zeggen : *Wat baat het, dat ik swyg? Ik ben hier voor myn Opperheeren : Ik mag, en moet het zeggen : d'Engelschen zyn nu meester van ons, en dienvolgens van de zee, enz.* 1653.

De Heeren Staaten stelden dan in der yl eenige order om het gebrek, zo veel als 't in dien tyd doenlijk was, te vervullen. Ondertusschen hield zich d'Engelsche Oorlogsvloot op de Hollandsche kust, en, terwyl de zelve en d'Eilanden met Ruiters en Voetvolk verzekerd werden, de keel van Texel bezet. Ongelukkig liepen drie ryke Schepen, uit West-Indien herwaarts in aantocht, twee uit Portugaal, drie uit Sweden, en twee uit Vrankryk, haar alhier in den mond : twee verbrandden, d'anderen wierden genomen. En tusschen de Hoofden veroverde Capitein Wicht vier Koopvaarders met Zout.

Engelsche Vloot op de Hollandsche kust.

Neemt verscheidene Schepen.

Een tuimelgeest beroerde omtrent dezen tyd het Graauw in 't Vereenigd Nederland, gewoon d'aanleggingen der zaaken uit den uitkomst af te meeten, en de schuld van een kwalijkbeslaagden handel d'Overigheid op den hals te dringen. De Koopmanschap stond stil; en met die rust ook te gelijk de dagelijksche winst van den Arbeidtsman. Uit Enkhuizen scheen het onheil voort te spruiten. De keel der zee was toegestopt; en met eenen 't vaarwater voor haar Buizen, ten Haringvangst toegerust. Aan die Visscherye hing de welvaart van de Stad. *Men kon* (dus morde het gemeene volk) *noch handen noch voeten*

Onrust tot Enkhuizen.

 eeten.

1653. *eeten. Indien 't met d'Engelschen wel gemeend wierd, waarom kwam Tromp dan uit Zeeland niet te voorschyn? Waarom sloeg men den Vyand niet van de gaten voor Texel, die schip op schip aldaar wegsleepte? Zy lagen genoegsaam belegerd, en zagen een onvermydelijk bederf te gemoet*, enz. De Regenten, om den aanwas der verdere onheilen in hun geboorte te smooren, dachten zich met Soldaaten te voorzien. In een Kaag naderden ze bereedts de Stad: wanneer een gespuis van wrevelige Burgers, op de been gestapt, metter haast Raadhuis, poorten, wallen, en alle krygstuig in zyn geweld neemt. Van te toorens slingerden Oranje vaanen: want men begon nu sedert een wyl de Regeering zonder het Prinselijk gezag te wraaken. Op de Schepen, die de Krygsknechten aanvoerden, wierd met scherp los gebrand; en d'Overigheid afgezet. De Gevolmachtigden, benevens zyn Genade den Heer van Brederode, uit 's Graavenhaage derwaarts geschikt, om d'oproerigen, waar 't mogelijk, met zachte redenen weder tot hun behoorlijke plicht te brengen, bejegende men, buiten de poort gehouden, zo onbeschoft op den zeedyk, dat, indien het schelmstuk niet door beleefdheid was verhinderd, de karos en Heeren van boven neer in zee gedrongen zouden zyn geweest.

Ongenoegen doorgaans op d'Overigheid.

Na dit voorbeeld staken ook d'anderen d'ooren op; dies te gevaarlijker, dewyl het werk meerder schyn van billijkheid, en geen slechte aandryvers vond. 's Is kennelijk, hoe d'Onderdaanen, door een vermetele vrypostigheid, het roer der heerschappy gewoon zyn in de hand te neemen; inzonderheid als het schip van den Staat scherp by de wind moet zeilen. Die verwaandheid is by veelen, dat ze zich zeer gaarne een diepe weetenschap in landbestiering toeschryven, of ten minsten zonder weetenschap lichtelijk een landbestiering wraaken. Hoog zitten ze, die over het Volk het hoogste gezag voeren; maar hun handel echter word zeer naauw van naby door het Volk bezien, en veeltydts met een verkeerd oog. 't Moet byzonder wel uitvallen, als de Gemeente nergens misnoegen in vind: en naauwelijks is iemand zo gelukkig, dat hy niet en twist met zyn geluk. Door een wispeltuurige drift worden de gemoederen van onderzaaten meest omgewenteld, vermaakt

met

met geduurige veranderingen : van welke waarheid 't Vereenigd Nederland nu geen duistere blyken gaf. *Den oorlog tegens d'Engelschen* (dit was alhier de gemeene kreet) *wierd niet ernstig gemeend. d'Ingezetenen verarmden hand over hand. De neeringen verslapten van binnen; en de koophandel, buiten geschort, stond zorgelijke onheilen na zich te sleepen. d'Omtrek der Nederlanden, veel te ingekrompen voor zulk een ontelbaare menigte van inwoonders, kon geensins bestaan zonder toevoer uit andere gewesten : en waarom niet de magt gebruikt, daar magt was, om te gelijk met de zee de keel van den Staat open te houden? Wat zou het weezen, als men, tot het been toe uitgemergeld, voor de moetwil van lastige Nabuuren in onmagt lei? In 't gezicht van Texel wierden de Koopvaarders bestreeden en veroverd, en eigene Matroozen op de vleeschbank gebracht. Onze Vlooten, zo slecht voorzien van bootsvolk en geschut, waren geensins bestandig tegens de swaare Fregatten van den Vyand. Daar zy kogelgaten in de kielen, masten over boord, en 't want onbruik schooten, konden d'onzen niet eens toedraagen. Die echter met een onverschrikte dapperheid, swak vaartuig, en overmagtige wederparty, op half kans worstelden, wierden noch t'elkens door hun medgezellen verlaaten. Indien den handel ernst was, waarom zulke trouwlooze schelmen niet gestraft; op dat zich alle aan die voorbeelden mochten spiegelen, en eed betrachten, tot handhaaving van de gemeene welstand? God wist, hoe dit werk by de Staaten lag. 't Ging anders, toen een Stadhouder hun oppervoogdy binnen 't spoor der redelijkheid intoomde. Een veelhoofdige bestiering was wanschaapen, en menigvuldige verwarringen, verdeeldheden, en scheuringen onderworpen. Daar alle even veel meesters waren, liepen de zaaken veeltydts over dwars. d'Ongelijkheid, door de welke d'een boven den anderen uitstak, gaf de rechte gestalte aan een heerschappy. Hoe veel de tegenwoordige vryheid aan Oranje verschuldigd was, wist ieder een. Op dit Huis lagen de gronden van de zelve gevestigd. Zy waren aan den hemel een groote dankbaarheid schuldig, dat er een Afzetsel van dien stam, byna uitgestorven, overgebleeven was. Was het ooit voor Nederland kwalijk uitgevallen, zich onder de Nassausche regeering gevleid te hebben? Waarom het Kind niet gesteld in het ampt, 't geen de loffelijke daaden zyner Voorouders voor hem en de nakomelingen, door een onwederspreekelijk recht, verdiend hadden*, enz. 1653.

Dit smaalen lag in den mond van 't Graauw bestorven, zo uit-

1653. uitgelaaten met het heugelijk woord Oranje, dat het opentlijk, zonder omzicht, van de Staaten zeer schamper dorst spreeken, en den Tamboers, die 't Bootsvolk werfden zonder de gewoonlijke roep *in den naam des Prinsen van Oranje*, de trommels ontweldigen, of aan stukken snyden. Tegens die ongebondene vryheid wierd eerlang een Plakkaat rondom afgekondigd; mitsgaders (gelijk 'er altyd menschen zyn, die hun voordeel uit het algemeen nadeel beoogen) een ander tot verhindering van toevoer aan d'Engelsche Vloot, kruissende voor Texel en 't Vlie.

Trommelslagers aangerand.

d'Engelschen inmiddels staken herwaarts en derwaarts dicht by de Hollandsche kusten langs, en, ten trots, bezemen en schrobbers aan de stengen uit. Deze hoogmoed, te zeer in top gereezen, wierd door den hemel met een zachte geesseling gewroken. Van vier Schepen, te dicht op de wal vervallen, geraakten 'er drie aan de grond, en eindelijk aan stukken; en het vierde te naauwer nood met een gelukkige vloed van de Haaks. En voor Petten wierden ettelijke Booten 't onderste boven gesmeeten.

Trots der Engelschen voor de Hollandsche kusten.

Ondertusschen wierd met grooten yver gearbeid om 's Lands Oorlogsvloot te herstellen. Maar toen nū een groot, ja 't meeste deel, in Zeeland op nieuws toegerust was, wist men niet, hoe zich dat deel by 't Esquadre, 't geen in Texel wierd verzameld, of toegerust, en gereed lag om onder den Vice-Admiraal de Wit zee te kiezen, zoude voegen. Dit kon beswaarlijk geschieden, dewyl d'Engelschen zich noch omtrent Texel en de Hollandsche kust onthielden. Maar eindelijk liep Tromp met 's Landts Vloot, na zes weeken verblyfs in Zeeland, den zesden van Augustus in zee, sterk omtrent tachtig of negentig Zeilen; met een vast voorneemen van d'Engelschen op te zoeken, door hun Vloot heen te slaan, zich by den Vice-Admiraal de Wit te voegen, en alsdan gezamentlijk op hen aan te vallen, en, waar 't mogelijk, hen van de kust te dryven.

Tromp met de Hollandsche Vloot weder in zee.

Omtrent dezen tyd wierd ook door de Heeren Staaten Generaal, om het volk door hoop van belooning te meer aan te moedigen, by Plakkaat, getekend den 4. Augusti, en verordend om op ieder Schip voor de mast afgeleezen te worden, bekend gemaakt,

maakt, beloofd en verzekerd 't geen het volgende afschrift medebrengt. 1653.

DE Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden hebben by deze tegenwoordige tydts gelegentheid, om het Volk van Oorlog ter zée meer en meer te animeeren en encourageeren, ten meesten dienste van het algemeene lieve Vaderland, na rype deliberatie goed gevonden te belooven en te verzekeren, gelijk haare Hoog-Mogenden belooven en verzekeren mits dezen: Aan alle de geenen, welke eenig Vyandts Oorlogschip komen te abordeeren, enteren, en veroveren; dat de zelve Veroveraars zullen hebben en behouden, niet alleen het veroverde Schip, maar ook het gantsche gevolg en aankleeven van dien. Ende alle de geenen, welke het Schip van den Eersten Admiraal zullen komen te abordeeren, enteren, en veroveren, als vooren, zullen genieten boven het veroverde Schip, en het gantsche gevolg en aankleeven van dien, 10000 guldens: de Schepen van d'andere Admiraalen, 6000 guldens: en die van de verdere Opperhoofden van des Vyandts Vloot, 4000 guldens. Daarenboven, dat de geenen, die met een goede couragie vechtenderhand zullen komen af te haalen en over te leveren de Vlagge van boven den Eersten Admiraal, tot een prys zullen hebben 1000 guldens: ende van de Bovenvlagge van d'andere Admiraalen, ieder 500 guldens: Voorts van de volgende Vlaggen van de Voorstengen, ieder 250 guldens: Voor de Vlaggen van de Bezaansmast, ieder 150 guldens: Ende voor de Vlaggen van achteren, ieder 50 guldens.

Plakkaat tot aanmoediging der Matroozen, beloovende beloonigen voor het veroveren van d'Engelsche Schepen, en het afhaalen van de Vlaggen.

Doende ook eindelijk by dezen mede wel expresselijk waarschouwen alle Capiteinen, en andere Scheepsofficieren, in cas iemand van de zelven, boven vermoeden, met zyn onderhebbende Schip van de Vlagge mocht komen af te loopen, zonder consent of bevel van den Lieut. Admiraal van de Vloot van dezen Staat, dat de zelve daar over met de dood zullen worden gestraft, zonder eenige verschooninge. *Actum in 's Graavenhaage den 4den Augusti* 1653.

Weinige dagen daar na lieten ook haar Hoog-Mogenden een ordre en lyst, aangaande het onderhoud 't welk de geenen, die in 's Landts dienst ten oorlog te water verminkt kwamen te worden, by uitkoop zouden genieten, alomme bekend maaken; te weeten.

Ordre en lyst aangaande de beloøning der verminkten.

		guld.	stuiv.	penn.
1	Voor het verlies van beide de oogen.	1066.	13.	4
	Voor het verlies van een oog.	240.		
2	Voor het verlies van beide de armen.	1066.	13.	4
	Voor het verlies van den rechter arm.	333.	6.	8

 Voor

1653.

		guld.	ftuiv.	penn.
	Voor het verlies van den flinker arm.	266.	13.	4
3	Voor het verlies van beide de handen.	933.	6.	8
	Voor het verlies van de rechter hand.	266.	13.	4
	Voor het verlies van de flinker hand.	240.		
4	Voor het verlies van beide de beenen.	533.	6.	8
	Voor het verlies van een been.	240.		
5	Voor het verlies van beide de voeten.	333.	6.	8
	Voor het verlies van een voet.	160.		

En voor andere verminktheden omtrent de gemelde leden zoude ieder iets genieten, ter bescheidenheid van de Collegien ter Admiraliteit. Ook wierd beloofd, dat anderſints den verminkten een ryksdaalder 's weeks tot hun onderhoud toegelegt zou worden. Doch hier door verſtond men zulke verminkten, welken men onbekwaam zou vinden om zich te konnen geneeren, of iets tot hun eigen onderhoud te doen; gelijk (a) kort daar na in de vernieuwing dezer ordre wierd verklaard.

(a) 26 September.

De Nederlandſche Oorlogsvloot, als gezegt is, weder in zee geraakt, kwam den 7den. der gemelde maand Auguſtus, 's avondts, benoorden 's Graavezande, en zeilde tot voor Munſter; den 8ſten. 's morgens vroeg voorby Zandvoort, en geraakte ten acht uuren omtrent Egmond. Hier brachten de Buitenwachten den Lieut. Admiraal tyding, dat d'Engelſche Vloot vyf mylen Noord-ten-ooſten van hem was: en men begon ze ook kort daar na in 't gezicht te krygen. Ten elf uuren kreegen d'Engelſchen den wind, die Weſt-noord-weſt liep: weshalven Tromp geraaden vond Zuid-zuid-weſt over, en van hen af te wenden, om hen van Texel af te leiden, ten einde de Vice-Admiraal de Wit ruimte mocht krygen om met de zynen uit te komen. Doch eenige onbezeilde Schepen wierden van de beſtbezeilde Engelſche Fregatten dien zelven dag, 's avondts ten vier uuren, achterhaald; en men begon wederzyds ſchutgevaert te houden. Thans wachtte Tromp de Engelſchen in, en raakte met hun gantſche Vloot, ſterk omtrent honderd en twintig Zeilen, op de hoogte van Katwyk in een zeer vinnig gevecht. De weergalmen der aardſche donderen, te gelijk uit duizend trompen uitgedreeven, verbyſterden mal-

Zeeſlag omtrent Katwyk. 9 Auguſt.

kan-

kander in de duinen. Zandvoort en Egmond trilden t'elkens op hun vaste zandgronden, en scheenen zich veiliger tegens d'yzere klooten door het bolwerk der heuvelen. De zee loeide van angst; en zyn verwilderd geruisch zou door verbolgen onweer blyk van ontsteltenis hebben gegeeven, indien het niet door een schrikkelijker geraas verdoofd was geworden. De Zon verschool zich te mets voor den grouwel der Christenmoord; en eerlang taande de vyftiende Maan onder swavelachtige wolken. In deze duisternis wandelde nooit graager dood over den Oceaan. Naauwelijks vielen de moordyzers mis in zulk een dikke drang van vlootelingen. Zonder mikken boorden de kogels gaten door de kielen en zeilen: en terwyl matroos gints een lek stopte, of hier een touwwerk splitste, bonsden vaak geheele laagen zo afgryselijk gantsche zyden in, dat het geschut uit de roopaarden, 't volk aan gruis, 't want aan flenters, en 't schip aan spaanders vloog. Onder anderen wierden de Ruiter en de Vice-Admiraal Jan Evertsz. zeer fel aangetast; doch leeden weinig schade in hun volk: maar beide hun stengen wierden afgeschooten, en hun zeilen aan stukken. Tegen den avond kwam de Lieut. Admiraal Tromp hen te hulp; en de stryd duurde tot een uur na zon. Toen scheidden beide de Vlooten van malkander, zonder dat d'Engelschen eenig voordeel op de Hollanders hadden: en omtrent middernacht schreef de Lieut. Admiraal Tromp dezen zyn laatsten brief aan de Heeren Staaten. 1653.

HOOG-MOGENDE HEEREN,

MYn laatste is geweest van gisteren avond ten 8 uuren voor Scheveling en, de wind Z. West zynde, waar mede wy zeilden tot 's morgens langs de zeekusten. Huiden morgen ten 8 uuren waren wy omtrent Egmond. Een weinig daar na kwamen de Capiteinen van de Buitenwachten aan boord, zeggende, dat zy 's Vyandts Vloot hadden zien leggen voor Texel, omtrent vyf mylen N. ten Oosten van ons. Wy hielden onze cours na haar toe. Omtrent ten 11 uuren liep de wind W. N. West, waar mede zy d'avantage van de wind kreegen; en wy beraaden wierden van haar af te wenden, om haar van de gaten van Texel te leiden, ten einde de Schepen van Oorlog aldaar mochte ruimte krygen om by weer en wind buiten te komen om te conjungeeren, en, by den anderen zynde, den Vyand vive force t'attaqueeren. Maar alzo wy eenige onbezeilde Schepen in onze Vloot hebben, daar haare hardbezeilde Fre- Brief van Tromp aan de Staaten Generaal.

1653. gatten ten half zessen bykwamen, en begonden te kanonneeren, sterk zynde omtrent 120 Zeilen, klein en groot, hebben haar ingewacht, en zyn in een generaal Combat geraakt tot omtrent half tienen, zonder dat zy, God lof, eenig merkelijk voordeel op ons hebben gehad, noch wy op haar, zo wy hebben konnen zien. Zy hebben noch d'avantagie van de wind, en blyven by ons: hoe 't morgen zal afloopen, zal de tyd leeren. Wy bidden God, dat hy gelieve 't zelve uit te laaten vallen t'zyner eere, dienst, en reputatie van ons lieve Vaderland. Hadden wy het Secours uit Texel by ons, naar menschelijk oordeel laat het zich aanzien, dat wy haar met reputatie van de kusten zouden dryven. Wyders zullen niet manqueeren alles te doen, 't geen een Eer-en Eedlievende Persoon zoude konnen doen: waar op uwe Hoog-Mogenden zich konnen verlaaten. *In 't Schip Brederode, den 8 Augusti 1653. omtrent de lengte van Katwyk, 3 mylen van 't land, 's nachts ten 12 uuren.*

M. HARPERTSZ. TROMP.

P. S. Naar het afschryven van dezen, komt ten 12 uuren een Pink aan boord, met een Bode, die my behandigt uwer Hoog-Mogenden Missive en Resolutie van huiden, daar nevens Copye van zekeren brief van de Heeren uwe Gedeputeerden, op de Helder zynde tot uitrusting van de bewuste Schepen van Oorlog, tot onzer narichting: en alzo de wind N. West is, konnen ze daar mede uitkomen naar oordeel van de Lootsluiden hier zynde. Hoope, die morgen tot onzer assistentie zullen uitkomen.

Den volgenden dag kon men het gevecht niet hervatten, wegens de sterke wind; 't geen den Nederlanders tot groot voordeel strekte: want dit gaf aan den Vice-Admiraal de Wit (door de Gemachtigden der Staaten Generaal, welke van de vyandlijke bejegening tusschen Tromp en d'Engelschen voor Wyk en Egmond bericht hadden gekreegen, daar toe aangeperst) tyd en gelegentheid om met de Schepen, in Texel leggende, buiten te komen. Hy liep 's nachts na den stryd, omtrent ten 12 uuren, door het Spanjaards Gat in zee, tusschen veertig Lootsbooten, voerende ieder een lantaarn, dewyl de tonnen opgenomen waren.

De Wit loopt uit Texel in zee.

Den 9den. 's morgens ten zes uuren, was de Lieut. Admiraal Tromp, op de hoogte van Schevening, met eenige Schepen een groot stuk in den wind voor uit, en loste verscheidene schoo-

ten op d'Engelschen: doch zy wierden hem te swaar. Thans wendde hy 't na de Ruiter, en zeilde Noord-noord-oost over. Men had toen te veel windts om te vechten. Dus kwam 's Landts Vloot met ruuw weder weer voor de Maas. De wind was Noord-west; en d'Engelschen zeilden met de Nederlanders te loefwaart in hun water. Omtrent den middag begon men de Vloot, onder de Wit uit Texel geloopen, in 't gezicht te krygen, sterk zeven en twintig Oorlogschepen en vier Branders. Dezen voegden zich 's avondts ten vyf uuren, in 't gezicht van d'Engelschen, die het niet en konden beletten, by 't gros van 's Landts Vloot. Tromp, nu sterk honderd en zes Zeilen, wendde het straks op d'Engelschen aan, die, hem ziende genaaken, terstond afweeken. Hy volgde hen den gantschen nacht met een vlakke koelte uit den Noord-west-ten-westen. Den volgenden dag, den 10den. van Augustus, zynde een Zondag, geraakten de Vlooten voor de Maas weer aan malkander, omtrent vyf mylen in zee, op de hoogte van ter Heide of Schevening. De Lieut. Admiraal Tromp voerde de rechter, en de Commandeur de Ruiter de slinker vleugel. De Vice-Admiraal Jan Evertsz. was in 't midden. De Vice-Admiraal de Wit en de Schout-by-Nacht Pieter Florisz. hadden d'achtertocht.

1653.

Voegt zich met zyn Schepen by 's Landts Vloot.

De Vloot, aldus in vyf Esquadres verdeeld, zakte tusschen Schevening en ter Heide temets op d'Engelschen af, en bracht het 's morgens ten zeven uuren aan den Vyand. De wakkere Tromp, tusschen hem ingeboord, rukte met 's Landts Zeemacht dwars door zyn slagorders heen. Nooit is schrikkelijker begin van een Zeestryd gemaakt. Voor den eersten torn ging de zon terstond t'schuil onder de dikke dampen des buspoeders. De slagen van 't geschut deeden het strand daveren, en, tegen de duinen aangeklerst, wierden door een naare weergalm, tot verdubbeling der grouwelen, te rug gekaatst. Het water rees eerlang met een roodgeverwde schuim, en verbergde in zyn afgrond mannen en schepen. Een maal was nu Tromp door d'Engelschen heen geboord, met zodanig een voordeel, dat de zegen alreedts op het overswenken na de Hollanders stond. Hy hervat derhalven den torn, voor de tweede maal tegens de dikste vyandlijke drommen ingestooven, en

Zeeslag by ter Heide en Schevening.

 ver-

1653. vergat noch de plichten van den dapperſten Admiraal, noch die van den rapſten Matroos. Nu vloog hy op de hut, en bezag door een verrekyker, hoe zich den handel rondom toedroeg: dan na beneden, en ſtak zyn Scheepsvolk een hert onder den riem. Ondertuſſchen, diep in een drang van Vyanden verward, en ziende dat hy van niemand onderſteund wierd, zei hy uit misnoegen: *Zal'er wat gedaan worden, ik moet voorgaan: niemand komt my 't werk afneemen: Beſtevaar moet het ſpits afbyten.* Door den rook kon men zyn Schip by wylen niet zien. Dicht langs hem heen ſchoof inmiddels al ſchietende d'Engelſche Schout-by-Nacht, ingevolgd van ettelijke Fregatten. Uit het darde in dien rang kwam de noodſchikkelijke kogel, die den nooit volpreezen Zeevoogd, neder treedende van de hut, om order op 't geſchut te ſtellen, onder de ſlinker tepel door het hert boorde. 't Geval ſcheen eenigſints medelyden te hebben met het droevig ongeluk. Op dat Tromp niet ongewroken zoude ſterven, en niemand overblyven, die zich de eer van zo beruchten dood kon toeſchryven, lei een Soldaat uit *Brederode* aan, en trof den Capitein van het gemelde Fregat, terwyl hy met den ſabel in de vuiſt op de kampanje ſtond te braveeren, zo wis, dat hy lenvenloos van boven neder plofte. De Hollandſche Zeevoogd, in de hut op kuſſens nedergelegt, gaf ook in weinig oogenblikken den geeſt; na zyn Matroozen vermaand te hebben, dat ze met kloekmoedigheid zouden vechten; en God gebeden, dat hy zich over zyn ziel, en de geenen die onder zyn bevel ſtonden, wilde erbarmen. Eenigen verhaalen, dat hy, voelende zich geprangd door den uiterſten nood, tot de zynen zeide: *Ik heb gedaan: houd goeden moed.*

Tromp met een musketkogel dood geſchooten.

Ondertuſſchen geraakte het Schip *Brederode* door den Vyand; en 't gros der Vloot aldaar by malkander. Volgens 't beſtemde teiken, wachtte ieder na den bloedvlag achter uit het gemelde Admiraalsſchip, om d'Engelſchen gelykerhand op 't lyf te vallen, en te enteren: wanneer de Hoofdbevelhebbers geſeind wierden aan boord te komen. Dezen, verſlagen door de dood van den Zeevoogd, vonden raadſaamſt het ongeluk te verſwygen; belaſtende den Capitein, de vlag te blyven voeren. Thans keerde ieder, zonder tyd te verliezen, weder na

zyn

zyn Schip, en in den stryd. Hier toonden ze d'uiterste proeven 1653.
van dapperheid, en van het gevoelen, 't geen ze over het verlies van hun Admiraal hadden; slaande ten darde maal door d'Engelsche Vloot heen. Maar het ongeluk wilde, dat het Schip van den Vice-Admiraal Jan Evertsz. aan wien na de dood van Tromp het opperbevel om over de Vloot was bevolen, zo reddeloos wierd geschooten, dat hy, om niet in 's Vyandts handen te vallen, zich met seventig dooden en gekwetsten na de Maas moest laaten sleepen. De Ruiter, die weder met het Schip 't *Lam*, voerende tusschen de dartig en veertig stukken, en honderd vyftig man, geduurig in 't heetst van den stryd was geweest, en zo dapper vuur gaf, dat geheele Esquadres van d'Engelsche Vloot voor hem plaats maakten, had van al zyn volk de helft niet gezond overgehouden, maar drie-en-veertig dooden en vyf-en-dartig gekwetsten. Zyn fokkemast en groote steng raakten over boord; en 't was alles aan stukken wat 'er op stond, behalven de bezaansmast. Al zyn krijgsbehoefte was verschooten, uitgenomen 700 pond kruid, en weinig scherp. In dezen staat dan niet langer zee konnende houden, wierd hy eindelijk door den Capitein Klaas Aldertsz. van Hoorn uit den vyand, en van daar na de Maas gesleept. Met den Engelschen Admiraal haperde het ook niet weinig. Twee Branders leiden hem ter wederzyde zo gelukkig aan boord, dat de vlam geswind in zeilen, 't want, en voorschip vatte. Ettelijken begaven zich alreedts zeewaart; en anderen, benevens den Hopman Peacok, verstikten. Capitein Bitter inmiddels verzag die kans niet, als die den machteloozen t'elkens een dichte buy kogels toejaagde. Maar de laatste Brander, al te traag aangaande, dreef, los geraakt, lywaart af. Toen kreegen d'Engelschen weder moed, en eindelijk het vuur uit. Immers zo zeer lag de *St. Andries* in 't onderspit; dobberende, door Pieter Florisz. bevochten, een geruimen tyd in onmagt: maar ten laatsten tot op 't hol toe afgebrand, zou hy buiten twyfel in de loop zyn gebleeven, indien niet twee anderen hem weg hadden gevoerd. Met een merkelijk getal van Matroozen was de Bevelhebber Thomas Grave in de vlam gesneuveld. Tegens drie Engelschen weerden zich mannelijk Johan de Haas op de *Roozekrans*: want

Jan Evertsz. wegge-sleept.

De Ruiter wegge-sleept.

mast-

1653. maſt- en zeilloos, en verſwakt van volk (dewyl niet weinige over boord ſprongen, door den Vyand gebergd, vermits het Schip in lichte brand ſtond) redderde hy 'er zich echter door, en bracht het wrak behouden voor Goeree. Hoyen Cocx, van wien wy ter gelegentheid van het Fregat de *Fenix* meermaalen hebben geſprooken, en Niklaas Zanger leverden malkander zulk een hardnekkigen ſtryd, dat de *Fenix* onder den een, en *Weſtkappel* onder den ander wegzonk. Gerbrand Schatter, tuſſchen de voortocht van Monks Eſquadre beneepen, ſtond pal tegens d'aanvallers: en indien zyn *goude Dolfyn*, byſter doornageld en zonder zeilen, niet ten laatſten te gronde had gegaan, hy zou het den Vyand duurder betaald hebben gezet. Een eerbiedig medelyden ſcheen deze met zulk een dapperheid te hebben: want terwyl het Schip te mets ondergehaald wierd, liep een Fregat op zyde, en bergde het volk. Doch ongelukkiger was de vanger dan de gevangene; als die binnen weinig uuren ſchip, leven, en matroozen verloor: daar Schatter behouden op een ander overſtapte. Onder de geenen, die zich meer in deze gelegentheid manhaftig kweeten, wierden ook geteld de Commandeur de Wilde, en de Capiteinen Marreveld, Swart en van Kampen. Omtrent twee uuren na den middag ſcheidden de twee Vlooten een weinig van malkander, na dat de Hollanders tot vier maalen door de Vyanden hadden heen geſlagen; waar door de maſten van verſcheidene Schepen aan wederzyde buiten boord vielen. Ook raakten eenige Schepen in den brand: een Engelſch Schip ſprong in de lucht: anderen zonken, enz.

Van ter Heide, Schevening, Katwyk, Noordwyk, Zandvoort, en die gantſche ſtreek langs, wierd de bloedigen arbeid der twee beruchtſte Volkeren onderſcheidentlijk aangeſchouwd. Door den Weſtelijken wind ſchokten nu beide de Vlooten dicht na de Hollandſche wal. Ten negen uuren, 's avondts, ſchoot hy Weſtelijker om; en de Vyand deinſde geduurig achterwaarts. 't Begon toen hoe langer hoe ſlechter met hem uit te zien. Voorby Katwyk en Schevening na de Noord zachtjes voortgedreeven, met de Nederlanders op den rug, geraakte hy op zeven vademen waters: terwyl dezen in vier Haringbuizen toevoer van volk, dartig duizend pond bus-

De Vlooten onder de wal.

kruid,

kruid, en ander krijgsgereedschap, doch een nadeeliger wind, 1653.
kreegen. Om de koelte te gunstiger t'onderscheppen, aerzelen ze derhalven een weinig: maar de vloed, ingegaan, zet de Vlooten onder Goeree. Tot elf uuren in den nacht hieldenze schutgevaert, te mets door een Zuid-westen wind na Texel gevallen: wanneer d'Engelschen by de wind westelijk opstaken, en te gelijk styf twintig Nederlandsche Capiteinen tommelings uit de slagorde na Texel. De Maan scheen zo helder, dat de Vyand die trouwloosheid in 't oog kreeg, en hier door versche moed. Vyftig meest beschadigde Schepen liepen uit de ly Noord-oost aan, en anderen by de banken langs; schreeuwende den Zandvoorders toe: *'t was alles verlooren.* Op dit gedommel zakten uit d'achterhoede dartig van de minst ontredderde Zeilen der Engelschen af. Met een verswakt Hoofdgedeelte dekte Pieter Florisz. in de hinderhoede 't Admiraalschip *Brederode*, 't geen lichtelijk in de loop gebleeven zou zyn, indien hy 't spits niet afgebeeten, en den fellen indruk geschort had, te meer alzo het, door 't verlies der groote mast in den tweeden torn, logger in 't wenden, en onmagtiger tot tegenweer dobberde, genoegsaam ten doel gesteld voor 't belang van den gantschen stryd, als of aan *Brederode* de eer van den bevochtenen zegen te winnen lag. Ruim drie uuren duurde de najagt. De Vice-Admir. de Wit had verscheidene schooten na de wykende Schepen gedaan, op dat ze zouden wenden; doch te vereeefs. Hy seinde dan het overige der Vloot by een, geide de zeilen op, en liet de marzeils loopen ter halver steng. Deze voorbereidingen verbaasden mogelijk d'Engelschen. Zy wendden op de hoogte van het Adelijk Huis Brederode de stevens scherp by de wind, en zetteden 't na hun kusten; konnende niet lichtelijk de streek missen, dewyl des nachts de vlam der Schepen, onbekwaam om na Engeland te sleepen, en derhalven aangesteeken, hen van verre in d'oogen flikkerde. De Wit vond zich dan des anderen daags morgens zonder vyand voor Wyk, en zeilde met zyn byhebbende Schepen na Texel.

Trouwloosheid van eenige Nederlandsche Capiteinen.

Engelschen wenden af, en verbranden eenigen van hun Schepen.

De Slag stond den Nederlanders op de volgende Schepen.

Schade der Nederlanders.

1. Hollandia, Capt. Evert Jansz. hy gebergd.
2. De Vergulde Dolfyn, gezonken, Capt. Gerbrand Schatter, hy

1653.

hy gebergd.

3. De Mercurius, gezonken, Capt. Hendrik Bitter, hy gebergd by de Hollanders.
4. . . . . . . Capt. Taneman, van Enkhuizen, hy gebergd.
5. 't Wapen van Zeeland, gezonken, Capt. Cornelis Evertsz. hy gebergd.
6. Westkappelen, gezonken, Capt. Klaas Jansz. Zanger.
7. d'Eendracht van Zierikzee, verbrand, Capt Andries Veertien.
8. Zevenwolden, gezonken, Capt. Frederik Stellingwerf.
9. . . . . . . Capt. Jonge Bankert.

Doch van deze negen Schepen was meest al het volk by d'Engelschen gebergd, alzo zy onder der zelver Esquadres te gronde gingen; en aldus hadden zy meer als zeven honderd gevangenen bekomen. Behalven drie anderen, was *Brederode* geweldig beschadigd. Vyftig hadden dapper aan den man geweest: veertig anderen minder gevaar uitgestaan. Op vyf honderd wierden de dooden, en op zeven honderd de gekwetsten geschat.

Schade der Engelschen.

d'Engelschen lieten 'er zitten de *Fenix*, *Eikenboom*, *Jaager*, *George*, *Prosperiteit*, *Tullipa*, *Poortland*, *Draak*, *Laurier*, *Willem*, en de *vergulde Haan*. Om hun aftocht niet te belemmeren, staken ze 't vuur ook in acht onbruikbaare anderen. *Monk*, de lendenen nasleepende, was al bytydts uit den Slag gesleept. Onder hun dooden, welker getal op zes honderd begroot wierd, waren de Schout-by-Nacht *Graves*, Capt. *Peacok*, *Edmond Chapman*, *John Tailor*, *William Newman*, *Hoyen Cocx*, en *Krips*. De zieken en gekwetsten beliepen weinig minder als dardehalf duizend. Dit getal vermeerderden de Schout-by-Nacht *Lauson*, Capt. *William Rous*, *Holland*, *Joseph Cubit*, *John Stekes*, en anderen. d'Ontredderdste Schepen, als de *Triumphe*, *Andries*, *Assurantie*, en voornaamste Fregatten waren na Jarmouth, Dover, Harwits, Selbay, en inzonderheid na Chattam op den Teems gesleept. Veertig hielden zee, zes myl van de wal, met alle behoeftigheden uit Jarmouth gestyfd.

Engelsche snoeveryen.

In Engeland wierd ondertusschen geweldig breed van dit werk opgegeeven, en ten dien einde uitgestrooid, dat vier-en-twintig Schepen voor Texel de verminkte Nederlandsche Vloot bezet hielden; werwaarts noch veertien anderen tot een

rugsteun in aantocht waren. En om de verzierselen te beter te bewimpelen, kwam door den druk aan den dag een lyst van der zelver gesneuvelde Schepen, drie-en-vyftig in 't getal. Monk kreeg een goude keten; en Pen en Lauson ieder een zilvere penning. 1653.

De Hollanders daarentegen verstonden, dat zy den zegen hadden bevochten; dewyl ze hun oogmerk in 't voornaamste hadden bereikt, en d'Engelschen genoodzaakt hun kusten en havens, die ze te vooren, ettelijke weeken lang, gelijk als belegerd hielden, te verlaaten: want men wist, dat ze des nachts tusschen Zon- en Maandag na Engeland waren geweeken. Nederlanders schryven zich d'overwinning toe.

't Lijk van den Hollandschen Admiraal, op de Helder aan land gezet, wierd door een koets langs het strand na 's Graavenhaage gevoerd; en wyders te water op den 5den. September na de Stad Delft, en aldaar in het Koor der oude Kerk in een nieuwe kelder ter aarde gezet. De Lykstaatsie droeg zich aldus toe. De Guarde der Staaten van Holland trad voor aan, sterk 400 man, met sleepende vaandels en pieken, de trompen der musketten na d'aarde gekeerd, en de trommels met rouwlaken bekleed. Thans volgden vier Trompetters; en achter de zelven een Man in 't volle harnas, verbeeldende d'Admiraliteit: wyders d'Admiraals groote Vlag, de kleine Standaard, 't gesneeden Wapenschild, d'yzere Handschoenen, de gepluimde Helm, de Ridderlijke Spooren, en Degen. Even voor het Lijk, met zyn Wapenen behangen, en een lang swart kleed, by Zeecapiteinen aan de slippen opgevat, wierd het Rouwpaard geleid. In d'eerste orde na de baar zag men d'Admiraliteitsheeren, en terstond achter hen de drie Zoonen van den Admiraal, mitsgaders zyn Swagers en naaste Bloedverwanten: hier aan de Staaten Generaal, den Raad van Staaten, de Staaten van Holland, den Hoogen Raad, 't Hof en de Rekenkamer van Holland: en eindelijk de Magistraat, Predikanten, Kerkenraad, en Burgers van 's Graavenhaage. Tusschen de traanen der gemeente aldus aan de schuit gebracht, voer het na Delft, alwaar het door vier Vaandels gewapende Burgers ontfangen, en onder een drievoudige salvo in de gemelde Kerk ter aarde besteld wierd. Lykstaatsie van den Admiraal Tromp.

1653.

Staaten verordenen een somme van 10000 guldens tot een Tombe.

Doch om 's Mans geheugenis aan d'onsterfelijkheid te wyen, schikten de Staaten Generaal een somme van tien duizend guldens tot het oprechten van een prachtige Tombe; waar af wy de beschryving en het afbeeldsel te liever hier invoegen, om dat ze ook het ligchaam van den Held, die het onderwerp van deze Historie maakt, besluit: rustende aldus twee der dapperste Mannen, welken den Oceaan ooit heeft gedraagen, en wier naam alleen de vyanden deed sidderen, na hun dood by malkander.

Beschryving van de zelve.

Deze Tombe, geordonneerd door den voortreffelijken Bouwmeester Jakob van Kampen, staat op een verheven Pedestal, welkers Lystwerk onder en boven van wit marmer, en het midden van toetssteen is. 't Voornaamste van dit Pedestal komt uit de muur vierkant uitsteeken, en is van vooren met een wit marmersteene Plaat ingelegt, waar op zich zeer konstig uitgehouwen vertoont de laatste Zeeslag van den overleedenen Held, daar hy in kwam te sneuvelen. De zyden, na de muur inwykende, zyn vercierd met Lauwerkranssen en Festonnen van kinkhoorns en schelpen, gemaakt uit wit marmer. Op het Pedestal legt het Beeld van den Admiraal, in 't volle harnas, rustende met het hoofd op een stuk Kanon, en met het ligchaam op 't Roer van een Schip. Achter het gemelde Beeld ziet men een groote vierkante witte Marmersteen, houdende in haar bovenste gedeelte beslooten een Toetssteen, behelzende in goude letteren zyn Grafschrift, 't geen hier na zal volgen. Onder het zelve vertoonen zich op de gemelde witte marmersteen, zynde Basreleven, verscheidene Kindertjes, zeer konstig uitgehouwen: waar af men voornaamentlijk het oog moet slaan op twee, staande achter het Beeld van den Admiraal, vlak in 't midden; houdende het een 't Wapen der Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal, en het ander dat der Groot-Mogende Heeren Staaten van Holland en Westvriesland; en hebbende aan wederzyde en voor zich eenige Heirhamers en Bylen, Spiessen, antyksche Schilden, en meer andere soorten van Romeinsch Krygsgeweer. Aan de slinker zyde, na het voeteneinde van het Beeld des Admiraals, ziet men een gepluimde Helmet op een stuk steens buiten uitsteeken. Boven

de

de gedachte Wapens houd een vliegend Kind een Scheeps-kroon; waar boven noch een ander in een Rolletje met uitgestrekte armen deze tweezinryke Vaerzen vertoont. 1653.

URBS PHOEBI CINERES JACTAT, SED CURRUS HONORES,
INGREDITUR QUOTIES, EGREDITURQUE MARI.

Dat is,

Apolloos Stad met 't Graf, zyn Kar met d'Eerepraalt,
Zo dik zy 's morgens ryst, en 's avondts nederdaalt,

Rondom ziet men noch eenige andere Kinderen sweeven, schynende met bazuinen en fluiten geluid te maaken. Ten wederzyde van dit Basreleve komen toetssteene staande Naakten; en aan wederzyde van de Tombe vertoont zich, uit wit marmer gehouwen, veelerhande Romeinsch Wapentuig: waar boven, dwars over al het werk heen, een swaare wit-marmere Lyst komt te leggen, draagende het volle Wapen van den Admiraal, zeer treffelijk uit wit marmer gehouwen, door den Koning van Vrankryk, Lodewyk den XIII. met zeer groote eer Adelijkerwyze aan hem gegeeven, wanneer hy in den jaare 1639. over den vermaarden Slag van Duins zegenpraalde. Aan wederzyde van het Wapen ziet men een Triton, blaazende op kinkhoorns, en om 't lyf behangen met mos, schelpen, en zeegewas; en nevens ieder der zelven een Dolfyn, besluitende d'uiterste hoeken van het werk. 't Grafschrift, daar hier boven eenig gewag af gemaakt is, luid als volgt.

ÆTERNÆ MEMORIÆ.

QUI BATAVOS, QUI VIRTUTEM, AC VERUM
LABOREM AMAS,
LEGE AC LUGE.

BATAVÆ GENTIS DECUS, VIRTUTIS BELLICÆ FULMEN, HEIC JACET. QUI VIVUS NUNQUAM JACUIT, ET IMPERATOREM STANTEM DEBERE MORI EXEMPLO SUO DOCUIT. AMOR CIVIUM, HOSTIUM TERROR, OCEANI STUPOR.

1653. MARTINUS HARPERTI TROMPIUS.

QUO NOMINE PLURES CONTINENTUR LAUDES, QUAM HIC LAPIS CAPIT SANE ANGUSTIOR, ET CUI ORIENS ET OCCIDENS MARE MATERIA TRIUMPHORUM, UNIVERSUS ORBIS THEATRUM GLORIÆ FUIT; PRÆDONUM CERTA PERNICIES; COMMERCII FÆLIX ASSERTOR; FAMILIARITATE UTILIS, NON VILIS. POSTQUAM NAUTAS ET MILITES, DURUM GENUS, PATERNO ET CUM EFFICACIA BENIGNO REXIT IMPERIO; POST L^m. PRÆLIA, QUORUM DUX FUIT, AUT PARS MAGNA; POST INSIGNES SUPRA FIDEM VICTORIAS; POST SUMMOS INFRA MERITUM HONORES: TANDEM BELLO ANGLICO TANTUM NON VICTOR, CERTE INVICTUS, X AUGUST. ANN. ÆRÆ CHRISTIANÆ CIϽIϽCLIII. ÆTAT. LVI. VIVERE AC VINCERE DESIIT. FOEDERATI BELGII PATRES HEROI OPTIME MERITO.

M. P.

Dat is.

Ter eeuwige Gedachtenis.

Gy die de Bataviers, de deugd, en den rechten arbeid bemint; leest en treurt. 't Cieraad van het Batavische Volk, de Bliksem der Oorlogsdapperheid, legt hier, die leevende nooit gelegen, en door zyn voorbeeld geleerd heeft, dat een Krygsoverste staande behoort te sterven: de Liefde der Burgers, de Schrik der Vyanden, en de Verbaasdheid van den Oceaan, MARTEN HARPERTSZ. TROMP. *onder welken naam meerder lofstuitingen begreepen zyn, als deze kleine Steen kan bevatten; dien de Oost-en West-zee tot een stoffe van Triumfen, de geheele Wereld tot een tooneel van Glorie verstrekt heeft; het zeker bederf der Zeeroovers; de gelukkige Verdediger van den Koophandel; door zyn gemeenzaamheid nut, niet veracht: na dat hy de Matroozen en Soldaaten (een onstuimig volk) met een vaderlyke en recht goedertierene heerschappy bestierd had, heeft*

heeft eindelijk (na vyftig Zeeslagen, waar af hy het Opperhoofd, of ten minsten een der voornaamsten geweest is; na ongeloofelijke victorien; na de hoogste eerbewyzen, doch echter beneden verdiensten) in den Engelschen Oorlog, indien niet overwinnaar ten minsten onverwonnen, den 10[den]*. Augusti van het jaar onzes Zaligmaakers 1653. ter ouderdom van 56 jaaren, opgehouden te leeven en te verwinnen. Ter gedachtenis van het welk de Vaders der Vereenigde Nederlanden dit Gedenkteken voor den welverdienden Held hebben doen oprechten.* 1653.

Onder aan de voet van de Tombe leest men de volgende Vaerzen, door den Nederduitschen Poëet J. v. Vondel op de dood van den Zeeheld gepast.

HIER RUST DE ZEEHELD TROMP, DE DAPPERE BESCHERMER
DER ZEEVAART EN DER ZEE, TEN DIENST VAN 'T VRYE LAND,
DAT 'S MANS GEDACHTENIS BEWAART IN 'T KONSTIG MARMER,
ZO LEVENDIG GELYK HY STIERF VOOR HOLLANDTS STRAND;
BELUID MET MOORDGESCHREY, EN DOND'REN VAN KARTOUWEN,
DAAR GROOT BRITANJE, IN BRAND, AL 'T WATER VIEL TE KLEEN:
HY HEEFT ZICH ZELV' IN 'T HERT DER BURG'REN UITGEHOUWEN;
DAT BEELD VERDUURT DE PRACHT VAN GRAF EN MARMERSTEEN.

Met een ander Grafschrift vereerde hem den Heer Professor Thysius, 't geen wy den Leezer hier ook mededeelen.

Grafschrift door den Professor Thysius ter eere van Tromp gemaakt.

QUI PATRE, VIRO FORTISSIMO, AC HEEMSKERKANA QUOQUE AD GADES EXPEDITIONE INCLYTO, QUIQUE ET IPSE PATRIÆ VITAM IMPENDIT, GENITUS, AB IPSA STATIM ADOLESCENTIA PER DISCRIMINA MULTA, AC MARIA, VARIE TRACTUS ET EXERCITUS, CAPTUSQUE ALIQUANDO, ET OB MARITIMARUM RERUM SINGULAREM SCIENTIAM IPSIS ETIAM HOSTIBUS ÆSTIMATUS, SED INTER ET MINAS AUT PROMISSA HORUM INGENTIA FIDUS SEMPER PATRIÆ AC CONSTANS, LIBERTATI AC PATRIÆ REDDITUS, HUIC JUVANDÆ TOTUM SE DEDIT, ET TANDEM AD PRÆFECTURAM MARIS ADMOTUS, QUAM SEPTEMDECIM FERE ANNORUM NON TAM SPATIO', QUAM ADMIRANDIS SUCCESSIBUS, NOBILEM FECIT, POST DUINKERKANORUM VIM SÆPIUS, IMPRIMIS AD MARDICUM, FRACTAM, POST HISPANORUM MAGNI TERRORIS CLASSEM REPRESSAM, POST EANDEM IN CANTII LITTORE DISSIPATAM, GESTAQUE ALIA, VI HOSTIUM AC MANU PLERUMQUE MINOR, SED VIRTUTE, ANIMO, AC AUSU SEMPER MAJOR, INTERRITUS, INVICTUS, TANDEM MARITIMO CUM ANGLIS BELLO REPUBLICA PRÆTER EXPECTATIONEM NUPER ILLIGATA, DUM NEQUE HOSTIBUS PARCIT NEQUE SIBI, PUBLICI EGREGII BONO DEVOTUS, GLANDE PLUMBEA PERCUSSUS VICTOR OCCUBUIT, ET INSIGNEM HOSTIBUS CLADEM AC TERROREM, MAJOREM TURBATO MARI SECURITATEM, PATRIÆ INGENS DESIDERIUM SUI, SIBI GLORIAM NOMINIS IMMORTALEM, SE REI MILITIÆQUE NAVALIS PERITIÆ, FIDEI PRO REPUBLICA, PRUDENTIÆ,

1653. FORTITUDINIS, MAGNANIMITATIS AC CONSTANTIÆ NOBILISSIMUM EXPRIMENDUMQUE POSTERIS EXEMPLUM RELIQUIT, HOC MONUMENTUM INGENTIUM MERITORUM ERGO FOEDERATORUM BELGARUM ORDINES POSUERE.

In 't Nederduitsch aldus.

Die van een zeer dapper Man, ook beroemd door den Tocht van Heemskerk na Gibraltar, en die ook zelve zyn leven voor het Vaderland opgeofferd heeft, gesprooten, van zyn kindsheid af door veele gevaaren, en Zeeën, op verscheidene wyzen gesold en getobt, ook meer als een maal gevangen, en ter oorzaak van zyn byzondere kennis in zeezaaken van de Vyanden zelfs geacht is geweest, maar in het midden van hun dreigementen altyd getrouw en standvastig voor het Vaderland gebleeven, daar na weder der Vryheid en den Vaderlande hersteld, zich, om het zelve by te staan, geheel en al overgegeeven, en eindelijk tot Zeevoogd gevoorderd, het zelve Ampt den tyd van byna zeventien jaaren door verwonderlijke gevolgen vereedeld heeft: na dat hy het geweld der Duinkerkers, voornaamentlijk by Mardyk, menigmaal verbroken; na dat hy de Spaansche verschrikkelijke Vloot gestuit, de zelve aan de Kentische kust verstrooid, en andere daaden had uitgerecht; in kracht en macht meestentyd minder, maar in dapperheid, moed en bestaan altyd meerder als de vyanden, onverschrokken, onverwonnen; eindelijk, zynde dezer Staat met een Oorlog ter zee buiten verwachting tegens Engeland ingewikkeld, terwyl hy noch de vyanden noch zich zelven spaart, het algemeen best geheelijk toegedaan, door een musketkogel overwinnaar geveld is, en den Vyanden een zeer groot verlies en schrik, d'ontroerde Zee een grooter veiligheid, en het Vaderland een uitsteekende droefheid over zyn dood, zich zelven een onsterfelijke roem toegebracht, en zich tot een zeer treffelijk voorbeeld van Zeemanschap, trouw voor den Staat, voorzichtigheid, dapperheid, kloekmoedigheid en standvastigheid gesteld en nagelaaten heeft. Dien hebben de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden dit Gedenkteken ter oorzaak van zyn groote verdiensten opgerecht.

Dit Grafschrift, het eerste opgesteld, meende men dat de plaats bekleed zou hebben: doch om wat reden zulks achter wege zy gelaaten, is ons onbekend.

Wyders: men mag van dezen doorluchtigen Zeeheld recht zeg-

zeggen, dat hy zelve door zyn dapperheid en verdiensten zyn fortuin had gemaakt. Hy was geboren in den Briel in den jaare 1597. en maar negen jaaren oud toen hy onder zyn Vader, den Capitein Harpert Martensz. Tromp, ter zee begon te vaaren; met wien hy thans den vermaarden slag van den Admiraal Heemskerk voor Gibraltar bywoonde. Eenigen tyd daar na met zyn Vader op een tocht na Cabo Verde of Guinea gegaan zynde, raakte dezen aldaar slaags met een Engelschen Zeeroover, verloor in den stryd het leven, en zyn volk ook na zyn dood het schip: waar na de jonge Tromp dien Roover wel derdehalf jaar voor Kajuitwachter moest dienen; doch vond eindelijk middel om t'ontkomen. Sedert bekleedde hy verscheidene Scheepsdiensten; wierd in den jaare 1617. Quartiermeester onder den Capitein en Commandeur Mooy Lambert; wyders Stuurman onder den zelven, en vervolgens op een Straatsvaarder, het *Tuchthuis* geheeten, gevoerd door eenen Hendrik Thyssen van Schiedam; en in het jaar 1622. (na op zyn wederkomst uit de Straat in de handen der Turken gevallen, doch door mededoogendheid van den Bassa van Algiers vrygelaaten te zyn) Lieutenant onder Capt. Cornelis de Bagyn, en naderhand onder Capt. Bartholomeus Reiniersz. jonge Boer. Twee jaaren daar na gaf hem Prins Maurits bevel op een klein Fregat, voerende veertig man. Na dien tyd viel 'er ter zee naauwelijks iets voor, daar hy niet tegenwoordig was, en jaar op jaar, in 't een of 't ander gevecht, proeven gaf van dapperheid en beleid. In den jaare 1629. wierd de Zeeheld Pieter Hein, berucht door de verovering van de Spaansche Zilvervloot, te dier tyd Lieut. Admiraal van Holland geworden, die zich op zyn Schip, de *Groene Draak*, als best bezeild, in zee had begeeven, aan zyn zyde dood geschooten. 't Getuigenis van dezen noopende den Capitein Tromp verdient aangemerkt te worden. *Hy had*, zeide hy, *veele kloekmoedige Capiteinen gekend, doch in de zelven altyd eenigen misslag gevonden; maar nooit in Tromp, in wien hy alle de deugden, die in een Zeeoverste vereischt worden, erkende.* Een wyl daar na wierd het gemelde Schip, 't geen zo wel bezeild was, uit gunst aan een ander gegeeven: 't welk Tromp zodanig verdroot, dat hy de zee verliet, en daar na zeker ampt

1653.

Kort begryp van zyn leven.

S om-

omtrent zeezaaken aan land bediende. Maar als de Lieut. Admiraal Dorp in den jaare 1637. zyn dienst nederlei, wierd aan Tromp, op de recommandatie der Staaten van Holland, het bevel over 's Landts Vloot door zyn Hoogheid Frederik Hendrik, Prins van Oranje, onder den tytel van Lieut. Admiraal, by provisie voor een jaar, opgedraagen; doch deze commissie door gemelde zyn Hoogheid, na het verstryken van dien tyd, in breeder forme aan hem verleend. Sedert heeft hy zich in verscheidene Zeeslagen, tegens de Duinkerkers, Spanjaarden, Portugeezen en Engelschen, zodanig gekweeten, dat hem vrienden en vyanden voor den grootsten Zeeheld zyner eeuw hielden. Voegt hier by, dat nooit Admiraal zo bemind was van de Capiteinen en Matroozen, welken hy met ongemeene vriendelijkheid bejegende, en zyn *kinders* noemde; gelijk hy ook daarom van hen *Bestevaar* wierd geheeten. Doch niets was 'er, daar men zich meer over moest verwonderen, dan over zyn bedaardheid en bezadigdheid in de hette van 't vechten; waar door hy gewoon was zo gematigd en onverschrikt zyn bevelen te geeven, en op alles order te stellen, als of hy aan land, en in zyn huis, buiten alle gevaar, waar geweest. Ziet daar in 't kort de voornaamste byzonderheden van een Held, daar het Vaderland d'uiterste verbintenissen aan heeft gehad; en die zolang in de geheugenis der nakomelingen zal leeven, als de naam der Hollanders in de wereld bekend zal weezen.

1653.

De Ruiter na den slag noch voor 't land.

De Ruiter, door den Capitein Klaas Aldertsz. wanneer hy door reddeloosheid niet langer zee kon houden, uit het gevecht gesleept, en 's avondts voor de Maas gebracht, kreeg des anderendaags avondts met een klein vaartuig twee Ruiters aan zyn boord, met een brief der Heeren Staaten van Holland, om te verneemen, hoe 't met de Vloot vergaan mocht weezen. Hier op zond hy in der yl een brief aan haar Ed. Groot-Mog: met een kort verhaal van 't geen, voor zo veel hem bekend was, in den Slag was voorgevallen. Den volgenden morgen ging hy onder zeil, om binnen te loopen. Maar omtrent den middag kwam de Vice-Admiraal Jan Evertsz. met een Galjoot uit Goeree aan zyn Schip, met een brief van haar Hoog-

Mo-

genden, beveelende, dat hy in 't Galjoot zou overgaan, ten einde, benevens hem, 's Landts Vloot op te zoeken. Zy staken dan met dit Galjoot in zee, zeilden langs de kust heen, en vonden Taneman aan de Noordkant van de Maas gezonken. 't Schip, op veertien vademen gezet, stak de stengen boven water. Twee mylen zeewaart voor Schevening lag Capitein Swart, by d'Oost-Indische Maatschappy gehuurd, ten anker. 't Galjoot, inmiddels voortgezeild, hield af en aan, om bericht van den Vyand te krygen. Maar op Woensdag, den 13den, kwamen Jan Evertsz. en de Ruiter in Texel by de Vloot, sterk vieren-tachtig Schepen van oorlog; waarenboven zich noch twaalf of dartien in de Maas, Goeree, of Zeeland bevonden: zulks dat 'er maar negen wierden vermist, gelijk wy hier voor hebben gezegt.

1653.

Last aan hem en Jan Evertsz. gezonden wegens de Vloot op te zoeken.

De Heeren Staaten, willende door een onwederspreekelijk bewys aan al de wereld bekend maaken, dat d'Engelschen van de Hollandsche kust waren verdreeven, en 's Landts zeegaten van hun bezetting ontlast, hadden bevolen, dat men een groote Vloot van Oost- en Noordtsvaarders, en andere Koopvaardyschepen, die, achter Hitland om, Westwaart aan wilden, zou geleiden; en ettelijke Oost-Indische en andere Schepen, in de Zond en Noorwegen op Convoy wachtende, na 't Vaderland brengen. Om die order na te komen, liep de Vice-Admiraal de Wit, aan wien by provisie het opperbevel over 's Landts Vloot wierd gegeeven, nevens den Commandeur de Ruiter en andere Opperhoofden, den 10den. September met veertig Oorlogschepen, welke in den laatsten Slag 't minst beschadigd, en terstond weder toegerust waren, uit Texel in zee; daar zich seventig Koopvaardyschepen uit Texel, en wel drie honderd uit het Vlie, byvoegden. Met deze groote Vloot kwamen ze binnen negen of tien dagen beoosten 't rif van Schagen: waar na hen by de kleine Holms vyf Oost Indische, en veele andere Schepen, onder 't geleide van veertien Deensche Oorlogschepen, uit de Zond komende, ontmoetten. Toen stelden ze hun cours na Noorwegen. Voor Vlekker komende, vonden ze daar wel twee honderd Koopvaarders, die uit de haven liepen, en zich onder hun gelei begaven. Hier

De Wit en de Ruiter weer in zee, om een groot getal van Koopvaarders te geleiden.

30 Septemb.

1653. by voegden zich meer als honderd en festig Schepen uit Mardou, en andere havens. Ondertusschen wierden van tyd tot tyd noch eenige Oorlogschepen uit het Vaderland na de Vlag gezonden; welke 's Landts Vloot versterkten tot het getal van zes-en-seventig Schepen: en de Koopvaardyvloot groeide noch aan tot vier honderd Zeilen. Alle deze Schepen zyn in 't begin van November, onder het gemelde Convoy, binnen Texel en 't Vlie behouden aangekomen, zonder eenige kwaade ontmoeting van vyand gehad te hebben; hoewel d'Engelschen weder met een Vloot van omtrent vyftig Oorlogschepen in zee waren.

Engelsche Vloot weer in zee.

Kort daar na geraakte de Hollandsche Oorlogsvloot, houdende zich omtrent Texel, om op nieuws van leeftocht en alles voorzien te worden (want het voorneemen was, de zelve den gantschen winter in zee te houden) door een swaaren storm in het uiterste gevaar. De Vloot was toenmaals noch sterk seventig Oorlogschepen, en twee Fluiten, die leeftocht en krygsbehoeftе voerden, en ging, toen de wind toenam, straks onder zeil, om wat meerder ruimte te krygen; zo dat men Kykduin omtrent drie mylen en een half Oostwaart van zich zag. Hier ten anker leggende, begon de wind den 9den. November, 's morgens voor dag, zo fel uit den West-noord-westen, ook somtydts uit den Noord-westen, op te steeken, dat op dien dag verscheidene Schepen van hun ankers spoelden. 's Avondts hakten ettelijke hun groote masten over boord, en zeilden op den hals na Texel. Des nachts hield de storm aan; en den volgenden dag woey het even styf uit den Noord-noord-westen, met dikken hagel en jagtsneeuw. Toen zag men den Vice-Admiraal de Wit, en noch tien Schepen, zonder groote masten leggen: een ander had zyn masten gekorven: veele raakten driftig van hun ankers: eenige moesten stranden: anderen zag men t'eenemaal vergaan, enz. Den darden dag, na den middag, begon het wêer allengs af te neemen, en tegen den avond te bedaaren. Thans wierden noch zeven-en-veertig Schepen geteld, en daar onder drie-en-twintig masteloos. Doch deze schade zou te draagelijker geweest zyn, indien niet twaalf of dartien Oorlogschepen in den

Hollandsche Vloot lyd door storm voor Texel groote schade.

storm

storm waren gebleeven, benevens een Fluit met krygsbehoefte gelaaden; mitsgaders eenige Koopvaarders, en veel volks: ja van sommige Schepen kwam byna niet een mensch af. Alle d'anderen waren zodanig beschadigd, dat ze, toen de wind stilde, binnen 's Landts havenen moesten invallen. 1653.

d'Engelsche Vloot, door den storm niet zachter gehandeld, moest, na het vergaan van ettelijke Schepen, insgelijks de zee ruimen; en wierd daar na, door order van 't Parlement, ontwapend en opgelegt. Gelijk ook d'Engelsche Vloot.

Omtrent dezen tyd kwamen veele klachten uit Engeland over den kwaaden toestand der Nederlandsche Gevangenen, die aldaar, ten getale van omtrent negen honderd, voornaamentlijk te Chelsey, onder den blaauwen hemel, in een bemuurd veld, rondom met wacht bezet, veel ongemaks leeden; leggende en slaapende, by gebrek van bultzakken, op stroo, zonder deksels of dekens. Sommigen hadden zelfs geen stroo om op te leggen, en geen voedsel genoeg om van te leeven; zo dat ze, onder malkander vervuilende en verstinkende, by menigte wegstierven. Ook verbood men aan de Nederlandsche Gemeente te Londen, welke in 't einde van Augustus al vyf honderd ponden sterlings tot hun onderhoud en verkwikking te kost had gelegt, hen voortaan met aalmoessen meer te hulp te komen. Eenigen wierden door al het ongemak en mistroostigheid krankzinnig: anderen gingen kwynen, en konden leeven noch sterven: de gezondsten zagen als schimmen. Sommigen, die, uit wanhoop een hagchelijke dood voor een gevangenis, swaarder als de dood, verkiezende, over de muuren poogden weg te raaken, en hun behoudenis in de vlucht te zoeken, wierden of in 't overklimmen betrapt, of terstond daar na achterhaald, gesabeld, onder de voet geschooten, of ten minsten gekwetst. Niettemin ontsnapten, onaangezien de zeer naauwe toezicht, noch al eenigen, en onder die Capitein Schellinger; welke, in Holland gekomen, zich ten hoogsten beklaagden over d'elende, in Engeland geleeden. Doch niet lang daar na wierd de wisseling der gevangenen aan beide de zyden beslooten. Nederlandsche Gevangenen in Engeland hard gehandeld.

1653. Geduurende de laatste tocht van den Vice-Admiraal de Wit en den Commander de Ruiter, had men in de Vergadering der Heeren Staaten van Holland lang beraadslaagd om het ampt van Lieut. Admiraal, by den Heer Tromp bediend, met eenig bekwaam persoon te vervullen; niet weetende, werwaarts men zich zou keeren. Want de Vice-Admiraal, die herts genoeg had, en met recht na die waardigheid mocht staan, was zo hard en heerschachtig in 't gebieden, en zo gehaat van 't Bootsvolk, ja ook van de voornaamste Bevelhebbers en de Capiteinen, dat men hem 't bestier van 's Landts Vloot niet dorst betrouwen. Aan d'andere kant kon men hem ook niemand, die zyns gelijk, of minder was, boven 't hoofd stellen, zonder hem eenigsins te verongelijken. Hem dan te kiezen, en niet te kiezen, had beide zyn swaarigheid; en men, hoe men 't ook schikte, oneenigheid en wanorder, en daar uit, by geval van gevecht, veel onheils te vreezen. Weshalven men dan eindelijk geraaden vond het Admiraalsampt aan een persoon van meerder achtbaarheid en ontsag op te draagen; naamentlijk aan een Heer van adelijke geboorte, uit den aalouden stamme van Wassenaar gesprooten, wiens verstand en dapperheid 't geen aan zyn ervarenheid in zeezaaken ontbrak eenigermaate konden vervullen. Deze was Heer Jakob van Wassenaar, Heer van Opdam, Colonel over een Regiment Ruiters, en Gouverneur van de Stad Heusden; wiens Vader het gemelde ampt wel eer had bekleed. Noch wierd ook daar toe voorgeslagen de Heer van Beverwaart, Lodewyk van Nassau, natuurlijke Zoon van wylen Maurits, Prins van Oranje. Maar zo wel den een, als den ander, toonde zich, daar over aangesproken, ongenegen om het t'aanvaarden. Doch eindelijk bracht den Heer Raadpensionaris Johan de Wit, benevens eenige andere Heeren, by haar Ed. Groot-Mogenden daar toe verzocht, zo veel te weeg, dat het ampt van Lieut. Admiraal door den Heer van Opdam, op den 22sten. September, onder zekere voorwaarden wierd aangenomen.

Staaten in beraading wegens de begeeving van het Ampt van Lieut. Admiraal.

Heeren daar toe voorgeslagen.

Heer van Opdam tot Lieut. Admiraal aangesteld.

De Heeren Staaten van Holland, overweegende wat dienst een merkelijk getal van Opperhoofden den Staat in 't slaan ter zee kon doen, besslooten ook omtrent de maand November,

dat

1653.

Staaten van Holland besluiten drie Vice-Admiraalen en drie Schouten-by-Nacht in hun Provincie te stellen.

dat onder ieder Collegie ter Admiraliteit hunner Provincie voortaan een Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht, tot beter bestiering van 's Landts Vloot, zou worden gesteld; gelijkte Rotterdam in 't Collegie van de Maas gebruikelijk was. By die gelegentheid dan wierd de Commandeur de Ruiter niet vergeeten, en deze dappere Zeeman, op den (*a*) zelven dag als hy in den laatsten storm voor Texel met de dood worstelde, tot Vice-Admiraal van Holland, onder het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, verkoozen. Tot de zelve waardigheid wierd ook met eenen aangesteld de Schout-by-Nacht Pieter Florisz. onder 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorder Quartier: mitsgaders de Capitein Jan Aartsz. Verhaaf tot Schout-by-Nacht, onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Rotterdam; de Commandeur Cornelis Tromp, oudste Zoon van wylen den Lieut. Admiraal Tromp, tot Schout-by-Nacht onder het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam; en de Commandeur Jakob Cornelisz. de Boer tot Schout-by-Nacht onder 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorder Quartier. By deze gelegentheid wierd de jonge Tromp, niet alleen om de verdiensten van zyn Vader, maar ook om zyn eigene dapperheid, gevoorderd; dewyl hy zich in verscheidene voorvallen, en noch onlangs in het Gevecht voor Livorno, onder den Commandeur van Galen, zeer mannelijk had gekweeten. Wyders bracht men den Vice-Admiraal Witte Cornelisz. de Wit onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Rotterdam; op dat hy den eersten rang onder de twee andere Vice-Admiraalen mocht blyven behouden.

De Ruiter en Pieter Florisz. tot Vice-Admiraalen. en Jan Aartsz. Verhaaf, Cornelis Tromp, en Jakob Cornelisz. de Boer tot Schouten-by-Nacht verkoozen.

(a) 11 *Novemb.*

Ondertusschen kwam 'er op het eind van dit jaar (*a*) een groote verandering in Engeland voor te vallen; hebbende de Generaal Cromwel de geheele Regeering, onder den tytel van Protector, of Beschermer, der drie Volkeren van Engeland, Schotland en Ierland, door behulp van eenige weinige gunstelingen, aan zich getrokken: waar door tot meerder macht opstygende, als ooit Koning in Engeland voor hem had gehad, zocht hy zich, door vriendschap met de Hollanders, in die hoogheid te vestigen; daar hy zeer goede gesteldheden toe vond. Want de Heeren Staaten van Holland, den swaaren last van den oorlog tegens Engeland meest alleen op den hals hebbende;

Cromwel word Protector van Engeland, enz.

(a) 26 *Decemb.*

1654.

Holland neigt tot vrede.

en

1654. en bemerkende, dat d'inwendige beroerten van dag tot dag aangroeiden; dat ook eenigen scheenen toe te leggen, om hen een Capitein Generaal, en misschien ook een Stadhouder, tegens hun wil op te dringen; wisten geen gereeder middel te bedenken, om order tot hun verzekering te stellen, als het uitwerken van een goede vrede. Men had, gelijk wy elders gezegt hebben, in 't voorgaande jaar d'onderhandeling ten dien einde weder aangebonden; en deze nu, na menigvuldige stribbelingen, een zo goed gevolg, dat het Tractaat 'er af op den 15den. April te Westmunster geslooten en getekend wierd. Dit Vredeverdrag, strekkende tot herstelling der oude vriendschap en verbintenis tusschen beide de Volkeren, behelsde de volgende Artykelen.

Vrede tusschen Holland en Engeland geslooten.

Artykelen der Vrede, Unie en Confœderatie,

GEslooten en geagreëerd tusschen zyn Hoogheid *Olivier*, Lord Protector der Republyk van Engeland, Schotland en Ierland, met de Gewesten daar onder behoorende; ende haar Hoog-Mogenden, de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlandsche Provincien.

I. Is verdraagen, geaccordeerd, en beslooten, dat van dezen dag aan zal weezen een oprechte, bestandige, en onverbreekelijke Vrede, sinceere Vriendschap, en nader Alliantie, Unie, en Confœderatie, als ooit, tusschen de Republyken van Engeland en de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlandsche Provincien, en de respective Landschappen, Gewesten, en Steden, zonder onderscheid van Plaatsen, onder hunne gehoorzaamheid, mitsgaders der zelver Volkeren en Ingezetenen, van wat staat of conditie zy ook zouden mogen weezen.

II. Dat voortaan zullen ophouden alle vyandschap, hostiliteit, tweedracht, en Oorlog tusschen de gezeide twee Republyken, der zelver Volkeren en Onderzaaten: En dat wederzyds Partyen zich hier namaals zullen onthouden van alle offensien, rooveryen, deprædatien, en injurien, ter Zee en te Land, of op de varsche Wateren, in alle hunne respective Landen, Gewesten, Heerschappyen, Plaatsen of Gouvernementen, waar het ook zou mogen weezen.

III. Dat alle offensien, injurien, belastingen, en schaden, welke d'eene Party by d'andere zal hebben geleeden sedert den $\frac{18}{28}$ May 1652. zullen vergeeten, en nooit meer gedacht worden; invoegen dat geene der gemelde Partyen den anderen zal hebben te moeijen ter oorzaake van zodanige schade, offensie, injurien, of kosten: maar dat 'er een volkomen

mene abolitie zal wezen van alle en ieder van dien tot op dezen dag; en- 1654.
de dat alle twisten, verschillen, en actien dieswege zullen weezen nul en van geender waarde: uitgezondert de Roveryen, welke na verloop van twaalf dagen bedreeven zullen worden in de Britannische Zee; en binnen de Britannische Zee en de Caap van S. Vincent, na den tyd van zes weeken; en van daar in de Middelandsche Zee, en tot aan de Linie, na den tyd van tien weeken; en aan d'andere zyde van de Linie, na den tyd van acht maanden; te rekenen van den dag der publicatie van de Vrede, ofte immediaatelijk na dat genoegsaame kennis van de Vrede in de gemelde Gewesten zal zyn gegeeven. Ende alle de Rooveryen, en toegevoegde schaden, welke door d'eene of d'andere Party zouden mogen zyn gedaan en bedreeven, na de gestelde tyden ofte voorzeide gegeevene kennisse, zullen in rekening gebracht, en de genomene goederen gerestitueerd, mitsgaders de schaden, ter zaake van dien ontstaande, vergoed worden.

IV. Dat alle Krijgsgevangenen, van wat staat, of waar ter plaatse zy ook zouden mogen wezen, ter wederzyde in vryheid gesteld zullen worden, zonder eenig ransoen of erkentenis te betaalen.

V. Dat beide de Republyken zullen blyven geconfœdereerde Vrienden, in noodwendige vriendschap verknocht en verbonden, om te beschermen de vryheden en immuniteiten van malkanders Volkeren, tegens iegelijk wie die ook zou mogen weezen, die onderstaan zullen de vrede van den eenen of den anderen Staat, te lande of ter zee, te verstooren, ofte die onder des eenen of des anders gezag zich onthoudende, openbaare Vyanden van des Volks vryheid zullen werden verklaard.

VI. Dat geene van beide de Republyken ietwes zal doen, onderwinden, handelen, of onderneemen tegens d'andere, of des eenen of des anders Volk, in eenige Plaatse ofte Land, Zee, Havenen; Districten, Baayen, en versche Wateren, by eenige gelegentheid; nochte dat geen van beiden, noch het Volk van den eenen of den anderen, zal geeven, doen, of bewyzen eenige hulp, raad of gunst, en ook niet toestaan dat 'er iets werde gedaan, gehandeld of ondernomen by iemand, wie het ook zoude mogen weezen, tot schade ofte nadeel van den anderen, ofte het Volk van den eenen of den anderen: maar zullen beiden uitdrukkelijk en effectivelijk tegenspreeken, tegengaan, en metter daad beletten allen en een iegelijk, zich onthoudende of verblyvende in eene van beide de Republyken, ofte die onder de heerschappy van den eenen of den anderen staan, de welke ietwes tegens d'eene of d'andere Republyke zouden willen aanvangen, doen, handelen, ofte attenteeren.

VII. Dat geene van beide de Republyken, nochte iemand van beider Volk, Ingezetenen ofte anderen, in der zelver gebied zich onthoudende, de Vyanden of Rebellen van d'andere Republyk met eenige bystand, raad, of zucht zal styven of helpen; maar uitdrukkelyk tegenspreeken, en metter daad beletten, dat geen hulpe ofte bystand by iemand van het Volk, Ingezetenen, ofte zich in d'eene of d'andere Republyk onthouden

dende, ter zee of te lande werde toegebracht, of gesuppediteerd, aan
1654. eenige zodanige Vyanden of Rebellen, 't zy Volk, Schepen, Wapenen, Ammunitie van Oorlog, of andere verboodene Goederen, ook geene Gelden, Behoeften, ofte Eetwaaren. Ende zullen aan de zelve Republyk worden geadjudiceerd, ende t'haren behoeven geconfisqueerd alle de Schepen, Wapenen, Ammunitie van Oorlog, ofte andere verboodene Goederen, mitsgaders Gelden ofte Victualie, wat Persoon of Persoonen de zelve zyn toebehoorende, die tegens de meeninge van dit Artykel zouden mogen weezen toegebracht, ofte gesuppediteerd. Ook zullen de geenen, welke weetens en willens ietwes hebben gedaan, bedreeven, onderstaan, ofte raad gegeeven tegens de meeninge van dit Artykel, Vyanden van beide de de Republyken verklaard, en in de Republyk, daar het zelve gecommitteerd of begaan is, gestraft worden, als hebbende begaan verraad tegens den Staat. Wyders zal over de specificatie van de Waaren, welke voor verboodene of contrebande zullen worden gehouden, ter bekwaame tyd door Commissarissen werden verdraagen; zulks nochtans dat het ondertusschen zy zonder nadeel van het geen, 't welk in dit Artykel is begreepen.

VIII. Dat de twee Republyken malkander getrouwelijk en oprechtelijk tegens de Rebellen en Vyanden van elkander, ter Zee en te Land, met Volk en Schepen zullen assisteeren, als 't de nood zal vereisschen, tot kosten en lasten der Party die 't zelve zal begeeren, op zodanige proportie en maniere, en zulke termen en conditien, als beide de Staaten zullen accordeeren, en de presente oorzaak zal vereisschen.

IX. Dat geene der Republyken, of der zelver Volk, of iemand, zullen mogen ontfangen in eenige van haare Jurisdictien, Gewesten, Landen, Havenen, Kreeken, of Districten, eenig Persoon of Persoonen, welke zyn, of zullen zyn verklaard by een der Republyken voor Vyanden, Rebellen, of Vluchtelingen van malkander; noch aan hen, of iemand van hen, in de gezeide Plaatsen, of ook elders, schoon buiten haare Jurisdidicten, Landen, Gewesten, Havenen, Zeegaten, of Districten, toestaan, geeven, of verleenen eenige hulpe, raad, logement, Soldaaten, Schepen, Geld, Wapenen, Ammunitie van Oorlog of Vivres. Ook en zullen geen van beide de Staaten toelaaten, dat zodanige Vyanden, Rebellen, en Vluchtelingen werden ontfangen van eenig Persoon of Persoonen, wie zy zyn, in haare Jurisdictien, Gewesten, Landen, Havenen, Zeegaten, of Districten; noch gedoogen, dat eenige hulp, raad, logement, gunste, Wapenen, Ammunitie van Oorlog, Soldaaten, Schepen, Geld, of Vivres gegeeven, verleend, of toegelaaten werden aan zulke Vyanden, Rebellen, of Fugitiven: maar zullen het zelve expresselijk en effectueelijk tegenspreeken, tegenstaan, en metter daad beletten.

X. Indien een van de gezeide Republijken aan d'andere Republijk door haare publique authentyke Brieven kennisse zal geeven of verklaaren, dat eenige Persoonen zyn haare Vyanden, Rebellen, en Fugitiven,

en dat ze zyn ontfangen, refideeren, fchuilen, ofte zich zelven verbergen in eenige van haare Jurisdictien, Landfchappen, Contreyen, Havenen, of Districten: dan zal de Republijk, die zodanige Brieven ontfangen zal hebben, ofte aan welke zulks te kennen gegeeven of verklaard is, binnen den tyd van acht-en-twintig dagen, te rekenen immediaatelijk van den dag af wanneer de voorfz. kenniffe is gegeeven, belaften en gebieden aan de voornoemde Vyanden, Rebellen, of Fugitiven, dat ze zich retireeren en vertrekken uit ieder van haare Jurisdictien, Landfchappen, Dominien en Districten. Ende indien iemand van de voorzeide Vyanden, Rebellen of Fugitiven zich niet en retireeren en vertrekken binnen den tyd van vyftien dagen na dat zodanigen laft en bevel zal zyn gegeeven, dat zy zullen met de dood, en verlies van haare Landen en Goederen, geftraft werden. 1654.

XI. Dat geen Rebel, of publique Vyand der Republijk van Engeland, zal ontfangen worden in eenige Kafteelen, Steden, Dorpen, Havenen, Districten, of andere Plaatfen, geprivilegieerd of ongeprivilegieerd, welken eenige Perfoonen, van wat ftaat of digniteit die ook zyn of zullen weezen, binnen de Dominien en Jurisdictien van de Vereenigde Provincien, het zy met wat recht of tytel hebben of bezitten, ofte na dezen zullen hebben of bezitten; nochte toegelaaten of gedoogd worden, dat ze aldaar door eenig Perfoon, van wat ftaat of digniteit hy zoude mogen zyn, ontfangen zullen werden, ofte zich aldaar vermogen t'onthouden. De Heeren Staaten Generaal van de Vereenigde Provincien zullen ook niet toelaaten, dat eenige affiftentie, raad, ofte faveur, in eenige van de voornoemde Plaatfen met Schepen, Soldaaten, Geld, Vivres, ofte in eenige andere maniere gegeeven werde aan eenigen zodanigen Rebel, ofte publiquen Vyand, door eenigen Perfoon, van wat ftaat of digniteit hy ook zou mogen weezen; maar zullen het zelfde opentlijk en directelijk verbieden, en krachtiglijk beletten. Ende indien eenige Perfoonen, van wat ftaat of digniteit zy zouden mogen zyn, woonende ofte verblyvende binnen de Jurisdictie van de Vereenigde Provincien, ende der zelver gezag, ietwes tegens zodanigen Accoord gedaan zullen hebben; dat dan alle de Perfoonen, die zulks doen, voor den tyd van haar leven zullen verbeuren en verliezen alle zodanige Kafteelen, Steden, Landen, en andere Plaatfen, welken zy, ofte iemand van haar, op dien tyd hebben, ofte met eenig recht of tytel te pretendeeren hebben.

Van gelijken zal geen Rebel of verklaarde Vyand van de Staaten der Vereenigde Provincien ontfangen worden in eenige Kafteelen, Steden, Havenen, en andere Plaatfen, geprivilegieerd of niet, welken eenige Perfoon, of Perfoonen, van wat ftaat of digniteit zy zouden mogen weezen, met eenig recht of tytel hebben of zullen hebben in de Republyk van Engeland, of haar Dominien; noch ook iemand vermogen zodanigen Rebel of Vyand aldaar t'ontfangen, en te laaten refideeren. Ook en zal de Republyk van Engeland niet toelaaten, dat aan eenigen

1654. zodanigen Rebel, ofte publyken Vyand, in de voornoemde Plaatsen met Schepen, Soldaaten, Geld, Vivres, of op eenigerley maniere, eenige assistentie, raad, of faveur door eenigen Persoon, van wat staat of qualiteit hy zoude mogen weezen, gegeeven of verleend werde; maar zal het publykelyk en expresselijk verbieden en verhinderen. Ende indien iemand van het Volk der Republyk van Engeland, of onder haar gezag, ietwes ter contrarie van dit Accoord zal doen, of onderneemen; dat ieder zodanige Persoon, of Persoonen, voor haar respective leven zullen verbeuren en verliezen alle zodanige Kasteelen, Steden, Dorpen, Landen, en andere Plaatsen, welken zy, of iemand van hen lieden, alsdan zullen hebben, of pretendeeren te hebben, door wat recht of tytel het ook zoude mogen weezen.

XII. Dat de Republyk van Engeland, en het Volk daar af, en alle Ingezetenen der zelve; als ook de gemelde Vereenigde Provincien, en het Volk en Ingezetenen van de zelven, van wat qualiteit of conditie zy zyn, gehouden zullen weezen malkander, ter wederzyde, te bejegenen in alle dingen met alle vriendschap en beleefdheid; mitsgaders dat ze zullen mogen met alle vryheid en verzekerdheid komen, te water en te land, in malkanders Landen, Steden, Dorpen en Plaatsen, bemuurd of onbemuurd, gefortificeerd of ongefortificeerd, gelijk ook in malkanders Havens, en alle Dominien in Europa; en daar in zo lang verblyven, als het hen belieft, en aldaar tot hun noodzaakelijkheid vivres zonder eenige verhindering koopen, ook handelen en koopmanschappen in eenige waaren, indien 't hen belieft, en de zelven in en uitvoeren na hun goeddunken, mits dat ze de gerechtigheden, daar toe staande, betaalen, voornaamentlijk de Wetten en Ordonnantien van beide de Republyken respective observeerende; behoudens dat der beider Volkeren Koopmanschappen en Vivres in malkanders Landen en Dominien na dezen niet zullen belast worden met meerder Imposten, Schattingen, Tollen, of andere Lasten, dan als andere vreemde Natien, die op de zelve Plaatsen handelen, na proportie betaalen.

XIII. Dat zo wel de Schepen en 't Vaartuig, als d'Oorlogschepen der Vereenigde Nederlanden, welke in de Britannische Zeeën eenige Oorlogschepen van deze Republyk zullen ontmoeten, haar Vlagge zullen stryken, en het Marszeil nederhaalen, op zodanigen manier als tot eenigen tyd hier voormaals onder eenig ander Gouvernement gepractiseerd is geweest.

XIV. Item, is geaccordeerd, tot meerder vryheid van de Commercie en Navigatie, dat geene van beide de Republyken in eenige van haare Havens, Steden, en Plaatsen zal mogen ontfangen, of gedoogen, dat iemand van het Volk of Inwoonders van d'eene of d'andere Republyk ontfange eenige Piraaten of Zeeroovers, of haar logement, assistentie, of vivres geeve: maar zullen beide haar beste doen, dat de voorsz. Piraaten en Zeeroovers, alsmede haare Participanten, Heelders, en

Mede-

Medehelpers, tot schrik van anderen, vervolgd, geapprehendeerd, en 1654.
na verdiensten gestraft werden. Ende alle de Schepen, Goederen, en Koopmanschappen, by henlieden geroofd, en in de Havens van d'eene of d'andere Republyk ingebracht, die noch in weezen zullen gevonden worden, ja zelfs alhoewel ze verkocht mochten zyn geweest, zullen aan de rechte Eigenaars gerestitueerd, of vergoed worden, of aan zodanige Persoonen die met behoolijke Procuratie die dingen zullen reclameeren volgens de gerechtigheid der Eigenaars, mits dat behoorlijk bewys daar af in het Hof der Admiraliteit gebleeken zy.

XV. Indien na dezen de Republyk van Engeland, of die der Vereenigde Nederlandsche Provincien, eenig Verbond, Vriendschap, Alliantie, of Confœderatie met eenige andere Koningen, Republyken, Prinsen, of Staaten zal maaken, zal d'een d'andere met alle haar Dominien in de zelve begrypen, zo zy daar in begreepen begeert te zyn, ende aan d'andere van alle zodanige Tractaaten van Confœderatie en Alliantie kennisse geeven.

XVI. Indien het mocht gebeuren, dat geduurende dit Verbond, Vriendschap, en Societeit, ietwes zoude gedaan of ondernomen worden door iemand van het Volk of Inwoonders van d'eene of d'andere Party tegens dit Verbond, ofte eenig Lid van het zelve, ter Zee en te Land, of op andere Wateren, zal deze Vriendschap, Verbond, en Societeit tusschen de gemelde Natien daarom niet geinterrumpeerd of gebroken worden, maar evenwel in zyn geheel blyven, en haar volle kracht behouden; en zullen alleenlijk alle de geenen, welke tegens het voorzeide Verbond misdaan zullen hebben, gestraft worden, en niemand anders; en zal justitie geadministreerd en satisfactie gegeeven werden aan alle geinteresseerde Persoonen, van alle de geenen welke ietwes tegens dit Verbond gedaan zullen hebben, te Land, ter Zee, of op andere Wateren, in eenig gedeelte van Europa, of in eenige Plaatsen binnen de Straat van Gibraltar, of in America, of op de Kusten van Africa, of in eenige Landen, Eilanden, Zeeën, Kreeken, Baayen, Rivieren, of eenige andere Plaatsen aan deze zyde van de Caap de Bona Esperança, binnen den tyd van een jaar na dat justitie zal geëischt zyn; en in alle de voorgemelde Plaatsen aan geene zyde van de voornoemde Caap binnen achtien maanden na dat justitie, als vooren verzocht zal weezen. Maar indien de Contraventeurs van het Verbond niet en compareeren, noch zich de Justitie onderwerpen, noch satisfactie geeven binnen de respective Termynen hier voor gesteld, na dat de Plaatsen verre afgelegen zyn, zullen de zelve verklaard worden voor Vyanden van beide de Partyen, en hunne Goederen, Effecten, en alle Inkomsten verbeurd, om te gebruiken tot volkomene en behoorlijke satisfactie van de schaden en interesten door henlieden aangedaan: ende haare Persoonen zullen strafbaar zyn aan zodanige verdere pœnen, wanneer zy onder 't gebied van een van beide de Staaten. komen, als de gelegentheid van hun delict zal medebrengen.

XVII. Item, dat het Volk van d'Engelsche Republyk, en staande
1654. onder der zelver jurisdictie, vry en verzekerd zullen mogen reizen in en door de Geunieerde Nederlandsche Provincien, en alle hunne Dominien in Europa, na eenige Plaatsen van de zelven, ofte buiten die, en passeeren door eenige van haare Steden, Guarnisoenen, of Forten, die in de Plaatsen der Geunieerde Provincien, of elders, onder haar gezag zyn, of zullen zyn, om haar Koophandel aldaar te dryven; gelijk mede hunne Factoors en Dienaars, gewapend en ongewapend (doch, indien gewapend, niet boven veertig gelijk) zo wel met als zonder hunne Goederen en Koopmanschappen, alomme daar zy zullen begeeren te gaan. Alzo zullen mede 't Volk en d'Ingezetenen der Geunieerde Provincien gelijke vryheid genieten in alle de Dominien der Engelsche Republyk in Europa; mits dat zylieden, en ieder van hen, in zodanige Commercie en Koophandel gehoorzaam zullen zyn de Wetten en Ordonnantien van d'eene en d'andere Republyk respective.

XVIII. Indien eenige Koopvaardyschepen der Onderzaaten van den eenen of den anderen Staat door Storm, Zeeroovers, of eenige andere noodzaakelijkheid, zullen komen in de Havenen van des eenen of des anderen Dominien, zullen zy verzekerd en vry weder van daar mogen vertrekken met hunne Schepen en Goederen, zonder te betaalen eenige Tollen of andere Gerechtigheden; mits dat ze geen Last breeken, of ietwes verkoopen of te koop vielen: zullen ook niet subject zyn eenige molest ofte recherche; met conditie, dat ze geen Persoonen nochte Goederen in hunne Schepen zullen ontfangen, nochte iets doen tegens de Wetten en Gewoonten van die Plaats, daar zy, als gezegt is, zullen komen te havenen.

XIX. Dat de Kooplieden, Schippers, Stuurluiden, en Matroozen van beide de Republyken, ofte hunne Schepen, Goederen, en Waaren niet en zullen aangehaald, noch gearresteerd mogen worden in de Landen, Havens, Baayen, of Rivieren van elkanderen, uit krachte van eenig generaal of particulier bevel, om ten Oorlog, of tot iets anders, te gebruiken, 't en ware uit evidente noodzaakelijkheid, en daar voor genietende behoorlijke satisfactie: mits dat hier mede niet geëxcludeerd werden d'Aanhaalingen en Arresten, welke volgens den ordinaris cours van rechten en Justitie geschieden.

XX. Dat de Kooplieden wederzydts, hunne Factoors, Dienaars, gelijk mede de Schippers, ende ander vaarend Volk, zo wel in 't gaan als wederkomen t'scheep, over Zee en andere Wateren, alsmede in malkanders Havenen, en aan land gaande, tot bescherming van hunne Persoonen en Goederen zullen mogen draagen en gebruiken allerhande Wapenen van offensie en defensie: maar ieder in zyn Logys of Herberg komende, zal aldaar neder leggen zyne Wapenen, en ze daar laaten, tot dat ze weder t'scheep of aan boord zullen gaan.

XXI.

XXI. Dat d'Oorlogschepen van ieder Republyk ontmoetende of onderhaalende eenig Koopvaardyschip, of Schepen, aan d'andere toebehoorende, ofte aan het Volk of Inwoonders van dien, houdende beiden eenen cours, of gaande beiden eenen weg, zullen gehouden zyn, zo lang zy te samen eenen cours houden, die zelven onder haar bescherming te neemen, en te defendeeren, tegens allen en een ieder die hen zouden willen aantasten. 1654.

XXII. Indien eenig Schip, of Schepen, van het Volk en d'Ingezetenen van ieder Republyk, of van eenige Neutraalen, wierde genomen in de Havens van een van beiden door eenige darde Party, zynde niet van 't Volk of d'Ingezetenen der beide Republyken: zo zullen zy, in ofte uit wiens Havens en Vryheden de gezeide Schepen genomen zyn, gehouden weezen gezamentlijk met d'andere Party te bevorderen, dat het gezeide Schip, of Schepen, werden vervolgd, te rug gebracht, en gerestitueerd aan d'Eigenaars; doch alles tot kosten van d'Eigenaars, ofte Geintereseerden.

XXIII. Dat de Cherchers, en andere diergelijke Officieren, van beide de zyden, zich zullen hebben te reguleeren na de Wetten van ieder Republyk respective; en niet meer mogen eisschen ofte afvorderen, dan zy by hunne Commissi en Instructie geanthoriseerd zyn.

XXIV. Indien eenig ongelijk ofte injurie ware gedaan by d'eene Republyk, ofte by 't Volk of d'Ingezetenen van dien, tegens het Volk of d'Ingezetenen van d'andere, 't zy tegens eenig Artykel van dit Tractaat, ofte tegens 't gemeene Recht, zo zullen nochtans geene Brieven van Represalien, Marque, ofte Contremarque, by een van beide de Republyken verleend werden, voor dat 'er eerst zal verzocht zyn justitie volgens den ordinaris cours van Rechten: maar indien de justitie word geweigerd, of gedilayeerd, zal d'Opperste Magt van die Republyk, ofte des zelfs Gecommitteerden, wiens Volk of Ingezetenen ongelyk geleeden hebben, aan de Republyk, daar de gezeide justitie is geweigerd, of gedilayeerd, of aan de geenen die van haaren wege daar toe geauthoriseerd zullen weezen, verzoeken, dat zodanige differenten in der minne, of door een ordinaris cours van Rechten, gecompoleerd mogen werden. Maar indien alsdan noch gedilayeerd word, en geen justitie gedaan, en geen satisfactie gegeeven binnen drie maanden na dat zodanigen verzoek is gedaan, zullen alsdan Brieven van Represalien, Marque of Contremarque verleend worden.

XXV. Dat de Persoonen, die particuliere Commissien van d'eene of d'andere Republyk zullen verkrygen, voor en aleer zy die Commissie ontfangen, goede en sufficante Borgen zullen stellen voor de Rechters van 't Hof, daar zy de gemelde Commissien ontfangen, by zodanige Persoonen die suffisant zyn om daar voor te respondeeren, en die geen part of deel aan hunne Schepen hebben, dat zy geen schade ofte ongelijk

aan't

1654. aan 't Volk van d'eene of d'andere Republyk zullen doen.

XXVI. Dat het Volk en d'Ingezetenen van beide de Republyken zullen hebben vry acces in malkanders Havenen, en aldaar mogen verblyven, en weder vertrekken, niet alleen met hunne Koopvardy- en gelaadene Schepen, maar ook met hunne Oorlogschepen, 't zy dat ze den Staat toebehooren, ofte dat ze de zelven by particuliere Commissien hebben verkreegen, 't zy dat ze daar komen door het geweld des Waters, ofte door het perykel der Zee, of om hunne Schepen te kalefateren, of om Victualie te koopen; doch echter zodanig, dat ze niet boven de acht Oorlogschepen sterk zullen mogen zyn, indien ze met hun vrye wil daar inkomen, noch dat ze langer in de Havens, of daar omtrent, verblyven, als van nooden zal zyn om hunne Schepen te repareeren, of tot opdoening van Victualie of Provisie, of andere noodzaakelykheid. Ende indien een grooter getal van Oorlogschepen, als boven gespecificeerd, gelegentheid had om in zodanige Havens te komen; zo en zal het hen echter niet vry staan binnen te loopen, zonder alvoorens ten dien einde verlof bekomen te hebben van de geenen, daar de gemelde Havens aan toe behooren; 't en ware dat ze gedwongen wierden door het weer, of eenig ander geweld of nood, om het perykel der zee t'ontgaan, daar binnen te loopen: 't welk gebeurende, zullen ze terstond aan den Gouverneur, of, Opperste Magistraat van de Plaats, d'oorzaak van hun komst bekend maaken, en 'er niet langer vertoeven, als hen van den Gouverneur of Opperste Magistraat toegelaaten zal worden; ende zullen niets vyandlijks, of ietwes tot prejuditie van hen, bedryven, zo lang als zy in die Havens zullen verblyven.

XXVII. Dat de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden zorge zullen draagen; dat justitie gedaan werde tegens de geenen, tie d'Engelschen in Amboina ter dood gebracht, of hand daar in gehad hebben ('t welk de Republyk van Engeland Manslachting heeft gelieven de noemen) indien 'er noch iemand van in 't leven is.

XXVIII. Dewyl 'er van den achtienden May 1652. af eenige Schepen, en Goederen van d'Engelschen in de Dominien des Konings van Deenmarken genomen en aangehaald zyn geworden, is aan wederzyde overeengekomen, geaccordeerd, en geslooten, en hebben de Generaale Staaten zich verbonden, gelijk zy by deze tegenwoordigen zich verbinden, dat alle aangehaalde Schepen en Goederen, als gezegt is, die noch in weezen zyn, mitsgaders de waare en rechte prys van de geenen welke verkocht, vervreemd, of anderSins gedisponeerd zyn, binnen veertien dagen na het arrivement der geintereSSeerde Kooplieden en Schippers, ofte hunne GeaSSigneerden om die t'ontfangen, gerestitueerd zullen worden, en ook de schade, door de zelve detentie den Engelschen aangedaan, vergoed; gelijk daar van geoordeeld en gevonnisd zal worden by *Eduard Winslo*, *James Russel*, *Jan Beks*, en *Willem van der Kruissen*, die, zo wel wegens zyn Hoogheid als de gezeide Staaten

Gene-

Generaal, zonder onderscheid tot Arbiters daar toe zyn verkoozen (over 1654.
welkers Forme of Instrument alreedts geaccordeerd is) om te examineeren of te determinceren de verzoeken der Kooplieden, Schippers, en Eigenaars, daar de gezeide Schepen, Goederen, en Schaden aan toebehooren: welke Arbiters hier tot Londen in Goldsmitshal den 27sten. Juny naastkomende (Oude Styl) of eerder is 't mogelijk, zullen zitten, en op dien dag een solemneelen Eed doen voor de Rechters van 't Hooge Hof ter Admiraliteit van Engeland, dat ze zullen procedeeren zonder aanzien of relatie van beide de Staaten, ofte eenige particuliere interesten, hoedanig die ook zouden mogen weezen. Daarenboven zullen de gezeide Arbiters van den 1sten. Augusti naastkomende af, 't en ware zy eerder verdraagen waren, zo lang in een kamer alleen, zonder vuur, kaarsen, spys, drank, of eenig ander onderhoud, opgeslooten worden, tot dat ze geaccordeerd zullen weezen over de dingen, die aan hen gerefereerd zyn; en zal de uitspaaak, die zy doen, beide de Partyen verbinden en obligeeren. En de Staaten Generaal der Geunieerde Provincien verbinden zich by dezen vastelijk, 't zelve uit te voeren en t'executeeren, alsmede te betaalen zodanige sommen Geldts hier tot Londen, als de gezeide Arbiters zullen oordeelen dat betaald moeten worden, tot gebruik van de voorsz. Eigenaars, aan zodanigen Persoon of Persoonen als de Protector zal noemen, binnen vyf-en-twintig dagen na dat d'uitspraak gedaan is. En zullen de gezeide Staaten Generaal, binnen twee dagen na dat d'Instrumenten van Ratificatie der gezeide Vredesartykelen wederzyds overgeleverd zullen zyn, hier tot Londen betaalen de somme van 50000 guldens, voor d'onkosten die de Kooplieden, Schippers, ofte hunne Geassigneerden, op hun Reis na Deenmarken zullen maaken; mitsgaders een gelijke somme van 50000 guldens aan den geen, of de geenen, welken zyn gemelde Hoogheid zal ordonneeren, binnen zes dagen na dat de gezeide Persoonen aldaar gearriveerd zullen zyn, tot gebruik van de Kooplieden, Schippers en Eigenaars, om hunne Schepen te repareeren, en t'zee te konnen doen gaan: welke gezeide Sommen op rekening zullen zyn van de Somme, die d'Arbiters zullen uitspreeken. Ende dat borge en verzekerdheid (wegens welkers Forme men alreedts geaccordeerd is) zal gesteld worden by suffisante Luiden, die macht hebben om daar voor te respondeeren, en hier tot Londen woonachtig zyn, verbindende zich tot de somme van 140000 Ponden Sterlings, of veertien Tonnen Goudts (het Handschrift van welke Obligatie benevens de Ratificatie overgeleverd zal worden) dat de submissie en betaaling der gemelde Sommen van 50000 guldens, als mede van de Sommen en andere dingen die, als gezegt is, toegeweezen zullen worden, van hunne zyde voldaan zullen werden. Ende indien eenige van de voornoemde Conditien door de Heeren Staaten Generaal niet ten vollen en oprechtelijk op hun behoorlijke manier en tyd volbracht en worden, zal 'er een Boete van de voornoemde Obligatie geëischt werden: en

1654. zal de gemelde Somme van veertien Tonnen Goudts betaald worden aan zodanigen Persoon, of Persoonen, als zyn Hoogheid daar toe zal noemen; waar uit de schaden van de Kooplieden, Schippers, en Eigenaars vergoed zullen werden.

XXIX. Nadien 'er eenige verschillen en questien gereezen zyn tusschen de Republijk van Engeland en den Koning van Deenmarken wegens het aanhouden van de Schepen en Goederen, in het voorgaande Artykel genoemd; ende de Staaten Generaal van de Vereenigde Provincien op zich genomen hebben, dat de voornoemde Schepen en Goederen gerestitueerd zullen worden, en toegestaan borg te stellen voor de gemelde restitutie en betaaling van de schaden, volgens den inhoud van het voorgaande Artykel: is over een gekomen, geaccordeerd, en besloten, dat, wanneer deze dingen na behooren gedaan en volbracht zullen zyn, alle questien, verschillen, injurien, en vyandschappen tusschen de voornoemde Republyk en den Koning van Deenmarken, wegens het voorzeide aanhaalen, zullen ophouden, en voor altoos vergeeten werden; zo dat de gemelde Koning met zyn Ryken en Dominien in dit Tractaat en Confœderatie als een Vriend begreepen zal worden, op zodanigen wyze, dat hy in de zelve Vriendschap en Alliantie met beide de Republijken hersteld werde, als hy geweest is voor het gemelde aanhouden, en of zulks nooit geschied waar geweest; en zullen zyne Gedeputeerden en Ambassadeurs ontfangen werden met de zelve eer, als de Gedeputeerden en Ambassadeurs van andere Staaten, welke in vriendschap geconjungeerd zyn.

XXX. Is overeengekomen, als boven, dat van wederzyde, ten tyde als de overlevering der mutueele Ratificatien zal geschieden, zullen genomineerd worden vier Commissarissen, die op den achtienden dag van de naast aanstaande Maand May (gerekend na den Engelschen Styl) alhier tot Londen by malkander zullen komen, voorzien met behoorlijke Authorisatie, zodanig als wy de zelven ten dien einde hier mede authoriseeren, om kennisse te neemen, te examineeren, en te definieeren, de verongelijkingen, hostiliteiten, en schaden, welken d'eene Party van d'andere klaagt zich aangedaan te weezen, sedert het jaar 1611. en vervolgens tot den 18den May van den jaare 1652. Engelsche Styl, zo in Oost-Indien, als in Groenland, Muskovien, Brasil, ofte waar ter Plaatse het ook geschied zoude mogen weezen; van alle welken de particulariteiten voor den 18den. May voorsz. aan de gemeldë Commissarissen, zodanig genomineerd, overgeleverd zullen worden, met die restrictie, dat na het verstryken van dien dag geene nieuwe inbrengingen toegestaan of aangenomen zullen werden. En indien de gezeide Commissarissen wegens de voorsz. differenten, aan hen schriftelijk geëxpresseerd en ter hand gesteld, binnen den tyd van drie maanden, te rekenen

van den voorsz. 18den. dag van May af, niet overeen konden komen, 1654.
zullen de gemelde differenten verbleeven en gesubmitteerd worden, gelijk de zelve gesubmitteerd werden by dezen, aan het oordeel en d'arbitragie van de Switsersche Protesteerende Cantons, welke by het Instrument, daar men over is geaccordeerd, verzocht zullen werden, dat zy in zodanigen geval d'arbitragie willen aanneemen, en gelijke Commissarissen ten voorsz. einde committeeren, en de zelven zodanig instrueeren, dat zy, na d'expiratie der drie gemelde maanden, binnen zes maanden daar naast aan volgende hun oordeel mogen uiten: en 't geen zodanige Commissarissen, of het meerendeel van de zelven, binnen de gemelde zes maanden zullen determineeren, dat zelve zal beide de Partyen verbinden, en stiptelijk nagekomen en volbracht moeten worden.

XXXI. Is geaccordeerd en beslooten, dat beide de Partyen waarlijk en vastelijk het tegenwoordig Tractaat, en alles wat daar in begreepen is, zullen observeeren, en doen executeeren; en het zelve van het Volk, Onderzaaten, en Inwoonders van beide de Republyken laaten observeeren, en effectueelijk presteeren.

XXXII. Is geaccordeerd en beslooten, tot meerder zorge en verzekerdheid van deze Vrede en Confœderatie, van wegen de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, en het Volk van de zelven, gelijk ook de Heeren Staaten Generaal by deze tegenwoordigen toestaan, en zich zelven verbinden en obligeeren, dat alle en ieder van de geenen, welken of zylieden, of de Staaten van de Provincien, t'eenigertyd zullen kiezen of stellen tot een Capitein Generaal, Gouverneur, of Stadhouder, Veldoverste van de Militie, of Admiraal ter zee, gehouden en verbonden zullen weezen dit Tractaat, en alle des zelfs Artykelen, met Eede te bevestigen, en heiliglijk te belooven, dat ze, zo veel in hun vermogen is, alle de gemelde dingen religieuzelijk zullen observeeren, en executeeren, zo veel hen aangaat, en zorge draagen, dat ze van anderen geobserveerd, en ter executie gesteld mogen werden.

XXXIII. Is overeengekomen, geaccordeerd, en beslooten, dat het tegenwoordig Tractaat, en alle de dingen daar in begreepen, by den voornoemden Heer Protector, en de gemelde Heeren Staaten Generaal van de Vereenigde Provincien, door openbaare Brieven, wederzydts met het groot Zegel gezegeld, en in behoorlijke en authentyke forme vervangen, binnen vyftien dagen naastkomende, of eerder indien het kan geschieden, geconfirmeerd, en d'Acten der Ratificatie aan beide de zyden binnen den voornoemden tyd overgeleverd zullen worden: en zal deze Vrede en Confœderatie terstond na d'overlevering en

1654. uitwisseling der Acten op de gewoonlijke manier en plaatsen gepubliceerd werden, en alle daaden van hostiliteit van dien tyd af ophouden.

Gedaan tot Westmunster, den 5den. April 1654.

En was getekend als volgt:

H. Laurence, Præs. (L. S.) J. Lambert. (L. S.) E. Mountague (L. S.) P. Lisle (L. S.) Gil Pikkering (L. S.) Wal. Strikland (L. S.) H. Beverning (L. S.) Wil. Nieupoort (L. S.) All. Jongstal (L. S.)

Aldus zag men het einde van dien verderfelijken en bloedigen Oorlog, die zo veele ingezetenen ter wederzyde van hun goederen, ouders van hun kinderen, kinderen van hun ouders beroofd, en beide de Landen met weduwen en weezen vervuld had.

L E-

LEVEN en BEDRYF

Van den vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg, Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

Holland en Westvriesland.

TWEDE DEEL.

LEVEN en BEDRYF

Van den vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg, Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

Holland en Weſtvrieſland.

TWEDE DEEL.

ERWYL d'Engelſchen en Hollanders in den gemelden Oorlog hunne krachten tegens malkander ſpilden, hadden de Zeeroovers van Barbaryen deze gelegentheid zeer wel tot hun voordeel weeten waarte neemen, en den Chriſtenen in de Levant groote ſchade toe te voegen. Zy bleeven niet meer in de Straat met drie of vier Zeilen by malkander, gelijk voorheen; maar liepen ook na buiten op de kuſt van Portugaal, en aan deze zyde van de Caap St. Vincent, met Vlooten van over de twintig en meer Schepen. Ja zelfs, zy ſtopten 't naauw van de Straat; waar door veele Schepen der Chriſtenen van allerley Geweſten hen als in den mond liepen. De Vice-Admiraal de Ruiter wierd dan door het

1654.

Roovers van Barbaryen ſtout door den Oorlog tuſſchen Engeland en Holland.

1654. het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam met vyf Oorlogschepen na de Middellandsche Zee gezonden, om ettelijke Koopvaarders derwaarts te brengen, en weder anderen, die van daar verwacht wierden, na 't Vaderland te geleiden. Den 17den. Juny liep hy met veertien Straatsvaarders uit Texel in zee, verzeld door de Capiteinen *Pieter van Brakel*, *Jan Gideonsz. Verburg*, *Jan Egbertsz. Ooms*, en *Lambert Pietersz.* en achterhaalde, uit het Canaal gekomen, den Schout-by-Nacht *Cornelis Tromp*, benevens de Capiteinen *Abraham van der Hulst*, *Dirk Krynen Verveen*, en *Huiskens*, met zes Spaanschvaarders, welke twee dagen voor hem uit Texel waren gezeild. Omtrent de Condaatsche kust nevens Ayamonte gekomen, scheidden zy van malkander; en de Ruiter liep Straatwaart in, en wyders na Livorno, daar hy, terwyl de Capiteinen Verburg en Ooms met vyf Koopvaarders na Venetien waren getoogen, op het verzoek der Nederlandsche Kooplieden meer als een maand bleef leggen, om na eenige Koopvaarders te wachten. Van Livorno stelde hy zyn cours na Minorca, voorts na Alikanten, Cartagena, en Malaga; alwaar hy kennis kreeg, dat te Cadix twee Zeeuwsche Oorlogschepen lagen, onder de Capiteinen *Frans Mangelaar* en *Jan Vinkaart*, of *de Waterdrinker*, die met de Zeeuwsche Koopvaarders, alsze hun laading inhadden, na 't Vaderland zouden keeren. Hier op ging hy den 29sten. September onder zeil (hebbende zyn overige Schepen na Malaga doen loopen, om de Wynvloot van daar herwaarts te geleiden) en kwam in 't begin van October in de baay van de gemelde Stad ten anker. De Nederlandsche Consul, en de voornaamste Hollandsche Kooplieden, terstond aan zyn boord gekomen, vertoonden hem met droefheid verscheidene brieven, uit Salée geschreeven, meldende, hoe hard de Sid, of Opperheer van die Stad, met de Nederlanders handelde, ter oorzaak dat de Schout-by-Nacht Tromp een Fluitschip, *de Windhond* genoemd, 't geen men zeide te Salée t'huis te hooren, by Mamora had genomen; hebbende de gemelde Sid hier over drie Amsterdamsche Koopvaardyschepen, die aldaar in laading lagen, in beslag doen neemen, en de Schippers en Matroozen in de gevangenis laaten smyten, met bedreiging van hen slaa-

De Ruiter na de Middellandsche Zee gezonden.

Tromp convoyeert eenige Spaanschvaarders.

Verder vervolg van de Ruiters tocht.

Tromp neemt het Fluitschip de Windhond, en gevolg van dit werk.

ven

ven te maaken, indien het genome Schip met zyn ingelaadene goederen niet weder vry wierd gesteld. In de gemelde brieven verzochten ook de gevangene Schippers, dat den Heer de Ruiter met zyn Schip daar zou komen; alzo zy vastelijk vertrouwden, dat hy, door de byzondere kennis, die hy ten tyde van zyn voorgaande en langduurige handelingen met den Sid, en andere voornaame Bevelhebbers, wel eer binnen Salée had gemaakt, veel goedts tot hun bevryding zou konnen uitwerken. De Ruiter, trachtende 't opgaande vuur der verwydering tusschen den Nederlandschen Staat en die van Salée in zyn eerste beginselen te smooren, ging dan den 6den. October met de Capiteinen Mangelaar en Waterdrinker onder zeil, en kwam den 10den. op de reede van Salée. Den volgenden dag ontfing hy een brief van den Nederlandschen Consul David de Vries; behelzende „ hoe de Sid, na dat de Schout-by-Nacht Tromp „ het Schip, te Salée t'huis hoorende, had genomen, hem by „ zich ontbooden, en 'er groot misnoegen over had getoond; „ eisschende van hem de vergoeding van Schip en goed; ook „ beweerende, dat hy, als Consul, den Nederlandschen Staat „ verbeeldende, gehouden was alle de schade, die 's Landts „ Oorlogschepen zyn Onderdaanen aandeeden, te verantwoor„ den: Dat hy Consul die Turksche regel en gewoonte be„ leefdelijk had tegengesproken, met aanbieding van aan den „ Heer Tromp te zullen schryven, ten einde hy aldaar op de „ reede zoude komen, en reden geeven, waarom hy het ge„ melde Turksche Schip had genomen, en te Cadix opge„ bracht; wyders verzoekende, dat men ondertusschen de laa„ ding van 't aangehoude Schip niet en zou verminderen: Dat „ vervolgens, op zyn schryven en verzoek, de Schout-by„ Nacht Tromp met Capitein Huiskens voor Salée gekomen, „ een brief aan den Sid had gezonden, om reden van zyn be„ dryf te geeven; behelzende: *Dat die van 't Schip, 't geen hy veroverd had, geen sloep hadden willen uitzetten, noch aan zyn boord komen, hoewel hy een witte vlag had laaten waayen: Dat hy 't toen voor een Algiersch Schip had aangezien, en derhalven genomen; te meer, om dat het volk met kisten en kassen, zo veel als doenlijk was, aan land vluchtte: Doch indien den Opperheer van Salée zich hier door beleedigd*

1654.

X *vond,*

1654. *vond, dat hy zich kon richten aan haar Hoog-Mogenden, de Staaten Generaal, die gewoon waren een iegelijk billijk recht te doen* : wyders verklaarende, *dat hy geen last had om den Onderdaanen van Salée eenig hinder of schade te doen.* Dat de Sid van Salée hier op had geantwoord : *Dat hy zodanig schryven niet aannam; maar geloofde, dat de Schout-by-Nacht Tromp eenigen last van haar Hoog-Mogenden moest hebben: Dat hy zich anders niet zou hebben ververderd een Schip van Salée te neemen* : *En indien hy zonder order een Schip mocht neemen, dat hy ook geen verlof van haar Hoog-Mogenden van nooden had om het aan den Eigenaar weder te leveren.* Maar dat de brief, daar „ dit antwoord in begreepen was, den Heer Tromp op de reede „ niet ter hand was gekomen; dewyl de zee zo hol schoot, dat „ 'er geen bark dorst uitloopen; en dat Tromp, niet willende „ of konnende wachten, zonder antwoord, of iets uit te rech- „ ten, weder na Cadix t'zeil was gegaan : Wyders, dat de Sid „ drie of vier dagen na Tromps vertrek den Schipper van 't Schip „ de Tyger met al zyn volk in de gevangenis had doen smyten; „ doch aan de twee andere Amsterdamsche Schepen, die daar „ in laading lagen, verlof gegeeven om te vertrekken, enz.

De Vice-Admiraal de Ruiter zond dan noch den zelven dag een brief aan den Opperste van Salée, Sid Abdala Ben Sid Mahumad Ben Bukar, van den volgenden inhoud : Hoe hy, te „ Cadix komende, met groot leedweezen had verstaan het „ misnoegen, 't geen over 't neemen van het Fluitschip de „ Windhond was opgevat; en dat daar over de Schipper Si- „ mon Walichsz. met zyn Schip en volk was aangehouden : „ Dat hy daarom zyn reis na Salée had verhaast, om zyn Excel- „ lentie te verzekeren, dat haar Hoog-Mogenden, de Hee- „ ren Staaten Generaal, niet anders zochten dan de vrede, met „ die van Salée wel eer gemaakt, volkomentlijk t'onderhou- „ den; en dat, indien door 't neemen van 't genoemde Schip „ misschien door misverstand iets daar tegen gedaan mocht zyn, „ zulks den Heeren Staaten, volgens hun vredelievend ge- „ moed, tegen de borst zou weezen : Dat hy zich bedroefde, „ dat d'order van haar Hoog-Mogenden hem verhinderde uit „ zyn Schip en aan land te gaan, om zyn Excellentie de han- „ den te kussen, en veele voorspoedige jaaren toe te wenschen;

vaste-

„vastelijk vertrouwende, dat hy in mondeling gesprek zoda- 1654.
„nige redenen zou bybrengen, die zyn Excellentie zouden
„vernoegen, en wyders strekken om de vriendschap tusschen
„den Nederlandschen Staat en die van Salée, welke nu door
„de voorgevallene onlusten geknakt scheen, te herstellen:
„Doch dewyl hy zyn Excellentie, om de gemelde redenen,
„in persoon niet mogt begroeten, dat zyn verzoek was, dat
„men den Consul de Vries, en den Schipper Simon Walichsz.
„zou toelaaten aan zyn boord te komen, op dat hy door hen
„van de geheele zaak ten vollen onderrecht mogt worden, om
„daar na breeder aan zyn Excellentie te schryven, enz.

Het leezen van dezen brief, die in de Spaansche taal wierd vertolkt, gaf den Opperste van Salée groot genoegen. Hy stond straks toe, dat de Consul na boord zou vaaren; beval dartig Schaapen, vier Ossen, en eenige andere ververschingen gereed te maaken, om door twee Gemachtigden aan den Vice-Admiraal vereerd te worden; en stuurde eenige dagen daar na een brief aan den zelven, van inhoud: Dat hy 't Schip de Tyger
„zou aanhouden; tot dat men het Schip, door Tromp geno-
„men, weder in handen der Eigenaars hadde gesteld: Doch
„dat hy alle andere Hollandsche Schepen vry zou laaten inko-
„men, en vertrekken; dewyl hy besloten had de vrede en
„vriendschap met de Heeren Staaten t'onderhouden, enz.

Aldus stonden de zaaken, wanneer den Heer de Ruiter, ter oorzaak van storm en onweer, zich genoodzaakt zag, benevens zyn twee byhebbende Schepen, het anker te lichten, en 't weder na Cadix te zetten. Van hier toog hy in 't begin van November met eenige Koopvaarders na 't Vaderland, en kwam in 't eind van de gemelde Maand behouden binnen Texel. (De Ruiter na 't Vaderland.)

Doch haar Hoog-Mogenden een verdere verwydering met die van Salée trachtende voor te komen, en ook d'andere Barbarysche Zeeroovers in toom te houden, kreeg de Vice-Admiraal de Ruiter last om met acht Schepen en Fregatten van oorlog, en twee Jagten, na de kust van Barbaryen en de Middellandsche Zee te gaan. Zyn Commissie, getekend den 29sten Juny, behelsde, dat hy, en d'andere Capiteinen, alle Barbarische Schepen, op d'Ingezetenen van den Nederlandschen (1655. De Ruiter gelast een tweedetocht na Barbaryen te doen.)

 Staat

1655 Staat roovende, met naame die van Tetuan, Algiers, Tunis, en Tripoli, waar zy die zouden mogen bejegenen of aantreffen, op deze zyde van het Koningryk Candia, zouden bevechten, veroveren, verbranden of vernielen, zo als best doenlijk zou weezen: Voorts, dat ze de moedwillige Renegaaden door het recht van voetspoeling met de dood zouden straffen; maar anderen, in hun jeugd of by andere gelegentheid daar toe gedwongen, en die zich omtrent de Christene Slaaven goedertierentlijk hadden gedraagen, en berouw toonden, by 't leven behouden, en op de Schepen verdeelen; de Turken of Mooren openbaarlijk verkoopen, en de penningen overmaaken of overbrengen; maar de Christene Slaaven, op hun verzoek, vry aan land zetten, of op de Schepen houden, en na hun bekwaamheid in soldy ontfangen: Mitsgaders dat hy na Salée zou zeilen, om, benevens den Consul David de Vries, met de Regeering van die Stad in onderhandeling te treeden, en middelen van verdrag en redelijke voldoening van wederzyds geleedene schaden en verongelijkingen met de zelve te helpen beraamen; nevens verdere magt om ook het Tractaat van vrede en vriendschap, in den jaare (*a*) 1651 met die van Salée gesloten, na gelegentheid en bevinding van zaken, en volgens de Commissie, door haar Hoo-Mogenden ten dien einde aan hem gegeeven, te vermeerderen en te verbeteren, enz.

(a) *Ziet pag.* 6.

Loopt in zee.

Den 18[den]. July liep de Vice-Admiraal de Ruiter uit Texel in zee. Zyn Esquadre bestond uit de volgende Bevelhebbers, en was gemonteerd als blykt by de lyst.

Lyst van zyn Esquadre.

Bevelhebbers.	*Manschap.*	*Kanon.*
Admiraal Mich. Adr. de Ruiter.	215	52
Vice-Adm. Command. Gideon de Wilde.	180	50
Schout-by-Nacht Capt. Dirk Quirynsz. Verveen.	165	44
Capt. Willem van der Zaan.	165	46
—— Isaak Sweers.	125	32
—— Jan Jeroensz. Adelaar.	125	30
—— Adriaan van den Bosch.	95	22
—— Pieter van Zaalingen.	95	22

Hier by waren noch de Jagten de Paerl en de Fortuin

Omtrent vyf-en-vyftig Koopvaardyschepen, die na Vrankryk

ryk, Portugaal, Spanjen, en de Middellandsche Zee wilden, 1655.
begaven zich onder hun geleide; en den darden dag van Augustus kwam de Ruiter met vier-en-veertig Zeilen in de baay van Cadix: van waar hy den 7den. met zyn Vloot Straatwaart in liep; stellende zyn cours eerst na Malaga, en van daar na Cartagena en Alikanten, alwaar ettelijke Koopvaardyschepen binnen zeilden. Omtrent het Eiland Formentera (tot een verzamelplaats gesteld, indien men door eenig toeval van malkander mocht raaken) scheidden de laatste Koopvaarders van hem. Thans wierd de cours na Algiers gezet, en aan den Commandeur de Wilde, benevens de Capiteinen Sweers en van Zaalingen, last gegeeven om voor uit te zeilen, ten einde het land te erkennen, en te bezien wat Schepen voor die beruchte Roofstad lagen. Den 30sten. der maand kreeg hy de zelve in 't gezicht, en zeilde na de vooruitgezondene Bevelhebbers, daar hy uit verstond, dat ze zo dicht aan de Stad waren geweest, dat ze 't volk op de Moelje hadden gezien: wyders, dat ze vyf Schepen op de reede, en noch zes of zeven binnen de Moelje hadden zien leggen. De Ruiter kwam dan den zelven avond met zyn acht Schepen, en twee Branders (waar toe men de twee gemelde Jagten, de *Paerl* en de *Fortuin*, bekwaam had gemaakt) omtrent een kanonschoot van de Stad, op twee-en-veertig vademen waters, ten anker; daar hy nu zelve zag 't geen hem aangediend was. Men liet van alle de Hollandsche Schepen Engelsche vlaggen en vleugels waaijen, om de Roovers te misleiden, die wel met klein vaartuig van land kwamen, maar zich niet te dicht onder het bereik der Hollanders dorsten begeeven. Hier op wierd by de Ruiter en den Krygsraad beslooten, dat men, zo haast als de wind des nachts uit de wal zou komen, onder zeil zou gaan, om de Branders, waar 't mogelijk, door het behulp van drie Oorlogschepen onder de Moelje aan de Roofschepen te brengen. Maar men had den geheelen nacht groote kalmte; zo dat men naauwelijks kon zien, van waar de wind kwam. 's Morgens met den dageraad was 't noch doodstil; en men zag, dat de vyf Schepen, die 's avondts te vooren op de reede lagen, binnen de Moelje waren gekort, en dat men met barken af en aanvoer, tot dicht by de Stad. Om

De Ruiter komt voor Cadix, en verder gevolg van zyn tocht.

Voor Algiers.

Aanslag om de Roofschepen onder de Moelje te verbranden.

1655. kort te gaan, men kon uit al de toestel bespeuren, dat de Turken op hun hoede waren. Men hield dan weder Krygsraad, en besloot (dewyl men geen, of te weinig wind had om iets tegens hen t'onderneemen, en dat de zee hard op de wal rolde) van de reede te vertrekken; gelijk omtrent den middag geschiedde: wordende de cours na Malaga gezet. Hier omtrent op verscheidene Schepen jagt krygende, veroverde men op den 17den. September een Turksche Bark van Tetuan, met twintig Mooren bemand; waar af de Capitein, een Spaansche Renegaad, Arnando Dias geheeten, ter oorzaak van de menigvuldige onheilen den Christenen toegevoegd, (van de welken hy in den tyd van twaalf jaaren wel twee duizend, en daar onder eenigen van zyn naaste Bloedvrienden, van 't land gehaald, en tot slaaven verkocht, had ook meermaalen gedreigd, dat hy zyn eigenen Vader desgelijks zou doen) aan den nok van de Fokkeree wierd opgehangen. Den 19den. der maand ging de Ruiter weer t'zeil, en kwam met zyn byhebbende Schepen den tweden dag in de baay of haven van Gibraltar ten anker. 's Anderendaags vervorderde hy zyn reis, zeilde door de Straat, en wyders na Cadix; en vervolgens na de Barbarische kust, om Salée te naderen. Den volgenden dag, zynde den 27sten. zagen de Hollanders even buiten 't naauw van de Straat twee Zeilen in 't Oost, en noch een in 't Zuidwest. Op het laatste, 't geen zich heel groot opdeed, maakte de Ruiter jagt. De Turk zette zyn cours recht na Arzila, een Stedetje in 't Koningryk van Fez, omtrent zes Duitsche mylen van Tanger, aan de Spaansche zee gelegen. 't Was den Admiraal van Algiers, een Hollandsch Schip, 't voorleeden jaar genomen, en toen het *Rad van Avontuure*, maar nu by de Turken de *Goude Dadelboom* genoemd; een Schip ruim zo groot en kloek als 't *Huis Tydverdryf*, 't geen de Ruiter voerde, en gemonteerd met acht-en-dartig stukken en twee honderd en vyftien man, waar onder vyftig Christene Slaaven die door dwang dienden. De Ruiter volgde het tot in de haven van het gemelde Stedetje, daar dit Schip na uitsteekende moeite wel verwoest, doch echter niet veroverd wierd, laatende de Capitein met veele anderen in 't gevecht het leven. Thans wierd de cours na Salée gezet, en op den 1sten. October

Turksche Bark genomen, en de Capitein opgehangen.

De Ruiter maakt jagt op het Admiraals-schip van Algiers.

(na

(na dat men een Turksche Prys genomen, en een Rooffregat 1655.
met zestien stukken tegen de wal en in den grond had gejaagd,
gelijk ook een genomen Fluitschip) het anker aldaar op de ree- De Ruiter
de geworpen. De Ruiter begroette de Stad met negen eer- voor Salée.
schooten; daar het groot Kasteel met vyf, en het klein met vier schooten op antwoordde: en trad wyders, volgens zyn last, door eenige Gemagtigden met die van Salée in onderhandeling over de verschillen, welken zy met den Staat hadden; maar wierd in 't eerst veele dagen opgehouden, zonder iets te konnen verrichten. Doch vindende het ongeraaden aldaar zyn tyd, met alle zyn Schepen stil leggende, vruchteloos te verslyten, (te meer, dewyl hy zekere tyding had, dat de meeste Turksche Roovers zich buiten 't naauw van de Straat aan deze zyde onthielden, en dagelijks na Algiers keerden) wierd by hem en den Krygsraad besloten, dat de Commandeur de Wilde en de Schout by-Nacht Verveen, met den Capitein van Zaalingen, eenige dagen voor of omtrent het naauw van de Straat, of daar zy zouden oordeelen best dienst te konnen doen, op de gemelde Roovers zouden kruissen, en tegen d'aanstaande nieuwe maan na Cadix zeilen, om aldaar schoon te maaken. De Capitein van der Zaan kruiste te dezer tyd insgelijks met twee Schepen op de Roovers; en de Ruiter bleef met twee andere voor Salée, om de handeling voort te zetten, en den uitkomst af te wachten. Ondertusschen zag hy op den 16den. October drie Zeilen tusschen Salée en Mamora, zettende hun cours na Salée, doch dryvende van stilte. Hy stak dan met Capitein Adelaar onder zeil, en sneed hen de pas van de wal af. Zy, zulks ziende, wendden 't in zee: zynde de wind toenmaals Noord-noord oost. De Ruiter en Adelaar deeden hun uiterste vlyt om ze t'achterhaalen; maar 's nachts in d'eerste wacht waren ze uit hun gezicht: dan in 't begin van de hondewacht kreegen ze hen alle drie wêer in 't oog. Thans de riemen te boord leggende (want het was stil) roeiden ze 's morgens ten 3 uuren den een op de zyde. De Turken waren op d'eerste schoot met de boot gevlucht; laatende niemand in het Schip, als twee Portugeezen, die zich hadden versteeken. 't Was een welbezeild Fregat, groot omtrent negentig last, met zeven groo-

Maakt jagt op drie Turken, en neemt 'er een af.

1655. telingen voorzien, en by Madera door de Turken veroverd. De twee anderen, zynde Roovers van Algiers, den een met zes-en-twintig en den ander met zestien stukken, hadden beter geluk, en ontsnapten 't door een opkomende koelte. 's Anderendaags avondts kwam de Ruiter weder op de reede voor Salée.

Midlerwyl wierd de handeling met die van de gemelde Stad door de Gemachtigden, van beide de zyden gesteld, voortgezet. De Turken bleeven onverzettelijk staan op den eisch van vergoeding hunner schade; tot dat 'er eindelijk, na veele conferentien, op den 22sten. October een Verdrag wierd getroffen, en de Vrede vernieuwd, op de volgende voorwaarden.

Verdrag met die van Salé gesloten.

I. Dat zyn Excellentie, Sid Abdala Ben Sid Mahumad Ben Bukar, Prins van Fez, en Heer van Zuid-en Noord-Salée, den Consul David de Vries, ter zaake van d'opgereezene misverstanden gearresteerd, zonder uitstel uit zyn arrest zou ontslaan, en weder in zyn voorgaande vryheid stellen.

II. Dat zyn Excellentie van stonden aan het Schip de *Tyger*, en 't Galjoot de *Ruiter*, te Salée aangehouden, zou wedergeeven; benevens d'ingelaadene goederen, die noch in weezen waren, of 't geen daar van gekomen was; met de Schippers en 't Volk, daar op bevonden.

III. Dat hy twee Mannen uit een Hollandsch Scheepje, 't *Wapen van Hinloopen*, genomen, en te Salée verkocht, van stonden aan uit de Slaaverny zou doen ontslaan.

IV. Dat de Heeren Staaten daarentegen aan zyn Excellentie zouden doen wedergeeven 't geen gebergd, en in weezen, of gekomen was van 't Schip de *Windhond*, 't welk de Schout-by-Nacht *Cornelis Tromp* 't voorleeden jaar, by gebrek van genoegsaame kennis te geeven, of Zeebrieven te vertoonen, omtrent Mamora had veroverd, en te Cadix opgebracht; doch 't geen naderhand was verongelukt.

V. Dat haar Hoog-Mogenden 't Fluitschip de *Witte Valk*, door die van Salée in zee veroverd, en tot noch toe aangehouden, aan zyn Excellentie, tot vergoeding van 't gemelde Schip de *Windhond*, zouden schenken, en in eigendom overgeeven.

VI. Dat alle de schaden, by wederzyds Onderdaanen door de gemelde onlusten geleeden, tegens malkander zouden worden en blyven gelijk gesteld, geëffend, en vernietigd.

VII. Dat onder deze algemeene vergelijking van wederzydts schaden geensins zoude worden begreepen het goed en zuiver recht van den Schip-

Schipper Jacob Warrebouts, of zyn Reeders, over 't verlies van zyn Scheepje en laading, 't welk de Regeerders van Salée hadden belootd te vergoeden en te betaalen, volgens den gegeevenen Schuldbrief, die in zyn volle kracht zou blyven. 1655.

Dit Verdrag wierd van wegen haar Hoog-Mogenden, de Heeren Staaten Generaal, door den Consul *David de Vries* en *Gilbert de Vyane*, Fiskaal der Vloot, tot de handeling gemagtigd, ondertekend, en wyders door den Vice-Admiraal *de Ruiter* met zyn handteken en zegel goedgekeurd en bekrachtigd. En wegens den Opperheer van Salée was het getekend door *Ibrabim Duque* en *Aly Cordevees*.

Men beraamde ter zelve tyd ook eenige seinen, daar de Hollandsche en Saleesche Schepen malkander in zee aan zouden kennen. Naderhand wierden noch ettelijke andere punten op papier gebracht, strekkende tot beter onderhouding van 't oude Vreêverdrag: doch dewyl de Vice-Admiraal de Ruiter niet langer voor Salée kon vertoeven, maar genoodzaakt wierd Straatwaart in te vertrekken, kon de handeling der vrede en vriendschap niet volkomentlijk geslooten worden. Maar hy beloofde in het volgende jaar weder voor Salée te zullen verschynen, om alsdan 't begonnen Verdrag t'eenemaal vast te stellen.

Den 2^den^. November ging de Vice-Admiraal de Ruiter weder 't zeil na de Straat (hebbende te weeg gebracht, dat die van Salée de Christenen, aldaar aangehouden, met de Schepen en goederen, volgens 't gemelde Verdrag, ontsloegen: gelijk hy ook order stelde om de gebergde en overige goederen van 't Saleesche Schip de *Windhond* aan hen te doen wederleveren) en wierp den 10^den^. het anker op de reede van Cadix. De Ruiter vertrekt van Salée. Komt te Cadix.

Twee dagen te vooren kreegen de Capiteinen van der Zaan en van den Bosch, benevens den Commandeur de Wilde, jagt op drie Turksche Schepen; waar af het eene door van den Bosch bezuiden Larache (een Stedetje in 't Ryk van Fez, omtrent zes mijlen van Arzila, by de stroom Lecus gelegen) aan strand wierd gejaagd, en wyders daar afgehaald, en genomen. Turksche Prys genomen. 't Was een Lubeker Fluitschip, de *Fortuin* genaamd, te vooren door d'Algiersche Roovers veroverd. De Commandeur de Wilde jaagde het twede, een Algiers Fregat met dartig stuk-

 ken

1655. ken en twee honderd en vyftig man, insgelijks bezuiden Larache tegen 't strand. De Mooren vlooden uit het Schip; en men vond 'er vyf en twintig Christene Slaaven, die nu vry waren, benevens zeven Renegaaden, dien men 't leven beloofde, dewyl ze met de Mooren wel konden, maar niet wilden vluchten. 't Fregat wierd in den brand gesteeken; alzo men geen kans en zag om het van strand te krygen. De darde Roover ontkwam het met de vlucht.

Algiersche Roover tegen 't strand gejaagd, en verbrand.

Omtrent in 't midden van November raakten de Wilde en van Zaalingen in 't gevecht met een Roofschip van Algiers, de *Harderin* geheeten, voerende een-en-dartig stukken en twee honderd zes-en-negentig mannen, en gecommandeerd door een Renegaad van Amsterdam, Jan Leendertsz. genaamd. Hy verweerde zich dapper, tot dat 'er meer als honderd en twintig Mooren waren dood gebleeven. Toen besweek den anderen de moed: doch omtrent dartig Renegaaden wilden 't niet opgeeven, voor dat men hen met eede 't leven beloofde. Eenigen van hen waren alreedts in de kruidkamer, met het wanhoopig opzet van 'er den brand in te steeken, en te gelijk met de bespringers in de lucht te vliegen: doch men haalde hen met schoon spreeken en goede beloften daar van daan. Men vond in het Schip twee-en-vyftig Christene Slaaven, en daar onder zeventien Nederlanders. Honderd en twintig Mooren of Turken wierden aan de Spanjaarden verkocht; acht-en-twintig Renegaden voor hun gantsche leven op de Galeijen des Konings van Spanjen gebannen; doch de Capitein Jan Leendertsz. van de Christene Slaaven verbeden, om dat hy hen altyd zo zachtmoedig had gehandeld, benevens noch twee andere Renegaaden, zynde een Monnikendammer en een Pool.

't Roofschip de Harderin veroverd.

Den 20sten. November wierden door de Capiteinen van der Zaan, van den Bosch en Adelaar noch een Rootbark, en een groot Turksch Schip, de *vergulde Arend* geheeten, by Arzila tegen 't strand gejaagd; daar men meende, dat het Schip zou vergaan: doch het stiet alleenlijk zyn roer aan stukken, en raakte in 't kort weder vlot.

Twee Turksche Roovers aan strand gejaagd.

Hier na verdeelde de Vice-Admiraal de Ruiter zyn Vloot in drieën. Hy zelve ging met den Commandeur de Wilde, en de Capi-

De Ruiter verdeelt zyn Vloot in drieën.

Capiteinen van Zaalingen en Adelaar, in 't naauw van de Straat kruissen. Den Schout-by-Nacht Verveen, en den Capitein van der Zaan, beval hy drie kostelijke Koopvaarders, die na Amsterdam wilden, een stuk wegs benoorden de Caap van St. Vincent te geleiden. Want men verstond, dat de Commandeur Colart met vier of vyf Fransche Schepen omtrent St. Vincent kruiste, en, zonder onderscheid, alles aantaste 't geen hem voorkwam. Den Capiteinen Sweers en van den Bosch wierd belast weder na Salée te zeilen, en den Consul David de Vries, met een Gemachtigde van den Sid, die door storm op het Schip van Sweers (ettelijke dagen langer voor Salée gelegen, om na eenige brieven van den gemelden Consul aan de Heeren Staaten te wachten) hadden moeten blyven, derwaarts te brengen. Wyders stelde hy het naauw van de Straat tot een verzamelplaats, daar de gemelde Capiteinen hem zouden vinden. Den 29sten. 's avondts omtrent Arzila gekomen, zag hy van verre twee Schepen ten anker leggen. Met den dag leide hy 't daar na toe: en nader komende, kende Jan Leendertsz. de geweeze Capitein op de *Harderin*, deze twee Schepen; te weeten het een voor den *vergulden Arend*, gemonteerd met zes en twintig stukken en twee honderd en vyftig man, te vooren door Capitein van der Zaan aan strand gejaagd; en het ander voor *de St. Catharina*, voorzien met twintig stukken, en bemand met twee honderd Turken. De Roovers lagen dicht onder de Stad; zulks dat, toen 't gevecht aangegaan was, de zelve mede zonder ophouden beschooten wierd. De Mooren weerden zich treffelijk; doch eindelijk kwam de *Catharina*, byster doornageld, te zinken: en de *vergulden Arend* wierd met enteren veroverd, en voorts te Malaga opgebracht. Van beide deze Schepen wierden omtrent twintig Christenen verlost, en vyftig Turken of Mooren gevangen; zynde de rest gesneuveld, of aan land gevlucht.

1655.

Slaat met twee Turksche Roovers.

De Vice-Admiraal de Ruiter, na vervolgens langen tyd gints en herwaarts gesworven te hebben om, waar 't doenlijk, den Turkschen Zeeschuimers noch meerder schade toe te voegen, omtrent het midden van Maart weder op de reede voor Malaga gekomen, ontfing daar een brief van 't Collegie ter Admiraliteit

1656.

Word met zyn Esquadre opontboden.

1656. tot Amsterdam, den 29sten. December des voorgaanden jaars geschreeven; waar by haar Ed. Mogenden hem aanschreeven, „ dat ze zich zyn verrichtingen tot afbreuk der Zeeroovers, en „ d'onderhandeling voor Salée lieten welgevallen : hem wy„ ders wegens de Heeren Staaten Generaal beveelende, dat „ hy, op 't zien van den brief, zonder eenig verzuim of vertoe„ ven zyn Esquadre byeen zou trekken, en na 't Vaderland kee„ ren, zo spoedig als 't eenigsins doenlijk waar, zonder om „ eenige redenen zich te laaten ophouden; 't en ware dat hy, „ door uiterlijk zes, acht of tien dagen vertoevens op de reede „ van Cadix, een goed getal Koopvaardyschepen met kostely„ ke laading konde medebrengen, welken hy in zulken geval „ onder zyn bescherming zou neemen, en na 't Vaderland ge„ leiden, enz. Hy kwam dan den twintigsten der maand te Cadix, en ging, na, benevens zyn byhebbende Capiteinen, een groote menigte van zilver (want de Galjoenen der Zilvervloot waren twee dagen na hem te Cadix aangekomen) ingenomen te hebben, den vyfden April onder zeil met een Vloot van twee-en-twintig Koopvaarders; waar mede hy op den 2den. May, (na eenige ontmoeting met den Engelschen Commandeur Withorn, kruissende met een Esquadre van zeven Oorlogschepen, die 't op de Koopvaardyvloot en 't zilver gemunt had, doch zonder echter tot daadelijkheid te komen, alzo d'Engelschen te swak waren, gehad te hebben) behouden binnen Texel aankwam : hebbende op deze tocht, onder zyn beleid, zes kloeke Turksche Roofschepen, en twee Roofbarden, veroverd, in den grond geschooten, verbrand of vernield; drie Turksche Pryzen hernomen, en een tegen den grond gejaagd; een goed getal van Christene Slaaven verlost; d'onlusten met die van Salée bygelegt; en, benevens de Spaansche Vloot, een groote schat van zilver, in weerwil der Engelschen, in 't Vaderland gebracht.

Komt met de Koopvaarders binnen Texel.

Omtrent dezen tyd had Karel Gustaaf, Koning van Sweeden, tegens Johan Kazimir, Koning van Poolen, een oorlog aangevangen. 't Belang, 't geen de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden in den zelven hadden, en de vrees dat de Sweeden Pruissen en Dantsik mochten vermeesteren (want hier

Oorlog tusschen Sweeden en Poolen.

door

door zou de Koophandel der Hollanders in d'Oost-Zee, de ziel en 't leven van den Hollandschen Koophandel in 't algemeen, lichtelijk hebben konnen verhinderd of gestoord worden) deed hen het besluit neemen van een Oorlogsvloot onder 't beleid des Heeren van Opdam, Lieut. Admiraal van Holland, na de Zond en d'Oost-Zee te zenden. Doch eer Opdam zee koos, wierd de Ruiter, verzeld door den Vice-Admiraal Pieter Florisz. en den Schout-by-Nacht Cornelis Tromp, met een Vloot van de gereedleggende Schepen en Fregatten van oorlog voor uit gezonden. Dit waren Schepen die men t'Amsterdam had toegerust, en eenige uit Noord-Holland; over de welken men een goed getal Landsoldaaten had verdeeld, om tot bystand en bescherming van Dantsik te dienen, indien de Sweeden die Stad mochten aantasten. De Ruiter verdeelde de Vloot in twee Esquadres, het eene onder zyn Vlag, en het ander onder den Vice-Admiraal Pieter Florisz. liep den laatsten dag van May uit het Vlie in zee; kwam den achtsten van de volgende maand onder de Lap, of het Lappezand, by de Zond, ten anker; ging straks met den Vice-Admiraal Pieter Florisz. en den Schout-by-Nacht Cornelis Tromp by Elzeneur aan land; en toog met de zelven na Koppenhagen, om met d'Ambassadeurs van haar Hoog-Mogenden (de Heeren Koenraad van Beuningen, Raadpensionaris der Stad Amsterdam; Godaart Adriaan van Reede, Heer van Amerongen; en Mathias van Viersen, Gemachtigde wegens Vriesland ter Vergadering van haar Hoog-Mogenden) te spreeken. Vervolgens gingen ze den Rykshofmeester, den Kancelier, en den Admiraal Lindenhout ter loops begroeten, en keerden wyders weder na de Vloot, die van de Lap tot in de Zond zeilde, om meerder Schepen, nader order, en den Lieut. Admiraal Opdam te verwachten. Hier kwamen den 13den. noch twee, en den 16den. noch vier Schepen onder de Vlag, en daar na noch meer anderen. Den 27sten. zag men noch drie Schepen de Zond naderen, te weeten, de Lieut. Admiraal Opdam, en de Capiteinen Aart van Nes en Cornelis Kuiper, die zich 's avondts by de Vloot voegden. Aldus wierd de zelve van tyd tot tyd versterkt. De Lieut. Admiraal had van haar Hoog-Mogenden dezen last ontfangen: *Dat hy den Koopvaardyschepen van den*

1656.

Besluit van een Oorlogsvloot tot beveiliging van d'Oost-Zee te stuuren.

Tromp met de Ruiter en Pieter Florisz. in zee.

Gaan te samen na Koppenhagen.

Lieut. Admiraal Opdam komt in de Zond.

Last aan hem gegeeven.

1656 *Nederlandschen Staat, die in d'Oost-Zee in hun handel wierden gestoord, verongelijkt, of beroofd, de helpende hand zou bieden, hen redden en beschermen; en dat hy hun aanranders zou aantasten, en den zelven alle afbreuk doen.* Naderhand wierd hem by aanschryving bevolen: *Dat hy met de gantsche Vloot na de reede en voor de haven van Dantsik zou zeilen, en aldaar beletten en weeren, dat de gemelde haven door de Sweedsche Zeemacht van buiten niet geslooten en wierd gehouden: Dat hy de geenen, die 't inkomen of uitvaaren van de Nederlandsche Schepen aldaar met geweld wilden verhinderen, zou wederstaan, en geweld met geweld afkeeren; en zich tegens zodanigen draagen, als in zyn Commissie, ten opzichte van andere geweldenaaren, uitgedrukt stond.* Den Heer van Opdam begaf zich terstond na zyn aankomst over land na Koppenhagen, daat hy niet alleen de Nederlandsche Ambassadeurs, maar ook den Koning van Deenmarken, en andere Grooten begroette, en vriendelijk ontfangen wierd. Zyn Majesteit vereerde hem ook zelfs (om met eenen zyn genegentheid tot den Staat, die hem had gezonden, te betoonen) met de Deensche Ridderorder van den Olifant, en liet het Koninglijk teken der gemelde Order den 19den. July, toen hy weder t'scheep was gekomen, door den Onderkoning of Stadhouder van Noorweegen met een Jagt aan zyn boord brengen, en aan hem overleveren.

Opdam Ridder van den Olifant gemaakt.

Midlerwyl voegde zich ook de Vice-Admiraal Witte Cornelisz. de Wit, met eenige Oorlogschepen uit de Maas, by de Vloot, die den 29sten. voor Koppenhagen kwam, en den volgenden dag, op het goedvinden der Nederlandsche Ambassadeurs, weder onder zeil ging, met last om d'Oost-Zee in te loopen, en den cours na Dantsik te stellen; op de reede van welke Stad zy den zesden dag daar aan het anker wierp: bestaande toenmaals in twee-en-veertig Schepen en Fregatten van oorlog, zeven van Rotterdam, vier en twintig van Amsterdam, zeven van Noord-Holland, twee uit Zeeland, en twee uit Vriesland, gemonteerd en bemand gelijk men uit d'onderstaande Lyst kan zien.

De Vloot na d'Oost-Zee.

1656.

Lyst der Nederlandsche Oorlogsvloot, leggende op de reede voor Dantsik.

Lyst der Nederlandsche Oorlogsvloot voor Dantsik.

Schepen van Rotterdam.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Manschap.*
De Lieut. Admiraal Opdam.	d'Eendracht.	68	350
De Vice-Admiraal de Wit.	Brederode.	54	225
Hendrik Jansz. de Munnik.	Prins Willem.	42	155
Leendert Haakswant.	Uitrecht.	42	155
Arent van Nes.	Prins Hendrik.	42	155
Jan de Liefde.	Hollandia.	42	155
Michiel Fransz. van den Berg.	Prins Maurits.	42	155

Van Amsterdam.

De Vice Admiraal de Ruiter.	't Huis Tydverdryf	50	200
De Schout-by-Nacht Tromp.	Koevorden	54	200
Everd Antonisz.	Staveren	42	155
Jan de Lapper.	Marsseveen	42	155
Dirk Krynen Verveen.	Gouda	46	155
Abraham van der Hulst.	de Landman	42	155
Gillis Thysz. Kampen.	de Dom van Uitrecht	42	155
Isaak Sweers.	Doesburg	42	155
Jan van Kampen.	Jaarsveld	42	155
Hendrik Huiskens.	de Tromp	42	155
Gerbrand Schatter.	de Burgt van Leiden	42	155
Ewoud Jeroensz.	de Maan	38	155
Barend Kraamer.	't Zuiderhuis	42	155
Paulus Egbertsz. Sonk.	Zeelandia	30	120
Adriaan van den Bosch.	Duivenvoorde.	42	155
Pieter van Zaalingen.	Gelderland	44	155
Niklaas Marreveld.	de Maagd van Enkhui.	32	120
Joris de Caulery.	Uitrecht	30	120
Dirk Bogaard.	Westvriesland	20	105
Jan Roetering.	de Star	30	105
Jan Richewyn.	Leiden	28	105
Jakob Andriesz. Swart.	de Windhond	22	95
Arend Warrenartsz. Swart.	de Brak	22	95
Jan Adelaar.	Zutfen	34	120

1656.

Uit Noord-Holland.

De Vice-Admiraal Pieter Floris.	de Josua	45	230
Gerrit Femmisz.	de Goude Leeuw.	48	155
Adriaan Houttuin.	't Kasteel van Medenblik	42	155
Dirk Gerritsz, Pomp.	d'Eendracht	48	155
Klaas Aldertsz.	't Wapen van Hoorn	30	120
Jan Samson.	de Hollandsche Tuin	36	120
Arnoud de Holk.	de Burgt van Alkmaar	36	155

Uit Zeeland.

Joris Blok.	Ter Veere	40	130
Cornelis Kuiper.	Uitrecht	35	150

Uit Vriesland.

Albert Pietersz. de Boer.	Vriesland	42	155
Andries Stellingwerf.	't Prinsen Wapen	36	120

Nederlandsche Bevelhebbers voor Dantsik verwelkomd.

Op d'aankomst van deze Vloot loste het Kasteel Termunde, of Wysselmunde, aan den mond der Wysselstroom by Dantsik gelegen, zyn geschut: en straks daar na zag men een Galjoot met eenige Heeren en Kooplieden van de Stad na de Vloot komen, om den Lieut. Admiraal, en d'andere Bevelhebbers, te verwelkomen. Den Heer Vincentius Fabricius, Syndicus of Raadpensionaris der Stad, door zyn geleerdheid en Latynsche Dichten vermaard, kwam uit den naam der Burgemeesteren en Wethouderen den Lieut. Admiraal Opdam begroeten; verzoekende, dat hy aan land en in de Stad wilde komen, enz. De vreugd, die te Dantsik over 't aankomen van de Vloot wierd bedreeven, is naauwelijks te melden. By dag en by nacht zag men byzondere tekenen van blydschap. Men had den Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden uit den naam des Konings van Sweeden aangekundigd, dat zyn Majesteit van voorneemen was de Stad Dantsik te blokkeeren en te belegeren; met verzoek, dat haar Hoog-Mogenden geduurende de belegering alle vaart en koophandel hunner ingezetenen op die Stad zouden schorssen, enz. doch met de komst van deze Vloot wierd de toeleg der Sweeden te loor gesteld: en 't ontsag

Toeleg der Sweeden op Dantsik gestuit, en de vryheid der vaart in d'Oost Zee verzekerd.

ſag van de Hollandſche wapenen, als met het merk der vryheid getekend, had krachts genoeg om de Stad te beſchermen, en de vrye vaart en handel in d'Ooſt-Zee zonder bloedſtorting te verzekeren. 1656.

Op den 11[den]. der volgende maand September zag men noch een Vloot van negen Deenſche Oorlogſchepen, met een Galjoot, onder het gebied van den Admiraal Lindenhout, voor Dantſik komen; om insgelijks tot beſcherming der Stad, en beveiliging der zee, te dienen. Deenſche Vloot voor Dantſik.

Midlerwyl wierd van wegen häar Hoog-Mogenden door hunne Gezanten (de Heeren Godert van Slingeland, Frederik van Dorp, Pieter de Hubert, en Johan Ysbrandts) met eenige Gemachtigden des Konings van Sweeden te Elbing over een nader verdrag en verbond van vriendſchap gehandeld. Dit Verdrag, 't geen men meent dat door de Nederlandſche Vloot, die voor Dantſik ſtil lag, ſterk wierd voortgedreeven, wierd den eerſten September (O. S.) te Elbing geſlooten, en wederzyds getekend. Verdrag te Elbing geſlooten.

De Heeren Staaten, weetende dat het gemelde Verdrag met Sweeden op het punt van ſluiten ſtond, hadden ondertuſſchen goed gevonden, dat men den Lieut. Admiraal Opdam met dartig van de ſwaarſte Schepen t'huis zou ontbieden; en by den Schout-by-Nacht Tromp met twaalf der lichſten tot nader order op of omtrent de reede laaten. De brieven, behelzende dezen laſt, kwamen in 't begin van October den Heer van Opdam binnen Dantſik ter hand. De negen Deenſche Oorlogſchepen, met hun Galjoot, waren eenige dagen te vooren, te weeten den 25[ſten]. September, door den Koning van Deenmarken, (die, meent men, geen genoegen in het Elbingſche Verdrag nam) opontbooden, en na Koppenhagen gezeild. Hier op wierden den 6[den]. October de meeſte Landſoldaaten, volgens den laſt van haar Hoog-Mogenden, op de twaalf blyvende Schepen verdeeld; en drie honderd en tachtig man, welken men op de gemelde Schepen niet wel kon bergen, met goedvinden van de Magiſtraat in de Stad gebracht. 's Avondts ſtak de Vloot onder zeil; zynde de Lieut. Admiraal voor zyn vertrek van Stadts wege met een zilver lampet en Opdam met dartig van de ſwaarſte Schepen t'huis ontbooden, met order van Tromp met twaalf Schepen aldaar te laaten. Vertrek der Deenſche Schepen. der Hollandſche Vloot.

1656. bekken van zes honderd ryksdaalders beschonken.

Tromp t'huis ontboden.

De Schout-by-Nacht Tromp wierd met zyn byhebbende twaalf Schepen kort na het vertrek van de Vloot insgelijks t'huis ontbooden, en schreef (na de gemelde Soldaaten, ten getale van tusschen de duizend en elf honderd, altemaal Muskettiers, aan land gezet te hebben, om de Stad met deze bystand, en de geenen die 'er alreedts waren, te beter te verzekeren) den volgenden brief aan haar Hoog-Mogenden, behelzende zyn vertrek, en het neemen van den Generaal Koningsmarken.

Schryft aan de Staaten.

DEWYL haar Hoog-Mogenden met de Resolutie van dato den 9den. October laatstleeden my hebben gelieven aan te schryven, dat wy alle de Soldaaten, op onze Schepen zynde, zouden landen, tot bezettinge van de Stad Dantsik, en, 't zelve gedaan zynde, ons op 't spoedigst na 't Patria begeeven: zo is 't dat wy, achtervolgende d'order, op den 30sten. October laatstleeden zyn 't zeil gegaan van de Reede van Dantsik, alwaar daags te vooren de Generaal Koningsmark is opgebracht, met een Fluitschip, en twee dagen te vooren een Schoet, in welke twee Vaartuigen waren omtrent twee honderd Schotsche Soldaaten; en is in dezer voege toegegaan. De Soldaaten, in de voorsz. Schoet weezende, hebben tegens haare Officieren opgestaan, zeggende, niet voor den Koning van Sweeden, maar voor de Stad Dantsik aangenomen te zyn; leggende toenmaals door harde wind onder de vlakte van Heel ten anker: hebbende de voornoemde Officieren en Schipper gedwongen haar tot Dantsik te brengen. In de Wyssel komende, hebben zy verklaard, dat de Generaal Koningsmark daar lag; waar op daatelijk drie Galjooten uitgingen, en voor den middag in actie geraakten: zo dat, naar eenig gevecht, in 't gezicht van onze Vloot veroverd is. 's Avondts hebben hem zelve, nevens den Overste van de Stad, in 't Fort Termunde weezen begroeten, zeggende te komen van Stettyn, en willende na der Pillau. In deze rencontre is een man dood gebleeven, en vyf gekwetst: waar mede, Hoog-Mogende Heeren, &c.

CORNELIS TROMP.

Generaal Koningsmark gevangen.

Wy zullen deze zaak wat nader verklaaren. De gemelde Koningsmark was door honderd en dartig Schotsche Soldaaten, die nevens zyn Schip mede van Wismar na der Pillau waren gezeild, en door kwaad wêer tien dagen op zee geweest, en hun Schip lek geworden zynde, hun Officieren en den Schipper gedwongen hadden hen binnen Dantsik te brengen, aan de

Magi-

Magistraat aangebracht. Hier op wierd dan straks het Schip weder klaar gemaakt, en benevens noch twee Galjooten den 29sten. October met den dageraad in zee gezonden. Tusschen negen en tien uuren, zo als Koningsmark bezig was met de Predicatie op zyn Schip aan te hooren, kwamen ze hem op zy. De Predikant, zulks ziende, zei het aan Koningsmark, die terstond tot den Schipper riep, men zou het anker kappen, en het zeil ophaalen. Deze antwoordde, dat het beide onmogelijk was. Straks kreeg dan ieder order om zich te verweeren: maar eer men in postuur kon raaken, begonden d'anderen al over te springen. Koningsmark liep dan in de kajuit, en riep om quartier; 't geen hem en den zynen vergund wierd: en aldus wierd deze Generaal, die op zee niet veel vechten had gezien, gevangen te Dantsik gebracht. 1656.

Den 6den. November liep de Lieut. Admiraal Opdam in de haven van Helvoetsluis, en omtrent ter zelve tyd de resteerende Schepen in 't Vlie; kort daar na gevolgd door het Esquadre, 't geen onder den Schout-by-Nacht Cornelis Tromp noch een wyl voor Dantsik was gebleeven. Hollandsche Vloot weer in 't Vaderland.

De Turksche, en andere Roofschepen, te weeten die uit Vrankryk en Portugaal op vrybuit voeren, hadden ondertusschen sedert eenigen tyd zo veel Hollandsche Koopvaarders genomen, dat by de Heeren Staaten goed wierd gevonden, den Vice-Admiraal de Ruiter noch voor de winter, benevens de Capiteinen *Pieter van Brakel*, *Gillis Mathysz. Kampen*, en *Jan Egbertsz. Ooms*, na de Middellandsche Zee te zenden; daar zich de Commandeur *Gideon de Wilde*, en de Capitein *Willem van der Zaan* noch by zouden voegen, welken zy te Cadix, of daar omtrent, zouden vinden: doch indien de Ruiter meerder magt, om iets te verrichten, van nooden mocht hebben, en dat hem eenige Amsterdamsche Oorlogschepen kwamen t'ontmoeten, zou hy de zelven, zo het zonder merkelijken ondienst van hun byhebbende Koopvaardyschepen kon geschieden, voor een korten tyd by het Esquadre vermogen te voegen. Hy stak in zee met de gemelde Capiteinen op den 24sten. December, en had onder zyn geleide omtrent tachtig Koopvaarders, zo Fransch- Portugaalsch- Spaansch- als Straatsvaarders; kwam Esquadre Oorlogschepen onder de Ruiter na de Middellandsche Zee gezonden.

1657. den 20sten. January voor Cadix ten anker; begroette de Stad met twaaf schooten, daar met gelijk getal op geantwoord wierd, ging den 28sten. der Maand met vyftien Koopvaardyschepen van daar weder t'zeil, Straatwaart in; en ontmoette twee dagen daar na tusschen Gibraltar en Malaga den Commandeur de Wilde en Capitein Willem van der Zaan, welke zich, op d'order die hy hen toonde, by zyn vlag voegden. Den 19den. February kwam hy met negen Koopvaarders, zynde die van Malaga en Alikanten onderwege afgezakt, op de reede voor Livorno; en den 26sten. weer in zee gesteeken zynde, verstond hy uit een Hamburger, dat zich daar omtrent twee Fransche Roofschepen onthielden, en dat 'er te Toulon noch drie op vrybuit wierden toegerust.

Schade der Hollanders door de Fransche Roofschepen geleeden.

De schade, welke eenige Fransche Schepen, ettelijke jaaren na malkander, in de naastgelegene Zeeën, inzonderheid de Middellandsche, aan de Hollanders, en andere Ingezetenen der Vereenigde Nederlanden, hadden gedaan, was uitermaaten groot. Toen den Heer Willem Boreel in 't einde van den jaar 1650. voor Ambassadeur van den Nederlandschen Staat in Vrankryk kwam, waren 'er alreedts honderd en acht-en-sestig Nederlandsche Koopvaardyschepen genomen en opgebracht; welk getal sedert noch was vermeerderd met omtrent honderd en sestig Schepen, te samen driehonderd en acht-en-twintig, welken de Fransche Vrybuiters hadden vermeesterd, aangehouden, geplonderd, verbeurd gemaakt, en dat meest zonder forme van proces. De schade, hier door geleeden, wierd in Holland begroot op twintig, ja dartig, en meer Millioenen. Ondertusschen had men op alle de klachten en 't vervolg der Schippers, Reeders, en Kooplieden, geen rechtmaatige ontslaaging noch vergoeding konnen verkrygen; zelfs niet op eenige arresten en vonnissen, by de welken door den Raad van den Koning, en het Hof der Admiraliteit, wierd bevolen deze of geene Schepen t'ontslaan. Zodanige arresten of vonnissen had den Ambassadeur Boreel tot acht-en-vyftig in getale onder zich; waar op hy tot noch toe met al zyn vlyt en naarstigheid niets had konnen verwerven: want de Vrybuiters hadden zo grooten rug en steun, dat men op gee-

nerley-

neerleywys tot uitvoering van eenig vonnis of arrest ten hunnen nadeele kon geraaken. De Heeren Staaten dan, ziende dat alle aangewende poogingen vruchteloos waren, en vreezende dat hun lang geduld tot nadeel van 't gemeen mocht strekken, hadden eindelijk besloten, op dat de gemelde Rooveryen, zo veel als 't mogelijk waar, mochten ingebonden, en de gezeide vonnissen en arresten ter uitvoering gesteld werden, den Vice-Admiraal de Ruiter te belasten, dat hy d'Oorlogschepen der Franschen, uit de havens van Provence op vrybuit vaarende, welken hy in de Middellandsche Zee konde aantreffen, zou veroveren en opbrengen: en nu kreeg hy gelegentheid om den last, hem gegeeven, in 't werk te stellen. 1657.

De Ruiter had, gelijk hier voor gezegt is, uit een Hamburger verstaan, hoe zich twee Fransche Vrybuiters, die dezen Hamburger hadden geplonderd, daar omtrent onthielden. Den 28sten. February, met het krieken van den dag, zag hy twee Schepen onder 't Eiland Corsica, zo ver als hy oogen kon, wel drie mylen te windwaart op, die jagt op hem maakten, en hy weder op hen: maar toen ze omtrent een myl waren genaderd, en begonden te merken, dat ze geen Koopvaarders, maar Oorlogschepen voorhadden, staken ze straks by de wind. Omtrent den middag vonden zich de Schepen, tusschen Gorgona en 't Eiland Corsica, by malkander, zonder dat 'er een schoot ter wederzyde wierd gedaan. De Ruiter beval toen den Capitein van 't grootste Schip, zyn sloep uit te zetten, en over te komen: doch de Capitein stuurde zyn Lieutenant, dien de Vice-Admiraal aan boord hield; zendende wyders om den Capitein, met dreigementen, dat men hem, indien hy niet goedwillig wou komen, aan boord zou leggen. Hier op kwam hy straks over. Ondertusschen genaakten ook de Commandeur de Wilde, en de Capiteinen Ooms en van der Zaan. De Wilde bleef nevens den Vice-Admiraal de Ruiter by het grootste Schip leggen: en Ooms en van der Zaan, het kleinste op zyde loopende, belastten den Capitein zyn sloep uit te zetten, en over te komen. Deze vöer dan aan boord van van der Zaan, daar men hem ook vast hield. Hier op moesten de twee Schepen, die geen kans zagen om weer te bieden, hun geschut inhaalen, en zich overgee-

Twee Fransche Schepen door de Ruiter genomen.

1657. geeven. 't Waren beiden Sweedſche Schepen, wel eer aan den Koning van Vrankryk vereerd; doch nu op koſten van byzondere lieden uitgeruſt. 't Grootſte voerde den naam van *de Koningin*, en twee honderd en dartig man en twee-en-dartig ſtukken, waar af dartig metaale; en 't kleinſte, *de Jaager* geheeten, honderd twee-en-tachtig man en acht-en-twintig ſtukken, daar onder achtien metaale. De Franſche Matroozen wierden vervolgens te Barcelona aan land gezet, en wyders met drie Barken na Marſeille gevoerd; doch de Capiteinen en Lieutenants op de Hollandſche Schepen gehouden, en hunne Schepen te Cadix opgebracht.

Schepen en goederen der Hollanders in Vrankryk beſlaagen.

De tyding van het veroveren dezer twee Schepen in Vrankryk gekomen zynde, baarde aldaar geen kleine ontſteltenis. 't Is byna niet te zeggen, hoe hoog de Ruiters bedryf by 't Hof wierd opgenomen, inzonderheid by den Kardinaal Mazaryn, en anderen die een zelve lyn met hem trokken. Men riep, dat het des Konings eigene Oorlogſchepen waren, die men had durven aanranden en neemen. Daar wierd ook terſtond order afgezonden, om, zonder uitſtel, in alle de Havenen en Landſchappen van Vrankryk alle de Schepen, koopmanſchappen, goederen, en ſchulden der Hollandſche Kooplieden te beſlaan; en dit bevel aanſtondts in 't werk geſteld. 't Kwam den Staaten der Vereenigde Nederlanden te vreemder voor, om dat de Koning, de zaak opneemende als of de Ruiter de twee gemelde Schepen zonder laſt had genomen, zulks niet behoorde te verhaalen op den gantſchen Staat, en 's Landts Ingezetenen te beſwaaren. Hy had daar over noch geen klachten laaten doen aan de Staaten, noch hen gelegentheid gegeeven om de daad van de Ruiter goed of kwaad te keuren; en ondertuſſchen rechtte hy zich zelven: zonder te willen gedoogen, dat de Staaten, na dat ze zo veele jaaren lang zyn Majeſteit, en zyn Miniſters, met hun billijke klachten over de Vrybuitery door hun Gezant te vergeefs aan d'ooren hadden geloopen, zich zelven zouden rechten. De Heeren Staaten van Holland waren van advys, niettegenſtaande hen aan den Koophandel met Vrankryk 't meeſt gelegen was, dat men al den handel met de Franſchen terſtond zou verbieden, en hunne Schepen en goede-

Staaten van Holland trachten het zelfde omtrent de Franſchen te doen.

ren in Holland, en d'andere Vereenigde Provincien, insgelijks beslaan. Maar vermits d'andere Provincien niet even gevoelig waren van 't geen in Vrankryk geschiedde, kon men ze zo terstond zo ver niet brengen. Alles wat men dan kon uitwerken was, dat men de Staaten Generaal bewoog tot het beschryven van Gecommitteerden van alle d'Admiraliteiten in den Haag, om te beraadslaagen over de toerusting van acht-en-veertig Oorlogschepen; en dat ze den Schippers en Kooplieden onder de hand bevalen de havens van Vrankryk te myden. Ook wierd aan den Ambassadeur Boreel door de Heeren Staaten belast, dat hy den Koning, en 't Hof van Vrankryk, d'onrechtmaatigheid van het beslag zou aanwyzen; op dat de Nederlandsche Schepen en goederen ontslagen mochten werden; en met eenen vertoonen d'onverdraagelijke Seeroveryen, enz. nu eenige jaaren herwaarts door de Franschen, ook zelfs met de twee Schepen, door de Ruiter veroverd, tegens d'ingezetenen van den Staat gepleegd, &c. Doch eer deze last den gemelden Ambassadeur ter hand kwam, had hy, ter gelegentheid van 't beslag der Nederlandsche schepen en goederen, uit plicht van zyn ampt, aanstondts gehoor by den Koning verzocht, en verkreegen. Hier toonde hy in 't breede, dat men tot dat uiterste van de schepen en goederen te beslaan niet en had behooren te komen, zonder alvoorens aan de Heeren Staaten kennis te geeven van de redenen, daar men 't op nam; op dat men zyn Majesteit daar op hadde mogen voldoen. Hy verschoonde het bedryf van de Ruiter na 't bericht, 't geen hy 'er af had; en ontvouwde met klaare woorden de menigvuldige rooveryen, daar eenigen van 's Konings onderdaanen d'ingezetenen van den Staat sedert ettelijke jaaren door hadden beleedigd, en die men met zo veele vergeefsche klachten getracht had te stuiten. Hy zei, gelijk hier voor gemeld is, dat de Vrybuiters in den tyd van omtrent negen jaaren drie honderd achten-twintig Nederlandsche Schepen hadden genomen, aangehaald, of beschadigd. Hy sprak ook van de acht-en-vyftig vonnissen, of arresten, onder hem berustende, tot nadeel der Vrybuiters geweezen of gegeeven; daar men geen recht noch voldoening op kon krijgen: voorts van de vermetele stoutheid der

1657.

Audientie van den Hollandschen Ambassadeur hier over by den Koning.

der zelve Vrybuiters, die het recht met geweld wederstonden,
1657. des Konings Commissarissen te Toulon hadden weggejaagd, en den Nederlandschen Consul aldaar, Daniel de la Fleur, (om dat hy, volgens d'order door den Ambassadeur Boreel aan hem gezonden, de gemelde vonnissen aan des Konings Commissarissen had overgeleverd, en gezocht stand te doen grypen) by klaaren dag, en op d'openbaare straat, met wapenen aangevallen, gehakt en gesteeken, tot dat hy voor dood bleef leggen, en 'er ter naauwernood het leven afbracht. Eindelijk verzocht hy, dat de Koning hem tyd wilde geeven om de Heeren Staaten van zyn Majesteits misnoegen te verwittigen; en dat het beslag ondertusschen afgedaan, of opgeschort mocht werden: niet twyfelende, of de Heeren Staaten zouden zyn Majesteit genoegen geeven. De Koning, die hem met geduld uithoorde, antwoordde hier op: *Ik heb den Heer de Thou, die op weg na Holland is, last gezonden om van de Staaten vergoeding te eisschen wegens den hoon, dien de Ruiter my heeft gedaan. Als dat geschied zal zyn, weet ik, wat ik op uw verzoek zal hebben te doen: maar voor tegenwoordig zal ik nergens toe treeden.*

De Thou in den Haag, enz. Den Heer de Thou kwam den 25sten. April in den Haag, en gebruikte in zyn eerste aanspraak ter vergadering der Heeren Staaten Generaal hooge woorden; doende uit den naam van zyn Koning een scherp beklag over 't neemen der twee bewuste Schepen; en eisschende, zonder van eenige andere zaak te willen spreeken, dat men de zelven terstond zou wedergeeven, en de Ruiter met d'uiterste strengheid straffen, enz. Hier op wierd geantwoord, dat men het neemen der Schepen, en den verderen handel van dezen Staat, zo klaar zou rechtvaardigen, dat den Ambassadeur zelf aan den Staat gelijk zou geeven.

Voorslag der Staaten van Holland om den Koning van Vrankryk tot reeden te brengen. Ondertusschen hadden de Staaten van Holland ter vergadering der Staaten Generaal onder anderen voorgesteld, dat, om den Koning van Vrankryk tot reden te brengen, het noodzaakelijk was, dat men de Fransche waaren verbood; de schepen en goederen, den Franschen toebehoorende, besloeg; en alle hunne schepen, die men in zee ontmoette, wegnam: Dat men ten dien einde de toerusting ter zee, welke men in den

zin

zin had te doen, noch met twaalf Oorlogschepen moest begrooten, enz. Hier op volgde eerst een Plakkaat der Heeren Staaten van Holland, getekend den 26sten. April, waar by alle Fransche schepen, koopmanschappen, penningen, goederen, wisselen, en uitstaande schulden, die men in Holland zou vinden, wierden beslagen en aangehouden. Daar na wierd by Plakkaat der Heeren Staaten Generaal, van den 11den. May, op het aandryven van Holland, verbooden den invoer van Zout, Wynen, of andere vruchten, mitsgaders goederen, waaren, of koopmanschappen, in Vrankryk gewassen of gemaakt, enz.

1657.

Beslag der Fransche schepen en goederen, en verbod der waaren en koopmanschappen.

Eindelijk, na verscheidene voorslagen over en weer gedaan, kwam men over een, dat de schepen en koopmanschappen wederzyds ontslagen zouden worden, mits dat de *Koningin* en *de Jaager* wedergegeeven wierden; en dat men wyders zekere orders zoude beraamen, waar na men zich in 't toekomende zou hebben te richten.

't Geschil bygelegt.

De Ruiter was nu ondertusschen, terwyl hy op de reede voor Cadix lag, op den 7den. April met zes Oorlogschepen, onder de Capiteinen *Dirk Verveen*, *Abraham van der Hulst*, *Isaak Sweers*, *Jan van Kampen*, *Gerbrand Schatter*, en *Jan Adelaar* versterkt geworden: en hebbende nu twaalf Oorlogschepen onder zyn gebied, besloot hy de reis na Salée voort te zetten. Hy had in de maand January, voor Cadix leggende, aan den Heer David de Vries, Hoofdconsul wegens Haar Hoog-Mogenden op de kusten van Barbaryen, zich onthoudende te Salée, met een brief bekendgemaakt, dat hy door last der Heeren Staaten zich in 't voorjaar voor Salée zou vervoegen, om de punten van 't nader Verdrag, in 't voorgaande jaar opgesteld, volkomentlijk te sluiten; den Consul inmiddels uit den naam der Heeren Staaten beveelende, dat hy 'er Sid Abdala, Prins van Salée, kennis af zou geeven, en het werk ondertusschen zo verre bereiden, dat 'er op zyn aankomst niets en mocht ontbreeken dan te sluiten en te tekenen, enz. Den 18den. der gemelde maand April, twee dagen na dat hy met vier Schepen, zynde d'overigen in zee gebleeven om op de Roovers te kruissen, voor Salée was gekomen, verstond hy ook, dat het Verdrag voltrokken was, en keerde derhalven terstond weder na Cadix.

De Ruiter met zes Oorlogschepen versterkt.

Vrede met die van Salée vernieuwd.

1657. In de maand September ontfing de Vice-Admiraal de Ruiter brieven van de Heeren Staaten en Raaden ter Admiraliteit, met last en order, dat hy met zyn onderhebbende Schepen op de kusten van Portugaal zou gaan kruissen, om zich te vervoegen by de Vloot, die, sterk veertien Schepen, onder de vlag des Heeren van Opdam na Portugaal gezonden zou worden. Want de toerusting ter zee, welke haar Hoog-Mogenden geduurende d'onlusten met Vrankryk genoodzaakt waren geweest te doen, wilden ze niet te vergeefs gedaan hebben. Men vond derhalven geraaden zich van die Zeemacht te bedienen om den Koning en het Ryk van Portugaal tot reden te brengen, en de vergoeding van het ongelijk, en de schade, welke men verstond dat de Portugeezen den Staat, en des zelfs Onderdaanen, in Brazil en elders hadden aangedaan, gewapenderhand te eisschen en te bevoorderen. Ten dien einde liet men ook den Vice-Admiraal de Ruiter by nader aanschryving weeten, dat, indien, voor en aleer zich de Lieut. Admiraal Opdam by hem had gevoegd, de Portugeesche Vloot, die uit Brazil verwacht wierd, mocht aankomen, of eenige andere rykgelaadene uitgaande of inkomende Schepen, den Portugeezen toebehoorende, hy alsdan zodanige Vloot, Schip of Schepen, zou trachten op en aan te houden, of te verzekeren, om daar door de aan te stellene onderhandeling tusschen de Gemachtigden van den Staat, welken haar Hoog-Mogenden benevens den Heer van Opdam derwaarts zonden, en de Portugeezen te beter voort te zetten, en tot een goed einde te brengen: en in geval de gemelde Vloot, Schip of Schepen, zich zouden willen verweeren, dat hy ze dan met geweld zou aantasten, bevechten, en veroveren, enz.

De Ruiter krijgt last om op de kust van Portugaal te gaan kruissen, en zich aldaar by 's Landts Vloot te voegen.

Voorneemen der Heeren Staaten tegens Portugaal.

De Vloot onder den Heer van Opdam, Lieut. Admiraal van Holland, liep den 5^den^ September, sterk twaalf Oorlogschepen, een Advysjacht, en een Proviandfluit, uit de Maas in zee; en kwam den 25sten voor Cascais, aan den mond der rivier van Lisbon, ten anker. De Heeren Michiel ten Hove en Gysbert de Wit, Commissarissen of Gemachtigden der Heeren Staaten, voeren ten zelven dage met een jagt de rivier op, en wierden twee dagen daar na by de Koninginne-Moeder, die

Opdam met de Vloot in zee.

het Ryk met eenige Grooten, by de minderjaarigheid van den Koning, haar Zoon, regeerde, ten gehoor ontfangen. Zy deeden hun voorstel en eisch; te weeten, dat men alles, 't geen men den Nederlanderen in Brazil, en elders, had ontnomen, zou wedergeeven, en al hunne schade vergoeden. Doch de Portugeezen zeiden eindelijk, na verscheidene onderhandelingen, rond uit, dat ze beslooten hadden niet eenen voet landts weder te geeven. Hier op wierd de handeling afgebroken. Maar eenige dagen te vooren had men alle de Nederlandsche Koopvaardyschepen, die te Lisbon en St. Ubes lagen, verbooden te vertrekken, tot nader order. De Commissarissen der Heeren Staaten lieten door den Hollandschen Consul, Wouter van der Hoeve, by het Hof alles aanwenden, op dat de Koophandel zonder verhindering haar loop mocht hebben, dewyl door de Hollandsche Vloot niet de minste daad van vyandschap gepleegd wierd. Hy vertoonde met eenen, dat door dit ontydig beslag eerst oorzaak tot verwydering wierd gegeeven: doch hy kon niet verwerven, en wierd met goede beloften opgehouden. De Nederlandsche Commissarissen, ziende dat 'er niets te verrichten viel, verzochten dan, dat ze hun afscheid van haar Majesteit mochten neemen, om hun last te voltrekken: maar men zei, dat de Koningin onpasselijk was, en hen geen gehoor kon geeven. Hier op overhandigden ze een besllooten brief aan den Secretaris van Staat, Pedro Vierra de Silva; met byvoeging, dat het hen leed was, dat ze, vermits d'onpasselijkheid van haar Majesteit, de eer niet konden genieten om een behoorlijk afscheid van haar te neemen; en derhalven verzochten, dat hy dien brief uit hunnen naame in eigene handen van haar Majesteit geliefde te leveren. Den inhoud behelsde, al wat ze hadden aangebooden, en gedaan, om de geschillen in der minne by te leggen; en dat ze, dewyl alles te vergeefs was, gelast waren den oorlog aan te kondigen, gelijk ze deeden: en hier op t'scheep gegaan zynde, vervoegden ze zich den 23sten. October in de Hollandsche Vloot (alwaar ze den Heer van Opdam bekend maakten, dat de vredehandel afgebroken, en den oorlog aangekondigd was) en wyders na 't Vaderland.

1657.

Voorstel en eisch van der Staaten Commissarissen.

Nederlandsche schepen te Lisbon in St. Ubes beslagen.

Portugaal den oorlog aangekondigd.

1657. Den 26sten der gemelde maand vervoegde zich de Vice-Admiraal de Ruiter met zyn onderhebbende Oorlogschepen by 's Landts Vloot, die met deze hulp nu 27 of 28 Zeilen sterk was, en geduurende haar verblyf op en omtrent de kust van Lisbon verscheidene Portugeesche Schepen, of die Portugeesche goederen inhadden, veroverde. Maar aanmerkelijker was de buit, die omtrent de hoogte van Roxent gemaakt wierd; alwaar des nachts een gedeelte der Portugeesche Suikervloot, omtrent veertig Zeilen sterk, komende uit Brazil, onder de Hollandsche Schepen verviel, en, niettegenstaande de duisternis, zo ongelukkig in 't ontvluchten was, dat 'er by de twintig in de loop bleeven. Noch vier-en-veertig Schepen van de gemelde Vloot, benevens zeven Convoyers, waren door storm achtergebleeven. De Hollanders kruisten 'er eenige dagen op; doch ziende, dat ze niet te voorschyn kwamen; en vermoedende, dat ze al in behoude haven gekomen zouden weezen: keerden ze, schietende de winter al te sterk op de hand, met hunne Pryzen na 't Vaderland, daar ze omtrent het begin van December aankwamen.

De Ruiter komt by de Vloot.

Portugeesche Suikervloot vervalt onder de Hollanders.

Hollansche Vloot binnen.

'T Volgende jaar wierd de Vice-Admiraal de Ruiter weder
1658. met een Vloot van twee-en-twintig Oorlogschepen derwaarts gezonden: doch dewyl de Portugeezen, vindende het niet geraaden hun Zeemacht met vechten in gevaar te stellen, de zelve binnen hielden, wel weetende, dat de winter de Hollanders eerlang weer na huis zou dryven, wierd 'er op deze tocht niets van belang verricht, dan alleenlijk de zeevaart en koophandel op de Portugeesche kust belemmerd,

Andere tocht van de Ruiter na Portugaal.

Wy hebben (*a*) hier voor verhaald, van welke middelen de Heeren Staaten zich in den jaare 1656. bedienden tot beveiliging der Oost-Zee en bescherming der Stad Dantsik, ter gelegentheid van den oorlog tusschen Sweeden en Poolen. Doch deze oorlog had wel haast een anderen tot nasleep. Frederik de III. Koning van Deenmarken, ziende dat de Koning van Sweeden de handen vol werks had door den Poolschen kryg, en indachtig hoe de Sweeden over veertien jaren zyn Vader, Koning Christiaan den V. overvielen, en hem ettelijk Landen en Steden afdwongen, geloofde, dat het nu zyn tyd was om zyn schade

Oorspronk, begin en voortgang van den Oorlog in 't Noorden tusschen de Koningen van Deenmarken en Sweeden.

(a) *Ziet pag.* 172.

schade op den Sweed te verhaalen: hier toe ook, na men meent, 1658.
door anderen opgemaakt, of aangemoedigd. Na kort overleg,
brak hy de vrede; stuurde zyn Leger, onder den Veldmaarschalk Andries Bilde, in 't Sticht Bremen, en ontnam den Sweeden verscheidene Vestingen. Maar eerlang verkeerde de kans, tot zo verre, dat hy in gevaar stond van zyn Ryk te verliezen. Want Karel Gustaaf, Koning van Sweeden, zyn toeleg op Poolen, daar 't hem nu zo zeer tegen liep, als te vooren mee, aan een zyde zettende, viel in 't Deensche Holstein, en noodzaakte Bilde het Sticht Bremen te verlaaten, en zich binnen Frederiksode te bergen: doch deze Stad, gelegen aan het naauw van de Belt, 't geen men Middelfartsund noemt, en Jutland van 't Eiland Funen scheid, wierd door de Sweeden in 't kort overweldigd. Thans deed de Koning, de grootste Veldoverste zyner eeuw, een tocht, dien nooit iemand voor hem dorst waagen. Hy trok in 't begin van February met zyn Leger, niet sterker als zes of acht duizend man, meest Ruitery, over het ys na het Deensche Eiland Funen; slaande, of op de vlucht dryvende, al wat hem tegenstond. In dezen tocht, de stoutste en gevaarlijkste daar men ooit van hoorde, brak op zekere plaats het ys onder 't vechten, daar twee Vaandelen Voetvolks in verzonken: en verloor hier ook de Koning zyn lyfkaros Ottensche, of Odensee, de Hoofdstad van 't Eiland, wierd zonder weerbieding aan de Sweeden overgegeeven; en de Stad Nyburg vermeesterd. Hier na hield zyn Majesteit krygsraad; en men overlei, of men over 't ys zou voorttrekken na Zeeland: doch daar wierd geoordeeld, dat men in zulk een overtocht, over een arm der Oost-Zee, en een gedeelte van de groote Belt, daar ter plaatse omtrent twee of drie mylen breed, te veel zou waagen, en dat het, indien het ys kwam te breeken, om 't gantsche Leger te doen was; en derhalven besslooten, tot in den voortyd te wachten, en alsdan het volk met schepen over te voeren. Maar 't ontwerp nam echter voortgang; en ziet hier op wat wys. De Ridder Meadow, Ambassadeur van den Protector Cromwel by den Koning van Deenmarken, ter zelve tyd iemand afgevaardigd hebbende aan den Koning van Sweeden, met een brief die hem tot vrede ver-

1657. (beside "brak hy de vrede")
1658. (beside "hem dorst waagen")

1658. maande, kwam deze Post te paard op Funen, en vertrok weder van daar na Zeeland. De Koning, die ook op de minste dingen acht sloeg, bemerkende dat die Bode met zyn paard over 't ys kwam, besloot daar uit, dat het ook sterk genoeg was voor zyn Krygsbenden, en beval voort te trekken, te meer dewyl de vorst en koude uitermaaten groot waren. Den volgenden morgen kwam zyn Majesteit met de zynen eerst op 't Eiland Langeland, en van daar op Laland, alwaar de Stad Naskou terstond aan hem wierd overgegeeven. Thans toog hy na 't Eiland Falster, daar hy 't Koninglijk Slot Nikoping innam; en wyders over een inham van de Belt recht toe na Zeeland, het Hoofdeiland van Deenmarken. Hier kwam hy eerst in de Stad Warburg, of Warungborg, en stond nu op 't punt om na Koppenhagen, de Koninglijke Hoofd- en Hofstad, te rukken; wanneer hem den Engelschen Ambassadeur Meadow aldaar kwam vinden, om de vrede te bemiddelen. In 't eerst had 'er den Overwinnaar geen ooren na; maar eindelijk liet hy toe, dat men eenige punten op 't papier bracht, daar het Vrêeverdrag op volgde, 't geen den 28sten February te Tostrup wierd gesloten, en den 8sten. Maart te Rotsschild nader overzien en voltrokken. Dit strekte tot merkelijk nadeel van Deenmarken, gelijk ook van den Staat der Vereenigde Nederlanden. Want men had onder anderen tusschen de twee Koningen vastgesteld, dat ze nooit zouden toelaaten, dat eenige vreemde Oorlogsvloot door de Zond of Belt in d'Oost-Zee kwam. Wyders moest de Koning van Deenmarken, voor 't geen de Sweeden hadden gewonnen, veele Landen, naamentlijk Halland, Schoonen, Bleeking, Bornholm, Bahus, en Drontheim afstaan, en aan den Koning van Sweeden in eigendom overgeeven. Maar zelden word de begeerlijkheid voldaan. De Sweedsche Majesteit was met alle die voordeelen niet te vrede, en besloot, in 't kort weer in Zeeland te vallen, en, te gelijk met Koppenhagen, het geheele Ryk te bemachtigen; voorwendende, dat de Koning van Deenmarken het Vrêeverdrag van Rotsschild niet ten vollen nakwam. Daar viel ook twist over het punt van 't uitsluiten der vreemde Oorlogsvlooten uit de Oost-Zee; 't geen de Deenen anders verstonden als de Sweeden.

Ein-

Eindelijk kwam de Sweedsche Majesteit, in de maand Augusti, met een Vloot na Zeeland, daar hy zyn Leger onvoorziens te land deed treeden; zendende wyders de Vloot voor Koppenhagen, in de gedachte dat zyn toeleg hem niet en kon missen: en, buiten de Hollanders, zou ze hem na allen schyn ook niet gemist hebben. 1658.

De zaaken stonden dan aldus, wanneer de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden (vreezende, dat de Koning van Sweeden, Deenmarken vermeesterende, Holland in de Oost-Zee de wet zou stellen) besplooten den Koning van Deenmarken in zyn hoogen nood by te staan, en zo veel Oorlogschepen, als men in der yl kon toerusten en byeenbrengen, onder den Heer van Opdam, Lieut. Admiraal van Holland, en de Vice-Admiraalen Witte Cornelisz. de Wit en Pieter Florisz. benevens achten-dartig Compagnien Voetknechten, maakende styf twee duizend man, onder 't bevel van den Colonel Puchler, derwaarts te zenden, ten einde de zelven ten deele in Koppenhagen, en ten deele in Kroonenburg, het Kasteel van de Zond, te brengen. Men haastte zich met het uitrusten van de Schepen zo veel als 't immers doenlijk was; en den 17den. October liep den Heer van Opdam met de Vloot in zee, gemonteerd en bemand als d'onderstaande Lyst medebrengt.

Staaten Generaal besluiten den Koning van Deenmarken by te staan, en zenden een Oorlogsvloot derwaarts.

Schepen uit de Maas.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Matr.*	*Sold.*	*Stukk.*
Lieut. Admiraal Opdam.	d'Eendracht	25[illegible]	75.	72.
Schout-by-Nacht Verhaaf.	Rotterdam, Fregat	180.	20.	52.
Capt. de Liefde.	Dordrecht	130.	30.	40.
—— van Nes.	Rotterdam	130.	30.	40.

Lyst van de zelve.

Schepen van Amsterdam.

Commandeur Evert Antonisz.	de Landman	138.	30.	40.
Capt. Dirk Krynen Verveen.	de Zon	138.	30.	40.
—— Jan van Kampen.	de Halvemaan	138.	30.	40.
—— Paulus Sonk.	Duivenvoorde	138.	30.	40.
—— Dirk Bogaard.	Westvriesland	104.	—	28.
—— Joris Colerey.	Staveren	150.	—	40.
—— Waardenburg.	Deutekom, Fr.	74.	—	24.

Stadts-

1658.

Stadtsschepen van Amsterdam.

Capt. Sybrand Mol.	de Waag	140.	—	40.
—— Willem Jan Stoffelsz.	de Boog	140.	—	40.

Schepen uit West-Vriesland of 't Noorder Quartier.

Capt. Slord.	de Caleb.	125.	—	40.
—— Jonge Hoen.	de jonge Prins.	110.	—	40.
—— de Groot.	Alkmaar	120.	—	30.
—— Houttuin.	Medenblik	120.	—	26.
—— de Boer.	de Jupiter	120.	—	37.
—— Gerrit Femsz.	d'Eendracht	120.	—	32.
—— Bakker.	Hollandia	125.	—	38.
—— Rens.	de verg. Leeuw	125.	—	38.
—— Klaas Arentsz.	de Monnik.	105.	—	26.

Schepen van West-Vriesland.

Vice-Admiraal Pieter Florisz.	de Josua	150.	—	50.
Capt. Klaas Allertsz.	Hoorn, Fregat	100.	—	28.
—— Pomp.	d'Enk. Maagd	115.	—	32.
—— Samson.	Monnikendam	105.	—	32.
—— Hes of Valchen.	't Kasteel Med.	95.	—	28.

Schepen uit de Maas.

Vice-Admiraal de Wit.	Brederode.	220.	50	59.
Capt. Boshuizen.	dePrinces Louise	120.	—	38.
—— Haakswant.	Hollandia	200.	—	62.
—— de Haas.	Gelderland	120.	—	32.
—— van Banken.	den Briel	130.	—	40.
—— Wynbergen.	Delft	130.	—	40.
—— Geelekamp.	Groeningen.	120.	—	36.
—— Bruinsveld.	Breda	95.	—	28.
—— Stellingwerf.	d'Albertina	120.	—	36.

Schepen uit Zeeland.

Cornelis Evertsz.	Jan Duim
Adriaan Bankaart.	Jan Krynsz

Benevens deze Oorlogschepen waren 'er noch zes Fluitschepen met Soldaaten, Vivres, en Ammunitie; te weeten, *de Paerl*, *Medea*, *Fruitboom*, *Haan*, *Judith*, en *de Liefde*: mitsgaders vier Branders en zes Galjooten: en eindelijk, acht-en-twintig zo Galjooten als Fluiten

ge-

gelaaden met Haring, Wynen, Ajuin, Wortelen, en allerhande Leeftocht. 1658.

Omtrent het eind der gemelde maand October kwam de Hollandsche Vloot onder 't Schaager Rif, de Noord-oostelijkste en uiterste hoek van Jutland. Ondertusschen was 't Slot Kroonenburg den 26sten. September, na een beleg van drie weeken, aan de Sweeden overgegeeven; en Koppenhagen belegerd: daar zich de Koning van Deenmarken met zyn Soldaaten en Burgers dapper verweerde, op hoop van 't ontzet uit Holland. Maar de Sweeden hielden nu de Zond, door 't overgaan van Kroonenburg, en met hun Oorlogsvloot, gesslooten; zulks dat de Hollanders tegens het geschut van twee Kasteelen, en der Sweedsche Zeemacht, omtrent zo sterk als de hunne, moesten aangaan, en doorbreeken, om den belegerden Koning t'ontzetten. Dit moest gewaagd worden. Op den 3den. November kwam de Hollandsche Vloot achter de Lap, een zand alzo genoemd, voor de Zond gelegen, door tegenwind ten anker. Karel Gustaaf Wrangel, Admiraal van Sweeden, die haar den doortocht zocht te beletten, had onder zyn vlag acht-en dartig Oorlogschepen, en daar onder eenigen met veel Engelsch en Schotsch Bootsvolk voorzien. Den Heer van Opdam lag omtrent vier dagen achter de Lap, wachtende na een goeden wind; welke zich op den 8sten. met een styve koelte uit den Noorden beginnende te verheffen, ging hy 's morgens vroeg met de Vloot, in drie Esquadres verdeeld, onder zeil. De Vice-Admiraal de Wit had de voorhoede, de Lieut. Admiraal Opdam de middeltocht, en de Vice-Admiraal Pieter Florisz. d'achterhoede. Omtrent ten acht uuren kwam de Wit met zyn Esquadre in 't midden van de Zond, tusschen de Kasteelen Kroonenburg en Elzenburg, gelegen op den oever van de Zond, 't een in Zeeland en 't ander in Schoonen; en zynde recht tegen over de Kasteelen gekomen, liet de Koning van Sweeden uit beide de Sterkten het geschut op hem losbranden: en hy zelve, die toen op Kroonenburg was, stak met eigener hand den lontstok op het eerste stuk, 't geen op de Hollandsche Vloot afging. Ondertusschen konden de kogels van beide

Staat der Deensche zaaken.

Hollandsche Vloot by de Zond.

 de

1658. de Kasteelen, te gelijk afgaande, de Schepen, die het midden hielden, niet of naauwelijks bereiken. De Hollanders zeilden dan, zonder veel schade te lyden, voort; en kort daar na, tusschen negen en tien uuren voor den middag, begon de stryd, in 't gezicht van den Koning, de Koningin, de Princes zyn Zuster, Gemalin van Graaf Magnus de la Garde, en den oudsten Prins van Holstein-Gottorp, benevens veele andere Grooten die op 't Slot Kroonenburg aanschouwers van 't gevecht waren. 't Was ter wederzyde fel en scherp. De Sweeden gebruikten hun meeste geweld tegens den Lieut. Admir. en de twee Vice-Admiraalen; op hoop, zo 't schynt, dat ze, de drie Hoofden der Vloot van kant helpende, met de rest goed doen zouden hebben. En in der daad, de Vice-Admiraal de Wit, na 't toonen van d'uiterste dapperheid, wierd hier doodelijk gekwetst, en zyn Schip, by gebrek van bystand, veroverd: doch hy straks stervende, en zyn Schip zinkende, hadden de Sweeden niet anders dan zyn doode ligchaam. Ook liet 'er de Vice-Admiraal Pieter Florisz. kloekmoedig vegtende, met zyn Capitein en zesen dartig Matroozen, het leven. Maar den Heer van Opdam wederstond byna alleen, of met weinigen, al het Sweedsch geweld. Hy lag omtrent twee uuren lang gantsch alleen onder drie, of, zo anderen melden, onder zeven groote Sweedsche Schepen, die altemaal hunne laagen en kogels op hem losten; invoegen dat hy, op verscheidene plaatsen onder water getroffen, vyf of zes voet waters inhad, en boven den brand in de boeg: behalven dat ook noch al zyn want aan stukken, en zyn zeilen aan flarden wierden geschooten. De Capitein Aart van Nes was een der voorsten, die hem te hulp kwam. Capt. van Kampen poogde insgelijks tot by den Lieut. Admiraal door te dringen, en kweet zich met ongemeene dapperheid: maar beide deze Schepen wierden uitermaate beschadigd. Thans liep den Heer van Opdam groot gevaar van te zinken, of te verbranden. Hy had op zyn Schip zeven en dartig dooden, en omtrent honderd gekwetsten. Doch hy kwam alles door voorzichtig beleid en dapperheid te boven. De Sweedsche Admiraal Wrangel, de Vice-Admiraal Bielkenstern, en anderen, hadden het niet beter koop; zynde door het Hollandsch

Zeeslag in de Zond tusschen de Hollanders en Sweeden.

De Vice-Admiraalen de Wit en Pieter Florisz. sneuvelen.

Opdams dapperheid.

landſch geſchut zodanig doornageld, dat ze uit den ſlag moeſten wyken. Drie Sweedſche Schepen wierden veroverd, en acht in de grond geſchooten, of verbrand. De Hollanders verlooren niet als het Schip van den Vice-Admiraal de Wit, *Brederode*, 't geen, gelijk gezegt is, te gronde ging. De Sweeden hadden (behalven de gekwetſten, en gevangenen, van welke laatſten het getal omtrent vier honderd en vyftig beliep) over de duizend dooden: de Hollanders ongevaar vier honderd (daar onder, behalven de twee gemelde Vice-Admiraalen, de Capiteinen Adriaan Bruinsveld en Dirk Krynen Verveen) en veele gekwetſten. De ſtryd duurde ontrent vyf of zes uuren, wanneer de Sweedſche Schepen afweeken, of te loefwaart bleeven leggen, zonder op de Hollanders, die door wind en ſtroom van zelf afdreeven, meer af te komen. Den Heer van Opdam, ziende dat de Sweeden leggen bleeven, zette zyn cours met de zynen na 't Eiland Hueen, of Ween, en ontmoette, in 't vallen van den avond, aan geene zyde van dit Eiland gekomen, den Heer Bielke, Admiraal van Deenmarken, met eenige Schepen, die zich nu, te vooren door den ſterken Noorden wind belet zyn deel in den ſtryd te hebben, by hem voegde, en gezamentlijk met de Hollandſche Vloot ten einde van 't Boſch, een plaats op de kuſt van Zeeland, tuſſchen Elzeneur en Koppenhagen, het anker wierp. De Sweedſche Vloot week, na 't eindigen van 't gevecht, onder 't Slot Kroonenburg: doch de Koning hield ze daar niet zeker, en gaf order, dat ze binnen de haven van Landtskroon, een Stad van 't Landſchap Schoonen, recht tegen over 't Eiland Ween, zou loopen.

1658.

Verlies aan beide de zyden.

By deze gelegentheid zag men blyken van de Sweedſche edelmoedigheid, betoond omtrent het lijk van den Vice-Admiraal de Wit, 't geen, door laſt van de Sweedſche Majeſteit, met wit ſatyn bekleed, in een doodkiſt, behangen met rouw en met de wapenen van den overleedenen, gelegt, en met een ſwartgeſchilderd Galjoot, daar men ſwarte wimpels zag afwaaijen, aan den Heer van Opdam gezonden wierd; en wyders, nevens dat van den Vice-Admiraal Pieter Floriſz. na Holland gevoerd, en het eerſte te Rotterdam, het ander te Hoorn,

Eere door de Sweedſche Majeſteit aan het lijk van de Wit beweezen.

1658. met heerlijke rouwstaetsien op 's Landts kosten ter aarde gebracht. Ook wierd door de Staaten van Holland aan hunne Weduwen, of Erfgenaamen, ieder drie duizend guldens toegelegt, om daar mede een marmersteene Grafstede t'hunner eere op te rechten; sedert in 't werk gesteld, en die van den Vice-Admiraal de Wit vercierd met het volgende Grafschrift.

Meritis & Æternitati

Zyn Grafschrift.

WITTENII CORNELII DE WITH,

Equitis.

QUI MAGNITUDINEM SUAM EIDEM ELEMENTO DEBUIT, CUI PRÆCIPUAM HACTENUS HOLLANDIA DEBET; TOTUM TERRARUM AMBITUM CIRCUMNAVIGAVIT; UTRAMQUE INDIAM, NAUTA, MILES, PRÆFECTUSQUE NAUTARUM AC MILITUM VIDIT; EXPUGNATO SPECULATORIO NAVIGIO, CUM VIRIBUS IPSE MULTUM INFERIOR ANIMO MAJOR ESSET, ARGENTIFERÆ CLASSI AMERICANÆ CAPIUNDÆ VIAM PATEFECIT.

INNUMERAS VARIARUM GENTIUM NAVES CEPIT, INCENDIT, SUBMERSIT: PER OMNES GRADUS MILITIÆ NAVALIS ELUCTATUS, PROPRÆTOR PATRIÆ CLASSES ET EXPEDITIONES MARITIMAS ANNOS XX REXIT.

DECIES QUINQUIES CLASSIBUS COLLATIS CUM HOSTE CONFLIXIT, RARO ÆQUATA CLADE; PLERUMQUE VICTOR AC TRIUMPHATOR PRÆLIIS REDIIT.

RESTABAT MAGNUS TOT BELLI FACINORIBUS IMPONENDUS DIES VIII. NOVEMBR.

ANNO CIↃ. IↃC. LVIII. IN FRETO MARIS BALTICI SUPREMUM VIRTUTIS OPUS EDIDIT.

IBI PRIMUS IN PRÆLIUM RUENS,

PRÆTORIAM SUECORUM INVASIT, AFFLIXIT; DEIN PROPRÆTORIAM AC PRÆGRANDES ALIQUOT EORUNDEM ALIAS, ARMIS, VIRIS, ANIMIS, INSTRUCTISSIMAS, SOLA PROPRÆTORIA SUA

REJECIT, AFFLIXIT, SUBMERSIT:

DONEC A SOCIIS UNDIQUE DESERTUS, AB HOSTIBUS UNDIQUE CIRCUMFUSUS, DISCERPTO GLOBIS CORPORE, BELLATRICEM ANIMAM CÆLO REDDIDIT. CORPUS IPSE REX HOSTIS GENEROSA FORTITUDINIS HOSTILIS ADMIRATIONE, SPLENDIDE COMPOSITUM, IN PATRIAM REMISIT.

SIC REDEUNT QUOS HONOS AC VIRTUS REMITTUNT.
VIXIT ANN. LIX.

Dat

Dat is. 1658.

Aan de verdiensten en d'eeuwigheid van

WITTE CORNELISZ. de WITH,

Ridder.

Die zijn grootheid verschuldigd is geweest aan het zelve Element, daar Holland toe noch toe haar voornaamste aan verschuldigd is; de gantsche Wereld omgevaaren; beide de Indiën als Bootsgezel, Soldaat, Hoofd der Bootsgezellen en Soldaaten, gezien; na't veroveren van het Wachtschip, daar hy in krachten veel minder, doch in moed veel meerder was, den weg tot het neemen van de Spaansche Zilvervloot geopend; ontelbaare Schepen van verscheidene Volkeren genomen, verbrand, in de grond geboord; langs alle de trappen der Zeevaart opgeklommen, als Vice-Admiraal 's Vaderlands Vlooten en Zeetochten twintig jaaren bestierd; vyftien maal, en zelden met gelyk verlies, met volle Vlooten met den Vyand geslagen heeft, en meestentijd overwinnaar en zeeghaftig uit den stryd wedergekeerd is. Na zo veel Krygsdaaden moest een groote dag het eind aan zyn leven stellen, zijnde den achtsten November des jaars 1658. *wanneer hy in de Zond het laatste werk van zyn dapperheid uitgevoerd heeft; alwaar hy, eerst ten stryd aanvallende, den Sweedschen Admiraal aangetast, en kloekmoedig bevochten; daar na den Vice-Admiraal, en eenige andere kloeke Schepen, zeer wel voorzien van kanon, manschap en moed, met zyn Schip alleen, verstrooid, benaauwd, en in de grond heeft geboord: tot dat hy, van zyn Medgezellen allerwege verlaaten, van de Vyanden overal omringd, 't ligchaam met kogels doorboord, zyn krygsachtige ziel aan den Heere wedergegeeven heeft. De vyandlyke Koning heeft zelve, door edelmoedige verwondering over zyn dapperheid, het Lyk, kostelyk toegemaakt, in 't Vaderland overgezonden. Zo komen ze weder welken de eer en de deugd wederstuuren. Hy heeft geleefd* LIX *jaaren.*

Daags na den flag kwamen de Hollandsche Schepen, die de Soldaaten, lyftocht, en andere behoeften voerden, voor Koppenhagen; daar ze, benevens den Colonel Puchler, aan

1658. land wierden gezet : door welke ontscheeping het oogmerk van den tocht bereikt wierd, te weeten, de behoudenis der belegerde Stad.

Hollandsche Vloot overwintert in Deenmarken.

Den Heer van Opdam overwinterde ondertusschen, volgens last der Staaten Generaal, met de gantsche Vloot te Koppenhagen; alwaar hy met de Hollandsche Matroozen, benevens de Landsoldaaten, wel te pas kwam om het beleg uit de houden, en de felle stormen, die de Sweeden van tyd tot tyd op de Stad deeden, te helpen afslaan.

1659.

Besluit van de Ruiter met een twede Hulpvloot na Deenmarken te zonden.

Midlerwyl wierd weder een andere Vloot toegerust, welke onder het gebied van den Vice-Admiraal de Ruiter, omtrent het eind des voorgaanden jaars uit Portugaal weer te rug gekomen, derwaarts stond te gaan, benevens een bystand van vier duizend Landsoldaaten onder den Colonel Killegrew. Van deze zag men nu de volgende lyst.

Lyst van de zelve.

Schepen wegens d'Admiraliteit tot Amsterdam:

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Manschap.*
Vice-Admiraal de Ruiter.	't Huis te Swieten.	64	280
Commandeur de Wilde.	Oosterwyk.	60	250
Pieter van Brakel.	Kruiningen.	54	230
Jan Gideonsz. Verburg.	Amsterdam.	54	225
Willem van der Zaan.	Tydverdryf.	50	225
Isaak Sweers.	Koevorden.	50	225
Dirk Schey.	Stad en Landen.	50	225
Gerbrand Schatter.	Prins te paard.	52	225
Jakob van Meeuwen.	Hilversum.	52	225
Ysbrand de Vries.	Gouda.	40	190
Jakob Swart, van Amsterdam.	de Vrede.	40	190
Jakob Swart, van Edam.	de Dom van Uitr.	40	190
Jakob van Berchem.	de Tromp.	40	190
Hendrik Gotskens.	't Raadhuis van Haarl.	40	190
Jan van Amstel.	de Provincien.	40	190
Allard Mathysz.	Kampen.	40	190
Albert Klaasz. de Graaf.	Marsseveen	40	190
Barend Kraamer.	Hollandia.	44	190
Jan Roetering.	de Burgt van Leid.	40	190
Jan Richewyn.	't Zuiderhuis.	40	190
Hugo van Nieuwhof.	Doesburg.	40	190

Jan

1659.

Jan de Haan.	Haarlem.	40	190
Hendrik Adriaansz.	Gelderland.	40	190
Joost Verschuur.	Leeuwaarden	36	150

Schepen uit de Maas.

Marinus de Klerk	Prins Maurits	44	191
Jakob Simonsz. de Wit	Uitrecht	44	191
Adriaan Pols	Gelderland	40	175
Laurens Heemskerk	Klein Hollandia	48	212

Uit Noord-Holland.

.... Noblet.	d'Oranjeboom.	36	140

Uit Zeeland.

Vice-Admiraal Jan Evertsz.	op het Schip van		
Capt. Jan Mathysz.	Zeelandia.	54	265
Command. Cornelis Evertsz.	Vlissingen.	42	175
Frans Mangelaar.	Uitrecht.	44	175
Jakob Pens.	Middelburg.	42	175
Leyn Pikke.	Veere.	42	175
Jan Thysz.	Dordrecht.	40	175
Bastiaan Tuineman.	Zierixzee.	40	175

Uit Vriesland.

..... Bruinsveld.	Oostergo.	54	200
Jan Jansz. Vyzelaar.	Westergo.	45	157
Albert Pietersz. de Boer.	de Steden.	42	190

Den 20sten. May liep de Vice-Admiraal de Ruiter met deze Vloot in zee. Den Heer Jan Cornelisz. Meppel, die, in de plaats van den Vice-Admiraal Pieter Florisz. tot Vice-Admiraal van Holland, onder 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorder Quartier, aangesteld was, hield zich voor eerst op het Noord-Hollandsch Schip den Oranjeboom. De Ruiter verdeelde de Vloot in drie Esquadres; 't eerste onder zyn eigen gebied, het twede onder 't bevel van Johan Evertsz. en het darde onder Meppel; kwam den 10den. Juny in den mond van de Belt; en voegde zich eenige dagen daar na by de Vloot van den

De Vloot in zee.

Voegt zich by de Vloot van Opdam.

Lieut.

1659. Lieut. Admiraal Opdam: zulks dat de gantſche Zeemacht van den Staat, die zich hier in de Belt onthield, nu ſterk was achten-ſeventig Oorlogſchepen, zes of zeven Branders, en negen of tien Galjoots, bemand met omtrent dartien duizend Matroozen en Soldaaten (behalven de vier duizend Landſoldaaten die op de Ruiters Vloot waren) en gemonteerd met by de drie duizend en twee honderd ſtukken kanon.

Engelſche Vloot in de Belt.

Midlerwyl vervoegde zich ook een Engelſche Vloot, ſterk twee-en-veertig Schepen, onder den Admiraal Eduard Montagu, in de Belt, om op het bedryf der Hollanders acht te geeven. Opdam, niet weetende wat d'Engelſchen in den zin hadden, liet de witte vlag waaijen, en ſeinde de Hoofdbevelhebbers en Capiteinen aan boord; hen belaſtende, alles klaar te maaken, en, in geval van gevecht, hun eer en eed, aan 't Vaderland gedaan, te betrachten. Den volgenden morgen zond den Admiraal Montagu brieven aan den Heer van Opdam en den Vice-Admiraal de Ruiter, van gelijken inhoud; meldende: *Dat hy kwam om de twee Noorder Kroonen tot een goed verdrag te brengen; vertrouwende, dat de Vloot van haar Hoog-Mogenden het zelve oogmerk had: Dat men derhalven wederzyds met onderling verſtand en overeenkoming behoorde te handelen, en alles ten beſten der twee Kroonen, en van beide de Staaten, aan te wenden.* 't Antwoord behelſde, *dat men geen ander oogmerk had.* Hier op gingen d'Engelſchen na den middag onder zeil, de Belt verder in. De Hollanders dit ziende, haalden insgelijks d'ankers op, en zeilden voor d'Engelſchen heen; op dat zy niet tuſſchen de Hollandſche Vloot en ettelijke Deenſche Schepen, die met eenige Hollanders omtrent Nyburg lagen, mochten inbooren: doch d'Engelſchen gingen by Kallundburg, en de Hollanders by 't Eiland Romſo, ten anker; waar omtrent zich daags daar aan eenige Deenſche Schepen by de Nederlandſche Vloot kwamen voegen. Ondertuſſchen was'er weder, terwyl de Hollandſche Ambaſſadeurs, met de Vloot van de Ruiter overgekomen, te Koppenhagen een vrede tuſſchen de twee Kroonen trachtten uit te werken, door d'aanhoudingen van Engeland een wapenſchorſſing voor drie weeken ingewilligd, de darde ſedert dat deze Vice-Admiraal met zyn Vloot uit het Vaderland was vertrokken. Dit uit-

Engelſchen Admiraal ſchryft aan Opdam en de Ruiter.

Wapenſchorſſingen van tyd tot tyd ingewilligd.

uitstel op uitstel strekte den Hollanders tot groot verdriet; en de Ruiter oordeelde, en schreef ook aan het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, *dat het werk, zo veel hy zien kon, by d'Engelschen op geen goede moer lag, hoewel ze goede woorden gaven.* Hy meende, dat men slechts toeley om tyd te winnen, en de Sweeden te begunstigen. Drie dagen voor dat deze wapenschorssing eindigde, te weeten den 10den. July, ging den Heer van Opdam met zyn Vloot, en de Deensche Oorlogschepen, t'samen zeven-en-dartig sterk, onder zeil na Koppenhagen; welke Stad de Sweeden met drie-en-dartig Oorlogschepen te water belegerd hielden: doch op d'aankomst van den Hollandschen Admiraal, met zyn Zeemacht, zag men hen aanstondts de wyk neemen. 1659.

Opdam na Koppenhagen, 't geen hy van 't beleg ontzet.

Ondertusschen had men in een der onderhandelingen tusschen de Hollandsche en Engelsche Ministers in 's Graavenhaage gesproken van eenig gedeelte der Engelsche en Nederlandsche Oorlogsvlooten t'huis t'ontbieden. Dit wierd sedert in nader beraad gelegt; en aan de zyde der Staaten verstaan, dat alleenlijk twintig Schepen zouden t'huis keeren, doch niet eer onder zeil gaan voor dat ze ten minsten een gelijk getal van Engelschen hadden zien vertrekken. Maar dit beding was onnoodig: want de zaaken in Engeland een gantsch anderen keer neemende, en alles zich tot verandering van regeering neigende, trachtte de Generaal Monk onder de hand den jongen Koning, Karel den II. op den troon te helpen; en den Admiraal Montagu, die men meent dat met Monk verstand hield, brandde van begeerte om zich met de Vloot derwaarts te begeeven, en de vrienden des Konings te hulp te komen. Hy liet derhalven verluiden, dat hy by gebrek van leeftocht in dat gewest met zyn Vloot niet langer kon bestaan, en ging daar op, den 5den. September, na Engeland t'zeil.

Engelsche Vloot keert na Engeland, en by wat gelegentheid.

De Vice-Admiraal de Ruiter kwam den zelven dag met de Vloot omtrent Amak, by Koppenhagen (en zynde des anderendaags in een onderhandeling, tusschen de Hollandsche Ambassadeurs en de Sweedsche en Deensche Gemachtigden in tenten, ten dien einde tusschen de Stad en 't Sweedsche Leger opgerecht, gehouden, de zaaken meer verachterd als ge-

1659. voorderd, begon zich nu alles weder tot openbaare vyandlijkheid te schikken. De Hollandsche Vloot wierd dan, versterkt met de Deensche onder den Admiraal Bielke, en voorzien met een goed getal van Ruiters en Soldaaten, onder het gebied van den Vice-Admiraal de Ruiter (want den Heer van Opdam, wegens zijn onpasselijkheid met brieven aan de Heeren Staaten verzocht hebbende na 't Vaderland te mogen keeren, was in 't begin van November, benevens de Vice-Admiraalen Johan Evertsz. en Meppel, met omtrent twintig Oorlogschepen, en een groote menigte van Koopvaarders, door de Zond na Holland vertrokken) na Funen gezonden, om aldaar een landing t'onderneemen, en den Sweeden wyders alle mogelijke afbreuk te doen. Den 8sten. November kwam de Vloot voor de Stad Nyburg, gelegen op d'Oostkust van 't gemelde Eiland, aan de Belt. De Veldmaarschalk Schak, en d'andere Oversten, beslooten straks aan te vallen; hoewel zich veele Sweedsche Ruiters op 't strand vertoonden, om 't landen te beletten. De toeleg nam voortgang, schoon den avond op de hand schoot; maar met slecht gevolg: want niemand van hen had rechte kennis van de gelegenheid der plaats. Midlerwyl begonden de Sweeden, die eenig geschut hadden geplant, op de Vloot los te branden: en wierd uit de Schepen insgelijks op en in de Schans van Nyburg geschooten. 's Morgens, voor den dag, kwamen alle d'Oversten, Soldaaten, en Matroozen, die den gantschen nacht met groote armoede en koude in de booten en sloepen hadden gezeten, weêr aan boord, zonder iets ondernomen te hebben: want zy wisten des nachts door den donker niet, waar ze zouden aankomen om te landen. Men besloot derhalven d'ankers te lichten, en de Sweeden, waar 't mogelijk, op een andere plaats, omtrent Kartemunde, een Stad gelegen op het zelve Eiland, aan te tasten: alwaar den 10den. tegen den middag aangekomen zijnde, gaf de Ruiter terstond order, dat de Commandeurs Cornelis Evertsz. en de Wilde, de Schout-by-Nacht Brakel, en de Capiteinen Jan van Amstel en Aldert Mathysz. hunne Schepen, nevens het zyne, op een spring zouden leggen, om de Stad te beschieten; 't geen zo fel aanging, dat de zelve door 't stuiven van de

Opdam weer na Holland.

De Ruiter met de Vloot na Funen.

Tracht daar te landen; doch 't mislukt.

De Vloot voor Kartemunde, 't geen beschooten word.

pannen en steenen somtydts als in een dichte rook stond, zo dat de Ruitery niet wist waar ze zich zou verbergen. Ook liet de Ruiter door vier andere Schepen gestadig langs een vlak veld op de Sweedsche Ruitery speelen. Ondertusschen kwam de Deenschen Admiraal Bielke, met den Vice-Admiraal Held, by de Ruiter, die straks by den Veldmaarschalk Schak aan Bielkes boord voer; hem biddende, dat men doch terstond mocht aanvallen, dewyl 't toen al twee uuren na middag was. Na lang verzoek raakten eenige Deensche Soldaaten, met den Colonel Killegrew en zijn Nederlandsche Benden, tot de voorhoede geschikt, in de booten en sloepen, en voeren voort, tot dat ze altemaal aan den grond vast raakten, omtrent een pistoolschoot van de brug der Stad. De Sweeden hadden zich op twee plaatsen begraaven, en van de Stad af tot aan de bok van de brug toe dwarsschanssen opgeworpen; aan welker eene zyde twee, en aan d'andere drie Regimenten Ruiters stonden: bewaarende de Dragonders de Stad. Zy gaven terstond wakker vuur op de booten en sloepen; zulks dat al eenigen van de Hollanders sneuvelden. De Ruiter, in een van de sloepen tegenwoordig, dit ziende, riep zonder ophouden: *Valt aan mannen, valt aan, of gy zult al te samen vermoord worden.* Dit opwekken gaf hert. Henry Fleury de Culan, Heer van Buat, een Fransch Edelman, en Ritmeester in dienst van den Nederlandschen Staat, die zich als vrywilliger op 's Landts Vloot had begeeven, de Ruiters stem hoorende, sprong terstond, met den degen in de vuist, tot den middel toe in 't water, en riep: *Mannen dat gaat u voor, volgt my na.* Thans sprongen de Soldaaten, terwyl de Schepen noch dapper op de Stad schooten, by heele troupen over boord; begaven zich na 't strand; vielen, als manhafte krygsluiden, op de Sweedsche Ruiters, die hen te gemoet reeden en zochten te stuiten, aan, vechtende voet tegen voet met onuitspreekelijke dapperheid; tot dat de Sweeden, na een korten stryd, besweeken, hun voordeel verlieten, en verbaasdelijk de vlucht na de brug namen: maar zy wierden door de Deenen en Hollanders zo kort gevolgd, dat ze de Stad op twee plaatsen aan brand staken, en verlieten. Doch de brand deed weinig schade, en wierd

1659.

Landing op Funen ondernomen.

Dapperheid des Heeren van Buat.

De Sweeden op de vlucht gedreeven.

Kattemunde verlaaten.

 ter-

1659. terstond geblusscht. 's Anderendaags zonderde de Ruiter zeven van 's Landts Oorlogschepen af; vier om tusschen d' Eilanden Langeland en Spro te kruissen, en drie om voor de Stad Nyburg ten anker op de wacht te leggen: zoekende hier door te verhinderen, dat den Sweeden op Funen geen bystand van volk, of andere oorlogsbehoefte, zou worden toegezonden. Ondertusschon had men ook de Deensche Ruitery voor een gedeelte ontscheept, 't geen des anderendaags wierd voltrokken.

Koning van Sweeden op Falster. Weinige dagen voor de landing der Deenen en Hollanders op Funen, had zich de Koning van Sweeden met eenige Ruitery op 't Eiland Falster vervoegd, om de nabygelegene Eilanden tegens allerley overval te verzekeren. Voor zyn vertrek derwaarts scheen hy den Ambassadeurs, die hem tot vrede rieden, meer gehoors te geeven, als voorheen: doch men meent, dat hy met goede woorden slechts tyd zocht te winnen, en middelen uit te vinden om te beletten dat men zich van de Hollandsche Vloot tegens hem kwame te bedienen. Maar kort daar na kreeg hy tyding uit Koppenhagen, dat de Ruiter met de Hollandsche, en Bielke met de Deensche Vloot, t'zeil waren gegaan: en hier op in der yl na Korsoor zynde getoogen, om Funen, waar op hy vermoedde dat het gemunt zou zyn, zo veel nader te weezen, en op alle voorvallen order te stellen, hoorde hy op den tweden dag na zyn aankomst aldaar een groot gedruis van kanon en muskettery, 't geen hem als een donderslag in d'ooren klonk. Hy besloot dan, aanstondts derwaarts over te steeken, om de zynen met zyn tegenwoordigheid t'ondersteunen. Maar zyn Raaden verstonden, dat zulks gantsch niet raadsaam was: dat hy zich te zeer zou waagen; dewyl hy 'er niet kon komen als met een sloep, of ander klein vaartuig, en met het grootste perykel van door de Deenen, of Hollanders, gezien, onderschept, en gevangen te worden. Hy stuurde dan den Maarschalk Steenbok met eenig vaartuig derwaarts, die noch recht van pas kwam om zyn deel te hebben in 't ongeluk, 't geen het Sweedsche Leger op dat Eiland beschooren scheen te weezen.

Vertrekt na Korsoor, daar hy de landing op Funen verneemt.

De Deenen en Hollanders ondertusschen hunnen verderen

toe-

toeleg met d'uiterste spoed trachtende uit te voeren, te meer dewyl men alle dagen sneeuw en vorst te verwachten had, en met de Vloot niet lang zee kon houden, begon de Veldmaarschalk Schak den 17den. der gemelde maand November met de Deensche en Hollandsche Troupen op te trekken, en kwam den 19den. te Odensee; waar omtrent zich de Veldmaarschalk Ernst Albrecht van Eberstein (den 14den. met vier Keizersche en vier Brandenburgsche Regimenten, acht honderd Poolen, duizend Deensche Ruiters, en zes honderd Dragonders, in alles omtrent vier duizend Ruiters, behalven het Voetvolk, met behulp van eenige booten by Middelvaart op Funen overgekomed) twee dagen daar na by hem voegde. Den 22sten. omtrent ten elf uuren, kwamen de Deenen met hunne Bondgenooten omtrent een myl van Nyburg, daar ze de Sweeden onder den Prins van Sultsbach en den Veldmaarschalk Steenbok, van wien wy zo even ter loops hebben gesproken, op het hellen van een tamelijk lang gebergte in slagorder zagen staan. De plaats gaf den Sweeden groot voordeel, als hebbende de Stad Nyburg achter den rug, en voor de borst een sterke hegge en gracht, daar de Muskettiers en Dragonders, als achter een vaste borstweering, geplaatst waren. De Deenen met hunne Bondgenooten toogen thans in slagorder voort; voerende de Veldmaarschalk Eberstein de rechter, d'Overste Wachtmeester Tramp de slinker vleugel, en de Veldmaarschalk Schak de bataille, daar ook de Hollandsche Colonellen Killegrew, Kuik, van Meteren, en ernst van Ailua met hunne Troupen waren geplaatst. Het gevecht begon aan de Deensche zyde door de Ruitery. Eberstein en Schak vielen met groote kloekmoedigheid aan, en kwamen tot de gemelde hegge; maar vonden daar zo sterken tegenstand van de Sweedsche Muskettiers en Dragonders, dat het hen niet mogelijk was verder door te dringen. De Sweeden, voegende de wanhoop by hun aangeboorene dapperheid, dreeven hunne vyanden niet alleen te rug, maar brachten ze ook in onorder; en zo wel d'eene als d'andere vleugel begon te wyken. Ook wierden ze ten deele meester van 't geschut; wanneer Schak de Hollandsche Soldaaten gebood aan te vallen. Dezen, door hunne Colonellen Killegrew,

1659.

Deensche en Hollandsche Troupen in optocht.

Geallieerde Benden voegen zich by de zelven.

Veldslag op Funen by Nyburg. 24 November.

1659. van Meteren, en Ailua aangevoerd, trokken, dicht gesloo-
ten, met gevelde pieken op de Sweeden aan, welker rechter vleugel (na te vergeefs gepoogd te hebben in breeken, wordende t'elkens op de pieken gestuit) zy na een korten tyd noodzaakten haar post met het geschut te verlaaten, en de vlucht te neemen. de slinker vleugel hield ook niet lang stand tegens den aanval der Hollanders: en aldus veranderde de kans. De Keizerschen, Brandenburgers, Deenen, en Poolen, vielen nu met gelijken moed aan, en dreeven de Sweedsche Ruiters tot in Nyburg. 't Voetvolk, van de Ruiters ontbloot en verlaaten, wierd door de Poolen omcingeld, en meestendeel nedergesabeld. De Prins van Sultsbach en de Veldmaarschalk Steenbok, ziende dat alles verlooren was, vonden niet geraaden zich binnen Nyburg te laaten besluiten, maar namen de vlucht door zeker bosch na 't strand, daar ze een Visscher vonden, die, door geld bekoord, hen den volgenden nacht, nevens twee of drie Dienaars, met zyn Scheerboot na Zeeland voerde.

De Sweeden geslagen.

De Vice-Admiraal de Ruiter was ondertusschen den 22sten. op verzoek van den Veldmaarschalk Schak na Nyburg t'zeil gegaan, om, by winst van den slag, deze Stad te water aan te tasten. Den 25sten. na dat de Sweeden de Schans Knutshovet door het gestadig kanonneeren hadden verlaaten, wierpen eenige Schepen het anker zo dicht by de Stad, dat men 'er met de kleinste stukken over heen kon schieten. Thans hief het donderen uit al het geschut op Nyburg aan, gelijkerhand met heele laagen losbrandende, zonder ophouden, zo veel als 't metaal of yzer kon lyden; 't geen groote schade, en noch grooter schrik baarde, in een kleine Stad, zo vol gepropt met alle de Ruiters en Soldaaten, die daar binnen waren gevlucht. De groote kogels, en yzere bouten, troffen huizen, menschen, en paarden. De daken en steenen vloogen herwaarts en derwaarts, even als een dichte hagel; en dien de kogel verschoonde, wierd door 't hout of steen, van de huizen stuivende, verwond, verplet, of aan flarzen geslagen. Het jammerlijk steenen, kermen en kryten der gekwetsten, deed ieder 't hert sluiten, en de hairen te berg staan. Niemand kon hier vluchten, nergens was uitkomst, 't gevaar overal, en de dood naby.

De Ruiter met de Vloot na Nyburg.

by. In deze verschrikkelijke benaauwdheid, die men zich beter kan verbeelden als beschryven, hadden de Sweeden omtrent een uur doorgebracht en uitgehard, wanneer hen te gelijk moed en hoop ontzonk. Zy zonden in der yl een Trompetter na buiten, met verzoek aan de Veldmaarschalken Schak en Eberstein, *dat men wilde ophouden met schieten, en in handeling treeden.* Doch het antwoord was, *dat men over geen voorwaarden wou handelen, en dat ze zich op genade en ongenade moesten overgeeven.* Ondertusschen ging het schieten vast voort. Kort daar na kwamen dan drie Sweedsche Heeren buiten, met aanbieding van zich ter bescheidenheid der Deenen en hunne Bondgenooten op te geeven. Van d'andere zyde gingen de Heeren Alefeld en Tramp binnen de Stad, om zich met de Sweedsche Oversten nader te bespreeken. Midlerwyl had men ook een Trompetter aan de Ruiters boord gezonden, met gelijk verzoek van *het geschut te doen swygen, terwyl men met de Deenen in gesprek was om zich t'hunner bescheidenheid over te geeven.* Hy antwoordde, *dat men zich in der yl moest beraaden, of hy zou de Stad onder de voet en tot een steenhoop schieten.* Hier op volgde dan een stilstand: doch toen men, zijns oordeels, niet haast genoeg te rug kwam, begon het kanon zijn gang weer te gaan, zonder ophouden; tot dat men hem straks daar na een brief van den Veldmaarschalk Schak bracht, meldende, *dat de Sweeden zich op genade en ongenade hadden overgegeeven, en hem ten hoogsten bedankende wegens dat hy het werk zo kort ten einde had gebracht.* Elf Regimenten Ruiters vielen by deze gelegentheid in handen van de Deenen en hunne Bondgenooten, met wel drie duizend paarden. Onder de gevangenen waren twaalf Colonellen, en d'Overste Wachtmeesters, of Majoors Generaal, Horn, Weyer, en Waldek. Den Hertog van Weymeren en Graaf Koningsmark waren in den slag gevangen. Deze overwinning was zo volkomen, dat men van diergelijke weinig gehoord heeft; dewyl van het gantsche Leger des Konings van Sweeden op Funen, voor den slag meer als zeven duizend man sterk (behalven eenige weinigen, die zich misschien in losschen en heggen verstaken) niet meer dan de twee Veldoversten, met twee of drie Dienaaren, dat men weet, zyn afgekomen, naamentlijk, de

1659.

De Stad zoekt te capituleeren.

Word op genade en ongenade overgegeeven.

Prins

1659. Prins van Sultsbach en de Veldmaarſchalk Steenbok, gelijk verhaald is. Daarenboven waren dit de beſte en ſtrydbaarſte Krygsbenden die de Koning had, en daar hy zich 't meeſt op betrouwde. Aan de zyde der Deenen, en hunne Bondgenooten, waren in alles omtrent vyf honderd mannen gebleeven, en daar onder acht Bevelhebbers van naam, met den Vrieſchen Capitein Hemmema; voorts weinige Nederlanders, hoewel ze 't meeſte ſpits hadden afgebeeten.

Aldus wierd Funen, naaſt Zeeland het grootſte der Deenſche Eilanden, met alle zyn Steden en Sterkten in vyftien of zeſtien dagen tydts veroverd; benevens omtrent honderd ſtukken kanon, veel ander oorlogstuig, en meer als honderd twintig vaandelen en ſtandaarden. Ruim 2000 mannen waren aan de zyde der Sweeden gebleeven; en 't getal der gevangenen wierd op vyf duizend begroot. De Ruiters ſtak men ten deele onder de Deenen, ten deele onder de Keizerſchen en Brandenburgſchen. De Stad Nyburg bezuurde het lot des oorlogs, en wierd deerlijk door de Keizerſchen, Poolen, en anderen geplonderd; terwyl de Nederlanders geduurig in de wapenen bleeven: zeker, een jammerlijk ſchouſpel voor de geenen, die met het aangorden van den degen noch niet alle menſchelijkheid afgelegt hadden.

Nyburg geplonderd.

Deze zaak nu t'eenemaal verricht zynde, vertrok de Vice-Admiraal de Ruiter (hebbende aan den Veldmaarſchalk Schak vertoond, dat hy daar met de Vloot door ſchaarsheid van leeftocht niet langer kon blyven, en boven dien dat hy 'er de zelve zo laat in den tyd, wanneer men alle dagen vorſt of ſtorm te verwachten had, niet langer kon waagen) den 28ſten. November, ſterk, al het klein vaartuig 'er onder gerekend, honderd en twintig zeilen, na Lubek, om eenige ingekochte voorraad van eetwaaren in te neemen.

De Ruiter met zyn Vloot na Lubek.

De Koning van Sweeden ondertuſſchen hoorde de tyding van de nederlaag der zynen, en 't verlies van Funen, uit den Prins van Sultsbach en den Veldmaarſchalk Steenbok met geen kleine ontſteltenis, en was, zegt men, na dien tyd nooit vrolijk, noch recht gezond. Hy vertrok in der yl na het Slot Kroonenburg, en oordeelde, dat het voor hem en zyn Ryk beſt

Groote ontſteltenis des Konings van Sweeden over 't verlies van den Slag en Funen.

zou

zou zyn de vriendschap met de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden, die zyn toeleg tegens Deenmarken, en den loop zyner voorspoed, gestuit hadden, te vernieuwen. Ook wierd ten dien einde den 9den. December, veertien dagen na 't overgaan van Nyburg, een Geschrift tot herstelling of vernieuwing der vriendschap door des Konings Gemachtigden en d'Ambassadeurs der Heeren Staaten getekend; en met eenen het (a) Verdrag, wel eer te Elbing gesllooten, met de geëischte verklaaringen voltrokken; doch onder voorwaarde, dat het geen kracht zou hebben, noch in trein gebracht worden, voor dat ook de vrede tusschen de Koningen van Sweeden en Deenmarken geslooten en bevestigd waar. Ziet daar de eerste vrucht der overwinning van Funen. 1659.

Handelingen tusschen de Hollandsche Ambassadeurs en de Sweedsche Gemachtigden.

(a) Ziet Aitsema 36 Boek, pag. 1278. en 38 Boek, pag. 438.

Den 1sten. December kwam de Ruiter met 's Landts Vloot op de reede voor Travemunde; 's anderendaags voor Lubek, daar hy de gemelde leeftocht innam; en den 15den. voor Koppenhagen, alwaar hy door den Admiraal Bielke, uit den naam van zyn Deensche Majesteit, met een goude keten en penning van groote waarde vereerd wierd. Maar om met de Vloot hier veilig t'overwinteren, moest hy ook de behoudenis der Stad Koppenhagen helpen bezorgen. De Koning van Sweeden had noch veel Krygsvolk op 't Eiland Zeeland, ook rondom Koppenhagen: en de Deenen hadden dagelijks eenigen overval of aanvechting over 't ys te verwachten. De vestingwerken wierden dan bezichtigd, en met behoorlijk geschut en manschap voorzien; ieder Capitein zyn post aangeweezen, werwaarts hy zich, indien de Sweeden ten storm wilden trekken, met zyn volk zou hebben te begeeven; het ys rondom de Schepen ter wydte van over de veertig voeten opengebyt; verscheidene uitvallen, en dikwils met merkelijk voordeel, door de Deenen gedaan, enz. 1660.

Geschenk door den Koning van Deenmarken aan de Ruiter gedaan.

Koppenhagen voor overval bezorgd.

Terwyl de zaaken aldus stonden; dat de Ruiter den 3den. Maart zich met 's Landts Vloot voor Landtskroon had vervoegd, om de Sweedsche Zeemacht, sterk omtrent dartig Oorlogschepen, het uitloopen te beletten; dat zestien van 's Landts Oorlogschepen ter zelve tyd met eenige Koopvaarders na 't Vaderland waren vertrokken: verstond men, dat de Koning

De Ruiter na Landtskroon.

1660. ning van Sweeden, Karel Gustaaf, op den 23sten. February, aan een felle ziekte van zes dagen, ter ouderdom van zes-endartig jaaren, te Gottenburg overleeden was; tot ongemeene blydschap der Deenen, die zijn dapperheid in verscheidene gelegentheden hadden beproefd.

Dood des Konings van Sweeden.

Ondertusschen voer men vast voort met in de Handeltenten, tusschen Koppenhagen en het Sweedsche Leger opgerecht, vergadering op vergadering te houden, zonder veel te voorderen; waar af de Fransche en Engelsche Gezanten, die de Sweeden onder de hand opstookten, d'oorzaak waren: doch eindelijk wierden alle hinderpaalen uit den weg geruimd, en de vrede op den 6den. Juny geslooten, waar af (a) d'artykelen elders te vinden zijn. Vier dagen daar na brak het Sweedsche Leger van voor Koppenhagen op; en aldus geraakte alles tusschen de twee Noorder Kroonen weder in rust en stilte.

Vrede tusschen de Sweeden en Deenen geslooten.

(a) *Ziet Aitsema en Hollandsche Mercurius op dit Jaar.*

Hier na ordonneerden de Heeren Staaten aan den Vice-Admiraal de Ruiter, dat, zo haast de Sweeden de Plaatsen, welken zy volgens het Vreêverdrag aan Deenmarken moesten wedergeeven, ontleedigd hadden, hy de Nederlandsche Krygsbenden op zyn Schepen zou embarqueeren en verdeelen, en alsdan met de Vloot na het Vaderland keeren. Doch de Koning van Deenmarken, weetende wat diensten hy van hem had genooten, wilde hem niet laaten vertrekken zonder een byzondere erkentenis; en besloot derhalven den Vice-Admiraal, en zyn Nakomelingen, met d'Adelyke Order te beschenken, en hem een Adelijk Wapen met open Helm te vereeren. Hier wierd noch een lijfpensioen van acht honderd ryksdaalders, of twee duizend guldens, 's jaars bygevoegd. Den Overste Puchler kreeg mede een jaarlijksch onderhoud, met een goude keten en medalie; een ander Colonel een schoon paard; anderen eenig ander geschenk, tot erkentenis van hunne diensten.

De Ruiter door den Koning met den Adeldom vereerd.

1661. Den oorlog, dien de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden met Portugaal hadden, waar af wy (a) hier voor eenige melding hebben gedaan, nam nu ook een einde; wordende het Vreêverdrag getekend den 6den. Augusti: tot groot misnoegen en droefheid der geenen, die zich zo wel van de Por-

Vrede tusschen de Staaten en Portugaal.

(a) *Ziet pag.* 186.

Portugeesche Commissien hadden weeten te bedienen om op de Hollanders ten roof te vaaren. 1661.

Maar ondertusschen reezen weder andere Vrybuiters tegens de Vereenigde Nederlanden op, te weeten, die van Barbaryen, welke de Middellandsche Zee nu meer als ooit ontveiligden, en den Kooplieden ongeloofelijke schaden toevoegden. De Heeren Staaten besłooten derhalven, den Vice-Admiraal de Ruiter met een Vloot van omtrent twintig Oorlogschepen derwaarts te zenden. Met de zelve convoyeerde hy ruim zes weeken heen en weder allerhande soort van Schepen, zonder eenig Turksch Schip te konnen aandoen, tot op den 26sten. February 1662. als wanneer hy het Schip de *Halvemaan*, van Tunis, dicht by de baay aan strand jaagde, daar hy veertig Christene Slaaven uit verloste. Twee dagen daar na kwam hy voor de Stad Tunis, alwaar hy een Vreêverdrag tusschen de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden en de Regeering des gemelden Koningryks oprechtte; verlossende wyders noch sestig Hollandsche Slaaven voor de Turken, uit het Schip de *Halvemaan* bekomen: doch alzo in dit Verdrag eenige artykelen waren, welke haar Hoog-Mogenden tegen de borst stieten, wierd het zelve, wanneer den Heer de Ruiter omtrent de maand November weder voor Tunis gekomen was, in eenige punten veranderd. Met die van Algiers was ook omtrent het eind van de maand Maart een Verdrag gesłooten, 't geen insgelijks een merkelijke verandering onderhevig was, die door de Roovers wel toegestaan, doch naderhand zeer kwalijk onderhouden wierd.

De Ruiter weder na de Middellandsche Zee gezonden.

1662.

Verovert het Schip de Halvemaan.

Sluit een Vreêverdrag met Tunis.

Ziet Aitsema op dit Jaar.

Met Algiers.

Ondertusschen was de Schout-by-Nacht Cornelis Tromp, en de Capitein Dirk Schey, met tien Koopvaarders na de Middellandsche Zee gezonden. Op den eersten dag des jaars 1663. kreegen de twee Nederlandsche Vlooten malkander in 't gezicht: en de Hoofdmannen scheidden na wederzydsche begroeting; vervolgende de Ruiter zijn cours na Alikanten, en Tromp na Livorno. Eenige weeken daar na, naamentlijk den 17[den]. Maart, kreeg de Vice-Admiraal de Ruiter order, dat hy zich, benevens eenige Schepen, na Holland zou begeeven, en 't gebied over het Esquadre, 't geen in de Middelland-

Tromp na de Middellandsche Zee.

1663.

De Ruiter opontbooden, en het gebied aan Tromp overgegeeven.

1663. sche Zee zou blyven, aan den Schout-by-Nacht Tromp overleveren; daar byvoegende een verhaal van 't geen gedaan was, en een bericht van 't geen noch te doen stond. En om dit te beter te achtervolgen, zou hy den Fiskaal Vyane, die alle d'onderhandelingen met de Turken bygewoond had, in 't Schip van Tromp, t'zyner hulpe, doen overgaan. Doch in plaats van de zaaken t'eenemaal te effenen, kreeg men nieuwe moeite met die van Algiers. Want toen de ratificatie van 't Verdrag hen niet spoedig genoeg wierd toegezonden, en dat ze, na 't verloop van ettelijke maanden, geen Hollandsche Oorlogschepen, noch geld om de Nederlandsche Slaaven te lossen, noch geschenken op hun reede vernamen, begonden ze allengs te morren. Door dat vertoef wierd de roofzucht ongeduldig. Ook nam de Pest dagelijks veele Slaaven weg, daar ze derhalven geen losgeld van konden eisschen. Dit ging zo ver, dat ze in 't begin van den voorzomer eenige Hollandsche Schepen, tegens den inhoud van 't Vreêverdrag, begonden t'onderzoeken, en 'er veele goederen, onder voorwending dat ze hun vyanden toekwamen, uit te neemen. Daar na brachten ze ook een Hollandsch Schip t'Algiers op, verklaarden de laading verbeurd, en verkochten 't volk tot slaaven. Op deze tyding wierd den Consul van den Burg door de Heeren Staaten aangeschreeven, dat hy vaardige en onverwylde wedergeeving der ontscheepte gooderen, en vrystelling der gemaakte slaaven zou bevorderen, enz. Maar toen de Roovers na geen reden luisterden, gaven de Heeren Staaten eindelijk last, dat men geweld met geweld zou keeren, en 's Landts ingezetenen beschermen. De Schout-by-Nacht Tromp ging derhalven op hen los; bevocht en veroverde eenige Roovers, waar door

1664. veele Christene Slaaven weer in vryheid geraakten; en bemachtigde onder anderen den 10den. January omtrent Malaga twee Algiersche Vrybuiters, den eenen met achtien; en den anderen met twintig stukken, te samen ophebbende twee honderd en tachtig zo Turken als Mooren, vyf-en-twintig Christene Slaaven, en vyf Renegaaden. Hier over ontstond te Algiers een groote beweeging. Zy riepen, dat wel zes of zevenhonderd Turken, Mooren, en Renegaaden verlooren

Die van Algiers breeken het Vreêverdrag.

Tromp gaat op hen los.

Verovert twee Algiersche Roofschepen.

waren,

1664.

waren; verzochten vergoeding van den Consul; en booden aan, alle begaane misslagen by te leggen, alles weder op een goeden voet te stellen, en het Verdrag, gemaakt met d'Engelschen, te vernietigen. Zy scheenen alsnoch te wachten, en te hoopen, op het geld tot de lossing der Hollandsche Slaaven, en de verzochte geschenken; en meenden, dat men de geslootene vrede noch zou voltrekken. Maar de Heeren Staaten, kennende de trouwloosheid der Roovers, zochten de Koningen van Vrankryk, Spanjen, en Engeland met brieven te beweegen, dat zy, ten aanzien van de schade, die hunne Onderdaanen van de zelven moesten lyden, benevens de Heeren Staaten een Vloot Oorlogschepen tegens hen in zee zouden brengen, om gezamenerhand, doch ieder onder zijn eigene Vlag, en met verscheidene Vlooten, hen overal te vervolgen, hunne baaijen en havens te bezetten, en hen voorts, waar 't mogelijk, uit de zee te helpen; zonder eenig verdrag van vrede of bestand met hen aan te gaan, of daar over te handelen, als gezamentlijk, en met gemeene bewilliging, enz. Maar geen van de drie Koningen wou zich in dit werk inlaaten. De Koning van Vrankryk prees hun toeleg, en gaf verlof, dat de Nederlanders een Magazyn met voorraad van leeftocht en oorlogsbehoefte te Marseille of te Toulon zouden oprechten. De Koning van Spanjen liet zijn havens aanbieden, op dat d'Oorlogschepen der Heeren Staaten aldaar hun wyk mochten hebben. De Koning van Engeland besloot wel een Vloot na de Middellandsche Zee te zenden: maar men meent, dat het met een gantsch ander oogmerk geschiedde, dan 't geen de Staaten hadden voorgesteld. Ja van sommigen word aangemerkt, dat het Hof van Engeland toen al had beslooten de vrede met de Staaten te breeken, en dat de Koning (niettegenstaande de krachtige betuigingen van vriendschap, zo menigmaal, en met zo diere termen, aan de zelven gedaan, wanneer hy, door een vreemde omkeering der zaaken, van anderen wydloopig genoeg verhaald om hier niet herhaald te worden, op den Troon zyner Voorouderen staande te treeden, zich gereed maakte om uit Holland, daar hem zo veele diensten waren betoond, na zijn Koningryk over te steeken) een

Voorstel der Staaten aan de Koningen van Vrankryk, Spanjen, en Engeland, om gezamentlijk de Turksche Roovers te bevechten: doch zonder gevolg.

Engeland zoekt de vrede met Holland te breeken.

1664. Oorlogsvloot tegens de Turken in zee zendende, om kwansuis gezamentlijk met de Hollanders, of ieder op zich zelve, de Roovers te bevechten, ondertusschen alvoorens aan den Capitein Holmes op de kusten van Africa heimelijke last had gestuurd, om aldaar de West-Indische Compagnie alle afbreuk te doen, en haare Schepen en Vestingen weg te neemen. 't Zy 'er mee zo 't wil: 't is altoos zeker, dat de Heeren Staaten, oordeelende dat ze van anderen weinig hulp tot demping der Zeeroovers te verwachten hadden, besloten zelve zorg voor hunne Ingezetenen te draagen, en weder een Vloot Oorlogschepen, onder 't gebied van den Vice-Admiraal de Ruiter, (want de Schout-by-Nacht Tromp had niet machts genoeg om hen te beteugelen; en 't elkens sloegen zy weder achter uit) na de Middellandsche Zee te zenden. Deze Vloot bestond uit twaalf Schepen en een Proviandfluit, gemonteerd en bemand als d'onderstaande lyst medebrengt.

Staaten besluiten weder een Vloot na de Middellandsche Zee te zenden.

Van 't Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam.

Lyst van de zelve.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon*	*Mansch.*
Vice-Admiraal de Ruiter	de Spiegel	68	215
Commandeur de Wilde	de Prov. van Uitrecht	58	265
Capt. Willem van der Zaan	't Geloof	50	240
—— Isaak Sweers	Middelburg	36	165
—— Hendrik Adriaansz.	Damiaten	32	135
—— Jakob Swart.	Edam	34	135
—— Enno Doedes Star	de groene Kameel (a)	8	30

(a) *De Proviandfluit.*

Van 't Collegie ter Admiraliteit tot Rotterdam.

Schout-by-Nacht van Nes	de Princes Louise	40	175
Capt. Leendert Haakswant	Rotterdam	34	123
—— Jan van Nes	Harderwyk	34	150

Van 't Collegie ter Admiraliteit in 't Noorder Quartier.

Vice-Admiraal Meppel	't Noorder Quartier	50	285
Capt. Dirk Gerritsz. Pomp	de roode Leeuw	36	150
—— Govert 't Hoen	de Kaleb	36	150

Deze Vloot liep in zee omtrent het begin van de maand May, en

en kwam den 19^den^. Juny op de reede voor Algiers. De Vice-Admiraal de Ruiter maakte met een brief zyn aankomst aan den Divan bekend, op dat men de behoorlijke verwelkoming aan boord mocht komen doen: doch zulks geschiedde niet. Zelfs wierd aan den Consul niet toegelaaten hem te mogen spreeken. Zy weigerden ook Gyzelaars te zenden, om onder deze verzekerdheid de Geloofsbrieven van haar Hoog-Mogenden over te leveren. Alleen op een Paspoort van den Divan begaven zich de Commissaris Mortaigne en Jonkheer Reinoud van Koeverden binnen de Stad. In d'eerste gehoorgeeving wierd verzocht de verwisseling der Gevangenen, en lossing der Christene Slaaven, voor zo veel geldts als ze ter eerste inkoop hadden gekost, volgens den inhoud van het laatste Vredeverdrag; wyders, dat 'er Commissarissen gesteld mochten worden om over d'andere zaaken te handelen. Dit wierd geweigerd. De Divan wilde, eer men van 't lossen der Slaaven sprak, alvoorens weeten, op wat voet de vrede bevestigd zou konnen worden. Hier op zond de Ruiter den volgenden dag een Geschrift derwaarts; 't geen groote ontsteltenis onder hen veroorzaakte: dewyl ze noch vergelding van geleedene schade, noch de voorwaarde van vry Schip vry Goed, daar de Hollanders onverzettelijk op stonden, wilden toestaan. Men disputeerde in den Divan van wederzyde zeer hevig hier over: doch die van Algiers bleeven hardnekkig daar by, dat ze de Hollandsche Schepen wilden visiteeren, en alle de vreemde Goederen, die 'er in gevonden wierden, prys maaken. Eindelijk, 't besluit was: indien de Vice-Admiraal de vrede op hunne voorslagen niet wilde sluiten, dat ze den Consul niet aan zyn boord zouden laaten gaan, voor dat men hen de Turken en Mooren, op de Schepen van de Ruiter gevangen, zynde 37 in getal, aan land had gezonden. Dit wierd, om alle onheil voor te komen, en den Consul met zyn Huisgezin 't scheep te krygen, en aan het gedreigde gevaar t'onttrekken (want deze Barbaaren hadden kort te vooren den Engelschen Consul, met welke Natie zy het opgerechte Verdrag hadden gebroken, zeer versmaadelijk gehandeld, en zelfs voor een steenkar gespannen) ingewilligd, en vervolgens op den 4^den^. July schriftelijk den oorlog aan hen verklaard.

1664.

De Vloot vóor Algiers.

Verrichting aldaar.

Oorlog aan die van Algiers verklaard.

Daags

1664. Daags daar aan ſtak de Vloot weder onder zeil, en kwam den 7den. voor Alikante, alwaar de Ruiter des avonds een brief van de Raaden ter Admiraliteit, geſchreeven den 26ſten. May, ter hand wierd geſteld, dienende om hem bekend te maaken de ſweevende onluſten met d'Engelſchen, benevens laſt van zich vriendelijk en voorzichtig omtrent de zelven in die geweſten te draagen: doch voor alsnoch kwam hier tuſſchen de wederzydſche Vlooten (want den Engelſchen Vice-Admiraal Lauſon onthield zich met dartien Konings Schepen omtrent het naauw van de Straat) niets vyandlijks voor te vallen; en de Bevelhebbers begroetten malkander met ettelijke eerſchooten.

De Vloot krygt tyding wegens de ſweevende onluſten met Engeland.

Ondertuſſchen kwamen elders zaaken voor te vallen, die den Vice-Admiraal de Ruiter, bezig met de Middellandſche Zee te beveiligen, van waar de Schout-by-Nacht Tromp nu weder na 't Vaderland was gekeerd, met zyn onderhebbende Vloot na een ander geweſt der wereld riepen. In de maanden May en Juny was in Holland tyding gekomen, dat d'Engelſchen, in de maand January laatſtleeden, onder 't gebied van Capitein Robert Holmes by Cabo Verde zeker Schip, de *Bril* genaamd, en het Jagt de *Neptunus*, toebehoorende aan de Nederlandſche Weſt-Indiſche Compagnie, hadden genomen: Dat het Engelſch Schip, 't geen de *Neptunus* nam, een Staatenvlag van boven voerde: Dat ook de gemelde Holmes den 31ſten. van die maand de Veſting Cabo Verde, gelegen op het Eiland Goerede, had opgeëiſcht; de zelve, op de weigering van overgaave, beſchooten, en gedwongen zich op den eerſten February, benevens het Jagt de *Krokodil*, over te geeven: Dat hy 's avondts te vooren noch twee Scheepjes, de *Viſchkorf* en de *Viſcher*, had vermeeſterd: Dat het volk der Nederlandſche Compagnie, omtrent honderd en veertig man ſterk, van Holmes had bedongen, dat hy hen het genome Schip de *Bril* zoude geeven, om met het zelve na 't vaderland te keeren; maar dat hy, ziende de menigte der goederen, die daar gereed lagen om na Holland gevoerd te worden, geweigerd had het Schip te geeven; zeggende, dat hy 't van doen had om die goederen na Sierra Liona te brengen: Doch dat hy eindelijk den Nederlanderen, op hun aanhouden, had toegeſtaan, dat

Tromp uit de Middellandſche Zee weder te rug.

Vyandlijkheden door d'Engelſchen in Africa op de Hollanders gepleegd.

ze

ze op een Portugeesch Schip, 't geen aan Cabo Verde lag, 1664.
zouden overgaan, enz. En in de Maand July kreeg men noch nader bericht wegens het vervolg der vyandschap op de kust van Guinea, alwaar de gemelde Capitein Holmes met veertien Schepen alle de Nederlandsche Forten en Plaatsen, uitgezonderd het Kasteel del Mina, op een vyandlijke manier had overvallen en vermeesterd, als eerstelijk, na Cabo Verde, Tacorari, wyders Cabo Cors, Adia, Ameabo, en Chama; met bedryving van veele onchristelijke wreedheden aan de Nederlanders: gelijk gezien kan worden uit den volgenden brief, geschreeven uit het Kasteel del Mina door den Generaal Valkenburg.

Brief van den Generaal Valkenburg over het zelve onderwerp.

SEdert dat de Engelschen op deze kust hebben getracht de Royale Compagnie voort te zetten, zo en hebben zy niet alleen geensins willen onderhouden de Vrede, te vooren geslooten, maar ook met een ongehoorde ontrouw onderstaan onze Natie te Water en te Land te overvallen, en van haar Handel te berooven; 't welk eerst beginsel heeft genomen met de herwaarts-komste van Johan Stoates, met twee Oorlogschepen van den Koning van Engeland, en eenige van de Royale Compagnie, zonder dat de zelve yetwes verricht heeft, en dat door de beleefde te moet-kominge en vriendschap der Nederlanders: doch hebben zy 't daar by niet gelaaten; maar in April laatst-leden door twee Konings Oorlogschepen en zes Fregatten wegens de Engelsche Compagnie, alle onder de Vlagge van Capitein Holmes en eenen Joseph Cubits, om 't voorgaande te hervatten, zynde haar Vloot in 't kort tot 14 Schepen vermeerderd, zich getoond of 'er al lang Oorlog tusschen Engeland en de Vereenigde Provincien was geproclameerd, vallende de Nederlandsche Plaatsen zo te Water als te Land aan, vermeesterende geweldigerhand de Forten Tacorari, Cabo Cors, Adia, en Ameabo. Zy hebben ook noch de Vastigheid van Chama belegerd, en ons hier zodanig beslooten, dat wy naauwelijks de gelegentheid hebben om te konnen schryven, of in rust te leven; hebbende zy de Compagnie Tonnen Goudts schade gedaan, en de Nederlanders, voornamentlijk aan Adia, boven gegeeven quartier, zeer tyrannig mishandeld, veelen van 't Guarnisoen met roestige Boots-mans messen eerst Neus en Ooren afgesneeden, en daar na noch levendig behouden, anderen als Swynen de keel afgesteeken, 't hoofd van den lyve gevilt: Ook zelfs niet de dooden in de aarde latende, die haar God en de nature tot rust heeft verleend, maar die opgravende, hebben zyze jammerlijk gehandelt, voerende de hoofden op pieken, in teeken van victory, om. Sy hebben de verslagenen, en dooden, hoofden, armen, en beenen afgesneeden, ook

1664. 't hert uit 't lyf gerukt, en de gevangenen met onmenschelijke tyrannie mishandelt, om haar tegens de waarheid te doen getuigen. Dit hebben d'Engelschen tot noch toe gecontinueerd, en zeggen, dat zy noch zes kloeke Oorlogschepen verwachten, om de Nederlanders van deze kust geheel uit te rooijen. Men heeft het hier ook erger met de Naturellen, om dat zy gewoon zyn met den Overwinner te houden; en de Engelschen verzekeren, dat wy geen secours zullen bekomen. Ook strooyen de Engelschen al-om Billetten, belovende groote voordeelen aan die zich aan haar zyde begeven. Wy in deze ongelegentheid zynde, zullen de Plaatse met eere defendeeren, en onderwyl een goed secours uit de Nederlanden afwachten; 't welk wy hebbende verkreegen, zullen hoope hebben om in 't kort alles te herstellen, &c.

Deze brief wierd uit last der Staaten Generaal met den druk gemeen gemaakt, en copye van den zelven gezonden aan boord van alle 's Landts Oorlogschepen, en in alle de Frontierplaatsen daar Krygsbenden in bezetting lagen.

Klachten der Engelschen over de Hollanders aan het Parlement overgeleverd.

Ondertusschen, om de Nederlanders in 't ongelijk te stellen, waren in Engeland de volgende klachten aan het Parlement, en door 't zelve aan den Koning, overgeleverd.

De klachten zyn van de Engelsche Oost-Indische Compagnie.

1. Dat zy ten hoogsten insisteren op de depradatien en ongelijken, haarluiden gedaan sedert Anno 1656. ter waarde van 1400800o. pond, wegens Schepen en Goederen haar afgenomen door de Nederlanders, en 87000 pond aan schaden, op 't redelijkst gereekend, wegens haare Factoryen die door de zelven zyn verbrand en bedorven. 't Meeste is geschied sedert zyne Majesteits gelukkige restauratie. Zy klagen ook, dat Pouleron nu al 42 Jaren door de Nederlanders bezeten is geweest, en dat zo zeer tegens alle recht en reden, dat de Staaten zelver geen titul daar van pretendeeren, maar hebben in onze Tractaaten de wedergevinge van dien geconsenteerd; en niettemin houden zy 't zelve by force. De onkosten van twee Schepen, die 't voorleeden Jaar derwaarts zyn gezonden om weder possessie van 't voorsz Eiland te neemen, monteeren 23000 pond.

2. De Compagnie klaagt ook over verscheide andere wegen en middelen, die de Nederlanders in Indien practiseeren tot verhinderinge van de Negotie; pretendeerende een Oorlog tegens alle de Plaatsen alwaar de Engelschen Factoren voor de Negotie aanstellen: en dan declareren zy den Oorlog tegens die Plaatsen, en zenden eenige Schepen om voor de zelve te blyven leggen, en d'Engelsche Negotie aldaar te verhinderen: zo dat den Oorlog, dien zy aanvangen, maar een schyn is tegens de Landen, maar in der daad tegens d'Engelschen.

2. Op-

3. Op pretext van een Accoord, gemaakt met den Koning van die Landen, wegens de principaalste Waren, zo verhinderen zy d'Engelschen van haren handel, en schieten na onze Booten die aan Land gaan; voorgeevende, dat zy alle de Waren hebben ingekocht, hoewel zulks in der daad niet waar is. 1664.

4. Als deze konsten failleeren, zo saiseeren en houden zy zo wel de groote als de kleine Schepen van d'Engelschen op, op een vyandlijke manier.

5. Zy proclameeren te weezen Heeren en Meesters van de Zuid-Zee; en tot versmadinge, schieten zy na, en gebruiken andere onwaardigheden tegens onze Koninglijke Vlagge, affronteerende alzo zyne Koninglijke Majesteit, en deze Natie.

II. *De Turksche Compagnie klaagt.*

Dat de Nederlanders sedert zyne Majesteits restauratie van haar luiden hebben genomen twee Schepen, ter waarde van 11500 ponden, onder pretext van Brieven van Represalien van den Koning van Spanjen, en na dat de Koning alle zodanige Patenten hadde gereclameert, en de vriendschap met zyne Majesteit geproclameert. Dit Nederlands Oorlogschip was gebouwd en bemand in Holland.

III. *De Royale ofte Koninglijke Compagnie op Guinea klaagt.*

1. Dat de Nederlanders haar devoir hebben gedaan om hen-luiden te verdryven van de kust van Africa; en trachten ook hen luiden te berooven van haren Handel, door het vervolgen van haare Schepen van haven tot haven, omme met geweld te interrumpeeren alle Negotie tusschen haarluiden en de Negros.

2. Zy hebben de Negros gepersuadeerd, hare Slaven en Forten te destrueeren.

3. Zy hebben haarluiden Goederen en Booten gesaiseerd en aangehouden.

4. Zy hebben 't Fort Cabo Cors ingenomen, en besitten 't zelve noch, niettegenstaande het den Engelschen rechtvaardelijk toekomt.

5. Zy hebben na zyn Majesteits Vlag geschooten, als men maar aan Land aan onze Factoryen wilde gaan.

6. Zy hebben twee Protesten aan de Engelschen gezonden, haarluiden verzoekende dat ze zouden willen ophouden met hare Manufacturen op die kust te verkoopen; en zo zy zulks refuseerden, dat zy dan insolentien zouden gebruiken, en d'Engelschen als een oorzaak van den Oorlog declareeren.

IV. *De Portugeesche Koopluiden klagen.*

Dat een Nederlandsch Oorlogschip, genaamd de *Sluis van Vlissingen*,

 heeft

1664. heeft aangetast en behouden 't Brasiliaans Fregat, dat haarluiden toekwam, en waardig was 160000 ponden.

V. *De Handelaars in Africa, voor de incorporatie van de Koninglyke Compagnie, klagen.*

Dat ze door de Nederlanders hebben geleeden ten minsten 330000 ponden aan schade. Sommige Schepen zyn in de grond geschooten, en in brand gesteeken; en, na het nemen van eenige Schepen, haar Volk om hals gebracht, en vergeven; sommige ook uitgestroopt en aan land gejaagd in de Barbarische Landen, vier van de welken naderhand door Gods groote voorzienigheid weder in Engeland zyn gekomen. Twee van de zelven hebben zulks in Holland viva voce, en ter presentie van de geenen welke haar verongelijkt hebben, getuigd.

Voor alle welke injurien en verongelijkingen hebben zyluiden noch geene de minste satisfactie gedaan, niettegenstaande alles deugdelijk is aangewezen, en met Eeden bevestigd voor de Admiraliteit, en ook satisfactie geëischt is door zyne Majesteits Extraordinaris Envoyé.

Alle welke schade, geleden by de Oost-Indische Compagnie, wegens haare Schepen en Goederen, monteert ter somme van 258000 ponden.
By de Turksche Compagnie 110500 ponden.
By de Portugeesche Koopluiden 160000 ponden.
By de particuliere Handelaars op de kust van Africa 33000 ponden.
Behalven de schade van 't Eiland Pouleron, welke volgens een rechtvaardige rekening beloopt meer als 4000000 ponden.

By dit alles kwam noch, dat men een zeker bericht kreeg wegens de spoedige toerusting der Schepen in Engeland, geschreeven aan een voornaam Heer, en luidende als volgt.

Bericht wegens de toerusting ter zee in Engeland.

SEdert den 2den. Juny heeft men hier met allen ernst beginnen te equipeeren; en hebben den Koning en den Hertog in persoon alle de Schepen op deze Rivier wezen bezichtigen, en order gegeven om op 't spoedigste alle die in de bylage ofte hier ondervolgende Lyste vervat zyn, gereed te maken: tot welken einde datelijk meenigte van Bootsvolk, Water-luiden, Visschers en Timmerluiden geprest zyn, en na beneden gezonden, alwaar 't werk met zodanigen yver by der hand gevat is, dat men gelooft in 't laatst van de naastkomende week de meeste part van de voornaamste Schepen zeilreede te zullen hebben, zynde de Magazynen van alles voorzien, en meenigte van handen aan 't werk. Tot Portsmout gaan de Equipagien ook sterk voort, en zullen mede voor de meestepart omtrent die tyd klaar wezen. Men heeft van de week ook begonnen Beesten te slachten, en Volk te pressen; daarze weinig moeite

mede

mede hebben, dewyl de Zee-luiden van zelfs zeer gewillig zyn, en by meenigte haar dienst offereeren, zo dat het getal van 10000, daar order toe gegeven is, in 't kort zal compleet zyn. Men heeft ook 25 nieuwe Capiteinen gemaakt, meest van de geenen die voor dezen op de Vlooten onder Cromwel gedient hebben, zonder onderscheid van Religie, wezende veele van die Anabaptisten en Presbyterianen. Daar werd gesegt, dat de eerste Vloot bestaan zal in omtrent 30 capitale Schepen; en dat de rest voor een tweede, op alle occasien gereed, gehouden zullen werden. Men spreekt, dat Prins Robbert, den Hertog van Albemarle, en den Grave van Sandwich, voorgeslagen zyn tot Generaalen. 't Schip, dat gedestineert was om den Graave van Carlisle van Stokholm te haalen, is gecontramandeert, en legt nevens een ander Fregat in Tilburihope, om de Hollanders op te houden, en 't beste Volk tot 's Konings dienst daar van te lichten. Benevens de ses Schepen, die ik U Ed: in myn laatste geschreven heb dat by de Royaale Compagnie geëquipeert werden, legt noch een van 's Konings Schepen van omtrent 36 stukken tot Portsmout zeilreed, om met de eerste goede wind derwaarts te gaan; en word noch een ander verdubbelt, dat men gelooft ten zelven einde gedestineert te zyn. My is gesegt, dat 't Advys-Jacht, 't geen de tydinge van 't overgaan van Cabo Verde hier gebracht heeft, den Gouverneur van die Plaats mede gebracht zoude hebben, en dat men hem hier in Engeland ergens heimelyk bewaart. 1664.

Lyst van de Oorlog-Schepen, die op het spoedigste in Engeland toegerust worden.

Te Chattam, van de eerste, tweede, derde en vierde Rang, onder de eerste mede zynde *de Royale James*, hebbende meer Stukken op gekregen, item *de Prince Royal, de Royale Charles, London, Henry, Matthias, Dreadnaugt, Revengie, Poortlant, Elisabeth, Hamshire, Dyamant, Ruben, d'Avonture*. Deze capitaale Schepen, meest van drie Lagen Schuts, zyn alle geordonneert in aller haast gereed te maaken: en men heeft by manquement van Volk veele Visschers van de Rivier genomen, en veel Bootsvolk gepresst, om de Schepen toe te takelen, en met allerhaast te equipeeren. Tot Woledge van de derde Rang, de Schepen *Duinkerken, Henrietta, Pleimuyen, de Kroon, Anna, d'Assurantie*, alle gelast op 't alderspoedigste gereed te maaken, en in zee te brengen. Tot Deptford van de vierde en vyfde Rang, *de Convertine, de Paerl, Dortmuyen, de Hector*, en *de Dolphyn*. Sommige van dezen hebben alreede de Zeilen aan de Reên, en nemen haar Geschut in: op al de rest is veel Volk aan 't werk.

Terwyl de zaaken aldus geschapen stonden, en de Heeren Staaten, beducht voor een volkomene vredebreuk, op alles

1664. order trachtten te stellen, wierd in der zelver vergadering besloten, de Schepen om de West te verwittigen, dat ze niet als achter Schotland om zouden loopen. Die van Zeeland zonden ook twee welbezeilde Galjoots na Hysland, om alle aankomende Schepen te waarschouwen geen Engelsche havens aan te doen. En op dat d'Oost-Indische Retourschepen niet in de handen der Engelschen mochten vervallen, kreeg de Schout-by-Nacht Cornelis Tromp order om met een Vloot van twee-entwintig Oorlogschepen op de zelven te gaan kruissen.

Order gesteld tegens d'overrompeling der Engelschen.

Tromp kruist op d'Oost-Indische Retourschepen.

Midlerwyl was op den 17 Juny den Heer Michiel van Goch, als Ambassadeur van haar Hoog-Mogenden, na Engeland overgesteeken, om, waar 't mogelijk, de gereezene onlusten in der minne te beslechten. Hy kwam den 22sten. binnen Londen; wierd van den Ceremoniemeester op 't vriendelijkst verwelkomd en ontfangen; en had noch dien zelven avond te Withal gehoor by den Koning. Men viel, na d'eerste beleefdheden, aanstondts op het stuk van d'Oost-en West-Indische Compagnie; en zei zyn Majesteit onder andere redenen: *Dat het onverdraagelijk was, dat de West-Indische Compagnie, met eenige weinige Vestingen, en met een Schip drie of vier, zonder eenig land te bezitten, de gantsche kust vau Africa, Rivieren en Stroomen zou onvry maaken, en anderen den handel beletten, en stooren*, enz. Den Ambassadeur antwoordde: *Dat alle ongelegentheden dien aangaande by het laatste Tractaat waren gereguleerd, en dat men deze zaaken daar na moest richten.* Vervolgens deed hy zyn klachten over de vyandlijke daaden van Capitein Holmes in Guinea: waar op de Koning nochmaals, gelijk hy ook voorheen op diergelijke klachten had gedaan, verklaarde, *geen zonderlinge kennis daar af te hebben, doch als hy die bekwam, dat hy dan na vereisch van zaaken zou doen.* En spreekende wyders van de groote Scheepstoerusting, die men in Nederland maakte, ontschuldigde den Ambassadeur de zelve met de swaare Convoyen, welken men in dien tyd genoodzaakt was te doen: verzoekende voorders, dat zyn Majesteit order wilde doen stellen, gelijk ook van haarer Hoog-Mogenden zyde zou geschieden, dat door de wederzydsche Vlooten geene onlusten mochten komen t'ontstaan. De Koning, zulks beloovende, zei noch in 't afscheidneemen: *Laat ons vrienden blyven.*

Den Heer van Goch voor Ambassadeur na Engeland.

Zyn wedervaaren.

Des

Des anderendaags had den Ambassadeur audientie by den Hertog van Jork, en 's avondts by den Kancelier; alwaar mede niet anders als van de Scheepstoerustingen, en d'Oost-en West Indische Compagnien, gesproken wierd. 1664.

Eenigen tyd hierna gaf den Ambassadeur een schriftelijk Memoriaal aan den Koning over noopende d'ongemeene toerusting ter zee, d'actien van Capitein Holmes, en 't verbieden van 't inkomen der Nederlandsche schepen en goederen, ter oorzaak van de besmettelijke ziekte die in Holland regeerde. Zyn Majesteit antwoordde schriftelijk in 't breede op deze voorstellingen: *Dat hy geen vyandschap met zyn Vloot in 't zin had: Dat hy ook geen last aan Capitein Holmes had gegeeven om Cabo Verde, of eenige andere Plaatsen, den Hollanders toebehoorende, te vermeesteren, of eenige vyandschap aan d'Onderdaanen der Vereenigde Nederlanden te betoonen: Dat men aan zyn Koninglijk woord meer geloofs behoorde te geeven, als aan het zeggen van Schippers en Zeeluiden, die veeltydts niet wisten wat ze onderzochten: Dat, raakende het verbieden der Nederlandsche schepen en goederen ter oorzaak van de besmettelijke ziekte, hy niet anders kon doen als zorg draagen voor de gezondheid van zyn Koningryk*, enz.

De Koning van Vrankryk deed inmiddels door zyn Ambassadeurs, toenmaals tot Londen en in 's Graavenhaage zynde, zyn bemiddeling tot demping van alle onlusten en misverstanden aanbieden. Nederland nam de zelve zeer minnelijk aan; maar Engeland weigerde ze: waar over ook de Fransche Gezanten zeer misnoegd kort daar na van daar vertrokken. Vrankryk bied de mediatie aan, doch word van Engeland geweigerd.

De Heeren Staaten, willende alle middelen tot voorkoming van een vredebreuk aanwenden, schreeven ook noch in de maand July een brief aan den Koning van Engeland, waar in zy op nieuws betuigden, *niet anders als tot vrede genegen te zyn, en het zelfde ook van zyn Majesteit te verhoopen.* Deze brief beantwoordde de Koning met een diergelijken, dien den Engelschen Ambassadeur de Dowing, op den 28sten. July weder in den Haag komende (van waar hy na Engeland was overgesteeken, om te trachten de geschillen tusschen de wederzydsche Oost- en West-Indische Compagnien te beslechten) medebracht; behelzende immers zo groote *betuigingen van genegentheid* Staaten schryven aan den Koning van Engeland. Antwoord van den zelven.

1664. *heid tot de vrede*; doch daar benevens d'oude en gewoonlijke klachten, *dat 'er geen behoorlijke vergoeding der Engelsche geleedene schaden gedaan en wierd*; en eindelijk, een kleine manier *van dreigement, en protestatie voor God en de Menschen wegens alle inconventientien of onheilen, welke, indien zulks niet terstond in 't werk wierd gesteld, daar uit zouden kennen komen t'ontstaan.*

Den inhoud van dezen brief begon des Konings meening ten oorlog wat nader te verklaaren; terwyl ondertusschen zyn Vloot in Duins en Wicht zeer sterk vergaderde: weshalven dan ook gestadig Nederlandsche Advysjagten in het vaarwater wierden gehouden, om van tyd tot tyd wegens haar macht en onderneemingen kondschap te bekomen.

Tromp brengt d'Oost-Indische Retourschepen binnen.

De Schout-by-Nacht Tromp, van wien wy hier voor hebben gezegt, dat hy met een Vloot van twee-en-twintig Oorlogschepen in zee was gesteeken, om op d'Oost-Indische Retourschepen te kruissen, ontmoette de zelven in de maand van Augustus by Fairhil omtrent Hitland, en bracht hen, zonder eenige vyandlijke ontmoeting te hebben, in behoude haven.

Staaten bieden de West-Indische Compagnie de hand.

Ondertusschen stonden vier swaare Koopvaardyschepen wegens de West-Indische Compagnie na de kust van Guinea te gaan: en dewyl het niet raadsaam was de zelven zonder een kloek Convoy derwaarts te stuuren (te meer, vermits men kondschap had bekomen, dat Prins Robert met achtien Engelsche Oorlogschepen gereed lag om zich na die gewesten te begeeven, en d'onderneemingen der Britannische Natie aldaar te helpen voortzetten) hadden haar Hoog-Mogenden, besloten hebbende de gemelde Compagnie, ten inzichte van de diensten in verscheidene gelegentheden daar af genooten, met de macht van den Staat te styven, aan den Commandeur van Kampen order gegeeven om de gemelde vier Koopvaarders met een Esquadre van tien Oorlogschepen te begeleiden. Doch gelijk men wel voorzag, dat de Koning van Engeland hier argwaan uit zou opvatten, lieten de Heeren Staaten door hun Ambassadeur aldaar het volgende geschrift aan hem ter hand stellen.

Doen daar over aan den Koning van Engeland

DE Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden met de jongste Brieven, uit Engeland ingekomen, door haaren Ambassadeur aldaar advys ontfangen hebbende, dat den Koning van Groot Brittanjen, den dar-

Hartog van Jork, en zyn Majesteits Hooge Ministers, eenig ongenoegen getoont hadden over, en ter zaake van de extraordinaire equipagie alhier aangestelt werdende, van Schepen, gedestineert na de Kust van Guinea: Hebbende na voorgaande deliberatie goed gevonden Hoog-ged. Koning, tot wegneminge van alle sinistre impressien, mits dezen vrund-nabuurlijk bekent te maken de reden en oorzake, die haar Hoog-Mog: tot het doen van de voorsz. extraordinaire equipagie heeft bewogen, daar inne bestaande, dat haar Hoog-Mog: tot haar leetwesen bespeurt hebbende dat eenige Natien, en daar onder mede eenige Subjecten van zyn Majesteit (onaangesien deszelfs adveu en iterative verklaringen, van datze geensins last of Commissie gegeven hebben) haar sedert eenigen tyd herwaarts niet ontzien en hebben de goede Ingezetenen van dezen Staat, en specialijk die van de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie dezer Landen, in de Gewesten van Africa, en specialijk op de voorsz. Kust van Guinea, te beledigen, en haar van haare Schepen en Goederen te berooven, ja zelfs den Staat dezer Landen vyandlijk aan te tasten met het wegnemen van Forten en Sterkten: Van haare schuldige plicht geacht hebben den Staat, en de goede Ingezetenen van den selven in de voorgenoemde Gewesten, soo veel in haar was, te beschermen, en voor diergelijke ongemakken in 't toekomende ten besten te verzekeren; hebbende ten dien fine geordonneert, dat uit deze Landen na de voorschreve Gewesten zal werden gezonden de nombre van 10 Oorlog-Schepen, te meer, alzo die van de gemelde Geoctroyeerde West-Indische Compagnie wederom staan derwaarts te zenden een goet Cargasoen, geladen in vier bekwame Koopvaardy-Schepen, die het geensins geraden was zonder eenige escorte mede t'exponeeren aan de periculen en ongemakken, die anderen van gelijke conditie waren overgekomen, door de geenen, die, alhoewel zy in de voorschreve Gewesten noch machts genoeg hadden om de voorsz. vier Schepen, aldaar komende te arriveren, zonder eenig geleide, mede zo wel als de voorgaande weg te nemen, echter ook daar-en-boven noch onlangs een nieuw renfort derwaarts gezonden hadden: ende op dat hoogst gedachte zyne Majesteit volkomelijk moge verzekerd weezen van haarer Hoog-Mogenden innerlijke intentie in dezen, mitsgaders van haare oprechte en ernstige genegentheid tot conservatie van de Vrede, en alle goede intelligentie met zyne Majesteit: Zo hebben haar Hoog-Mogenden de zelve zyne Majesteit mits dezen wel willen verzekeren, dat haar Hoogmogenden albereits geresolveerd hebben, dat de geen, dien over de voorsz. 10 Oorlogschepen het commandement aanbevolen is, in gevalle hy op de voorsz. Kuste, of elders in zyne Reize, zoude mogen vinden of ontmoeten eenige Schepen of Subjecten van zyne Majesteit, of van eenige andere Geallieerden van dezen Staat, hy de zelven geensins zal hebben te beschadigen, of in hunne Trafique aldaar te beletten of incommodeeren, voor zo veel en zo lange de zelve geene schade of ongelijk

1664.

een geschrift ter hand stellen.

 aan

1664. aan dezen Staat, of de goede Ingezetenen van den zelven, hebben toegebracht: waar op zyn Majesteit zich mag verlaaten. En nademaal haare Hoog-Mogenden van zyne Majesteits wydberoemde Justitie en bescheidenheid zyn verwachtende, dat hoogst-gemelte zyne Majesteit des zelfs Subjecten in haare onrechtmaatige occupatien, en vyandlijke proceduren, buiten zyn Land en adveu ondernomen, en in 't werk gesteld, niet en zal gelieven te styven of te patrocineeren, en dat de zelve ook aan den Commandeur over zyne Vlooten albereits na de voorsz. Gewesten gezonden, of noch derwaarts te zenden, mede gelijke ordre en Instructie zal gelieven te geven; zo houden haar Hoog-Mogenden haar volkomelijk verzekerd, dat door 't afzenden van de voorsz. Schepen geene de alderminste finistre rencontre tusschen beide de Natien staat te bevreezen: behalven dat zyn Majesteit alle bekommernissen dien aangaande t'eenemaal kan doen verdryven, door een spoedige, genereuse, en rechvaerdige Resolutie, waar by haar Hoog-Mogenden gerust gesteld, en verzekerd mogen werden van de kostelooze en schadelooze restitutie der Forten en Schepen, by zyne Subjecten dezen Staat en de gemelte West-Indische Compagnie dezer Landen, als vooren, vyandlijk afgenomen: 't welk haar Hoog-Mogenden van zyne Majesteit nochmaals op 't alderserieuste gantsch vrunt-nabuurlijk zyn verzoekende. Aldus gedaan en gearresteerd in de Vergaderinge van de hoog-gemelte Heeren Staaten Generaal, den 29 September 1664.

En om deze Schepen te beter voor alle overval te verzekeren, hadden haar Hoog-Mogenden (want d'Engelsche Vloot wist men dat meerendeels klaar lag) order gegeeven aan den Lieut. Admiraal Opdam, leggende met een gedeelte van de Nederlandsche Zeemacht onder Goeree, om de zelven door het Canaal te convoyeeren. Deze Vloot, welke men met d'uiterste vlyt had toegerust, bestond uit de volgenden Schepen en Hoofdmannen.

Lyst van de Nederlandsche Vloot onder Goeree, geschikt tot begeleiding van de Guineesvaarders.

Van Rotterdam.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Mans.*
Lieut. Admiraal Opdam	d'Eendracht	72	450
Vice-Admiraal Kortenaar	Klein Hollandia	56	400
Cap. Jan de Liefde.	Groot Hollandia	62	353
—— Gouda.	't Wapen van Uitrecht	40	210

Klei-

—— Kleidyk.	't Wapen van Delft.	44	200
—— Kerkhoven	't Wapen van Rotterdam	42	210
—— Boshuizen.	't Wapen van Dort.	44	216

1664.

Van Zeeland.

Vice-Admiraal Jan Evertsz.	Zelandia	56	450
Command. Cornelis Evertsz.	Vlissingen	50	225
S. by Nacht Adriaan Bankert	Kampveere	46	205
Cap. Cornelis Evertsz. de jonge	Vlissingen	46	205
—— Jan Evertsz. de jonge.	Zeeuws Admiralit. Wapen.	44	200

Van Amsterdam.

Sch. by Nacht Cornelis Tromp	Oosterwyk	62	350
Cap. Dirk Schey	Groeningen	50	225
—— Albert Klaasz. de Graaf	Tydverdryf	50	225
—— J. J. de Haan.	Stad en Landen	50	225
—— Albert Mathysz.	Hilversum	50	225
—— Hendrik van Tol	Duivenvoorde	40	175
—— Cornelis Hoogenhoek	de zeven Provincien.	40	175
—— Hendrik Goskens	de Vrede	40	175
—— J. Adelaar	't Raathuis van Haarlem	40	175
—— de Groot	Jupiter	40	140
—— Otto van Loon.	Waakende Boey.	40	175

Van 't Noorder-Quartier.

S. by Nacht Cornelis Schram	't Wapen van Nassau	56	250
Cap. Frans Bemmer van Alkm.	d'Eendracht	56	225
—— Berkhout	De Princes	36	190
—— Bruinvis	West-Vriesland	50	240
—— Houttuin	't Wapen van Medenblik	40	210
—— Bronser	Drie Helden Davids	44	250
—— Slord	Josua.	50	210

Van Harlingen of Vriesland.

Cap. Jan Vyselaar	Westergo	48	250
—— Stellingwerf	Zevenwolden	46	210
—— Bruinsveld	Albertyn	46	210
——	Dom van Uitrecht	46	210
——	Amsterdam	46	210
——	Koeverden	46	210
——	Domburg	46	210
——	Haarlem	46	210
——	Doesburg	46	210

1664. Doch van deze Guineesche tocht kwam vervolgens wederzyds niet voor te vallen. Prins Robert kreeg andere orders; en de Schepen van de West-Indische Compagnie, benevens hunne Convoyers, geen gelegentheid van weêr en wind om de reis voort te zetten.

Guineesche tocht loopt te loor.

Engelschen vermeesteren Nieuw-Nederland.

Ondertusschen ontfing men nu ook de tyding, dat d'Engelschen met eenige Oorlogschepen voor de Stad Nieuw-Amsterdam, gelegen in Nieuw-Nederland, in 't Noorder gedeelte van America of West-Indien, gekomen zijnde, de zelve, benevens de geheele Colonie, (alzo de Hollanders geen ontzet en hadden te verwachten, en d'Engelschen wel tien tegen een sterk waren) wel haast gedwongen hadden zich over te geeven. 't Verdrag wierd getekend den 8sten. September op de volgende voorwaarden.

Articulen wegens 't overgaan van Nieuw-Nederland aan d'Engelschen.

1. WY staan toe, dat de Staaten Generaal, ofte de West-Indische Compagnie, zullen behouden, ende vryelijk bezitten, alle de Bouweryen en Huizen, uitgezonderd die in de Forten zouden mogen staan: en dat haar vergund werd, binnen zes maanden alle Wapenen en Ammunitie van Oorlog, haar toebehoorende, te vervoeren, ofte voor de zelven betaald te worden.

2. Alle publijke Huizen zullen blyven tot dat gebruik, daar toe zy nu gebruikt worden.

3. Ieder een zal zyn een Vry-Burger, en behouden zyne Landeryen, Huizen, Goederen, Schepen, waar die ook zouden mogen zyn in deze Contreyen, en na zyn welgevallen daar over disponeeren.

4. Indien eenig Inwoonder voornemens waar te vertrekken, zal hy genieten een jaar en zes weken, om hem zelven, Vrouw, Kinderen, Dienaars en Goederen te transporteeren, en hier van zyne Landeryen te disponeeren.

5. Indien eenige hooge ofte publijke Ministers van sins zouden mogen zyn naar Engeland te vertrekken, zullen zy Vracht-vry over gevoerd werden in zyn Majesteits Fregatten, als de zelve derwaarts zullen varen.

6. Ook werd een iegelijk toegestaan, vryelijk uit Nederland herwaarts te komen, om in deze Gewesten te planten: en zullen de Duitsche Schepen vry hier mogen komen, en de Duitschen vry weder keeren, ofte met haar eige Schepen alderlei Koopmanschap naar Huis zenden.

7. Alle Schepen, uit Holland ofte elders komende, zullen met haar by-

byhebbende Goederen hier ontfangen, en van hier verzonden worden, als voor dezen voor onze aankomste, en dat voor zes achter een volgende Maanden. 1664.

8. De Duitschen alhier zullen behouden, en genieten vryheid van conscientie in Godts-dienst en kerkelijke Discipline.

9. Geen Duitschman, ofte Duitschmans Schip, zal hier in eenige gelegentheid mogen geprest worden ten Oorloge, tegens hoedanige Natie het ook zoude zyn.

10. Geen Manathans Man ofte Inwoonder zal eenige inquartieringe opgeleid worden, ten zy behoorlijke satisfactie en betalinge door haar Officiers daar voor gedaan werd, en dat in deze gelegentheid, by aldien in het Fort alle Soldaaten niet konnen logeeren, zo zullen de Burgermeesters gehouden zyn door haar Officieren eenige Huizen tot dien einde te beschikken.

11. De Duitschen zullen, aangaande haar erffenisse, behouden haar eige gewoonten.

12. Alle publijke Geschriften en Bewyzen, betreffende de Erffenisse van iemand, ofte kerkelijke Regeeringe, Diaconye ofte Wees-kamer, zullen sorgvuldiglijk bewaard worden van de geenen, onder de welken zy berustende zyn; en zulke Geschriften, die de Staaten Generaal zyn competeerende, zullen t'eeniger tyd haar toegezonden werden.

13. Geen vonnis, hier voor de Recht-bank gepasseerd, zal weder in recht mogen getrokken worden: maar indien iemand vermeent dat hem geen recht geschied, zo hy hem vervoegt tot de Staaten Generaal, zal de andere partye gehouden zyn hem 't gesupponeerde ongelijk te verantwoorden.

14. Zo eenig Duitschman, hier woonachtig, t'eeniger tyd begeert te zyn in Engeland, ofte aldaar koopmanschap te dryven, ofte in eenige van zyn Majesteits Plaatsen, ofte met de Indiaanen, zo zal hem op zyn gedaan Request aan den Gouverneur een Briefje verleent worden, dat hy is een vry Burger van deze Plaats, als ook vryheid gegeven worden om te negotieeren.

15. Alle subalterne Burgers, Officiers, en Magistraten, zullen, indien 't haar gelieft, continueeren in haare bedieningen, tot den gewoonlijken tyd als de nieuwe Electie gedaan word; en alsdan zullender nieuwe gekooren werden door haar zelven met deze conditie, dat de nieuwgekooze Magistraaten zullen moeten doen den Eed van getrouwigheid aan zyn Majesteit van Engeland, eer dat zy haare bedieningen aanvaarden.

16. By aldien het zal blijken, datter eenige publijke onkosten zyn gedaan, en een middel beraamt om deze onkosten te betalen, is het geaccordeerd, dat dit middel zal stand grypen, ter tyd toe dat deze onkosten zullen voldaan zyn.

17. Alle voor-gemaakte Contracten, Schulden en Weer-schulden, bin-

binnen deze Provincien iemand rakende, zullen volgens de Duitsche
1664. wyze gevorderd worden.

18. By aldien het kan blijken, dat de West-Indische Compagnie van Amsterdam aan iemand hier eenige somme geldts schuldig is, is het geaccordeerd, dat de recognitie van de Schepen en andere schuldige inkomsten der Schepen, na Nederland varende, zes Maanden langer zullen continueeren.

19. De Militaire Officieren en Soldaaten zullen uittrekken met volle Geweer, vliegende Vaandel, en slaande Trommel; en indien iemand der zelver zoude willen blyven om te planten, zal haar vergunt en aangewezen werden vyftig Akkeren Landts; en indien iemand van haar zoude willen dienen als een Dienaar, zullen zy vryelijk gecontinueerd worden, en daar na vrye Burgers zyn.

20. Zo wanneer de Koning van Groot Brittanjen en de Staaten der Vereenigde Nederlanden accorderen, dat deze Plaats en Provincie weder in handen van de Heeren Staaten zal geleverd werden, wanneer zyn Majesteit zulks zal beveelen, zal de zelve op staande voet overgeleverd werden.

21. De Stad op de Manathans zal vermogen haar Gedeputeerden te verkiezen; en deze Gedeputeerden zullen haare vrye stemmen hebben in alle publijke Besoignes, zo wel als andere Gedeputeerden.

22. Die eenige Huizen mochten hebben in de Fortresse Orangie, zullen vermogen, zo zy willen, de Fortificatie slechten, en behouden ofte besitten haare Huizen, gelijk een iegelijk doet daar geen Fort en is.

23. Indiender iemand van de Soldaaten zoude willen vertrekken naar Holland; en indien de West-Indische Compagnie van Amsterdam, ofte eenige privé Persoonen alhier haar zelven zouden willen transporteeren, zo zullen zy krygen een vrye Paspoort van Colonel Richard Nicolls, Gedeputeerde Gouverneur onder zyn Koninglijke Hoogheid, en van andere Gecommitteerden, om die Schepen te beschermen die zodanige Soldaaten overvoeren, de Goederen daar in zynde voor weg genomen te worden, ofte tegens eenige vyandlijke Actie, welke zoude mogen van zyn Majesteits Schepen ofte Onderdaanen aangedaan werden.

24. Dat de Copye van des Konings Patent aan zyn Koninglijke Hoogheid, en de Copye van zyn Koninglijke Hoogheids Commissie aan Colonel Nicolls (onderteikend en getuigt door noch twee Gecommitteerden en Mr. Jan Wintschrop, dat het ware Copyen zyn) zullen overgeleverd worden aan den eerwaardigen Mr. Stuyvesand, de tegenwoordige Gouverneur, op Maandag toekomende, 's morgens ten achten, by de oude Molen; als ook dat de Articulen toegestaan en verzegeld zullen worden door Colonel Nicolls, Vice-Gouverneur van zyn Hoogheid; en dat dan twee uuren daar na het Fort en de Stad, genaamd Nieuw-Amsterdam, op 't Eiland Manathans, zal overgegeeven worden in handen van den voorgemelden Colonel Richard Nicolls,

colls, door den dienst van zodanigen als hy daar toe zal deputeeren, onder zyn Hand en Zegel. 1664.

Was ondertekend.

J. de Dekker,	*O. Stev. Kortland*,	*John Winbrop.*
N. Verlet,	*Jacque Couseau*,	*Sam. Willes.*
Sam. Megapolensis,	*Robbert Carr*,	*Tho. Clarcks.*
Cornelis Steenwyk,	*George Cartwrigt*,	*John Phinchen.*

Ik staa deze Artykelen toe.

Engetekend.

RICHARD NICOLLS.

Dit Nieuw-Nederland, een Hollandsche Colonie van over de sestig jaaren, met d'eene zyde aan Nieuw-Engeland stootende, was 'er al voorheen twist tusschen de twee Natien gereezen, vermits ze malkander te na kwamen: weshalven men dan in den jaare 1663. met wederzydsche bewilliging over een kwam, om een limytscheiding vast te stellen. Maar d'Engelschen wendden naderhand voor, geen order hier toe te konnen bekomen; vielen, terwyl de Nederlandsche Gemachtigden zich ten dien einde te Boston hadden vervoegd, in eenige Hollandsche Dorpen, plantende aldaar d'Engelsche vlaggen, en roepende, dat men van geen Nieuw-Nederland en wist, maar dat alles onder Nieuw-Engeland behoorde; en brachten sommigen tot opstand tegens hun Overheid, anderen tot afval, enz. Hier over hadden dan de Bewindhebbers der West-Indische Compagnie aan haar Hoog-Mogenden geklaagd, in de hoop dat de zaaken by minnelijke wegen hersteld zouden konnen worden: maar den uitslag toonde wel, dat d'Engelschen iets anders als vrede in den zin hadden.

Midlerwyl kreeg de Koning bericht uit den Vice-Admiraal Lauson en den Capitein Berkley, van Cadix, daar zy Capitein Allen met twaalf Schepen hadden gelaaten, te rug gekomen, dat de Nederlandsche Vice-Admiraal de Ruiter zich aldaar voor twaalf maanden geproviandeerd had, en op den 5den. October, 's morgens ten acht uuren, met twaalf kloeke Schepen in zee was gesteeken, buiten twyfel om zich, hoewel hy voorgaf na Salée te gaan, na Guinea te vervoegen. Dit waren wel maar gissingen der Engelschen, maar niet ongefondeerd: want de Ruiter had in der daad heimelijke orders van haar

De Koning krygt vermoedelijk bericht wegens de tocht van de Ruiter na Guinea.

1664. haar Hoog-Mogenden gekreegen, om de ſtevens na Cabo Verde en Guinea te wenden, en den Engelſchen aldaar, 't geen ze den Nederlanders op een onrechtvaardige manier hadden ontnomen, weder t'ontweldigen, enz.

Nederlandſche Schepen gearreſteerd, en Repreſaille brieven verleend.

Op deze tyding wierden terſtond alle de Nederlandſche Schepen gearreſteerd, en Brieven van Repreſaille verleend; maar deze Commiſſien, om het volk by der hand te houden, en voor de wereld geen eerſte aggreſſeurs te ſchynen, weder ingetrokken. Men oordeelde ook, dat het beter was d'Oorlogſchepen als Kaapers tot den roof te gebruiken; zo om het gepreſte volk daar door aan te moedigen, en de Vloot te eerder te bemannen; als ook om alle Nederlandſche Schepen, die noch veilig het Canaal doorvoeren, in dat vaarwater op te vatten. En dewyl men ook in Holland de Franſch- en Straatsvaarders verwachtte, zocht men daar een braaven ſlag mee te ſlaan, liever als door te vroege kaapery de ſlaapenden wakker te maaken: 't geen hen ook zo wel gelukte, dat de Nederlandſche Vloot uit de Bocht van Vrankryk zynde geloopen, en het Canaal door ſtreevende, zy 'er honderd en dartien Schepen in verſcheidene havens van Engeland af opbrachten. Doch alzo eenigen, voor vreemdelingen bekend, gereclameerd wierden, bleef deze buit niet geheel in hunne handen; hoewel 'er vry wat aankleefde. Ondertuſſchen, om dit werk eenigſins goed te maaken, deed de Koning de volgende Declaratie daar over uitgeeven.

Franſch- en Straatsvaarders genomen.

's Konings Declaratie daar over.

ZYN Majeſteit, hebbende in conſideratie genomen d'injurien, affronten, en ſchaden, gedaan by d'Ooſt- en Weſt-Indiſche Compagnien, en andere Onderdaanen van de Staaten der Geunieerde Provincien, aan en op de Schepen, Goederen, en Perſoonen van zijn Majeſteits Onderdaanen, tot hunne droevige ſchade, bedraagende zeer groote ſommen (niettegenſtaande verſcheidene en menigvuldige eiſſchen, welken zijn Majeſteit aan de Staaten der Geunieerde Provincien tot vergoeding en verzoening heeft laaten doen, doch niet konnen verkrygen) heeft derhalven, met advys van zijn Geheimen Raad, goed gedacht, en order gegeeven, dat Brieven van Repreſaille zullen werden vergund tegens de Schepen, Goederen, en Onderdaanen van de Staaten der Geunieerde Provincien; zo dat niet alleen zijn Majeſteits Vloot en Schepen, maar ook alle andere Schepen die toegelaaten zullen zijn by Brieven

ven van Represaille, of andersins by zijn Koninglijke Hoogheid den Hertog van Jork, Hoog Admiraal van Engeland, enz. zullen en vermogen wettelijk aangrypen en neemen alle Schepen en Goederen, toebehoorende aan de Staaten der Geunieerde Provincien, en de zelven in 't Admiraliteitshof te recht stellen: en word het voorsz. Admiraliteitshof hier by geauthoriseerd daar mede te procedeeren volgens Admiraliteits Costuimen en Wetten van Natien. En wyders, voor zo veel by order en directie van zijn Majesteit veele van de Schepen en Goederen, toebehoorende aan de Staaten der Geunieerde Provincien, hunne Onderdaanen of Inwoonders, alreedts genomen en aangegreepen zijn, en voor alsnoch onder zijn Majesteits bewaaring blyven: Ordonneert en verklaart gemelde zijn Majesteit, met advys van zijn Geheimen Raad, dat alle en elk van de voorsz. Schepen en Goederen, zo genomen als gearresteerd, welke toebehooren aan de Staaten der Geunieerde Provincien, of aan eenigen van hunne Onderdaanen of Inwoonders, aan de voorsz. generaale Represailles onderworpen zullen weezen; en zal tegens hen geprocedeerd worden by het gemelde Admiraliteitshof, volgens Admiraliteits Costuimen en Wetten der Natien, tot finaal oordeel en condemnatie: en zal dit aan het voorsz. Hof een genoegsaame verzekering zijn van alzo te doen. *Gegeven te Withal, den* 16 *December* 1664. 1664.

De Heeren Staaten zich aldus met den Koning van Engeland in een oorlog ziende gewikkeld, en 't saisoen om iemet de Vloot in zee te steeken nu verloopen, stelden aanstondts alle de noodzaakelijke orders tot weering van daadelijkheden, en verzekering van hunne Landen en Onderzaaten. Aan alle Koopvaarders wierd het uitgaan; den Nederlanders zich in vreemden dienst te begeeven; en den uitvoer van Schepen, ammunitie, en 't geen tot den opbouw van Schepen dient, striktelijk verbooden: mitsgaders den Heer Koenraad van Beuningen na Vrankryk, den Heer van Amerongen na Deenmarken, en den Heer Ysbrandts na Sweeden, als extraordinaris Ambassadeurs, afgevaardigd, om de gemelde Koningen, Bondgenooten van dezen Staat, van de waare geschaapenheid der zaaken t'onderrechten; dewyl d'Engelschen met valsche voorwendingen over al hun baan zochten schoon te maaken, en de Nederlanders in 't ongelijk te stellen, met hen voor eerste aggresseurs te doen aanzien. Men resolveerde ook een fonds te lichten van veertien Millioenen, zo tot den aanbouw van acht-

Staaten rechtvaardigen zich omtrent de vreemde Vorsten, en bereiden zich tot tegenweer.

1664. en-veertig nieuwe Oorlogschepen, als het werven van Landsoldaaten, tot versterking der Compagnien en Garnisoenen; tot het oprechten van een Regiment de Marine, en een nieuw Regiment, van reserve; tot de fortificatien zo in den Briel, te Hellevoet en Maasland, Texel, en elders, en meer andere noodwendigheden. d'Oost-Indische Compagnie beloofde twintig ten oorlog toegeruste Schepen ten dienst van den Staat uit te rusten. De Zeeuwen kreegen Brieven van Represaille; zo dat de Kaapers in 't kort by de dartig Pryzen opbrachten. Ook wierd een Bededag over de Vereenigde Provincien uitgeschreeven, tegen den 21sten. January 1665. om God Almachtig, benevens dankzeggingen over het ophouden der grazeerende Pestilentie, ootmoediglijk te bidden, dat hy den Staat met vrede, voorspoed, en heil geliefde te zegenen, enz.

Ontslaging der Nederlandsche Schepen verzocht, doch te vergeefs.

Ondertusschen deed den Heer van Goch zeer krachtige instantien by zijn Majesteit, om te weeg te brengen, dat d'aangehaalde Nederlandsche Schepen ontslagen wierden: maar te vergeefs. De Koning antwoordde: *Dat hy de gedachte Schepen in d'Engelsche havens had laaten beslaan, en van buiten aanhaalen, om (dewyl men vertrouwde, dat de Vice-Admiraal de Ruiter na Guinea zou zyn gezonden, ten einde zyn Onderdaanen, Schepen, Handel, en Effecten aldaar te turbeeren) de schade, welke men 'er mocht komen te lyden, daar-aan te verhaalen: Dat hy daarom zo veel Nederlandsche Schepen, als hy kon bekomen, zou aanhouden, tot dat 'er tyding van de Ruiter waar gekomen*, enz. Den Hertog van Jork beloofde ook, als Hoog-Admiraal van Engeland, zelve tegen het voorjaar in zee te gaan, om het respect van de Kroon te handhaaven.

Declaratie van Oorlog om reden uitgesteld.

Engeland was dan nu gereed om een Proclamatie van Oorlog tegens de Nederlanders uit te geeven: maar Dr. Turner en Walker, de voornaamste Admiraliteits Advokaaten, droegen den Koning voor, *dat, indien zyn Majesteit den Oorlog liet publiceeren, de Schepen, voor de Publicatie genomen, volgens het Recht der Volkeren, in civile Wetten, niet gecondemneerd konden worden.* Men vond derhalven goed, het zelve noch wat uit te stellen: doch de genomene Schepen en Goederen wierden van deugdsaame prys verklaard, en met biljetten aangeslagen

tegen

tegen den 6den. January 1665. Maar als men nu tot de verkooping kwam, wierd 'er zo weinig af gemaakt (vermits 'er het meeste en beste uitgeraakt was, en d'onkosten van 't Costuimhuis zo veel bedroegen) dat het den Admiraliteitsheeren zeer verre buiten hun rekening ging. 1665. Nederlandsche Schepen en Goederen verkocht.

De Franschen begonden het geweld der Engelschen op de zee mede te gevoelen: want men wilde hunne Schepen, die door 't Canaal voeren, visiteeren, of 'er ook Nederlandsche goederen in waren, om die alsdan daar uit te neemen. Eenigen van de zelven wierden ook in Engeland opgebracht; en 't kostte byna hun waarde eer men ze weder vry kon pleiten. Fransche Schepen door d'Engelschen gevisiteerd.

Midlerwyl hadden d'Engelschen ook op het eind des voorgaanden jaars omtrent Cadix de duidelijkste tekenen van openbaare vyandschap getoond, met het aantasten van het Smirnaasch Convoy onder den Commandeur Pieter van Brakel, die by deze gelegentheid, zich kwytende als een braaf soldaat, het leven verloor; gelijk met alle d'omstandigheden gezien kan worden uit den volgenden brief, geschreeven aan het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam door den Capitein Jakob van Meeuwen, luidende aldus Smirnaasch Convoy onder Brakel door d'Engelschen aangetast.

DEn 26sten. dezer zyn wy, nevens den Heer Commandeur Pieter van Brakel, Capitein Jan Roetering, en Cornelis Kuiper van Zeeland, als mede omtrent 30 Koopvaardyschepen, zo groot als klein, van voor Malaga afgezeild, om onze reize te vervorderen na Cadix. Als wy omtrent Caap Moly gekomen waren, kwamen noch drie Koopvaardyschepen by ons; te weten, een Nederlander, en noch twee vreemde Schepen: zeilende met malkanderen na 't Naauw van Gibraltar, en zo voorts. 't Naauw gepasseerd zynde, is op den 28sten. dezer Capitein Cornelis Kuiper van Zeeland, nevens eenige Koopvaardyschepen onder deszelfs Convoy en bescherminge behoorende, van ons afgezeild. Op den zelfden dito, 's nachts, omtrent drie mylen buiten de Baay van Cadix zynde, seinde de Commandeur Pieter van Brakel om by te steken. Tegens den dag maakten wy wederom zeil, en misten eenige Koopvaardyschepen. Den 29sten. 's morgens, rescontreerden ons acht a negen Engelsche Konings Schepen; waar op de Commandeur Brakel 't Opperhoofd van de voorsz. Engelschen, die de Vlag voerde, vereerde met vyf schooten: edoch den ander wachtende dat hy onze Commandeur op zyde was, heeft hem vyandlijk de geheele Laag gegeven. Wy zulks ziende, hebben de zelven alzo betaalt als zy

1665. ons hadden gedaan. Doch alzo verscheide Koopvaardyschepen, volgens de Plakaten van haar Hoog-Mogenden de Heeren Staaten Generaal, hunne Eer en Eed niet hebben betracht met malkanderen te wachten en te secondeeren, maar ter contrarie na de Reede zyn gezeild, is het werk zodanig niet uitgevallen, als men wel had verhoopt: want zoude anders ongetwyffeld, met de hulpe Godts, geheel slecht met de voorsz. Engelschen hebben afgeloopen; daar nu, tot ons aller leedwezen, de Commandeur Brakel is dood geschooten, en noch een of twee man en eenige gekwetsten, als mede eenige schooten onder water in zyn Schip, zo dat zy tegenwoordig doende zyn met krengen, en repareeren: van gelijken op Capitein Roetering twee dooden en eenige gekwetsten. Doch ik (God zy dank) hebbe geen schade aan Volk noch Schip, dan alleen eenige schooten door de Zeilen, en wat loopende Wand aan stukken. Mede is by de Engelschen genomen een of twee kleine Scheepjens. De Schipper Jan Roeloffsz. voerende 't Schip de Koning Salomon, die zich zelven defendeerde als een eerlijk Saldaat, is in de gront geschooten: en 't Schip de *Sint Marie*, daar Schipper op is geweest Lucas Pruis zalr. zynde by die Schepen die wy 's morgens vermisten, en na de Reede zeilden, is genomen, al eer wy Engelschen hebben vernomen. Voorts zyn wy 's avondts na Zonnen ondergang op de Ree gekomen.... De Engelschen houden de Bay geslooten. Ik wenschte wel, dat ik Uw Ed: Mo: ordre hadde om eenige Schepen te ontlossen, en in dienst te nemen: zoude, met den zegen des Alderhoogsten, de zelven in korten wel hier van de Bay doen vertrekken.

In 's Landts Schip de Burgt van Leiden, leggende ten anker in de Baay van Cadix, den 30 Decemb. 1664.

Geteekent

JACOB van MEEUWEN.

Deze brief, als ook noch een van den Commis Gysbert Tomels, geschreeven in Porte de St. Marie op den zelven 30sten. December, ten naasten by van een inhoud, ter vergadering van de Staaten Generaal geleezen zijnde, wierd op den 24sten. January de volgende Verklaaring opgesteld.

Verklaaring van de Staaten daar over.

SErieuzelijk gedelibereerd en in achting genomen zijnde de vyandlijke aggressie der Engelschen, alsmede andere menigvuldige hostiliteiten, by den Koning van Groot Britanje of des zelfs Onderdaanen dezen Staat en den goeden Ingezetenen van dien nu eenigen tyd aangedaan, door 't wegneemen van Landen, Steden, Forten, en Schepen, eerst op de kust van Guinea, en vervolgens mede in Nieuw-Nederland, ook eindelijk door 't neemen van veele Schepen zelfs binnen Europa: Is verstaan en geresolveerd, dat alle Engelsche Schepen, zo ten Oorlog als ter Koopvaardy geëquipeerd en uitgerust, zelfs mede binnen Europa, door

1665.

door de macht van Oorlogschepen van den Staat insgelijks aangetast en vermeesterd, en hier te lande opgebracht zullen worden, ter tyd en wyle toe dat de gemelde Koning van Groot Britanje de voorsz. gepleegde hostiliteiten zal hebben doen repareeren, of dat daar over een accommodement zal weezen getroffen. En zal nochmaals aan de respective Collegien ter Admiraliteit geschreeven worden, dat haar Ed. ten dien einde aanstondts, voor zo veel het niet en zoude zijn geschied, eenige lichte Fregatten in zee willen zenden, en de boven geëxpresseerde ernstige intentie van haar Hoog-Mogenden door de hooge Officieren, Capiteinen, en Schepen van Oorlog, onder hen resorteerende en behoorende, op het allerefficacieust in 't werk te stellen, en te doen stellen, &c.

Hier op wierd ook aanstondts aan alle de Collegien ter Admiraliteit belast, de Scheepstoerustingen tegen het voorjaar met alle mogelijke spoed te bevoorderen; en by haar Hoog-Mogenden om gewichtige redenen goedgevonden en verstaan, dat de Vloot met meerder en achtbaarder Hoofden, als voorheen, zou worden vooorzien, en dat men ten dien einde drie Lieut. Admiraalen zou verkiezen, een onder 't Collegie ter Admiraliteit op de Maas, een onder dat van Amsterdam, en een onder dat van West-Vriesland en 't Noorder Quartier. Volgens dat besluit verkoozen dan de Heeren Staaten den Vice-Admiraal *Egbert Meeuwisz. Kortenaar* tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit van de Maas, den Vice-Admiraal *Michiel Adriaansz. de Ruiter* tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie van Amsterdam, en den Vice-Admiraal *Jan Cornelisz. Meppel* tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie van West-Vriesland en 't Noorder Quartier. Hier door nu viel ook eenige verandering onder d'andere Bevelhebbers der Vloot. De Schout-by-Nacht *Aart van Nes* wierd tot Vice-Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit van de Maas verkoozen, en de Capitein *Jan de Liefde* tot Schout-by-Nacht; de Schout-by-Nacht *Cornelis Tromp* tot Vice-Admiraal onder 't Collegie van Amsterdam, en de Commandeur *de Wilde* tot Schout-by-Nacht in zijn plaats; *Koert Siewertsz. Adelaar*, vermaard door zijn manhafte daaden tegens de Tuaken, en nu in dienst des Konings van Deenmarken, tot Vice-Admiraal onder 't Collegie van West-Vriesland en 't Noorder Quartier: doch hy bedankte de Heeren Staaten voor de eer, door die ver-

Kortenaar, de Ruiter, en Meppel tot Lieut. Admiraalen aangesteld.

Verandering omtrent andere Opperhoofden.

Tromp tot Vice-Admiraal onder het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam aangesteld.

1665. verkiezing aan hem beweezen; en vervolgens bekwam de Schout-by-Nacht *Volkert Schram* het Vice-Admiraalschap, en de Capitein *Frederik Stagbouwer* het Schout-by-Nachtschap van het gemelde Collegie. Men gaf ook aan den Vice-Admiraal *Jan Evertsz.* den tytel van Lieut. Admiraal van Zeeland. Maar den Heer van *Opdam*, Lieut. Admiraal van Holland en West-Vriesland, wierd by haar Hoog-Mogenden tot Lieut. Admiraal Generaal, of Opperhoofd over de geheele Zeemacht van den Staat, gesteld; met order, dat by zijn aflyvigheid, ofte ziekte, de Lieut. Admiraal Kortenaar hem in 't oppergebied zou volgen.

Opdam tot Opperhoofd van de Vloot aangesteld.

Kort te vooren waren de Landzaaten, woonende op de Dorpen omtrent de Hollandsche Zeestranden, door eenigen uit de Gecommitteerde Raaden, hier toe gelast, gemonsterd, (beginnende van het Dorp ter Heide, by 's Graavenhaage, af, en zo voort strand langs tot aan Texel) en 36000 sterk bevonden.

Landzaaten langs de Hollandsche Zeestranden gemonsterd.

Ondertusschen wierd den Ingezetenen der Vereenigde Nederlanden by Plakkaat alle Vaart verbooden, op verbeurte van schip en goed, of de waarde van dien; 't zy dat het schip mocht genomen worden, of behouden t'huis komen: en in 't byzonder den uitvoer van allerley gereedschappen en vischtuig tot den Walvischvangst vereischt, en alle vaart en visschery op Groenland: mitsgaders de groote en kleine Visschery, en 't inbrengen van Haring of gezoute Visch. Aldus zocht men te meerder volk voor d'Oorlogsvloot te bekomen, en de Nederlandsche Schepen buiten gevaar te houden. Ook wierden, om het volk tot dapperheid aan te moedigen, veel grooter beloningen en pryzen op het veroveren der Engelsche Schepen, en 't afhaalen der Vlaggen, gesteld, als ooit (*a*) voorheen. Men beloofde by Plakkaat, den 10den. Maart getekend: Dat niet „alleen de geenen, die een Engelsch Oorlogschip, in een ontmoeting of gevecht van wederzyds Vlooten, kwamen te „te veroveren, het veroverde Schip met het geschut, touwwerk, ankers, en al het verder gevolg en aankleeven van „dien, zouden hebben en behouden; maar ook die het Schip „van den Eersten Engelschen Admiraal veroverden, boven „het Schip en den aankleeven van dien, tot een belooning van „hun

Vaart verbooden.

Belooningen op het veroveren der Engelsche Schepen en het afhaalen der Vlaggen gesteld.

(a) *Ziet pag.* 221.

„ hun dapperheid zouden genieten de somme van 50000. gul- 1665.
„ dens; voor ieder Schip van d'andere Admiraalen 30000 gul-
„ dens; voor ieder Schip der verdere Opperhoofden 20000.
„ guldens; voor elk van alle d'andere Oorlogschepen, voe-
„ rende veertig stukken en daar boven, 10000. guldens; en
„ voor ieder minder Oorlogschip, Kitsen en Jagten daar on-
„ der niet begreepen, 6000 guldens. Voor 't afhaalen van de
„ Vlag van boven van den Eersten Admiraal zou men tot be-
„ looning genieten 5000 guldens, voor de Bovenvlaggen der
„ andere Admiraalen 2500 guldens; voor de Vlaggen der Voor-
„ stengen 1250 guldens; Voor de Vlaggen der Bezaansmasten
„ 750 guldens; en voor de Vlaggen van achteren 250 guldens.
„ d'Aanvoerders der Branders, een vyandlijk Oorlogschip
„ vernielende, zouden daar over een gerechte dardepart van
„ de belooning aan 's Landts Oorlogschepen, gelijke vyandlijke
„ Schepen veroverende, toegevoegd, genieten. Aan byzon-
„ dere persoonen, op hunne kosten eenige Branders uitrusten-
„ de, wierd de zelve belooning toegezegt. Die een vyandlij-
„ ken Brander, in postuur om eenig Oorlogschip van den Staat
„ te beschadigen, kwam te vernielen, wierd daar voor 6000
„ guldens tot een belooning toegelegt. d'Ingezetenen en lief-
„ hebbers des Vaderlandts, die ten dienste van 't Land Sche-
„ pen ten oorlog wilden toerusten, om zich onder 's Landts
„ Vloot te vervoegen, en den vyanden afbreuk te doen, zouden
„ voor het veroveren der Schepen, en 't afhaalen der Vlaggen,
„ en andersins, tot een belooning van hunne genegentheid,
„ getrouwheid, en kloekmoedigheid, over ieder voorval noch
„ eens zo veel genieten, als ten aanzien van 's Landts Oorlog-
„ schepen was vastgesteld. Ook wierden byzondere beloonin-
„ gen belooft aan de geenen, die eenige Oorlogschepen, in
„ gevaar weezende, mochten ontzetten, of, veroverd zyn-
„ de, herneemen; mitsgaders aan die buiten een algemeen
„ gevecht een Engelsch Oorlogschip veroverden: voorts, aan
„ de Weduwen en Kinderen der gesneuvelden, aan de welken
„ tweemaal zo veel, als hunne Mannen en Vaders zouden heb-
„ ben genooten, zou toegelegt worden. Ook zouden de ge-
„ stelde belooningen worden betaald, alwaar 't dat de ver-

1665. „overde Schepen mochten komen te zinken ofte vergaan, en „niet in de havenen ,opgebracht te worden. Hierentegen „wierd, tot meerder verzekering der dappere Helden, en afschrik ker kleinmoedigen, vastgesteld, dat alle de geenen, „die eenig Oorlogschip van den Staat aan d'Engelschen over„gaven, by den Scheepskrygsraad, en alle andere Rechters, „zonder eenige genade of verschooning met de dood zouden „worden gestraft: Dat ook alle de hooge of mindere Bevel„hebbers, die, buiten vermoeden, met hunne Schepen, „zonder verlof of bevel van den Admiraal, van de Vlag moch„ten afloopen, insgelijks zonder verschooning met de dood „gestraft zouden worden, enz. Kort daar na wierd ook by Plakkaat van haar Hoog-Mogenden, getekend den 17den. Maart, een nieuwe lyst van de belooning voor de geenen, die in 's Landts dienst verminkt mochten worden, bekend gemaakt, op de volgende wyze.

Straffe voor de kleinmoedigen en verlaaters der Vlagge.

Nieuwe order en lyst aangaande de belooning der verminkten.

1	Voor het verlies van beide de oogen.	1500 guld.
	Voor het verlies van een oog.	350
2	Voor het verlies van beide de armen.	1500
	Voor het verlies van den rechter arm.	450
	Voor het verlies van den slinker arm.	350
3	Voor het verlies van beide de handen.	1200
	Voor het verlies van de rechter hand.	350
	Voor het verlies van de slinker hand.	300
4	Voor het verlies van beide de beenen.	700
	Voor het verlies van een been.	350
5	Voor het verlies van beide de voeten.	450
	Voor het verlies van een voet.	200

Voor andere verminktheden zou men iets genieten ter bescheidenheid van de Collegien ter Admiraliteit. Ook wierd beloofd, dat de geenen, die in 's Landts dienst zodanig verminkt wierden, dat ze onbekwaam waren om zich te konnen geneeren, of iets tot hun eigen onderhoud te doen, een zilvere dukaton ter week, t'hunner keur, zo lang als ze leefden, zouden genieten; en dat andere verminktheden na gelang betaald zouden worden.

Verdere bestellingen.

De Heeren Staaten waarschouwden ook alle nabuurige Natien,

tien, dat wie met Engelsche Commissie, om op hunne Ingezetenen te rooven, voeren, en door hunne Schepen gekreegen wierden, als Zeeroovers gestraft zouden worden. En indien eenige Nederlanders op Engelsche Kaapers bevonden en gekreegen wierden, die zou men zonder genade met de dood, en verbeurdmaaking van alle hunne goederen, , straffen. Alle Engelsche en Schotsche Bevelhebbers, die lange jaaren in dienst van de Nederlanden waren geweest, en weigerig een nieuwen eed aan den Staat te doen, uit vrees dat zy hunne goederen in Engeland mochten verliezen, wierden afgedankt, en met een Staaten Oorlogschip na Engeland overgezonden. 1665.

In dezen staat der zaaken liet de Koning van Engeland, al over lang begeerig om op een openbaare manier de hand aan 't werk te slaan, den $\frac{4}{14}$ Maart door zyn Herauten met groote plechtigheid, by trompettengeklank, in de voornaamste straaten van Westmunster en Londen d'onderstaande Declaratie van Oorlog afkondigen. Koning van Engeland laat den oorlog afkondigen.

Zyn Majesteits Declaratie, raakende zyne proceduren, tot reparatie en satisfactie over diverse Injurien, Affronten en Beroovingen, gedaan by de Oost-en West-Indische Compagnien, en andere Onderdaanen der Vereenigde Provincien, etc.

ALzo op de klachten van diverse Injurien, Affronten en Beroovingen, gedaan by de Oost-en West-Indische Compagnien, en andere Onderdaanen der Geunieerde Provincien, aan en op de Schepen, Goederen en Persoonen van onze Onderdaanen, tot haare beswaarlijke schade, en beloopingen van hooge sommen (in plaats van reparatie of satisfactie, die geduurig verzocht is geweest) wy bevonden, dat aan de Ruiter ordre was gegeven, niet alleen om te abandonneeren de Maatschappye tegens de Rovers van de Middellandsche Zee, waar toe de Staaten Generaal ons hadden genood, maar ook om te useeren alle Acten van beroovingen en vyandschap tegens onze Onderdaanen in Africa; gaven Wy daar op ordre om aan te houden de Schepen toebehoorende aan d'Onderdaanen en d'Inwoonders van de Staaten der Geunieerde Provincien. Evenwel wy gaven nooit eenige Commissien tot Brieven van Represalien, noch deden procedeeren tegens de aangehaalde Schepen, voor dat wy hadden een klare en ontwyffelbare kennisse, dat de Ruiter de voorsz. ordre ter executie hadde gesteld, door 't verzekeren van diverse onzer Onderdaanen, Schepen en Goederen. Maar nu bevinden-

1665. vindende door deze versche Injurien en Actien van haar, en d'Intelligentie die wy kregen van haare preparatien ten Oorlog, en haar uitdeelinge van Brieven van Represalien tegen ons Volk, dat beide onze geduldigheid, en de andere remedien die wy gebruikt hebben, om haar tot vriendschap met ons te brengen, ydel zyn geweest, en dat zy gesint zyn, 't geene zy met geweld hebben gedaan, door de wapenen te mainteneeren tegens ons: Zo hebben wy dienstig geacht, met advys van onzen Secreten Raad, te verklaren en declareren aan alle de wereld, dat de gezeide Heeren Staaten zyn de Agresseurs, en dat zy in rechtvaardigheid alzo moeten aangezien werden by alle Menschen; zo dat onze Vlooten en Schepen, ook mede alle andere Schepen en Vaartuigen, die Brieven van Marque zullen krygen van onzen lieven Broeder den Hartog van Jork, Heer Hoog-Admiraal van Engeland, zullen en mogen wettelijk daar mede vechten, overwinnen, verzekeren en nemen alle Schepen, Vaartuigen en Goederen, die den Onderdaanen of Inwoonders der Geunieerde Provincien, of iemand binnen haare Landen, zyn toebehoorende. Wy doen hier by verbieden aan alle onze eigen Onderzaten (gelijk wy adverteeren alle andere Persoonen, van wat Natie zy zyn) te brengen of over te voeren eenige Soldaaten, Wapenen, Poeder, Amunitie, of eenige Contrabande Goederen, na eenige Territorien, Landen, Plantagien of Contreyen van de gezeide Staaten der Geunieerde Provincien: verklarende, dat, wat Schip of Vaartuig bevonden werd te transporteeren of te brengen eenige Soldaaten, Wapenen, Poeder, Amunitie, of andere Contrabande Goederen, na eenige Territorien, Landen, Plantagien, of Gewesten der voorsz. Staaten der Geunieerde Provincien, de zelven, genomen zynde, gecondemneerd zullen werden voor goeden pryze. En wy verklaaren vorders, dat, wat voor Schip of Vaartuig, van wat Natie die zyn, zal bevonden werden in te hebben eenige Goederen, Koopmanschappen, of eenig getal van Persoonen binnen haar, behoorende aan de gezeide Staaten van de Geunieerde Provincien, of aan eenigen van haare Onderdaanen of Inwoonders, 't geheel zynde genomen, zal geoordeeld werden als goederen van wettelijke pryze: Ook insgelijks alle Goederen en Koopmanschappen, van wat Natie die zyn, 't zy of ons eigen, of ook vreemde, die in eenig Schip of Vaartuig, behoorende aan de Staaten der Geunieerde Provincien, eenigen haarer Onderdaanen, of iemand by haar woonende, zullen geladen weezen, genomen zynde, 't geheel werden geoordeeld voor goeden pryze, uitgezeid 't voorsz. Schip of Vaartuig, daar van Wy, of onzen lieven Broeder, verleend hebben Brieven van vrye geleide. En ten einde dat behoorlijke intimatie en publicatie van onze Declaratie geschiede, en publijke kennis daar van werde genomen; zo ist onzen wil en behagen, dat deze onze presente Declaratie behoorlijk en na gebruik gepubliceerd werde.

RICHARD BROWNE.

Pre-

Present de alder-Excellentste Koninglijke Majesteit, Zyn Hoogheid den Hertog van Jork, Zyn Hoogheid Prins Robbert, den Heer Aertsbisschop van Cantelberg, Hertog van Buckingam, Hertog van Albemarle, Marquis van Dorchester, Lord Groot Chamberlain, Lord Chamberlain, Graaf van Berkshire, Graaf van Anglesey, Graaf van Bathe. Graaf van Carlisle, Graaf van Lauderdail, Graaf van Carbery, Lord Wentworth, Lord Berkley, Lord Ascbley, Mr. Trauserir, Mr. Vice-Chamberlain, Mr. Secretaris Morice, Mr. Secretaris Bennet, Mr. Cancelier van de Dutchy. 1665.

In het Hof tot Withal den 4 Maart, Anno 1665.

Hier op wierd terstond door haar Hoog-Mogenden aan alle de Nederlandsche Ministers, resideerende by d'Europische Koningen, Prinsen, en Republijken, (benevens voor ieder een afschrift van de bovenstaande Oorlogsverklaaring) aangeschreeven, dat zy de zelven zouden waarschouwen wegens de schaden, welken zy en hunne onderdaanen, uit kracht der gemelde Declaratie van Oorlog, hadden te verwachten; als waar by niet alleen alle hunne goederen, die zy in de Nederlandsche Schepen zouden laaden, wanneer de zelve Schepen door d'Engelschen gekreegen wierden, voor goede prys wierden verklaard, maar ook alle hunne Schepen daar Nederlandsche goederen of persoonen in wierden bevonden: geevende den nabuurigen Koningen, Prinsen, en Staaten te bedenken, hoedanig de Scheepvaart, onder den dekmantel van deze Engelsche visitatien, gestoord en bekommerd zou worden. De daadelijkheid dezer waarschouwing wierden de Franschen Hamburgers, en Oostendenaars, wel haast, ja zelfs noch binnen deze maand van Maart, gewaar; alzo verscheidene van hunne Schepen, die na neutraale plaatsen gingen, in de havenen van Engeland opgebracht, en niet als met groot tydverlies, moeiten en kosten, op zyn best genomen, vry gepleit en ontslagen wierden. Staaten zenden afschriften van d'Engelsche Oorlogsverklaaring aan de nabuurige Vorsten en Republijken.

Den oorlog nu aldus verklaard zynde, liep d'Engelsche Vloot, onder het gebied van zyn Koninglijke Hoogheid den Hertog van Jork, op den eersten dag van May in zee, ten getale van over de honderd groote en kleine Oorlogschepen, en vertoonde zich twee dagen daar na voor Texel; te vroeger en ongereeder mits een valsch bericht 't geen de Graaf van Offery, Stedehouder van Ormont, Vader des Onderkonings van Ierland, Engelsche Vloot in zee.

 uit

1665. uit zee toegebracht, te Withal had gezonden, behelzende, dat achter Ierland om door een Engelsche Kits waren gezien omtrent de sestig Zeilen, welken men terstond oordeelde de Vloot van de Ruiter, met eenige Pryzen, te moeten weezen. Doch op den 8sten. der gemelde maand wierden ze door een swaaren storm beloopen, welke hen noodzaakte, zynde eenige van hunne Schepen gedevaliseerd en verstrooid, en ziende dat de Ruiter niet op kwam schieten, weder na hunne havens te keeren; geen ander mirakel gedaan hebbende, als dat den 13den. 's avondts, zeven Schepen met Wynen, onder Capitein Kuiper en noch een Convoyer, achter om komende, mitsgaders een met Tabak, een Engelsche Prys, door de Hollanders in de Caribes verovert, en een Schip van Lisbon, in hunne handen vervielen: doch de Convoyers, wel bezeild, ontsnapten den dans door d'aankomende nacht.

Keert, door storm beloopen, weder na haar havens.

Terwyl d'Engelschen nu bezig waren met hunne Schepen, die het geweld van den storm 't meest hadden moeten bezuuren, te herstellen, arbeidende over dag en nacht even zeer, voegde zich de Zeeuwsche Zeemacht, komende den 21sten. May in 't krieken van den dag met een-en-dartig Schepen Zandvoort voorby na Texel zetten, met de Hollandsche te samen; en liep de gantsche Vloot, onder het oppergebied des Heeren van Opdam, den 23sten. en 24sten. in zee, bestaande in 103 Oorlogschepen, 7 Jagten, 11 Branders, 12 Galjoots, 4869 stukken kanon, en 21631 man, verdeeld in zeven Esquadres, gelijk d'onderstaande lyst aanwyst.

Holland-sche Vloot in zee.

Lyst der Nederlandsche Vloot.

Lyst van de selve.

Eerste Esquadre onder den Heer Admiraal van OPDAM.

Voerende de Wimpel van de groote Steng.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Mansch.*
Admiraal Opdam	d'Eendracht	84	500
Vice-Adm. van der Hulst	Amsterdam	66	290
Schout-by-Nacht de Graaf	Tydverdryf	62	260
J. de Reus, *Oost-Ind-Comp.*	Maarsleveen	78	450
Jakob Swart	Kruiningen	62	250

Jan-

1665.

[redacted]

Jan van Amstel,	de Vryheid	60	250
Hendrik Gotskens	de Vrede	56	230
Otto van Treslong	Gouda	56	230
Hugo van Nieuwhof	de Lantman		
Jakob Willemsz. Broeder	de Dom van Uitrecht	45	220
Jakob Wiltschut	Harderwyk	48	210
Adam van Brederode	Haarlem	48	200
Balthazar van de Voorde	Zelandia	40	180
Herman Egbertsz. Wolf	de Star	38	160
Polane	de Brak. Jagt.	18	80

Twede Esquadre onder den Heer JAN EVERTSZ.

Admiraal Jan Evertsz.	't Hof van Zeeland	78	306
Vice-Admiraal de Liefde	Klein Hollandia	52	204
S. by Nacht C. Evertsz.	Uitrecht		
Bastiaan Senten	Oranje, O. C.	75	450
Jakob Sym. de Wit	Prins Maurits	50	230
Jakob Pense	Middelburg	44	200
Jakob Kleidyk	Dordrecht	44	200
Bastiaan Tuinman	't Wapen van Zeeland	44	200
Christiaan Elbertsz.	Uitrecht	38	180
Jakob van Boshuizen	Delft	32	130
Jan Bankert	Delft		
Symon Blok	Zelandia		
Jan Krynsz.	Schakerlo	26	130
Adriaan Solderwagen	Schiedam	24	125
N. N.	't loopende Hart, Jagt.		
Jan Pietersz. Tant	Diefhoek, Advysboot.		

Derde Esquadre onder den Hr. EGBERT MEEUWISZ. KORTENAAR.

De Wimpel van de Besaans-Mast.

Admiraal Kortenaar	Groot Hollandia	70	350
Vice-Adm. Schey	Oosterwyk	70	325
S. by Nacht Marreveld	Stavoren	58	220
Jeuriaan Poel, *Oost-Ind. Com.*	Delfland	70	400
Allard Matthysz.	Hilversum	62	290
Joost Verschuur	Zuiderhuis	56	230
Cornelis Hoogenhoek	Provincien	52	220
Hendrik van Tol	Duivenvoorde	52	220
Antony de Marre	de waakende Boey	52	220
Ysbrand de Vries	Doesburg	48	210
Gerbrand Boes.	Tergoes	48	200

1665. Pool, *Oost-Ind-Compagnie*	Sphera Mundi	40	280
Lieve van Haasteveld	de Harderin	40	180
Johan van der Mars	de Maagd	38	160
Jan van Blankenburg	Overyssel	38	160

Vierde Esquadre onder den Heer STELLINGWERF.

De Geele Vlag.

Admiraal Stellingwerf	Zevenwolden	70	300
Vice-Adm. Koenders	Groeningen		
S. by Nacht Bruinsveld	Princesse Albertina	50	253
deRechter, *Oost-Ind-Comp.*	't Huis te Swieten	70	300
de Boer	Oostergo	62	325
Tjerk Hiddes	de elf Steden.	48	235
Jan Jansz. Vyselaar	Westergo	54	253
Kat, *Oost-Ind-Compag.*	de Maas	46	210
(*a*) Cornelis All. Oostram	Omlandia	50	235
Beyma	Frisia		
Barent Hiddes	de Postil. van Smirna		
Joost Michielsz.	Hollandia	44	230
Jakob Peteys	de Faisant	40	200
W. Codde van der Burg	Ylst	38	180
Vogel	de Ruiter, Jagt.	18	30

(a) *Is voor de Slag door storm mast-loos weder ingekomen.*

Vyfde Esquadre onder den Heer CORNELIS TROMP.

De Hoornse Vleugel.

Admiraal Corn. Tromp	de Liefde	82	400
Vice-Adm. Koeverden	Koeverden	60	240
S. by Nacht P. Salomonsz.	Kampen	54	220
Kommer Gerritsz.	Luipaard	60	250
Jan de Haan	Stad en Landen	60	240
Jan Pietersz. Onklaar	Nieuw Batavia	44	200
Adriaan van Rede	de Tromp	54	210
Thomas Fabritius	Jaarsveld	52	220
Jan Adelaar	't Raadhuis van Haarlem	54	220
Pieter Uitenhout	Groeningen	48	220
H. van Vollenhoven	de Zon	44	200
Berkhout	Princesse Royaal	40	180
Cornelis Gerritsz. Burger	de Bul		
Joost Smient	de Roos	40	180
Adriaan van Veen	Asperen	38	160
Hendrik Hankroy	Vollenhoven	26	120
Laurens de Bruin	de Fortuin, Jagt.	18	80

Zesde

Zesde Esquadre onder den Heer CORNELIS EVERTSZ.

Admiraal C. Evertsz. (*a*)	Vlissingen		
Cornelis Kuiper (*b*)	Swaanenburg		
S. Lonke (*c*)	de Visscher, Jagt.		
Vice-Adm. Bankert	ter Veer.	50	230
S. by Nacht Bronsaart	drie Helden Davids.		
Jakob Oudaart	Uitrecht	44	200
Kryn Kerkhoven	Rotterdam	50	230
Adriaan de Haas	Dordrecht	44	200
Laurens Heemskerken	de Vrede		
Jakob van de Kam	Gorcum	34	150
Jan W. Marynsz.	Zee-Ridder	32	140
Adriaan van Kruiningen	ter Goes	34	150
Adriaan Bankert	Visschers Harder		
Marines Lonke	Westkappel	40	180
Frans Nidek	Briel	20	100
Pieter Wynbergen	Zwol	20	80
Willem Hendriks	Soutelande, Kits.		
Andries Pietersz.	Windhond, Advys-Jagt.	6	40

(a b c) *Deze drie zyn den 12 Juny uit Zeeland by de Vloot gekomen.*

Zevende Esquadre onder den Heer WOUTER SCHRAM.

Admiraal Schram	't Wapen van Nassau.		
Vice-Adm. Staghouwer	d'Eendracht.	52	285
S. by Nacht Houttuin	't Wapen van Medenblik	59	290
de Boer	Gelderland	60	290
Bebberen	Hollandse Tuin	56	280
Joris J. Kuiten	Carolus V. *Oost-Ind-Comp.*	53	230
Boon	Nagelboom, *Oost-Ind-Comp.*	52	220
Cornelis Muts	de Beurs, *Oost-Ind-Comp.*	52	240
Slord	Josua	50	250
Bruinvis	West-Vriesland	60	290
Huisman	Jupiter	45	200
Halfhoorn	de jonge Prins	30	160
Gar. C. Posthoorn (*d*)	Agatha, *Oost-Ind-Comp.*	30	125
Hen	Hoorn, Jagt.	32	140
Victol	d'Eenhoorn	32	160
Boos	't Kasteel van Medenblik	30	140

(d) *Is voor de Slag door storm masteloos vveder ingekomen.*

Achtste Esquadre.

Dit Esquadre is den 11den. Juny uit Texel geloopen, doch niet by de Vloot geweest.

Kanter	Stad en Lande		
Klant	S. Pieter	38	140

Bou-

1665.

Bouman	de groote Harder	38	140
Brouwer	de kleine Harder	36	130
Bisschop	Zutphen	40	180
Barent Hals	Leiden	26	120
Cornelis Thomasz. *O.C.*	St. Paulo	40	200
Jan Raap, *Oost-Ind.-Comp.*	St. Paulo	40	180
Brakel	de Kat, Jagt.		

Deze zijn alle in Texel weder gearriveerd.

Engelsche Schepen door de Hollandsche Vloot veroverd.

Engelsche Vloot weer in zee.

Deze Vloot, de schoonste die ooit de Noord-Zee op haar rug droeg, nam metter haast over de twintig Engelsche Schepen weg: welke tyding te Londen komende, meenden de Kooplieden uitzinnig te worden; en wierd derhalven d'Engelsche Vloot met alle vlyt weder in zee geprest, gemonteerd en bemand als de volgende Lyst medebrengt.

Lyste der Engelsche Vloot.

Hertog van J O R K.

Rood Esquadre.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Manschap.*
Pen	Royale Charles	80	750
Lauson	Royale Oak	76	450
Malboroug	O. James	68	389
Berkley	Swiftsure	60	360
Buckingam	S. George	60	360
Sahnam	Fairfax	58	300
Schmit	Mary	58	300
Clark	Gloucester	58	280
Allen	Pleymouth	56	285
Beach	Leopard	54	240
Elisse	Yarmouth	52	190
Lambert	Happi Return	50	290
Moon	Portsmouth	48	200
Hart	Bristol	48	200
Price	Convertine	48	180
Goldingking	Diamant	44	180
Cichley	Antelope	46	180
Peirce	Dover	46	170
Broun	Royal Exchange	46	120

Tompson

1665.

Tompſon	Hendra	44	200
Lahurn	Bonaventure	40	160
Haylop	George	40	180
Hide	Saphier	38	160
Parker	Amity	36	160
Ableſton	Ginny	26	150
Lauſon	Poſt-Fregat	34	150
Earl	Loyal George	32	190
Groves	Succeſs	30	130
Dutel	Fountain	30	130
Kingh	Mermaid	28	120
Werwangh	Norwich	24	110
Hill	Conventry	10	110
Tickle	Martines	14	65
Pool	Drake	12	85
Mary	Little-Mary	12	75
Mary	Satisfaction		

Blankamore. Neale. Eagle K. Ferdinando. Fame. Bramble. Eo Retch. Eaglet.

Prins ROBERT.

Wit Eſquadre.

P. Robert	Royal James	78	500
Minis	Triumph	78	430
Samſon	Reſolution	58	300
Pine	St. Andrew	60	260
Haimom	Rainbow	56	320
Wood	Henrietta	58	300
Brown	Anne	58	280
Holms	Revenge	58	280
Penroſe	Monk	54	260
Spragg	Lion	52	260
Page	New-Caſtle	58	200
Reeve	Mary-Roſe	48	190
Ewens	Kent	46	180
Ayloſſe	Portlant	46	180
Gennings	Ruby	46	180
Poole	Advice	40	170
Haywod	Preſerve	46	170
Jeſſereys	Aſſurance	32	150
Sakler	Expedition	30	140
Waterwoorth	Bear	42	170
Seale	Milford	28	130

1665.

Healing	Colchester	28	120
Ligtfoot	Speedwel	22	110
Talbot	Garland	28	120
Castle	Hector	22	100
Guy	Paradox	14	85
.....	East-ind. Merchant	44	180
Taylor	Bendit	41	160
Hubord	Return	40	180
Wentwoort	Exchange	36	170
Sanders	Constant Catharine	36	180
.....	Sea Adventure		
Nixon'	Elisabeth	36	180
.....	Dove		
.....	Little Sampson.		

Zeven Branders en Kitsen.

Will. en Mary, Dolphine, True Love, Merlin, John and Abigal, Hind Ketch, James Ketch.

Graaf van SANDWICH.

Blaauw Esquadre.

Cutins	Prince	90	700
G. Askue	Henry	70	430
Titthinuam	R. Caterine	70	450
Titthinnam	Unicorn	56	320
Fen	Montagu	58	350
Swanley	York	58	280
Terne	Drednongt	58	280
Urbert	Essex	52	260
Taylor	Duynkerk	52	260
Swanly	Princes	52	230
Hide	Ierse	48	290
Moulten	Centurion	46	180
Hodges	Swalow	40	180
Kirby	Breda	46	180
Owed	Assistance	40	170
Loyd	Dragon	38	160
Bats	Hamsphire	46	160
Young	Adventure	36	150
Turwit	Providence	22	140
Conissy	Gernsey	28	128
Cotterel	Forster	28	120
Parry	Pembrook	28	120
Bacon	Oxford	24	110

Foot

1665.

Foot	Paul	28	110
Andrew	Lyſard	20	90
Johnſon	Little Gift	16	83
Barton	Blackamore	14	65
Archer	Good Hoope	30	130
Cadman	Homb. marcha.	36	170
Dawes	John en Thomas	44	180
.....	Caſtle Frigot	36	160
.....	Merviland		
.....	Merchand	44	160
.....	Auſſea		

Marmaduke. Society. Golden Phenix. Breyert.

Zeven Branders en Kitſen.

Nonſuch, Toland, Rebecca, Amily, Jan Smak, Jan Hoy, Two Siſters.

De twee Vlooten waren niet lang zonder malkander aan te treffen, en handgemeen te raaken. 't Gevecht was bloedig, en zodanig als het volgende Verhaal medebrengt.

Verhaal van den Slag.

OP den 8ſten. Juny d'Engelſche Vloot weder zeilvaardig zynde, vertrok uit de Baay van Gunfleed by Harwitz naar Sould-Bay, zo om daar varſche Victualie in te nemen, als om te beter op de Hollandſche Vloot te paſſen, van de welke men niet anders oordeelde ofte de zelve zoude d'Engelſche Kuſten eer lang komen aandoen. De wind meeſt Ooſtelijk, bleven 's nachts voor Aalbourg, 5. mylen van de wal. Te middernacht kreeg *Duc de Jork* advys, dat de Hollandſche Vloot uit 's Zuid-Ooſten voor wind op hem af kwam, en maar zes myl van hem was; waar op d'Engelſchen al haar Proviſie-ſchepen ſtraks na land deden retireeren: de Hollanders arbeidende om de loef. Den 12den. dito, de wind Ooſt, waren de Hollanders Z. O. 5. myl van de Engelſchen; wanneer de wind dien gantſchen nacht Z. W. was gedraaid, en beide de Vlooten voor Leſtof, 8. myl van d'Engelſche wal. Dien avond verbrandde door dronkenſchap van den Commandeur een Brander door zyn eigen vuur; 't welk d'Engelſchen voor een goed voorteken hielden, alzo 't een Nederlander was. De Hollandſche Vloot, onaangezien haare Vyanden de loef hadden, en geduurig hielden, zeilden op 't Eſquadre van *Prins Robert* aan, die, geſecondeerd van den Vice-Adm. *Mings*, 't Eſquadre van *Duc de Jork* in 't midden, en dat van *Zandwich* tot een achterhoede had. 't Gevecht begon 's morgens ten 3. uuren; en ſloegen vlak door Prins Robbert heen den Admiraal *Opdam*, Lieut. Admir. *Kortenaar*, L. Admir. *Jan Evertſz.* Vice-Admiraal *Cornelis Tromp*, *Stellingwerf*, *Baſtiaan Senten*, en anderen. Aldus beide de Vlooten, niet met

een halve maan, maar recht als een linie door malkander gepasseerd
1665. zynde, was het lang rust eer men weder schoot of gevecht vernam. De wind West, d'Engelschen ten N. W. de Hollanders ten Z. O. liepen de tweede reis de Vlooten ten 6. uuren door malkander; doch alzo *Duc de Jorks* Esquadre zonder vechten geduurig boven wind bleef leggen speelen, zo en konden de Hollanders de loef niet van hem krygen. Boven *Prins Robbert* waren zy al heen, en passeerden zo dwars door d'Engelsche Vloot. Alles dus ver maar kanonnaden geweest zynde, kwam *Zandwich*, en separeerde de Hollandsche Vloot in tweën, omtrent ten 1. uuren 's middags; en dit schutgevaart zo tot 3. uuren durende, was den Admir. *Opdam* gekomen op zy van de *Royale Charles*, treffende malkander met geheele lagen, zo dat neffens *Duc de Jorks* zyde dood geschooten wierden de *Graaven van Salainta en Falmouth*, *Lord Muskery*, *Monsr. Bouille*, wiens bekkeneel de hand des *Hertogs van Jork* kwetste, en met bloed bespatte; mitsgaders ook ettelijken van zyn Hoogheids Dienaars. In dit woelen raakt door onverzicht, in 't uitleveren der Kardoesen, de Kruidkamer van den Adm. *Opdams* Schip in de brand: en al eer men 20 konde tellen, vloog het Schip op, ten 3 uuren na den middag, werdende maar 5 man gebergd, den Ad. *Opdam* toen noch gezond zynde. 't Geraamt van het Schip is naderhand by 't Vlie gedreven.

Opdam vliegt op.

Dit gaf groote alteratie onder de Holl. Vloot. Daar en tegen wierden de Engelschen couragieus: want tot noch toe was de Victorie aan beide zyden balanceerende. Maar hier uit volgde een tweede ongeluk, te weeten, dat 3 Holl. Schepen, als *Marsseveen*, Cap. Reus, *Tergoes*, Cap. Kruiningen, en *Swanenburg*, Cap. Kuiper, in malkander verwarden, en beide aan de Boegspriet van *Marsseveen* zo vast waren, dat ze alle 3 dreven als verloorene Schapen: en ten hielp niet dat 'er by de 200 man met kappen aan doende waren. d'Engelschen dit ziende, zonden een Brander op hen af, die op *Tergoes* en *Swanenburg* (alzo die nieuw beteerd waren) straks de vlam bracht, en in gevolge aan *Marsseveen*. Daar raakte ieder in 't water; en de voorsz. Schepen sprongen als 't vuur beneden kwam. Elk hield 'er van af. Cap. *Reus* begaf zich in een Krib t'zee, dan is niet gebergt: ook riepen de Engelschen, *you Rochs, you frllouws, you most bekild*. De Stuurman *Joris Thomasz.* met eenigen die swemmen konden, salveerden zich met een Boot, die daar lag en dreef, en kwamen te Schevelingen aan. In 't begin had *Tromp*, *Tjerk Hiddes*, en Capitein *Swart* het Engelsch Schip de *Charity*, Cap. *Wilkinson*, zo veel gegeven, dat Cap. *de Haan* 't zelve gemakkelijk vermeesterde; want 90 van de Engelschen vlooden daar af in de Boot en in Zee, werdende daar na met een Kits te Harwits gebracht. Den *Hertog van Jork*, op het gezicht dat eenige Hollandsche Schepen geen devoir van opkomen deden, beval *Lauson* met sommigen aan te vallen op de voorsten der Hollanders, alwaar zo dapper en braaf gevochten wierd, dat *Lauson* zyn keel daar in schoot; want zyn Knie-schyf stukken, dede hem aan

Drie Hollandsche Schepen springen.

Cap. de Haan veroverd de Charity.

land

land den geest geven. *Bastiaan Senten*, op 't Schip *Oranje*, alleen leggende, vocht zeer treffelijk; en had het hert dat hy *Montagu*, alias *Sandwich*, abordeerde, vermeesterde, en (as wy van ooggetuigen zekerlijk bericht zyn) de Prince Vlagge daar op meer als een uur dede afwaaijen, de Blaauwe Vlag afgehaald zynde. Die *Montagu* ontzette, was de Witte Vlag, *de Royale James*, waar op de Graven van *Marlebourg* en *Poortland* zyn dood gebleven. Endling is *Oranje*, naar admirabel stryden tegens Capitein *Smit* op *de Mary*, verbrand en opgesprongen; en *Bastiaan Centen* van zyn quetzuren overleeden. Den Admiraal *Jan Evertsz.* was heftig doende met den *Spreker* en de *Charles*, twee Seconden van *Duc de Jork*, en gaf haar lustig: doch hy dobbelde ook niet mis. Ondertusschen scheelde het weinig, of een Brander zou het Schip van *Duc de Jork* vernield hebben; doch door draaijen swierde hy mits. Capitein *Koenders* vocht meer als gemeen, zo mede *Stellingwerf*, die door een ongelukkige Kogel dwars door 't lyf geschooten wierd. De Lieut. Admiraal *Kortenaar*, in 't begin des gevechts, zeide: *my dunkt, onzen Admiraal loopt wat laag; wy konnen zo niet boven wind van de Vyand komen*: en, by de *Royale Catherine* komende, wierd hy in zyn boven-been geschooten, en storf straks. *Cornelis Evertsz.* daar omtrent, dit hoorende, riep *Jan Evertsz.* toe: *Kortenaar was dood, en nu zyn beurt de Vlag als Admiraal te voeren.* Dus de Wimpel uitsteekende, en al dapper na in't heetste geweest zynde van 's morgens ten 3. uuren tot 's avondts by 7 uuren, hebbende 17 schooten onder water, 13 dooden, en in de 40 gekwetsten, en tusschen de 13 en 14000 pond kruid verschooten, begaf hy zich na de Mase; en gevolgt van eenigen, die niets op den Vyand gedaan hadden, namen sommigen dit voor een retirade aan. Men zag terstond by de 36. zeer schoone Schepen afzakken na Texel, in plaats van *Tromp*, die de Vlag opgesteken had, niet beter wetende of *Jan Evertsz.* was ook dood, getrouwelijk als Admiraal by te staan; waar door die, welke diep onder d'Engelschen waren, ongeholpen, vermoord of genomen wierden: behalven noch dat de Maats van de Schepen *Hilversum*, *Carolus V. de Nagelboom* etc. mutineerende, hun Capiteinen als schelmen dwongen hare zo brave Schepen aan den Vyand over te geven; daar *Allert Mathysz. Trelon* en *Boon* echter zulke ervarene Hoofden waren. Eenen *Jeuriaan Poel* kwam al te vroeg met de nacht op zyn schoon Schip *Delfland* voor Wyk op Zee de tyding brengen, dat de vroomen vermoord, en de Fielen gaan loopen waren. De nacht aankomende, en de Vyanden sommige Neefjes, Kroeg-Capiteinen, vervolgende, zyn ze door *Tromp*, die geduurig als een Adelaar op zyn wieken de zelven stuitte, zo getornt geweest, dat *Montagu* ophadde 14 dooden en 25 gekwetsten. *Tromp* zelfs was zeilen en alles aan flarden. De *Nagelboom*, voor Petten gekomen, wilde de Cap. hoewel 't Schip vast zat, het niet verlaten: de Maats, als vagebonden, liepen weg, en langs strand bedelen; en zo kregen d'Engelschen dat en andere schoone Schepen, door blooheid van de

1665.

Montagu voor een wyl vermeesterd.

't Schip Oranje springt.

Stellingwerf en Kortenaar dood geschooten.

't Grootste gedeelte van 's Landts Vloot wykt na Texel, 't Vlie, de Maas, en Zeeland.

Dapperheid van Tromp.

1665. Matroosen. *Kortenaars* Stuurman, *Ate Intes Instra*, een Guit, liep, in plaats van staan, leelijk voor wind af. Hem volgden veele Schytebroeken. In Texel inkomende, zeiden zelfs, niet te weten waarom zy zo bloo geweest waren, als naauwelijks noch Vyand gezien hebbende. *Tromp* alleen, met eenige weinigen, hield stand. Vyf maal is hy met *Swart* en *Cornelis Evertsz.* zo hettig in den Vyand en de rook bezet geweest, dat het een mirakel onder zyn Scheepsvolk wierd geheten, zo met reputatie als hy daar afgekomen te zyn, enz.

Eenige Schepen door d'Engelschen genomen.

Tromp, schryft over den Slag aan het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam.

De dappere Tromp, met d'uiterste spyt ingenomen, schreef uit Texel over den ongelukkigen uitslag van dit Zeegevecht aan het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam den volgenden brief.

Hoog Mogende Heeren:

MYnen laatsten was van den 9 Juny, Oost en Zuiden, en Oost Zuid-Oost, 18 mylen van Texel. Den 11 dito kwamen wy d'Engelsche Vloot in 't gezicht, West van ons; en terwyl wy dien dag door de stilte by haar niet konden komen, de wind N. O. zynde, wendden aan de zyde om de O. Z. O. zo veel mogelijk was, om de wind van haar te houden: doch 't wierd 's nachts stille. 's Anderendaags noch stil zynde, en niets konnende verrichten door de stilte, en dat ze ons zochten te lokken in de Banken, daar wy dicht voor waren, hebben geresolveerd met de Steven om de Oost te wenden. Den 12 dito was 't stilletjes; lagen met 't hooft om de O. N. O. den Vyand N. W. verspreid; kwamen een weinig tegen den avond na malkanderen toe dryven, 's nachts de wind zuydelijk en Z. Z. W. zo dat wy toen noch boven den Vyand konden komen: maar de wind Z. W. loopende, mosten schutgevaart toe branden; en indelijk den Heer Admiraal *Wassenaar* met zyn Schip opspringende van eigen kruid, raakte de Vloot in zulken confusie, dat ze altemaal voor de wind van den Vyand weg liepen, en daar door eenige Schepen aan malkanderen vast raakten, en van d'Engelschen genomen of verbrand wierden: en zo tot donkeren avont met haar schutgevaart gehouden hebbende, waren door die disordre 's nachts confuselijk van den anderen geraakt. 's Anderendaags 's morgens wierden wy den *Hertog van Jork* en *Graaf Zandwich* achter ons gewaar, en bevonden omtrent 10 a 12 Zeilen by ons te hebben; en terwyl by onze andere Schepen niet konden komen, wierden van haar gejaagd tot voor 's Landts Diep van Texel, alwaar de meesten van onze andere Schepen by ons kwamen; doch weten niet hoe veel in 't getal wy noch zyn, vertrouwende noch veel van onze Schepen vermist zullen werden: hoe 't afloopen zal, zal den tyd leeren. Wy missen ook mede Lieutenant Admiraal *Jan Evertsz.* Den Lieutenant Admiraal *Kortenaar* en

Stel-

1665.

Stellingwerf zyn dood; en van particuliere Capiteinen weet niet anders. Capitein *de Haan* heeft een Engelsch Schip met 46 stukken veroverd. Wy hebben gezien, dat 't Schip *Marsseveen*, *Tergoes*, en noch een Amsterdams Fregat malkander aan boord zeilden, en ook eenige andere Schepen die verbrand zyn. d'Engelschen hebben ook mede verscheide Schepen, na wy konnen zien, verbrand, als ook mast- en schadeloos; niets zonders anders meer wezende. Waar mede, Ed. Mo. Heeren, &c.

Actum in 's Landts Schip de Liefde, leggende in Texel, den 14 Juny, 1665.

geteekent

CORNELIS TROMP.

(P. S.) Wy hebben met alle de Schepen onze Chaloups en de Boots verlooren; daar haar Ed. Mogenden op verdacht gelieven te weezen. Hebben mede op ons Schip bevonden vier-en-veertig Gekwetsten, en achtien Dooden; daar haar Ed. Mogenden ordre in gelieven te stellen.

De winst van dezen Slag moest echter aan de dapperheid der Engelschen niet toegeschreeven worden: want de meeste Schepen, welke by deze gelegentheid op de Hollanders wierden veroverd, waren door de schelmachtigheid der Matroozen overgegeeven; welke hun loon naderhand, in Engeland gevangen zynde, in armoede en elende maar al te wel gevonden hebben. Tot een staal daar af kan strekken het verfoeijelijk bedryf van drie-en-tachtig schelmen op 't Schip de Carolus Quintus. Dezen waren Landsoldaaten, welke des nachts na den Slag met eenige moetwillige Matroozen samenspannende, zich meester van 't handgeweer maakten, 't geschut vernagelden, de vlaggen afhaalden, de zeilen streecken, de boot en sloep lieten wegdryven (verwachtende alzo een Engelsch Fregat 't geen hen najaagde) en zich gewillig overgaven; dwingende den Capitein en Officieren, die zulks wilden beletten, met de bloote sabels, en pistoolen op de borst, dat ze swygen, en dit schelmachtig werk met goede oogen moesten aanzien. Niet veel beter maakten 't ook de Maats op de Schepen *Hilversum* en de *Nagelboom*; mitsgaders eenige Capiteinen en Bevelhebbers daar wy hier na breeder af zullen spreeken.

Schelmachtige overgeeving van het Schip de Carolus Quintus.

Gelijk ook van Hilversum en de Nagelboom.

Ondertusschen glorieerde men in Engeland niet weinig over den uitslag van dit Gevecht. De klokken wierden geluid, vreugdevuuren ontsteeken, en meer andere tekenen van blydschap aangerecht. Vyftien honderd gebergde Nederlanders

Vreugde in Engeland over den Slag.

(waar

1665. (waar uit de trouwloosheid van de schelmsche Capiteinen bleek, die hunne vroome Makkers, welke in brand-, zinkens, en overgeevensnood waren, zo verre hadden verlaaten, dat zy 't volk niet konden bergen) wierden te Colchester gebracht. Een vrouw, Willemtje Gerrits geheeten, geboortig van Embden, die in mansgewaad voor Konstapelsmaat op 't Schip *Marsseveen* gediend had, wierd losgelaaten, op zyn Engelsch gekleed, en kwam alzo in den Haag, daar ze haar wedervaren, en hoe ze gebergd was, verhaalde. Men bevond, dat ze zich altyd eerlijk gedraagen, en in den Slag van Funen geweest had; en dat niemand op het Schip *Marsseveen* had geweeten, dat ze een vrouw was.

Schade aan wederzyde geleeden.

Belangende de schade, aan wederzyde geleeden, die kan uit het onderstaande gezien worden.

Schade door d'Engelschen in den Zeeslag van den 13 Juny geleeden.

Hertog van Jork, Admiraal van Engeland, gekwetst aan zyn eene hand door het Bekkeneel van *Mr. Bouille*, en met het bloed over zyn aangezicht besprengt van den *Grave van Falmouth*, *Lord Muskery*, en diverse Dienaars, welke op dien tyd zeer na by zyn Hoogheid staande, dood geschooten wierden uit het Schip van den Admiraal *Opdam*.

Den *Grave van Portland* dood.

Den *Grave van Marlebourg* dood.

Den Schout-by Nacht van *Montagu*, *Samson*, dood.

Den Vice-Admiraal *Jan Lauson* dood. Deze, voelende zich gekwetst, liet aan *Duc de Jork* weten, dat hy geen dienst meer konde doen, die in zyn plaats Capitein *Jordaan* ordonneerde; en *Lauson* gat den geest te Greenwits aan de Teems.

Capitein *Ableston*, op de Ginny, dood.

Capitein *Kirby*, op 't Schip Breda, dood.

't Schip de *Charity*, voerende 46 stukken, genomen door Capitein *Jan de Haan* (doch alvoorens veel Volk daar afgevlucht, en dood geschooten) en in Texel opgebracht.

Daarenboven waren op d'Engelsche Vloot over de 800 Dooden, en veele Gekwetsten.

Schade der Hollanders.

Heer *Jacob van Wassenaar*, Opper-Admiraal, door ongeluk van eigen vuur opgevloogen.

De

De Heeren Onder-Admiraals, *Kortenaar* gestorven van zyn kwetsure, *Stellingwerf* doorschooten met een 24 ponder, *Schram* doodgeschooten in 't gevegt. 1665.

Capitein *Allert Matthysz.* op 't Schip Hilversum, door zijn kwaad Bootsvolk, die tot twee maal van boord af liepen, en niet wilden vechten, van den Vyand in possessie genomen, doch niet gewonnen, door 't Fregat Bristol. 60 stukken.

't Schip Carolus Quintus, Capitein *Joris J. Kuiten*, door 't mutineren van 't Volk schandelijk aan d'Engelschen overgegeven. 54 stukken.

't Schip Delft, Capitein *Jakob Borbuizen*, genomen door 't Schip Breda. 32 stukken.

't Jagt de Ruiter, Capitein *Vogel*, 18 stukken, genomen door 't Schip de Dolfijn.

't Schip de jonge Prins, 36 stukken, Capitein *Halfhoorn*, door 't Schip de Martin genomen.

't Schip de Mars, Capitein *Kat*, 46 stukken, genomen door 't Schip d'Asseurance.

't Schip de Nagelboom, Capitein *Boon*, 52 stukken, genomen door 't Schip Colchester.

't Schip 't Wapen van Zeeland, Capitein *Tuineman*, 44 stukken, genomen door 't Schip de Centurion.

't Schip de swarte Bul, 36 stukken, Capitein *Gerrit Cornelisz. Burger*, genomen door de Schepen Anna en Ruby.

Schepen verbrand.

't Schip Koeverden, 60 stukken, Capitein *Gillis Thysz. Kampen*, door 't Schip de Faam verbrand.

't Schip Prins Maurits, *Jakob Symonsz. de Wit*, 56 stukken.

't Schip de Stad Uitrecht, *Jakob Oudart*, 44 stukken.

't Schip Swanenburg, Capitein *Kuiper*, 30 stukken.

't Schip Tergoes 34 stukken.
't Schip Maarsleveen 78 stukken.
't Schip Oranje 75 stukken.
} zijn t'samen, aan malkander vast raakende, verbrand en gezonken.

Maar eer wy verder gaan, moeten wy den Leezer noch eenige byzonderheden noopende dezen Slag, en het gevolg van dien, mededeelen.

De Vloot had last om in alle manier zee te houden, alwaar 't ook dat zy eenige tegenspoed kreeg, ten einde ten minsten by eer te blyven. De Heeren *Witsen*, *Vrybergen*, en *Schriek*, zynde als Gecommitteerden van den Staat in Texel, staken buiten gaats, en deeden den Vice-Admiraal Tromp aan hun boord komen; hem aanmaanende om met de Vloot zee te blyven

 hou-

1665. houden, zonder binnen te loopen. Tromp, het hert vol spyts hebbende, gaf hen ten antwoord, dat hy met zodanige Capiteinen, die hem zo schelmachtig hadden verlaaten, zulks niet en kon doen. Derhalven liep dan de zelve, bestaande omtrent in de sestig Schepen, tegens order van de gemelde Heeren Gecommitteerden, die de meesten zeer weinig of niet beschadigd zagen, binnen; onder het geleide van *Tromp* en *Cornelis Evertsz.* 't Schip des Heeren van *Wassenaar* was, gelijk hier voor gezegt is, gesprongen; *Kortenaar* dood geschooten, doch zijn Schip binnen gekomen: maar men wist niet, waar *Jan Evertsz*, *Stellingwerf*, of *Schram* waren. Den 15den. Juny waren de Heeren Gecommitteerden bezig met het bezichtigen van de Schepen, in Texel ingeloopen, en bevonden de zelven in 't algemeen niet zeer veel, en de meesten gantsch niet beschadigd te zyn, ofte veele dooden te hebben. Alleenlyk eenige weinigen konden toonen in den Slag geweest te zijn; en daar onder met uitsteeking boven allen de Vice-Admiraal *Tromp*. De Schepen, aldaar binnen gekomen, waren zeven à acht-en-vyftig in getal; die noch op de reede waren blyven leggen, zeven; en die voorheen masteloos binnen waren gevallen, twee. In 't Vlie verstond men zeventien à achtien ingeloopen te zijn, in de Maas zestien à zeventien, enz. zulks dat 'er eindelijk niet meer vermist wierden, als wy hier voor genoemd hebben.

Tromp weigert met de Vloot Zee te houden.

Staat van de zelve na het binnen loopen.

't Morren onder de gemeenten ging ondertusschen geweldig in swang, en kwam zelfs in den Briel tot daadelijkheid, ten gevaar van den Zeeuwschen Admiraal *Jan Evertsz.* Deze, met zijn Schip in de Maas ingeloopen, en over Hellevoetsluis ter genoemde plaatse gekomen, wierd door het graauw, ('t geen gemeenlijk na d'uitkomst der zaaken, en niet na waarheid, oordeelt) hem raazenderwyze beschuldigende van lafhertigheid, aangerand, in 't water gesmeeten, en liep groot gevaar van te verdrinken; 't geen ook gewisselijk geschied zou hebben, indien hy niet door een goed getal Soldaaten ontzet was geworden. Doch de bitterheid was hier mee niet voldaan. 's Nachts gingen verscheidene booten met mannen en wyven (alzo men wist, dat hy zich na den Haag stond

Jan Evertsz. door 't graauw in 't water gesmeeten.

te

te vervoegen) op de Maas leggen, om by Maaslandtsfluis op hem te passen; maar zy vonden zich bedroogen: want zynde, met ettelijke Soldaaten tot zyn bewaaring, 's nachts ten twee uuren na Hellevoetsluis getoogen, ontkwam hy hun wraakzuchtige handen, en verantwoordde zich wyders, eerst voor de Heeren Staaten in den Haag, en naderhand voor de Gemachtigden en Krygsraad in Texel, zodanig, dat men zich genoodzaakt vond zyn kloekmoedigheid en beleid, in den slag betoond, te pryzen. 1665.

Verantwoord zich.

Deze Krygsraad, tot welkers aanstelling de Vice-Admiraal *Tromp*, tegenwoordig als Opperhoofd commandeerende, zeer groote vlyt had aangewend, hebbende ten dien einde metter haast een keer na den Haag weezen doen, ten einde haar Hoog-Mogenden van alle omstandigheden t'onderrechten, bestond uit de volgende Bevelhebbers.

Tromp tot Opperhoofd van den Krygsraad over de wanplichtigen aangesteld.

De Vice-Admiraal Tromp.
De Vice-Admiraal Cornelis Evertsz.
De Vice-Admiraal Koenders.
De Schout by-Nacht de Liefde.
De Schout-by-Nacht Bankert.
De Schout-by-Nacht Bruinsveld.
De Capitein en Commandeur van der Hulst, geweezene Vice-Admiraal des Heeren van Wassenaar.
Capitein Niklaas Marreveld, geweezene Schout-by-Nacht van den Lieut. Admiraal Kortenaar.
Capitein Pieter Salomonsz. geweezene Schout-by-Nacht van den Vice-Admiraal Tromp.
Capitein Bronser, geweezene Schout-by-Nacht van den Vice-Admiraal Cornelis Evertsz.
Capitein de Haan.
Capitein Simon Blok.
Capitein Jakob Andriesz. Swart.

Deze gedelegeerde Rechters onderzoek gedaan hebbende op de Capiteinen, en andere Bevelhebbers, die de eersten in 't vluchten waren geweest, en de meeste rampen, en 't binnen loopen van de Vloot veroorzaakt hadden, wierden den 13 July in de Schans op Texel over hun blooheid, ten aanzien van al de wereld, geharquebuseerd de Capiteinen *Jan Pietersz. Onkladr*, *Anthony Evertsz. de Marre*, en *Jakob Bruining*; drie anderen, te weeten, *Willem Codde van der Burg*, *Jan van der Marsche*, en *Apollony Pool*, door den Scherprechter van Haarlem 't geweer voor de voeten gebroken; *Samuel Huisman* en *Jakob van der Kamme* gedeporteerd, en den eerste inhabil verklaard om ooit het Land te

Straffen over eenige Capiteinen geoeffend.

1665. konnen dienen; en *Ate Intes Estra*, Opperstuurman van wylen den Lieut. Admiraal Kortenaar, die schandelijk met d'Admiraalsvlag de vlucht had genomen, met een strop om den hals onder een mik voor eeuwig het land ontzegt.

De Haan wegens het veroveren van de Chatity begiftigd.

Daarentegen kreeg de Capitein *de Haan*, wegens 't veroveren van het Engelsch Schip de Charity, een vereering van 10000 gl. En haar Hoog-Mogenden ook de diensten des Heeren van *Opdam*, ongelukkiglijk in den Slag gesneuveld, niet onbeloond willende laaten, en de zelven aan de vergetelheid onttrekken, deeden namaals een zeer prachtige marmere Grafstede voor hem oprechten in de Groote Kerk tot 's Graavenhaagen, boven in het Pavilioen vercierd met het volgende Grafschrift.

Grafstede voor den Admiraal Opdam opgerecht.

Zyn Grafschrift.

Honori & gloria

Herois illustriss. & ex vetustissima nobilitatis Batavicæ stirpe, per continuam & legitimam successionem prognati,

D. JACOBI DYNASTÆ DE WASSENAER,
DOMINI IN OPDAM,

FOEDERATI BELGII ARCHITHALASSI, &c.

REBUS PRÆCLARE TERRA MARIQUE GESTIS, NON TANTUM IN ATLANTICO OCEANO, UNDE SPARSA FUGATAQUE LUSITANORUM CLASSE, MAGNAQUE ONUSTUS PRÆDA DOMUM REDIIT; SED ET IN FRETO BALTICO, UBI PULSIS ADVERSARIIS, ET INSIGNI PARTA VICTORIA,

LABORANTI DANIÆ SUCURRIT, ET SIMUL MAJESTATEM REIPUB. ASSERUIT ET STABILIVIT:

AC TANDEM CONTRA UNIVERSAM REGIAM ANGLORUM CLASSEM CUM PAUCIS FORTISSIME DIMICANS, AC UNDIQUE CINCTUS, NE SIC QUIDEM CESSIT HOSTIBUS, SED MAGNA PRIUS EDITA STRAGE, INCENSAQUE DEMUM PRÆTORIA SUA NAVI, HERCULEO EXEMPLO FLAMMIS VIAM SIBI AD SUPEROS PARATAM INVENIT. ANNO ÆTATIS LV.

ILLUSTRISS. ET POTENTISS. FOEDERATI BELGII PROCERES VIRO FORTISSIMO OPTIMEQUE DE REP. MERITO MONUMENTUM HOC POSUERE. ANNO REPARATÆ SALUTIS M. DC. LXVII.

ANNO ÆRÆ CHRISTIANÆ, M. DC. LVII. CLASSIS FOEDERATI BELGII DUCTU DYNASTÆ DE WASSENAER PROPE OSTIA TAGI NAVES LUSITANICAS E BRASILIA REDUCES INVADIT.

ANNO ÆRÆ CHRISTIANÆ, M. DC. LVIII. FOEDERATI BELGII CLASSIS DUCTU ET AUSPICIIS DYNASTÆ DE WASSENAER FRETUM BALTICUM INGREDITUR. AFFLICTISQUE DANIÆ REBUS SALUTAREM FERT OPEM, PULSA FUGATAQUE POST ACERRIMUM CONFLICTUM ADVERSARIORUM CLASSE.

Dat

1665.

Dat is.

Ter eere en glorie

Van den allerdoorluchtigsten Held, door een gestadige en wettige afdaaling uit het alleroudste Geslacht van den Hollandschen Adel gesprooten, den HEER

JAKOB, BARON VAN WASSENAAR, HEER VAN OPDAM,

Admiraal der Vereenigde Nederlanden, enz.

Die na treffelijke dingen te land en ter zee gedaan te hebben, niet alleenlijk in den Atlantischen Oceaan, van waar hy, de Portugeesche Vloot verstrooid en op de vlucht gedreeven zijnde, belaaden met groote buit na huis is gekeerd; maar ook in de Zond, alwaar de Vyanden verslagen, en een roemwaardige overwinning behaald hebbende, hy het waggelende Deenmarken te hulp is gekomen, en te gelijk de Majesteit des Koningrijks verdadigd en vastgesteld heeft; en eindelijk met weinige Scheepen tegens de gantsche Koninglijke Engelsche Vloot met d'uiterste dapperheid strydende, en van alle kanten omringd zijnde, echter noch alzo niet voor de Vyanden heeft geswicht, maar alvoorens een wakkere slachting veroorzaakt hebbende, en zijn Schip ten laatsten in de brand gemaakt, als een anderen Hercules zich den weg door de vlammen ten Hemel gebaand heeft, in het 55ste. jaar van zijn ouderdom. Ter gedachtenis van het welk de Hoog-Mogende Heeren Staaten der Vereenigde Provincien dit Gedenkteken voor den allerdappersten Held, en die zulks zeer wel van de Republyk heeft verdiend, hebben doen oprechten, in het jaar des Zaligmaakers 1667.

In het jaar 1657. heeft de Nederlandsche Vloot, onder het gebied des Barons van Wassenaar, de Portugeesche Schepen, uit Brazil weder te rug komende, by den mond van de Tagus geslagen.

In het jaar 1658. is de Nederlandsche Vloot, onder het gebied en beleid des Barons van Waßenaar, in de Zond getreeden, en heeft het Koningrijk Deenmarken, waar af de zaaken in een zeer soberen staat waren, in zijn ouden luister hersteld, hebbende na een zeer bloedig gevecht der Vyanden Vloot geslagen en op de vlucht gedreeven.

1665. De zelve eer genoot ook de dappere Zeevoogd Egbert Bartholomeusz. Kortenaar, wiens Grafstede te zien is te Rotterdam, met het onderstaande Byschrift.

Grafstede van den Lieut. Admiraal Kortenaar.

Ter eere van den onvergelykelyken Held

EGBERT BARTHOLOMEUSZ. KORTENAAR,

ADMIRAAL.

Hebben d'Ed. Mogende Heeren der Admiraliteit aan de Maas dit Gedenkteken van zijn dapperheid en roemruchtige dood doen stellen.

DE HELD DER MAAS VERMINKT AAN OOG EN RECHTER HAND,
EN ECHTER 'T OOG VAN 'T ROER, DE VUIST VAN 'T VADERLAND:
DE GROOTE KORTENAAR, DE SCHRIK VAN 'S VYANDTS VLOOTEN,
D'ONTSLUITER VAN DE SOND, LEYT IN DIT GRAF BESLOOTEN.

Tromp tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie van de Maas gesteld.

Kort na dat de gemelde justitie aan de wanplichtige Bevelhebbers geoeffend was, te weeten den 23sten. der gezeide maand July, wierd de Vice-Admiraal Tromp door de Heeren Staaten van Holland, ten inzichte van zijn dapperheid in den laatsten Slag betoond, tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit in de Maas, in de plaats van den gesneuvelden Kortenaar, aangesteld: over welke verheffing het Bootsvolk in 't algemeen, 't geen hem een uitsteekende genegentheid toedroeg, niet minder als het eertydts zynen Vader had gedaan, een zeer groot genoegen betoonde.

De Vloot op nieuws toegerust.

De Heeren Staaten toonden ondertusschen een wonderlijke standvastigheid en ongekneusden moed in d'algemeene verslagenheid over den rampzaligen uitslag der zaaken. Men arbeidde onophoudelijk met ongemeenen yver en vlyt in alle de Zeeprovincien om 's Landts Vloot te herstellen; te meer, dewyl men wist, dat d'Engelschen zee hielden, en op de Ruiter, dien men dagelijks te gemoet zag, pasten. Ondertusschen viel 'er eenige beraadslaaging wegens den Gebieder, dien men over de zelve zou stellen. Veele wierpen 't oog op den Lieut. Admiraal Tromp: maar eenige misverstanden, tusschen de

Tromp voorgeslagen om het

Heeren

Heeren Staaten, of hunne Gemachtigden, en hem gereezen (wanneer hy, na den Slag, met het grootste gedeelte van de Vloot, niettegenstaande hun aanmaaning van zee te houden, binnen Texel liep) brachten sommigen in twyfel, of men hem 't gebied over de Vloot in handen zou geeven, of niet. Men had groot betrouwen op zijn onversaagde kloekmoedigheid, en wist, hoe zeer de Matroozen hem beminden: doch eenige Heeren, inzonderheid in Holland, waren swaarhoofdig uit redenen van Staat; meenende, dat hy den Prins van Oranje, die toen uit alle hooge bedieningen wierd gehouden, al te groote genegentheid toedroeg. Maar de verstandigsten zeiden rond uit, dat men niemand anders boven zijn hoofd kon stellen, zonder hem een zeer gevoelig ongelijk te doen. Eindelijk wierd dan met gemeene bewilliging deze hooge waardigheid aan hem opgedraagen; doch met eenen het besluit genomen van drie Gedeputeerden uit haar Hoog-Mogenden met hem in zee te zenden, met volle macht om het oppergebied in de Vloot te hebben. Dezen waren de Heeren *Rutger Huigens*, Gedeputeerde in de vergadering der Staaten Generaal wegens Gelderland; *Johan de Wit*, Raadpensionaris van Holland en Westvriesland; en *Johan Boreel*, Burgemeester van Middelburg.

1665.

Oppergebied over de Vloot te voeren.

Inzichten op zijn persoon.

Besluit om drie Gevolmachtigden met hem in zee te zenden.

De Lieut. Admiraal Tromp, volgens het gemelde besluit het gebied over de Zeemacht van den Staat gekreegen hebbende, toonde grooten yver in 't bezorgen van 't geen aan hem stond, op dat hy de Vloot weer spoedig in zee mocht brengen. Maar toen alle de Schepen byna gereed en klaar waren om uit te loopen, ontfing men in Texel, daar den Heer Tromp zich met haarer Hoog-Mogenden Gecommitteerden al op zijn Schip *de Liefde* had vervoegd, tyding, dat de Lieut. Admiraal de Ruiter in de Eems was aangekomen; 't geen groote verandering bybracht. De volgende brief, geschreeven door den gemelden Zeevoogd, had 'er aan haar Hoog-Mogenden kondschap af gegeeven.

Tromp wend grooten yver aan tot het in zee brengen van de Vloot.

De Ruiter met zijn squadre uit Guinea weder te rug.

Hoog-Mogende Heeren:

NA generaale groetenisse, zo dient dezen, als dat ik, nevens uwer Hoog-Mogenden Vloot, die met my deze lange Reize gedaan heeft,

1665. heeft, al t'zamen op den 6den dezer, naarmiddag, wel binnen de Wester-Eems gearriveerd ben, nevens 5 Engelsche Prijzen, daar van 3 meest vol Suiker zyn, met 2 leedige goede Schepen, waar van wy het een tot een Brander by onze onderhebbende Landts Vloot gereed hebben gehouden. Noch is by ons een Koopvaarder van Rotterdam, met ons in Compagnie, komende uit de Caribise Eilanden, &c. Den 19den. July waren wy by de Eilanden van Fero, om kondschap van de Engelschen te bekomen, maar en konden niemand spreeken. Den 21sten. dito passeerden beoosten Hitland. Den 22sten. dito, namiddag, is een Huisduiner Galjoot by ons gekomen, het welke raporteerde 't groot ongeluk wegens de rescontre van beide de Vlooten, &c. Den 23sten. dito waren voor Bergen, en hebben daar als boven verstaan; en zyn zo langs Noorwegen, met stilte en contrarie wind, den 5den. Augusty by 't H. Land gekomen, en den 6den. dito in de Wester-Eems, door dien wy voor vast verstonden, dat d'Engelsche Macht op de Hollandsche Kust was, en ons tegen haar niet suffisant genoeg en kenden. Boven dien en hadden wy geen 10 dagen Victualie, ja sommige geen 5 dagen, en waren gantsch waterloos, en onze Landts Schepen de meeste part zeer gedevaliseerd, als Capitein Sweers zyn Fokkemast en Boegspriet over Boort, en de Capiteinen Pomp en 't Hoen zeer lek, zo dat zy door nood Gallioen en Boegspriet hebben moeten afzagen. Den Capitein en Schout-by-Nacht Haakswant zyn Schip is niet veel beter. Enfin, God de Heer zy lof en dank, dat wy uit 'er Zee in salvo gekomen zyn, mede brengende den gewezenen Generaal van 't Kasteel Cormantyn, François Stillevin, als gevangen. Uwe Hoog-Mogenden gelieven last en ordre te stellen, waar na ik my met zyn Persoon zal te reguleeren hebben. Wy hebben 15 Schepen in West-Indien genomen, daar van de meeste part verbrand zyn. Wy hebben maar 7 Schepen in Terra Nova op den 16den. en 17den. Juny gevonden, waar van 'er 3 zijn verbrand; en 3 zyn haar, met 350 mannen, wederom vrygegeeven, om haar zelven daar mede na Engeland of Nieuw-Engeland te begeven: en zyn op den 19den. uit Sint Jans Baay van Terra Nova gezeild, medenemende een Engelsch Fregat met 18 stukken, aldaar door my veroverd. Myn Heeren, ik zal, tot nader Order, hier by 's Landts Vloot blyven; verhoopende in 't korte Ordre van haare Hoog-Mogenden t'ontfangen, waar na wy ons al te samen te reguleeren zullen hebben. Waar mede, Hoog-Mogende Heeren, &c.

Actum in 's Landts Schip de Spiegel, in de Wester-Eems, ter Reede voor Delfzyl, den 6 Augusti, 1665.

Getekent,
M. ADRIAANSZ. de RUITER.

't Verdere, geduurende deze gewichtige tocht voorgevallen, kan uit het volgende Journaal kortelijk gezien worden.

Naauw-

Naauwkeurig Journaal wegens de Tocht van den Lieut. Admiraal Michiel Adriaansz. de Ruiter na Guinea en West-Indien. 1665.

Myn Heer,

Volgens myn schuldigen plicht, en kan ik niet nalaten U E. bekend te maken de principaalste voorvallen, die ons bejegend zyn op deze volbrachte Guineesche Reis, de welke haar begin genomen heeft den 2sten. October 1664. als myn Heer de Ruiter een Brief ter hand gesteld wierd van haar Hoog-Mogenden, waar op terstond alle Capiteinen aan zyn boord ontbooden wierden, en belast, zich te verzien met lyftocht, en andere noodzaakelijkheid, voor haar Volk; het welk gedaan zynde, zo hebben wy den 5den. October al te zamen (namentlijk met ons 12 Oorlogschepen, 6 van Amsterdam, daar myn Heer de Ruiter het commando over hadde, en 6 anderen, onder 't commando van den Vice-Admiraal van Meppelen) ons anker gelicht, en zyn van Cadix in Spanjen t'zeil gegaan, passeerende het Esquadre van de Engelschen, leggende voor een Stedeken, genaamd Rotta, ten anker, daar 't commando over hadde den Vice-Admiraal Lauson. Gepasseerd zynde, zeilden wy by de wind om de West; en tegens den avond zetten wy onze cours met een Weste Wind Z. Z. W. Den 16den. dito pitsiaarde den Heer Admiraal de Ruiter; en na de pitsiaaring wierden op alle de Schepen 2 Storm-ladders ree gemaakt: en toen wierd ons bekend gemaakt, waar wy na toe gingen, namentlijk, na een Eiland genaamd *Goede-ree*, het welk de Engelschen eenige Maanden te voren van de Hollanders met verrassing genomen hadden; waar toe wy al te samen heel wel geresolveerd waren. En het beliefde God, dat wy daar voor kwamen den 22 dito, en vonden daar leggen 9 Engelsche Schepen, namentlijk 7 Koopvaardyschepen, een Konings Fregat, en een klein Jachtje, dat gebruikt wierd om van de eene Kust tot de andere de Goederen te halen en te brengen. Wy vonden van het Fort en Kasteel een Engelsche Compagnies Vlag waaijen. Die van de Schepen, bemerkende dat het haar gelden zoude, gaven zich terstond aan ons over op genade en ongenade; en het Engelsch Konings Fregat wierd geboden van stonden aan te vertrekken, 't welke het dede: en toen verklaarden de andere Schippers, dat zy gehuurd waren van de Engelsche West-Indische Compagnie; het geen zy beëedigden. Toen wierden alle de Goederen aangetast, en in onze Schepen gebracht, die zeer veel waren (zo van alderhande Stoffen, Musquetten, Staven-Yzers, Messen, Lakens, verscheidene Pakken met Kattoen) en de Schepen vry gegeven: maar de Goederen, om dat ze de Compagnie aangingen, wierden prys verklaard. Als die van 't Kasteel en Fort dit zagen, zo zonden zy een Sloep met een witte Vlag aan boord van myn Heer de Ruiter, en gaven zich ook van stonden aan over, met verschooning van lyf en goed; waar op datelijk alle de Sol-

daaten van ons Esquadre aan land gestierd wierden met vliegende Vaandels, en ruimden het Kasteel en Fort, en daar op plantende de Prince
1665. Vlag. Den Engelschen Gouverneur met zyn Volk wierd in een van de Schepen gebracht, en geboden, te vertrekken waar het hem geliefde. Wy verwonderden ons, als wy het Kasteel voorzien vonden met 9 Stukken en 4 Bassen, en het Fort met 21 Stukken, waar onder halve Kartouwen waren, en bemand met 140 man, zo wel voorzien met Ammunitie van Oorlog en Victualie na advenant, dat zy het zonder slag of stoot overgaven: doch het schynt, dat het herte datelijk geheel verflaauwt, zo dra als het ziet zyn rechtvaardige vyanden aankomen.

Na dat nu de Engelschen vertrokken, en van ieder Schip 10 Soldaaten en 2 Bootsgezellen aan land gezonden waren (het geen in 't geheel, zo met Officiers als andere, maakte 136 man) hebben wy onze Ankers gelicht, en zyn weder in Zee gesteeken, en kwamen den 4 December aan het Land van Serra Liona: zagen daar in de Lucht een vreesselijke Star met een staart, de Star in 't O. Z. Oosten, de staart strekkende na den N. N. Westen; alwaar wy verstonden, dat de Engelschen een Logie hadden, daar 2 Metale en 3 Ysere stukken op lagen, die wy daar afhaalden, en de Logie om ver wierpen, en bekwamen daar ettelijke hondert Oliphants Tanden en Ysere Staven, en meer andere Goederen, als ook mede een Duitschman met twee Kinderen, die zy gevangen hadden. Wy voorzagen ons toen van Water en Limoenen; lichten (op het sein van den Heer Vice-Admiraal de Ruiter) onze Ankers; en gingen t'zeil met een Ooste Wind, zeilende Zuid-West aan: kwamen den 5 January 1665 voor *Tacorari* en het Kasteel *Witsen*, het welk de Engelschen mede den Hollanders ontnomen hadden, en eischten het op door een Brief; maar zy wilden den Brief niet accepteeren: waar op eenige van onze Schepen datelijk geheel dicht daar onder ten anker gingen, en schooten 'er dapper op; doch die van 't Kasteel schooten geweldig weder. Wy landden dan alle onze Soldaaten van de Vloot, welke in het eerst groote tegenstand vonden van de Negers, die 'er verscheide dood schooten en kwetsten: doch zo dra zy te land waren, tegen de Negers op de vlucht; en wy staken datelijk de brand in de Negery. De Engelschen dat ziende, staken een witte Vlag op, en verzochten quartier; waar op zy ons Volk het Kasteel inruimden: en wy vonden 't bemand met 24 man, en gemonteerd met 7 stukken Kanon. Wy zagen kort daar na een Engelsch Schip in Zee, daar wy na toe gezonden wierden, en veroverden het binnen een uur. 't Was bemand met 50 man, en gemonteerd met 33 stukken, zo kopere als yzere, en genaamd *Victoria*. Daags daar aan lieten wy het Kasteel *Witsen* springen, en gingen onder zeil; passeerden het Kasteel *Samma*, onze West-Indische Compagnie toebehoorende, waar van de Vice-Admiraals met verscheide schooten verwellekomt wierden; en kwamen den 7 January 1665. op de middag ten anker met onze Esquadres, op 6 vadem waters, voor het Kasteel *del*

Mina

Mina, waar op commandeerd den Heer Valkenburg, en wierden verwellekomd met verscheide Eerschooten. Wy losten daar alle onze Goederen, welken wy aan het Eiland *Goede-ree* bekomen hadden, die 'er zeer wellekom waren; want zy in lang geen Goederen gekreegen hadden, noch licht krygen zouden: vernamen ook den 9den. January een Schip in zee, daar wy na toe gingen, en brachten het dien zelven dag noch by onze Vloot. 't Was een Engelschman, bemant met 40 man en 20 stukken, genaamd *St. Martha*, daar wy de Goederen uit losten, en toen een Brander af maakten, om by eenig geval gebruikt te werden. Wy brachten hier zo eenige dagen door met het lossen van onze Goederen, en met Water te halen. Den 10den. January kwamen Brieven van haare Hoog-Mogenden, met last om alle Engelsche Schepen, op de kusten van *Guinea* en *West-Indien*, aan te tasten en te veroveren. Den 6den. February, lichtten wy onze Ankers, en gingen onder zeil; zeilende na een Hoofd-plaats genaamd *Cormantyn*, die de Engelschen inhadden, leggende eenige mylen van het Kasteel *del Mina*: passeerden naar de middag een Engelsche Plaats genaamd *Cabo Corso*, als mede een Deensch Kasteel, tot voor een Plaats genaamd *Morea* (alias) *Nassau*, welke de Hollanders in bezit hebben. Als myn Heer de Ruiter daar een Brief aan land gestuurd hadde, vertrokken wy weder, en passeerden kort daar na het Fort *Anamabo*, en kwamen tegens den avond ten anker tusschen *Adia* en *Cormantyn*, zynde Engelsche Plaatsen: vonden daar leggen een Engelsch Schip, dat het terstond tegens strand aan zette; en het Volk begaf zich naar het Kasteel. 's Anderendaags 's morgens, tegen den dag, kwamen 'er wel 500 Negers, zo van het Kasteel *Del Mina* als van *Morea*, met haar Canoos, voorzien met Houwers en Schiet-Geweer en Indische Vaandels, aan boord van myn Heer de Ruiter; en toen wierden alle de Sloepen en Booten vol Soldaaten en Matroozen gedaan, ook Stormladders en ande noodzaakelijkheden. Den Commandeur over de Matroozen was Capitein van der Zaan, en over de Soldaaten den Heer Graaf van Hoorn. Zyn toen gezamentlijk na land gevaaren, om het Kasteel *Cormantyn* te bemachtigen. Als wy nu onder het land kwamen, lieten de Engelschen het Fort *Anamabo* springen; waardoor wy vol couragie wierden: maar vonden ons haast bedroogen: Want als wy dicht onder *Adia* kwamen, wierd ons het landen belet, eensdeels door de Engelsche Negers, die met duizenden op strand stonden, en in loopgraaven lagen, als mede in haar Hutjes, welke wakker op ons flanqueerden, zo met kleine Stukjes als Musketten; en die van 't Kasteel schooten ook geweldig na ons, zo dat 'er verscheide Canoos in de grond geschooten wierden: en wy kreegen verscheide schooten over ons heen, zo dat wy onverrichter zaake, en met weinig schade als eenige gekwetsten, weder na boord keerden. 't Wierd dan voor dien dag uitgesteld; doch de Negers hielden wy dien nacht by ons: want wy zeiden, dat wy 't hervatten zouden; gelijk ook daags daar aan geschiedde, doch

1665.

met meerder voordeel. Want 's nachts kwamen 'er eenige Negers van
1665. de principaalsten aan boord van myn Heer de Ruiter, met belofte, dat zy ons zouden laten landen; waar voor zy genooten een Vat Brandewyn, als mede eenige Negers Keeltjes, en vertrokken toen voort: waar op myn Heer de Ruiter pitsiaarde ;en toen wierd 'er belast, dat men met het gementioneerde Volk terstond zoude na land varen; het geen van stonden aan gedaan wierd. De blanke koppen bestonden, zo hooge als leege, in 750 man; en de swarte in omtrent de 500 Negers. Onder wege zynde, lieten de omgekochte Negers een Prince Vlag waaijen van het gesprongen Kasteel *Anamabo*: waar op wy zonder eenige tegenstand van de Negers, (doch met groote moeite en perijkel door 't branden van de Zee) landden. Tegen den middag begonden wy te marcheeren na het Kasteel *Cormantyn*; en toen zeilden eenige van onze lichte Schepen dicht onder het Kasteel, en schooten daar dapper op, dat 'er de stukken af vloogen. Onderwyl marcheerden wy wakker aan, en kregen de Negers op de vlucht, die by haar Commandeur vluchtten, genaamd *Jan Gabes*, de welke boven op een Berg 3 Stukken hadde geplant, daar hy geweldig mede onder ons schoot, en verscheide kwetsten: doch ons Volk drong zo hart op haar aan, dat zy gedwongen waren te retireeren; en marcheerden zo met kracht tot onder het Kasteel, zonder haar schieten te achten. De Negers van ons deden mede haar best: staken de Negery in de brand, en sloegen al de Negers, die zy kregen, de kop af; lieten het ligchaam leggen, en namen de hoofden mede (want haar was voor ieder kop een vereering beloofd) doch wierden ook eenige van d'onzen gekwetst en dood geschooten. Als die van 't Kasteel vernamen, dat wy zo na waren, streeken zy (na weinig wederstand) de Vlag, en verzochten quartier; zo dat wy met weinig verlies van Volk het Kasteel *Cormantyn* vermeesterden, 't welk bemand was met 52 man, en gemonteerd met 31 stukken Kanon. Den Overste van de Negers (hier vooren genoemd) verscheide maalen den Gouverneur lastig gevallen zijnde, om het Kasteel te laaten springen, waar toe hy niet wilde resolveeren, wierd zo kwaad, dat hy twee van zijn Kinderen, als mede twee Neven, den strot afstak; en gaf toen zich zelven eenige sneden in den hals en steeken in 't lijf, sprong van de Muur, en kroop achter een Klip, alwaar hy daar na dood gevonden is. Den Engelschen gaven wy quartier; en onze Officiers stelden goede wacht; en alle sterken drank wierd loopen gelaaten, om het Volk in toom te houden: maar als de Boots den dag daar aan kwamen, om het Volk daar van daan te haalen, zo waren 'er duizenden van Negers van alle de omleggende Plaatsen by een gekomen, en begaven zich onder het Kasteel; en wie daar buiten kwam, wierd van haar aangegreepen, en al ontnomen wat hy hadde; en wie zich daar tegen stelde, hieuwen zy de kop af: zo dat 'er toen meer door haar om hals gebracht wierden, als 'er in 't stormen gesneuveld waren. Doch wy begonden 'er onder te

schieten

schieten van het Kasteel; zulks dat 'er eenige Negers dood bleven, verscheide gekwetst wierden, en de rest op de vlucht teeg: en toen kwamen kort daar na de Oversten van de Negers met een wit Vaantje aan 't Kasteel, verzoekende vrede en een vrye handelinge; het welk haar toegestaan wierd, en daar op vertrokken zy. Toen kwam al het Volk aan boord; en voor Commandeur kwam daar binnen een Opper-koopman van *Morea* met eenig Volk, genaamt Samuel Smit van 's Gravenweert, een Geldersman van geboorte. Thans wierden alle de Stukken rondom los gebrand, en salvo geschooten; zo mede van de Schepen: en wy zeilden daar den 12 February weder van daan, en kwamen den 13 dito weder voor het Kasteel *del Mina*, alwaar wy zeer verwellekomt wierden. En na dat wy daar alles beschikt, en de Goudkisten in hadden, en van water voorzien waren, lichtten wy gezaamentlijk onze ankers, zijnde toen den 27 dag van February Anno 1665. en zetten toen onze cours by de wind om de Zuid, en passeerden den 8sten. Maart de Linea Æquinoctialis, als mede den 3den. April 's morgens met een frisse koelte, staken daar weder door de Linea Æquinoctialis; en den 6den. dito stierf den Capitein Reformé Cornelis Byland, en wierd den zevenden buiten boord gezet, op de hoogte van een graad en 4 minuten. 1665.

Den 30sten. April kwamen wy tegen den middag voor het Eiland *Barbados*, daar in de 40 Engelsche Schepen waren, die wy al te samen tegen strand aanjoegen, en verscheide uuren tegen sloegen. Ook mede hielden wy schutgevecht tegens de Kasteelen, daar wy zo geweldig op schooten, dat 'er de muuren afstoven, en 'er de Engelschen by troupen uitliepen. Doch die van de Schepen schooten ook geweldig in 't eerst; waar van wy verscheide dooden en gekwetsten kregen: maar als wy haar meenden aan boord te klampen, stieten wy aan de grond, zo dat wy gedwongen waren te rug te keeren, en zetten het toen ten anker: deeden wyders ons best met haar te beschieten, zulks dat zy zeer schadeloos raakten: en wy twyfelen niet, of het zal haar wel heugen. Wy staken daar toen van daan na *Martenico*, daar wy onze dooden begroeven. Dat gedaan zijnde, gingen weder 't zeil, en kregen toen verscheide Prysen onder de Eilanden *Monseratte*, *Nives*, en *Gardeloupe*, die wy tusschen de Kasteelen van daan haalden; waar van wy 'er eenige verbranden, en eenige aan het Eiland *Statius* en *Christoffel* verkochten: de rest namen wy mede die wat bezeild waren, en kwamen daar mede den 15den. Juny voor het land van *Terra Nova*, alwaar wy noch 8 Prysen bekwamen, daar wy de Goederen uitlosten, en in de Schepen de brand staaken: kregen daar ook veel soute Bakeljauw, en schoon Engelsch Brood, dat ons heel wel te pas kwam. Wy lichtten onze Ankers, en gingen daar van daan.

Den 9den. July, passeerden dicht langs de Eilanden van *Fero*, en kwamen den 23sten, dito dicht onder het Land van *Bergen in Noorwegen*, alwaar wy verstonden, door een Galjoot dat op de Oost-Indisvaarders

1665. kwam kruissen, het ellendig springen van den Heer Opdam, en het vluchten van verscheide Schelmen; waar op myn Heer de Ruiter pitsjaarde, en belaste, dat ieder zijn best zoude doen, om voort te raaken, want hy na huis wilde: waar op wy alle zeilen by maakten, die goet doen konden; maar hadden veel stilte en contrarie wind: kreegen altemets een Scheepje te spreeken, 't geen ons berichte, dat de Engelschen met 80 Zeilen voor de Wal waren. Maar God zy gedankt, die ons bewaard heeft voor haar; want wy daar wakker voor gezeten zouden hebben, hoewel wy alle ons best genoeg zouden hebben gedaan.

Wy zijn wyders den 6den. Augusti 1665. gekomen, door contrarie wind, op de *Wester-Eems*, voor *Delfzyl*, alwaar wy nu al te samen bescheid zijn verwachtende, hoe het verder met ons zal gaan.

Ik blyf onderwyle myn Heers verplichte Dienaar

J. V. E.

Lyste der Schepen, veroverd door de Vloot van den Heer Lieutenant Admiraal de Ruiter, op de Kust van Guinea en elders.

Drie Schepen met Suiker, en twee leedig.
Vyf in de West-Indien; doch meestendeel verbrand.
Zeven in Terraneuf, daar van drie verbrand, en drie wedergegeeven, en 350 Man vry gesteld.
Een Fregat uit S. Jans Baay veroverd, met 18 stukken.
De Heer François Stillevin, Generaal van Cormantyn, gevangen.
Twee Kasteelen in Guinea laten springen.
Benevens noch veele Goederen en Koopmanschappen op Cabo Verde en andere Plaatsen veroverd, en onder anderen 16000 pond Olifantstanden, 682 mark Gouds, bedraagende omtrent 229152 guldens, enz. behalven 't geen de rappe Matroozen geplonderd hadden.

De tyding van de Ruiters aankomst wierd des nachts tusschen den 7den. en 8sten. Augusti in Texel gebracht: waar op de Raadpensionaris de Wit noch dien zelven nacht in der haast een brief aan hem afzond; verzoekende, *dat hy door den brenger van den zelven ten spoedigsten zou berichten, met hoe veel 's Landts, en andere Schepen, hy omtrent Delfzyl was aangekomen*, enz. *mitsgaders dat zich aldaar in Texel weder een aanzienlijke Vloot van haar Hoog-Mogenden, ten getale van omtrent de negentig goede Oorlogschepen, in staat bevond om binnen weinige dagen zee te konnen kiezen.* Dit schryven kwam den Heer de Ruiter den 9den. tegen den avond ter hand; daar hy terstond met een brief aan de Heeren

Johan de Wit schryft aan de Ruiter.

Ge-

Gemachtigden, die in Texel lagen, op antwoordde: *Dat 'er in zijn Vloot noch negen Schepen van oorlog waren, bekwaam om dienst te doen; doch altemaal zeer vuil, en benoodigd om nieuwe zeilen: Dat het volk wel gezond, maar door de langduurigheid van de reis krachteloos was; zulks dat het welnoodig ware, dat men ze eens aan land liet gaan om zich te ververschen: maar dat hy, en alle d'Opperhoofden en Capiteinen, frisch en wel waren, en, daar men God voor had te danken, noch bekwaam om 't Vaderland dienst te helpen doen*, etc.

1665. Die daar op antwoord.

Ondertusschen was men in Holland sedert een wyl bezig geweest met te raadpleegen over 't verkiezen van een Lieut. Adm. van Holland en West-Vriesland, in de plaats des Heeren van Wassenaar. Veele Leden der Staaten van Holland toonden zich in 't midden van July al genegen om den Heer de Ruiter, toenmaals noch in zee swervende, tot die waardigheid te verheffen: doch op de tyding, dat hy met zijn Vloot te Delfzyl was aangekomen, wierd deze zaak met ernst by der hand gevat, en de gemelde Zeeheld op den 11den. van de maand Augustus tot Lieut. Admiraal van Holland en Westvriesland verkoozen; mitsgaders noch ten zelven dage in de vergadering van haar Hoog-Mogenden besloten, dat de Lieut. Admiraal de Ruiter geduurende d'aanstaande tocht als eerste Persoon en Opperhoofd over 's Lands Vloot zou gebieden, doch onder het oppergezag van de Heeren Rutger Huigens, Johan de Wit, en Johan Boreel, haarer Hoog-Mogenden Gemachtigden op de gemelde Vloot: gelijk uit de volgende Resolutie gezien kan worden.

De Ruiter tot Lieut. Admiraal van Holland en Westvriesland verkoozen.

Aangesteld tot Opperhoofd over 's Landts Vloot.

Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

IN deliberatie geleid zijnde, is goed gevonden en verstaan, dat onder de Sur-intendentie, directie, beleid en conduite van de Heeren *Huigens*, den Raadpensionaris *de Wit*, en *Johan Boreel*, haarer Hoog-Mogende Gedeputeerden en Gevolmachtigden op 's Landts Vloote, als eerste Persoon en Opperhoofd over de Vloot, gedurende d'aanstaande Expeditie, commandeeren zal den Persoon van *Michiel Adriaansz. de Ruiter*, Lieutenant Admiraal van Holland en Westvriesland, dewelke

gehou-

1665. gehouden word tot dien einde den Eed, vervat in haarer Hoog-Mogenden Resolutie van den 2den. dezer, af te leggen; en voorts als Hoofd-Officieren, *Cornelis Evertsz.* Lieutenant Admiraal van Zeeland; den Lieutenant Admiraal *Cornelis Tromp*; Lieutenant Admiraal *Meppel*; *Tjerk Hiddes*, Lieutenant Admiraal van Vriesland; de Vice-Admiraalen *van Nes*, *vander Hulst*, *Bankert* en *Koenders*; en de Schouten-by-Nacht, *de Liefde*, *Cornelis Evertsz. de Jonge*, en *Bruinsveld*. Doch of 't gebeurde, dat den gemelden Lieutenant Admiraal *de Ruiter* iets menschelijks mochte overkomen, of wel dat hy by ziekte of andere ongelegentheid het commando over de voorsz. Vloote niet en zoude konnen exerceeren; zal by des zelfs afsterven, 't geen God verhoede, of in cas van voorzeide ongelegentheid of absentie, de voornoemde Vloote als eerste Persoon of Opperhoofd, onder de Sur-intendentie, en directie als vooren, commandeeren den voornoemden Lieutenant Admiraal *Cornelis Tromp*. Des zal den meer gezeiden Lieutenant Admiraal *de Ruiter*, en de andere Hoofd-Officieren respectivelijk, zodanige ordre stellen by haar onderhebbende Scheeps-Officieren, dat, in cas van zodanige voorkomende gelegentheid van afsterven, staande het gevecht, en gemêleert weezende onder 's Vyands Vloote, geene de minste teekenen van zodanige droevige toevallen, of eenige de minste veranderinge in de zaake werde bespeurd; maar alles in staate gehouden, omme by verwisseling van den cours der respective Vlooten, of diergelijke bekwame occasien, daar van notificatie te worden gedaan aan de succedeerende Hoofd-Officieren, ten einde als vooren gemeld. En zal deze haarer Hoog-Mogenden Resolutie gezonden worden aan den gemelden Lieutenant Admiraal *de Ruiter*, met ordre om zich aanstonds naar 's Landts Vloote in Texel, en by de Heeren haarer Hoog-Mogenden gezamentlijke Gedeputeerden en Gevolmachtigden aldaar te vervoegen; ook met zich nemen den Lieutenant Admiraal *Meppel*, en den Vice-Admiraal *van Nes*, mitsgaders zodanige andere Officieren, en bekwame Persoonen, als hy zal oordeelen op d'aanstaande Expeditie dienst te konnen doen; mits dat zulks geschiede met zo weinig ondienst van zijn onderhebbende Vloote, jegenwoordig in de Wester-Eems leggende, als eenigsins doenlijk zal zijn: met dien verstande, dat den Lieutenant Admiraal *de Ruiter*, mitsgaders de voorschreven Lieutenant Admiraal *Meppel*, Vice-Admiraal *van Nes*, en andere Officieren en Persoonen, zodanige ordres zullen hebben te volgen, als hen respectivelijk by de Heeren Gedeputeerden en Gevolmachtigden gegeven zullen worden: zullende tot dien einde haarer Hoog-Mogenden Resolutie aan de zelve Heeren Gedeputeerden gezonden werden, tot haar Ed. narichtinge, als ook om aan ieder der boven geroerde Hoofd-Officieren een Extract te behandigen. En werden de zelve Heeren Gedeputeerden en Gevolmachtigden mits dezen geauthoriseert om de zelve Resolutie in alle haar deelen ter executie te stellen, voor zo veel als daar door het uitloopen van 's Landts

Commando van de Vloot by afsyvigheid, of ziekte, van de Ruiter aan Tromp gesteld.

Vloote,

Vloote, en d'aanstaande Expeditie, niet verachtert zal werden; en zullen de depesches, hier uit resulteerende, afgaan zonder eenige ressumtie. 1665.

Eenige Heeren begaven zich terstond met deze Commissie na Delfzyl; van waar dan de nieuwen Admiraal zich op Groeningen, wyders op Dokkum, Leeuwaarden, Franeker, en Harlingen, en eindelijk van daar op den 15den. der Maand na Texel vervoegde.

De Ruiter als Admiraal na de Vloot.

Ondertusschen hadden de Heeren Gemachtigden in Texel de Resolutie, by haar Hoog-Mogenden ten aanzien van den dienst des Heeren de Ruiter op den 11den. genomen, 's anderendaags aan d'Opperhoofden van 's Landts Vloot bekend gemaakt; welke altemaal goedwillig beloofden, zich daar na te zullen richten: uitgezondert alleen de Lieut. Admiraal Tromp. Deze zei rond uit: *Dat hy onder den Lieut. Admiraal de Ruiter niet begeerde te staan, en niet van meening was in zee te gaan; dewyl, na hy de Vloot in goede order en staat had gebracht, hem een ander boven 't hoofd was gesteld.* Ook heeft hy den volgenden dag, als men over het uitloopen van de Vloot in zijn tegenwoordigheid raadslaagde, de verklaring, daags te vooren gedaan, met behoorlijke en eerbiedige termen op nieuws hervat, en daar benevens verzocht: *Dat hy voor deze reis van zijn employ ontslagen mocht worden; dewyl hy doch den tocht met geen lust of genegentheid zou konnen doen*: daar by voegende, *dat hy zich in andere gelegentheden den dienst van 't Land niet en zou onttrekken.* De Heeren Gemachtigden voerden hem, na dat ze zich met d'aanweezende Gedeputeerden van de Collegien ter Admiraliteit hadden beraaden, eenige redenen te gemoet, waar by zy beweerden, dat hy den aanstaanden tocht onbeswaard, en zonder krenking van zyn eer, kon bywoonen; vermaanende hem wyders tot zijn plicht. Maar dewyl hy evenwel op 't verzoek van ontslag bleef aanhouden, wierd hem eindelijk geantwoord: *Dat zy zich niet bevoegd en vonden om hem zodanigen ontslag, tegens den inhoud der Resolutie by haar Hoog-Mogenden op den 11den. der maand genomen, te konnen inwilligen: maar zo hy immers by zijn voorneemen wou blyven, dat hy dan zijn ontslaaging van haar Hoog-*

Tromp weigert onder hem te staan.

Gesprek daar over tusschen hem en haarer Hoog-Mogenden Gedeputeerden.

1665. *Mogenden zelven met een brief zou moeten verzoeken: Dat zy in zulken geval daar over gaarne aan gemelde haar Hoog-Mogenden, hem ten gevalle, zouden schryven; maar dat hy genoodzaakt was dat bescheid, of immers dat haar Hoog-Mogenden aan hen Gemachtigden byzondere macht gaven om in dit stuk order te mogen stellen, af te wachten: Dat hy ook zelfs na 't verkreegen verlof van daar niet bevoorder te schreiden, dan na 't aankomen van den Lieut. Admiraal de Ruiter in de Vloot; dewyl het gebied, 't geen aan hem by provisie door haar Hoog-Mogenden was aanbevolen, zo lang bleef duuren*, enz. Hier mede scheidde den Heer Tromp van de Heeren Gemachtigden; zonder zich ten vollen te verklaaren, of hy daar over aan haar Hoog-Mogenden zou schryven, of niet.

Midlerwyl verstonden de Heeren Gemachtigden, dat men met het in zee brengen van de Vloot moest voortvaaren, hoedanig zich ook die zaak ter eene of ter andere zyde mocht schikken, zonder daarom het werk op te houden; dewyl d'ervarenheid geleerd had, dat men, met marren eenige goede gelegentheden verwaarloozende, de zelven dikwils in weeken of maanden niet weder kon aantreffen, voornaamentlijk als men zou wachten na Oostelijke winden om 's Landts Vloot door 't Nieuwe Diep in zee te helpen.

Staaten van Holland schryven aan de Gedeputeerden in Texel over de weigering van den Lieut. Admiraal Tromp van onder den Admiraal de Ruiter in zee te gaan.

De Heeren Staaten van Holland ondertusschen uit zeker schryven van de Heeren Cornelis Witsen, Oudburgemeester der Stad Amsterdam, en den Raadpensionaris de Wit, haarer Hoog-Mogenden Gemachtigden in Texel, verstaan hebbende, dat de Lieut. Admiraal Tromp swaarigheid maakte om onder den Heer de Ruiter te staan, of in zee te gaan, schreeven daar over hun meening aan de gemelde Heeren in den volgenden brief.

De Staaten van Holland en West-Vriesland.

Edele, erentfeste, hooggeleerde, wyze, voorzichtige Heeren.

WY vernoemen met misnoegen en verwondering, dat de Lieut. Admiraal Tromp uit onze dispositie, ten aanzien van de qualiteit en 't commandement gedefereerd aan den Lieut. Admiraal de Ruiter, occasie genomen heeft van tergiversatie in d'uitvoering van des Landts dienst, hem aanbevolen, ook zo verre dat hy weigeren zou te staan onder 't comman-

mandement van den voornoemden de Ruiter, en vervolgens omme voor des Landts dienst in d'aanstaande Expeditie zich te laaten employeeren; vertrouwende niettemin dat hy zyne gedachten over een zaake van zo grooten gewichte voor den dienst van den Lande in 't gemeen, en de reflectie die over het voorschreeven doen tegens zyn persoon in 't particulier gemaakt zoude moeten worden, nader hebbende laaten gaan, zich beter zal beraaden hebben; ende hoe het zoude mogen weegaan, dewyle door zo onberaaden voorneemen des Landts dienst in geenen deele mag verwaarloosd worden: zo begeeren wy, dat gy luiden de zaaken by alle manieren, doenelijke en bedenkelijke wegen, daar heenen zult dirigeeren, dat, zonder aanschouw op den persoon van den voornoemden Lieut. Admiraal Tromp, en 't zy hy zich beter bedacht hebbe, ofte by zyn onbevoegd en onvoorzichtig opzet zoude mogen persisteeren, daaromme het uitgaan van de Vloot in geenerley wyze opgehouden, of geretardeerd, nemaar zonder eenig verzuim van tyd of occasie geavanceerd en geëffectueerd zal worden. Ende onder des niettemin verwachtende V. L. advertentie over den finaalen uitslag van de resolutie, de welke by den meer gemelden Tromp noch op dato dezes zal weezen genomen, omme de mesuren van onze nadere deliberatien over het voorschreeven zyn doen daar na te mogen dirigeeren, en ons voorts gedraagende tot U. L. goeden yver en wyze directie over het spoedig uitbrengen van de voorzeide Vloot, beveelen wy U. L. in de bescherminge Godes. *Geschreeven in den Haage, den dertienden Augusti, zestien honderd vyf-en-sestig.* 1665.

Ter ordonnantie van de Staaten.

HERBERT VAN BEAUMONT.

Den inhoud van dit schryven wierd achtervolgd: doch den Heer Tromp, zich nader bedenkende, of laatende overreeden, bleef op de Vloot, en voegde zich na de meening en order der Heeren Staaten. Tromp blyft op de Vloot.

Inmiddels was voor eenige dagen een groote beroerte ontstaan op het Schip van den Lieut. Admiraal Tromp onder de gemeene Maats over het winden van 't anker, 't geen zy niet en wilden doen dan in den naam des Prinsen van Oranje; stellende zich in den hoogsten graad tegens hunne Overheden en Bevelhebbers: welke echter met gevoegelijke middelen alles weder tot stilstand brachten. Doch het tumult verhefte zich wel haast op nieuws wanneer de Kok begon te schaffen: want niet te vreede willende weezen met 't geen geschaft wierd, liepen ze met de bakken na de kajuit, en maakten daar Beroerte op zyn Schip, en straf daar over.

1665. groot geweld; zulks dat eindelijk d'Officiers, hebbende gelet op de voornaamste belhamels, dezelven by de kop deeden vatten, en in de boeijens smyten, om wyders na verdiensten gestraft te worden. De Krygsraad vergaderde dan, en, de schuldigen gehoord hebbende, verwees op den 11den. Augusti twee van de zelven, tot spiegel van alle andere Matroozen en Soldaaten, om het lot wegens de galg te trekken. Ten dien einde wierden twee briefjes in een tinne schotel, met een servet overdekt, gelegt, 't een met een galg en 't ander met een nul; die de galg trok, terstond aan de nok van de ree vast gemaakt, en opgeheisd; en den ander strengelijk gegeesseld en gebrandmerkt, en wyders voor schelm aan land gezet.

De Vloot raakt door de vlyt van de Wit in zee.

Drie dagen daar aan, te weeten den 14den. der maand, geraakte door d'onvermoeide wakkerheid en vlyt van den Raadpensionaris de Wit (die dagelijks met de Lootsen bezig was om alle de stroomen, diepten en ondiepten in Texel te peilen, en op eenige plaatsen vier voeten waters meer vond, als de gemelde Lootsen ooit, misschien door onachtsaamheid, hadden waargenomen; zulks dat men oordeelde, mogelijk te zyn op acht-en-twintig streeken van 't Kompas de Texeler gaten te konnen uitzeilen) 's Landts Vloot voor een groot gedeelte in zee, en wierd des anderendaags van de rest gevolgd; verdeeld in drie Esquadres, gemonteerd en bemand als d'onderstaande lyst medebrengt.

Lyste der Nederlandsche Vloot, zo als ze onder 't Commando van den Ed. Heer Cornelis Tromp *in Zee is gegaan.*

Eerste Esquadre onder den Heer

CORNELIS TROMP.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Mansch.*
Admiraal Tromp	de Liefde	74	340
Vice-Admiraal vander Hulst	Amsterdam	68	240
S. by Nacht J. de Liefde	Groot Hollandia	70	254
Jan Adelaar	't Raadhuis van Haarlem	48	200
Nicolaas Marrevelt	Stavoren	48	200
Hendrik Tol	Duivenvoort	48	205

Jan

1665.

Jan de Haan	Stad en Omlanden	56	265
Pieter Uittenhout	Landman	48	200
Jakob Willemsz. Broeder	Dom van Uitrecht	48	200
Quiryn van Berkhof	Berkhout	40	196
Adriaan van Veen	Asperen	36	140
Jakob Andr. Swart	't Huis te Kruiningen	48	255
Jan van Bakenburg	Over-Yssel	36	140
Joost Verschuur	't Zuiderhuis	50	214
Jan Adriaansz. Blankert	Middelburg	44	200
Laurens Davids	Batavia	44	200
Pieter Karsseboom	Zeelandia	40	180
Hendrik Goskes	de Vrede	48	205
Adriaan Berkhout	Princes Royaal	40	196
Cornelis de Boer	Gelderland	56	264
Klaas Anker	de wakende Boey	56	254
Jan van Amstel	de Vryheid	48	205
Jakob Wiltschut	Harderwyk	46	200
Dirk Schey	Oosterwyk	68	290
Joost Harmensz. Kant	St. Pieter	38	100
Jeuriaan Poel	Delfland, *Oost-Ind-Comp.*	70	540
Cornelis Muts	de Beurs *Oost-Ind-Comp.*	46	185
Nicolaas Naalhout	Batavia, *Oost-Ind-Comp.*	44	200
Karsten Krynsz. Rechter	't Huis te Swieten, *O. C.*	70	300
Simon Jansz.	de Hoop, *Oost-Ind-Comp.*	44	200
Evert van Gelder	de Ruiter, *Oost-Ind-Comp.*	46	200
Floris Florisz.	de Groote Harder	38	140
Thomas Tobiasz.	Luipaard	60	250
Groes	Eendracht.	46	180

4 *Branders en* 4 *Jagten.*

Twede Esquadre onder den Heer

CORNELIS EVERTSZ.

Admiraal Cornelis Evertsz.	't Hof van Zeeland	58	313
Vice-Adm. Adriaan Bankert	ter Veer	50	230
S. by. N. C. Evertsz. de jonge	Uitrecht	50	230
Jan Klant	Schiedam	30	140
Pieter Salomons	Kampen	48	205
Otto Treslong	Gouda	48	205
Philip Almonde.	Dordrecht	46	208
François Nydek	Rotterdam	46	202
Jakob Adriaansz. Pense	Middelburg	46	310
Willem van Berg	de Vrede	40	156
Simon Lonk	Sphæra Mundi, *O. Comp.*	40	109

Goes	de Viſſcher, *Ooſt-Ind-Comp.*	26	100
1665. Jakob Peters	Schakerlo	20	125
Simon Blok	Weſt-kappel	40	180
Adriaan Houttuin	't Wapen van Medenblik	46	230
Jan Mathyſz.	de Steden	36	160
Adriaan Kruiningen	ter Goes	34	150
Hubert Jakobſz. Huig	den Briel	30	150
Chriſtiaan Elders	Uitrecht	36	163
Willem Boudewyns	Drie Helden Davids	50	200
Adriaan de Haze	Dordrecht	44	200
Klaas Corneliſz. Dalen	Zee-Ridder	36	200
Pieter Bronſer	Zwol	30	140
Cornelis Slord	Joſua	50	250
Willem Kantert	de Vergulde Zon	30	131
Willem Marinis	Zee-Ridder	32	140
Laurens Bruin	de Fortuin	11	80
Eugel Janſz.	Vlasblom, *Ooſt-Ind-Com.*	46	220
Jakob Senten	Hollandſe Tuin, *O. Comp.*	56	280
Cornelis Thomaſz.	St. Paulus, *Ooſt-Ind-Comp.*	40	200
Jakob de Boom	Ylſt	36	140
Simon Lonke	Jonge Prins	30	160
Gerrit Corneliſz. Poſthoorn	Dieſhoek	36	170

4 Branders en 3 Jagten.

Derde Eſquadre onder den Heer

TJERK HIDDES.

Admiraal Tjerk Hiddes	Steden	70	300
Vice-Admiraal Koenders	Omlandia	50	245
Schout-by-Nacht Bruynſvelt	Albertina	50	250
Barent Hiddes	Zevenwolden	56	260
David Vlug	de Goude Leeuw	60	295
Albert Pieterſz. de Boer	Ooſtergo	66	260
Thomas Fabritius	Jaarſvelt	52	220
Adriaan Symonſz. Vader	de Steden	54	253
Cornelis Hogenhoek	Vereenigde Provincien	52	220
Jan Janſz. Vyſelaar	Weſtergo	54	250
Eland de Bois	Kaſteel van Medenblik	30	140
Hendrik Vroom	Tydtverdryf	62	260
Barent Hals	't Wapen van Leyden	26	120
Heyn Brouwer	de Kleyne Herder	30	130
Jacob Philipſz.	Zutphen	40	180
Zeger Graaf	Friſia	40	205
Jan Krok	Joſua	50	260

Hen-

1665.

Hendrik Akro	Vollenhoven	26	120
Hendrik Vollenhoven	Eenhoorn	32	150
Cornelis Vichstol	Gelderland	56	264
Gerrit Bois	Hollandse Tuin	56	237
Pieter Wynbergen	Groeningen	44	205
Gillis Casterron	Postilion	40	205
Joost Michielsz.	Hollandia	40	136
Ide Hilckesen	West-Vriesland	50	240
Jan Raap	Staveren	48	240
Dirk Wessels	Anna, *Oost-Ind. Comp.*	44	200
Jan Raven	St. Paul, *Oost-Ind. Comp.*	40	180
Gerrit Klaasz. Posthoorn	Agata, *Oost-Ind. Comp.*	30	125

4 *Branders, en* 4 *Jagten.*

Wy moeten hier ter loops zeggen, dat den Heer Abraham van der Hulst, voorheen Commandeur, door de Staaten van Holland, in de plaats van Tromp (door de dood van Kortenaar Lieut. Admiraal van de Maas geworden) tot Vice-Admiraal onder het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam verkoozen was; en Cornelis Evertsen door het Collegie van Zeeland in de plaats van zyn Broeder Jan Evertsz. om redenen van dezen tocht geëxcuseerd, tot Lieut. Admiraal aangesteld.

Van der Hulst tot Vice Admiraal, en C. Evertsz. in zijn Broeders plaats tot Lieut. Admiraal aangesteld.

De Vloot aldus in zee zynde geloopen, wierd op den 15den. by de drie Heeren Gemachtigden, met overleg en goedvinden van den Lieut. Admiraal Tromp en d'andere Opperhoofden der Vloot, een Order beraamd, waar na zich de gemelde Opperhoofden en Capiteinen in den aanstaanden tocht, zeeslag of gevecht met den vyand zouden hebben te richten. By de zelve dan wierd beraamd en belast, *wat Esquadre, als men voor de wind zeilde, zich aan stuurboord, en wat Esquadre zich aan bakboord van den Lieut. Admiraal Tromps Esquadre zoude onthouden; en by de wind zeilende, wat Esquadre voor uit, in 't midden, en achter aan zou zeilen: Op wat sein, en wyze, d'Esquadres, als men 't geraaden vond, zouden wenden: Op wat order d'Esquadres zouden zeilen, als 's Landts Vloot den Vyand te loefwaart hadde, om den loef te behouden: Dat ieder Capitein op zyn Hoofd, daar by onder bescheiden war, wel zou passen, zonder in 't minst van den Vyand af te wyken, ofte draagende te houden, als door hoogdringenden nood; of dat hy, by gebreke van dien, met de dood gestraft zou worden: Dat*

Order voor d'Opperhoofden en Capiteinen om zich na te richten.

ieder

1665. ieder Lieut. Admiraal zyn Esquadre met den eersten onder zyn Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht zou verdeelen, om alle verwarring t'ontgaan, en, als de Vyand hen schielijk kwam te bejegenen, altyd in postuur te zyn om den zelven 't hoofd te bieden: Dat ook elk zich gewaarschouwd zou houden van malkander ruimte te geeven, en d'een den ander uit het geschut te blyven: Dat ieder Lieut. Admiraal in zyn Esquadre order zou stellen, op wat manier de Branders zich zouden reguleeren; ook Fregatten ordonneeren om het Volk, indien 'er Schepen in de brand of in de grond geschooten wierden, te bergen: Op wat order, of 't gebeurde dat de Vyand aan ly en 's Landts Vloot te loefwaars was, gemelde 's Landts Vloot, zo veel doenlijk waar, de loef zou houden; en wat Esquadre, by aldien die over bakboord zeilde, aan ly voor, of aan ly achter d'andere Esquadres zou zeilen; en ook wat order d'Esquadres zouden houden, indien 's Landts Vloot over stuurboord zeilde, en de Vyand aan ly was: Op wat sein het eerste, of een ander Esquadre, in den Vyand zoude vallen; en op wat sein het geheele Gros zou inbreeken: waar op ieder zyn best zou doen om te abordeeren: Dat ieder op zyn rang, en by zyn Hoofd, zou blyven, schoon men niet by den Vyand en waar, op verbeurte van honderd guldens voor d'eerste reis, voor de twede reis twee honderd guldens, en voor de darde reis van afgezet te worden, 't en ware men wettelijke verschooning wist by te brengen: Dat de Hoofdbevelhebbers alle dagen drie van de bezeildste Fregatten, en eenige Galjoots, op kondschap zouden uitzenden, en, iets nieuws verneemende, zulks terstond aan de Heeren Gemachtigden, ook aan den Lieut. Admiraal, bekend maaken: doch by aldien de voornoemde Fregatten eenige Koopvaardyschepen kwamen te neemen, die men voor buit verklaarde, dat dan de buit over 't Esquadre, daar 't Fregat, of de Fregatten, onder bescheiden waren, verdeeld zou worden: en of 't gebeurde, dat ze een vyandlijk Oorlogschip, of schepen, veroverden, dat dan het Schip, of de schepen, 't geschut, en 't geld, by haar Hoog-Mogenden daar op gezet, by den Veroveraar, of Veroveraars, met hun Scheepsvolk alleen zou genooten worden. Wyders, indien iemand, eenige ongelukkige schooten krygende, of door andere noodzaakelijkheid gedrongen, wat van den Vyand moest afhouden, zonder nochtans iemand van nooden te hebben om hem te redden, dat die een vlag in 't besaanswant zou laaten waaijen, doch niet zonder hoogdringenden nood. Eindelijk, dat zich niemand zou ververderen te jaagen, voor en aleer

de Lieut. Admiraal Tromp zulks geraaden vond, en met een sein te kennen gaf; in welken gevalle die van het Esquadre, 't geen naast aan de vreemde Schepen was, zouden jaagen; te weeten, indien men een vreemd Schip zag met twee, indien men twee vreemde Schepen zag met drie, en zo men drie vreemde Schepen zag met vier Schepen, en zo naar advenant, doch met zulke Schepen die zich naast aan de vreemde Schepen zouden bevinden. 1665.

In deze Order wierd de naam van den Heer Tromp als Opperhoofd gebruikt; dewyl men hem zo lang in 't bewind wilde laaten, tot dat den Admiraal de Ruiter in de Vloot gekomen zou weezen: mitsgaders door den gemelden Heer Tromp een Order beraamd noopende de verzamelplaatsen, daar de Vloot, indien ze door storm, mist, duisterheid, of ander ongeluk, verstrooid mocht worden, by een zou komen. Deze Order was gericht na de gelegenheden van de plaatsen, daar men zou mogen van een raaken, en van de winden welke op die tyden zouden waaijen. Tromp beraamt een order op de verzamelplaatsen der Vloot.

Den Admiraal de Ruiter kwam midlerwyl op den 16 Augusti in Texel, daar men drie lichte Fregatten had laaten leggen, om hem na de Vloot te brengen; doch de wind hem tegen loopende, moest hy tot den volgenden morgen daar blyven. Thans zeilde hy met den Heer van Nes (die den eed als Vice-Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit van de Maas voor de Gemachtigden in Texel afgelegt had, ter zelve tyd als den Heer de Ruiter den zynen als Lieut. Admiraal van Holland en West-Vriesland, en Opperhoofd en Admiraal over 's Landts Vloot) en zyn ander gevolg met twee Fregatten tot in den mond van 't Spanjaardts Gat, daar het Fregat *Schiedam*, voorzien men vyf-en-twintig stukken en een-en-tachtig man, op hem wachtte; trad in het zelve over; koos zee; raakte noch 's avondts laat in 't gezicht van de Vloot; en kwam den volgenden morgen aan het boord van 't Schip *de Liefde*, gecommandeerd by den Lieut. Admiraal Tromp, alwaar hem de Heeren Gemachtigden (Huigens, de Wit, en Boreel) verwelkomden; gelijk ook deed de Lieut. Admiraal Tromp, die zich ten zynen opzichte met alle gematigheid droeg: weshalven men hoop schepte, dat zich alles tusschen hen beiden wel zou schikken. De Ruiter komt in Texel. En van daar in de Vloot.

1665.

d'Engelschen, om de Noord geloopen, tasten d'Oost-Indische Retourschepen aan in de haven van Bergen in Noorwegen.

Terwyl de zaaken in de Nederlanden aldus geschapen stonden, was ondertussen d'Engelsche Zeemacht (onder d'Admiraalen Montagu, Pen, en Allen) om de Noord geloopen, ten einde op de Hollandsche Oost-Indischvaarders te kruissen. Dezen, met Galjoots voor d'Engelschen gewaarschouwd, liepen, benevens omtrent sestig kostelijk-gelaadene Koopvaarders, in de haven van Bergen in Noorwegen, ten getale van tien Retourschepen, en noch twee van de zelven te Drontheim. d'Engelsche Vloot hier af zynde verwittigd, en over het missen van dien buit in d'uiterste moeijelijkheid, wierd 'er aanstondts krygsraad gehouden, en besslooten, 't ware met wil of onwil van den Deenschen Gouverneur tot Bergen, dezen roof uit de baay weg te neemen, of, zulks mislukkende, ten minsten te verbranden en vernielen. Hier op dan met dreigementen dit aan den Gouverneur Aleveld verzocht, doch bot zynde afgeslagen, met waarschouwing van zich niet te verstouten om zyn Deensche Majesteits Havenen te violeeren, of eenig geweld op de Schepen, daar in leggende, aan te rechten, kwamen echter d'Engelschen onder den Commandeur Tydeman (met veertien Konings Schepen, drie Branders, en vier Kitsen, van de Vloot afgesteeken) stoutmoedig binnen zetten; ontziende de Deenen, die tot noch toe hunne vyanden niet waren, even zo weinig als de Hollanders. Wat geweld zy daar deeden, en hoe manhaftig het zelve tegenstaan wierd, kan uit den volgenden brief, door d'Opperhoofden der Oost-Indische Retourvloot overgezonden, gezien worden.

Schryvens daar over.

EDele, etc. Tot der Engelschen kennisse gekomen zynde, dat wy met deze 10 Oost-Indische Schepen (daar die Natie schrikkelijk op vlamde) alhier gekomen waren, zo zyn zy met haare Oorlogschepen, bestaande in 14 capitale Schepen, sommigen met 60 en wat minder stukken gemonteerd, mitsgaders 3 Branders en 4 Kitsen, t'zamen 21 Zeilen, op eergisteren tegens den avond, tusschen des Konings van Deenmarkens Kasteelen, tot bevryding dezer Havenen dienende, gekomen; hebben de zelven stoutelijk besslooten; en ons gisteren morgen zo vyandlijk aangetast, dat wy gedwongen zyn geweest ons niet alleen in postuur van defensie te stellen, maar ook zodanigen wederstand te doen, dat ze na verloop van omtrent 3 en een half uuren vinnig strydens zyn gedwongen geworden haare ankers te kappen, en schandelijk

de

de vlucht te neemen. Men zeid voor de waarheid, dat 'er in 't afdryven 3 van haare Schepen zyn gezonken, in welker eene de Vlagvoerder en Commandant was. Het blijkt aan haar confuselijk vluchten, dat ze zeer gegroet zyn; alzo hier aan de wal ongevaar 30 stuks van haar dooden zyn komen aandryven, die door d'Inwoonders zyn geplonderd, en 6 van haare Schepen omtrent 3 myl van hier zyn ten anker gekomen om zich te repareeren, alzo onbekwaam waren om nevens d'anderen mede zee te kiezen. Wy hebben in deze Bataille over de Vloot 25 dooden en 70 gekwetsten gekreegen, en den Koopman *Pieter van Sandvlied*, zich dapper betoonende, verlooren. Onze Schepen, Masten, Stengen, en Touwerken zyn uittermaaten beschadigd, zo dat al vry eenige dagen van nooden zullen hebben om 't zelve weer te beteren en vernieuwen: God de Heere zy gelooft en gedankt voor dezen genadigen zegen en victorie. Zeker Lissabons-vaarder, gevoerd werdende by den Schipper *Rut Maximiliaan*, heeft zich nevens d'onzen wakker gekweten; gelijk ook den Heer Generaal *Alefelt*, en den Gouverneur *Casper van Sicignon*: die 't violeeren dezer Haven in aller minnelijkheid hebbende getracht te verhoeden, en d'Engelschen van haar vermetelheid te doen afwyken, hunne verleende protectie met kanon uit hunne Kasteelen zeer redelijk hebben onderhouden; zo dat alles, God zy gelooft, loffelijk is afgeloopen. Ons Volk, die haar ook vroomelijk hebben gedragen, als ook eenige Matrozen uit de Koopvaardy-schepen, die aan land op de Battery, als ook in onze Schepen waren getreeden, zyn drie maanden gagie te buit beloofd; 't welk uit alle de Schepen, die hier leggen, voldaan zal worden. U E. zullen dit ten besten believen te nemen, om dat wy haar met goede couragie en moed in dezen tegens den Vyand, die ons meende op te slokken, zouden brengen, en deze kostelijke schat voor U E. na onze plicht zouden bewaren; gelijk, God dank, tot noch toe is geschied. Wat wyders in dit gevecht is voorgevallen, zal U E. de Brenger dezes naaktelijk konnen bekend maken, alzo 't zelve van buiten heeft aangezien. Op de tydinge, die wy uit verscheide Persoonen bekwamen, welke Sondag voorleden by de geheele Macht, en by 't afsteeken van dit Esquadre waren geweest, omtrent 20 mylen West van Schuitenes, heeft men ons doen duchten, dat wy wel van de zelven hier nochmaals zouden konnen besprongen werden; 't welk ons op alle manieren van defensie doet practiseeren, en aan den Commandant zeer ernstig heeft doen aanhouden, dat de ontramponeerde Boom daar noch mocht werden vervaardigd, om geslooten te konnen werden, ten einde daar door bevryd van Branders te zyn; wyders zyne vervalle Werken en Bateryen in beter postuur te brengen, ook eenige nieuwe Werken op bequame plaatsen te stellen, waar toe wy eenige stukken Kanon voor dezen tyd aanboden daar op te brengen: waar op hy ons verzekerde van zyn goede intentie, en dat alles wilde in 't werk stellen, wat tot maintenuë van zyn Majesteits Reede mocht van noden zyn; en wy zyn nu al bezig om 20 stukken uit 1665.

1665. onze Schepen, die wy om 't defendeeren wegens de nauwheid dezer Haven wel mogen missen, en 10 uit de Koopvaarders te lichten, en aan land te brengen. Wy zullen ook trachten een Brander te maken, by aldien daar toe een van de Schippers te brengen zal zyn om zyn Schip te laten gebruiken. Alles dus wel vervaardigd zynde, hoopen met de hulpe Godts, dat wy bestand zullen zyn om d'Engelschen van deze kostelijke proije te ontzetten; waar toe den Almogende zynen milden zegen gelieve te verleenen. Wy willen altyd haar Ed: verzekeren, dat wy 't zelve aan onze devoiren niet zullen laten gebreeken. Hier mede Ed: Erentfeste, &c.

In 't Schip Walcheren, leggende binnen Bergen, den 14 Augusti 1665,
Was geteekend

PIETER de BITTER en JACOB BORCHORST.

Schade der Engelschen. In deze attaque verlooren d'Engelschen twee Capiteinen, benevens den Zoon van Montagu, en twee Schepen. Een darde bleef tusschen de klippen zitten, waar af de Hollanders het kanon tot verweering te land brachten. De sluitboomen van de Haven wierden ook vernieuwd, om, of d'Engelschen weder aankwamen, ten minsten voor Branders beveiligd te weezen. Doch 't scheen, dat zy den tweeden aanval niet dorsten waagen; want zy liepen uit de Noordsche klippen weder by hun Vloot, en zakten al stilletjes af na hunne kusten: blyvende de Nederlandsche Schepen aldus behouden, waar af de laading onmeetelijke sommen geldts bedroeg, wordende d'Oost-Indische Retourschepen alleen op elf Millioenen geschat.

Bestellingen omtrent 's Landts Vloot. Den Admiraal de Ruiter, gelijk hier voor gezegt is, in 's Landts Vloot gekomen zynde, wierd by de Heeren Gemachtigden, met eenpaarige overeenstemming van alle d'Opperhoofden, goedgevonden dat haar Ed. Mogenden, benevens den Heer de Ruiter, van het Schip *de Liefde* op het Schip *Delfland*, te vooren de *groote Spanjaard* genoemd, zouden overgaan: voorts, dat men uit ieder van de drie Esquadres der Vloot zeven kloeke Schepen en Fregatten van oorlog, en Branders na gelang, zou neemen, en daar uit een vierde Esquadre voor den Admiraal de Ruiter by een brengen; waar over den Heer Aart van Nes, Vice-Admiraal van de Maas, als Vice-Admiraal, en Frederik Staghouwer, Schout-by-Nacht onder 't Collegie van 't Noorder Quartier, als Schout-

by-Nacht zou gebieden. Ook wierd besloten, dat het Esquadre van den Admiraal de Ruiter de wimpel voortaan zou voeren van de groote steng; het Esquadre van den Lieut. Admiraal Cornelis Evertsz. van de voorsteng; het Esquadre van den Lieut. Admiraal Tromp van de kruissteng; en dat van den Lieut. Admiraal Tjerk Hiddes een geus op de boegspriet. 1665.

Men verwachtte en verhoopte nu van deze zeetocht, onder 't beleid van zo groote Hoofdmannen, gesterkt met den wyzen raad van zulke Gemachtigden, iets goedts en groots voor 't Vaderland: maar 't viel zodanig niet uit; dewyl d'ingebeelde of verwachte voorspoed door de menschelijke wysheid en voorzichtigheid alleen niet bereikt kan worden, moetende de zegen van God afdaalen. Maar om weder tot de zaak te komen. Groote verwachting van de zelve, doch zonder gevolg.

De Gemachtigden, d'Admiraalen de Ruiter en Tromp, en d'andere Opperhoofden verstonden, dat de Vloot over het Doggerszand na d'Engelsche en Schotsche kust zou loopen: want men verwachtte, dat d'Engelsche Vloot, door eenig gebrek genoodzaakt wordende na Engeland te keeren, of d'Oost-Indische Schepen, daar ze meest op toelei, aangetroffen hebbende, ongetwyfeld, na gewoonte, dicht langs de gemelde kust zou houden, en by gevolg 's Landts Vloot ontmoeten. Dit besluit steunde op zeer goede inzichten; maar de toeleg gelukte niet, ter oorzaak dat de wind, wat opkoelende, en van de Schotsche kust afwaaijende, de Nederlandsche Zeemacht niet toeliet de zelve na begeerte te konnen naderen: invoegen dat d'Engelsche Vloot daar door gelegentheid bekwam om dicht langs de gemelde kust, buiten 't gezicht der Hollanders, haare havens, zonder eenige ontmoeting, te bezeilen. Den 25sten. der (a) maand kreegen de Hollandsche Buitenwachten jagt op twee Engelsche Kitsen of Advysjagten, die veroverd wierden, en waar uit men kondschap bekwam, dat d'Engelsche Vloot, sterk seventig Schepen, ettelijke dagen op de kusten van Noorwegen had gekruist; hoopende d'Oost-Indische Schepen aan te treffen: doch dat ze eindelijk den 18den. der maand na Hitland was geloopen, in zekere baay Breezond genaamd: Dat d'Engelschen een Es- Besluit roopende de cours van de Vloot. (a) Augusti. Twee Engelsche Kitsen genomen, en kondschap daar uit gekreegen.

1665. quadre van twintig Schepen onder Capitein Thomas Tydeman op de kust van Noorwegen hadden gelaaten, en den 23sten. uit Hitland weder in zee waren gesteeken, enz. Ook hadden de Hollandsche Brandwachten een Engelsch Oorlogschip van de witte Vlag in 't gezicht gehad; zo dat de Hollandsche Vloot den vier en 25sten. zeer dicht by d'Engelsche was geweest, even buiten malkanders gezicht: zonder te weeten, of de Hollanders beoosten of bewesten waren voorbygezeild, en of d'Engelsche Vloot haar cours na Engeland of Bergen had gezet. Hier op wierd dan besloten, dat men met alle spoed na Bergen zou zeilen, op hoop van d'Engelschen aldaar t'ontmoeten. Den 29sten. kwam de Vloot op de kust van Noorwegen, by 't land van Bergen; en verstond uit eenige Galjoots, en Noorluiden, dat d'Engelschen, onder 't gebied van Thomas Tydeman, met veertien Konings Schepen, drie Branders, en vier Kitsen, de tien Oost-Indische Schepen, en andere Nederlandsche Koopvaarders, die daar binnen de haven waren geloopen, den 12den. der maand vyandlijk hadden aangetast, maar zo dapperen tegenweer gevonden, dat ze, na vierd'half uur strydens, hunne ankers hadden moeten kappen, en met groot verlies afwyken. Aldus had men niet alleen gemist d'Engelsche Vloot op de Schotsche kust t'ontmoeten; maar kwam ook te laat voor Bergen om Tydeman aan te treffen.

De Vlooten zeilen voor by malkander.

De Hollandsche komt voor Bergen in Noorwegen.

Midlerwyl ontfingen de Heeren Gemachtigden een Brief van den Heer Pieter de Bitter, Opperhoofd der Oost-Indische Schepen, behelzende: Dat zich de zaaken aldaar, sedert „het gevecht met d'Engelschen, heel wonderlijk opdeeden: „Dat den Heer Klaus van Aleveld, Generaal over 't Deensche „Krygsvolk in Noorweegen, en den Heer Kaspar van Sici- „gnon, Gouverneur van de Stad en 't Kasteel van Bergen, hen „hadden doen aanzeggen: *Dat men, indien men wilde dat ze in* „*den goeden yver en dienst, om hen tegens d'Engelschen te beschermen,* „*zouden volharden, hen de somme van honderd duizend ryksdaalders* „*moest beschaffen; zullende de zelve dienen tot een belooning van hem* „*en d'andere Bevelhebbers: Dat ze, dit geld ontfangende, de vryheid van de Haven, met hun goed en bloed daar by op te zetten, te* „*beter tegens alle geweld zouden verdeedigen*: daar byvoegende, „dat

De Bitter schryft aan de Gemachtigden wegens den eisch der Deensche Overften voor de verdere bescherming der Oost-Indische en Koopvaardyschepen.

„ *dat ze, uit liefde tot den Nederlandschen Staat, rond en openher-* 1665.
„ *tig met hen wilden gaan : Dat d'Engelschen, daar ze wel beter voor-*
„ *waarden af konden bedingen, maar twee of drie mylen van Bergen*
„ *waren; en dat ze zulks by hunnen Koning, als zich neutraal hou-*
„ *dende, wel konden verantwoorden : Dat men hun eisch in 't kort*
„ *moest inwilligen, of dat zy 't wel wisten te vinden, en hen binnen*
„ *twee dagen tydts wel tot nader bedenken zouden brengen*, enz. Dat
„ zy hen hier op geantwoord hadden, dat men tot het schie-
„ ten van zo veel geldts niet gemachtigd was : Dat het geeven
„ van zodanig een belooning den Staat raakte : Dat geen parti-
„ culiere lieden daar iets in vermochten te doen : Dat ze de
„ zaak hier mee hadden sleepende gehouden, doch hen echter
„ alreedts drie duizend ryksdaalders aangeteld, en dat ze noch
„ bezig waren met 'er acht of tien duizend uit de Spaanschvaar-
„ ders op te brengen; welk geld gebruikt wierd tot versterking
„ van 't Kasteel, daar men met veel volks aan arbeidde, enz.

Voor het ontfangen van dit bericht hadden de Heeren Gemachtigden den Lieut.Colonel Willem Joseph van Gent (door de Heeren Staaten, benevens de Colonellen Dolman en Maregnault, den Lieut. Colonel van Santen, en den Sergeant Majoor van Wynbergen, op de Vloot gesteld om over de Landsoldaaten te gebieden) met een brief van dankzegging, wegens de berging en verdeediging der Nederlandsche Schepen, aldaar in de haven leggende, aan den Gouverneur van Bergen afgezonden, benevens verzoek van zyn verdere hulp, ten einde de gemelde Schepen op het spoedigst mochten uitkomen, en zich by 's Landts Vloot vervoegen. Den Heer van Gent was beleefdelijk ontfangen; waar op de Heeren Gemachdigden eenigen staat maakende, schreeven ze aan den Heer de Bitter, *dat hy met zyn Schepen zich zoude haasten om, benevens alle d'andere Koopvaarders, zee te kiezen; vertrouwende, dat men hen het uitloopen niet en zou beletten : en hem met eenen verzekerende, dat men, buiten vermoeden, het tegendeel verneemende, hem met de Zeemacht, die men by der hand had, alle hulp en bystand zou trachten toe te brengen.* Maar sedert de komst van de Vloot had men den eisch der honderd duizend ryksdaalders laaten vallen, zonder 'er meer van te reppen : en 't vertrek der Schepen wierd toe-

Van Gent aan den Gouverneur van Bergen gezonden.

Schryvens der Gemachtigden aan de Bitter.

ge-

1665. gestaan. Doch men weigerde een-en-veertig stukken kanon, en daar onder twee 36 en twee 18 ponders (zynde d'anderen meest 12 en 8 ponders) welken de Hollanders, ten tyde van 't gevecht met d'Engelschen, uit d'Oost-Indische en andere Schepen aan land, en op het Kasteel, hadden gebracht, te laaten volgen; voorwendende, dat zy de zelven van nooden hadden om zich tegens d'Engelschen te verdeedigen: en wat men ook deed om ze weder te krygen, 't was te vergeefs.

Kanon te Bergen aangehouden.

Hollandsche Vloot vertrekt van voor Bergen, en word door storm beloopen.

De Hollandsche Vloot, daar d'Oost-Indische en d'andere Koopvaardyschepen zich nu bygevoegd hadden, vertrok dan in 't begin der maand September van de reede voor Bergen, en wierd daags daar aan, te weeten den 9den. door een swaaren storm beloopen; waar door ze verstrooid wierd, en, behalven het vergaan van twee Branders, veele Schepen merkelijke schade kwamen te lijden; mitsgaders omtrent het Doggerszand twee Oost-Indische Schepen (*de vergulde Fenix* en *'t Slot van Honingen*) benevens vier Oorlogschepen (*West-Vriesland, Groeningen, de Zevenwolden*, en *de Hoop* genaamd) door den storm van de Vlag afgedwaald, in der Engelschen, die door dit onweer weinig of niet beschadigd waren, handen vervielen; gelijk ook eenige dagen daar na de Schepen *'t Huis te Swieten, de Geldersche Ruiter, de St. Paulus* van Zeeland, en *de St. Paulus van Enkhuizen*, benevens twee of drie Koopvaarders, twee Branders, enz. misleid door een Bremer Smakschipper, die, gevraagd of hy Engelschen gezien had, en geantwoord hebbende wel tachtig Zeilen, hen verraaderlijk ried, dat ze den cours Oost-zuid Oost zouden stellen. Daar wierd dan met 's Landts Vloot, die den 24sten. September voor het meeste gedeelte voor Goeree ten anker kwam, niets byzonders uitgerecht. Alleenlijk had de Vice-Admiraal van Nes met ettelijke Schepen van d'Engelschen, die hem twee Oost-Indischvaarders, zo wel als hy door het onweer van de Vloot afgeslingerd, zochten t'ontweldigen, eenig schutgevecht gehouden; doch zonder verder gevolg.

Twee Oost-Indischvaarders en acht Oorlogschepen door d'Engelschen genomen.

Kort na het neemen van de gemelde Hollandsche Schepen, zette d'Engelsche Vloot haar cours na Engeland; en de Graaf van Sandwich kwam 's nachts voor den 21sten. der maand met

ach-

achtien zeilen, benevens de twee Oost-Indische en andere veroverde Schepen, binnen Soulsbaay ten anker: gelijk d'onderstaande brief, door hem aan den Generaal Monk geschreeven, nader aanwyst. 1665.

Mag het Uwe Genade behagen.

IK hoope, dat myn laatste van den 5den. dezer wel in uwe handen is geraakt, waar in ik adviseerde het nemen van den Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht der Oost-Indische Vloot, 4 van haare Schepen van Oorloge, en 3 a 4 andere Koopvaardyschepen. Sedert die zyn op Saturdag Nacht den (a) 9den. dezer, ons ontmoet 18 Zeilen; en namen de meeste part daar van: waar af een is een Oorlogschip van 70 stukken; de anderen van 40 opwaarts; eenige van West-Indien met Amunitie en Provisie voor de Vloot. Maar van dit laatste voorval kan ik Uwe Genade geen volkomen bescheid geven; alzo des nachts het weer begon duister en buijig te worden; en heeft ons sedert gesepareerd. Maar, God zy gelooft, dat ik de voorgangen nacht hier ten anker ben gekomen met 18 Zeilen; en hebbe de Souverain met 2 Oost-Indische Schepen by my, en verscheide anderen van de genomene Hollandsche Oorlogschepen: en wy zien Schepen rondom ons in zee, trachtende herwaarts te komen; zo dat niet en twyffel, of met Godts genade zullen onze Schepen hier behouden aankomen. Doch ik misse onder anderen alle de Vlaggen van de Witte en Blaauwe Esquadres, uitgenomen de Schout by-Nacht van het Blaauwe. Ik ben van voorneemen, de grootste Schepen met de Pryzen te brengen in de Rivier van Chattam, met de eerste gelegentheid, en laten het meestendeel van de Fregatten in Hartly-Bay en Harwits, alwaar zy geordonneerd mogen werden in de Havenen of verblyfplaatsen. Wy hebben hier 1000 Gevangens by de laatste Schepen bekomen. 'k Bevele Uwe Genade in de Protectie van God Almachtig.

(a) *O. Styl.*

Soltsbay den 12 September 1665.

Uwer Genade ootmoedige Dienaar,

SANDWICH.

Aldus geraakten d'Engelschen met den veroverden buit in hunne havenen. Doch het was aanmerkelijk, dat de twee Vlooten, geduurende de gemelde zeetocht, inzonderheid na den laatsten storm, meermaalen dicht by een waren geweest: dat d'Engelsche Brandwachten verscheidene reizen, niet alleen door de Hollandsche Buitenwachten, maar ook zelfs uit het Schip van den Admiraal de Ruiter, waren gezien: dat men ook d'Engelschen (want men had tot verscheideue maalen dit

Onbegrypelijkheid waarom de Vlooten niet handmeen warengeweest.

1665.

besluit genomen) t'elkens had zoeken aan te doen: zonder dat echter de wederzydsche Vlooten met malkander handgemeen waren geraakt. En dit scheen te vreemder, dewyl d'Engelschen na den storm altyd ongelijk sterker van Schepen waren geweest. Maar mogelijk dat ze, nu meest toeleggende om te winnen, en minst om te waagen, zich met de voorvallende gelegentheid, die hen zo veel Schepen in den mond had gejaagd, te vrede hadden gehouden, en niet geraaden gevonden de Hollandsche Vloot te zoeken en slag te leveren.

De Vloot voor Goeree weder door storm beloopen.

Ondertusschen was men nu weder bezig met 's Landts Vloot voor Goeree te vergaderen, ten einde d'Engelschen nochmaals op te zoeken, en ten stryd te draagen. Maar hier wierd de zelve op den 29sten. September weer door een schrikkelijk onweer beloopen, en merkelijke schade aan verscheidene Schepen toegevoegd; waar door den eenigen genoodzaakt waren hier en elders binnen te vallen. Doch onaangezien deze nieuwe tegenspoed, ging den Admiraal de Ruiter met de Vloot den 5den. October van voor Goeree onder zeil; in de meening

Zeilt na Texel.

van na Texel te loopen; daar omtrent de verwachte Schepen te vinden; en, na 't inneemen van de noodzaakelijke behoefte, na d'Engelsche kust over te steeken. Den 11den. der maand

Steekt over na Engeland.

lichtte men, sterk omtrent negentig Oorlogschepen, d'ankers; met het voorneemen van d'Engelschen te Soulsbaay, voor Harwits, voor de Rivier van Londen, en zelfs in Duins op te zoeken. Ten dien einde hadden de Heeren Gemachtigden, eenige dagen geleeden, ettelijke Jagten en Galjoots na Soulsbaay, Harwits, en andere Engelsche havens, gezonden, om, zo veel mogelijk waar, t'onderzoeken of 'er ook eenige Schepen lagen. Een van die Jagten, met een Galjoot te rug komende, ontmoette de Vloot den 12den. der maand op

Kondschap wegens d'Engelschen.

de hoogte van 't Land van Schouwen, en verhaalde, dat zy achter de banken van Harwits verscheidene Engelsche Schepen hadden gezien, (den een had 'er zeventien, en den ander drieën-twintig geteld) mitsgaders uit eenige Fransche Visschers verstaan, dat d'Engelsche Vloot noch binnen was. Op dit bericht vertoonde zich de Hollandsche den 15den. op d'Engelsche kust, tusschen Jarmuyen en Lestoffe, daar een Engelsch Buis-

je

1665.

je wierd genomen. De gevangenen, over alles ondervraagd, wisten weinig zeker bescheid van zaaken; zeggende alleenlijk, gehoord te hebben dat de grootste Engelsche Schepen opgelegt, en geen Schepen om de Noord waren: wyders, dat te Londen in de voorgaande week negen duizend menschen door de Pest (nu was het sedert een wyl ook de beurt van Engeland geworden) waren weggerukt; en dat ook andere groote Steden des Koningryks met die plaag besmet waren. 's Anderendaags liep de Vloot na Soulsbaay, daar men geen Schepen en vond, maar een schrikkelijke ontsteltenis onder de Landzaaten veroorzaakte. De wapenkreet liep langs de gantsche kust van Suffolk; en men zag twee nachten na malkander alomme groote vuuren langs de zee ontsteeken, tot tekens van waarschouwing, en aanmelding dat 'er vyanden op de kust waren. Zestien Konings Schepen waren ten zelven dage, op d'aankomst der Hollandsche Vloot, van voor Harwits geweeken, en liepen na de Rivier van Londen. Den 17den. was men van meening voorby Orfordnes tusschen de banken na Harwits te zeilen: maar het wierd door den wind verhinderd. Men stelde dan de cours, buiten de zanden om, na de Rivier van Londen; daar men dartien Oorlogschepen het Konings Diep zag inlaveeren, welken men, dewyl ze wel drie mylen in den wind voor uit waren, niet kon inzeilen. Men meende, dat het de Schepen waren, die van Harwits waren geweeken. Den volgenden nacht lag de Vloot voor de Rivier ten anker, en ging den 18den. 's morgens, t'zeil na Duins; met het voorneemen van beide d'inkomsten te bezetten, en, ingeval 'er eenige Engelsche Schepen lagen, van wederzyde daar op in te vallen: doch dit ontwerp wierd door stilte en tegenwind verhinderd. Anderfins zou men 'er vyf Engelsche Oorlogschepen, en drie of vier Kaapers, aangetroffen hebben, die het nu ontweeken. De Vloot keerde derhalven weder na de Rivier van Londen. Den laatsten dag der maand begaven zich de Heeren Gemachtigden, met den Admiraal de Ruiter, op het Fregat *Gornichem*, en zeilden met drie Galjoots in 't Konings Diep; daar hen de twee Esquadres van de Ruiter en Tromp van verre volgden. Zy voeren met die Vaartuigen wel een myl opwaart

Schrikkelijke woede der Pest in Engeland.

Alarm door de komst der Vloot op d'Engelsche kust.

De Vloot voor de Rivier van Londen.

Toeleg op Duins door tegenwind verhinderd.

Tromp met de Gemachtigden en de Ruiter in 't Konings Diep.

1665. aan; bevonden, dat het gemelde Diep wyd en diep was; en kwamen 's avondts, na dat ze alles hadden bezichtigd, weder in de Vloot, en aan boord. Doch men wachtte te vergeefs op het uitkomen van d'Engelschen; waar af men kondschap had bekomen, dat ze op de Rivier van Londen omtrent lestig kloeke Oorlogschepen hadden leggen om uit te loopen, ten einde de Vloot van den Staat slag te leveren, en van hunne kust te dryven: maar dit bericht bleef zonder gevolg, en d'Engelsche Zeemacht binnen.

Menigvuldige zieken op de Vloot. Ondertusschen genaakte de tyd van 't winterweêr; en de ziekten, sedert een wyl onder de Matroozen en Soldaaten ontstaan, namen hoe langer hoe meer toe. Honderd en veertig waren 'er alreedts gesneuveld, drie honderd vyf en-vyftig zieken opgezonden, en noch negen honderd en seventig op de Vloot geteld. Onder anderen had 'er de Lieut. Admiraal Tromp op zijn Schip dartig, en drie-en-dartig opgezonden; en d'andere Bevelhebbers en Capiteinen insgelijks na de maat van hun volk, d'eenen meerder d'anderen minder. Men liet derhalven den 1sten. November alle d'Opperhoofden en Capiteinen aan den Admiraal de Ruiter aboord seinen, om nader t'onderstaan in wat staat hunne Schepen zich bevonden. 't Algemeen zeggen was, dat het getal der zieken van dag tot dag aangroeide. Eenige Capiteinen, die den zes of 27sten. der voorgaande maand roemden, dat al hun volk noch frisch en gezond was, klaagden nu, dat sedert dien tyd in ieder Schip tot veertig menschen toe met ziekte waren bevangen. De Lieut. Admiraal Tromp was in dit stuk onder d'ongelukkigsten te tellen: want hy verklaarde, dat in zijn Schip binnen den tyd van twee dagen vyftig Soldaaten ziek waren geworden. De Vice-Admiraal Bankert betuigde, dat daags te vooren, op dien eenen dag, twintig mannen in de kooijen waren gevallen. d'Andere Bevelhebbers hadden ook meer zieken: weshalven dan by de Heeren Gemachtigden, en d'Opperhoofden der Vloot, goed gevonden, en besllooten wierd, dat men met de zelve na 't Vaderland zou zeilen; te meer, dewyl men nu geen vyand in zee te verwachten had; dat het tyd was om 't gevaar en de rampen der winterwinden t'ontgaan, enz. Zes van de lichtste Fre-

(Margin notes: Op het Schip van Tromp. — Besluit van met de Vloot na 't Vaderland te zeilen.)

gatten,

gatten, benevens vier Galjoots, liet men noch drie dagen voor de Rivier van Londen, 't Konings Diep, en daar omtrent kruissen, om de Schepen, of Galjoots, welken men uit het Vaderland noch na de Vloot mocht hebben gezonden, en andere Schepen, die onder de Vlag behoorden [illegible] zich daar niet by bevonden, op te zoeken, en hen van 't vertrek der Vloot kennis te geeven. Ook wierd goedgevonden, dat achtien van de verschste Schepen, minst met ziekte besmet, nevens een Galjoot en een Brander, noch drie weeken zee zouden blyven houden. Den Heer Isaak Sweers, Schout-by-Nacht onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam (tot welke waardigheid hy, vermits het overlyden van den Schout-by-Nacht Gideon de Wilde, weinige dagen geleeden, te weeten den 22sten. October, door de Heeren Staaten van Holland verkoozen was) wierd het gebied over deze Schepen gegeeven; met last, dat hy zich met de zelven zou vervoegen na of omtrent het Doggerszand, en zich aldaar kruissende onthouden tot in 't begin van December: Dat hy de resteerende Oost-Indische Schepen, welken men uit Noorwegen verwachtte, zou poogen t'ontmoeten, en de zee voor hen veilig te houden, op dat ze te beter behouden in 't Vaderland mochten komen: Dat hy ook het oog zou houden op zodanige Engelsche Koopvaardyschepen, als uit de Zond, of van Hamburg, na de Rivier van Londen kwamen, of van daar derwaarts zeilden; en dat hy de zelven, en alle Engelsche Schepen, zou trachten te veroveren, of te vernielen, enz.

1665.

Schout-by-Nacht Sweers na 't Doggerszand gezonden, met last van noch eenigen tyd in zee te blyven.

Ten zelven dage, te weeten den 1sten. November, na den middag, stak de Vloot, wel verspreid, onder zeil; de Lieut. Admiraal Cornelis Evertsz. ter rechter zyde, of aan de Zuid; de Lieut. Admiraal de Vries ter slinker, of aan de Noord; en d'andere twee Esquadres onder d'Admiraalen de Ruiter en Tromp in 't midden, stellende hun cours Oost aan: en 's anderendaags, ter halver zee gekomen, liet den Admiraal de Ruiter een witte vlag van de voorsteng waaijen, en drie kanonschooten doen. Dit was 't beraamde sein, 't geen te kennen gaf, dat de Vloot van een zou scheiden. De Lieut. Admiraalen Tromp, Evertsz. en de Vries losten hier op, volgens d'order

De Vloot vertrekt van d'Engelsche kust.

Scheysein gegeeven.

1665. voorheen gesteld, tot een teken van goede reiswensching, ieder zeven schooten; de vier Vice-Admiraalen ieder vyf; en de vier Schouten-by-Nacht ieder drie; waar op den Admiraal de Ruiter alle de gemelde Opperhoofden te samen met negen schooten uit halve kartouwen beantwoordde. Aldus scheidde de Vloot ter halver zee van een; zettende de Schepen, die in de Maas t'huis hoorde, als de Lieut. Admiraal Tromp met zijn Esquadre, hun cours na Goeree en de Maas; die van Zeeland na de Wielingen; en den Admiraal de Ruiter na het Texel en 't Vlie: na welke laatste haven de Lieut. Admiraal Tjerk Hiddes de Vries met de Vriesche Schepen het ook zettede.

Tromp komt in de Maas. 3 Novemb.

De Gemachtigden doen verslag wegens den tocht aan de Staaten Generaal, en worden van de zelven bedankt.

De Heeren Gemachtigden begaven zich den 4den. November, na dat ze hun affcheid van den Heer de Ruiter hadden genomen, met een Galjoot na den Helder, en toogen wyders over land na den Haag, daar zy op den 6den. der maand ter vergadering van de Heeren Staaten Generaal een kort verslag deeden van 't geen in den tocht was voorgevallen; waar op zy van haar Hoog-Mogenden op de beste wyze bedankt wierden: gelijk uit het volgende affchrift kan blyken.

De Heeren Huigens, Raadpensionaris de Wit, en Johan Boreel, haarer Hoog-Mogenden Gedeputeerden en Gevolmachtigden, jongst geweest zijnde op 's Landts Vloot, hebben sommier raport gedaan van 't geene haar op de jongste Expeditie wedervaaren en voorgevallen is. Waar op gedelibereerd zijnde, hebben haare Hoog-Mogenden de zelve Gedeputeerden en Gevolmachtigden, over en ter zaake van haare zonderlinge vigilantie, moeite, arbeid, voorzichtigheid, en goede conduite, uit liefde tot het Vaderland, in het uitvoeren van haarer Hoog-Mogenden bevelen, en het bevoorderen van den dienst van 't Land, zo veel als door Godts toelaating menschelijker wyze heeft konnen geschieden, over nacht en dag in dezen gehad, gebruikt, en aangewend, in de beste forme bedankt, verklaarende daar inne ten vollen vernoegd te weezen.

Aldus liep de laatste zeetocht van dit jaar ten einde: na dat de Nederlandsche Vloot, in de maand September door storm verstrooid, weder in staat was gebracht om na d'Engelsche kust te konnen oversteeken; zich aldaar achtien dagen vertoond;

toond; de Rivier van Londen geslooten, en d'Engelsche Zee- 1665.
macht, met het uit en invaaren te verhinderen, als ten stryd gedaagd had. Met deze eer was men, toen de wintertyd niet langer toeliet zee te houden, t'huis gekomen.

Met den uitgang van dit jaar liep ook de Vredehandel te niet: want de Koning van Vrankryk nu maar al te klaar bespeurende, dat Engeland geen vrede met de Nederlanden begeerde (ja noch daar en boven, dat d'Engelsche Schepen voor zyn kusten, omtrent St. Maloo en Normandyen, kwamen bevoeren, schietende op 't strand na de Landzaaten) ontbood zijn Gezanten (den Hertog van Verneul, den Graaf van Cominges, en den Heer Courtin) weder t'huis; welke op den 10den. December van den Koning van Engeland (aan wien zy alreedts den 15den. October tot Oxford verklaard hadden, dat de Koning van Vrankryk, hun Meester, ziende dat alle zijn aanbiedingen tot bemiddeling van d'Engelsche en Nederlandsche verschillen by Engeland verworpen wierden, beslooten had den Nederlanders, volgens den inhoud van hun onderling Verdrag, en de voorstelling daar alreedts af gedaan, te hulp te komen; waar op d'Engelsche Majesteit koeltjes had geantwoord: *De Fransche Koning kent zijn interesten, en zo doet ook de Koning van Groot Britanje*) hun afscheid neemende, den 23den. daar aan volgende te Douvres in een Engelsche Pinas traden, en des anderendaags te St. Valery aankwamen. Hier op wierd den Engelschen Gezant Hollis mede uit Vrankryk t'huis ontbooden; die, zijn afscheid genomen hebbende, scheen te vertrekken: doch hy bleef noch wel zes maanden daar na, onder de voorwending van zijn Huisvrouws ziekte, maar echter buiten Parys, in het gemelde Koningryk.

Fransche Gezanten uit Engeland te rug ontbooden.

De Koning van Vrankryk ondertusschen de t'huisontbieding van zijn Gezanten uit Engeland aan de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden te kennen gegeeven hebbende, wierd ook hier op aanstondts den Hollandschen Ambassadeur, den Heer van Goch, (dien haar Hoog-Mogenden, niettegenstaande dat den Engelschen Ambassadeur Downing al in de maand Augustus uit Holland was vertrokken, tot noch toe aldaar hadden gelaaten, om te trachten de geschillen in der minne by-

Gelijk ook den Hollandschen Ambassadeur van Goch.

1665. by te leggen, en den oorlog te doen ophouden) t'huis ontboden. Deze te Oxford van den Koning zijn afscheid neemende, overhandigde aan den zelven een zekere Verklaaring van haar Hoog-Mogenden (hier onder te zien) waar in zy alsnoch hun oprechte genegenthdid tot de vrede, en de alroedts daar toe aangewende middelen, te kennen gaven; vertrok wyders den 26sten. December na Douvres; trad aldaar in een Konings Schip, de *little Mary* genaamd; kwam den 29sten. der gemelde maand te Vlissingen; en toog van daar na den Haag, alwaar hy aan haar Hoog-Mogenden verhaal van zijn verrichting deed.

Die voor zijn vertrek een Verklaring van haar Hoog-Mogenden, strekkende tot vrede, aan den Koning overlevert.

Verklaaringe der Nederlandsche Heeren Staaten aan den Koning van Engeland aangaande den afgebroken Vredehandel.

SIRE:

OM te betuigen met alle zichtbaarheid de genegentheid die wy tot de Vrede hebben, hebben wy tot nu toe 't verblyf onzes Ambassadeurs in uw Hof sedert de rupture doen continueeren; hoewel wy hadden voldaan, en door gerechtige, en redelijke offres, aan alle klachten, welken den Heer Downing hier heeft willen doen, wanneer wy noch niet en hadden konnen geloven noch apprehendeeren 't geen wy heden zien. Wy hebben noch eenige dingen meer gedaan, als waneeer wy onzen Ambassadeur in Engeland lieten, schoon dat men van dezen Staat verscheide Plaatsen, en gantsche Landen, in d'eene en d'andere Wereld had genomen; en gesaiseerd, en geconfisqueerd, de Schepen van de Inwoonderen dezer Provincien, in 't openbaar gezicht des gantschen Christenryks, zonder eenige voorgaande verklaringe. Wy hebben noch zelfs niet hertoepen onzen Ambassadeur, naar dat uwe Majesteit zynen Minister van ons hadde doen vertrekken, in de verhoopinge welke wy hadden, dat de zelve eindelijk zoude getoucheerd zyn wegens de kwalen en ongelukken, welke d'eene en d'andere Natie affligeeren, en wegens de calamiteiten, daar mede men die gedreigd ziet. Wy en begeeren anders geen getuige als uwe Majesteit zelfs, over de voordeelen die wy hem gedaan hebben, of doen, van de conditie, op de welke men maken konde een goede en rechtmatige Vrede. Wy hebben hem geoffereerd die te maken, zo als 't hem believen zoude, op wat conditie dat men restitueeren zoude al 't geene dat van d'eene en van d'andere zyde had genomen geweest; of wel, zo Engeland geloofde zyn rekeninge te vinden, dat men van d'eene en d'andere zyde houden zoude al 't geene 't welk genomen was geweest: en dit zelfs voor dat men hier kon weten, wat 'er van deze zyde in de ver af gelegene Landen kon genomen zyn. Invoegen dat men ook niet zeggen konde, dat wy ons voordeel

deel zochten, niet meer als in de compensatie van schaden, en verliezen, die zonder vergelijkenis zyn, wel veel grooter van deze, als van d'andere zyde. Des niettegenstaande heeft Uwe Majesteit niet alleenlijk niet belieft deze offres, en advancen, te aggreëeren, die hem niet konnen toelaaten te twyffelen aan onze inclinatie tot de Vrede; maar en heeft zich zelfs niet vergenoegt gevonden door d'advancen, welken d'Ambassadeurs, Mediateurs, uit haar zelven gedaan hebben, van zeer voordeelige conditien voor Engeland, en prejudiciabel aan de Intressen dezes Staats, tot de welken wy ook nooit ons consent gegeven hebben. Maar ook tot als nu noch heeft zyne Majesteit, noch niemand van zynen wege, ooit openinge gedaan, noch doen kennen, op wat conditie hy de Vrede van zyne zyde wilde maken: en of het hem wel belieft heeft te protesteeren aan onzen Ambassadeur, dat hy dien desireerde, niettegenstaande, en is hy nooit geporteerd geworden om te spreeken nochte aan hem, nochte aan de Mediateurs, op wat conditie hy die wilde maken. Wy gelooven van alle Christene Princen, dat zy altyd zullen prefereeren de zoetheid eenes goeden Vredes voor d'ongelukken van eenen Oorlog, hoe rechtvaardig die ook mochte wezen: en wy hebben die byzondere opinie ook van uwe Majesteit, die belydenis van een en de zelfde Religie met ons doet. Maar volgens de maniere, die 't hem heeft belieft t'useeren, hebbende zelfs met zo voordeelige Propositien voor Engeland, en zo nadeelig aan dezen Staat, die de Mediateurs gedaan hebben, nooit de minste voorslag gedaan, waar op wy alleen konden in Negotiatie of Handeling treden; hebben wy geloofd, dat hy niet langer mochte in Engeland verblyven, zonder groot ongelijk te doen aan de reputatie van dezen Staat: en wy hebben noodig geoordeeld, hem Ambassadeur wederom te doen keeren; terwyl ook zo wel uwe Majesteit, wederom roepende zynen Minister, wel betuigt heeft, dat hy 't alzo desireerde. Wy en zullen daarom niet nalaten te conserveeren een gantsche en volkomene inclinatie tot een redelijk Accommodement, 't welk wy de concert, en gezamentlijk met onze Geallieerden, zouden konnen maken. En wy zullen verwachten, dat wel haast de goede God uwe Majesteit de zelfde beweginge inspirere, en dat hy wel zal willen ons deel geven van de conditien, op de welken hy het zelve zoude desireeren: ten einde men door dien middel voorkome de stortinge van zo veel bloeds, daar een goed gedeelte van 't Christenryk mede geinundeerd gaat worden. Wy konnen daar over niet responsabel wezen, dewyl wy, en voor, en sedert de rupture, meer gedaan hebben, als men wettelijk van ons konde begeeren, en dat wy daar toe noch gereed zyn de hand te leenen: daar wy in tegendeel tot hier toe niet en hebben konnen weeten de intime intentien uwes Majesteits op dit subject. Wy zullen den dag verwachten dat hy de zelve vreedzaame gedachten zal hebben: maar wy wenschten dat die kwamen, voor dat zy hem gesuggereerd wierden door de onafgrondelijke publijke calamiteiten, waar me-

de wy 't gantsche Christendom gedreigd zien. Wy bidden God, dat het
1665. hem believe de zelve af te keeren, en te houden, Sire, den Persoon uwes Majesteits in zyn Heilige en waarde bewarnis. *In 's Gravenhage den 11 December 1665.*

De STAATEN, &c.

1666. Op de dreigende redenen, door de Fransche Ambassadeurs te Oxford tegen den Koning van Engeland gevoerd, volgde ook wel haast na der zelver aankomst in Vrankryk de werking. Den Heer Koenraad van Beuningen, haarer Hoog-Mogenden Ambassadeur aldaar, had langen tyd aangehouden, ten einde de Koning (volgens het Verbond, in de maand April van den jaare 1662 met de Staaten Generaal opgerecht) den gemelden Heeren Staaten tegens d'Engelschen, als eerste verbreekers der vrede, wilde byspringen. Zyn Majesteit, bezeffende dat de zaaken niet anders te beslechten waren, liet dan eindelijk op den 26sten. January d'onderstaande Declaratie van Oorlog tegens den Koning van Engeland afkondigen.

De Koning van Vrankryk doet den oorlog tegens Engeland afkondigen.

Declaratie van Oorlog, wegens Vrankryk, tegens Engeland, &c.

By den KONING.

ZYn Majesteit verstaande dat 'er eenig misverstand tusschen Engeland en Holland was gekomen, heeft aan zyn Ordinaris Ambassadeurs gelast, alle officien te doen, om uit zynen Naam deze tweedracht in haar geboorte te smooren. En met ongeneugte verstaan hebbende, dat de zaaken zo verre waren gekomen, dat het geschapen stond om actien van Vyandschap te bedryven: zo had zyn Majesteit aan den Koning van Groot-Britanje zyne Extraordinaris Ambassadeurs gezonden, om door nieuwe officien te tenteeren 't zelve te stuiten, en deze differenten door Verdrag by te leggen. Maar zyne Mediatie en heeft dat effect niet gehad, daar op men wel hoopte. De Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlandsche Provincien ondertusschen met aandringing by zyn Majesteit volhardende om te executeeren 't Tractaat van de Ligue Defensive, 't geen hy met haar geslooten heeft den 7 April 1662. en zyn Majesteit zich geobligeerd vindende om te voldoen zyn Koninglijk Woord, en de engagementen in de welken hy door een wettelijk Tractaat was getreden, op een tyd als Engeland en Holland noch in goede correspondentie waren, en buiten eenige apparentie van rupture: Zo heeft zyn Majesteit verklaard, gelijk hy doet door dezen tegenwoordigen, getekend met zyn hand, te hebben vast gesteld en geresolveerd, de ge-

1666.

zeide Heeren Staaten Generaal van de Vereenigde Nederlandsche Provincien te secoureeren, in gevolge van 't gezeide Tractaat van Defensive Ligue, en te voegen alle zyne machten met die van de gezeide Heeren Staaten Generaal, om te ageeren tegens d'Engelschen, zo te Water als te Lande. En tot dien einde beveelt zyne Majesteit wel expresselijk aan alle zyn Onderdaanen, Schepen, en Dienaars, de gezeide Engelschen aan te tasten: haar wyders verbiedende, hier namaals met de zelven eenige communicatie te houden, noch koophandel, noch intelligentie, op poene van 't leven. Ten dien einde heeft zyn Majesteit van nu af aan gerevoceerd, en revoceert alle permissien, passepoorten, sauvegardes, of vrygeleiden, die toegestaan mogen zyn, door hem of door zyne Lieut. Generaals, en andere Officiers, contrarie de tegenwoordige, en verklaart de zelven voor nul en van geene waarde; verbiedende aan ieder, wie het zy, daar op eenig regard te neemen. Zyn Majesteit gebied en ordonneert aan den Hertog van Beaufort, Pair van Vrankryk, Grootmeester, Hooft en Surintendent Generaal van de Zeevaart en Koophandel van dit Koningryk; mitsgaders aan de Maarschalken van Vrankryk; aan de Gouverneurs en Lieut. Generaals van zyne Majesteit, zo in zyn Provincien als Legers; Veldmaarschalken, Colonels, Veldheeren, Capiteinen, Hoofden en Geleiders van zyn Krygsvolk, zo te Voet als te Paart, Françoisen of Vreemdelingen; en alle andere Officiers die 't aangaat, den Inhoud des tegenwoordigen te executeeren, ieder in zyn district en binnen haar bewind en Jurisdictien. Want zulks is de wille van zyne Majesteit; die verstaat, dat men deze publiceere en affigeere in alle zyne Steden, zo aan de Zee als elders, en in alle zyne Reën, Havens, en andere plaatsen van zyn Koningryk daar 't noodig is, ten einde niemand onwetenheid pretendeere: en dat aan de Copyen, behoorlijk gecollationeerd, zo veel geloof werde gegeven, als aan het Origineel. *Gedaan te St. Germain en Laye, den 26 January 1666.*

Getekent

LOUYS.

En veel lager;

LE TELLIER.

En in February daar aan volgende wierd ook te Koppenhagen tusschen den Koning van Deenmarken en haar Hoog-Mogenden een nauwer en nader Verbond geslooten; waar op aanstondts Postboden na Funen, Holstein, Jutland, en Noorweegen, wierden afgevaardigd, en alle Deensche Schepen beslagen, om door dat middel d'Oorlogschepen des Ryks te eerder te konnen bemannen. De voorwaarden van dit Verbond bestonden in de volgende punten.

Nader Verbond tusschen den Koning van Deenmarken en haar Hoog-Mogenden gesloten.

1666.

I. Dat beide de Partyen absolutelijk, en in alle manieren, van alle (a) pretentien op malkander afstonden.

(a) Denmarken deed hier veel sestig tonnen goudts voordeel by.

II. Dat alle onordentelijkheden in Noorweegen weggenomen zouden worden.

III. Dat de Staaten Generaal, zo lang als den Oorlog met Engeland duurde, aan zyn Majesteit van Deenmarken jaarlijks zouden beschikken een somme van vyftien Tonnen Goudts, van de welken Vrankryk jaarlijks drie Tonnen Goudts zou geeven: waar voor de gemelde Majesteit dartig Oorlogschepen in den Orizond in dienst zou houden; waar af eenigen, met een behoorlijk getal van Landsoldaaten voorzien, aan de Heeren Staaten, wanneer zy de zelven van nooden hadden, toegevoegd zouden worden.

Engelsche goederen in Deenmarken verzekerd.

Engeland was over dit Tractaat niet weinig ontsteld, inzonderheid om dat de Deensche Secretaris Dreyer zo stil met het zelve, door de Deensche Ministers Carissius en Klingenberg in den Haag getroffen, na Koppenhagen toog, en weder in Holland kwam; waar door dan den Engelschen Resident in Deenmarken de Kooplieden van zyn Natie niet had konnen waarschouwen, en aldus alle Engelsche goederen in 't Deensche Ryk verzekerd waren geworden. In der daad, niet zonder groote reden: want men had in Engeland al voor af (sedert de Havenschendery te Bergen in Noorweegen, (a) hier voor verhaald) niet alleen de Deensche Schepen en Koopmanschappen aangehouden; maar ook de Deenen, daar op zynde, gevangen gezet: zulks dat men nu maar eenigermaate gelijk met gelijk begon te vergelden.

(a) Ziet pag. 282.

'tUitloopen der Koopvaardyschepen en de Visschery verbooden.

Ondertusschen, om te meerder, en te lichter, volk voor 's Landts Vloot te bekomen, hadden de Heeren Staaten Generaal op den 1sten. February het uitloopen van alle Koopvaardyschepen, raazeilen voerende, by plakkaat verbooden, op verbeurte van schip en goed; mitsgaders de groote en kleine Visschery, op gelijke peenen. Het verbod der Groenlandsche Vaart wierd ook met een nader plakkaat vernieuwd en bekrachtigd; by het welk de Staaten verklaarden, hoe zy verstonden, en onveranderlijk daar by zouden blyven, dat, zelfs na het uitloopen van 's Landts Vloot, de gemelde Vaart t'eenemaal, en zonder eenige verandering, geduurende het gantsche jaar zou zyn en blyven verbooden, enz.

Om-

1666.

Omtrent dezen tyd verzocht de Lieut. Admiraal Tromp aan de Heeren Staaten van Holland, dat zyn Commissie, als Lieut. Admiraal van Holland en West-Vriesland onder 't Collegie ter Admiraliteit op de Maas, mocht veranderd, en hy, in plaats van dien, tot Lieut. Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam aangesteld worden. De Heeren Staaten, verstaande dat men daar op alvoorens het advys van de gemelde twee Collegien behoorde te neemen, bewilligden, het zelve gezien hebbende, in zyn verzoek: en aldus wierd hy op den 6den. February tot Lieut. Admiraal van het gemelde Collegie gesteld; wyders op den 24sten. daar aan volgende de Vice-Admiraal Aart van Nes, in zyn plaats, tot Lieut. Admiraal op de Maas verkoozen; de Schout-by-Nacht Johan de Liefde tot Vice-Admiraal; en de Capitein Johan van Nes tot Schout-by-Nacht.

Tromp verplaatst, en tot Lieut. Admiraal onder het Collegie van Amsterdam gesteld.

Verhooging van eenige Opperhoofden.

Engeland rustte zich inmiddels mede met alle vlyt ten oorlog: doch het geld niet ruim genoeg van de hand schietende, was men genoodzaakt nu weder (want men had alreeidts meerder diergelijke leeningen gedaan) twaalf honderd en vyftig duizend ponden sterlings tegen zes ten honderd voor den Koning en het Ryk op te neemen. Ook verkocht men de laading van de twee genomene Nederlandsche Oost Indische Retourschepen, de *Fenix* en 't *Slot van Honingen*; waar af omtrent zestien Tonnen Goudts wierd gemaakt. En hier op, alzo de Koning van Vrankryk d'eerste den oorlog had verklaard, wilde men ook in geen gebreke blyven van gelijk tegens gelijk te stellen, en de gemelde Majesteit mede den oorlog aan te zeggen, waar af de Proclamatie in de volgende termen vervangen was.

Engeland neemt geld op.

Proclamatie van Oorlog wegens Engeland tegens Vrankryk.

ALzo de Fransche Koning voorgeeft te oeffenen een Bescherm-verbond, gemaakt met de Algemeene Staaten der Vereenigde Nederlanden, en daar nevens ons beschuldigt als Oorlogs-aanvangers (daar nochtans het tegendeel aan al de wereld genoegsaam bekent is.) Zo heeft hy op den 26 van January laatstleden den Oorlog verklaard tegens onze Onderdaanen; makende alzo zich zelven tot Aanvaller, de Vreede brekende, die wy altyd hebben begeert met de voornoemde Staaten, voor de-

Verklaart den oorlog tegens Vrankryk.

1666. welke des Fransen Konings Gesanten nooit aanboden vergoeding van geledene schade, gedaan aan onze Onderdanen, en niets tot verder schikking van den handel in 't toekomende. Wy ons verlatende op de hulp van Godt Almachtig, in de rechtvaardigheid van onze zaak, en verzekerd zynde van de dapperheid en genegentheid onzer Onderdanen, tot bescherming van dien, hebben goed gevonden te verklaaren, te willen tegengaan den Fransen Koning, en krachtiglijk dezen Oorlog vervolgen (dien hy zo onrechtvaardig heeft begonnen) met het uitterste van onze Macht, ter Zee en te Land, tot bescherming onzer Onderdanen: Belastende hier by onzen Broeder, onzen Hoog-Zee-voogd, en onzen Neef en Raad, George, Hertog van Albemarle, Overste van onze Macht te Lande, onze Oversten van verscheide Graafschappen, en alle andere mindere Oversten en Soldaten, onder haar, zo ter Zee als te Land, tegens te staan alle de ondernemingen van den Fransen Koning, of zyne Onderdanen. En om te doen uitwerken alle actien van vyandschap tegens den Fransen Koning, zyne Schepen en Onderdaanen, zo gebieden en verzoeken wy aan alle onze Subjecten, zich geadverteerd te houden; aan de welken wy ook van nu voortaan verbieden, eenige Correspondentie of Communicatie met den Franschen Koning, of zyne Onderdaanen, te houden, op pœne van 't leven, alleen uitgenomen die gedwongen zyn zulks te doen om zich te retireeren, en haare goederen uit het land te vervoeren. En vermits 'er veele Onderdaanen van den Franschen Koning, en van de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, in ons Koningryk zyn; zo verklaaren en geven wy onzen Koninglijken Woorde, dat alle die van de Fransche Natie, of Hollanders, zich omtrent ons gehoorzaam gedragen, en niet en zullen correspondeeren met onze Vyanden, in haare Goederen en Persoonen zullen werden beschermt, en hen geenig molest werden aangedaan, hoe 't ook zy. Ook daarenboven verklaaren wy, dat, wat Fransch of Hollandsch Onderdaan, 't zy om de toegenegentheid tot ons, of tot onze Regeeringe, of omme te ontwyken de verdrukkingen die zy smaken mochten in haare eige Landen, binnen onzen Koningryke komen, dat haare Persoonen, door ons, met haare Goederen zullen geprotegeerd werden, en voornamentlijk die van de Gereformeerde Religie, welker interest altoos by ons byzonderlijk zal werden verkoozen.

Fransche Hulpvloot op d'Engelsche kusten.

Hier op vertoonde zich in de maand April de Franschen Admiraal, den Hertog van Beaufort, met dartig Oorlogschepen, twaalf Galeyen, en tien Branders, (aan wien zyn Majesteit, immers zo 't heette, order had gegeeven om zich met deze Zeemacht by de Hollandsche Vloot te voegen) benevens zes Staatsche Schepen, onder den Commandeur Jan Gideonsz. Verburg en Capitein Ooms, in 't Canaal, en wyders op d'Engelsche

gelsche kusten; waar door alles in schrik en alarm geraakte. Zelfs wierd hier en daar een landing ondernomen, en eenige roof weder t'scheep gebracht. 1666.

Ondertusschen, vermits men aan beide de zyden Zeevolk van nooden had, waren d'Engelschen en Nederlanders overeengekomen wegens 't verlossen van de Gevangenen, die nu man tegen man verwisseld, en overgevoerd wierden: een zaak, daar zo voorheen, hoewel ze hen menigmaal was aangebooden, nooit toe hadden willen verstaan. Maar vermits het getal der Hollandsche Gevangenen. hoewel 'er al vry veel door de pest en honger en kommer gesneuveld waren (want men had hen op een gantsch barbaarsche manier gehandeld) dat der Engelsche ver te boven ging, moest de wisseling onder deze arme menschen by looting geschieden, en derhalven noch een menigte in haar elende blyven kwynen.

Gevangenen tegen malkander verwisseld.

Kort daar na, te weeten den 1sten. May, wierd tot Bergen in Noorweegen uit last des Konings van Deenmarken den oorlog tegens Engeland met trommelslag afgekondigd.

Deenmarken verklaart den oorlog tegens Engeland.

Midlerwyl had men aldaar zo groote naarstigheid tot het uitpressen van de Vloot aangewend, dat de zelve op het eind van May in zee liep, ten getale, en gemontéerd en bemand, als de volgende lyst aanwyst.

Engelsche Vloot in zee.

Perfecte Lyste van de Engelsche Vloot.

Lyst van de zelve.

Prins Robbert en Monk, Admiraals Generaals.

De Roode Vlag.

Bevelhebbers,	*Schepen.*	*Kanon.*	*Mansch.*
Jan Kemptorn	Royale Charles	82	650
Eduard Sprag, Ridder	Triumph	72	430
Robbert Holmes, Ridder	Defiance	64	230
Walter Wood	Henriette	58	300
Tomas Penrose	Monk	58	280
William Reves	Essex	56	260
John Baptista Duestel	Jarsay	50	185
Peter Mootham	Princes	53	250
William Jemmings	Rupert	46	170
Tomas Legat	Fontain	36	130
Francis Sanders	Sweepstok	36	130

Vice-

1666. *Vice-Admiraals Esquadre, onder den Ridder* Christoffel Mings.

Christoffel Mings	De Victorie	76	450
Jan Kocks	De Souverain	100	700
Thomas Arleat	De Revenge	62	250
Thomas Chappel	Nagelboom	62	250
Peter Bowne	Matthias	54	300
John Peirce	Convertine	52	190
Georg Chapell	Kroon	48	180
Hug Seymore	Foresicht	46	170
Tomas Ellyet	Catharine	36	160

Esquadre van den Schout-by-Nacht, onder den Ridder Joseph Jurdaan.

Joseph Jurdaan	Royale-Oak	76	450
John Cheelp, Ridder	Fairfax	60	300
Tomas Raud	Slot van Hooningen	60	280
Charles Obryon	West-Vriesland	50	180
Francis Cortney	Geldersẽ Ruiter	48	180
John King	Diamant	48	180
William Goedefroed	Marmaduke	42	160
Henry Dawes	Jan en Tomas	44	200

De Witte Vlag, onder den Ridder George Aiscu.

George Aiscu, Ridder	Prince Royal	92	620
John Farte	Ramevau	56	310
Robert Robenson	Warspicht	64	320
Jeffens Dane	't Huis te Swieten	70	280
Robbert Clarche	Glochester	58	280
Francis Steward	Phenix	60	260
John Flouwde	Jarmouth	52	200
John Flatterwoid	Bonavonture	48	180
John Jaffort	Unitie	42	150

Vice-Admiraals Esquadre, onder den Ridder William Barkley.

William Barkley, Ridder	Swifture	66	380
Valentyn Price	St. Andries	66	360
Henry Jerne	Dreadneacht	58	280
James Jennefar	Sevenwolden	44	190
......	St. Maria	50	180
William Pool	Advice	84	180
John Holmes	St. Paul	40	160
John Parker	Amitie	38	158

Schout-

1666.

Schout-by-Nachts Esquadre, onder den Ridder Johan Harman.

Johan Harman, Ridder	Henry	70	450
John Whitty	Avantgard	60	320
Willougby Hannam	Resolution	58	300
Henry Cuttanle	Happi Return	52	190
Joost Gethings	Swarte Bul	40	150
Ralph Lassels	Societeyt	40	150
Michiel Ludsey	Wellekom	36	150
Richard Jaems	Providence	34	140

Blaauwe Vlag, onder den Ridder Thomas Allen.

Tomas Allen, Ridder	Royale James	82	520
Edmond Seaman	Old James	70	380
Richard Oldbart	Robbert	64	320
Rogier Miller	Pleymouth	58	280
Richard Beach	Luipaart	56	250
John Fortiscuit	Loyal Subject	56	200
John Hubert	Centurion	48	180
Abraham Ansley	Delft	40	160
Tomas Gaye	Asseurance	38	150

Vice-Admiraals Esquadre, onder den Ridder Jeremias Smit.

Jeremias Smit, Ridder	Bristol	76	450
John Coppin	St. George	66	360
......	Maria	58	300
Robbert Molton	Anna	58	280
John Haward	Duinkerken	58	280
Joseph Sanders	Breda	48	180
John Peirce	Doveren	58	180
Whaitely	Zeeland	40	160
Suckler	Expedition	34	140
Charles Weylde	Baltimore	42	183

Schout-by-Nachts Esquadre, onder den Ridder Thomas Tydeman.

Thomas Tydeman, Ridder	Royale Catarine	76	450
Henry Tydeman	Unicorne	60	320
John Swanley	Jork	58	280
Richard May	Hilverson	60	280
Thomas Darey	Mary Rose	50	185
George With	Carolus Quintus	54	200

1666.

John Sylver	Swarten Arend	48	180
George Bats	Hampshire	42	166
John Darly	Loyale George	42	160

Somma 81 Schepen, 21085 Man, en 4460 Stukken.

De Nederlandsche Vloot had nu ook al een wyl in Texel gelegen, doch was tot noch toe door verscheidene gebrekkelijkheden van de Noord-Hollanders opgehouden geweest. Maar wanneer men verstond, dat d'Engelsche in zee was geloopen, oordeelde men 't tyd te zijn om ook niet langer te marren. De Gemachtigden van de Staaten, en onder de zelven wel voornaamentlijk den Heer Johan de Wit, dreeven het werk zodanig aan, dat, onaangezien eenige Schepen noch niet t'eenemaal klaar waren, de Vloot op den eersten Juny, en de twee of drie volgende dagen, ten getale van in de tachtig Schepen en Fregatten van oorlog zee koos; wordende inmiddels d'onderstaande lyst van de zelve gezien.

Nederlandsche Vloot in zee.

Lyste van de Nederlandsche Vloot.

Wegens 't Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Rotterdam.

Lyst van de zelve.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*	*Mansch.*
Admiraal de Ruiter	de zeven Provincien.	80	475
Lieut. Admir. van Nes	d'Eendracht	76	300
Vice-Admiraal de Liefde	de Ridderschap	66	350
Schout-by-Nacht van Nes	Delft	62	300
Colonel van Gent	Gelderland	66	350
Laurens Davidsz.	Groot Hollandia	64	300
Ruth Maximiliaan	Wassenaar	56	250
Evert van Gelder	Klein Hollandia	54	250
Philips Almonde.	Dordrecht	46	200
François van Nydek	Louise	40	200
Elant du Bois	Uitrecht	36	150
Huibert Jak. Huig	Gornichem	36	150
Jeuriaan Poel	de Vrede	40	150
Nicolaas Naalhout	Harderwyk	36	150
Willem van Dyk	Nimwegen	34	130
Jakob Swart	Schiedam	22	80
Pieter Wynbergen	Swol	16	50
Dirk de Munnik	't Hart	8	20
Jan van Brakel	Rotterdam	Twee Branders.	
Jan Br. Vermeulen	Goude Ruiter		

We-

Wegens 't Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam. 1666.

Admiraal Tromp	Hollandia	82	450
Vice-Admiraal vander Hulst	de Spiegel	74	400
S. by Nacht Sweers	Gouda	72	360
Hendrik Adriaansz.	de Reiger	70	345
Pieter Salomonsz.	de Liefde	66	320
Nicolaas Marrevelt	't Geloof	66	320
Jan de Haan	Kalants-Oog	66	320
Jakob Andr. Swart	Deventer	60	290
Jakob Corn. Swart	Provincie van Uitrecht	60	290
Hendrik Gotskes	't Wapen van Uitrecht	60	290
Hugo van Nieuhof	Stad en Landen	60	290
Jan van Amstel	de Vryheid	60	290
Thomas Fabritius	Tydverdryf	60	290
Cornelis van Hogenhoek	't Zuiderhuis	50	245
Jakob Willemsz. Broeder	Dom van Uitrecht	46	230
Jan Uittenhout	Landman	46	230
Jan du Bois	de Vrede	46	230
Otto van Treslong	Duivenvoorde	46	230
Jan de Jong	't Raadhuis van Haarlem	46	230
Michiel Huis	Kampen	46	230
Hendrik Vollenhoot	de Tromp	46	230
Hendrik Vroom	de waakende Boey	46	230
Floris Florisz. Blom	de Zon	44	215
Wouter Wyngaarden	Haarlem.	44	215
Jan Bon	de Haan	30	140
Jakob Dirksz. Boom	Ylst	30	140
Arent Symonsz.	Over-Yssel	30	140
Jan van Lier	Asperen	30	140

Voor de Oost-Indische Compagnie.

Cornelis Will. van Zaan	de Beschermer	54	280
Enno Doedes	Goude Leeuw	50	255
Thomas Tobiasz.	Harderwyk	46	230
Jakob Paauw	Stavoren	46	230
Lt. Colonel Palm	Kruiningen	60	290
Dirk Schey	Stad Gouda	46	230
Jakob van Meeuwen	Amsterdam	60	290
Joost Verschuur	Jaarsveld	46	230

1666.

Wegens het Collegie ter Admiraliteit van 't Noorder Quartier.

Admiraal Meppelen	West-Vriesland	80	364
Vice-Admiraal Schram	Pacificatie	72	320
S. by Nacht Staghouwer	't Wapen van Enkhuizen	72	299
Houttuin	Prins van Oranje	66	272
Krook	Hollandse Tuin	56	241
Graaf Jan van Hoorn	Gelderland	62	272
't Hoen	Josua	54	212
Wynbergen	't Noorder Quartier	60	294
Fictol	Kaleb	46	237
Vlug	't Wapen van Nassau	60	253
Berkhout	drie Helden Davids	46	223
Anker	d'Eendracht	44	
de Boer	Holland	46	
Hen	't Wapen van Medenblik	46	
Mauw	't Kasteel van Medenblik	30	
Posthoorn	't Wapen van Hoorn.	30	

Wegens 't Collegie ter Admiraliteit van Zeeland.

Admiraal Cornelis Evertsz.	Walcheren	70	380
Vice-Adm. Bankert	Tholen	60	300
S. by. N. C. Evertsz. de jonge	Zierikzee	60	300
Jakob Pensz.	Middelburg	50	208
Simon Blok	't Hof van Zeeland	58	144
Andries de Haas	ter Veer	50	218
Adriaan Kruiningen	Dordrecht	50	210
Jan Tant	Uitrecht	50	210
Jan Mathysz.	Vlissingen	50	200
Willem Marinusz.	Zee-Ridder	36	158
Dirk Jakobsz. Kiela	Delft	36	167
Abraham Quirynsz.	Zeelandia	36	155
Jan Quirynsz.	Schakerloo	30	135
Jan Blankert	.....	26	115
Willem Hendriksz.	.....	14	55

Wegens 't Collegie ter Admiraliteit van Vriesland.

Admiraal Tjerk Hiddes	West-Vriesland	72	415
Vice-Admiraal Koenders.	Groeningen	70	306
S. by Nacht Bruinsveld	Prins Hend. Casimir	72	370
Commandeur Runstil	Rie van Sneek	66	246
Vyselaar	Oostergo	64	286

Wytie Beyma	Westergo	56	235	1666.
Barent Hiddes de Vries	de Steden	52	230	
Joost Harmensz. Klant	Stad en Landen	52	227	
Joost Michielsz.	Princes Albertina	50	226	
Christiaan Elbertsz.	Ommelanden	48	189	
Commandeur Vinkebos	Frisia.	36	180	

En noch twee Branders.

Somma 91 Schepen, 4716 Stukken, 20462 en Man.

De twee Vlooten malkander op den 11den. Juny omtrent het Noord-Voorland in 't gezicht gekreegen hebbende, wierd terstond daar op die gedenkwaardige Vierdaagsche Zeeslag geleverd, waar af de geheugenis ten allen tyde by de Nederlanders, ten inzichte van den bevochten zegen, met een eeuwige dankbaarheid gevierd behoord te worden. Hendrik Hondius, Capitein op het Schip van den Lieut. Admiraal Tromp, schreef aan het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam uit het Schip *Hollandia*, in Goeree binnengesleept, op den 12den. Juny hier over als volgt. De Vlooten krygen malkander in 't gezicht, en raaken slaags.

Op den 11 Juny in den morgenstond, negen of tien myl Noort-west van Oostende ten anker gekomen zynde, quamen den zelven voormiddag onze Brandwachten, die wy in 't N.W. en W.N.W. om kondschap van den Vyand uitgezonden hadden, wederom in de Vloot, welke raporteerden, dat den Vyand met zyne Armade te loefwaart was: zagen kort daar aan 10 van hunne Schepen, die, na dat zy ons bezichtigt hadden, wederom N.W. aan zeilden; en begost de wind styf uit het Z.W. en Z.W. ten Westen op te koelen, met zeer hol water: echter manqueerden niet in alles gereed en slagvaardig te zyn, om den Vyand het hoofd te bieden; lagen met ons Schip 't voorste van de loefwaarste Schepen. 's Middags zagen 's Vyands Vloot, in de 70 Schepen sterk, na ons toe komen: lagen, als gezeid, noch ten anker, en dachten zy-luiden boven wind, vermits 't zeer hart waaide, en de Zee hol was, mede ten anker zouden komen; maar recht boven ons wezende, stevende op ons aan. Wy waren bezig om ons anker te lichten, en hadden het zelve op een Ton na boven; dan alzo zy ons zo na quamen, dat malkander beschieten konden, waren genoodzaakt te kappen: zetten toen datelijk Mars- en Schover-zeilen by, en begroetten den Vice-Admiraal met de Witte Vlag, die aan Stuurboort van ons was, met eenige schooten met scherp; waar op den Vyand toen eerst begon te schieten, en ontfingen van alle de geenen, dewelke ons 't naaste waren, de laag: 't welk haar niet lang schuldig bleven. Onze Vloot lag geheel in ly van ons, voornamentlijk d'Esquadres van den Lt. Admiraal Brief van Capitein Hondius.

1666. *Cornelis Evertsz.* en *Tjerk Hiddes de Vries*, dewelke volgens gegevene ordre de loefwaarste moesten geweest zyn: waren nu d'achterste in ly; doch quamen alle in 't kort met goede ordre in postuur, na dat zy geordonneert waren, in rang ons volgen. Den Admiraal, met 's Konings Vlag van boven, quam ons van achteren inzeilen, maar wierd van onze volgende Schepen zodanig onthaalt, dat om de Noort moest wenden, en in onze Vloot quam; wordende van eenige der zyne gevolgt, 't welk groote scheuring in haar Vloot veroorzaakte. Wy kregen den brand door een Brandkogel van den Vyand in onze Galdery aan stuurboort, dat ons veel werk gaf eer het uitblusten: hadden den Vice-Admiraal van de Roo Vlag een weinig te loefwaart achter uit; en siende dat den voornoemden Admiraal met 's Konings Vlag, die zyn groote Steng af was, gewent hadde, wilden hem mede volgen, maar dewyl hy zeer schadeloos was, konde niet over staag komen. De Vice-Admiraal met de Witte Vlag, die al zuidelijk met ons heen zeilde, was omtrent een groote musketschoot van ons, dewelke van onze Capitein en *Pieter Salomonsz.* en *de Haan* dapper beschooten wierd: was zyn groot Zeil stukken; deed verscheide schooten met los kruit na zyn Schepen te windewaart van hem, dat af zouden komen, en hem seconderen; doch zy stelden 't alle op 't lopen. Wy meenden toen den voornoemden Vice-Admiraal met de Witte Vlag aan boort te smyten; maar alzo Capitein *Pieter Salomonsz* dicht voor ons was, geraakten elkanderen aan boort, doch waren haast met weinig schade wederom los. Middelerwyl stelde 't den gemelden Vice-Admiraal met twee of dry van hunne Schepen op 't lopen, die van eenige van onze Schepen nagejaagt en genomen wierden; als de Vice-Admiraal met de Witte Vlag wierd van Capitein *Hendrik Adriaansz.* met 't Schip *de Reiger* aan boort geklampt en overwonnen. Wy en onze gantsche Vloot gaven gedurig op den Vyand damp, tot dat eindelijk onze Stengen aan stukken wierden geschooten, en de groote Fokkemast als ook de Boegspriet over boort vielen, na datze alvoorens zeer doornagelt waren. Ons Schip alstoen onbruikbaar tot defensie wezende, embarqueerde zich den Admiraal *Tromp* in een Galjoot, om op een bequaam Schip wederom te commandeeren, en belaste aan alle de Officieren, met het Wrak de eerste bekwame Haven de beste te bezeilen, en zyn van daag, gesleept van 't Fregat *Asperen*, hier binnen gekomen.

Tromp schryft aan de Heeren Staaten.

En de Lieut. Admiraal Tromp schreef zelve op den 14den. Juny uit het Schip *Uitrecht*, zeilende ter halver zee tusschen Goeree en de Rivier van Londen, in aller haast den onderstaanden brief aan haar Hoog-Mogenden.

Brief

1666.

Brief van den Heer Admiraal Tromp.

TOt noch toe hebben wy, door Gods genadigen zegen, de Victorie behouden. Gisteren zyn de Engelschen, in de 30 sterk, op de vlucht geraakt, de welken wy achtervolgden tot 's avondts toe: en hebben den Admiraal van de Witte Vlag, commandeerende 't Schip de Royale Charles, *gemonteerd met 90 metale stukken, gedwongen, terwyl ik op 't Schip van den Schout-by-Nacht* Sweers *was, tot overgeven, en voorts den brand daar in gesteken. De Vyand komt tegenwoordig na ons toe, geconjungeerd met 22 zo kleine als groote Schepen: en zien van ons aankomen 12 Schepen, die van ons afgedwaald zyn; zo dat bevinden noch sterk te zyn omtrent de 70. Daar is (God lof) brave couragie in de Vloot; en hoope, dat wy het baast tot een goed einde (door Gods genade) zullen brengen. Verzoeke, uwe Hoog Mogenden wy gelieven te excuseeren, dat geen meerder particulariteiten en schryve; alzo onzen tyd hoog noodig van doen hebben.*

Getekent

CORNELIS TROMP.

Den Admiraal de Ruiter liet ook hier over van by 't Noord-Voorland uit zyn Schip *de zeven Provincien* het volgelde bericht, opgesteld den 14den. Juny, aan de Staaten Generaal afgaan. De Ruiter insgelijks.

Brief van den Heer Admiraal de Ruiter.

MYn Heeren: Sedert mynen laatsten van den 10den. dezes wierd het eerst stille, duurende den geheelen nacht; en den 11den. 's morgens kregen wy verandering van wint, en styve koelte uit den Z W. daaromme vroeg ten anker kwamen tusschen Duinkerken en 't Noord-Voorland; en ten 9 uuren wierden door onze Buiten-wachten de Engelsche Vloot gewaar, gevende ons zulks met ordinaris Seins te kennen. Maakten ons toen wel degelijk klaar. Ten 10 uuren is van 't Schip van den Colonel *van Gent* de Fokke-mast en Boegspriet over boort gevallen; waar aan derhalven geordonneerd hebben de eerste Haven de beste te kiezen. Ten 11 uuren zagen wy d'Engelsche Vloot op ons afkomen; voerende den Generaal een ordinaris Britannische Vlag van de Groote, en een Roode Vlag van de Voorsteng, en, by gelegentheid van Seins, ook wel een darde Britannische van de Kruis steng: Het tweede Opperhoofd een Witte Vlag van de Groote-steng, maar geen Blaauwe Vlag: Doch waren wel drie Vice-Admiraals, en Schouten-by-Nacht,

met

1666. met Roode, Witte, en Blaauwe Vlaggen, gezamentlijk sterk 70 Zeilen, klein en groot, die wy, ten anker leggende, bleven verwachten: want geen van ons allen die konde lichten door de harde Wint en holle Zee, zo dat wy eerst alle de Kabels kapten toen zy dicht by ons waren, verliezende daar mede ieder een Anker, en anderhalf, en sommige twee Touwen: en 't was goelijk middag toen wy met den anderen in 't gevecht geraakten: 't welk begonnen wierd met het Esquadre van den Admiraal *Tromp*, en *van Meppelen*, zynde een weinig voor uit aan Bakboord van my, hebbende d'Engelschen de Loef tot haar advantagie, en wy de harde wint, daar mede wy onze onderste Laag beter kosten gebruiken als zy: en na dat wy wel 3 uuren dus hadden gevochten, en malkanderen alsints geprobeerd, over wederzyde beschadigd aan Schepen, Masten en Zeilen, hebben 't de Engelschen Noord over gewent, wanneer den Vice-Admiraal van de Witte Vlag, met noch twee of drie andere Schepen, van haar Gros wierden afgesneeden (want zy zo beschadigd waren, dat zy niet konden volgen) die door de Capiteinen *van der Zaan*, *Hendrik Adriaansz.*, *Jan van Amstel*, en anderen wierden vervolgd, en veroverd; zonder daar van meer particulariteiten te weten: Maar zag 't Schip van den Admiraal *Tromp* toen masteloos leggen, alzo hem een van onze Schepen was aan boord geweest; en bemerkte uit het waaijen van een Vlag van een ander Schip, dat hy daar op was overgegaan: en van gelijken dat een van myne Seconden, Capitein *Otto Treslong*, waar op den Heere Prince de Monaco en Comte de Guiche (a) met haare Domestyken waren, in den brand raakte, veroorzaakt door eenige Proppen; hebbende verstaan, dat de gemelde Heeren ter naauwer nood, voor 't springen van 't Schip, haar hadden gesalveerd aan boord van myn Swager *van Gelder*, van waar zy den 12den, 's morgens by my zyn overgekomen.

(a) *Deze Heeren hadden zich als vrywilligers op de Vloot begeeven.*

Den Vyand het dus om den Noord gewent hebbende, geraakten den Admiraal *Evertsz.* en *de Vries*, mede dapper aan de man, ondertusschen dat wy bezig waren om onze Schepen te repareeren; en wendden toen de Engelschen na: die boven eenigen van onze Schepen zynde, kwam den Engelschen Admiraal Generaal met eenigen van zyn Schepen en Hooft-Officieren ten Anker (presumeerde, om zyn Gros te vergaderen en de lekken te stoppen) maar ons ziende aankomen, hakten haar Kabels, kwamen weder braaf aan, en wierden na vermogen ontfangen; en in deze tocht sneden wy van haar af den Schout-by-Nacht van de Witte Vlag, dien ik myn Brander eerst aan boord stierde: maar met het uitvoeren van Riemen en Handspaaken geraakten zy hem quyt, gelijk ook noch een twede van Zeeland; doch uit de groote vreeze sprongen wel 200 man buiten boord: en met de leste schoot, dien hy dede, bleef den Admiraal *Evertsz.* na by het Schip van den gemelden S. by Nacht *Jan Herman*, die daar na noch is gezonken, zonder te weten wat Volk gesalveerd is. 't Schip was genaamd *de Henry*, gemonteerd met 54 metale,

en 20 ysere stukken, en bemand met 400 man. 's Avondts omtrent 10 uuren eindigde dit gevecht; en 's nachts waren wy bezig met lekken te stoppen, kardoesen te vullen, en te splitsen en te knopen. 1666.

Den 12 dito, 's morgens vroeg, hadden de Engelschen wederom de loef, en kwamen af om ons te attaqueeren; en wierd aan wederzyde zeer furieus gevochten: en na dat wy tweemaal malkanderen gepassseerd waren, vielen in de derde tocht den Admiraal *Tromp*, en Vice-Admiraal *van der Hulst*. met eenige Schepen van hun Esquadre, onder 't gros van den Vyand, alwaar zeer vinnig gevochten wierd: zo heb ik de Roo Vlag opgesteecken, om generalijk in den Vyand te breeken, en deze Vrienden te assisteeren; het welke geëffectueerd wierd, doch niet zo, of onze Schepen hadden albereidts groote schade geleden, en Capitein *Pieter Salomonsz*. was door een Engelsche Brander gesprongen, maar veel volks gesalveerd; en de Vice-Admiraal *van der Hulst*, en Capitein *de Haan*, hebben moeten opdouwen na de eerste Haven. Voorts passeerden de Vyand en wy noch twee reizen; en in 't laatste wierd myn groote Steng met de Vlag en Wimpel afgeschooten. In den achtermiddag begaf zich de Vyand op de vlucht, gelijk zy den geheelen nacht continueerden; nemende haar cours na de Rivier van London. Dan den 13den. dito, namiddag, bekwamen zy een versch Secours van 20 Zeilen, doch maar drie of vier groote Schepen daar onder, de rest lichte Fregatten. Wendden toen weder tegens ons aan; doch de nacht scheide ons: en den Admiraal van de Witte Vlag is aan de grond geraakt, en door ons verbrand, en den Admiraal *Aiscu* zelfs met zyn Volk in onze Schepen gebergd. Dezen morgen heb ik alle onze Capiteinen aan boord gehad, en geresolveerd onze Victorie te vervolgen; daar toe ik verhoop dat God zynen Zegen verleenen zal. 't Generaal getal van ons verlies, in Schepen en Volk, kan ik noch niet weten, veel weiniger van den Vyand: maar toen wy haar najaagden, konden wy niet meer als 39 of 40 Schepen tellen, voor 't aangekomen Secours. Waar mede, etc. *Actum in 't Schip de zeven Provincien*, *den 14den. Juny* 1666. Getekend

M. ADRIAANSZ. de RUITER.

Capitein Ruth Maximiliaan, sedert weinig tydts van Schipper tot deze waardigheid verheven, (ten inzichte dat hy 't voorgaande jaar te (*a*) Bergen in Noorweegen d'uiterste proeven van bekwaamheid, beleid, en dapperheid had gegeeven) schreef over het zelve onderwerp aan het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Rotterdam dezen brief:

Capt. Ruth Maximiliaan schryft aan het Collegie tot Rotterdam.

(a) Ziet page 282.

Edele Mogende Heeren:

ZO veel my bekent en waarachtig is; adviseere haar Ed: Mog: hoe het zich met de Engelschen en ons in deze gehoude Bataille heeft

 toe-

1666. toegedragen. Op middag, den 11 dezer, lagen met 's Landts Vloot omtrent Nieupoort, halver Zee, ten Anker: 's middags, een styve koelte en hol water, kwam de Engelsche Vloot uit den Westen op ons afzakken, bestaande in 58 Zeilen, gecommandeert door *Monk*, als 't Oppergezag hebbende. Lt. Admiraal *Tromp* lag met zyn Esquader Z. W. myn Heer *de Ruiter* met zyn Esquader in 't midden, 't Esquader van den Lt. Admiraal *Evertsz*. ten N. O. dito Vyanden drongen op 't Esquader van den Heer *Tromp* eerst toe, die daar over genootsaakt was zyn Anker te kappen met de andere Schepen. In 't begin van de actie brak den Vyand zyn meeste geweld op den Lt. Admiraal *Tromp* en de zynen, die zyn Masten zo getroffen waren, dat door de styve wind over boort gingen. Dit Esquader wat affakkende, kwam de Lt. Admiraal *de Ruiter* in actie met eenige Schepen. Zo 't scheen had den Vyand advantagie door de wind op ons, maar ter contrarie was 't ons een groot voordeel, want door de harde wind de Schepen op zy leggende, konden haar schut kwalijk gebruiken: daar en tegen aan ly konden wy met de onderste laag, te loefwaart uit, lustig flankeeren. Tegen den avond hadden wy al een gedeelte van des Vyands Vloot gesepareert en verstrooit, daar van (zo my niet beter bekent is) de Vice-Adm. van de Witte Vlag door een Schip van 't Collegie van Amsterdam is genomen: en den Schout-by-Nacht van dito Vlag wierden dry Branders aan zoek gebracht, waar van weinig effect kwam, dan dat 't Achterschip van dito Schout-by-Nacht in brand raakte; doch den Brander wederom los rakende, hebben de Engelschen den brand weder geblust, zo dat door den donker is ontkomen, lopende Oostwaart op, maar zyn meeste macht van volk sprong over boort, en is verdronken door schrik van brand: ook dunkt my dat wel kan gesonken zyn, mits lustig gehavent, en sedert nooit vernomen is. 's Nachts kwamen des Vyands verstrooide troupen, de meeste macht, te conjungeeren. Wy leident dien nacht Zuyd over. Saturdag 's morgens zagen den Vyand achter uit, daar na toe wenden, en zy met de zelfde couragie tegens ons aan: passeerden malkander, dan gewend, al weer lustig vuur gegeven. 't Was stil weer, de wind Zuidelijk, de Engelschen hadden de loef. Den Admiraal gepasseert zynde, kregen de loef, zo dat alsdoen met de meeste macht van Schepen boven de Engelsen konden zeilen, uitgeseid *Tromp* met zyn 7 of 8 Schepen, die moest nootzakelijk beneden den Vyand heen. Dito Lt. Adm. had zich getransporteert op 't Schip de *Provincie van Uitrecht*. In 't passeeren wierd hy nevens zyn Vice-Admiraal gruwelijk getracteert, daar een van brandde door een Engels Brandschip. Nu, myn Heer *de Ruiter* ziende de nood van de bovengemelde Schepen, zette het op de staart of achterste van de Vloot in, om *Tromp* te secondeeren: doch het grootste gedeelte van onze Schepen separeerde zich om de Zuid; en ik onderwyl met myn Heer *de Ruiter* na de qualijk getracteerde Schepen van *Tromp*. De Engelschen zulks ziende, maakten opening; en begon den Admiraal van de Witte Vlag af te sakken, met zyn Esquader en twee

Bran-

Branders, om te beletten dat niet meer mochten conjungeeren, en met een den Heer *de Ruiter* met zyne Branders zoeken te tracasseeren: doch deze zulks te gemoet ziende, wende weder om de Zuid, om, waar 't mogelijk, de gesondste Schepen te ontmoeten, die 't ook om de Noord gewend hadden, om ons te ontmoeten, zo dat de Engelse Admiraal geen moed had om te naderen, meer als kanonneren: doch, na myn oordeel, ingeval hy met die resolutie op ons had toegeset, zoude ons klein hoopje onder myn Heer *de Ruiter* licht vermoort of verbrand hebben; want myn Heer *Tromp* met zyn Schepen by ons zynde, niet meer en konde doen. Nu, God versag, dat al kanonnerende tegen malkander, wy by de rest van onze Schepen kwamen. 't Stond bykans op de manier van voorleden Jaar. In 't loopen van onze Schepen sneden wy twee Engelschen de pas af, waar van een in de grond geschooten is; daar ik pretendere eerste instrument van te zijn, mits nabyzijn: den ander wierd door myn Heer *de Ruiter* zo gehavent, dat zy het zelfs aan brand staken: ook werd myn Heer zijn Steng van boven neer geschooten. Nu by malkander zijnde, booden haar verder 't hooft; en dat weer tegen malkanderen aan op een kanonneren, tot twee of driemaal toe, tot tegen den avond: toen dorsten de Engelschen niet weder aan, maar lietent 't over boeg over west gaan. Wy volgden soetjens van achteren: het was stil, en kwam de Nacht. Zondag 's morgens den 13 dito was 't mooy weer, het luchje uit den Oosten: maakten doen jacht op d'Engelschen, die meest W.Z.W. aangingen, niet loopende, maar in goede order retireerende, tot omtrent vier uuren na de middag: doen kwam uit den Zuiden 't Esquadre van *Prins Robbert*, bestaande in 20 Oorlogschepen. Ondertusschen in 't najagen zeilde den Admiraal van de Witte Vlag, *George Aiscue*, 't Schip genaamt de *Prins Royal*, gemonteert met 92 metaale Stukken, op de Galper (een droogte dwars voor de Rivier van Londen) aan de grond: streek voor den Lieut. Admiraal *Tromp* zonder een schoot te schieten, daar 't Volk en den Admiraal uit gehaald wierd, en daar na in de brand gestooken. 's Maandags den 15 's morgens, d'Engelschen haar bevindende geconjungeert met een versch Esquadre, kregen weer moed, en boden ons 't hooft. Myn Heer *de Ruiter* de Capiteinen aan boord ontbooden hebbende, recommandeerde een ieder zijn plicht: daar op gewend, weder na den vyand toe: wy alsdoen de loef hebbende, namen de resolutie van 'er dwers door heen te loopen, om 'er een eind af te maaken; doch d'Engelschen ontfingen ons met gelijke dapperheid. Eindelijk, U Ed. Mog. konnen denken, wat 't is, daar ieder vecht om punct van eer. Na gevochten te hebben, omtrent de klokke vier uuren, doen liep de helft van onze Schepen onder den Heer Lieut. Admiraal *de Ruiter* boven den Vyand, d'andere helft beneden heen: en toen omtrent de helft van 's Vyands Vloot gepasseert waren, gingen van boven daar op los, dwers door den Vyand. Daar op raakte de confusie onder den Vyand, die divers waren: zommigen raakten kwyt Stengen, Ree, en 1666.

 anders

1666. anders van boven neer; als van gelijken by ons, meest alle Zeilen als Netten geschooten. De klok 6 uuren begon den Vyand generaalijk te vluchten: wy achter haar aan 't jagen, mits ons Schip wel bezeild was: kwamen onder de Ly van *Prins Robbert*, en leiden een Schip aan boord genaamt *Havertuin*, gemonteerd met 56 stukken, dat zich straks opgaf, 't welk *Prins Robbert* met goede oogen aansag, alleenlijk dat hy my een man dood schoot, en een den arm af, zonder dat hy dorst het zelve ontzetten. Behalven dat ik genoomen heb, wierden 'er op dien avond noch vier genomen, 't geen gezien hebbe. Ondertusschen verspreiden haar d'Engelschen, elk liep zo hy best konde, zommige voor de wind, zommige by de wind, doch de meeste macht zeilde westwaart over. Den Admiraal *Monk* was zijn groote Steng kwyt; noch een Schout-by-Nacht zijn groote Mast; zo dat niet en twyfel, of de zelve zullen van daag genomen zijn: want elk deed zijn best om te loopen, zonder malkander te wachten of te helpen. Nu, den Almogenden God zy gelooft voor zijn zeegen, dat hy ons over onze Vyanden heeft doen zegenpraalen.

Uitstrooisels der Engelschen. Doch deze brieven vonden in Engeland gantsch geen geloof. Men strooide daar uit, dat men de Hollanders geslagen, en in Zeeland ingejaagd had; ja dat het weinig had gescheeld, of men zou het Schip van den Admiraal de Ruiter zelf genomen hebben: immers, de Nederlanders hadden wel veertig Schepen verlooren, en ten minsten zes duizend man: zy daar entegen maar vier Schepen, en (behalven drie gesneuvelde Capiteinen, benevens eenige Matroozen en Soldaaten) maar omtrent drie honderd gekwetsten bekomen: hun Vloot was zeer weinig beschadigd, en in veertien dagen weder t'zee te brengen, enz. Die van Braband, Keulen, en Hamburg sloegen geloof aan deze uitstrooisels: maar niet lang daar na wierd men van goeder hand bericht, hoe d'Engelsche Zeemacht in verscheidene havenen, met zeer veel dooden en gekwetsten, was ingesleept. Hunne grootste Schepen waren zodanig gehavend, dat aan niemand toegelaaten wierd de zelven op de Zeeplaatsen te gaan bezichtigen. *De Souverain*, *Royale Charles*, *Catharine*, en anderen, was boven al het rondhout afgeschooten; *de Regenboog* na Vlaanderen gevlucht, en, zijn dooden en gekwetsten te Oostende aan land gezet hebbende, met de vloed en een stompje na Douvres gedreeven: den Admiraal *George Aiscu* gevangen; *Barklay*, *Mings*, en *Herman*, gesneuveld: *Prins*

Waare staat der zaaken.

Rob-

Robert, *Monk*, *Allen*, en *Smit* te Gunfleet en in Norbaay by stukken en brokken aangekomen, enz. Doch alzo ieder in dezen tyd na zijn belangen en aart van dezen Slag oordeelde; en dat zelfs die van Engeland door een Relaas, gedrukt met privilegie, de geheele wereld al te zeer misleidden: wierd by de Staaten Generaal goedgevonden, aan de Heeren den Raadpensionaris *de Wit*, *Vrybergen*, *van der Hoolk*, *Kann*, en *Gerlacius*, toenmaals over 't employ van 's Landts Vloot als Gedeputeerden en Gevolmachtigden van haar Hoog-Mogenden gelastigd, te beveelen uit een naauwkeurig onderzoek van de Hoofdbevelhebbers, Commandeurs, en Capiteinen der gemelde Vloot een oprechte en nette beschryving wegens dit bloedig Zeegevecht, daar Londen al te voorbaarig victorie over brandde, te doen opstellen; waar op dan de zelve, met den druk gemeen gemaakt, aan alle hunne Ministers, Koningen, en Vorsten, die 'er eenig belang in mochten neemen, toegezonden wierd, van inhoud als volgt.

1666.

Staaten Generaal doen een net Verhaal van den Zeeslag opstellen, 't geen aan de nabuurige Koningen en Vorsten gezonden word.

Verhaal van 't gepasseerde in den

ZEESLAG,

gehouden tusschen de Vlooten van Engeland en de Vereenigde Nederlanden op den 11den. 12den. 13den. en 14den. Juny 1666. opgesteld, volgens last en order van de Heeren Staaten Generaal der zelve Landen, in dato den 24sten. Juny 1666. by de Heeren den Raadpensionaris *de Wit*, *Vrybergen*, *van der Hoolk*, *Kann*, en *Gerlacius*, Gedeputeerden en Gevolmachtigden van haar Hoog-Mogenden, tegenwoordig in de Wielingen tot expeditie en over 't employ van de gemelde Nederlandsche Vloot, na een curieus examen van de Hoofdofficieren, Commandeurs en Capiteinen der voorsz. Vloot.

DE Nederlandsche Vloot op den 1sten. 2den. 3den. 4den. en 5den. Juny 1666. successivelijk met verscheide winden en stilte uit de gaten van Texel in zee geraakt zijnde, en mits contrarie winden of kalmte niet voor den 8sten. hebbende konnen cours zetten, om, volgens gegeven ordre, d'Engelsche kust te naderen, is de zelve met zeilen, gety stoppen,

1666. pen, en dryven, den 11den. daar aan volgende 's morgens geavanceert geweest tot omtrent 7 of 8 mylen O. Z. O. van het Noord-Voorland, wezende den hoek van Engeland, die zich uitstrekt tusschen 't Canaal en de Rivier van Londen; alwaar de zelve Nederlandsche Vloot, vermits contrarie wind en stroom, met een harde koelte uit den Z. W. genoodzaakt is geweest het anker te laten vallen. d'Engelschen, die met haare Vloot eenige weinige dagen te vooren in Duins ten anker gekomen waren, zijn den voorsz 11den. Juny 1666. apparentelijk op ontfangen kondschap van 't naderen der voorsz. Nederlandsche Vloot, mede van daar in zee gesteeken, en met haare Vloot omtrent den middag digt by de zelve Nederlandsche Vloot gekomen, de voorsz. Nederlandsche Vloot alstoen noch by den anderen sterk 83 Schepen en Fregatten van Oorlog, boven de Advysjagten, Branders, en ander klein Vaartuig. Doch was by ongeval, even voor 't aangaan van 't werk, en niet meer dan omtrent een uur tyds voor de Batailje, een van de capitaalste Schepen van de Nederlandsche Vloot, gevoert werdende by den Colonel *van Gent*, door 't stampen van de zee, eerst de Boegspriet, en vervolgens ook de Fokkemast kwyt geworden, en alzo reddeloos in 't gezicht van den Vyand, door ordre van den Heer *de Ruiter*, als Admiraal en Opperhoofd over de voorsz. Vloot, na Holland opgezonden; zijnde de voornoemde Col. *van Gent* alvoorens overgegaan op 't Schip van Capitein *Hendrik Gotskens*: en was d'Engelsche Vloot, zo de zelve toenmaals uit de voorsz. Nederlandsche Vloot is geteld, omtrent 80 Zeilen sterk. Het wierd gegist een uur na den middag toen men met den anderen begon te kanonneeren; hebbende alvoorens de Nederlandsche Vloot haare kabels gekapt, door dien 't onmogelijk was, mits 't holle water, en noch eenigsints by gebrek van tyd, de ankers t'huis te krygen. Beide de Vlooten in diervoege onder zeil wezende, leiden 't gezaamentlijk Zuid over, de wind weezende W. Z. W. invoegen dat daar door 't Esquadre van den Lieut. Adm. *Tromp* en *van Meppelen*, aan 't welke eigentlijk de Arriergarde was geassigneerd, de Avantgarde wierd: en hy Lieut. Admiraal *Tromp* zelf, die ook wat zuidwaarts geankerd gelegen had, betoonde zich dapper en resoluit in 't voorste en hevigste gevecht; gelijk hy daar in ook door zijn byhebbende Vice-Admiraalen, Schoutenby-Nacht, en andere Officieren, mannelijk wierd gesecondeerd. Hier op geraakte vervolgens mede aanstonds by ordre aan den Vyand 't Esquadre van den Generaal *de Ruiter* en den Lieutenant Admiraal *van Nes*, die zich met haare byhebbende Hoofd-Officieren en Capiteinen zonderling hebben gesignaleerd: en is kort daar na in 't zelve Esquadre, omtrent 4 uuren na den middag, een Engelsch Fregat van 't Esquadre der Blaauwe Vlag, voerende na gissing 50 Stukken, zo haast het den Generaal *de Ruiter* was gepasseerd, en van den zelven de laatste groet hadde ontfangen, een weinig achter hem gezonken. 't Esquadre van den Lieut. Admiraal *Cornelis Evertsz.* en *Tjerk Hiddes de Vries* konde

De Vlooten in malkanders gezicht.

Van Gents Schip reddeloos opgezonden.

Begin van 't gevecht.

Tromp raakt d'eerste met den vyand handgemeen.

Vervolgens ook de Ruiter.

Engelsch Fregat gezonken.

voor

voor eerst niet aan den Vyand geraaken, door dien de zelve te hoog in de wind van haar was; en wierde in dier voegen wederzyds hevig gevochten, blyvende beiden de Vlooten de zelve cours houden tot omtrent ten 5 uuren na den middag, als wanneer 't de Engelschen gewend, en N. W. over geleid hebben, voor 't meerendeel genoodzaakt wezende voor den wind om te houden, zo men vertrouwt om de Vlaamsche Banken te vermyden: en alstoen raakte het voorsz. Esquadre van den Lieut. Admiraal *Cornelis Evertsz.* en *Tjerk Hiddes de Vries* mede met den Vyand heftig in den stryd, die zich ook met hun Esquadre loffelijk en couragieuselijk hebben geëvertueerd; en wierden alzo in 't wenden van de Engelschen door de Nederlandsche Vloot eenigen van haare swaarste Schepen afgesneden, daar van drie aanstondts geabordeerd, en ieder door een van de Nederlandsche Schepen veroverd, ook vervolgens in Holland opgebracht zyn; te weten, het eene genaamd de *Swiftsure*, gemonteerd met 70 meest metaale Stukken, en gecommandeerd door Sr. *William Barklay*, Vice-Admiraal van 't Esquadre der Witte Vlagge, die zich tegens zynen Veroveraar, *Hendrik Adriaansz.* voerende 't Schip de *Reiger*, mede gemonteerd met 70 Stukken, couragieuselijk defendeerende, zelfs in persoon dood gebleven is; het andere genaamt de *Sevenwolden*, met omtrent 60 Stukken, veroverd door Capitein *van der Zaan*, voerende een Fregat met 52 Stukken; en 't derde genaamt de *Loyal George*, gemonteert met 44 Stukken, veroverd door Capitein *Jacob Andriesz. Swart*, voerende 't Schip *Deventer*, gemonteert met 66 Stukken: alle vier Capiteinen resorteerende onder de Admiraliteit van Amsterdam. Daar en tegen zijn in deze eerste attaque twee Nederlandsche Schepen ('t een genaamd *Duivenvoorde*, voerende 46 Stukken, daar Capitein op was Jonkheer *Otto van Treslong*; en 't ander genaamt *'t Hof van Zeeland*, voerende 58 Stukken, daar Capitein op was *Simon Blok*) in den brand geraakt; beide, zo men vertrouwt, door brandende Proppel, die uit haar eige of andere Nederlandsche Schepen geschooten zijnde, door de force van de wind der voorsz. Schepen weder te rug zijn gedreven. Op 't voorsz. Schip van Capitein *Otto van Treslong* hadden zich, door een couragieusen iever gedreven, mede geëmbarqueert den *Prince van Monaco* en *den Grave van Guiche*, die beide gelukkelijk en ter naauwer nood eerst in 't Schip *Klein Hollandia*, daar op commandeerde *Cornelis Evertsz. van Gelder*, Schoonbroeder van den *Generaal de Ruiter*, geborgt, en vervolgens op 't Schip van den zelven Heer *de Ruiter* overgekomen zijn. In de voorsz. attaque was 't Schip van den Lieut. Admiraal *Tromp* aan zijn Rondhout zodaanig beschadigd geworden, dat het by ongeval een ander Nederlandsch Schip aan boord raakende, alle zijn Masten kwyt wierd; gelijk ook 't Schip van den Schout by Nacht *van Nes* omtrent den zelven tyd zijn Fokkemast afgeschooten wierd: zo dat zy beiden genoodzaakt waren voor haare Persoonen op andere Schepen over te gaan; alwaar zy haare respective Vlaggen wederom latende

1666.

Cornelis Evertsz. en Tjerk Hiddes mede aan den vyand.

Drie Engelsche Schepen veroverd.

Barklay sneuvelt.

Twee Hollandsche Schepen verbrand.

Tromp en van Nes, reddeloos geschooten, gaan over op andere Schepen.

waaijen,

waaijen, in hun devoir als voorheenen met groote dapperheid continueerden: en wierden de voorsz. masteloo ze Schepen, volgens gegeeven ordre, uit de Vloot na Holland opgezonden en gesleept. d'Engelschen invoegen als boven gewend, en voorts de Nederlandsche Vloot gepasseert weezende, is haaren Admiraal, en nevens hem noch eenige Schepen van zijne onderhebbende Vloot, ten anker gekomen: maar korts daar aan, ziende dat den *Generaal de Ruiter*, met zijn onderhebbende Vloot mede gewend, op hen aankwam, hebben zy de ankers gekapt; en viel toenmaals tusschen haar een zeer hard en langdurig gevecht, in het welk door Gods genade geen van de Nederlandsche Schepen verongelukte: maar omtrent 7 en 8 unren in den avond is noch een capitaal Engelsch Schip van de Blaauwe Vlag, voerende na gissing tusschen de 60 en 70 Stukken, omtrent een musketschoot voorby het Schip van den Generaal *de Ruiter* te gronde gegaan; welke voorsz. beide Engelsche Schepen gezonken zijnde dicht by, en genoegsaam in de Nederlandsche Vloot, heeft het zelve door veele Officieren, Matrozen, en Soldaaten, als voor haar oogen geschied zijnde, perfectelijk konnen gezien en geremarqueert worden; zonder dat men zekerlijk kan affirmeeren, of ten zelven dage noch eenige andere Engelsche Schepen mogen gebleven of verdestrueert zijn: maar wel dat tegen het vallen van den avond den Schout-by-Nacht van de Witte Vlag, zijnde een capitaal Engelsch Oorlogschip, door den Generaal *de Ruiter*, en anderen, zeer reddeloos geschooten weezende, op hem gecommandeerd is een der Branders van 't Esquadre van den Generaal *de Ruiter*, die hem aan boord geraakt, en aanstonds in brand gesteeken zijnde, is de zelve Brander kort daar aan gezonken. Hier op is een twede Brander van het Zeeuws Esquadre den voorsz. Schout-by-Nacht insgelijks aan boord gekomen, die daar op in brand is gesteeken; doch heeft den zelven Schout-by-Nacht zich daar van insgelijks gered, en den brand t'elkens weten te blusschen. Een derde Brander onder faveur van 't kanon van den Lieut. Admiraal *Cornelis Evertsz.* poogende den gemelden Schout-by-Nacht mede aan boord te leggen, is noch, voor en al eer hy vast was, in de grond geschooten en gezonken; zodat, volgens de eenpaarige getuigenisse van alle Nederlandsche Officieren, die daar omtrent zijn geweest, de gemelde Engelsche Schout-by-Nacht zich met een zonderlinge standvastigheid als een eerlijk Soldaat heeft gekweten: waar in hy des te meerder is te admireeren, om dat, na de getuigenisse van eenige Engelsche Matrozen, die zich uit zijn Schip in zee begeeven hadden, en in de Nederlandsche Schepen gebergt waren, ten tyde dat de voorsz. twee eerste Branders aan zijn boord in brand zijn geweest, wel 300 Man van zijn Scheepsvolk, de zaake desperaat stellende, over boord gesprongen, en alzo, om 't vuur t'ontwyken, het water gekoozen hadden. Uit den voorsz. Schout-by-Nacht is in den avond noch gedaan een ongelukkige schoot, die den manhaften Lieut. Admiraal *Cornelis Evertsz.* uit

1666.

Engelsch Schip gezonken.

Engelsche Schout by-Nacht van de Witte Vlag weert drie Branders af.

uit deze wereld heeft gehaald; wiens goede conduite en couragie in veele voorgaande occasien, gelijk ook in deze, is ondervonden en geëxperimenteerd geworden. En daar op is vervolgens 't Gevecht voor dien tyd door de nacht gescheiden; zonder dat men, vermits de duisterniße, en de rook en damp, heeft konnen remarqueeren, of de voorsz. Schout-by-Nacht mochte wezen gezonken, of dat de zelve zich noch mochte hebben geredderd en gesalveerd. 1666. Lt. Adm. Cornelis Evertsz. dood geschooten.

De nacht gepasseerd zynde, vond zich de Engelsche Vloot den 12den. Juny 1666. met 't aanbreken van den dag omtrent anderhalf myl te loefwaard boven de Nederlandsche Vloot, de wind toenmaals wezende W. Z. W. en hebben 't alstoen beide de Vlooten wederom na den anderen toegeleid, te weten, de Nederlanders N. W. over, en de Engelsche Zuid over, om alzo met den Vyand een en de zelve cours te loopen: maar de Engelschen ter zyde stellende d'avantage van de wind, hebben 't dragende op de Nederlanders aangehouden, en zyn vervolgens voor de wind in haaren Vyand ingeloopen; de Nederlanders haar cours houdende, en blyvende by de wind over tegen haar aanloopen: zo dat beide Vlooten elkanderen in dier voegen, zyn gepasseerd met een hevig gevecht, zonder dat daar in eenig Schip van de Nederlanders is gebleven: gelijk ook niemand van de Nederlandsche Officieren, immers tot noch toe, aan de gemelde Gedeputeerden en Gevolmachtigden van haare Hoog-Mogenden met zekerheid heeft weten te getuigen, dat in de zelve rescontre iemand van de Engelschen zy genomen of gesneuveld. De Vlooten elkanderen in dier voegen gepasseerd, en ten wederzyden veele Schepen aan hun staande en lopende Want zeer reddeloos geschooten zynde, heeft zich een ieder met splitsen, knoopen, en andersints, wat zoeken te redden; en 't is daar op gantsch stille geworden: zo dat beide Vlooten van kalmte hebben blyven dryven, tot omtrent ten elf uuren voor den middag; ende toenmaals de koelte wakkerende, hebben 't beide de Vlooten tegens den anderen aangeleid, de Nederlanders alstoen boven wind wezende: en zyn de zelve alzo wederom in een furieus gevecht geraakt. De Generaal *de Ruiter* omtrent ten halven van de Engelsche Vloot geavanceerd wezende, heeft in 't midden der zelve furieus hooren schicten; daar uit presumeerende, dat eenige Schepen van zyn onderhebbende Vloot aldaar moesten in de klem, en van den Vyand omcingeld zyn. Hy resolveerde dan aanstondts met zyn Esquadre daar op in te vallen; gelijk het zelve daar op dragende in den Vyand ingeloopen is: die met zyn komste wat ruimende, heeft hy bevonden, dat den Lieut. Admiraal *Tromp*, toenmaals wezende en de Vlagge latende waaijen op 't Schip van *Jacob C. Swart*, aldaar met een Soldaats herte was ingebroken, nevens den Vice-Admiraal *van der Hulst*, mitsgaders de Capiteinen *Pieter Salomonsz*, *de Haan* en *van Amstel*, en zeer reddeloos van den Vyand omcingeld lag; welke alzo zonder 't voorsz secours in groot perykel stonden van verbrand of in de grond geschooten te werden; gelijk

Gevecht van den tweden dag.

Tromp, in den Vyand ingebroken, word door de Ruiter ontzet.

1666.

P. Salomonsz. Schip verbrand.

en hy gesneuveld.

Tromp gaat over op zyn darde Schip.

Van der Hulst dood geschooten.

Engelsche Schepen gezonken en verbrand.

lijk dan ook het Schip van den voornoemden *Pieter Salomonsz.* op de aankomste van het voorsz. secours al in de brand was, en in dier voegen aldaar is vergaan, werdende den voornoemden Capitein en een goed gedeelte van zyn Volk noch te naauwer nood door de Nederlanders geborgd. Edog heeft God den Heere belieft hem, noch naderhand in het Schip van Capitein *Schey* overgegaan zynde, en aldaar wederom zich na vermoogen evertueerende, geduurende de Battailje op 't bedde van eer te laaten sterven. 't Voorsz. Schip van Capitein *Swart*, en die van de voornoemde drie Capiteins waren geduurende de voorsz. omcingelinge mede zodanig reddeloos geschooten, dat de Lieut Admiraal *Tromp* genoodzaakt was nochmaals op een ander Schip over te gaan; en dat de Schepen van den Vice-Adm. *van der Hulst*, en van de Capiteins *de Haen*, *Swart*, en *van Amstel*, als t'eenemaal onbruikbaar, na d'eerste en bekwaamste Haven hebben moeten werden opgezonden. In 't voorsz. gedrang is onder anderen mede dood geschooten den voornoemden Vice-Admiraal *van der Hulst*, die zich by alle gelegentheden als een kloek Soldaat en verstandig Officier gecomporteerd en gedraagen hadde. Edoch heeft God den Heere belieft het voorsz. verlies en de schade van Schepen voor den Staat der Vereenigde Nederlanden in korten wel dubbeld te repareeren; aangezien ten zelven dage veele Schepen van d'Engelsche Vloot gezonken en verbrand zyn, daar onder van de navolgenden kondschap en notitie overgebleeven en behouden is, te weten: In den eersten, een van 't Esquadre van de Roode Vlag, wezende na gissing een Schip van wel over de 60 stukken, gezonken op den middag in de Avantgarde van de Engelsche Vloot: Ten tweeden, een van het Esquadre van de Blaauwe Vlag, voerende na gissing tusschen de 50 en 60 stukken, gezonken ten drie uuren na den middag, even na dat hy den Generaal *de Ruiter* gepasseerd, en van hem in passant na behooren gesalueerd was: Ten derden, een van 't Esquadre van de Witte Vlag, mede na gissing van in de 50 stukken, een weinig tyds daar na gezonken aan de zyde van den Vice-Admiraal *de Liefde*, die hem met zyn kanon zodanig hadde doorboord, dat hy schuins op de wintweeringe van hem te grond is gegaan: Ten vierden, noch een van 't Esquadre van de Witte Vlag, voerende na gissing by de 50 stukken, omtrent een half uur daar na gezonken in 't Esquadre van den Generaal *de Ruiter*; kort achter 't Schip ven Capitein *van Meeuwen*, die hem in passant de volle laag had gegeeven. Ende om het zelve met alle zekerheid aan te merken, dat de voorgenoemde Schepen van 't Esquadre van de Witte Vlag zyn twee distincte Schepen, zo is te noteeren, dat veele Officieren en Scheepsvolk zo 't een als 't ander hebben zien vergaan, te weten, dat de zelve Persoonen, die 't een hebben zien zinken, ook een kleinen tyd daar na 't ander hebben zien te gronde gaan; daar op in de gedane examinatien zorgvuldiglijk is gelet, om gerust te mogen wezen dat niet een en 't zelve Schip voor twee verscheide Schepen zoude mogen wezen genomen. Ten vyfde,

de, 't Schip *de Swarten Arend*, of 't *Wapen van Groeningen*, wezende in de voorleeden Herfst, na dat de Nederlandsche Vloot door storm van den anderen was gedissipeerd, door de Engelschen genomen; op welk voorsz. Schip den *Swarten Arend* de Capitein *Marreveld* zyn geheele laag met voordacht gelost hadde; gelijk het zelve ook aanstondts daar op gezonken is: En ten zesden, noch een Engelsch Schip gezonken midden in de Engelsche Vloot, na dat het een tyd lang met een Cheau, of Noodteiken, had geseind, zonder dat echter iemand 't zelve te hulp is gekomen. 1666.

In de voorsz. twee dagen, als mede in 't gevecht van den vierden dag, waar van hier na breeder zal werden gesproken, zyn ook ontwyffelijk al verscheide Engelsche Schepen verbrand, daar van nochtans met geen volkomene zekerheid getuigenis kan worden gegeven, aangezien zo nu en dan Branders aangesteken zyn, zonder dat men perfect kan zeggen of de Schepen, die zy aan boord geleid hebben, mede verbrand zyn, of dat zy zich noch hebben gered; behalven twee Engelsche Schepen, die men zekerlijk kan affirmeeren gedunrende het gevecht verbrand te zyn, door dien de Nederlandsche Officieren en Matroozen, die op de Brander gediend hebben, met goede Certificatien daar over de bestelde belooningen komen vorderen. Zo wanneer de gevange Engelschen, die uit zee gevist, en na de respective Collegien ter Admiraliteit opgezonden zyn, pertinentelijk zullen wezen ondervraagd, om uit haar te konnen vernemen van wat Schepen zy respectivelijk zyn gesalveerd, zal zich ontwyfelijk noch al meerder aantal van de Engelsche verbrande en gezonke Schepen ontdekken.

Het Gevecht van den voorsz. 12den. Juny was zeer heftig, voornamentlijk 's namiddags, zo dat ten wederzyden veele Schepen aan Masten, Stengen, Reën en ander Ronthoud, mitsgaders ook aan Zeilen en Want zeer wierden beschadigd. Onder anderen wierd omtrent tusschen 3 en 4 uuren, namiddag, 't Schip van den Generaal *de Ruiter* de groote Steng afgeschooten; die daar op wat reddeloos, ook met de Vlag en Wimpel van boven neer leggende, ordre gaf aan den Lieut. Admiraal *van Nes* om midlerwyl, tot dat een andere Steng weder zoude wezen opgerecht, de Wimpel onder zyn Admiraals Vlag te laten waaijen, en voor dien tyd als Generaal ageerende, 't gevecht ordentelijk te vervolgen: 't welk ook by hem met zodanigen beleid en courage nagekomen wierd, dat beide de Vlooten dien namiddag driemaal elkanderen als gepasseerd hebbende, tegen den avond, wanneer de Nederlandsche Vloot de vierdemaal door de Engelschen gewend hadde, zy haar cours vervolgd, en met alle zeilen by na haare Kust geweeken zyn; zynde haar Gros toenmaals al 8 a 9 Oorlogschepen geminderd. De Nederlandsche Vloot, jongst tegens haar aangeloopen, en door 't wenden een goed stuk achter haar geraakt, dede alle mogelijke vlyt om haar op te zeilen, zettende ten dien einde alles by wat goed doen konde; doch den nacht en de

De Ruiters groote steng afgeschooten.

van Nes voert onder tusschen de Vlag.

Engelsche Vloot wykt na haar kust.

1666. opkomende stilte waren (naast Gods wille) oorzaak dat de Nederlandsche Vloot haar niet konde achterhaalen.

Vervolg van 't Gevecht op den darden dag.

Den Heer *de Ruiter* met zyn vordere Zeilen zo veel als doenlijk by de Vloot gebleven zynde, had midlerwyl zyn groote Steng met Vlag en Wimpel weder opgerecht, en, alles na behooren in postuur gebracht hebbende, dede den 13den. Juny wederom zyn functie als Generaal: doch de Engelschen met het aanbreken van den dag bespeurende, dat in de Nederlandsche Vloot by continuatie alle mogelijke vlyt aangewend wierd om haar te achterhaalen, staken haare reddeloose en kwalijk bezeilde Schepen in brand, op dat de zelve niet in handen haarer Vyanden zouden vallen; en spanden voorts alle haare krachten in om de Rivier van Londen te bezeilen, ook haare zeilen nattende, en voorts alles in 't werk stellende wat eenige baat of voordeel by brengen mocht: de wind toenmaals zynde Oost, en vervolgens O. Z. O. met een slappe koelte. Hoe groot het getal zy van de Schepen, die zy uit oorzaake als boven in den morgenstond zelfs in brand hebben gesteken, heeft uit de Nederlandsche Vloot met geen gewisheid konnen geremarqueert werden; en word het zelve getal dien volgende by den een hoger dan by den ander begroot: maar de Engelschen in haare Gazetten van den $\frac{4}{14}$ tot den $\frac{7}{17}$ Juny, gedrukt te Londen by publijke authoriteit, in welke Gasetten zy zich de Victorie adscribeeren, zeggen dat 'er maar 3 Schepen door ordre van haar Generaal in brand zyn gesteken, te weten het Schip *St. Paulo*, en noch 2 andere logge Schepen, waar van de namen aldaar niet uitgedrukt worden. De voorsz. retraite in dier voegen den gantschen dag continueerende, naderden de Engelschen eindelijk zo zeer de Zanden voor de gemelde Rivier leggende, dat haaren Admiraal van de Witte Vlag, *Sr. George Aiscu*, met zyn onderhebbende Schip de *Royal Prince*, gemonteerd met 95 metale Stukken, wezende 't grootste en capitaalste van haar gantsche Vloot, aan de grond raakte op zeker Zand genaamd de Galper, een facheus ongeval voor een Soldaat die geduurende de Bataille zich altyd mannelijk gekweten had, ook niet anders dan op ordre en volgens het sein van zynen Generaal mede was retirerende: en alhoewel den gemelden Admiraal in dier voegen vast geraakt wezende, met schieten en anders seinde om hulp, zo gingen nochtans al de Schepen van de Engelsche Vloot, en mede de overige van zyn Esquadre, haar cours; in voegen dat hy, zich nu alleen magteloos, en van alle secours versteken vindende, door 2 Nederlandsche Branders, die aanstonds dicht by hem kwamen, verbrand zoude zyn geworden, ten ware den Lieut. Admiraal *Tromp*, toenmaals wezende op 't Schip van den Schout-by-Nacht *Sweers*, aan de voorsz. Branders teeken gegeven had van zulks na te laten, te meer, alzo op 't Schip van den gemelden Admiraal *Aiscu* de Vlagge gestreken; en zo daar door, als door andere tekenen, betoond wierd, dat men quartier begeerde; waar op dan het Bootsvolk van den voornoemden Schout-by-Nacht *Sweers*, by ordre van den gemel-

Engelschen steeken hunne reddelooze Schepen in de brand.

Aiscu raakt met zyn Schip vast op de Galper.

Word veroverd door Tromp.

melden Lieut. Admiraal *Tromp*, aan 't boord van meer gemelden *Aiscu* gevaren zynde, is den zelven Admiraal met eenigen van zyn byhebbende Officieren en onderhebbende Volk alzo gevankelijk op 't Schip van den voornoemden Schout-by-Nacht *Sweers* overgebracht, en des anderendaags 's morgens door ordre van den Generaal *de Ruiter* met een Galjoot na 's Graavenhaage opgezonden. En of wel 't voorsz. Schip de *Royal Prince* noch naderhand vlot geraakte, dewyle het de Vloot merkelijk zoude hebben belemmerd, zo heeft de Generaal *de Ruiter* geordonneerd, dat men het zoude verbranden, en het Volk bergen; gelijk ook aanstonds is geëffectueerd. Omtrent ten zelven tyde, tegen den avond, zyn uit den Westen aangekomen 22 Engelsche Oorlogschepen, gecommandeerd, zo men naderhand heeft verstaan, door *Prins Robbert*, die daar mede, zo men nu bericht word, daags te vooren 't Canaal afgezonden was, om aldaar, en uit de Havenen van Pleimouth en Portsmouth, noch eenige andere Schepen by zich te verzamelen, en alzo gezamentlijk de Fransche Vloot onder den *Hertog van Beaufort* te gemoet te loopen, en die te attacqueren; gelijk ook daar by noch uit de Rivier van Londen, zo men vertrouwt, immers van de Engelsche Kust, zyn opgekomen 3 andere kloeke Oorlogschepen, makende zulks te samen een nieuw Renfort van 25 goede Oorlogschepen. De Nederlandsche Vloot, 't voorsz. Secours ziende naderen, stak het Esquadre van Zeeland en Friesland na haar toe: maar 't voorsz. Engelsche Gros onder *Prins Robbert* ontweek haar, en liep alzo na de Engelsche Vloot, of 't overschot van dien, waar mede het zich in den avond conjungeerde; wezende de Engelsche Vloot alstoen met het voorsz. nieuw Renfort sterk 60 a 61 goede Oorlogschepen, voor zo notabelen gedeelte t'eenemaal vers en fris. De Nederlanders daar-en tegen waren toenmaals noch by den anderen 64 Oorlogschepen, doch alle door een Gevecht van 2 dagen, en een vervolg van den Vyand van den derden dag, zeer beschadigd en gematteerd; zynde van de resteerenden van haare Vloot 3 gezonken of verbrand, gelijk boven is verhaald; en de verdere met haare genome Prysen na Holland geloopen, ofte wel zelfs Masteloos, ofte om Masteloosen te slepen, uit de Vloot gezonden.

1666.

En opgezonden na den Haag.

Zyn Schip verbrand.

Prins Robbert komt met varsche Schepen d'Engelsche Vloot te hulp.

De zaaken in die termen staande, en de Nederlanders, die nu noch een considerabele Batailje te gemoet zagen, des nachts om de Zanden te vermyden, en meerder ruimte te hebben, met een klein zeil Oostwaart aangesteeken weezende, heeft den Generaal *de Ruiter* daar op 's morgens vroeg eerst den Krygsraad, en daar na alle zijn Capiteins aan boord geseind, en haar alle tot hun devoir geëxhorteerd: ook een iegelijk last en ordre gegeeven hebbende, waar na hy zich hadde te reguleeren, is de Batailje wederom aangegaan den 14 Juny, 's morgens ten 8 uuren, tusschen 't Voorland en de Vlaamsche Banken, op de vlakke zee, omtrent 8 mylen buiten 't land, de wind Z.Z.O. waar door de Nederlandsche Vloot de loef hebbende, brak de zelve met haar 3 Esquadres

Gevecht van den vierden dag.

1666. op drie distincte plaatsen in den Vyand, en sloeg ook alzo door haar heen; waar mede eenigen van d'Engelsche wat verstrooit wierden: en 't zelve gedaan zijnde, wendde 't de Generaal *de Ruiter* met de Nederlandsche Vloot weder om, en liep alzo zuidwaarts over na den Vyand toe, die zich mede tegens haar aangewend heeft; 't welk alzo tot drie reizen wierde gereïtereerd, en in diervoegen byna den gantschen dag ter wederzyde hevig gevochten, met een onzeekere apparentie van den uitkomst van dien. Geduurende het voorsz. furieus Gevecht, is een van de Nederlandsche Oorlogschepen, gevoert by Capitein *Uittenhout*, verbrand, en gezonken. Een van de Engelsche Branders, ziende den Vice-Admiraal *de Liefde* reddeloos, en met zijn groote Ree om laag leggen, poogde hem te abordeeren; doch wierd door den zelven Vice-Admiraal, en Capitein *Willem Boudewynsz.* afgekeerd: en is vervolgens een andere Nederlandsche in brand geschootene Brander aan boord geraakt; en zijn de zelven alzo beide t'samen verbrand. Aan d'andere zyde een van de Nederlandsche Branders poogende 't Schip van *Prins Robert*, 't welk in dien tyd al vry was getroffen, aan boord te klampen, is een Engelsche Brander, die op den voorsz. Prince paste, den Nederlandschen Brander aan boord gekomen; en zijn in diervoegen beide de voorschreve Branders, met een Engelsch Schip, dat ongelukkig daar in raakte, t'samen verbrand. Middelerwyl was den Lieut. Admiraal *Tromp*, met het voornoemde Schip van den Schout-by-Nacht *Sweers*, en eenige anderen van zijne byhebbende Schepen, in een langduurig en furieus Gevecht met den Vyand gelegen hebbende, t'eenemaal reddeloos geschooten; zulks dat hy genoodzaakt was met de voorsz. Schepen buiten 't gevecht te blyven, om zich, waar 't doenlijk, weder wat te redden, en in postuur te brengen. De Generaal *de Ruiter*, alhoewel zijn Vloot daar door met een notabel aantal van capitale Schepen voor dien tyd was verswakt, niettemin ziende dat de Zon begon te dalen, heeft geresolveerd het beraamde Sein te doen om generaalijk in den Vyand in te breeken; waar op de Lieut. Admiraalen *van Meppelen* en *de Vries*, mitsgaders de Vice-Admiraalen *Bankert*, *Schram*, en *Koenders*, als ook den Schout-by-Nacht *Bruinsveld*, resolutelijk inbreekende, en een ieder zijn devoir doende, is 't gebeurd, dat, den Lieut. Admiraal *van Nes*, en den Vice-Admiraal *de Liefde*, met de Schouten by Nacht *van Nes* en *Evertsz.* en noch eenige Schepen, weezende beneden de Engelsche Vloot, en den Generaal *de Ruiter* met de verdere Nederlandsche Schepen daar boven, het middelste gedeelte van de Engelsche Vloot tusschen hen beiden zodanig beklemt, en de zelve Vloot voorts in dier voegen geattaqueert is geworden, dat de Vyand, na een scherp gevecht van omtrent anderhalf uur, zo 't schynt niet gaarne door de Nederlandsche Schepen geabordeerd werdende, zich voor de tweedemaal op de vlucht heeft begeven, en voorts t'eenemaal in scheuring en confusie is geraakt; zendende het de Witte Vlag met 8 à 10 Engelsche Oorlogschepen voor de wind

Capt. Uittenhout verbrand, en gezonken.

Twee Branders verbrand.

Twee Branders en een Engelsch Schip verbrand.

Tromp word weder reddeloos geschooten.

De Ruiter breekt met de gantsche Vloot in d'Engelschen.

die de vlucht neemen.

Noort-

Noordwaarts heen met Lyzeilen by; en de Admiraalen van de Roode en Blaauwe Vlag by de wind overloopende na de Engelsche Kust, ook alles by haalende wat goet doen konde. De Nederlandsche Schepen, die op 't voorsz. Signaal van den Generaal *de Ruiter* een Engelsch Schip hadden konnen aan boord komen, namen het weg. Onder anderen den Schout-by-Nacht *Bruinsveld* twee van 's Vyandts Fregatten, die aan malkander vast lagen, geabordeert hebbende, heeft hy alleen beide de voorsz. vyandlijke Schepen zeer courageuselijk veroverd: doch in die contusie, zo 't schynt, geen genoegsaame ordre tot bezettinge van de voorsz. twee Pryzen gesteld weezende, hebben d'Engelschen zich naderhand daar weder meester van gemaakt. Maar eenigen tyd daar na Capitein *Paauw* zulks verneemende, heeft beide de voorschreeve ontweldigde Schepen weder hernomen; doch het eene, genaamt *de Bul*, niet langer konnen zee houden, of in eenige Haven gebracht werden: maar is daar na gezonken. Het ander, genaamt *de Essex*, een schoon Fregat, met 58 stukken Kanon, niet heel beschadigd, is in Texel opgebracht. Gelijk accident, van andermaal genomen te werden, is sedert ook nochmaals aan een Engelsche Prys wedervaaren. Den Vice-Admiraal *Koenders* heeft ter zelve tyd veroverd, en in Texel opgebracht, het Schip de *Nagelboom*, gemonteerd met 62 Stukken; 't welk in 't voorleden Jaar by de Engelschen op den Staat der Vereenigde Nederlanden verovered was geweest: Gelijk ook Capitein *Ruth Maximiliaan* ter zelve tyd veroverd, en in 't Goereesche Gat heeft opgebracht, het Schip genaamt de *Convertyn*, gemonteerd met 54 Stukken. Boven dien zijn ten voorsz. dage, by kennisse van de Nederlandsche Officieren, noch twee Engelsche Schepen gezonken; te weeten, een van 't Esquadre van de Witte Vlag, te gronde gegaan des avonds omtrent 6 uuren; en 't ander weinig tyds daar na: zijnde niet buiten apparentie dat noch al meer andere Engelsche Schepen zullen wezen gesuccuveld, daar van de Nederlandsche Officieren geen volkome kennisse hebben, en mits dien daar van niet zekers konnen affirmeren. De Engelschen zich in dezen desolaten staat bevindende, en door de Nederlanders achtervolgd wordende, heeft het God den Heere, die door zijne Almachtige Hand het werk dus verre gebracht hadde, zo het schynt, niet geliefd dat zy voor die reize verder in ruïne zouden gebracht worden, of in handen van de Nederlanders vallen; door dien zijne Goddelijke Majesteit des avonds omtrent 7 uuren zeer subitelijk een dikke Mist heeft doen opkomen: geduurende dewelke de Nederlandsche Vloot den Vyand noch 4 glaazen nagejaagt hebbende, is de zelve eindelijk genootzaakt geweest het verder vervolg te staaken, of zou anders, op een onzeker, en als by de tast den Vyand najagende, gevaar gelopen hebben van zich zelve mede te verstrooijen en te dissipeeren; 't welk na Zeemanschap gantsch ongeraden, ja niet verantwoordelijk zoude zijn geweest. En heeft dienvolgende de Generaal *de Ruiter* door de ordinaris seinschooten de Vloot versameld, die alzo den gantschen nacht met klein zeil is blyven dryven.

1666.

Engelsche Schepen genomen.

Gezonken.

De Vlooten door mist van malkander gescheiden.

's Ande-

1666. 's Anderendaags 's morgens, den 15den. Juny, geen Engelschen zelfs van de Stengen der Nederlandsche Schepen konnende gezien werden, heeft de Batailje en 't vervolg van den Vyand daar mede een einde gehad; zynde de Generaal *de Ruiter* noch ten zelven dage met de Nederlandsche Vloot, sterk 60 Schepen van Oorlog, volgens de ordre en het beraamde rendevous van den Staat, in de Wielingen gearriveerd. Negen anderen, behalven het Schip van den Colonel *van Gent*, zyn ten deele gedeurende de Batailje of reddeloos, of om haar Pryzen op te brengen, in 't Goereesche Gat in gekomen: Tien anderen zyn uit gelijke redenen successivelijk na Texel gezonden, als aldaar t'huis hoorende: en de resterende 4 zyn, (zo als hier boven verhaald is) verbrand ofte gezonken; maakende al te samen 't getal van 84. en met een van de ligste Fregatten van de Mase, 't welk tot een Advys-Jagt gebruikt is, de nombre van 85 Oorlogschepen, zo als de Nederlandsche Vloot nevens haare Branders, Advys-Jagten, en ander Vaartuig, origineelijk van voor Texel t'zeil gegaan is. En verneemt men, dat het overschot van de Engelsche Vloot met alle vlyt getracht heeft de naaste Havenen op verscheide plaatsen te bezeilen, maar voor 't meestendeel in Harwitswater binnen geraakt is. Invoegen dat God de Heere door d'Ingezetenen van gantsch Nederland ten hoogsten gedankt, geloofd, en gepreesen moet zyn, die haar zo heerlijke overwinninge heeft gegeeven, dat na een vaste en constante getuigenis van de Officieren, in de Vloot geweest zynde, en na 't gene door 't opbrengen van Prysen noch voor de oogen gezien werd, drie-en-twintig Oorlogschepen van haaren Vyand geruineerd of genomen en opgebracht zyn, en daar onder specialijk mede een Admiraal en een Vice-Admiraal, behalven de geenen die noch buiten kennis van de voorsz Nederlandsche Officiers mogen wezen verbrand, gezonken, of andersins verongelukt: en dat ter contrarie in een Gevecht van 4 dagen niet meer dan 4 Nederlandsche Oorlogschepen, alle van particuliere, alhoewel manhafte Capiteinen, zyn verlooren, zonder dat echter daar van iets den Vyanden tot verheuginge in handen is gebleeven. *Aldus opgesteld by en in maniere voorsz. den 26sten. Juny 1666.*

Staat der Nederlandsche Vloot.

Schade der Engelschen.

T. GERLACIUS.

Ter Ordonnantie van de wel gemelde Heeren harer Hoog-Mogenden Gedeputeerden en Gevolmagtigden.

G. BORTH.

Dit was den uitkomst van den Vierdaagschen Zeeslag, de felste die ooit by de Hollanders, of hunne Bondgenooten, op zee wierd geleverd. Nooit behaalde de Republijk treffelijker overwinning, en meerder glorie, in eenigen stryd: en men had te grooter reden om 'er zich over te verheugen, dewyl Vrankryk niets ter wereld tot het verkrygen van dien zegen had

had bygebracht, en dat men d'eer der victorie met geene uitheemschen behoefde te deelen. 1666.

Men moet hier ook tot lof van den Lieut. Admiraal Generaal de Ruiter zeggen, dat zyn voorzichtigheid, beleid, en dapperheid, naast God, niet de minste oorzaak van d'overwinning waren: want hy schikte de Vloot in zulk een order, dat de vyanden, wat moeite zy 'er ook toe aanwendden, nooit konden inbreeken; en veranderde die order zo menigmaal, als hy zag dat de nood der zynen, of de kans om den vyanden afbreuk te doen, zulks vereischte. Overal had hy het oog in 't zeil: en op de gesteltenis en toestand van zaaken lettende, gaf hy altyd seinen daar de zynen na moesten wenden en keeren; verzuimende nooit gelegentheid om tot de vyandlijke Schepen, 't zy in eigener persoon of door anderen, daar hy een open vond, in te breeken, of, daar hy d'order verbroken zag, eenigen af te snyden, en in de grond te schieten. Inzonderheid was hy vaardig om de zynen, die, of door onvoorzichtigheid, of door overmaatige kloekmoedigheid, te diep onder de vyanden waren vervallen, met groot bewys van onversaagdheid t'ontzetten: zulks dat de Nederlanders byna nergens vochten, of ze wierden, door d'order die ze zagen, gewaar, dat de Ruiter het roer der zaaken in de Vloot bestierde, en den weg ten overwinning opende. Lof van den Admiraal de Ruiter.

Niet minder wierd ook wegens zyn onversaagde manhaftigheid geroemd de Lieut. Admiraal Cornelis Tromp. Dat inloopen in 't dikst van de vyanden, en 't menigmaal veranderen van schip, reis op reis met nieuwe stoutheid zich in 't gevaar stortende, maakte zulk een schrik onder d'Engelschen, dat veele de Schepen, daar ze zyn vlag zagen waaijen, niet aan boord dorsten komen, maar 'er, zo veel hen mogelijk was, van afweeken. Ook zegt men, dat eenigen de zelve t'elkens op andere schepen ziende, vraagden, *of 'er dan vyf of zes Trompen in de Hollandsche Vloot waren.* Lof van Tromp.

d'Andere Lieut. Admiraalen, Vice-Admiraalen, Schouten-by-Nacht, en verdere Bevelhebbers, en de meeste Capiteinen, hadden ook hun deel in den lof der dapperheid, en den prys van den zegen; die nochtans den overwinnaars op veel Verlies der Hollanders.

1666. bloedts ftond: want behalven den Lieut. Admiraal *Cornelis Evertsz.* en den Vice-Admiraal *Abraham van der Hulst*, lieten hier ook het leven de Schout-by-Nacht *Stagbouwer*, de Capiteinen *Otto van Treslong*, *Pieter Salomonsz. Pieter Jansz. Uitenhout*, *Wouter Wyngaarden*, *Adriaan Houttuin*, *Simon Blok*, en omtrent acht honderd zo Matroozen als Soldaaten. Het getal der gekwetsten was tusschen de elf en twaalf honderd, en onder de zelven Capitein *Cornelis Viktol*, die naderhand te Hoorn overleed.

Der Engelschen. Maar aan de zyde der Engelschen was het verlies ongelijk grooter. 't Getal der dooden beliep tusschen de vyf en zes duizend menschen, en daar onder de Vice-Admiraalen *William Barklay* en *Christoffel Mings*, benevens verscheidene Capiteinen. Omtrent drie duizend Engelsche gevangenen, ten deele uit de veroverde Schepen gelicht, ten deele uit de gezonkene gekomen, of uit zee gebergd, wierden in 's Landts havenen opgebracht. Daarenboven hadden d'Engelschen drie-en-twintig Oorlogschepen verlooren; waar af zeventien verbrand, in de grond geschooten, of gezonken; en de zes anderen (te weeten, de *Swiftsure*, *Loyal George*, *Zevenwolden*, en de *Convertine* in 't Goereesche gat, en de *Essex* en de *Nagelboom* in Texel) in Holland opgebracht.

Onder andere dingen, welke in dezen Slag gebeurden, was aanmerkelijk 't geen men verhaalt van den Vice-Admiraal Barklay. Deze 40 dooden ophebbende, en zich tot overgeeven gedwongen ziende, wilde noch twee a drie van zijn verwinnaars nederhouwen; en geen quartier begeerende, kreeg een kogel in de keel, daar hy eensslags mee na de hut liep, alwaar de geenen, die hem volgden, hem gantsch bebloed, met de armen van malkander gestrekt, dood op de tafel vonden leggen. De Schout-by-Nacht Sweers op het veroverde Schip van Aiscu komende, gaf deze hem de hand, en de sleutel van zijn Servies, als een overwonnen. Van dit Schip wierden 500 Engelschen op de Nederlandsche Schepen gebergd; en tot beneden toe verbrand zijnde, sprong het den 14den. 's nachts by elf uuren, als de brand aan de kruidkamer kwam. Het voerde 92 stukken, waar af de benedenste laag 36 ponders waren,

Eenige aanmerkelijke byzonderheden.

en

en daar onder acht schietende 48 ponden; had op 620 man; en was het zelve Schip waar mede de Koning in den jaare 1660, ten tyde zijner herstelling, van Schevelingen na Engeland overvoer. De Vice-Admiraal Mings, door de strot geschooten, stond noch wel een half uur achter op zijn kompanje, houdende zijn keel, om het bloed te stempen, met zijn vingeren toe: maar een twede schoot hem door den hals treffende, viel hy neder, en gaf terstond den geest, toonende tot het laatste oogenblik van zijn leven een onverwinnelijke manhaftigheid. 1666.

Den Engelschen Admiraal Aiscu wierd vervolgens (na op den 16den. Juny in den Haag in de Kasteleny, en den 18den. ter vergadering van haar Hoog-Mogenden gebracht te zyn) door een bende Ruiters na het Huis te Loevestein gevoerd; van waar hy den volgenden brief aan den Koning van Engeland schreef.

Den Admiraal Aiscu, op Loevestein gebracht, schryft aan den Koning.

SIRE:

UW Majesteit zal buiten twijffel verstaan hebben, hoe wy den 1oden. dezer met de Hollandsche Vloot in gevecht zyn gekomen, tusschen Duinkerden en 't Noord-Voorland, leggende den Vyand ten anker, welken zy op onze aankomst kapten. Wy zyn tot 2 a 3 malen haar gelukkiglijk aangevallen: maar onze Vloot, veel minder in getal, was niet formidabel genoeg tegens hun macht; en wy bespeurden al in den eersten een groote schrik onder onze Natie: waarom wy wel begeerd hadden, dat zyn Majesteits Neef, met een goed Esquadre Schepen, niet na de West ware vertrokken geweest. Dien dag zyn veele van onze Schepen beschadigt, als ook dat van *Duc de Albemarle*: en ettelijke Hollanders wierden, of door haar eigen Bus-kruit, of onze Branders aangesteken. Den volgenden dag vochten wy met een vernieuwde couragie: dan den derden dag hadden wy 't ongeluk, dat aan de grond geraakten; en naauwelijks los geraakt zynde, wierden wy, met eenigen van onze Vlag, by de Vyanden omcingelt, die ook twee Brand-schepen by der hand hadden, zo dat, grootelijks tot ons leedwezen, wy 't ongeluk hebben getroffen van ons te moeten overgeeven, na dat over de 150 dooden wierden geteld; en zyn hier in Persoon, anders gezond, gevangen gebracht. In 't Schip van den Schout-by-Nacht der Hollanders overgezet zynde, hebben naderhand verstaan, dat zyn Majesteits Schip, ons toevertrouwd, waare in brand gesteeken. Myn Vice-Admiraal is mede veroverd; en den Lord *Barklay* dood. Hoe het verder is afgeloopen, kan men niet adviseeren; alzo het byzondere voor my gesecreteerd werd. In 't gemeen werd gezegt, dat wel 36 Schepen zo ge-

 nomen,

1666. nomen, verbrand, als gezonken zyn; en de Hollanders niet minder als 4000 gevangenen bekomen hebben: 't geen God verhoede. Gelieft ons ongeval niet te zeer te beklagen; maar verzoeke, dat uw Majesteit zich over onze Familie wil ontfermen.

Uit myn gevangenisse op Loevestein, den 20 Juny 1666.

G. Aiscu.

(P. S.) My is van de Officiers der Hollandsche Vloot, als ook van de Hooge Regeeringe, alle beleeft onthaal gedaan. Tot Rotterdam komende, ben verwonderd geweest, dat noch zo veel duizende mannen zag, daar zo een machtige Scheeps-vloot bemant was.

't Lijk van Barklay gebalsemd, en in de Groote Kerk van den Haag bygezet.

En noopende het lijk van den Ridder en Vice-Admiraal Barklay (in zijn leven een byzonder Gunsteling des Konings, en Swager des Hertogs van Jork, als, maar omtrent twee maanden geleeden, getrouwd hebbende een Dochter van den Kancelier Hyde) het zelve wierd door last der Heeren Staaten gebalsemd, en in een der kapellen van de Groote Kerk in den Haag bygezet, en wyders aan zijn Britannische Majesteit met den onderstaanden brief daar kennis afgegeeven.

De Staaten schryven daar over aan den Koning.

SIRE:

WY hebben altyd geloofd, dat de gedienstigheden der beleefdheid niet ondraagelijk zijn met de plichten van den Oorlog, en dat dezen niet behoort te beletten de deugd te erkennen, waar men die ook ontmoet. Derhalven hebben wy hier af wel een proeve willen geeven, in 't geene wy gedaan hebben met het ligchaam van den overleeden Ridder Barklay, in zijn leven Vice-Admiraal van de Witte Vlag, van uwe Vloot. Hy heeft ze gegeeven van zijn dapperheid, en van zijn moet, in 't laatste gevecht, zo lang hy leefde; en wy hebben zijne deugd na zijn dood wel willen eeren. Ten dien einde hebben wy zijn ligchaam doen balsemen; op dat zijne Bloedverwanten, en die zijne geheugenis beminnen, daar af mogen disponeeren, na dat zy het tot haaren troost raadzaam oordeelen. En ondertusschen hebben wy het doen zetten in een der Kapellen van de Groote Kerk dezer Plaatse, in een staat zijner geboorte, zijner bediening, en zijner verdiensten waardig. Uw Majesteit zal, zo 't haar belieft, ordonneeren, 't geen ze begeert dat men 'er mede doe: en indien ze goed vind, dat men 't ligchaam in Engeland overvoere, zal 't haar gelieven een Paspoort herwaarts te schikken, tot zeekerheid, zo gaande als wederkomende, van 't Advysjacht of Galjoot, dat wy daar toe zullen gebruiken, op dat het in zijne Reis, door de Schepen van uwe Majesteit of der byzondere Reders, niet werde verhinderd: ten waare zy liever had, dat men 't ligchaam voorts deede begraaven, ter

plaatse

plaatse alwaar het tegenwoordig zich bevind; waar toe wy ordre zullen geeven, zo haast wy zullen weeten uwe meening, tot welke wy altyd zullen hebben al de voegelijkheid, die men in dezen tegenwoordigen toestand der zaaken wettelijk van ons kan begeeren: en verwachtende het Antwoord, 't welk het U believen zal op dezen Brief te geeven, beveelen wy, SIRE, den Persoon van uwe Majesteit in de heilige en waarde bescherming van den Almachtigen God. *Gegeeven in 's Graavenhaage, den 10 July 1666.* 1666.

Geteekend,
de STAATEN, etc.

Ondertusschen was op den laatsten der voorgaande maand Juny wegens deze groote overwinning een algemeene Dankdag door de Vereenigde Nederlanden gehouden, en die godvruchtigheid met het aansteeken van vreugdevuuren besloten. Doch niet alleen hier, maar ook elders, zag men de zelve tekenen van blydschap betoonen. In Deenmarken brandden alle de Kroons Zeecapiteinen, tot glorie der Nederlanders, vyf maal het kanon uit de schepen los; en de Koningin hield een zeer kostelijk vreugdemaal, waar op zy den Koning en de voornaamsten van 't Hof onthaalde. Te Regensburg, Stokholm, Parys, Madrid, Genua, enz. daar haar Hoog-Mogenden hunne Ministers hadden, wierden insgelijks, en zelfs op eenige plaatsen drie achtervolgende dagen, vreugdevuuren ontsteeken, en zeer prachtige gasteryen aangerecht. Brussel alleen kon dit flikkeren in d'oogen niet verdraagen. 't Canaille rotte te samen voor het huis van den Resident Sasburg; gooide (konnende de staaken, daar d'aangesteekene pektonnen op stonden, niet om ver haalen, alzo ze daar in verhinderd wierden) met steenen door de glazen; en begon het huis te bestormen, roepende, *vive le Roy d'Espagne & d'Angleterre*: tot dat ze eindelijk door de Ruitery en Hellebaardiers van den Gouverneur Castel Rodrigo verdreeven wierden, die ook vervolgens aan haar Hoog-Mogenden zijn verschooning hier over liet doen.

Dankdag wegens d'overwinning gehouden, en vreugdevuuren aangesteeken.

Den 5[den]. July wierd de Lt. Adm. Cornelis Evertsz. te Middelburg met groote lijkstaatsie begraaven: en den Vice-Adm. vander Hulst bracht men tot Amsterdam met geen minder bewys van eer in d'Oude Kerk ter aarde; alwaar hem een Grafstede

Lykstaatsie van Cornelis Evertsz. en Abraham van der Hulst.

1666. ſtede van marmerſteen, met zijn Beeltenis, ter gedachtenis van zijn Heldendaaden, ten koſte van 't gemeen wierd opgerecht. Zijn Grafſchrift, in een ſwart-marmer tafereel gehouwen, luid als volgt.

Grafſchrift van den laatſten.

Ter onſterfelyker gedachteniſſe van den Ed. Manhaften Zeeheld

ABRAHAM van der HULST,

Vice-Admiraal van Holland en Weſtvrieſland.

Gebooren tot Amſterdam, den IX. April. CIↃ. IↃC. XIX.

HIER RUST HY DIE NIET RUSTEN KON,
EER HY ZYN VYAND OVERWON:
OM HOOG LEEFT HY IN VREUGDEN,
IN MARMER DOOR ZYN DEUGDEN.

Anno 1666.

De Lieut. Admiraal Jan Evertſz. verzoekt herſteld te worden. (a) *Ziet pag.* 258.

Den ouden L. Admir. (a) Jan Evertſz. tot noch toe uit 's Lands dienſt gehouden om het oploopend en onverſtandig Graauw te doen bedaaren, had inmiddels, na 't ſneuvelen van zijn Broeder Cornelis Evertſz. den Heeren Staaten van Zeeland zynen dienſt by geſchrift weder aangebooden; zeggende in zijn Requeſt: *Dat hy ten uiterſten begeerig was om als Lieut. Admiraal van die Provincie in dezen tyd het Vaderland weder te dienen: Dat hy wenſchte, zijn leven, de beſtemde tyd daar toe gekomen zijnde, voor het gemeen beſt te mogen opofferen; gelijk zijn Vader, vier van zijn Broeders, en een van zijn Zoonen, alle het geluk hadden gehad van in verſcheidene Zeegevechten tegens de Vyanden van den Staat op het bedde van eer te mogen ſterven*, enz. De Heeren Staaten van Zeeland, betrachtende zijn bekwaamheid, lange ervarenheid, grondige kennis in zaaken van den oorlog te water, mitsgaders zijn goed beleid en beweezene kloekmoedigheid in veele vermaarde zeeſlagen, zelfs in het ongelukkig gevecht van 't voorgaande jaar (volgens 't eenpaarig getuigenis van alle de Hoofdofficieren van 's Landts Vloot, die daar tegenwoordig waren) oordeelden, dat de Staat van zodanige Bevelhebbers in deze geſteld-

ſtekdheid van zaaken goede dienſten zou konnen genieten, en vonden dienvolgens goed, dat hy zyn ampt van Lieut. Admiraal van Zeeland in den aanſtaanden tocht van 's Landts Vloot, en voortaan, weder zou gaan bekleeden: en wierd dit beſluit ter vergadering der Heeren Staaten Generaal bekend gemaakt, en van haar Hoog-Mogenden toegeſtemd. 1666.

Nu was haarer Hoog-Mogenden Vloot in Zeeland weder vervaardigd, en, behalven het Zeevolk, met eenige duizend Landſoldaaten (van tyd tot tyd ten dien einde uit verſcheidene Garniſoenen op 't Vlak gekomen, en aldaar ſtilletjes 't ſcheep gebleeven) op de zelve, en op eenige Proviandfluiten, ingeſcheept, verſterkt, den 3. 4. en 5den. July onder den Admiraal de Ruiter, ten getale van omtrent ſeſtig Schepen en Fregatten van oorlog, uit de Wielingen weêr in zee geſteeken; en bevond zich de zelve, eer twee dagen ten einde liepen, op Schooneveld ſterk vyf-en-ſeſtig Schepen en Fregatten, en zeven Branders. Maar binnen weinige dagen wies de Vloot, alzo zich de Lieut. Admiraal Tromp, en eenige anderen zo uit de Maas als Texel, nu mede by de zelve hadden gevoegd, noch merkelijk aan: zulks dat men (meenende, dus vroeg in zee geſteeken, d'Engelſchen, die noch ongereed waren, te voorkomen en te verraſſen; de Rivier van Londen op te zeilen; en ook binnen Harwits te loopen, om te zien of men de vyanden daar kon aantreffen en overvallen; mitsgaders, waar 't mogelijk, hier of daar een landing t'onderneemen) zich den 13den. ten getale van acht-en-tachtig Schepen en Fregatten van oorlog, dartien Branders, die even voor den Slag tot twintig aangroeiden, en tien Advysjagten, behalven het klein vaartuig 't geen de leeftocht en andere behoeftigheden voerde, omtrent het Konings Diep vertoonde. Maar van deze verraſſing en landing kwam niets te volgen: want, behalven dat men geen Lootſen had welke op die kuſten genoegſaam ervaren waren, hielden zich d'Engelſchen, hebbende kondſchap van der Nederlanderen toeleg bekomen, al te wel op hun hoede, en hadden alle d'aankomſten met Ruitery en Voetvolk bezet. De gemelde Krygsbenden keerden dan onverrichter zaake weder na de Maas, behalven eenigen die men op de minſtbemande Schepen verdeelde.

's Landts Vloot loopt weder in zee.

Toeleg om d'Engelſchen te verraſſen, en een landing te doen, doch zonder gevolg.

De

1666. De Nederlandsche Vloot, in drie Esquadres verdeeld (het eerste onder den Lieut. Admiraal Generaal de Ruiter; het twede onder de Lieut. Admiraalen Johan Evertsz. en Tjerk Hiddes de Vries, en het darde onder de Lieut. Admiraalen Tromp en van Meppel) hield ondertusschen de Rivier van Londen beslooten, tot op den eersten dag van Augustus, wanneer d'Engelsche Zeemacht met de ebbe, hebbende de Hollanders plaats gemaakt, ten getale van in de negentig Zeilen, voor zo veel men alstoen kon tellen, de Rivier kwam uitdryven. Den Admiraal de Ruiter deed alle vlyt aanwenden om van d'Engelsche wal te geraaken, en den vyanden geen voordeel op hunne kust te geeven; en zeker tot groot geluk: want 's anderendaags begon de wind afgryselijk op te steeken; en den 3den. verhief zich een schrikkelijk onweer van donder en bliksem, vermengd met dikke regen, doch 't geen echter niet zeer lang duurde. Daags daar aan, den 4den. der maand, waren beide de Vlooten, des nachts niet ver van malkanderen ten anker gelegen hebbende, dicht in 't gezicht; zynde d'Engelsche, onder 't opperbevel van den Generaal Monk, sterk omtrent negentig Oorlogschepen en negentien of twintig Branders, insgelijks in drie Esquadres verdeeld, de Witte Vlag onder Thomas Allen, de Roode onder den Generaal Monk, en de Blaauwe onder Jeremias Smith. 't Gevecht begon omtrent den middag: en dit was die noodschikkelijke Slag, die de twee grootste Zeeoversten, 't zy by geval, of door een onbekende bestiering van hooger hand (want te gelooven, dat Tromp d'ontfangene spyt, ter zaake dat de Ruiter in 't voorgaande jaar, toen hy uit Guinea kwam, hem boven 't hoofd wierd gesteld, noch in den krop gesteeken, en dat hy zich derhalven te minder met de Ruiter bekommerd zou hebben, is waarlijk zijn Hollandsche openhertigheid, gantsch onbekwaam om te veinzen, of eenig leed op te kroppen, te kort gedaan, behalven dat zijn beleid in de voorgaande tochten hem daar genoeg af ontschuldigt) tot onverzoenelijke vyanden maakte. Men moet dit voor een uitstrooisel van kwaadwilligen, gewoon alle dingen na hunnen eigenen inborst af te meeten, houden; en liever met de rechtzinnigen gelooven, dat hy, de Blaauwe Vlag vervol-

Nederlandsche Vloot houd de Rivier van Londen beslooten.

Engelsche Vloot in zee.

Beide de Vlooten in malkanders gezicht.

Raaken slaags.

Tromp en de Ruiter worden onverzoenelijke vyanden.

vervolgende, zich door de hette van 't gevecht, en de drift van zyn aangeboorene kloekmoedigheid, wat te ver liet vervoeren; en dat hy alles licht genoeg verantwoord zou hebben, indien het met den Admiraal de Ruiter, en de Lieut. Admiraalen Johan Evertsz. en de Vries, naar wensch waar afgeloopen. Maar, tot alle ongeluk, viel het heel anders uit; en de Nederlanders zagen zich genoodzaakt, hoewel maar met verlies van twee Schepen, de zee te ruimen. Ondertusschen, om van dezen Slag met de meeste zekerheid te spreeken, zullen wy hier inlyven de brieven, door d'Opperhoofden van 's Landts Vloot aan de Heeren Staaten afgezonden. Die van den Heer de Ruiter, geschreeven in 't inkomen van de Wielingen, dwars van Westkappel, luidde als volgt. 1666.

IN gevolge van myn jongste Schryvens van den 4den. dezer, voor den middag, geraakten wy noch dien middag ten elf uuren (de wind noordelijk) met den Vyand in 't gevecht, 't geen begonnen wierd door d'Avantgarde by den Lieut. Admiraal *Jan Evertsz.* tegens die van 's Vyandts Witte Vlag, en vervolgens ons Hoofdgedeelte tegens 't Hoofd-Esquadre van den Vyand met de Roode Vlag. Maar tot myne, en veeler verwondering, bleef den Lieut. Admiraal *Tromp*, en des zelfs geheel Esquadre, met opgegeide zeilen zo verre achter 't myne leggen, als d'Avantgarde te voorlijk avanceerde; zo dat de Vyand daar tusschen beiden inbrak; en ik hem Admiraal *Tromp* op zyn rang in geene actie hebbe gezien, als alleen, tegen den avond, een weinig met eenige vyandlijke Schepen van 't Esquadre van de Blaauwe Vlag. Ondertusschen wierd zeer obstinaat by myn Esquadre en Schip gevochten, hebbende te gelijk op zyde den *Generaal Souverain*, en *Nazeby*, en verscheide andere Vyandlijke capitale Schepen meer; doch ontfingen haar in dier voegen, dat ze ons onze posten lieten behouden, en na een gevecht van drie uuren voor een tyd verlieten, gaande den Generaal *Monk* van zyn eerste Schip op een tweede over, gelijk wy door 't transport der Vlaggen zagen, en ons ook mondelijk is gerapporteerd; waar mede wy dan gelegentheid kregen om een weinig asem te scheppen. En bezig zynde met ons wat te redden, zagen wy de voorsz. onze Avantgarde hoe langer hoe ligter voor de wind afhouden, met Brandzeilen daar by, en Blindens voor de Boeg; en niettegenstaande verscheide schooten na haar liet doen, konden zy tot geen stand houden werden gebracht: 't welk by den Engelschen Generaal en zyn Esquadre geremarqueerd zynde, kwamen zy weder sterk op my, en eenige weinige van myne byhebbende Schepen toe; en die stonden een hevigen storm met my deur; op hoope dat wy ondertusschen of van achteren door den Admiraal *Tromp* en *Meppel*, ofte van vooren door Brief van den Admiraal de Ruiter.

1666. 't wenden van den Admiraal *Evertsz.* met hunne Esquadres zouden werden gesecondeerd; maar alles te vergeefs: want onderwyl alle myn Zeilen, staande ende loopende Want, en Ronthout zodanig wierd ontramponeerd, dat ik myn Schip niet na behooren konde regeeren, of daar uit langer genoegsaame tegenweer doen, door de menigte myner dooden en gekwetsten; het welk dan de redenen zyn geweest, die my hebben genoodzaakt het meeste Gros en de loopende Schepen te volgen met klein zeil. Want by den Admiraal *Tromp*, die met zyn Esquadre te wintwaard was, konden wy niet komen; en niettegenstaande hy wel konde, zo en dede hy 't niet: doch weten niet, wat redenen hem daar toe hebben gemoveerd. Wy zyn dan alzo slaande en retireerende zagjes zuidwaarts afgeraakt; want de slappe koelte niet toe en liet groote vaart te maaken, die wy ook niet en zochten, om dat wy noch al continueerden in de hoope, dat ons in faveur van den donker de meergemelde geheele Arriergarde zoude by gekomen, en dat wy 't werk daar mede gelijkerhand zouden hebben begonnen. Maar den dag aanbreekende, vernamen niemand, als 't gros van de Engelsche Vloot ons volgende; die toen weder hevig begonden te kanonneeren. Zy leiden 't al af met voor uit naar ons te schieten, daar op wy haar achter uit antwoorden met onze byhebbende Schepen; zulks dat, na dat zy een Brander op my afzonden, dien ik door myne en andere Chaloupen, onder anderen gemand met de genereuze Heeren (a) Cavaliers *de Lorayne*, *Lavoy*, en *Coeslin*, en der zelver Gevolg, derwaarts in 't gemoet te zenden, necessiterende vruchteloos den Brander den brand daar in te steken, en 't Volk zich met swemmen te doen salveeren, het den Vyand den eenen voor den anderen na afleiden: doch in 't gezicht bekomende eenigen onzer Schepen, die te nacht te loefwaarts van ons waren geraakt, zonden ze eenigen van de haaren derwaarts, om die te onderscheppen. 't Welk ik bemerkende, beriep ik myne onderhebbende Officieren aan boord, en ordonneerde tot 20 in 't getal onder den Vice-Admiraal *Bankert* omtrent de Spleete te blyven, en 's Vyandts dessein te verhinderen: welke Officieren en Capiteinen my toen eeniger maaten hebben kennis gegeven van haare en anderer schaden, ongelegentheden, en verliezen; en zal haar allen met den eersten hunne Behoefdeedels doen formeeren, en die aan de respective Collegien toezenden. In 't gros wierd my ook bekend gemaakt de dood van verscheide onzer Hoofd-Officieren en Capiteinen, als den Admiraal *Jan Evertsz.* eerst zyn Been af, daar na overleden; Admiraal *Tjerk Hiddes de Vries* zyn Been af, en in staat van sterven (zyn Schip is te nacht van ons geraakt; dat van den Vice-Admiraal *Bankert* gezonken) den Vice-Admiraal *Koenders* mede dood; als ook de Capiteinen *Ruth Maximiliaan*, *Jeuriaan Poel*, en *Hendrik Vroom*; mitsgaders *Hugo van Nieuhof*, en *Cornelis Hogenboek* in die staat aan haar kwetsuren, de eerste het Been af, en d'ander in den Buik. Van des Vyandts schade in 't particulier hebben geen kennis: maar gemelde Officieren zeggen

(a) *Fransche vrywilligers, die zich op het Schip van de Ruiter hadden begeeven.*

gen 2 Schepen te hebben zien zinken, en 2 verbranden: en wy te samen zagen, dat zy zeer waren getroffen, en veel groote rampen hadden; 't welk ik geloove dat Uwe Hoog-Mogenden al ten deele voor de receptie dezen zullen hebben ontfangen. Waar mede etc. den 5den. Augusti, 's avondts. 1666.

Getekend

M. AD. de RUITER.

De Lieut. Admiraal Tromp, daags daar aan met zyn Esquadre voor de Wielingen gekomen, schreef wegens zyn wedervaaren aan de Heeren Staaten den volgenden brief.

Eergisteren morgen is den Vyand, omtrent de 90 Schepen sterk, op ons afgekomen, de wind N. O. doch stilletjes, en had daar van d'avantage den Lieut. Admiraal *Evertsz.* waar op de Vyand zeer heftig aanbrandde, zynde de Arriergarde door ons gecommandeerd, en die van den Vyand door Sr. *Jeremias Smit*, voerende de Blaauwe Vlag: zo zyn wy met ons Esquadre door den zelven doorgedrongen, tot dat wy de loef bekwamen; en hebben zo d'Arriergarde van de Bataiлje afgesneden, en met 't Esquadre voornoemd gevochten tot tegen den avond, wanneer wy haar op de vlucht brachten, en alzo de geheele nacht vervolgden, zonder dat wy vorders eenige kennis van d'Avantgarde en de Bataiлje hebben konnen bekomen. 's Anderendaags, wezende omtrent de Galper, hebben wy den Vyand noch eenigen tyd gevolgd: maar ziende dat zy niet en wilden stand houden, zyn te raade geworden den Heer Lieut. Admiraal *de Ruitèr* op te zoeken. Den Vyand dat ziende, heeft ons doen zoetjes achter aan gevolgd tot tegen den avond, wanneer wy hebben vernomen aan ly van ons 't Gros van d'Engelsche Vloot, die opwaarts aan kwamen laveeren, doch zonder van den Heer *de Ruiter*, noch d'andere Hoofden, of ook van eenig Schip van 's Landts Vloot te vernemen, als dat vry laat tegens den avond een Schip tegens ons aankwam, en voor ons wendde, 't welk wy niet anders konden zien als 't Schip van den Lieut. Admiraal *Tjerk Hiddes* te wezen, maar had geen Vlag noch Bramsteng op, 't welk ons geen kleine oorzaak van kwaad vermoeden gaf, of 't niet wel met 's Landts Vloot mocht staan. Huiden morgen zyn wy voor de Wielingen aangekomen met ons Esquadre, dat noch wel in goed postuur is, uitgenomen kruit en scharp: wenschte maar, dat wy wisten waar den Heer *de Ruiter* aan te treffen was: zoude niet manqueeren alle devoiren te doen om met hem te conjungeeren. De Vyand is doende om met zyn Gros op te laveeren: by aldien geen secours komt, zullen genoodzaakt zyn tot ons leedwezen in de Wielingen te retireeren. Waar mede, etc. Brief van den Lieut. Admiraal Tromp.

C. TROMP.

1666. De Lieut. Adm. Jan Cornelisz. Meppel, met den Heer Tromp de Blaauwe Vlag vervolgd hebbende, liet daar over den onderstaanden brief, leggende voor het Gat van ter Veer, aan het Collegie ter Admiraliteit van het Noorder Quartier afgaan.

Brief van den Lieut. Admiraal Meppel.

EDELE MOGENDE HEEREN,

DEzen dient niet anders als om UE. te adverteeren, dat wy met 's Lands Vloot op Woensdag voorleden met den Vyand in gevecht zijn geweest, ja zo hard dat schier niet is om te gelooven. Ik heb den Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag dien heelen achtermiddag dicht op zy gelegen, met mijn byhebbende Capiteinen van 't Noorderquartier, die my uitneemend secondeerden, zo dat dien Vice-Admiraal most afhouden, en wenden by staag: 't was meest stil, zo dat wy niet konden vorderen. Ik heb over de 100 dooden en gekwetsten, die ik met den eersten zal opzenden. Myn groote Mast is op zeven plaatsen doorschooten, en 't Schip zo doornageld, dat het niet is te geloven, zo dat ik aan 't zinken ben geweest, ja dat myn onderste Laag van 't Kruid heeft in 't water gestaan; dan is met groote naarstigheid geremedieert, en dicht Schip gekregen, zo dat ik (God lof) met 't Esquadre van *Tromp* noch ben behouden: dan 't meeste Kruid en Scharp is verschooten. 't Is my leet, dat het zo niet gegaan is, als 't wel gewenscht was: altyd wy en *Tromp* hebben 't Esquadre van dien avond op de vlucht gedreven; ja 's anderendaags liep het al zijn best: en alzo het niet geraden was langer voor de wind het na te loopen, zo hebben wy gesaamentlijk geresolveerd om de Zuid te wenden na den Heer *de Ruiter*, om te zien hoe 't met hem stond, dien wy tot noch toe niet hebben vernomen; dan verstaan, 't geen droevig is, dat dien Heer niet is bygestaan. God weet de waarheid van die zaake, dat hier na U E. wel zal werden medegedeelt. Den 6 Augustus 1666. Waar mede etc.

Geteekend

J. C. MEPPEL.

P.S. Onzen Schout-by-Nacht *'t Hoen* is dood geschooten, met *Jakob Gerritsz. Roemer*, benevens noch 15 a 16 anderen zo dood als gekwetst. Den Vice-Admiraal *Schram* en ik zijn noch gezond. Capitein *Ysbrand Clement* is zijn Been aan stukken; en myn twee Lieutenants zijn swaar gekwetst: dan *Tys Ryndertsz.* is noch gezond.

Twede brief van den Lieut. Admiraal de Ruiter.

Den 7den. daags na d'aankomst van den Lieut. Admiraal Tromp, schreef den Admiraal de Ruiter, leggende ten anker tusschen Vlissingen en Zoutelande, het volgende.

Na

NA 't afzenden van mynen laatsten van den 5den. dezer, 's avondts, is hier 's anderendaags, namiddag, by ons ter Reede verscheenen den Lieut. Admiraal *Cornelis Tromp* met des zelfs Esquadre; en na oogenschynelijk in 't passeeren van het zelve bemerken konde, had het geen of weinig schade. Rapporteerde my, op den 4den. dezes, 's avondts, tegen 't Esquadre van de Blaauwe Vlag in actie geweest, en het zelve op de vlucht gedreven te hebben, een Schip met 64 stukken van den Vyand verbrand, daar onder 53 metale, en een van haar Branders in brand geschooten te zijn. Onder anderen is in het voorsz. Esquadre mede hier op de Reede gekomen 't Schip van den overleden Lieut. Admiraal *Tjerk Hiddes de Vries*, zeer doornagelt; zo dat wy van 's Landts Vloot niet missen dan de Schepen van den Vice-Admiraal *Bankert*, en *Ruird Hillebrands*, 't Schip *Sneek*. Gister avond kwamen wy ten anker tusschen Zoutelande en Vlissingen: konden toen den Vyand, voor de Wal zijnde, tellen sterk te zijn in de 80 Zeilen, klein en groot. Ik zie alle uuren te gemoet de Heeren Uwer Hoog Mogenden Gedeputeerden en Gevolmachtigden, om met de zelven te overleggen hoe men 't met 's Lands Vloot zal aangaan, en 't geen wyders daar omtrent met de zelve te verrichten staat. Waar mede etc. 1666.

M. A. de RUITER.

Hoe ongelukkig deze Zeeslag ook uitgevallen mocht weezen, hadden echter d'Engelschen geen ander voordeel, als de Nederlandsche Vloot van een gescheiden te zien, welke zy by stukken meenden t'overvallen. Want volgens den brief van Prins Robert en den Generral Monk, na Withal gezonden, zeggen zy: *Wy hebben in groote hoop geweest van de Ruiter te krygen; maar de wind was te slap. Onze kleinste Fregatten waren ook zo wel niet bezeild, als zylieden. Zy waren voor hun wal, en wy bevreesd voor hunne zanden. Hielden derhalven Krygsraad, en hoorden Noordwest van ons eenige schooten, welken wy oordeelden van* Tromp *en* Smith *te zijn: waar op wy* Tromp, *eer hy nader kwam, dachten t'onderscheppen. Wy zagen hem wel; de wind was Noord-oost: maar* Tromp *raakte in salvo. En wy, op de* Royale Charles, *zijn geweest op zes vademen waters*, enz. Extract uit den brief van Prins Robert en Monk wegens den Zeeslag.

Jeremias Smith, als hy daar na in Engeland kwam, kreeg groote opspraak, wegens dat hy den eenigen looper was geweest: en de Capiteinen der twee andere Esquadres betoonden zich mede zeer onvernoegd op de Blaauwe Vlag.

1666. Midlerwyl waren de Gedeputeerden van 's Landts Admiraliteiten, en vervolgens ook de Gedeputeerden en Gevolmachtigden der Heeren Staaten, en daar onder de Raadpensionaris de Wit, aan den Generaal de Ruiters boord gekomen, om t'onderzoeken hoe zich alles in 't gevecht had toegedraagen, en wyders de noodzaakelijke orders te stellen, op dat de Vloot weder spoedig in zee mocht raaken. By deze gelegentheid kwam het misnoegen tusschen de gevreesdste Admiraalen (den een wegens zijn voorzichtig beleid, en den ander wegens zijn onversaagde dapperheid) uit te barsten. Den Heer de Ruiter, gelijk hy voorheen in zijn eersten brief had gedaan, klaagde nu ook mondelijk over de manier, op de welke zich de Lieut. Admiraal Tromp omtrent hem had gedraagen; en gaf niet duisterlijk te kennen, dat hy hem hield voor d'oorzaak van al het onheil, 't geen 's Landts Vloot in 't gevolg was overgekomen. Den Heer Tromp, hier kennis af krygende, en zoekende zich van een zo smaadelijken opspraak te zuiveren, en ook zelfs de schuld op de schouderen van den Admiraal de Ruiter te schuiven, schreef dien aangaande den volgenden brief, zo aan haar Hoog-Mogenden de Staaten Generaal, als aan de Heeren Staaten van Holland.

De Gedeputeerden der Admiraliteiten, en vervolgens die der Heeren Staaten, komen aan de Ruiters boord.

10 Augus.

De Ruiter doet zijn beklag over den Lieut. Admiraal Tromp.

Tromp schryft aan de Staaten tot zijn verdediging.

HOOGE ENDE MOGENDE HEEREN:

MYN Heeren: Ik heb niet konnen manqueeren uwe Hoog-Mogenden nader en klaarder t'adviseeren, hoedanig het particulierlijk is toegegaan tusschen de Vlooten van uwe Hoog-Mogenden en van zyn Majesteit van Groot-Brittannien, 't Is dan zulks, dat wy op den vierden dezer, 's morgens, op ons hebben zien afkomen d'Engelsche Armade, de wind Noord-oostelijk, doch stilletjes; zo dat wy met 's Landts Vloot aan ly waren: waar op de Lieut. Admiraal *Jan Evertsz.* met zyn Esquadre d'Avantgarde hebbende, by de wind en in goede order voor uit is gezeild: waar op den Admiraal van d'Engelschen, gevoerd wordende by de Witte Vlagge, op hem is komen afzakken, en de Bataille van den Vyand daar op in ordre is gevolgd. De Lieut Admiraal *de Ruiter*, de Bataille van onze zyde voerende, heeft omtrent de dardehalf uur met zyn Esquadre onder de ly van onze Arriergarde blyven leggen, dat den voornoemden Lieut. Admiraal *Jan Evertsz.* zo verre voor uit was, dat men zyn Vlagge naauwelijks konde bekennen, endè derhalven zulk een spatie tusschen onze Avantgarde en de Bataille is geraakt, dat den Vyand toen

toen gegeeven was de grootste advantagie van de wereld om onze Avantgarde van de Bataille te konnen afsnyden. Den bovengemelden Lieut. Admiraal *de Ruiter* zo lange onder de ly van ons Esquadre gelegen hebbende, heeft zeil beginnen te maaken, toen den Lieut. Admiraal *Jan Evertsz.* met zyn Schepen eerst op d'Avantgarde van den Vyand begon te schieten. Wy met ons Esquadre d'Arriergarde hebbende, zyn genoodzaakt geweest met onze zeilen op de mast zo lange te blyven leggen, tot dat den Hr. *de Ruiter* met zyn Esquadre op zyn post was. Doch hebben niet langer onze zeilen konnen spaaren, maar mede zeil gemaakt, ende by de wind na den Vyand toegesteeken; niettegenstaande eenige weinige Schepen van den Lieut. Admiraal *de Ruiter* noch in ons voorste gelid gemêleerd waren. Wy met ons Esquadre in goeden rang dus zeilende, is eerst den Schout-by-Nacht van de Blaauwe Vlag met een Brander op een van onze voorste Schepen aangekomen: welke Brander, na eenig gevecht, door onzen Schout-by-Nacht *van der Zaan* is in de brand geschooten. Den Admiraal met de Blaauwe Vlag is mede met een Brander op ons afgekomen, waar mede wy, en de Capiteinen *de Haan* en *van Amstel*, die onze Secondes waren, lange schutgevaart hebben gehouden, tot dat wy hebben gezien, dat'er een van 's Vyandts Schepen voor ons heel reddeloos was leggende; ende door 't geduurig by de wind knypen zagen dat boven hem konden zeilen: ende gesecondeerd weezende met een Brander, zyn hem op zy gezeild, ende, na de laag gegeeven te hebben met dubbeld scherp, heb den Brander aan zyn boord doen zeilen, en hem doen verbranden. 't Schip was genaamd de *Resolution*, gemonteerd met vier-en-festig metaale en twee yzere stukken, bemand met drie honderd en veertig koppen, waar van door onze Schepen zyn geborgd vyf en-veertig man, daar onder twee Stuurluiden en een Quartiermeester. Den Lieut. Admiraal *van Meppel* en den Vice-Admiraal *Sweers* hebben mede in dezen tyd heftig tegens den Vyand doende geweest; zo dat den Lieut. Admiraal voornoemd lange heeft op zy van den Vice-Admiraal van de Blaauwe Vlag gelegen: ende na dat den bovengenoemden Vice-Admiraal wel drie a vier maalen van versch volk gesecondeerd was, is hy echter door de dapperheid van den voornoemden Lieut. Admiraal zodanig begroet geweest, dat hy confuis moest bysteeken; doch heeft den voornoemden Lieut. Admiraal *van Meppel* zo getroffen, dat hy vyf voet water in zyn Schip heeft gehad. Ons Esquadre dus in postuur tegens den Vyand ageerende, hebben, met alle vlyt by den wind zeilende, 't Esquadre van de Blaauwe Vlagge van de Bataille ofte de Roode Vlagge geheelijk afgesneeden, waar onder noch waren drie van 't achterste gelid van de gemelde Roode Vlagge; en hebben in dit postuur gevochten met de bovengenoemde Blaauwe Vlagge tot omtrent vyf uuren na den middag, wanneer wy in ons Schip al verschooten hadden *tien duizend en drie honderd pond kruid*. Den Admiraal van de Blaauwe Vlagge omtrent een kleine kanonschoot achter ons zynde 1666.

de, heeft getracht met zyn Brander den Capitein *de Haan* te verbranden: maar ziende onze Chaloupen gereed leggen, en eenige schooten van hem krygende, is met de Chaloup van den gemelden Admiraal, die hem toegezonden wierd, overstaag van ons af confuselijk geboegseerd. Wy hebben toen weder getracht na hem toe te wenden, en over staag geboegseerd; maar hebben niet gekonnen: waar op de wind een weinig begonde te koelen uit het Zuid-westen, en zyn derhalven weder na den Vyand toegewend. Gewend zynde, hebben het behoorlijk sein gegeeven om met ons Esquadre gelijkelijk in den Vyand te vallen; terwyl onze andere Schepen door de verandering van de wind de loef van eenigen van haare Schepen kreegen. Wy zyn met dat koeltje toen geraakt op zyde van den voornoemden Admiraal, de welke van ons zodanig wierd begroet, dat hy op't laatst niet een schoot meer deede, en ook den brand in zyn Hut kreeg, en veele schooten met los kruid na zyn Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht heeft te loefwaart uitgedaan, dat ze hem zouden komen secondeeren, en ook van achteren en van vooren om hulpe geschreeuwt. De Vyanden, daar geen lust toe hebbende, zyn confuselijk met al de rest op de vlucht geraakt; ende 't en ware weder een stilte hadden gekreegen, zouden niet alleen den Admiraal hebben bekomen, maar, na menschelijk oog, de meeste part, die 't niet zouden hebben konnen ontvluchten, in handen van ons Esquadre gevallen hebben. d'Advantagie op den Vyand aldus hebbende, ende het considerabelste Esquadre van den Vyand zynde, met die geenen van de Roode Vlagge, als boven gemeld, hebbe geoordeeld na Soldaat- en Zeemanschap de zelve niet te konnen verlaaten, maar onze victorie, dus verre gebracht, t'achtervolgen. Want indien den bovengemelden Vyand niet en hadde vervolgd, ende den Lieut. Admiraal *de Ruiter* hadde gaan secondeeren, niettegenstaande het stil was, zoude ongetwyfeld oorzaake gegeeven hebben, dat de Schepen onder den Lieut. Admiraal *de Ruiter* ende *Evertsz.* confuselijk de vlucht zouden hebben genomen; dewyl de zelve geoordeeld zouden hebben, dat wy met ons Esquadre van den Vyand weeken. Ende wy zouden niet alleen onze Schepen gediscourageerd, maar ook onze Partye geëncourageerd hebben om ons te vervolgen. *Ik geef Uwe Hoog-Mogenden, en alle verstandige Zeeluiden, en braave Soldaaten, eens te oordeelen, indien den Lieut. Admiraal* de Ruiter *d'Avantgarde van den Vyand bytydts had afgesneeden, gelijk wy d'Arriergarde van de Bataille hebben afgesneeden, weezende sterker als zyne Partye, of wy niet en zouden, onder Godes genadigen zegen, een goede victorie bevochten hebben; zynde onze Avantgarde sterk genoeg, en in braave order, om d'Avantgarde van den Vyand met advantagie het hoofd te bieden.* Alle het welke voorschreeven is, protesteere Uwe Hoog-Mogenden niet te notificeeren uit eenige de minste partyschap, maar na d'oprechte waarheid, en gereed te zyn om zulks ten allen tyde voor de gantsche wereld te verantwoorden; verklaarende voor God, alles om beste wil gedaan te hebben.

1666.

Hoog-

Hoog-Mogende Heeren, nu na deze, en alle myne getrouwe diensten, van den Heer Lieut. Admiraal *de Ruiter* door partyschap, zonder my gehoord of gesproken te hebben, ende jalousie, *om dat God Almachtig met kleinder macht my op den Vyand advantagie heeft gegeeven, ende hem met een grooter macht disavantagie*, voor *oorzaake van de Nederlaage, ende voor een Schelm gedecrieerd te worden*, is my onlydelijk; ende zo geen reparatie daar van kryge, ben ik incapabel om het Vaderland te konnen dienen: want zo nu niet wel gedaan heb, meene nooit wel te zullen konnen doen. Ende 't is geen tyd om Schelmen t'employeeren, maar wyze, voorzichtige, en couragieuze Zeehelden, die voor 't Vaderland, ende haar eigereputatie, bereid zyn goed en bloed op te zetten; welke ik meene tot noch toe zo wel door Godts genadigen zegen te hebben geconserveerd, dat ik geen Lieut. Admiraal *de Ruiter*, noch eenig mensch ter wereld, zo lang ik leeve, capabel achte my die te zullen ontsteelen: maar zo doende veele confusie in de Vloot, tot myn leedweezen, te gemoet zie, ende d'Officieren en Matroozen, aan land komenden, malkanderen te zullen vermoorden, 't welk God verhoede, op wien ik my verlaate, nevens de discreete ende wyze conduite van Uwe Hoog-Mogenden. Waar mede Uwe Hoog-Mogenden beveele in de heilige protectie Godes, ende blyve, 1666.

HOOG-MOGENDE HEEREN,

Getekend

C. TROMP.

In 's Landts Schip Hollandia, leggende voor Vlissingen, den dartienden Augusti 1666.

Deze brief gaf maar al te wel te kennen, hoe verre de vriendschap en 't vertrouwen tusschen beide de gemelde Admiraalen was afgebroken. De Heeren Staaten van Holland, over dit geschil ten hoogsten bekommerd, en derhalven voor arger gevolgen beducht, bevalen op den 18den. der maand aan eenige Heeren uit hun Vergadering, dit stuk, 't geen men vreesde van een kwaade nasleep te zullen weezen, eens nader t'overweegen, en haar Ed: Groot-Mogenden van hun raad te dienen. Dit wierd in 't werk gesteld: en volgde daar wyders op, dat de Raad-pensionaris de Wit (nooit de grootste vriend van Tromp geweest, en wel voornaamentlijk ter oorzaak dat hy zich al te genegen tot het Huis van Oranje, toenmaals noch ten doelwit van den staatkundigen haat gesteld, betoonde) daags daar aan ter Vergadering der Heeren Staaten van Holland d'inzichten en 't goedvinden der Heeren, die de zaak gezamentlijk hadden overwoogen, voordroeg, met byvoeging, wat men, om alle wanorder en verdeeldheid in 's Landts Vloot voor te ko- Gelastigden over de geschillen van de Ruiter en Tromp gesteld.

1666. men, en de zelve met goed beleid te bestieren, behoorde te doen; 't geen hier op uitkwam : *Dat men den Lieut. Admiraal Tromp moest opontbieden : Dat hy met den Lieut. Admiraal de Ruiter niet overeenkwam : Dat 's Landts dienst vereischte, dat noodzakelijk een van beiden van zyn bediening ontslagen moest worden : Dat men Tromp beter als de Ruiter kon ontbeeren*, enz. Dit voorstel wierd door de Heeren Edelen, mitsgaders de Steden *Dordrecht*, *Delft*, *Leiden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Briel*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Edam*, *Medenblik*, en *Purmerend* toegestemd. *Haarlem* verstond, dat men den Lieut. Admiraal Tromp zou opontbieden, en hem zyn Brief, tegens de Ruiter geschreeven, voor oogen houden: *Enkhuizen*, dat men noch een proef zou doen om 't geschil by te leggen : *Monnikendam*, dat men de zaak daar toe zou zien te brengen, dat Tromp zelve met een Request zyn ontslaaging mocht verzoeken. Maar eindelijk volgde ten zelven dage het besluit na de stemmen der meeste Leden, luidende aldus.

Voorstel van den Raadpensionaris de Wit wegens den Lieut. Admiraal Tromp van zyn ampt t'ontslaan.

DE Raadpensionaris heeft ter Vergaderinge geraporteerd de consideratien en 't advys van de Heeren haarer Ed. Groot-Mogenden Gecommitteerden, hebbende, in gevolge en tot voldoeninge van der zelver Resolutie Commissoriaal, in dato den achtienden dezer loopende maand, overleid en overwoogen, wat tot voorkominge van alle disordre en divisie in 's Landts Vloote, mitsgaders tot goede conduite over de zelve, by haar Ed. Groot-Mogenden zoude konnen en behooren geresolveerd en gedisponeerd te worden : ook speciaalijk geëxamineerd en aandachtelijk geponderreerd den inhoude van zekere Missive, by den Lieut. Admiraal Tromp aan haar Ed. Groot. Mogenden geschreeven uit 's Landts Schip Hollandia, leggende voor Vlissingen, den dartienden dezer loopende maand, houdende, na een omstandig verhaal van zaaken, die met zyne kennisse, gedurende de jongste Bataille tegens d'Engelschen, zouden weezen voorgevallen, 't besluit 't welk hier na van woorde te woorde is volgende.

Resolutie der Heeren Staaten van Holland om de Commissie van den Lieut. Admiraal Tromp in te trekken.

Edele Groot-Mogende Heeren.

„NU na deze, en alle myne getrouwe diensten, van den Heere „Lieut. Admiraal de Ruiter, door passie, zonder my gehoord of „gesproken te hebben, en jalousie, (om dat God Almachtig met kleinder macht my op den Vyand heeft advantagie gegeeven, ende hem met „een grooter macht disadvantagie) voor oorzaake van de Nederlaage „ende voor een Schelm gedecrieerd te worden, is my onlydelijk; ende

„ zo geen reparatie daar van krygе, ben ik incapabel het Vaderland te „ konnen dienen: want zo wy nu niet wel gedaan hebben, meenen „ nooit te zullen konnen voldoen. En is geen tyd om schelmen te em„ ployeeren, maar wyze, voorzichtige, en couragieuze Zeehelden, „ die voor 't Vaderland en haar eige reputatie bereid zyn goed en bloed „ op te zetten; welke ik meene tot noch toe zo wel, door Godes gena„ digen zegen, te hebben geconserveerd, dat ik geen Lieut. Admiraal „ de Ruiter, noch eenig mensch ter wereld. zo lang ik leeve, capabel „ achte my die te zullen ontsteelen: maar zo doende veele confusie in „ de Vloot, tot myn leedweezen, te gemoet zie, ende de Officieren „ en Matroozen, aan land komende, malkanderen te zullen vermoor„ den, 't welk God verhoede. 1666.

Waar op gedelibereerd zynde, ende in achting genomen, dat de voornoemde Lieut. Admiraal Tromp, na demonstratie van zo groote animositeit en verbitterdheid tegens den Lieut. Admiraal de Ruiter, 's Landts Vloote als Generaal en Chef commandeerende, te gelijk met den zelven Lieut. Admiraal de Ruiter niet gelaaten kan worden in employ, zonder 's Landts welvaaren ten uitersten te doen pericliteeren, door eene apparente tweedracht en confusie, die in zulken cas met reden in de voorschreeve Vloote zoude staan te bevreezen, is, tot verhoedinge van dien, verstaan en geresolveerd, dat de Commissie, aan den voornoemden Tromp, als Lieut. Admiraal van Holland en West-Vriesland onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, by provisie, en tot haarer Ed. Groot-Mogenden kennelijk wederzeggen, gegeeven, zal werden ingetrokken, gelijk de zelve ingetrokken word mits dezen; en dat dienvolgende op 't alderspoedigste wederom tot suppletie van de voorschreeve plaatse, met een ander Officier van couragie en beleid, geprocedeerd zal worden; en op dat zulks met de meeste ordre ter executie geleid werde, dat overzulks van wegen haare Ed. Groot-Mogenden ter Generaliteit de zaake daar heenen zal werden gedirigeerd, ten einde de voornoemde Tromp by haare Hoog Mogenden ten spoedigste, en op 't zichts briefs, moge werden herwaarts beschreeven, om 't zyner aankomste alhier hem de voorgeroerde zyne dimissie bekend gemaakt te worden, als naar behooren.

De Lieut. Admiraal Tromp dan op het aanschryven der Heeren Staaten den 23sten. in den Haag gekomen zynde, wierd hem, 's anderendaags ter vergadering binnen staande, door den Raadpensionaris bekend gemaakt, en aangezegt, *dat haar Ed. Groot-Mogenden goedgevonden hadden, de Commissie, aan hem voor dezen, als hun Lieut. Admiraal onder 't Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam gegeeven, in te trekken.* Hy antwoordde, daar toe

Tromp door de Staaten van Holland van zyn ampt ontslagen.

 bereid

1666. bereid te zyn; en beloofde, haarer Ed. Groot-Mogenden order met alle ontsag te gehoorzaamen: bedankende hen wyders voor de gunst en eer, die hy had genooten. Ondertusschen, gelijk men beducht was, dat uit dit werk, zynde Tromp in een zeer groote achting by den gemeenen man en de matroozen, wel licht eenig onheil mocht voortspruiten, wierd hem met eenen bevolen, tot nader order in den Haag te blyven, zonder na de Vloot te gaan, of te schryven, op peene van schuldig gehouden te worden aan muitery. In der daad, 't liep zyn gevaar: doch een tydige voorzichtigheid hield het volk in stilte.

En word hem verboden na de Vloot te gaan, of te schryven.

Ten zelven dage wierd by de Heeren Staaten van Holland tot het Lieut. Admiraalschap onder 't Collegie ter Admiraliteit van Amsterdam, in de plaats van den Heer *Cornelis Tromp*, aangesteld den Heer *Willem Joseph van Gent*, Colonel van het Regiment Mariniers, of Zeesoldaaten; tot Vice-Admiraal onder het zelve Collegie, in de plaats van *van der Hulst*, de Schout-by-Nacht *Isaak Sweers*, en by die gelegentheid de Capitein *Jan Gideonsz. Verburg* tot Schout-by-Nacht in des zelven plaats; en tot Schout-by-Nacht onder 't Collegie ter Admiraliteit van 't Noorder Quartier, in de plaats van den jongst gesneuvelden *'t Hoen*, de Capitein *David Vlug*.

Willem Joseph van Gent in de plaats van Tromp tot Lieut. Admiraal van Amsterdam aangesteld.

Andere Bevelhebbers verhoogd.

De Colonel van Gent weigerde deze waardigheid aan te neemen, en bracht daar toe verscheidene redenen te berde, en onder anderen wel voornaamentlijk, dat hy zeer weinig tydts de zee had bevaaren, en zich derhalven onbekwaam bevond om een Esquadre te commandeeren: doch andermaal door de Heeren Staaten met zeer ernstige termen daar toe aangemaand, en ook zelfs door den Heer Tromp (aan wien hy 'er aanstondts kennis af was gaan geeven) verzocht zynde dezen last op zyn schouderen te willen laaden, liet hy zich overreeden, en deed omtrent het eind der maand den eed als Lieut. Admiraal van Amsterdam.

Van Gent weigert het Lieut. Admiraalschap aan te neemen, doch laat zich door Tromp daar toe beweegen.

Aldus raakte den Heer Tromp, die by alle gelegentheden zo groote blyken van zyn dapperheid had gegeeven, door zyn twist met den Admiraal de Ruiter uit der zee.

Hectora qui solus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Sustinuit toties, unam non sustinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. 1666.

De (*a*) Graaf van Estrades, toenmaals Ambassadeur van Vrankryk by haar Hoog-Mogenden, meenende dat den Heer Tromp deze spyt niet zou konnen verdouwen, en gelegentheid zoeken om 'er zich op d'eene of d'andere wyze over te wreeken, deed hem, indien hy in den dienst van zyn Koning wilde overgaan, een jaarlijksch persioen van vyftig duizend ponden aanbieden: maar Tromp (die, na zyn dimissie van Holland, ook ontslaaging van zyn Commissie als Capitein, by haar Hoog-Mogenden aan hem verleend, verzocht had) weigerde d'aanbieding, en wilde liever als een vergeeten burger in zyn Vaderland leeven, en het zelve getrouw blyven, dan zich met zo groote voordeelen in den dienst van een uitheemschen Vorst begeeven. Waarlijk, een zeldsaam voorbeeld, en daar men zich, aangezien de geschapenheid der zaaken, te meer moet over verwonderen.

Tromp door den Graaf van Estrades aangezocht om in Franschen dienst over te gaan.

(a) *Deze byzondgrheid, als ook de bo'ven staande wegens den Heer van Gent, is ons verhaald door een Heer, die van zyn jeugd af met den Admiraal had verkeerd.*

Ondertusschen wierd in Zeeland dag en nacht gearbeid om de Vloot te herstellen, en van alles te voorzien: maar terwyl men hier mee bezig was, schooven d'Engelschen, op hoop van buit, met sestig Schepen langs de kust heen, en (hebbende ondertusschen hunne zieken en gekwetsten afgezonden, en acht of tien Fransch- en Noordtsvaarders genomen) kwamen door tegenwind na het Vlie zakken. Hier zagen zy wel geen merkelijk voordeel te doen: maar gelijk 'er nooit booswichten ontbreeken om een helschen raad te geeven, wierden ze door eenen Laurens Heemskerk, wel eer Capitein in dienst der Vereenigde Nederlanden geweest, doch om zyn lafhertigheid gebannen, aangemoedigd om een gruwelstuk, daar die onnozele Eilanders de geheugenis noch jaaren lang af behielden, uit te werken, 't geen zich aldus toedroeg.

Engelsche Vloot voor 't Vlie.

Terwyl d'Engelsche Zeemacht, den 17[den]. Augusti omtrent het Vlie gekomen, zich voor 't Eyerland had gezet, kreeg de zelve uit een Visscher, in haar handen gevallen, bericht, dat op 't Vlie en der Schelling (de twee wydstafgelegene Eilanden,

Brandstichting door de zelve in 't Vlie en op der Schelling aangerecht.

1666. den, en d'eenigsten van alle Zeeplaatsen die niet wel bezet waren) zo wegens den Staat, als d'Oost-Indische Compagnie, verscheidene Magazynen, zonder byna eenige bezetting tot bewaaring van de zelven, waren, mitsgaders veele rykgelaadene Koopvaarders een weinig inwaart ten anker lagen. Dezen, gelijk ook de Schepen in Texel, waren al tydelijk door de Heeren Gecommitteerden gewaarschouwd binnenwaart, en na de haven daar ze van daan kwamen, te loopen; doch echter, geen geloof aan goede vermaaningen geevende, blyven leggen. d'Engelschen, hier over met den gemelden Heemskerk geraadpleegd hebbende, kwamen des anderendaags, 's morgens ten acht uuren, met de vloed en een noordelijken wind met negen Oorlogschepen, vyf Branders, en zeven Kitsen afzakken, en zetten 't onder de Brandaris van der Schelling; terwyl een Kits binnen 't Vlie liep, en aldaar honderd seventig Koopvaarders en twee Convoyers telde. Robbert Holmes, van wien wy hier voor meermaalen hebben gesproken, Opperaanleider van dit werk, beducht, zo men eerst d'Eilanden aantastte, dat deze Vloot hen de helpende hand mocht komen bieden, zond twee Fregatten binnen de Tonnen, en volgde met de rest van de Schepen; doch moest het, door tegenwind, verhinderd, weder voor de Brandaris zetten. Hy hield dan Krygsraad, en stuurde vervolgens het Fregat *Pembroke*, als het ondiepst gaande, met vyf Branders op de Koopvaardyschepen af. Eenen Capitein Broun hielp met zyn Brander het Schip van Capitein Adelaar, de voornaamste Convoyer, in den brand; by welke gelegentheid de gemelde Capitein, benevens vyftien à zestien man, trachtende zich, na eenige tegenweer, met de boot te bergen, kwam te verdrinken. d'Andere Convoyer, door Capitein Tol gevoerd, wierd mede aangesteeken: doch de Capitein salveerde zich met de boot. De Koopvaardyschepen, dit ziende, kapten hunne ankers, en dreeven af; terwyl de drie resteerende Engelsche Branders (onder het geschreeuw van *ik ben Heemskerk, ik ben de man die het uitvoert*) eenige kostelijke Muskovischvaarders, waar af zich sommige treffelijk verdeedigden, aanstaken. Ondertusschen kwamen d'Engelschen van onder de Brandaris met twee-en-

twintig

twintig Chaloepen, welke, benevens de vloed, hunne riemen te baat hebbende, d'indryvende Koopvaarders lichtelijk achterhaalden, en alle de geenen, die zy bereiken konden, met bossen stroo, teerwerk, enz. in den brand staken; hebbende, op peene van 't leven, order van niet te plonderen: waar door dan de Schippers noch tyd hadden om zich, benevens hun volk en geld, met de booten te redden. Eenigen van de zelven, die op 't Vlie woonachtig waren, hadden, uit vrees dat d'Engelschen daar mochten landen, hunne beste goederen t'scheep gebracht, welken zy nu door de woedende vlammen moesten zien vernielen. Drie Kapers echter en een Guineesvaarder, wel met geschut en volk voorzien, droegen zich, benevens eenige anderen, met groote dapperheid; weezen d'Engelschen af; schooten eenigen van de gemelde Brandchaloepen in de grond; en beschermden ettelijke rykgelaadene Muskovischvaarders, daar d'Engelschen, mits d'ondiepte, niet by dorsten komen. 1666.

Holmes ondertusschen, bericht door eenige gevangenen, dat ook het Vlie in geen behoorlijken staat van verweering was, stuurde twee Fregatten, en eenige kleinder Vaartuigen, in de Sloot, om aldaar te landen: maar deze toeleg wierd gestuit door een schrikkelijken stortregen, die 'er des nachts kwam te vallen; waar door alle de brandgereedschappen en 't buskruid krachteloos wierden gemaakt, de lonten uitgedoofd, en 't volk zodanig afgemat, dat, indien men maar twee of drie Compagnien Mariniers, die daar omtrent lagen, in Kaagen na de Sloot van het Vlie had overgevoerd, zy die Engelsche Brandstichters dapper gehavend zouden hebben, dewyl alle de Kitsen en Vaartuigen vast zaten, en 'er het water in en uitstroomde.

Doch beter gelukte het hen op der Schelling: want des morgens weder derwaarts zynde geloopen, traden zy met elf Compagnien aan de Brandaris te land, zonder eenigen byzonderen tegenstand te vinden, zynde de meeste Inwoonders van dit Vlek Mennonisten en Visschers. Vyf Compagnien Brandstichters vingen aanstondts het werk boven wind aan; en binnen korten tyd lagen drie hondert vyftig huizen, daar onder

twee

twee Vermaanplaatsen, (de Gereformeerde Kerk kwam 'er
1666. met de helft af) in d'assche: zonder dat die arme weerlooze menschen eenig huisraad konden bergen. Hunne naakte kinderen mochten ze in d'armen neemen, en 'er al jammerende mee heen gaan. Ondertusschen plonderden d'Engelschen zo veel, als de vlam en 't gety hen toelieten.

Holmes had noch gaarne twee andere Dorpen op dit Eiland in d'assche gelegt: maar dewyl hy 'er vier-en-twintig uuren om zou hebben moeten blyven leggen, en dat hy vreesde 'er niet af te zullen konnen geraaken, alzo 'hem niet als een gunstige wind daar toe kon helpen; gelijk ook, vermits men alreedts verspied had, dat de Vlielanders zich tegen 't Oosten van het Dorp hadden begonnen te beschanssen, en twee bateryen op te rechten, verwachtende geschut van Enkhuizen: deed hy met de vloed al zyn volk weder t'scheep treeden, en vervoegde zich op den 20. der gemelde maand Augustus, op order van Prins Robert en Monk, des avondts weer by d'Engelsche Vloot; welke wyders, (zynde met veele zieken belaaden, en geen ander voordeel beoogende) de cours na Engeland zette.

Engelsche Vloot na huis.

Haar Hoog-Mog: ernstelijk ter herte neemende de schade door deze brandstichting hunnen Ingezetenen aangedaan, trachten maar middelen uit te vinden om den Engelschen zulks betaald te zetten; daar zich eerlang een goede gelegentheid toe opdeed. Twee Hollandsche Convoyers, en twee andere Schepen, die lang onder Glukstad hadden gelegen, vielen, hebbende den wind en het gety wel waargenomen, den 27sten. Augusti op zeventien Engelsche Koopvaarders, leggende omtrent Nieuwer Meulen, aan, en brandden 'er zo dapper op in, dat de Koopvaarders, niet weetende waar zich te bergen, d'ankers kapten, en het met den wind lieten afloopen. De Hamburgers, ziende deze Engelsche Schepen al vluchtende na de Stad toe komen dryven, deeden de Wachters op de toorns de stormklok trekken, en de Trompetters alarm blaazen. De straaten krielden in een oogenblik van menschen en lichten (want het was in 't vallen van den avond) en de Burgery kwam in de wapenen. Omtrent ten negen uuren stonden al drie Engelschen, en een Hamburger, doch deze laatste by ongeluk ontvonkt, in den

Hollanders verbrandden eenige Engelsche Schepen op de Elve.

brand;

brand : en indien de wind niet Noordelijk was geweest, d'overigen, die nu behouden wierden, zouden geen beter lot gehad hebben. 1666.

Twee dagen na dat dit werk voorgevallen was, wierd den Admiraal de Ruiter aan land ontbooden, alwaar hy den Graaf van Estrades, Ambassadeur van Vrankryk, vond, die, benevens den Marquis van Bellefonds, met de Gedeputeerden van Haar Hoog-Mogenden beraadslaagde over de conjunctie van 's Landts Vloot met die van Vrankryk onder den Hertog van Beaufort, zo lang verwacht, welke toen, hebbende zich eenige maanden op de kust van Portugaal gehouden, in 't kort te Rochel stond te komen. By deze gelegentheid wierd den Heer de Ruiter, wegens zyn dapperheid en beleid in den laatsten Slag betoond, uit den naam zyner Majesteit van Vrankryk met de Ridderlijke Order van St. Michiel vereerd. Maar wat de gemelde conjunctie der Vlooten belangt, de Franschen deeden groote beloften, doch die, volgens de gewoonte van die Natie, in rook verdweenen.

De Ruiter word Ridder van St. Michiel.

's Landts Vloot, nu weder klaar geraakt, stak den 5den. September in zee, sterk negen-en-seventig Schepen en Fregatten van oorlog, en zes-of zeven-en-twintig Branders. De Colonel van Gent was nu, gelijk hier voor gezegt is, gesteld tot Lieut. Admiraal over de Schepen van Amsterdam, de Schout-by-Nacht Sweers tot Vice-Admiraal, en Capitein Jan Gideonsz. Verburg tot Schout-by-Nacht : voorts de Capitein David Vlug tot Schout-by-Nacht over de Schepen van 't Noorder Quartier : en de Vice-Admiraal Adriaan Bankert tot Lieut. Admiraal in de plaats van den gesneuvelden Johan Evertsz. de Schout-by-Nacht Cornelis Evertsz. tot Vice-Admiraal, en Capitein Jan Mathysz. tot Schout-by-Nacht over de Zeeuwsche Schepen. Wyders wierd de zelve nu weder in drie Esquadres verdeeld : het eerste onder den Admiraal de Ruiter, het twede onder den Lieut. Admiraal van Gent, en het darde onder den Lieut. Admiraal Bankert. Den 8sten. September kwam de Vloot tusschen Duinkerken en Nieupoort ten anker : maar op 't bericht van Parys, dat de Franschen Admiraal, den Hertog van Beaufort, te Rochel aangekomen, nu van daar was

De Hollandsche Vloot weder in zee.

1666. afgegaan, en reeds in 't Canaal, om met den Heer de Ruiter te conjungeeren, zeilde men den 11[den]. van 's morgens by zeven tot elf uuren voorby Calais en Boulogne, de Hoofden door. Hier wierd een kloek Engelsch Oorlogschip, de *Loyale Charles* genaamd, gemonteerd met zes-en-vyftig stukken geschut en twee honderd vyftig koppen, door onweer zyn stokkemast en boegspriet verlooren hebbende, door de Vice-Admiraalen Swecrs en Evertsz. veroverd, en wyders, op order van den Admiraal de Ruiter, in de brand gesteeken. Omtrent den middag wierd men van den uitkyk gewaar, dat d'Engelschen, omtrent honderd Zeilen sterk in zee geloopen, de Nederlandsche Vloot volgden; waar op den Admiraal de Ruiter na hen toe wendde, en terstond de roode vlag van zyn kruissteng liet waaijen, het gewoonlijk sein om gelijkerhand op den vyand in te breeken: maar den Engelschen Admiraal wendde dwars om den Noord van de Nederlanders af, die d'Engelschen volgden, en op eenigen der achterlijkste Schepen schooten. Dit geschiedde in 't gezicht van duizenden van menschen, die in Vrankryk aan land stonden, en het onversaagd voorneemen der Nederlanders, en het wyken der Engelschen, aanzagen. Ondertusschen, hoewel ook dezen voorgaven hunnen vyand te zoeken, en te willen aandoen, raakte men niet handgemeen: d'Engelschen liepen eindelijk na Portsmuyen, den Hertog van Beaufort bleef achter; en den Heer de Ruiter met groot gevaar in de kom van Boulogne op den zelven gewacht hebbende, kreeg eindelijk order, dat hy de Vloot in 's Landts zeegaten zou doen invallen; doch twintig of vyf en twintig Schepen om den Noord zenden, om op d'Oost-Indische en andere Schepen te kruissen.

Engelsch oorlogschip verbrand.

De twee Vlooten in malkanders gezicht, en d'Engelsche ten stryd gedaagd.

Besluit der Staaten om de Vloot t'huis t'ontbieden.

Vier dagen na het nemen van dit besluit ontfingen de Staaten de tyding van den brand van Londen, d'allerverschrikkelijkste daar men by menschen gedenken af heeft gehoort; die zo snel en fel voortvloog, en, 't geen te verwonderen is, voor en in den wind vyf dagen lang (want ze was aangevangen den 12[den]. September, en wierd eerst den 16[den]. na dat men, tot uiterste hulpmiddel, eenige huizen met buskruid had doen opspringen, t'eenemaal gebluscht) alomme met zulk een hevigheid woedde, dat het

Londen verbrand.

een vuur schoen 't welk uit den hemel nederstortte, om Godts gerecht op der aarde te houden: een brand, die van den Tour af tot aan Tempelbare toe, zynde wel een groot uur gaans van malkander gelegen, langs de Rivier de Teems niet een huis liet blyven staan, en den inwoonderen van die groote Stad, ja gantsch Engeland, wel een andere schade toebracht, dan 's Landts Ingezetenen, omtrent drie weeken te vooren, door dat onbarmhertig brandstichten der Engelschen op d'Eilanden het Vlie en der Schelling, waar af het verlies op twaalf millioenen begroot wierd, hadden geleeden: want byna de geheele oude Stad Londen, daar de meeste koopmanschappen en rykdommen in waren, wierd by deze gelegentheid vernield, en de schade op omtrent elf honderd tonnen goudts geschat. Zes-en-tachtig Parochien, vyf-en-tachtig Kerken (de Duitsche was midden in den brand alleen blyven staan) dartig Gildehuizen, en omtrent vyf-en-dartig duizend Huizen, bestaande wel in sestig duizend woningen; begrypende drie-en-negentig zo groote als kleine Straaten, zag men in d'assche gelegt, en d'elende zo groot, dat de bedrukte Huisgezinnen, welke met heele troepen onder den blooten hemel in 't veld lagen, indien de mededoogendheid des Konings hen niet van spys en drank bezorgd had, jammerlijk van honger en kommer zouden hebben moeten sneuvelen. 1666.

De Raadpensionaris de Wit schreef deze tyding in der yl aan den Admiraal de Ruiter, als een onverwacht en wonderbaarlijk toeval, waar op wel eenige verandering zou konnen volgen omtrent het besluit der Heeren Staaten, noopende het invallen van 's Landts Vloot genomen: want dewyl men wist, dat de Generaal Monk zelve te Londen was aangekomen, konmen met reden daar uit vermoeden, dat d'Engelsche Vloot niet in staat was om binnen korten tyd weder in actie gebracht te worden. In der daad, haar Hoog-Mogenden schreeven hem den 26sten. der maand aan, dat hy, op een zo gewichtige tyding, 's Landts Vloot noch by malkander zou houden, zonder de zelve, voor nader order, te doen scheiden of invallen. Maar hoewel ze nu noch een tyd lang in zee bleef, wierd 'er niets mee uitgerecht: want d'Engelschen, den 5den. October, sterk

't Invallen der Vloot wegens den brand van Londen uitgesteld.

1666. omtrent festig Zeilen, weder in 't gezicht gekreegen, smeeten 't over stag, en wendden van de Hollanders af; die eindelijk (ook bericht gekreegen hebbende, dat den Hertog van Beaufort, geen kans ziende om zich met zyn Vloot by de Ruiter te konnen voegen, weder terug na Brest was gezeild, en de zelve in behouden haven had gebracht) omtrent het midden van October in Zeeland, de Maas, en Texel binnen liepen.

's Landts Vloot loopt binnen.

Ondertusschen had zich sedert een wyl eenige hoop tot vrede begonnen op te doen. De Heeren Staaten, gelijk (a) hier voor gezegt is, wegens het doode ligchaam van den Ridder Barklay aan zyn Majesteit van Engeland geschreeven hebbende, was den Koning deze beleefdheit zo aangenaam, dat hy den volgenden brief, gedateerd den 4. Augusti, met den zelven Trompetter die dien van haar Hoog-Mogenden had overgebracht, weder te rug stuurde.

Hoop van vrede en brieven daar over gewisseld.

(a) Ziet pag. 352.

Hooge Mogende Heeren, zeer lieve Vrienden:

WY hebben uit uw schryven, gedateerd den 10den. July, en aan ons door den Trompetter overgebracht, gezien het eerlijk en loffelijk exempel uwer beleefdheid, bewezen aan 't Ligchaam van William Barklay, Ridder, die ten dienste van ons, en van zyn Vaderland, dapperlijk strydende, is komen te overlyden, en na zyn dood, door 't lot des Oorlogs, in uw geweld vervallen; welke vriendschap, als spruitende alleen uit uwe genereusheid, wy erkennen dat ons zeer aangenaam is: en indien ook diergelijk voorval mochte komen te geschieden, zullen wy niet nalaaten, van onze zyde, 't zelve wederom te vergelden, maar zelfs te overtreffen, en in geenen deele nalatig bevonden worden daar de deugd met eere te beloonen, ofte goedertierenheid aan zyne Vyanden (zo veele de gelegentheid des Oorlogs zal toelaten) te bewyzen is. Alzo dan zyne Verwanten, en Vrienden, den Verlorven gaarne by zyne Voor-ouders, in zyns Vaders Graf, begraven zouden zien, zo hebben wy haar verzoek wel willen consenteeren, en de vriendschap, ons van U aangeboden, ook in dank willen aanneemen. En op dat het Vaartuig, waar mede gy 't Ligchaam zult gelieven ze laten overvoeren, van onze Onderdaanen onbeschadigt zoude mogen gaan en komen, zo hebben wy daar toe een behoorlijk Paspoort laten vervaardigen, en, by dezen ingesloten, U toezenden willen. Voorts verzekeren wy U, van herte, dat het gelukkig (a) succes van onze Wapenen, 't geen wy onder Godts Zegen hebben verkreegen, aan ons gemoed niet de minste hoogmoedigheid heeft aangebracht, zulks dat wy daar door zouden vergeeten de overgroote schaden, die aan de Protestantsche Religie door desen Oor-

(a) Dit zag op den Zeeslag van den 4den. Augusti.

Oorlog worden toegebracht, en hoe veel goeds de Vyanden van de 1666.
zelve Religie zich uit onze verschillen beloven: zo dat wy gereed zyn de hand aan 't werk te slaan, om zodanige wonden te verzachten; ja te geneezen, zo haast ons, om zulken heiligen werk te aanvaarden, behoorlijke en eerlijke Conditien daar toe zullen noodigen. *Gegeven in onzen Paleize Withal, den* 4den. *Augusti* 1666.

Uw goede Vriend,

CAROLUS REX.

Haar Hoog-Mogenden aldus de meening van den Koning omtrent het gemelde doode ligchaam van den Vice-Admiraal Barklay verstaan hebbende, en uit de zachtzinnige termen van den brief ziende, dat zyn Majesteit niet ongenegen zou weezen om den oorlog, tot noch toe met d'uiterste hardnekkigheid van de kant van Engeland gevoerd, te doen ophouden, en wegens een vrede te laaten handelen, deeden, benevens het gezeide lijk, den onderstaanden brief, gedateerd den 16den. September, aan zyn Majesteit afgaan.

SIRE:

NAdemaal wy uit uwe Majesteits Missive, van den 4. 14den. der voorlede Maand, bespeurt hebben, des zelfs intentie ende inclinatie te weezen, dat het doode Ligchaam van den Ridder Barklay, volgens onze aanbiedinge, by Brieven van den 10den. July, laatstleden gedaan, derwaarts over gebracht, ende ter dispositie van zyne Vrienden gesteld werde: Zo zenden wy het zelve doode Ligchaam, in voldoening van de voorsz. onze gedaane aanbiedinge, hier nevens over, om gelevert te worden aan de geenen, die het uwe Majesteit zal believen te ordonneeren.

Wy hebben voorts zeer gaarne gezien de verklaringe, by uwe Majesteit in 't einde van de voorsz. Missive gedaan, wegens dat de zelve genegen zouden weezen de hand te slaan aan de tegenwoordige wonde, om de zelve te verzachten, en te helpen geneezen de breuke, door den Oorlog tusschen beide de Natien gevallen (nochtans, en onzes oordeels, buiten reden) daar by voegende de clausule, *zo haast uwe Majesteit tot het aangrypen van zo Godvruchtigen werk door redelyke en eerlyke conditien zoude worden genoodigt.* Wy behoorden geensints te twyfelen aan de finceriteit van de protestatien ende verklaringen, by uwe Majesteit nu zo dik en menigmaalen gedaan, van dat de zelve waarlijk en oprechtelijk tot den Vrede is genoegen: Maar wy konnen ook niet ignoreeren, dat het uwe Majesteit zeer wel bekend is, door zodanige verklaringe niet een trede tot den Vrede te werden genaderd, zo lange uwe Majesteit in gebreke

 blyft

1666. blyft van zyne zyde mede opening te doen van de particuliere conditien, waar op uwe Majesteit oordeelt, dat de Vrede zoude konnen en behooren te werden getroffen. Wy hebben zulks van onze zyde meermaalen, zo door onzen Ambassadeur, dien wy ten dien fyne, zelfs naar het rappel van uwe Majesteits Minister van hier, aan des zelfs Hof gecontinueerd hebben, ende door verscheide andere wegen, als mede noch jongst door den Heere van Beuningen, onzen extraordinaris Minister tot Parys in 't Hof, ende ten overstaan van de Koninginne, uwe Majesteits Moeder, aan den Heere Hollis, uwe Majesteits Ambassadeur, aldaar gedaan; zonder dat uwe Majesteit ons tot noch toe verwaardigd heeft, 't zy door den gemelden Heere Hollis, ter voorsz. plaatse daar toe wederzydts voor goed gekeurd, 't zy door brieven of andersins, eenige speciale antwoorde te laten toekomen. Wy hadden in de Conferentien, met den gemelden Heere Ambassadeur Hollis als boven gehouden, naar het gemeen gebruik, in diergelijke handelingen doorgaans geobserveerd werdende, door onzen Minister met reden daar op wel mogen laten urgeeren en insisteeren, dat den gemelden Heere Hollis van zyne zyde te gelijk, of immers vervolgens, mede openinge hadde moeten doen van de conditien, waar op uwe Majesteit gezint was de Vrede te sluiten; ofte in allen gevalle preallablement wel mogen capituleeren, dat uwe Majesteits specifique en cathegoricque antwoorde, op onze te doene aanbiedinge, zonder eenige reserve, binnen zekeren korten tyd, zoude hebben moeten werden uitgebracht: maar om van onze zyde te betoonen onze exuberante genegentheid tot zo Christelijken en salutairen werk, hebben wy alle voorsz. ordinaris formaliteiten over 't hooft gestapt, en glorie gemaakt van daar inne niet alleenlijk de eerste tree te doen, maar zelfs met resoluitheid toe te treden, zo verre als wy van deze zyde op 't uiterste naderen konden, in verwachtinge dat uwe Majesteit van zyne zyde mede met gelijke resoluitheid toetredende, de gewenste Vrede aanstondts, en zonder eenig verlies van den tyd, hadde mogen werden getroffen, en daar door voorgekomen het storten van zo veel Christen bloed, als sedert in de opgevolgde Bataíljes van deze Zomer noch is gespilt. En nademaal wy eerst by Missive van den 1 den December des voorleden Jaars, en vervolgens wederom by de voorsz. aanbiedinge tot Parys, gesteld hebben aan de keure van uwe Majesteit, de Vrede aan te gaan met reciprocque restitutie van 't geen over en weder, zo voor als naar 't begin van den Oorlog, genomen, ofte den anderen onthouden zoude mogen zyn, en dat daar mede over ende weder getreden zoude werden in de pretentien, die men voor den Oorlog heeft gehad; ofte wel dat men wederzydts zoude blyven behouden 't geen men den anderen, zo voor als naar 't begin van den Oorlog, ontnomen, of onthouden heeft, voor zo veel daar van ten tyde van 't doen der voorsz. presentatie in d'eene of d'andere Staat kennisse is geweest, en dat daar mede alderhande pretentien over zaken en schaden, zo voor als in den Oorlog

zog gepasseerd en geleden, zouden zyn geëxtingueerd en gecompenseerd: 1666.
Zo konnen wy niet anders begrypen, of de voorgeroerde laatste clausule van uwe Majesteits voorsz. Missive is daarmede ten overvloed voldaan, en uwe Majesteit meermaalen door redelijke en eerlijke conditien tot zo gewenschten en Godvruchtigen werk geinviteerd. Want wy hebben nooit konnen begrypen, dat ons, zo veel als de voorsz. alternative presentatien belangt, in reden en billikheid, zelfs niet met eenige schyn van reden, iets meerder konde werden gevergt; ten opsichte dat al 't geene wy van onze zyde van uwe Majesteit, of des zelfs Onderdaanen, possideeren of genomen hebben, notoirlijk met recht is veroverd, en behouden in eenen wettigen Oorlog, na dat de zelve ons tot noodige defensie was afgeperst: daar ter contrarie van ons, en de goede Ingezetenen en Onderdaanen dezer Vereenigde Nederlandsche Provincien, over de 200 Schepen, met haar ingelaade goederen, mitsgaders ook het Fort St. Andries, en 't Eiland Boavista, Nieuw-Nederland, en Cabo Corso, by surprinse, buiten eenige denuntiatie van Oorlog, en zulks ook t'eenemaal onwettig, zyn afhandig gemaakt. Weshalven, dewyle uwe Majesteit dien onaangezien ons niet alleen nooit op zo resolute aanbiedingen, en gedaane avances, eenig antwoord heeft laten wedervaaren; of namentlijk dezelve in de voorgeroerde conditien, en de keure van dien, zyn genoegen was vindende, of wel de zelve conditien met reden konde rejecteeren; nochte ook van zyne zyde ooit eenige klaare en cathegoricque ouverture gelieven te doen, van zodanige conditien als waar op uwe Majesteit genegen mochte wezen de Vrede aan te gaan, alhoewel tot 't een en 't ander door ons en van onsent wegen meermaalen verzocht en gesommeerd zynde: maar dat ter contrarie uwe Majesteit de voorgeroerde Conferentien, zo groote hoope en expectatie van alle de geenen die naar de voorsz. Vrede van herten verlangen, in 't Hof ende ten overstaan van de Koninginne, uwe Majesteits Moeder, begonnen, subytelijk en gantsch onverwacht heeft gelieven af te breeken, en zyn Ambassadeur zonder eenig antwoord, ofte reciproque verklaaringe, op zo liberale en resolute aanbiedingen van daar te revoceeren: zo laten wy aan d'overweginge van uwe Majesteit zelfs, wat wy noodzakelijk moeten oordeelen van zo generale en onbepaalde, alhoewel t'elkens gereitereerde, protestatien van genegentheid tot Vrede, die doch, zonder nader openinge van uwe Majesteits sentiment omtrent de particuliere conditien, niet een vrede tot zo heilzamen einde konnen avanceeren. En dewyle d'experientie te meermaalen heeft geleerd, dat tot beter bevorderinge van zo Christelijken werk de mediatie en interpositie van andere Koningen, Republijken, Princen en Staaten niet invail is: zo hebben wy ons ook wel laten gevallen d'officien van Intercessie, onlangs aangeboden by den Koning van Sweden, (zelfs onaangezien uwe Majesteit dien hoog-gedachten Koning heeft gelieven te noemen onder zyne Geallieerden, die mede nevens uwe Majesteit als onze wederpartye tot de

Trac-

1666. Tractaaten moest werden genoodigd, en buiten welkers participatie uwe Majesteit verklaarde niet te konnen handelen) als ons op de tastelijke en onwedersprekelijke billikheid van onze gedane aanbiedingen, en het equitabel oordeel van den hoog-gedachten Koning van Sweden, volkomentlijk vertrouwende.

Van gelijken hebben de Koningen van Vrankryk en Deenmarken, onze Geallieerden, tegenwoordig met en nevens ons in den Oorlog tegens uwe Majesteit geimpliceerd zynde, de voorsz. aangebodene Mediatie van den hoog-gedachten Koning van Sweden geaccepteerd. Wy hebben geen scrupule gemaakt daar van aanstonds naar de gedaane aanbiedinge onze schriftelijke verklaringe uit te geven, om aan uwe Majesteit te mogen werden vertoond: maar tot noch toe heeft de Minister van den meer hoogst-gedachten Koning van Sweden, alhier aanwezende, alhoewel des verzocht zynde, ons niet konnen exhibeeren ofte verzekeren van gelijke verklaringe van uwe Majesteit, dat namentlijk de zelve mede geaccepteerd hadde de voorsz. aangebodene Mediatie van Sweden, zo ten aanzien van de hoogst-gemelde Koningen van Vrankryk en van Deenmarken, onze Geallieerden, als van ons, tot nederlegginge van den Oorlog, in den welken wy gezamentlijk met uwe Majesteit tegenwoordig zyn geimpliceerd. Alle 't welk gepremitteerd zynde, protesteeren wy nochmaals alhier niet alleenlijk in generaale termen van onze continueerende genegentheid tot eene eerlijke en verzekerde Vrede: maar dewijle zodanige generaale verklaringen, zonderlinge t'elkens gerepeteerd zynde, zonder specifique expressie van eerlijke en ten wederzyden verzekerde conditien, niets ter wereld en opereeren, ja zelfs noodzakelijk een contrarie bedenken overlaaten; zo houden wy voor eerst alhier nochmaals voor gerepeteerd al het geene van onsent wegen by de voorgeroerde Conferentien in 't Hof, ende ten overstaan van de Koninginne, uwe Majesteits Moeder, gehouden, zo resolutelijk is gepresenteerd, en hier vooren ook succinctelijk staat gerecapituleerd.

Ten anderen, zo verzoeken wy uwe Majesteit, tot bekrachtiginge van de meergeroerde generaale Protestatien, ons daar op eene nette en klaare antwoorde te laten toekomen, daar by de zelve uwe Majesteit een van beide de voorsz. onze gedaane presentatien amplectere; of anderfints van zyne zyde in 't geheel, en zonder eenige reserve, opene alle de conditien, waar op uwe Majesteit gezint moge wezen de Vrede te sluiten: op dat wy daar uit van de waare intentie der voorsz. generaale Protestatien mogen oordeelen, dat voor uwe Majesteit, tot voltrekkinge van zo heilsamen werk de voorsz. aangevangene Conferentien, ter plaatse en ten overstaan als vooren, gelieve te laaten continueeren en hervatten, immers in allen gevalle, by zo verre uwe Majesteit buiten vermoeden mochte vinden eenige bedenkelijkheid, in zulken cas zich wel te willen laaten gevallen eenige andere neutrale Handel-plaatse by

de

de Heeren Ministers van den hoogst-gemelden Koning van Sweden, als Mediateurs, voor te slaan, alwaar niet alleenlijk wy, maar ook de hoogst-gedachte onze Geallieerden door haare Ministers met die van uwe Majesteit op 't spoedigst mogen te samen komen. En zullen wy het voor een van de grootste merktekenen der oprechtigheid van de voorgeroerde uwe Majesteits gereïtereerde Protestatien aanzien, en houden, dat de zelve metter daad betoone, noch door de voorsz. protestatien, noch door andere middelen, daar heenen te tendeeren, omme, in plaatse van Vrede, tusschen ons en de meer-hoog-gemelde onze Geallieerden jalousie en diffidentie, ja, ware het doenlijk, separatie en scheidinge te maken: zullende voorts ten dien fine door handen van den alhier aanwezenden Minister van den hoogst-gemelden Koning van Sweden voor af te gemoet zien uwe schriftelijke Verklaringe, waar by de zelve de Mediatie, door den Koning zyn Meester aan alle de voorgenoemde strydende Partyen aangeboden, ook van zyne zyde, zo wel ten aanzien van de meer hoogst-gedachte Koningen van Vrankrijk en Deenmarken, als van ons, amplecteert. Wy zullen God Almachtig bidden, uwe Majesteit te willen inspireeren gelijke pacifique gedachten, als wy van onze zyde oprechtelijk en waarlijk in ons bevinden; mitsgaders ook by gevolge de genegentheid en de resolutie om te amplecteeren en in 't werk te stellen de wegen en middelen, tot bereikinge van zo salutairen einde noodzakelijk gerequireerd: op dat daar op in korten de lang gewenste effecten van eene goede, vaste, en verzekerde Vreede tusschen alle de meergenoemde strydende Partyen volgen, en wy met des te meerder genegentheid zyne Goddelijke Majesteit bidden voor de prosperiteit van uwe Majesteits Persoon, en 't welvaaren van zyne Onderdaanen, mitsgaders ons te tekenen, 1666.

Uwe Majesteits goede Vrienden,

de STAATEN GENERAAL.

Hier op volgde deze rescriptie van zyn Majesteit, gedagtekend den $\frac{1}{11}$ October.

Hooge en Mogende Heeren:

WY hebben ontfangen den uwen van den 16den. der voorledene, door een van uwe Trompetters, die overgelevert heeft het Ligchaam van den overleden Ridder *Barklay* aan des zelfs Magen en Vrienden. Wy nemen deze marque van uwe beleeftheid en courtoisie op met zodanig een resentiment als behoort; u beloovende van onze zyde een gelijk tractement, zo dikwils als d'occasien zich daar toe zullen presenteren.

Wat aangaat het ander gedeelte van uwen Brief, rakende het subject

1666. van de Vreede, en het Antwoord op de vrymoedige nodinge die wy aan u ten dien effecte gedaan hebben den 14den. Augusti: wy zouden niet genoeg konnen deploreren, en ons met eenen beklagen, dat alle avances, die wy ten dien effecte doen, nergens anders toe en strekken, dan om op ons te haalen reprochen, en qualijk gefondeerde imputatien op onze maniere van doen, over zaaken by ons gedaan, waar van het contrarie genoeg bekent is (preliminairen weinig bekwaam tot voortzetting van de Vreede) gelijk of gy uw hoofdstuk maakte van te willen persuadeeren, en aan uw Volk, en aan de gantsche Wereld, dat wy waarlijk de Aggresseurs en Autheurs zyn van dezen funesten Oorlog; dat wy obstinatelijk het oor sluiten aan alle uwe propositien van Vreede, zonder zelfs u te doen weeten welke onze eisschen zyn: ten laatsten, dat wy het zyn die de Vreede verwerpen; dat gy en uwe Geallieerden dezelve desireert, en solliciteert: daar de waarheid is, dat gy tot noch toe gerefuseert hebt te doen de minste stap voorwaarts om te avanceeren, die zoude konnen voorderen een zulken heiligen werk, en die niet manqueeren zoude, zonder twyffel, van wel haast den Oorlog te termineeren.

Deze maniere van doen, zo zeer buiten het ordinaris, gevoegt by den uitleg dien men kan maaken van uwe intentien, door het doen van eenigen onder u (om te bedekken onze eere, en de justitie van onze zaak, gekwetst door zulke gevoelige beswaarnissen) obligeeren ons te verklaaren aan u, en aan al de Wereld, hoe veel uwe suggestien zich bevinden geëlloigneert van de waarheid; en noch eenmaal te repeteeren, wanneer en hoe den Oorlog is begonnen, de avances welke wy gedaan hebben om de Vreede te herstellen, en hoe gy die altyd behendig hebt afgewend; u verzeekerende, by aldien gy in het toekomende goed vind uwe reproches aan een zyde te stellen (tegens dewelke nootzaakelijk onze defensien gestelt moeten werden) zo zullen wy ons met meerder nut konnen dienen van raadslagen, om te geneezen deze quetsuuren, en door Godts zegen, tot uitwissing zelfs van de lidteekenen, als te komen in twisting op haar oorsprong; ten einde het storten van meer Protestants bloed t'eenemaal mach ophouden. Ondertusschen konnen wy ons niet onthouden van te zeggen, en staande te houden deze particulariteiten, als kennelijk aan de geheele Wereld.

1. Eerstelijk, dat wy hebben laten doen verscheide en importune instantien, hoewel te vergeefs, tot reparatie van de schaaden en wederwaardigheden, begaan op ons en onze Onderdaanen; tot welker satisfactie het laatste Tractaat u verbond: het welk wy van onze zyde niet en hebben gevioleert.

2. Ten tweeden, dat de Commandeurs van uwe Vloot in Oost-Indien hebben verboden aan onze Schepen, onder het beleid van den *Grave van Marleborough*, het inkomen van een Haven, waar na toe zy gingen, in de welke van lange tyden een Engelsche Factorye was geweest, voorzien van een groote quantiteit Koopmanschappen, dewelke moesten dienen tot

tot Cargisoen voor de zelfde Schepen op haar wederom reise; alle welke 1666.
Koopmanschappen weinig daar na zyn aangeslagen, en gehouden door uwe Officieren, verklarende, dewyl zy, weinig geleden, den Oorlog aangezegt hadden aan die Prinsen, met dewelke wy voorneemens waren te trafiqueeren, dat dezen Oorlog by gevolg haar moest interdiceeren alle Commercie met de gezeide Prinsen. Welke impericuse en extravagante Declaratie, omtrent dien eigen tyd op uwen naam wierd gepubliceert in Africa, door den Officier die aldaar commandeerde van uwent wegen; met verbod aan alle onze Onderdaanen van meer te negotieeren met de Inboorlingen van die Landen. En als wy van u geëischt hebben reparatie van de geledene schaaden in die Plaatsen, en van zulke enorme proceduuren, en tot dien einde getoont een autentyke Copy van deze Declaratie, gepubliceert op uwen naam, tot nadeel van de eer en 't interest van alle Koningen en Prinsen, die haar gelijkelijk geinteresseert vinden, en die zonder twyffel haar over het affront resenteeren moeten; hebt gy niet willen desadvoueeren deze Actie, en de minste satisfactie van de gedaane schaade geeven.

3. Ten derden, zeggen wy, dat, zo dra als uwen Ambassadeur ons hadde geinformeert, dat den Capitein *Holmes* zich hadde meester gemaakt, in openbaaren oorlog, van uw Fort dicht by *Cabo Verde*, volgens onze ordre, zo hebben wy den gezeiden Ambassadeur op ons Koninklijk woord verzeekert, dat deze Acte van hostiliteit gedaan was zonder dat dien Capitein commissie van ons, om zulks te doen, hadde ontfangen; dat wy die Actie disadvoueerden; en dat wy hem hadden belast herwaarts te komen: en ingevolg van een examen van het geheele werk, verklaarden wy, dat justitie zoude werden gedaan met den geseiden Capitein te straffen, zo hy zich schuldig vond, en dat een volkomen reparatie zoude gedaan werden van de geledene schade. Deze antwoord, hoewel zeer sinceer van onze zyde, heeft u niet voldaan, gelijk als ze hadde behoort gedaan te hebben, volgens den teneur van het Tractaat: ter contrarie hebt gy gedurig gepersisteert ons te verwyten, te hebben geauthoriseert de insulte van den geseiden Capitein, aan den welken, in Engeland aangekomen zynde, wy verboden hebben te komen voor ons, zendende den zelfden zo terstond in den Tour van Londen, alwaar hy gevangen gebleven is tot na het openen van den Oorlog, (zonder dat uwen Ambassadeur, geduurende al dien tyd, voorgebracht, of iets ter wereld heeft geavanceert, waar op men zoude konnen formeeren een Proces tegens hem) alhoewel hy allegeerde, dat, voor het aantasten van uw Fort, hy hadde geintercipieert op haar weg na Guinée uw ordre, doende bevel aan uwe Officiers van haar Meester te maaken van ons Kasteel Carmontine, 't welk zy vervolgens ook hebben geattaqueerd.

4. Ten vierden: het Eiland *Pouleron* is ons niet overgegeeven, als de termen van het Tractaat medebrachten, niettegenstaande dat wy gezonden hadden tot groote kosten twee differente Vlooten, om daar van te gaan neemen de possessie; in plaatse van het welke, bedisputeerden

de Gouverneurs de ordres, allegueerende dat die tot de overgeeving niet
1666. suffisant waren tot haare decharge.

5. Wy zeggen, dat den Heer *de Ruiter* gehad heeft eene Commissie om onze Subjecten op het lyf te vallen, en dat op den eigen tyd als gy deed aanhouden by ons om te beletten het uitloopen van onze Vloot gedestineerd naar Guinée, zeggende, dat gy gedisponeerd waart uwe Vloote te houden in uwe Havens, op hoope van een goed accommodement, en op den tyd als gy ons had verzocht te willen voegen onze Schepen van Oorloge met de uwe, tegens de Rovers van Algiers, het welke wy ter goeder trouwe deden; en hebben daar naar gezien den gezeiden *de Ruiter* zich afscheiden van onze Macht in de Middellandsche Zee, zonder van zyne voorgeroerde Commissie vervolgens te geven eenig advys: en voor dat men alhier hadde aangehouden eenige van uwe Schepen, heeft hy zich Meester gemaakt van d'onze in Guinée, en dede alle soorten van hostiliteit op onze Subjecten in die Landen, voor datmen alhier verkoft een eenig van de geenen die men aangehouden hadde, of dat men uwe Subjecten beoorloogde: en alle deze vyf Punten waarachtig zynde in haare substantie en forme, als hier gezegt is, ende voor dat den defensiven Oorlog van onze zyde begonnen is, zo twyffelen wy niet, dat de wereld u oordeelt den Aggresseur, en maaken daar op reflectie, dat gy geen gewach meer en zult maaken tot ons nadeel. Den Oorlog aldus begonnen zynde, en hebbende gehad groot subject om God te loven over de successen, die het hem gelieft heeft daar in aan ons te geeven, zo vinden wy ons meerder geobligeerd den Vrede te desireeren, ende by gevolg ons te purgeeren van de calomnien, die men ter contrarie uitstrooit, gelijk of wy wilden doen continueeren den Oorlog, aangezien wy zouden refuseeren te declareeren, wat wy wilden tot de Vrede.

En belangende d'ouvertures aan ons gedaan door uwen Ambassadeur, geduurende de tyd dat hy zyn verblyf gehad heeft by ons, zo moeten wy ons remitteeren tot de Antwoorden, die wy hem altydt in geschrifte hebben gegeeven op alle zyn Papieren, uit de welke onze genegentheid tot de Vrede genoeg openbaar werd.

Wat aangaat 't geene zonde gepasseerd zyn tusschen ons, in de mondelinge Conferentien op dat subject, hy zal zich daar op konnen verklaaren (aan den welken als aan een Man van eere, en zeer geaffectioneerd tot de Vrede, wy ons hebben geopend, particulierlijk zo wel als in het generaal) of wy niet geduurig betuigt hebben een groote aversie van den Oorlog, met brandende begeerte tot den Vrede, zo zeer als een Christen Prins geobligeerd is te hebben; vindende niet ten propooste, in geschrifte te doen coucheeren de particulariteiten, om ons niet te exponeeren aan die inconvenientien, die uwe maniere van doen ter dier tyd zoude gegeeven hebben.

Wat aangaat de revocatie van onzen Envoyé uit den Haage, voor die

die van uwen Ambassadeur alhier, zo is notoir, dat hy gelijk als van daar gejaagd is, hem ontneemende alle de Privilegien, die zyn Character hem gaf, zyn Domestyken gesteld in gevankenisse, en naar dat klachten daar over aan u gedaan waren uit onzen naame, en belofte gedaan dat men in 't toekomende niet meer zo zoude doen, zynen Secretaris ook gesteld in gevankenisse, zonder eenig raisonnabel pretext, en een Wacht gesteld omtrent zyn Huis, met honderd artificien geëmployeerd om het gemeene Volk tegens hem op te maken: dit alles obligeerde hem te denken op zyn zekerheid door een eerlijke retraitte. 1666.

Het is wel waar, dat de Ambassadeurs Extraordinaris van den Alder-Christelijksten Koning, naar het verblyf alhier van eenige Maanden, sedert dat wy hadden aangenomen haar Mediatie, ons gedaan hebben eenige particuliere propositien; maar het is ook waar, dat zy loogchenden, daar toe van u eenigen last te hebben: daar ter contrarie zy ons zeiden, dat gy absolutelijken haddet geweigerd tot de zelve te verstaan, allegeerende van uwent wegen, dat de contagie zo zeer onze Ryken hadde verswakt en verarmt, dat gy niet geloofde wy in staat waren om onze Vloot weder in Zee te brengen: en naar verscheide Memorien, overgegeven in geschrifte, ons verzekerende uit den naam van haren Koning, dat hy het in zulker voegen beleiden zoude, dat gy daar in zoud consenteeren, en de Antwoorden van onzent wegen (tot dewelke wy ons ook gedragen) aanwyzende de enormiteit, d'onredelijkheid, en de onzekerheid van de geseide Propositien, in een woord, weinig bequaam om te dienen tot fondament van een Tractaat, insisterende op den zelfden tyd, dat den Ambassadeur van uwe zyde alhier mocht pouvoir hebben om te tracteren op deze Propositien, of andere reciproquelijk goed aan beide de Partyen, zo eindigde hare Mediatie, en zy zyn vertrokken, declarerende dat, op het refuis van de geseide Propositien, haar Meester zich geobligeert vond u te assisteeren in het vervolg van den Oorlog: het welk aldus zynde, zo kan de wereld oordeelen, of ons resteerde het middel om eenige andere Propositien van onze zyde te doen.

Op het geene gepasseert is tot Parys, tusschen onzen Extraordinaris Ambassadeur en den Heer van *Beuningen*, vinden wy ons geobligeert ons een weinig te extendeeren; op dat de wereld mach weeten de moeiten, die men genomen heeft, om haar te persuadeeren, dat wy aldaar getreden waren in een formeele Handeling; dat wy aldaar ook ontfangen en verworpen hebben redelijke Voorstellen; en dat ten laatsten wy zouden afgebrooken hebben de zelfde Handeling. Uit het geene volgt, zal men zien hoe alle die affairen zyn gegaan, om u te desabuseeren van die weinig waarachtige relatie die daar van gedaan is, en van de consequentien waar af men zich heeft geprævaleert door zulke insinuatien.

Na het vertrek van de Fransse Ambassadeurs van hier, en de declaratie van den Oorlog van haar Koning, die wel haast daar op volgde, konden wy niet minder doen als herroepen onzen Extraordinaris Ambassadeur:

1666. en na dat hy overgelevert had zyn Brieven van revocatie, zich vindende zeer indispoost, zo kwam hem bezoecken een Persoon, ten Hove zeer in credit, en zeide hem, dat den Koning zyn Meester gedurig was arbeidende om u te inclineeren tot de Vreede; en dat uwen Envoyé, den Heer van *Beuningen*, bereid was voort te brengen Propositien, die zouden konnen dienen voor fondament tot zulk een einde; hem mede biddende, dat hy zoude willen zyn reise uitstellen, en zich met den gezeiden Envoyé te laten zien by de Koninginne onze Moeder, en in haare presentie. Onzen Ambassadeur antwoorde hem, dat, hebbende gehad zyn Audientie van afscheid, hy zich vond ontbloot van zyn caracter; dat hy geen pouvoir had om te handelen; en dat, volgende zyn ordre, hy hadde aan te nemen zyn reis, zo ras als zyn gezondheid het hem zoude toelaaten. Eenige dagen daar na, is den zelfden Persoon hem andermaal komen bezoecken, en vernieuwde de eigenste instantien; hem verklaarende uit den naam van zyn Meester, zo hy alsnoch persisteerde in te vertrekken, zonder te hebben gehoort 't geene men wilde voorstellen, rakende het subject van de Vreede, dat het storten van al het bloed, 't welk daar op zoude mogen volgen, ontwyffelijk hem zoude zyn toe te reekenen, om dat hy halsterrig geweigert hadde zyn ooren te leenen tot de expedienten, die het zelfde hadden mogen voorkomen. Op zulke aandrukkende instantien, beloofde onzen Ambassadeur zich te zullen laten vinden by de Koninginne onze Moeder, om zich aldaar samen te zien met uwen Envoyé; verklaarende, dat hy geen pouvoir had om te handelen; maar dat hy gaarne zoude aanhooren het geen men hem had voor te stellen: gelijk hy op de geassigneerde uure gedaan heeft, alwaar zich mede vond een Minister van den Alderchristelijksten Koning. Na veel discoursen en debatten, van het geen gepasseert was op het fait van den Oorlog, den Envoyé stellende altyd voor een vaste grond, dat wy den Aggresseur waren, besluitende met de zelve alternative die gy op dezen tyd ons voor hebt gebracht, op de welke hy vereischende was een cathegorique antwoord; te weeten, (*dat van d'eene en d'andere zyde gedaan zoude werden reparatie van alle schaden, zedert het begin van den Oorlog*, of wel, *dat elke Party te vreeden zoude blyven met het geenze tegenwoordig bezat*) vertoonde hem onzen Ambassadeur de dwalinge in het fondament van zyn discours; hoe zeer het daar van daan was, dat wy den Aggresseur zouden zyn; en hoe onmogelijk het was te kiesen d'eene of d'andere van die Propositie, voor dat zoude wezen gedetermineert wanneer, en door wien, den Oorlog was begonnen, zonder het welke hy niet en konde vatten den waarachtigen zin van die Propositie. Onzen Ambassadeur concludeerde, (geen pouvoir hebbende om te handelen, maar wel een precise ordre van ten spoedigste te keeren na Ons) het afzenden van een Persoon, die ons exponeerde deze Propositien, te wezen, na zyn advys, het eenigste expedient om de Vreede te voorderen, tot de welke hy wist dat wy zeer inclineerden: en aldus termineerde deze Entrevüe, die men

zo dikmaals genoemt heeft door de geheele Wereld een Handelinge, en waar af de quade reputatie ons zo veel gekost heeft in het beloop van onze affaires. En dewyl gy het als noch repeteert in uwen Brief, als een specieuse en considerabele avance tot den Vreede, zo vinden wy ons geobligeert ter dezer stond te repeteeren 't geen onzen Ambassadeur op dien tyd zeide, dat het onmogelijk is cathegorijkelyk te antwoorden op deze twee Propositien, voor dat gy klaarder geëxpliceert zult hebben de termen. En om deze reden hebben wy geaccepteert de Mediatie van onzen goeden Broeder den Koning van Sweeden, gelijk wy gewillig zullen doen aan alle andere Princen, die zich tegens ons geen partye hebben gemaakt; verhoopende door deze middel beter ge-éclaircisseerd te werden, op welke conditien gy desireert, dat waarlijk de Vreede werd gemaakt: alhoewel u niet onbewust en is, dat wy ons hebben geparticulariseerd in veele zaaken tot dien einde, gelijk ook gedaan hebben veele Persoonen tot uwent, zeer geaffectioneerd tot den Vreede, en tot den welstand van hun Vaderland, die men op dezen tyd is vervolgende, om dat zy haar te licht hebben laten persuadeeren, dat, in gevolge van deze gezeide Propositien, gy de résolutie zoud neemen van aan ons te senden iemand, om te adjusteeren de methode van de Vreede wel te handelen, en te prevenieeren de swarigheden die sedert gevolgt zyn. 1666.

Wat aangaat het noemen van een neutrale Plaats, om aldaar van Vreede te handelen, ten aanzien van Vrankryk en Deenmarken, die zich bevinden geëngageerd in den Oorlog nevens u, zeggen wy, dat, gelijk wy niets hebben te desmeleeren met den Alder-Christelijksten Koning, dan voor zo veel als hy zich heeft willen interesseeren in uwe querelle, wy niet en twyffelen, of wy zullen den anderen wel haast verstaan, en erkennen ons waarachtig interest, en niet dulden, dat een vriendschap, die zo oud is als de onze, zich kome t'eenemaal te sloopen, door uw halstarrig weigeren van te komen tot een rechtvaardige Vreede, en tot eerlijke middelen om daar toe te geraaken. Ende ten aanzien van den Koning van Deenmarken, die zich niet en koste engageeren in deze querelle, zonder eerstelijk gevioleerd te hebben de publijke trouwe ten uwen reguarde, en daar naar ten onzen reguarde, (want wy vinden ons alhier gedrongen te verklaaren, dat de entreprise in de Haven van Bergen ons nooit in gedachte zoude hebben gekomen, zonder de invitatie van dien Koning om onze Vloote derwaarts te senden, en de propositie van met ons te deelen alle de buit van uwe Schepen) wy konnen, ten opsichte van die Kroon, niet condescendeeren om een neutrale Plaats tot handelinge te noemen. Ondertusschen (niet tegenstaande de sensibele outragien, welke wy van dien Prince ontfangen hebben, betuigt in alle occasien, als ze zich hebben gepresenteerd) zullen wy geen swarigheid maaken van u te zeggen, gelijk wy accepteeren de Mediatie van onzen goeden Broeder den Koning van Sweeden ten aanzien van Vrankryk en uwe Ho: Mo:, wanneer alle de verschillen tus-

schen

1666. schen ons zullen wezen geadjusteert, dat wy niet refuseeren zullen, om zo te beter te vereenigen en te versterken voor het toekomende het Protestantsch interest, te accepteeren uwe Mediatie, tot een Vreede met Deenmarken, op rechtmatige en eerlijke conditien.

Om te besluiten, op dat gy niet meer mocht hebben waar mede gy uw volk zoud amuseeren, in de opinie, dat wy weigeren u te seggen wat wy willen, en op wat conditien gy de Vreede kunt hebben; en alhoewel deze maniere van doen zeer nieuw en ongemeen is, te outrageeren en attaqueeren in openbaaren Oorlog uwe Geallieerden en Nagebuuren, en daar na haar vragen, wat zy begeeren, in plaats van haar te offereeren een rechtvaardige reparatie: zullen wy niet nalaten, onaangesien alle inconvenienten die ons daar uit zouden konnen overkomen, op den zelfden tyd te doen weeten, het geen wy niet en willen, zo wel als het geen wy van u willen. Wy en desireren niet, dat uwen Staat dulde de minste verandering; dat uwe authoriteit binnen uwe Territorien zy vermindert; noch dat uwe vryheid gekwetst werde door de dependentie van eenig Prins van onze zyde: wy eisschen ook niet eenig gebied of superioriteit over de Zeeën, als die geene, van de welke onze Predecesseurs van allen tyde gejoüisseert hebben, zonder controversie.

Wy eisschen maar, dat gy inviolabelijk observeert van punt tot punt het laatste Tractaat tusschen ons gemaakt; en dat die extravagante Declaratien, gepubliceert door uwe Gouverneurs in Oost-Indien, en in Africa, als deroguеerende aan d'eere van alle Koningen, en aan het gemeene recht der Volkeren, door u vernietigt en gedisadvoüeert werden: en dat een zodanig reglement van Commercie in Oost-Indien werde vastgestelt, om onze Onderdaanen in het toekomende te guarandeeren van alle oppressien en insulten, die wy daar ten anderen tyden hebben geleden.

En alhoewel wy ons niet voorstellen een rembourfement in gelde over de uittermaate kosten des Oorlogs, zo eisschen wy nochtans, en verwachten een gemodereerde somme van penningen, in consideratie van de verliesen en schaden, die wy en onze Onderzaaten geleeden hebben, en zulke als gevonden zal worden rechtmatig en raisonnabel in het Tractaat; gelijk mede dat cautie gegeven werde voor de inviolabele onderhoudinge des zelfs: alles als de Mediateurs het recht en billyk zullen vinden.

Ten laatsten stellen wy voor, en verwachten wy van u, om te beter zodanig een noodzaakelijk en heilig werk te volbrengen, als dat van de Vreede tusschen ons (dewelke ook dienen kan tot een fondament om te conserveeren die van de geheele Christenheid) dat gy naar ons toe deputeert eenig Persoon, om te adjusteeren de particulariteiten, die den weg tot zulk een goed einde bereiden mogen. Het welk doende, twyffelen wy niet, of God zal ons pogen zegenen, ende kroonen met een goed besluit, dat gezien zal werden in onderlinge plichten van vriendschap, en van onze zyde in de continuatie van de goedwilligheid, die

wy

wy altydts hebben gehad voor uwen Staat. Maar indien uit particuliere reden gy dit expedient verwerpt, en dat gy met gevaar van uw waarachtig intrest opiniatreert tegens de Vreede, die men u in de handen legt; zo laten wy de Wereld oordeelen, wien men de continuatie van den Oorlog heeft te wyten, en met eene de onheilen en calamiteiten die daar uit staan te volgen; en of wy van onze zyde niet alles gedaan hebben, dat de eer ons heeft toegelaten te doen, om dien voor te komen; biddende God, uwe herten zulks te willen disponeeren, dat gy reflexie maken meugt op het waarachtig Protestants intrest, en considereren tot welk point het zelfde zal zyn geëxponeert aan de dolligheid van zyn Vyanden, zo den Oorlog tusschen ons continueert: U wyders recommanderende, Hooge en Mogende Heeren, in zyn waardige en heilige bescherminge. Geschreven in ons Hoff tot Withal, den 4 October 1666. ende van ons Ryk het achtiende. 1666.

Uwen wel goeden Vriend

CHARLES, R.

Met groote verwondering wierd deze brief by haar Hoog-Mogenden, als ook by ieder een, geleezen: want in der daad, 't klonk vry wat vreemd, dat Engeland, om tot de vrede te verstaan, wedergegeeven wilde hebben 't geen haar afgenomen was; zonder echter daarom te willen wedergeeven 't geen d'Engelschen genomen hadden. Om dan voor 't laatst dien Koning, en al de wereld, noch eens te doen zien de gerechtigheid van de Nederlandsche zaak, benevens de waare genegentheid tot een eerlijke en redelijke vrede, deeden haar Hoog-Mogenden instellen een (*a*) *Aanmerking en Aanwyzing op den gemelden Brief des Konings van Groot Britanje*, waar in zy hunne proceduuren rechtvaardigden, en alle de vyf punten byzonderlijk verantwoordden; welke, benevens den volgenden brief, zy aan zyn Majesteit van Engeland afzonden.

(a) *Ziet Aitsema, 46 boek.*

Antwoord van de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, in dato den 26sten. November 1666. aan den Koning van Groot Britannien, op des zelfs Missive, in dato den 4/14 October 1666.

Rakende der zelver verklaring van niet bezonder, noch tot Londen, maar gezamentlyk, en op een neutrale Plaatse, te handelen.

SIRE:

WY hebben t'zyner tyd wel te rugge ontfangen uwe Majesteits Antwoorde, gedateerd in Withal den 4den. Oude, of den 14den. October

ber Nieuwe-ftyl laaftleden, gegeeven op onzen Brief van den 16den. September daar bevooren. Ende alhoewel wy in de voorfz. uwe Majefteits Antwoorde vinden eene Prefatie, aangeleid tot juftificatie van des zelfs Wapenen tegens dezen Staat, zo achten wy het nochtans onnoodig, daar tegens alhier in debat te treeden; nademaal wy ons volkomentlijk verzeekerd houden, dat uwe Majefteit, de moeite willende neemen van met aandacht te doorleezen 't geene van onzer zyde daar op al voorheenen aan des zelfs Minifters in gefchrifte overgehandigd, en ook met den druk gemeen gemaakt is, zich, zo wel als de gantfche Wereld, overtuigt zal vinden van de rechtvaardigheid van onze afgeparfte defenfie: daar toe wy ons ook als noch, als zynde eigentlijker materie van een Manifeft, dan van een Miffive, mits dezen refereeren.

1666.

Ende wat belangt de vyf Poincten, by de conclufie van de voorfz. uwe Majefteits Antwoorde gedefireerd, zo konnen wy in oprechtheid ende waarheid verklaaren, gelijk wy zijn doende by dezen, dat wy in ons gemoed niet bewuft zyn aan de punctueele obfervantie van 't jongfte Tractaat in eenigen deele te hebben gemanqueerd; en dat wy ook geen difficulteit zullen maaken, by fucces van Vrede, 't zelve voortaan mede inviolabelijk naar te komen: verzoekende ook van de zyde van uwe Majefteit over de voldoeninge, en punctueele preftatie van dien, behoorlijk geruft gefteld te mogen werden.

Op 't tweede: nademaal de Minifters van uwe Majefteit, en in fpecie den Agent Selwyn, op de Kufte van Africa veel extravaganter declaratien gedaan heeft, dan d'onze zouden hebben konnen bedenken, veel min in 't werk ftellen, gelijk elders breeder aangeweezen is; zo hebben wy nooit eenige fwarigheid gemaakt, en zyn ook noch wel te vreeden, ja zullen zefs geerne zien, dat de voorfz. gedaane declaratien wederzydts gedifadvoueert, en als niet gedaan gehouden werden.

Op 't derde: dat wy niet min, dan uwe Majefteit, begeeren het voorgeflaagen Reglement van Commercie, mits dat de zelve zy generaal ende reciproque; niet konnende bevroeden, dat uwe Majefteit in Europa, en elders, met reden zoude konnen weigeren 't gunt de zelve in Ooft-Indien, als equitabel, komt te begeeren.

Op 't vierde: dat het zo verre van daar is, dat wy zouden konnen verftaan tot eenig rembourfement, of reparatie van gefupporteerde Oorlogs-koften, of geledene fchaden, 't zy van uwe Majefteit, ofte van des zelfs Subjecten, te wezen gehouden; dat wy ter contrarie rechtvaardige redenen hebben om te vorderen reftitutie van de Schepen en Goederen, ons en onze goede Ingezetenen, zo binnen de Havenen, en op de Rivieren van uwe Majefteits Ryken, afhandig gemaakt, als in 't paffeeren van uwe Majefteits Kuften by furprife in Zee genomen, mitsgaders ook van Nieuw-Nederland, Cabo Corfo, en andere onze Plaatfen in Africa geoccupeerd, alles zonder eenige voorgaande waarfchouwinge, of declaratie van hoftiliteit, en niettegenftaande d'eene en d'andere der voorfz. Schepen zich in en omtrent uwe Majefteits Havenen

en begeeven hadden, zo op de publijke trouwe, onder beneficie van en Vrede by Tractaat bevestigt, als op nader particuliere verzeekeringe van uwe Majesteits Minister, toenmaals alhier resideerende, van dat wy geen umbragie of nabedenken en behoefden te hebben op de Schepen van Oorlog, die uwe Majesteit te dier tyd onder Equipagie ofte in Zee hadde, met gereïtereerde protestatie, dat uwe Majesteit geenfints zoude volgen het berispelijk exempel van den Usurpateur Cromwel, om in diervoegen iets op dezen Staat, ofte de Ingesetenen van dien, by surprise te onderneemen; maar dat uwe Majesteit, geen satisfactie konnende bekomen op eenige klachten omtrent dien tyd aan ons gedaan, als een genereus Prins, aan dezen Staat den Oorlog zoude denuncieeren drie Maanden tydts voor en al eer tot het exerceeren van eenige Acten van Hostiliteit te procedeeren: Welken aangaande wy ons nochtans, volgens voorgaande gedaane verklaaringen, resoluter en moderater zullen laten vinden, als men eenigsins zoude konnen ofte mogen verwachten. 1666.

En op 't vyfde: dat, by zo verre uwe Majesteit swarigheid zoude maken zich op ons Woord, Hand en Zegel te verlaaten, (gelijk wy ons andersins van onzer zyde met dat van uwe Majesteit zouden te vreeden houden) wy ook in geene andere voorslagen, tot meerder securiteit, door eene guarantie van Princen en Staaten, Vrienden en Geallieerden, eenige difficulteiten zullen maken.

Maar dewyle uwe Majesteit, by de voorsz. zyne Antwoorde, noch schynt van die gedachten te wezen, dat het mogelijk zoude zyn ons te disponeeren tot eenig separaat Tractaat, met preteritie ofte exclusie van onze Geallieerden; zo vinden wy ons geobligeerd alhier nochmaals ten overvloed te repeteeren, dat zulks niet en kan, en by gevolge ook niet en zal geschieden; en dat het mits dien noodzakelijk is, om tot een goede Vrede te komen, dat uwe Majesteit resolveere en zich declareere tot een gemeene handelinge met ons en onze Geallieerden gezamentlijk; en dat uwe Majesteit zich ook dienvolgende laate disponeeren tot een neutrale Handel-plaatse, alwaar de Ministers ende Geauthoriseerden, zo wel van de Koningen van Vrankryk en Deenmarken, als van dezen Staat, met eere en gemak mogen verschynen: zonder 't welk alle verdere tentativen ofte protestatien zullen wezen inutil; aangezien wy vastelijk en onbeweegelijk geresolveerd zyn, en blyven zullen, ons van de zelve onze Geallieerden geensins te laaten scheiden, ofte eenigsints het oore te leenen naar iets, het welk daar toe directelijk of indirectelijk aanleidinge geven zoude; zo als wy ook wel verzeekerd zyn, by de hoog-gemelde onze Geallieerden gelijke resolutie en standvastigheid te wezen en te zullen blyven. Wy bidden dan God Almachtig, uwe Majesteits herte daar toe te willen neigen, als een preallabel en preliminair, zonder 't welk de Vrede niet en is te bekomen; op dat in dier voegen de zaake tot een gewenscht einde gedirigeerd werde, en wy zyne Goddelijke Maje-

steit met des te meerder affectie mogen bidden voor de prosperiteit van
1666. uwe Majesteit, en ons tekenen te zyn, SIRE, etc.

Apparentie van vrede loopt te loor.

Hier mede scheen, en was ook alle d'apparentie tot de vrede voor dit jaar gantsch uit; weshalven men in Nederland al weder op de zeetoerusting van het toekomende voorjaar begon te denken: ten welken einde, om de Vloot te eerder en beter te konnen bemannen, ook besllooten wierd het Bootsvolk den gantschen winter over in dienst te houden; (want het was beter door een vuur te loopen, als te kruipen) en tot te krachtiger voortzettting van den oorlog, om aldus eenmaal tot een gewenschten uitslag te mogen komen, in een heffing van veertien millioenen bewilligd.

1667.

Begint weder te wakkeren.

Ondertusschen wendden de Sweedsche Ministers, in 't voorgaande jaar door hun Koning na Londen afgevaardigd om de verschillen der strydende Partyen als Mediateurs te helpen byleggen, alle bedenkelijke middelen aan om zyn Majesteit van Engeland tot het kiezen van een neutraale plaats, daar de wederzydsche Gezanten tot den Vredehandel by een konden komen, te doen besluiten, en brachten het eindelijk zo ver, dat haar Hoog-Mogenden (dewyl 't doch scheen, dat het, om de Koninglijke achtbaarheid niet te kreuken, van die zyde eerst verzocht moest zyn) het onderstaande schryvens aan zyn Majesteit lieten afgaan.

SIRE:

IN onzen Brief van den 26. November, laatstleden, hebben wy aan uwe Majesteit aangeteikent de redenen, om de welken wy niet resolveeren konnen onze Ministers na Londen te zenden, om aldaar met uwe Majesteit van Vreede te handelen, of immers met de geenen welke daar toe wegens de zelve macht zullen hebben. En wy twyffelen niet, zo zyne Majesteit daar op eene serieuse reflectie maakt, of de zelve zal in onze redenen acquiesceeren, ende zich daar toe voegen. Maar op dat hy niets en hebbe, dat wy van onze zyde niet en zullen, ofte zouden contribueeren tot bevorderinge van een zo salutair werk, en tot het geene dienen mocht tot een veel meerder openbaaringe en esclairciffement van onze goede intentie, in den zelfden Brief geëxprimeert, en uitgedrukt; hebben wy niet gewilt nalatig zyn, uwe Majesteit door deze tegenwoordige te verzeekeren, dat de instantien, dewelken wy daar toe gedaan hebben, gelijk als noch verscheide maalen te vooren, ten einde de zelve wilde verstaan

tot

tot een neutrale Plaatse, omme aldaar te tracteeren, niet en geschieden zo veel ter liefde, ofte inzichte van ons zelfs (welke uit onzen hoofde 1667. geen difficulteit en zouden maaken om over te passeeren en te boven te klimmen alle de formaliteiten van deze natuure, om onfeilbaarlijk tot de perfectie en de voltrekkinge van een zo Christelijk werk op zeekere en eerlijke conditien te komen, en ten dien effecte overal, en zelfs in Engeland, op formeele verzekertheid te gaan tracteeren, de welke zyne Majesteit aan ons verscheide maalen gegeeven heeft) maar dat deze instantien niet en zyn gedaan geweest, als ter oorzaake van de Koningen van Vrankrijk en Deenmarken, dewelke uit kracht van de Alliantie, die wy met haar hebben, in den tegenwoordigen Oorlog met ons principaale Partyen zyn geworden. Daarom is 't, gelijk het rechtvaardig is ten regarde en opsichte van de voorsz. Koningen, en by gevolge t'onzer opsichte noodzakelijk, ter consideratie van den naauwen band die ons te samen voegt, dat de Handelinge begonnen werde, en vervolgens gelukkelijk voltrokken, en onder de Goddelijke zegeninge geconcludeert, buiten het Territoir uwer Majesteit. Wy hebben dan wel gewilt, om een zo heilig werk te faciliteeren, dezelve door dezen Brief te requireeren, dat het hem believe deze zaake te considereeren zodanig alsse in effect is, dat 's te seggen, zo als wy de zelve na de waarheid komen te presenteeren, en goed te vinden dat het Tractaat geschiede in een neutrale plaatse, alwaar de Ministers van de Geinteresseerden zich gevoegelijk mogen begeeven; te meer, dewyl wy ons alreede menigwerf geëxpliceert hebben met zo veel oprechtigheid en resolutie, dat, zo 't uwe Majesteit belieft daar op met de zelve resolutie, en met open herte te antwoorden, daar apparentie is, dat binnen weinig tydts, en zonder uitstel, men aan dit Godtvruchtig werk de laatste perfectie zal geeven. Waar toe wy Godt bidden, het herte van uwe Majesteit meer en meer te willen inclineeren, ten einde wy onse harten zouden mogen formeeren om met meer yvers voor uwe Majesteit te bidden, en ons te tekenen, SIRE, &c. den 13 January 1667.

DE STAATEN.

Deze brief, aan den Sweedschen Resident Appelboom in den Haag behandigd, wierd aanstondts aan de Sweedsche Ambassadeurs te Londen afgevaardigd, en door dezen aan den Koning overgeleverd, die daar op het volgende antwoord aan haar Hoog-Mogenden te rug stuurde.

Hoog-Mogende Heeren:

HEbbende d'Uwe van den 13den der loopende Maand ontfangen uit handen der Extraordinaire Ambassadeurs van Sweeden, waar in gy ons alsnoch presseert om te verstaan tot het noemen van een plaats, alwaar de Ministers van de geinteresseerde Partyen in den Oorlog de Vrede

1667. de gevoegelijk konnen verhandelen; verklaarende vorders, dat, by aldien zulks niet en was in 't regard van hen lieden, gy geenige difficulteit zoude hebben gemaakt van tot dien einde zelfs in Engeland te zenden; en hebbende de gemelde Ambassadeurs ons geconfirmeerd in 't gevoelen van de sinceriteit uwer begeerte tot den Vrede, ons zeer biddende te willen consenteeren in dit uw verzoek, als het eenigste middel waar door te geraaken tot een zo heilzaam en Christelijk werk: hebben wy, om te doen blyken de oprechte inclinatie, die wy hebben, om ons veel naauwer met u te vereenigen tot herstellinge van de rust der Christenheid, en bevorderinge van de Protestantsche Religie, niet alleenlijk geconsenteerd, dat het Tractaat geschiede in een plaats, daar de Ministers van uwe Geallieerden zich met eer en zekerheid konnen bevinden: maar om te leggen de fondamenten van een mutueele vertrouwelijkheid voor 't toekomende, en te verhinderen de dilayen en obstructien, die 't noemen van alle andere plaatsen zoude konnen doen ontstaan, geresolveerd onze Ambassadeurs te zenden na den Haage, alwaar de Ministers uwer Geallieerden tegenwoordig zyn, of zich in 't kort konnen begeeven, om de Vrede, zo zeer van alle zyden gewild, te verhandelen. En in geval gy ons toezend in tydts een Passepoort, tot securiteit onzer gemelde Ambassadeurs, zullen zy voor 't einde van de Maand February zich in den Haage bevinden; u verzekerende, dat het niet zal schorten aan ons, dat de Vrede niet wederkome aan de Christenheid, en wel haast onze gemeene Onderdaanen, tot hun groot contentement, daar van jouisseeren: waar toe wy God' bidden uwe herten te willen neigen, Hoog en Mogende Heeren, en vorders u te neemen in zyn heilige en waarde bewaring. *Geschreeven in ons Paleis van Withal*, *dezen 31 January 1667 St. Vet.*

Onderstond,

Uw zeer goede Vriend

CHARLES R.

Maar deze verkiezing van den Haag tot een handelplaats was den Heeren Staaten om zonderlinge redenen gantsch niet smaakelijk. Zy schreeven derhalven hier over weder aan zyn Majesteit, en lieten in hun brief invloeijen, *dat*, *dewyl zyn Majesteit*, *hoewel zy hem een neutrale plaats voorgesteld hadden*, *die believing wel voor hen had willen hebben*, *en hen de eer doen van te resolveeren de vrede te doen negotieeren binnen het Territoir van de Vereenigde Provincien*, *zy zich verzekerden*, *dat zijn Majesteit geen swaarigheid zou maaken om zyn Ministers te zenden binnen Maastricht*, *'s Hertogenbosch*, *of Breda*, enz. Hier over wierd van wederzyde noch 't een en 't ander geschreeven en vertoond, en zelfs door den Koning

ig van Vrankryk, by weigering van een der genoemde drie 1667.
eden, aan dien van Engeland Douvres voorgeslagen; doch
idelijk, door de goede diensten der Heeren Sweedsche Am-
sadeurs, met gemeene bewilliging de Stad Breda tot de
ndelplaats gekoozen, alwaar de Gezanten van alle de gein-
essecrde Partyen, benevens de Heeren Sweedsche Media-
irs, in de Maymaand by malkander kwamen, en den 4den.
ay d'eerste vergadering op het Kasteel hielden.

Midlerwyl hadden de vyandlijkheden, zo hier als elders, en
t met zeer goed gevolg in West-Indien (alwaar de Zeeuwen,
oor eenigen tyd een tamelijk getal Oorlogschepen onder den
mmandeur Abraham Krynsen, op den naam der Staaten
Zeeland, derwaarts gezonden hebbende, den 26sten. Fe-
iary het Kasteel op de Rivier Suriname, gelegen in Guajana,
lers de Wilde Kust geheeten, daar een tamelijke Engelsche
lonie was, den Engelschen, doch echter met behouding
hunne goederen, afhandig, en meer andere conquesten
akten) vast hun gang gegaan; doch d'Engelschen, mis-
ien te zeer verswakt door de geleedene schaden, geen
oot in zee gebracht. De Hollanders in tegendeel, omtrent
ig Oorlogschepen sterk (want de Zeeuwen en Vriezen had-
'er zich noch niet bygevoegd) waren nu weder onder het
bied van den Admiraal de Ruiter, ten overstaan van den Heer
rnelis de Wit, Broeder van den Raadpensionaris van Hol-
d, Ruwaard van den Lande van Putten, en regeerend
rgemeester der Stad Dordrecht, den 11den. Juny onder zeil
teeken, zettende de cours na de Rivier van Londen, met
voorneemen van iets groots uit te rechten, en d'Engel-
en niet alleen in hunne havenen aan te tasten, maar ook,
ien 'er eenige kans toe wierd gevonden, hen te land te be-
ken. Derhalven wierd in den Krygsraad overwoogen, hoe
best met eenigen van de lichtste Schepen de Rivier zou
eilen, om te zien of men aldaar eenige Koningsschepen
overrompelen, enz. en vervolgens aan de Capiteinen, in
nderstaande lyst begreepen, order gegeeven om, onder
beleid van den Lieut. Admiraal van Gent, den aanslag uit
oeren.

Suriname door de Zeeuwen veroverd.

Hollandsche Vloot in zee, en na de Rivier van Londen.

Capiteinen verkoozen om onder het beleid van den Lieut. Admiraal van Gent de Rivier op te zeilen.

Lyste

1667. *Lyste van 's Landts Schepen, Fregatten, Advysjagten, Brandschepen, en Galjoots, die door de Heeren haarer Hoog Mogenden Gedeputeerden en Gevolmachtigden op 's Landts Vloot, met advys van den Heer Lieut. Admiraal de Ruiter, en andere Hoofdofficieren van de zelve Vloot, bescheiden zyn, onder 't commandement van den Lieut. Admiraal Willem Joseph van Gent, om nevens den Vice-Admiraal Johan de Liefde, en den Schout-by-Nacht David Vlug, daar mede een korte expeditie te doen.*

Uit de Maas.

Officieren.	*Schepen.*
Cornelis de Liefde,	Wassenaar.
Eland du Bois,	Uitrecht.
Nicolaas Naalhout,	Harderwyk.
Willem Boudewynsz. van Eyk,	Quartier van Nimwegen.
Jan van Brakel,	de Vreede.
Pieter Jacobsz. Nanning,	Gornichem.
Dirk de Munnik,	de Faam, *Advysjagt.*
Branders. Gerrit Andriesz.	Schiedam.
Branders. Jan Danielsz. van Ryn,	Pro Patria.

Van Amsterdam.

Hendrik Vollenhoven,	d'Agatha, *Lieut. Adm. van Gent.*
Thomas Tobiasz.	deBeschermer, *Vice-Adm. de Liefde.*
Abraham van Zyl,	de Leeuwen, *Sch. by-Nacht Vlug.*
Lt. Coll. Palm,	Deventer.
Jean du Bois,	de Vreede.
Jacob Binkes,	Essen.
Jan Paulusz. van Gelder,	Harderwyk.
Cornelis Joosten Smient,	de Sterre.
Jacob Paauw,	Essex.
Pieter Magnus,	't Raadhuis van Haarlem.
Ysbrand de Vries,	Staveren.

Advys-Jachten.

Laurens de Bruin,	de Postillion.
Jacob Philipsz.	de Brak.
Jan Jansz. Verbokkelt,	de Windhond.
Cornelis Gerritsz. Vos,	de Prinse Paard.
Branders. Jan Jansz.	't Wapen van Duc de Jork.
Branders. Hendrik Hendriksz.	de Catharina.

Galjoots.

Dirk Cornelisz. Turk,	de Jager.
Claas Meeuwesz. van de Raad, geladen met Amunitie,	de Swarte Leeuw.

Jacob

1667.

Jacob Theunisz. Kamp,	St. Nicolaas.
Ary Maartensz. Baske,	de Liefde.
Jan Pietersz. Otje,	't Swarte Paard.
Cornelis Jansz. Dronthem,	d'Eendracht.
Aalbert Kool,	de Catharyn.
Jan Bastiaansz.	's Landts Welvaaren.
Willem Trompetter,	St. Catharyn.
Abraham Crispynsz.	St. Pieter.
Goudert Pietersz.	de Jonge Prins.
Cent Pietersz.	de Klomp.
Ary Corneliśz. Moenes,	't Schaap.

Aldus gedaan en geformeerd in 't Schip de Zeven Provincien, leggende ten anker voor Harwits, den 18 Juny 1667.

Dezen zyn des anderendaags, onder 't commando van den Lieut. Admiraal van Gent, met wien den Heer de Wit, Gedeputeerde van haar Hoog-Mogenden, op het Schip *d'Agatha*, gevoerd door den Capitein Hendrik Vollenhoven, was overgegaan, de Rivier de Teems opgezeild, en verrichtten aldaar 't geen uit de volgende brieven, door den gemelden Heer de Wit over deze glorieuze onderneeming (daar die der Engelschen op d'Eilanden 't Vlie en der Schelling tegens een hoop weerlooze menschen, over de welke zy echter zo zeer geglorieerd hadden, in geenen deele by vergeleeken kon worden) en de gelukkige uitvoering van de zelve, aan de Heeren Staaten Generaal, en die van Holland, geschreeven, te zien is.

Verovering van het Fort Charnesse en 't verbranden der Engelsche Oorlogschepen op de Rivier van Rochester.

Brief van den Heer Cornelis de Wit, Gedeputeerde en Gevolmachtigde van de Ho: Mo: Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden op 't Landts Vloot.

Verhaalende het veroveren van 't Fort Charnesse.

Hoog-Mogende Heeren.

MYnen laatsten aan Uwe Hoog-Mogenden is geweest van den 17den. dezer loopende Maand. Dien zelven avond kwamen wy ten anker voor aan de mond ofte het inkomen van *'s Konings Diep*, alwaar wy aanstondts de hooge Officieren van 's Landts (a) Vloote aan boort geseint hebbende, bevonden dat wy van de Vlagge, en 't Esquadre van den Lieut. Admiraal *van Gent*, boven en behalven 't Schip van den Vice-Admiraal *Sweers*, noch vermisten den Capitein *Gillis de Wild*, voerende

(a) *Dit ziet op een storm, waar door de Vloot den 15 en. beleeden was geweest.*

de

1667. de het Schip *Kampen*. Wy konnen alsnoch niet anders oordeelen, als dat de zelven, na verlies van ankers en touwen, na Zeeland, ofte eenige andere Haven, zullen zyn geretireerd. Ende voorts met de opgemelde hooge Officieren in deliberatie geleid hebbende, wat met 's Landts Vloote, ten meeften dienfte van den Staat, en tot afbreuk van den Vyand, ondernomen en geattenteert behoorde te werden; en in propofitie gebracht zynde, of 't niet geraaden zoude zyn het voorfz. *Konings Diep*, en voorts de *Riviere van Londen*, ofte van *Rochefter*, op te zeilen; en in achtinge genomen zeker advys, ons dien zelven dag door een Schipper van Noorweegen, komende van Londen, aangebracht, houdende, dat 10 of 12 Engelfche Fregatten van 30 tot 40 ftukken, met 20 Barbados-vaarders, waren leggende in de *Hoop* by *Gravefand*; en geconfidereert, dat ten hoogften dienftig zoude zyn het inkomen, en de *Rivier van Chattam*, of *Rochefter*, te recognofceeren, en te befien de gelegentheden van het Fort, op het inkomen van de voorfz. Rivier gelegen, om dan voorts na ondervindinge met de Land-militie, en de Zee-foldaaten, op en tegens het voorfz. Fort na gelegentheid te ageeren, of wel voorts op te loopen na de *Hoops* voornoemt, en aldaar de voorfz. Fregatten en Barbadosvaarders t'attaqueren, en, waar 't mogelijk, te vermeefteren, of te ruineeren: is de finale refolutie dien avond uitgeftelt, om op 't voorfz. fubject mede te hooren de confideratien van de hooge Militaire Officieren van de Land-militie; weshalven de gemelde hooge Officieren, nevens den Scheeps-krygsraad, des anderendaags 's morgens tuffchen drie en vier uuren befcheiden, en gekomen zynde, is na rype deliberatie goedgevonden, en geconcludeert, uit 's Landts Vloot te kiezen en te detacheeren 17 van de lichtfte Schepen en Fregatten, nevens 5 Advys-Jachten, en eenige Galjoots en Boots, om het voorfz. *Konings Diep*, zo haaft mogelijk, op te zeilen, en, in de *Rivier van Londen* gekomen zynde, met alle doenlijke vlyt en fpoet te trachten te beloopen de Fregatten en Barbados-vaarders voornoemt; de zelven, indien daar toe gelegentheid mochte occurreeren, te attaqueeren, of te ruïneeren; en voorts te infpecteeren de gelegentheid van de *Rivier van Rochefter*, en het Fort, op 't inkomen van de zelve aldaar op nieuw geleid: tot welken einde gedifpicieert en verkooren zyn de Schepen en Officieren, in de Lyfte breeder gefpecificeert; en hebben wy het commandement over de zelven gedefereert aan den Lieut. Admiraal *van Gent*, en daar nevens als Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht gefteld *Johan de Liefde* en *David Vlug*; en is voorts op de verdeelinge van de Marines, en de weinige Land-militie by de Vlagge zynde, over de Schepen en Fregatten, tot het voorfz. Exploict gedeftineert, de gerequireerde ordre geftelt, en voorts eenig klein Vaartuig geordonneert, en voor uit afgezonden, om de diepten in het voorfz. *Konings Diep*, en de gronden te peilen, ten einde dan voorts de Schepen van Oorlog van de gelegentheid van dien te konnen waarfchouwen en adverteeren.

Wy hebben ons zo wel gefpoeit, en die deligentie gebruikt, dat tot deze

deze verdeelinge van de voornoemde Militie, en het defereeren van de voorsz. Commandementen, de nodige Acten zijn gedepecheert, en noch dien zelven dag, of laat in den avond, ter executie geleid, en zulks alles in staat gebracht is om met het aanbreeken van den dag met het meergemelde Esquadre te konnen oploopen. Ik hebbe ook geoordeeld van myn devoir en imputentie van den Staat te zyn, om alle confusie voor te komen, en op alles de gerequireerde ordres ten spoedigsten te konnen stellen, in persoon mede te gaan, en my te vervoegen op 't Schip *d'Agatha*, by den Lieut. Admiraal *van Gent* uitgekooren om tot het voeren van d'Admiraals Vlagge gebruikt te werden; gelijk wy dan vervolgens den 19 dezes, 's morgens omtrent ten vier uuren, met de Voorvloed onder zeil gegaan zyn, met een Z. W. wind, zo dat wy genoodzaakt waren het *Konings Diep* op te laveeren, en met het zelve gety niet verder hebben konnen komen, dan een weinig beneden de middel-gronden, alwaar wy genoodzaakt geweest zyn het anker te werpen, en het gety te stoppen. Edoch omtrent vier glasen aan anker gebleven hebbende, is de Wind geloopen Z. O. met redelyke koelte; zo dat wy resolveerden aanstonds het anker te lichten, en, zonder tydverlies, tegens de Ebbe het *Konings Diep* op te loopen: gelijk wy ook de Wind zo favorabel hebben gehad, dat wy hoopten, en vastelijk vertrouwden, de voorsz. Fregatten en Barbadosvaarders dien zelven avond in de *Hoope* te zullen konnen attrapeeren. Maar het heeft God Almachtig geliest, tot ons groot leedwesen, omtrent den avond, de Wind te laten verslappen; zulks dat wy met de Vloed, en het hooge water, niet verder hebben konnen opzeilen, dan tot *Holhaven*, zynde omtrent anderhalf myl van de *Hoope*, en op de halve weg tusschen de *Rivier van Rochester* en de *Hoope* voornoemd, alwaar wy genoodzaakt waren, zo haast de Ebbe begon af te gaan, het te setten, en dien volgende aan den Vyand tyd te vergunnen om met de voorsz. Schepen zich te konnen retireeren. Huiden omtrent den middag zyn wy met het begin van de Ebbe weder afgezakt tot voor de *Rivier van Chattam*; en ordre gestelt hebbende, dat de Land-militie en een gedeelte van de Zeesoldaaten zich aan land zouden begeven, en aantasten het Fort *Charnesse*, op den hoek van de voorsz. *Riviere*, zyn wy met eenige van de Schepen van Oorlog voor 't voorsz. Fort ten anker gekomen, alwaar een Konings Fregat, en eenige andere Schepen en Branders, zo wy bericht wierden, geankert waren, dewelke alle de *Rivier van Rochester* opgeloopen zyn; gelijk ook het Volk, in het voorsz. Fort leggende, alle de vlucht hebben genomen, eer dat de voorsz. Land-militie daar binnen is gekomen: zo dat de Matrosen, na dat het Fort anderhalf uur was gekanonneert, de Vlagge, op 't voorsz. Fort staande, hebben afgehaalt. *Wy hebben in het voorsz.* (a) *Fort gevonden 15 Yzere Stukken Kanon, schietende 18 en 12 ponden bals, dewelken wy geordonneert hebben aan eenigen van de Schepen van Oorlog aangebracht te werden: Voorts een zeer groote quantiteit van Rondhout, zo Masten, Reeën als Stengen, van alderhande swaarte, na dat wy uit de Officie*- *ren*

1667.

(a) *'t Wierd's anderendaags, 's avondts, alzo men oordeelde het niet te connen behouden, verwoest en verbrand.*

1667. *ren bericht werden, wel drie of vier Tonnen Gouds waardig zynde, een groot gedeelte van de zelven alle geprepareert, en gereed gemaakt.* Alle de Capiteinen zyn gelast van het zelve zo veel af te haalen, als zy bequamelijk zullen konnen op de zyde van de Schepen bergen; en het overige hebben wy geordonneert dat verbrand en aan stukken gehakt zal werden. Vermits het ongeluk van de absentie der meeste Land-militie, door den storm, en het vertrek van alle de Fluiten, is de Militie niet zo sterk dat de Hoofd-Officieren geresolveert zyn in het Land te marcheeren, alwaar ik vertrouwe dat andersints considerabele diensten gedaan zouden konnen worden.

Wy zyn ondertusschen van meininge, de *Rivier van Londen* geslooten en beset, en zulks de Stad te water belegert te houden, en, zonder nader ordre van haar Ho: Mog: zo weinig Schepen te laten passeeren, als wy met den dienst van het Land oordeelen zullen over een te komen; tot welken einde wy den Lieut. Admiraal *de Ruiter* met het gros van's Lands Vloot herwaarts opontboden hebben. Zullen voorts niet manqueeren uwe Hoog-Mog: van tyd tot tyd notificatie te geven, nopende het geen hier zal komen voor te vallen: Waar mede, Hoog-Mog: Heeren &c.

Actum in 't Schip de Agatha, leggende op de hoek van de Rivier van Chattam voor het Fort Charnesse, den 20 Juny 1667. 's Avonds laat.

Getekent

C. de WITH.

De twede Brief, betreffende den voortgang der gemelde onderneeming, bestaande in het verbranden en veroveren van eenige Oorlogschepen op de Rivier van Rochester, luidde als volgt.

HOOG-MOGENDE HEEREN:

ONzen laatsten aan uwe Hoog-Mog: is geweest van den 20sten dezer lopende maand, by de welke ik aan uwe Hoog-Mog: het innemen en overgeeven van het Fort *Charnesse* hebbe genotificeert. Op huiden heeft God Almachtig de Wapenen van den Staat zo goedertierentlijk gelieven te zegenen, dat wy, en alle d'ingesetenen, zyne Goddelijke Majesteit over des zelfs genade niet genoegsaam konnen danken. Wy hadden gisteren door eenige Advys-Jachten en gewapende Boots de gronden en diepten van de *Rivier van Rochester* na *Chattam* doen peilen en sondeeren, en bevonden dezelve van zodanige diepte, dat wy geresolveert hebben op huiden met het Esquadre, onder den Lt. Admiraal *van Gent* geordonneert, de zelve op te zeilen; waar toe wy door de hulpe van den goedertieren God eeu favorabelen N. Oosten wind, met een redelijke koelte gehad hebbende, zyn wy des morgens omtrent ten ses uuren van voor het Fort *Charnesse* met een Voorvloet t'zeil gegaan, en omtrent den middag gekomen omtrent verscheide capitale Engelsche Oorlogschepen, leggende

gende op de *Rivier*, zonder Stengen en Zeilen, alleenlijk de Masten en Hoofdtouwen op hebbende, dewelke echter van veel en schoon Kanon voorsien zyn: waren ook van Volk beset, en scheenen zich in 't eerste wel te zullen defendeeren. Maar na dat 'er 4 of 5 door de Branschepen geruineert waren, zyn eenigen van de zelven genoegsaam geabandonneert, en vervolgens in onse handen en de macht van uwe Hoog-Mog: gekomen. Ik kan vooralsnoch niet specificeeren, wat Schepen verbrand zyn; alzo zo aanstonds dit Exploict zo verre gebracht is, dat wy de *Royale Charles* met 50 metale Stukken genomen hebben, en noch een Schip gemonteert met omtrent 50 Stukken. Weinig boven ons leggen noch vier groote vyandlijke Oorlogschepen, naar de welken wy eenigen van onze Schepen gecommandeerd hebben: twyffelen niet, of zullen mede in onze handen vallen, alzo ik niet anders kan oordeelen, of den Vyand is extraordinaris geallarmeerd. Om ons dit te beletten, en den toegang op de *Riviere* te stoppen, hebben de Engelschen gisteren, naar myn gissinge, omtrent 16 a 18 Schepen doen zinken, de welke meest Branders geweest zyn, naar wy bericht worden; maar hadden de *Rivier* echter noch zodanig niet konnen sluiten, of wy met onze Schepen zyn 'er door gepasseerd; zullende met alle vlyt en neerstigheid trachten dit Koninglijk Schip, en de anderen die wy zullen conserveeren, af te brengen, en naar het Vaderland over te zenden, met intentie om op de *Rivier van Londen* ordre te verwachten, wat Uwe Hoog-Mogenden zullen gelieven te ordonneeren dat wy met 's Landts Vloot zullen onderneemen, of dat de zelve de volkomene dispositie aan ons zullen gelieven te laaten: dankende God Almachtig, dat hy door zyn Goddelijke voorsienigheid den hoogmoed van de Engelsche Natie door de glorieuse Wapenen van Uwe Hoog-Mogenden zodanig gelieft heeft te vernederen, dat wy niet konnen twyfelen, of de Vrede zal tot volkomen contentement van den Staat getroffen konnen worden, ofte voorts die Natie zodanig gedrukt, dat wy, by continuatie van den zegen van God Almachtig, der zelver macht niet veel zullen hebben te vreezen; 't welk wy van herte bidden, en wenschen Uwe Hoog-Mogenden met deze ongemeene en heerlijke Victorie veel gelukken, en blyven, Hoog-Mog: Heeren &c. *in de Royale Charles den 22sten. Juny 1667. des namiddags omtrent ten twee uuren, leggende op de Rivier van Chattam*: geteekent, 1667.

C. de WITH.

P. S. Het water is tegenwoordig zo veel gevallen, dat wy op huiden niet meer zullen konnen effectueeren, alzo onse Schepen meest alle aan de grond leggen, zo dat wy het hoog water weder zullen moeten afwachten.

En de derde, daags daar aan geschreeven, behelzende den uitslag van deze roemwaardige Actie, was van den volgenden inhoud.

1667.

Hoog-Mogende Heeren:

WY hebben op gisteren Uwe Hoog Mogenden geadviseerd, hoe merkelijk God Almachtig de Wapenen van Uwe Hoog Mogenden gelieft hadde te zegenen. Sedert hebben wy ons, zo veel doenlijk, geinformeert op de particulariteiten van 't gepasseerde, zo op gisteren als huiden voorgevallen; ende is zulks, dat onze voorste Schepen een geruimen tyd tegens die van den Vyand hebbende gekannonneert, zonder dat noch iemand de couragie hadde om tegens de zelven nader in te dringen, vermits de diepte van de *Rivier* zo naauw is dat niet meer als een Schip en front gelijk konde inkomen, eindelijk eenen Capitein (a) *Brakel*, gehoorende onder het Collegie van de Admiraliteit residerende tot Rotterdam, leggende een van de achtersten, zich zelven aangeboden heeft te tenteeren, of hy de anderen zoude konnen passeeren, met verzeekeringe, dat hy den voorsten van de Engelsche Oorlogschepen, zijnde een Fregat met in de veertig Stukken gemonteert, en t'eenemaal zeilvaardig, en van alles wel voorzien, het welke tot bewaaringe van het Fort *Charnesse* gelegen hadde, en van daar herwaarts opgeloopen was, genaamt de *Jonathan*, plotselijk zoude aan boord leggen, alhoewel hy maar een slecht Fregat, en licht gemonteert, voerde: het welk by ons hem toegestaan zijnde, zo is de zelve met een groote resoluitheid, zonder een schoot te schieten, alhoewel van verre, en continuelijk, zo hevig als eenigsins mogelijk, van zijne Partyen wierde gekannonneert, tot dicht aan den voorsz. Engelschman voortgezeild, en, na wy konden zien, omtrent een Musquetschoot van den zelven af zijnde, heeft hem de laag gegeven, zo veel hy met de voorste en Boegstukken konde bereiken, en zo eensloets met een voorwind aangeklampt hebbende, heeft hem in een moment veroverd, en in de voorsz. rencontre niet meer als drie gekwetsten bekomen, van dewelken ik meine verstaan te hebben dat twee overleden zijn. Achter den gemelden Capitein *Brakel* avanceerde een van onze Brandschepen, dewelke het volgende Schip van de Engelschen, zijnde de *Mathias*, gemonteert met twee-en-vyftig Stukken, aangeklampt, en vervolgens verbrand heeft. Het welke zodanige consternatie in den Vyand heeft veroorzaakt, dat alle het Volk van 't Schip de *Royale Charles* afgeloopen, en ten deele in 't water gesprongen is (het welke niet meer als met twee-en-dartig metale Stukken, zijnde de swaarste daar van afgelicht, gemonteerd is, alhoewel ik op gisteren, door kwade informatie geabuseert zijnde, van vyftig geschreeven hebbe, neemende geen tyd om de zelven te tellen, alhoewel op 't zelve Schip my hadde getransporteert) het zelve Schip door Chaloupen, zonder eenige resistentie, is ingenomen en verovert. Voorts is na 't Schip de *Carolus V.* geavanceerd een Brander, dewelke voor de boeg en ten deele aan de zyde van de voorsz. *Carolus Quintus*, gemonteerd met tsestig Stukken, eenigsins in de brand geraakt zijnde, dien ganschen dag gesmookt, en den

(a) *Deze had het gebod, van geen Matroozen aan land te laaten gaan, overtreeden; wvas daar over, door last van den Ruwaard, des morgens in begtenis genomen; en deed, ziende hier de gelegentheid geboren om zijn misslag met dapperheid uit te wvisschen, deze aanbieding: zeilende de swvaare yzere keten, daar de Rivier, (op wvelkers oevers hier ter plaatsen twvee bateryen, daar gedurig af gekannonneerd wvierd, opgewvorpen wvaren) mee gesloten wvas, in stukken.*

den voorleden nacht mede opgesprongen is. Het *Slot van Honingen*, daar 1667.
aanleggende, is door Chaloupen, van den Vyand gequiteert zijnde, ingenomen; doch naderhand abusivelijk, en zonder ordre, met zeventig Stukken, meest metaal, gemonteerd, in brand gesteeken. Noch is een capitaal Schip, van het welke den naam niet hebbe konnen verneemen, verbrand. Wy zagen een goed stuk hooger in de *Rivier* noch drie zeer capitale Konings Schepen van Oorloge, en verhoopten de zelven mede noch dien dag te ruineeren: maar het water was zo veel gevallen, dat de Schepen meest alle aan den grond waren geraakt, zo dat wy 't voor dien dag moesten laten verblyven.

Op huiden, den wind weder favorabel en Noord-oost, en de resteerende Brandschepen van de Vlagge by ons bescheiden en aangekomen zijnde, hebben de noodige ordres gesteld, en uitgegeven, om de zelven te vernielen; alhoewel tusschen ons en de zelven een Kasteel, genaamd *Upnor Castle*, dicht aan de kant van de Rivier, aldaar zeer naauw zijnde, gelegen is, uit het welk gestadig zeer furieus gekannonneerd, en met swaar geschut geschooten wierd, het welke echter zodaanigen succes heeft gehad, dat de zelve mede op huiden alle omtrent ten drie uuren des namiddags aangeklampt en verbrand zijn. De zelve waren alle van de capitaalste Schepen van dit Koningryk, en genaamt *Loyal Londen*, de *Royal Jems*, en de *Royal Oake*: zonder dat wy tot noch toe, na onze giffinge, zo op de Branders als Schepen van Oorloge, meer als hondert en vyftig man, ja noch minder, na wy oordeelen, verlooren hebben; daar uit, onzes oordeels, oogschynlijk de genade van God Almachtig bespeurd kan en behoort te worden. Wy zullen nu weder na het gros van 's Landts Vloote, in de *Teems* leggende, voor deze *Rivier* afdryven; alzo den Wind om na beneden te sakken contrarie zijnde, en de *Riviere* zo naauw dat niet gelaveert kan werden, ons niet toelaat de zeilen anders als tot dryven te gebruiken. Wy zouden wel geerne de *Rivier* oploopen; maar alzo aldaar eenige rakken in den wind zijn, is het zelve niet mogelijk.

Na wy bericht werden, is dit geheele Ryk in alarm, en werd veel volk by een getrokken; de welke wy echter niet konnen oordeelen, dat ons onder den zegen van God Almachtig eenigsins zullen konnen beschadigen.

Vermits alle de Brandschepen, by de Vlagge geweest zijnde, op twee ... zo loffelijk besteed zijn, zo versoeken wy Uwe Hoog Mogenden, dat ... het alderspoedigste met een goed aantal van anderen mogen werden ...orsien, alzo de zelve hier in de *Rivier* by occasie onwaardeerlijke diensten konnen doen. Na de rencontre van gisteren, is den Lieut. Admiraal *de Ruiter* van het gros van de Vloote by ons alhier aangekomen, en ...eft op 't geene huiden is gepasseert mede de behoorlijke ordres helpen ...len: God Almachtig moet gedankt zijn, dat de zelve zodaanigen ...ces hebben gehad.

Wy

1667. Wy hadden op gisteren, in de confusie van het gevecht en den brand, eenige Masten, in de *Rivier* geslagen, en met Kettingen vast gesloten, om ons het aankomen tot d'Engelsche Oorlogschepen te beletten, voor gezonke Schepen aangesien; maar nu beter geinformeert zijnde, bevonden, dat tot het stoppen van de *Rivier* gesonken zijn de *Marmeduk*, konnende voeren tsestig Stukken, noch een seer groote Fluit, en vyf Schepen, tot Branders gepræpareert.

Alle de Hoofd-Officieren hebben in deze rencontres haaren zonderlingen iever en vigilantie in het bevorderen van de executie en de gegeeve ordres zonderling betoont.

Eergisteren, zijnde den 21sten. dezer loopende maand, is den Lieut. Admiraal *Aylua*, met zijn onderhebbende Esquadre, onder de Vlagge en in de *Rivier de Teems* wel aangekomen; zo dat 's Landts Vloote nu merkelijk en met een considerabel aantal Oorlogschepen is versterkt. Wy hebben voor het tegenwoordige hier niet by te voegen: God Almachtig biddende, dat hy Uwer Hoog Mogenden Persoonen en Regeeringe langduurig gelieve te zegenen, en blyve &c. *In 's Landts Schip d' Agatha, den 23sten. Juny 1667. 's nachts tusschen een en twee uuren.*

Geteekend,

C. de WITH.

Dit groote werk wierd verricht in 't gezicht van den Hertog van Jork en den Generaal Monk, die, volgens 't bericht van eenige gevangenen, daags te vooren noch op de drie laatstverbrande Schepen waren geweest, en, zich nu te Rochester of daar omtrent onthoudende, met bedroefde oogen de glorie van d'Engelsche Scheepsmacht, onlangs noch zo ontsagchelijk, door de woedende vlammen zagen vernielen, en 't verbranden van de Koopvaarders in 't Vlie, na tien maanden tydts, met den brand der Koninglijke Oorlogschepen betaald zetten; bestaande de schade in het volgende.

Jork en Monk aanschouwers van den brand der Schepen.

Lyst der veroverde en verbrande Schepen.

22sten.
- De Royale Charles, genomen. } beide in Goeree opgebracht.
- De Jonathan, een Holl. Schip, genomen. }
- De Carolus Quintus, een Hollandsch Schip, verbrand.
- De Mathias, een Hollandsch Schip, verbrand.
- 't Slot van Honingen, mede een Hollandsch Schip, verbrand.

23sten.
- De Royale James } *Adm. van de witte Vlag.*
- De Loyal Londen } voerende ieder 80 stukken: verbrand.
- De Royal Oake }

Daarenboven hadden d'Engelschen noch verscheidene Schepen en Branders in de Rivier van Chattam laaten zinken.

Ge-

Geheel Engeland was in d'uiterste verbaasdheid over deze stoutmoedige onderneeming. Londen beefde; en men vreesde voor noch grooter rampen. Men riep, dat de Nederlandsche Vloot ettelijke duizend Soldaaten aan land had gezet, welke alles te vuur en te swaard stelden, en op die Hoofdstad des Ryks kwamen aantrekken: weshalven veele der Inwoonders, om hunne goederen te bergen, met de zelven trachtten te vluchten. Ieder klaagde, dat men de Hollanders niet genoeg had geacht; waar af men nu de droevige ondervinding moest gevoelen. In 't Land van Kent en omtrent Rochester was alles in rep en roer. Den Hertog van Jork en de Generaal Monk brachten in dat gewest eenig Krygsvolk, te voet en te paard, op de been, om den Hollanders het landen te beletten, en d'Ingezetenen gerust te stellen. Kort om, de schrik was algemeen, en had de herten zodanig bekneld, dat men de doodverw al reedts op het gelaat afgebeeld zag. 1667. Verbaasdheid in Engeland over dit werk.

Ondertusschen meende de meeste menigte, dat dit werk de vrede, zo zeer van een ieder begeerd, te rug zou zetten; en de Koning de wapenen niet neder leggen, eer hy zyn leed had gewroken. Maar den uitslag betoonde het tegendeel, en dat het gelukken van dit bestaan den Vredehandel te Breda meer had bevoorderd, als ettelijke conferentien zouden hebben konnen doen.

Den 25sten. der maand wierd by d'Opperhoofden der Vloot goedgevonden, dat de Lieut. Admiraal van Gent met een Esquadre van twee-en-twintig Schepen, daar onder zeventien van oorlog, na de Noord zou zeilen, en met zyn byhebbende macht het Eiland Hitland trachten te vermeesteren, en wyders op d'Oost-Indische Retourschepen kruissen; terwyl den Admiraal de Ruiter zich ondertusschen noch in de Rivier van Londen omtrent Chappey onthield: op welk Eiland den 29sten. door vier honderd en vyftig zo Mariniers als Soldaaten een landing wierd gedaan, om eenige vervarsching voor de Vloot te haalen, die ook, zonder de minste tegenweer ontmoet te hebben, des avondts aan boord wierd gebracht. Van Gent om de Noord gezonden. Landing op 't Eiland Chappey.

Midlerwyl was de Graaf van Hoorn, met zo veel Compagnien als 'er van zyn Regim. by der hand waren, na's Landts Vloot ge-

1667. zonden, welke nu, in verscheidene Esquadres verdeeld, de Rivier van Londen genoegsaam geslooten hield: doch alzo men order van de Heeren Staaten kreeg om de gemelde Rivier weder in en op te zeilen, wierd aan den Lieut. Admiraal Bankert, sedert weinige dagen met eenige Zeeuwsche Oorlogschepen by de Vloot gekomen, last gegeeven om met veertien van de lichtste Schepen, en twee Branders, tot by en omtrent Graavezande op te loopen, en den vyand alle verdere afbreuk te doen. Maar dit bracht geen andere werking voort, als dat het de verslagendheid binnen de Stad Londen vermeerderde: want tot op een half myl na aan Graavezande gekomen zynde, vond men de Rivier door gezonkene Schepen zodanig gestopt, en beide d'oevers zo wel met swaar geschut bezet, dat 'er niets te verrichten viel, en Bankert met zyn Schepen weder na beneden afzakte.

Bankert met eenige Schepen weder de Rivier op gezonden.

Hier na, zynde de Graaf van Hoorn met zyn Landmilitie in de Vloot gekomen, wierd by d'Opperhoofden goed gevonden, dat men, om den vyand noch meer te verswakken, een proef zou doen op het Fort, leggende op de Noordhoek van de Baay van Harwits, Langwardford geheeten: doch dezen aanslag mislukte, gelijk uit den volgenden brief gezien kan worden.

Aanslag op 't Kasteel van Harwits gemaakt, doch mislukt.

Missive van den Heer Cornelis de With, *Gedeputeerde en Gevolmaechtigde van de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal in der zelver Vloote.*

Verhaalende den aanval der Nederlanders op 't Kasteel van Harwits.

Hoog-Mogende Heeren:

MYnen laatsten aan Uwe Hoog-Mogenden is geweest van den 9den: dezer loopende Maand, by de welke ik Uwe Hoog-Mogenden het arrivement van den *Grave van Hoorn*, met des zelfs Troupen, genotificeert hebbe. Wy vonden goed, dien zelven dag aan boord van den Heer Lieutenant Admiraal *de Ruiter* t'ontbieden de Hooge Officieren van de Land-Militie en Zee-Soldaaten; aan de welken wy voorgehouden en bekent gemaakt hebben, dat de intentie en begeerte van haar Hoog-Mogenden was, vermits nu een zo considerabel aantal van Land-Militie by de Vloot was aangekomen, dat door de zelve, met de Zee-Soldaaten, eenige desseinen geformeert, en het een of 't ander exploict van consideratie by de hand genomen behoorde te werden. En dewyl wy oordeelden,

den, dat voor den Staat van zonderlinge consideratie zou zijn het *Fort van Herwits*, het welk by verscheide persoonen, hier onder de Vlagge zijnde, welke zeiden het voorsz. Fort gezien te hebben, geoordeelt wierd van geen groote sterkte te weezen, en dat wel zou kunnen werden vermeestert, indien het zelve aan d'eene zyde door eenige Schepen te water, en aan de andere zyde door de voorsz. Militie te lande vigoureuselijk geattaqueert wierde: zo is by de Hooft-Officieren van de opgemelde Land-Militie eenparig goed gevonden, en geresolveert, dat uit de meergemelde Land-Militie en Zee-Soldaaten zouden gekooren werden omtrent 15 of 1600 mannen; dat de zelve gesteld en gerangeert zouden werden onder de Officieren en Capiteinen in de nevensgaande Lyste genomineert; dat nevens de zelven gevoegt zouden werden omtrent 400 Matrozen onder den Schout-by-Nacht *Vlug*, en de Capiteinen *Swart* en *Lus*, beide dienende onder den Lieutenant Admiraal *van Nes* en Vice-Admiraal *Sweers* respective; dat de voorsz. Matrozen zouden getrokken en gelicht werden uit de Schepen van Oorloge, en onder ieder getal van twaalf gestelt vier die bekwaam waren om Handgranaten te werpen; en dat eenige van de zelven de Stormladders zouden aandragen, en andere met swaare Handbylen gewaapend werden, om met de zelve, en met eenige trossen Touwerk, de Palissaden, zo 'er eenige bevonden mochten werden, om te haalen en te ruïneeren. Welke ordre in diervoegen gearresteert en gesteld zijnde, zo zijn wy met het gros van 's Landts Vloot, by dewelke het Esquadre onder den Vice-Admiraal *Evertsz.* eenige dagen gekruist hebbende, weder was aangekomen, verzeild tot voor *Herwits*; alwaar gisteren voor den middag aangekomen zijnde, zo hebben wy gecommandeert 14 Schepen van Oorloge met een Advysjacht, en de twee overige Branders, om onder den Vice-Admiraal *Evertsz.* 't voorsz. Fort te water te attaqueeren: welk Esquadre weder gesmaldeeld zijnde in twee deelen, is de Schout-by-Nacht *van Nes* met ses Schepen gelast binnen te loopen, tot voor het voorsz. Fort, en het zelve met zijn onderhebbende Schepen van die kant vigoureuselijk te beschieten; waar na aanstonds, op het behoorlijk sein, al de Land-Militie en Zee-Soldaaten, tot het voorsz. Exploict gedestineert, met Boots, Chaloupen en Galjoots, aan land gesteld, en in goede ordre met groote promptitude gerangeert zijn. Wy zagen, dat de Schepen onder den Vice-Admiraal *Evertsz.* die het Fort van vooren te water zou beschieten, zeer verre van de Wal bleeven leggen, en dat die onder den Schout-by-Nacht het voorsz. Gat niet in liepen; zo dat ik, met den Heer Lieut. Admiraal *de Ruiter* resolveerde, ons aan de voorsz. Schepen te doen zetten, om de zelve te doen naderen, en binnen te laaten loopen: aan dewelke gekomen zijnde, bevonden, dat die, onder *Evertsz.* gedestineert, vermits de ondiepten, niet nader aan de Wal konden komen, en zulks nauwelijks aan het Fort toe schieten: van dewelke ons hebbende laaten roeijen aan den Schout-by-Nacht *van Nes*, zo verklaarde ons de

1667.

1667. Loots, dien wy aan den gemelden Schout-by-Nacht hadden overgeset, dat zelfs de Boomen aldaar waaren afgehakt; zo dat hem niet mogelijk was het voorsz. Gat, zeer naauw zijnde, te vinden: zulks dat wy resolveerden, met Chaloupen de diepte te doen zoeken en sondeeren. Doch ondertusschen de Vloed verloopen zijnde, was het onmogelijk, al hadden wy het voorsz. Gat konnen afpeilen, vermits de stilte te konnen inzeilen: weshalven wy genoodzaakt waaren te resolveeren, alzo geene andere uitkomst overig was, die Schepen zo na aan de Wal te doen loopen, als 't eenigzins mogelijk was; en met de Chaloupen bevonden hebbende, dat niet nader als omtrent op een halve Kanonschoot van 't voorsz. Fort konden vlooten, vermits geene, of zeer weinig lichte Schepen by de Vloot zijn, zo hebben wy de zelve zo verre na de Wal doen loopen, en het voorsz. Fort naderen, als eenigsints mogelijk is geweest, 't welk echter niet nader, als omtrent tot een halve Kanonschoot als boven, heeft konnen geschieden, zo dat uit de voorsz. Schepen geen force met nadruk op het voorsz. Fort gedaan heeft konnen werden.

De voorsz. Schepen in diervoegen geposteert zijnde, kanonneerden op 't Fort zo veel als ze konden, en wierden uit het zelve van gelijken begroet: zulks wy oordeelende aldaar geen verderen dienst te konnen doen, geraden vonden, op het advys van den Lieutenant Admiraal *de Ruiter*, ons te vervoegen met de Chaloupe na de Land-Militie, de welke wy vonden staan in batalje, wachtende tot dat de Schepen van Oorloge zouden binnen loopen; aan wien wy gerapporteert hebbende, dat de voorsz. Schepen niet konden 't voornoemde Gat van Harwits inzeilen, resolveerden zonder eenig tydverlies met de voorsz. Land-Militie, Zee-Soldaaten, en Matrozen, 't meergemelde Fort te lande te doen attaqueren. De Hooft-Officieren vonden geraden, een goet getal Voetvolk onder den *Grave van Hoorn* te laaten op zekere pas, zo tot bewaaringe van de Boots en Chaloupen, als mede om te beletten dat geene Ruiterye van achteren op ons Volk zoude invallen: welke ordre gesteld zijnde, zo marcheerden de Troupen in goede ordre na het Fort. Ik volgde de voorsz. Troupen met den Heer *de Ruiter* tot onder een Musquetschoot. De Troupen avanceerden in zeer goede ordre; en dicht onder 't Fort gekomen zijnde, deeden de Matrozen avanceeren met de Stormladders, en Handgeweer: maar de Vyand zeer sterk met Schroot schietende, principaalijk uit een Galjoot binnen in het Gat zeilende, en d'Officieren van de Land-Militie het Fort nader geinspecteert hebbende, oordeelden, dat 'er geen apparentie was om 't zelve te emporteeren; zo dat de zelve Land-Militie en Matrozen resolveerden te retireeren, doch in goede ordre afmarcheerende. Ondertusschen wierd het Volk, onder den *Grave van Hoorn* gelaaten, geattaqueert door eenige Ruiters en Voetknechten; zeer hevig op den anderen een langen tyd chargeerende: maar die post wierd by de onzen zo wel gedefendeert, dat na Sonnenondergang de Engelschen afweeken, en de onzen alle in goede ordre, zonder eeni-

eenige verhinderinge, door de Chaloupen, Boots en Galjoots aan de Schepen van Oorloge aangebracht zijn. In de voorsz. rescontre hebben wy buiten vermoeden zeer weinig volk verlooren, of gekwetsten bekomen, gelijk uwe Hoog Mogenden uit de nevensgaande Lyste zullen konnen afneemen. 1667.

Het voorsz. *Fort van Harwits* is sterker gefortificeert als wy bericht waaren; zijnde, om de Wallen, immers aan de zyde daar wy geweest zijn, een Faussebree: en alhoewel de Grachten niet diep zijn van water, zo waaren de zelve met een steenen voet uit de grond omtrent 10 of 12 voeten hoog opgemetselt; 't welk, niettegenstaande de moed en couragie, die uitneemende groot was onder ons Volk, de zaake maakte van difficile en genoegzaam onmogelijke uitkomste. Wy zullen met 't gros van 's Lands Vloote ons wederom begeeven voor de *Riviere van London*; houdende de zelve van alle kanten bezet; alwaar wy onder den Vice-Admiraal *Enno Doedes* eenige Schepen gelaaten hebben, om het *Konings Diep* bezet te houden, op dat geene Schepen, de Riviere in of uit, ondertusschen zoude konnen passeeren: zullende niet nalaten uwe Hoog-Mogenden 't gene nader zal komen voor te vallen van tyd tot tyd met behoorlijke respecte communiceeren. Biddende dat God Almachtig uwer Hoog-Mogenden Persoonen, en loffelijke Regeeringe, hoe langer hoe meer gelieve te zegenen. *In 't Schip de zeven Provincien, zeilende omtrent Bazel, den 13 July 1667. 's morgens ten 8 uuren.*

Hoog-Mogende Heeren, &c.

Geteekend,

C. de WITH.

P. S. De Vyand in de Riviere voor *Harwits* 4 Schepen hebbende doen zinken, om de inkomste van 's Landts Schepen te beletten, heeft by ons niet konnen geresolveert werden eenige verdere attaque op het voorsz. Fort te doen.

Lyste van de Officieren en Capiteinen, daar van in de nevensgaande Missive is mentie gemaakt.

L*And-Militie.* Collonel Dolman, Opperhoofd; Collonel Graaf van Hoorn, Lieutenant Collonel van Reede, Sergeant-Major Overschie, Capiteinen Paigni, Schoonhove, Rhote, Bonneman, Hamel, La Noy de Jonge, Lankveld, Ruisch, La Noy den Oude, Beveren, Pr. Panhuis, Notee, Drost, van de Val, Casteljego, Arkel.

Z*Ee-Soldaaten.* Lieutenant Collonel Palm, Lieutenant Collonel Guiterie, Sergeant-Major Brederode, Sergeant-Major Limburg, Capiteinen Dolman de Jonge, Knoppert, Jean de Wit, Laucourt, Glarges, Brouwer, Pompe, Nispen, Assendelft, Padburg, Velsen, Cornelis de Wit, Pauw, en de Volontairen.

1667. Wat de lyst van de dooden en gekwetsten, daar in den brief gewag af gemaakt word, belangt, die behelsde zeven van d'eersten en vyf-en dartig van de laatsten.

Na het mislukken van dezen aanslag, begaf den Admiraal de Ruiter zich met 's Landts Vloot weder hooger op voor de Rivier van Londen; houdende de zelve, even als voorheen, van alle kanten bezet. De Schout-by-Nacht van der Zaan bleef met acht Schepen voor 't gat van Harwits leggen, om de vyandlijke Schepen van omtrent de Noord waar te neemen. En de Vice-Admiraalen Evertsz. en Star wierden na 't Noordvoorland gezonden, om den vyand aldaar het inkomen te beletten.

De Ruiter met de Vloot weder voor de Rivier van Londen.

Ondertusschen had de voorspoed van haarer Hoog-Mogenden wapenen groote verandering omtrent den Vredehandel te Breda veroorzaakt; weshalven de Gevolmachtigden der Heeren Staaten nu rond uit te kennen gaven: *Dat de gemoederen van haar Hoog-Mogenden zich wel geensins hadden verhovaardigd op het geluk, 't geen God aan hunne Wapenen en Vloot had verleend; en dat zy Gemachtigden alsnoch gereed bleeven om het Vredewerk op de voorgestelde gronden te voorderen en te sluiten: maar dat men hen niet kon verzekeren, dat haar Hoog-Mogenden, en hunne Bondgenooten, altyd beteugeld zouden willen blyven binnen de paalen van hun gematigdheid, en by verderen zegen of overwinning altyd gestand doen 't geen ze te vooren hadden aangebooden, of toegestaan.* Dit was, dat d'Engelschen een van beiden moesten kiezen; of te behouden alles wat van wederzyde was gewonnen, of alles aan beide zyden weder te geeven. Maar zy toonden nu wel haast, de vrede meer te zoeken als voorheen; weshalven dan den 10den. July de verschillen tusschen haar Hoog-Mogenden en den Koning van Groot-Britanje, gelijk ook die der Koningen van Vrankryk en Deenmarken met d'Engelschen, vergeleeken wierden: en ging hier op den Heer Coventry, een der Engelsche Ambassadeurs, op het spoedigst na Engeland, om 's Konings goedkeuring op eenige punten van gewicht, waar toe de Gezanten zich niet genoegsaam gelastigd bevonden, te verkrygen.

Staat van den Vredehandel te Breda.

De tyding hier af kwam den 14den. der gemelde maand in 's Landts Vloot, en des anderendaags een nader aanschryven van de Heeren Staaten, gedateerd den 12den. met last; dewyl de

Order der Staaten om met de Vloot in

de vrede noch niet gesloten was, dat men met de zelve den vyand alle mogelijke afbreuk zou blyven doen, enz. Hier op wierd noch ten zelven dage de Vloot in twee Esquadres verdeeld; en het eene, onder den Lieut. Admiraal van Nes, verordend om de Rivier van Londen gesloten te houden: terwyl het ander, onder den Admiraal de Ruiter, het Canaal af zou zeilen, om alle opkomende Engelsche Schepen te vermeesteren of vernielen, en wyders den Engelschen op de kusten en in de havens, in het gemelde Canaal gelegen, zo veel schade toe te voegen, als 't immers doenlijk waar; op dat men den Koning aldus mocht dwingen aan te neemen het geen waar over men reedts eens was geworden. 1667. 't plegen van vyandschap voort te vaaren. De Vloot in twee Esquadres verdeeld.

Den 18den. kwam dit Esquadre, door gestadige tegenwinden opgehouden, eerst in de Hoofden, en den volgenden dag op de hoogte van de Singels; zonder dat 'er iets van gewicht voorviel: want men zag geen Engelsche Schepen in zee; zynde d'Engelsche Barbados-en Smirnaasvaarders, daar men 't voornaamentlijk op gemunt had, kort te vooren in behouden haven gekomen. Men besloot dan een aanval op Torbaay te doen, welke gelukte; en by deze gelegentheid wierden alhier twee leedige Koopvaarders in den brand gesteeken. Ondertusschen was de gantsche Engelsche kust in een gestadigen alarm; dewyl de Ruiter zich aan verscheidene oorden vertoonde; en men niet en wist, waar men hem had te wachten. Den 8sten. Augusti kwam hy, versterkt met zeven Oorlogschepen en acht Branders (op de kondschap dat de vyand een goed getal van Oorlogschepen om de West tot Pleymouth, en daar omtrent, verzamelde) op de hoogte van de gemelde Zeeplaats; en den volgenden dag, tegen den avond, zag men een Sloep, met een witte vredevlag voor op, uit de haven van Pleymuiden na de Ruiters boord afkomen. Twee Engelsche Colonellen, verzeld met twee Edellieden, over-en in de kajuit getreeden, verklaarden aan den Heer Ruwaard en den Admiraal, dat de vrede tusschen hunnen Koning en haar Hoog-Mogenden t'eenemaal gesloten was; benevens verdere hooge betuiging van vriendschap en genegentheid: wyders, dat de Lieut. Admiraal van Nes op de Rivier van Londen met d'Engelschen in ge-

De Ruiter na 't Canaal.

Tyding van 't sluiten der vrede door twee Engelsche Colonellen aan zyn boord gebracht.

1667. gevecht was geweest; dat eenige Schepen beschadigd, en verscheidene Branders ter wederzyde verbrand waren, enz. Doch men verstond, na hun vertrek, dat men aan deze tyding van vrede geen geloof zou geeven, voor en aleer men aanschryving van haar Hoog-Mogenden, en nader last uit het Vaderland, bekomen hadde.

Gevecht op de Rivier van Londen tusschen van Nes en Spragh.

En belangende het gemelde gevecht: de Heeren Staaten hadden den Lieut. Admiraal van Nes met een brief, getekend den 28sten. July, bevolen, met zyn Schepen de Rivier weder op te loopen, om d'Engelsche Oorlogschepen, die met eenige Branders in de Hoope waren gekomen, en lichtelijk laager zouden afzakken, aan te tasten, en den vyand in geduurigen alarm te houden. Van Nes zeilde dan den 2den. Augusti met zyn Esquadre de Rivier op, tot boven in 't rak van de Hoop, daar d'Engelschen, onder den Vice-Admiraal Eduard Spragh, voerende de blaauwe Vlag, met vyf Fregatten, zeventien Branders, en veel klein Vaartuig lagen. De Lieut. Admiraal van Meppelen had de voortocht; wiens brief wy den Lezer, om van alle byzonderheden noopende dit wonderbaarlijk gevecht volkomentlijk onderrecht te weezen, alhier zullen mededeelen.

Missive van den Heer Lieutenant Admiraal C. van Meppelen, *behelsende 't verbranden der Branders, op en omtrent de Rivier van Londen, den 2den. 3den. en 5den. Augusti 1667. onder het beleid van den Ed. en Manhaften Lieut. Admiraal* Aart van Nes.

WY zijn met onze byhebbende Schepen den 2den. dezer, onder het commando van den E.Hr. Lt. Adm. *van Nes*, de Rivier opgezeild om te zien of wy daar wat goets konden uitrechten; alzo wy hadden verstaan, dat 'er beneden *Gravesande* vyf Konings Fregatten lagen, de grootste voerende 54 stukken, met de Blaauwe Vlag van vooren, by haar hebbende 16 of 18 Branders, met veel klein Vaartuig: alwaar wy tegen den middag zijn gekomen. En alzo ik met myn Schepen de voortocht had, is geresolveert, dapperlijk daar op in te vallen; zijnde Capitein *Naalbout* met 8 Branders voor uit gecommandeert, die couragieuselijk zijn cours daar na toe zette. Ik hebbe hem met myn 5 Schepen kort gevolgt, en daar na den Ed: Heer Lieut. Admiraal *van Nes*. De Vyanden, ziende dat het haar zonde gelden, maakten haar zeilen wel los, maar wachtten ons evenwel in, tot der tyd dat wy by haar Branders kwamen, die voor aan, in 't rak van de *Hoop*, ten anker lagen, en zo benaauwt wierden, dat eenige

van haar, uit desperatie de touwen afkapten, en na des Konings 1667.
ten liepen, die 't ook aanstonds op loopen stelden, daar Capitein
out met onze Branders furieus op aanviel, tot dat zy onder de En-
e Branders zyn gekomen, die zich zo dicht rondom des Konings
ren onthielden, dat zy daar niet by konden komen; zo dat zy ge-
aakt waren de Engelse Branders te abordeeren. Daar op wierd het
lks dat de Engelsen met haar Klein Vaartuig ook onze Branders het
o na aan de voeten brachten, dat 'er waren, die haare Branders
en verlaaten, en den brand daar in steeken. Ook zo is 'er door het
chieten een of twee in den brand geschooten door de Engelschen.
min, zo dra als 'er een koelte kwam, synse alle aan 't loopen ge-
; en wy joegen haar tot onder de *Sterkte van Gravesande*, die ook
op ons schoot; en wy namen haare plaats in: en daar zy ten an-
lden gelegen, hebben wy 't tegen den avond met onze macht geset.
wy hadden 11 Branders verlooren, zo dat wy 'er maar een over
n: daar en tegen verlooren de Vyanden 7 van haar Branders.
13 Augusti, zynde Woensdag, bleven wy leggen, en zagen dat zy
iders deden als ons naderen; daar op wy na den middag een wei-
n afgesakt: maar in 't afgaan is onzen eenigen Brander aan de
geraakt, en bleef vast sitten, zo dat wy hem zelfs deden in brand
n, alzo wy hem door het stil weder niet konden salveeren, en het
ns hard van hem afdreef. Tegen den avond waren de Engelsen met
Branders ons vry naby gekomen, daar op wy dapper en couragieu-
schooten; gelijk zy ook deeden: tot dat wy ankerden, en zy van-
ilden, tot Donderdag 's morgens. Toen zyn wy onder het goed
van den Heer Admiraal *Aart van Nes* t'zeil gegaan, en kwamen
it gety zo ver buiten de Rivier, dat wy buiten perykel waren van
grond te raken: doch de Engelsen volgden ons alle na, op
dat 'er iemand van de onzen aan de grond zoude raken, dienze dan
len te verbranden: maar tegen den avond zyn zy wederom con-
k door de onsen op de vlucht gedreven; want zy ons nooit dorsten
iouden, maar altyd liepen.
15 Augusti, 's morgens, hadden wy een styve koelte uit den O. N.
oen zagen wy 21 Zeilen voor de Wind en voor Ty op ons afko-
welken wy vermoedden alle Engelsen te zyn, die uit *Harwits* wa-
zeild; gelijk het ook zo was. Zy bestonden in 5 Fregatten, 14 Bran-
n 2 Galjoots, die dapperlijk op ons afkwamen: waar op den Ed:
Lieut. Adm. *Aart van Nes* Krygsraad hield; en wy resolveerden,
nds te ankeren, en niet te wyken, maar kloekmoedig af te wach-
en te zien wat den Vyand konde doen, niettemin met groot pery-
n eenige Schepen van 's Landts Vloot te verliezen. Maar als zy
by ons kwamen, zyn se eerst op Capitein *Naalhout* aangekomen
iar niet besweek) meenende hem te verbranden, alzo hy de voor-
or uit was. Hy lichte zyn anker in alle spoed, toen zy hem meen-

1667. den te abordeeren, en kreeg 2 Branders aan zyn Schip, die hy kloekmoedig afweerde, en ontsprong dien dans tot groote verwondering van alle menschen. Daar na kreeg den *Schout-by-Nacht van Zeeland* mede een Brander aan zyn boort; doch is door mannelijke dapperheid ook afgeweerd. Noch hebben onze Schepen een Engelschen Brander in den brand geschooten. De rest, ziende dat haar dessein vruchteloos was af geloopen, hebben haar confuselijk en verbaasdelijk gesalveerd, uitgesondert noch een, die van onze Galjoots vervolgt wierd, en genoodzaakt zyn Brander zelfs in brand te steeken.

Nu Saturdag en Sondag zyn wy met laveeren tot in *'t Koning Diep* gekomen (ziende daar geen nut of profyt meer te konnen doen) zonder eenige schade, als alleen den *Schout-by-Nacht van Zeeland*, die een weinig aan de grond geraakt, en vry beschadigt is; zo dat na Zeeland zal moeten, om zich te verstellen. Wy zullen vorder de Rivier zo naauw beslooten houden, dat 'er niemand uit noch in kan komen, tot der tyd toe dat wy andere ordre krygen van haar Ed. Ho. Mo. Heeren Staaten Generaal.

Actum den 9 Augusti 1667 in 's Laadts Schip West-Vriesland, leggende voor Rivier van Londen.

Was Onderteekend

C. van MEPPELEN.

't Getal der Branders, van wederzyde verlooren, was aldus omtrent gelijk: en de Lieut. Admiraal van Nes begaf zich vervolgens weder op zyn post, houdende de Rivier van Londen aan alle kanten bezet en besloten, gelijk voorheen.

Ondertusschen was de vrede op den laatsten dag van July te Breda volkomentlijk gesslooten; waar af den Admiraal de Ruiter den 13^den^. Augusti de tyding, en wyders op den laatsten der zelve maand bericht gekreegen hebbende, dat de ratificatien wederzyds op den 25sten. uitgewisseld waren, en de vrede ten zelven dage opentlijk afgekondigd, liet hy alle daaden van vyandschap aan zyn Vlootelingen verbieden: en aldus eindigde de twede Engelschen Oorlog; doch slechts, gelijk het naderhand bleek, om wat adem te scheppen, en de Hollanders weder van nieuws met samengevoegde krachten op 't lyf te vallen; gelijk wy in 't vervolg zullen zien.

Vrede gesslooten en afgekondigd.

LEVEN en BEDRYF

Van den vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg, Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

Holland en Westvriesland.

DARDE DEEL.

LEVEN en BEDRYF

Van den vermaarden Zeeheld

CORNELIS TROMP,

Graaf van Sylliesburg, Ridder van den Olifant, Baronnet, &c.

Lieutenant Admiraal Generaal van

Holland en Westvriesland.

DARDE DEEL.

NEDERLAND verheugde zich nu over de geslootene vrede, en trachtte ook haar Bondgenooten de vruchten van de zelve te doen genieten; ten welken einde in den (a) aanvang van den jaare 1668 een nader Verbond met Engeland opgerecht, en ook vervolgens op zyn verzoek de Koning van Sweden in het zelve ingelaaten wierd: waar om 'er dan de naam van *Triple Alliantie* aan wierd gegeeven. Maar de Heeren Staaten, wel voorziende dat deze verbintenis Vrankryk zou konnen verbitteren, en kwaade gevolgen na zich sleepen, begeerden ter zelve tyd, tot hunne verzekering, zich naauwer met Engeland te vereenigen, en slooten ten zelven dage met den Ridder Temple, Ambassadeur wegens zyn Majesteit van Groot Britanje in den Haag, noch een

1668.

Triple Alliantie tusschen Engeland, Nederland en Sweden opgerecht.

(a) 23sten. January.

defensive Alliantie, of verbintenis tot onderlinge bescherming.
1668. Want door de gemelde Triple Alliantie, wierd de Koning van Vrankryk, een al te gevaarlijke gebuur voor de Vereenigde Provincien, (die geduurende den Engelschen oorlog, en terwyl haar Hoog-Mogenden de handen vol werks hadden, op een vyandlijke manier in de Spaansche Nederlanden was gevallen, en aldaar verscheidene Steden van gewicht had veroverd) in den loop zyner overwinningen tegens Spanjen gestuit; en eindelijk te weeg gebracht, dat op den tweeden dag van May de vrede tusschen de twee Koningen in de Stad Aken wierd geslooten.

Uitwerking van de zelve.

Maar ondertusschen nam de Fransche Majesteit hier uit een groot misnoegen op tegens de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden, en liet alle middelen aanwenden om de Triple Alliantie te verbreeken; trachtende aldus Engeland, en veele andere Vorsten, aan zijn zyde te krygen, en de Nederlanders (welker vriendschap met de gemelde Kroon op losse gronden steunde: want de spyt wegens het werk van Chattam, en 't belang van de Zeevaart en Koophandel, gaven altyd stof tot misnoegen en vyandschap) alsdan gezamenthijk op het lijf te vallen. De Hertogin van Orleans, Zuster des Konings van Groot Britanje, in de maand Juny, verzeld van een goed getal Fransche Heeren, onder schyn van haar Broeder te bezoeken na Engeland gezonden, baarde argwaan; en men vermoedde, niet zonder reden, dat zy daar den weg baande tot het vernietigen van de Triple Alliantie, mitsgaders tot het Verbond naderhand tusschen Vrankryk en Engeland, tot nadeel van de Nederlandsche Republyk, geslooten. Hier by kwam noch het bericht, dat de Koning van Vrankryk in de voortyd van het volgende jaar met een machtig Leger na Duinkerken stond te trekken: en men begon te Stokholm voor te geeven, dat, als Vrankryk den Staat onder eenig ander voorgeeven dan de Triple Alliantie wilde beoorlogen, Sweden niet gehouden zou weezen den zelven by te springen.

Geboorte van d'onlusten met Vrankryk. 1670.

1671. De zaaken in dezen staat zijnde, wierd op den 2den. January des jaars 1671. na dat men verscheidene maalen te vergeefs over de swaare belastingen der Nederlandsche Waaren in Vrankryk (want

't Inbrengen van

(want men had 'er sedert een tyd den Hollanders omtrent de Zeevaart en Koophandel den voet vry wat dwars gezet) geklaagd had, het inbrengen van de Fransche Brandewynen en Manufacturen in de Nederlanden by Plakkaaten verbooden, op hoop dat men door dit middel, strekkende tot groot nadeel der ingezetenen van Vrankryk, den Koning tot nader en beter bezinning zou brengen: mitsgaders ook besslooten (dewyl men vreesde, dat de Koning van Vrankryk met zijn tocht na Duinkerken iets tot nadeel der Spaansche Nederlanden in den zin mocht hebben) een Zomervloot van een merkelijk getal Oorlogschepen, Fregatten en Branders, onder het gebied en beleid van den Admiraal de Ruiter, in zee te brengen, om een waakend oog op des Konings beweegingen te houden. Engeland wierd ook ter zelve tyd van der Staaten wege verzocht, ten dien einde mede een Vloot in zee te stuuren; op dat men, aldus gezamentlijk agerende, de Triple Alliantie te beter mocht handhaaven: maar hier liep het werk op gantsch andere schroeven.

1671.

Fransche Brandewynen en Manufacturen verbooden.

Besluit der Staaten van een Oorlogsvloot in zee te brengen.

Den 8sten. Juny ging den Admiraal de Ruiter met eenige Schepen uit de Maas t'zeil, en vervoegde zich na de verzamelplaats tusschen de Maas en Oostende; alwaar de gantsche Vloot by malkander gekomen zijnde, wierd de zelve (sterk 46 Schepen en Fregatten van oorlog, 10 Advysjachten, en 6 Branders, gemonteerd met 2379 stukken kanon, en bemand met 8090 Matroozen en 2768 Soldaaten) verdeeld in drie Esquadres; 't eerste onder den Admiraal de Ruiter, het twede onder den Lieut. Admiraal Bankert, en het darde onder den Lieut. Admiraal Willem Joseph van Gent.

De Ruiter loopt in zee.

Terwyl nu deze Vloot tusschen de Maas en Oostende lag te kruissen, en, hoewel het zomer was, door de menigvuldige stormwinden vry wat te lyden had, wierd de zelve op den 22sten. Augusti door een geweldig onweer overvallen; waar door verscheidene Schepen, en onder anderen ook dat van den Admiraal de Ruiter, beschadigd, en verstrooid wierden. Twee dagen daar na, leggende de Ruiter, na 't bedaaren van den gemelden storm, omtrent Westkappel met zijn Schip te krengen, zag hy een Engelsch Konings Jagt, genaamd *de Merlin*, 't geen een Britannische vlag van de groote mast liet waaijen, en uit de Maas na Engeland meende over te steeken, door de Vloot zeilen;

Voorval met het Engelsch Konings Jagt de Merlin, begeerende dat van Gent de vlag zou stryken.

1671. len; groetende hem met eenige eerschooten: daar hy, dewyl al zijn geschut in de ly stond, om te krengen, niet op kon antwoorden. Den Lieut. Admiraal van Gent, daar het Jagt dichst langs heen liep, dit ziende, antwoordde met zeven eerschooten. Waar op ook de Ruiter zijn volk in 't krengen aanpreste: en straks daar na, toen zijn Schip weder recht lag, vereerde hy het Jagt met negen eerschooten; zonder dat het daar weer op antwoordde. Hier na ging de Ruiter onder zeil, verzamelende de Vloot, en beriep toen de Hoofdofficieren en Capiteinen aan zijn boord, om op te neemen wat schade ieder door den storm had geleeden. By die gelegentheid verhaalde de Lieut. Admiraal van Gent, dat het Konings Jagt, na dat hy 't met eerschooten had begroet, twee maal met scherp op hem had geschooten, om dat hy zijn vlag niet en streek en het topzeil niet liet vallen: Dat hy daar op zijn Capitein aan het Jagt had gestuurd, om de reden van dat schieten t'onderzoeken, en, uit den zelven verstaande dat het Mevrouw Temple inhad, en wat de Capitein eischte, zelve aan 't Jagt was gevaaren, om Mevrouw Temple, dewyl hy ten haaren huize in den Haag voor dezen veel eere had genooten, te begroeten: Dat hy alstoen den Capitein met alle beleefdheid te gemoet had gevoerd, *dat hy een zaak van zo groot een gewicht, als wat het stryken voor een Konings Jagt op eigene kust, zonder een particuliere order daar toe te hebben, niet op zich dorst neemen; en by aldien zijn Majesteit van Groot Britanje oordeelde dat het hem toekwam, dat dit verschil tusschen zijn Majesteit en de Heeren Staaten, hunner beider Meesters, beslecht moest werden*: Dat hy daar op met vriendschap van den Capitein was gescheiden, enz. Maar dit werk wierd zo euvel in Engeland opgenomen, dat men 'er van toen af al kwaade gevolgen uit te gemoet zag.

Ondertusschen de reis des Konings van Vrankryk na Duinkerken; alwaar hy zijn Leger monsterde, afgeloopen zijnde zonder iets vyandlijks tegens de Spaansche Nederlanden t'ondernemen, wierd by de Heeren Staaten besloten d'Oorlogsvloot weder t'huis t'ontbieden; te meer, dewyl het herfstsaisoen de zelve met gestadige stormen begon te dreigen. Den Admiraal de Ruiter kreeg deze order den 21sten. September; en den 25sten scheidde men van malkander: zettende de Hoofdbe-

De Vloot t'huis ontboden.

velheb-

velhebbers de cours na de havenen, daar ze van daan waren gekomen. 1671.

Midlerwyl vermeerderden de gedachten wegens dat de Koning van Vrankryk iets tegens de Vereenigde Nederlanden voorhad, mitsgaders het vermoeden dat de Koning van Engeland verstand met hem hield: want men was onder de hand van verscheidene kanten gewaarschouwd, dat Vrankryk geduurig liet arbeiden, niet alleen om Engeland van de Triple Alliantie af te trekken, maar ook met Holland te doen breeken: Dat de Koning sprak van de Staaten te zullen vernededeeren: Dat hy ten dien einde een Leger van over de 100000 man te veld, en een Vloot van 40 Oorlogschepen in zee zou brengen, enz. Doch in Engeland gaf men goede woorden; maar met wat hert, zal den uitkomst leeren.

Apparentien tot oorlog.

1672.

't Voorval omtrent het Jagt *de Merlin*, 't geen men wel voorzien had van kwaad gevolg te zullen weezen, wierd in den aanvang van den jaare 1672. weder opgekrabt: en den Heer Downing, dien men den Staat niet zeer genegen achtte te zijn, den 12den. January wegens zijn Majesteit van Groot Britanje in den Haag gekomen, eischte kort daar na een openbaare en vaardige voldoening, alzo men het anderſins voor een trotseering zou moeten opneemen; en dat derhalven den Heer van Gent gestraft behoorde te worden. En hoewel het 19de. Artykel van het Tractaat, te Breda gesloten, alleenlijk behelsde, *dat de Schepen en Vaartuigen der Vereenigde Provincien, zo wel ten oorlog en om de macht van den vyand af te weeren uitgerust, als andere, welke eenig Oorlogschip van den Koning van Groot Britanje in de Britannische Zeeën kwamen t'ontmoeten, de Vlagge van de top van de Mast zouden stryken, en het Marszeil laaten vallen, in dier voegen als ooit in voorige tyden gebruikelyk was geweest*, en dat men zich hier na had behooren te richten; beweerde den Heer Downing tegen de Commissarissen, hem hier over toegevoegd: *dat het recht van de Vlag niet moest afgenomen worden uit het Tractaat van Breda; maar uit een overoud recht: Dat in civiliteit altyd reciprocatie of verwisseling van eere viel*, enz. En eenige dagen daar na gaf hy een geschrift over, waar in hy rond uit zei: *Dat Engeland de souverainiteit over de zee toebehoorde: Dat ieder een moest stryken,*

Downing komt in den Haag, en eischt voldoening wegens het voorval van het Jagt de Merlin.

1672. *ook gantsche Vlooten: Dat van Gent derhalven kwalyk gedaan had, en gestraft moest worden*, etc. En wat aanbieding de Heeren Staaten ook in 't gevolg deeden, Downing vertrok, volgens zijn order, na Engeland; en de Koning had 'er geen ooren na.

Vrankryk verwerpt alle middelen van vergelijking.

In Vrankryk lieten haar Hoog-Mogenden insgelijks alle middelen aanwenden om dien Koning vernoogen te geeven; maar gelijk het besluit van den oorlog vast lag, was het te vergeefs: en zijn Majesteit verwierp alle middelen van vergelijking.

Staaten bereiden zich tot tegenweer.

De Heeren Staaten dan, ziende dat het hen ontwyfelijk zou gelden, kwamen eindelijk (doch in der daad na al te lang gezwist en gehairkloofd te hebben) over een wegens het verkiezen van een Capitein Generaal, 't uitvinden van geldmiddelen, 't aanstellen van nieuwe werwingen (want de beste Landmilitie was door een vrede van vier-en-twintig jaaren, en verscheidene afdankingen, zeer verstorven, verbasterd, en vernietigd) en 't sluiten van verbonden met andere Mogendheden tot onderlinge bescherming. Zyn Hoogheid Willem Hendrik,

Prins van Oranje tot Capitein Generaal verkooren.

Prins van Oranje, wierd, volgens het exempel zyner loffelijke Voorzaaten, den 24sten. February tot Capitein Generaal van 's Landts Krygsmachten verkoozen, doch onder zodanige bepaalingen als men elders kan leezen; mitsgaders na tydts gelegentheid, zo veel als 't mogelijk was, verdere order gesteld om alle vyandlijk geweld te wederstaan. Ondertusschen was ook by de Heeren Staaten last gegeeven tot het uitrusten van een Oorlogsvloot, ten getale van 48 capitaale Oorlogschepen en 24 Branders, behalven de Galjoots en ander klein Vaartuig: doch naderhand wierd de toerusting ter zee, na vereisch van den nood en 't gevaar, noch merkelijk vermeerderd; gelijk men in 't vervolg zal zien.

Engeland had inmiddels acht-en-dartig Oorlogschepen in zee gezonden, verdeeld in drie Esquadres; en den Agent de Glarges, wel vermoedende dat de zelve op humne luimen lagen, hier over verscheidene Galjooten van Calais afgestuurd, om een aankomende kostelijke Smirnasche Vloot (uit welkers buit d'Engelschen de kosten van den oorlog, dien zy meenden te voeren, ten grooten deele zouden hebben konnen vervallen) te waarschouwen. Dezen de zelve in de Spaansche Zee ontmoet heb-

hebbende, wierd, na gehouden krygsraad, besloten met 1672.
het kanon te boord het Canaal af te komen, sterk vyf a zes Convoyers en zeven Schepen van Smirna, en gezamentlijk met de Spaanschvaarders twee-en-seventig Zeilen: en aldus onder 't Eiland Wicht ter halver Canaal met een slappe koelte afzakkende, kwamen den 23sten. Maart negen Engelsche Fregatten en drie Kitsen onder den Ridder Robert Holmes (die weleer in den jaare 1664. door het vermeesteren van Cabo Verde, en 't pleegen van andere vyandschap, de vrede met de Hollanders had gebroken) op hen af. De Koopvaarders hadden zich in een halve maan gerangeerd, en verwachtten, benevens de Convoyers, den aanval; daar het vry slechter mee afliep, als d'Engelschen zich hadden ingebeeld: want de Nederlanders verweerden zich zo dapper, dat Holmes, na een bloedig gevecht van ettelijke uuren, tegen den avond moest afwyken. 's Anderendaags, versterkt eerst met drie en vervolgens noch met twee kloeke Schepen, hervatte hy, 's morgens omtrent ten negen uuren, den torn; doch met geen beter uitkomst: en 't stond geschaapen, dat den Engelschen de gantsche Vloot ontsnapt zou hebben, indien ze niet 's namiddags, ten derden maale aanvallende, gelegentheid hadden gevonden om het Schip *klein Hollandia*, gevoerd by Capitein Jakob van Nes den Ouden, gemeenlijk genaamd den Ouden Boer Jaap, t'omringen, en, na 't sneuvelen van den Capitein, te veroveren: door welk verlies het eene Esquadre Koopvaarders wat in wanorder geraakten, en vier van de zelven, waar onder een Smirnaas- en een Messinaasvaarder, van d'overigen afgesneeden, in de handen der Engelschen vervielen, die zich met deze winst moesten vernoegen, en de Vloot verlaaten, welke wyders behouden in 't vaderland aankwam. In dit gevecht hadden zich d'Oorlogschepen en Koopvaarders treffelijk gekweeten; maar, behalven Capitein van Nes, ook de Capitein Adriaan de Haas, die 't opperbevel voerde, het leven, en Capitein du Bois zijn slinker hand verlooren.

Smirnasche Vloot door d'Engelschen aangetast.

Na deze daad was het geen tyd meer om te veinzen, maar opentlijk het masker af te lichten. De Verklaring om den Heeren Staaten den oorlog aan te zeggen wierd dan den 29sten. Maart in des

Waar op de Koning den Neder-

1672. des Konings Raad vastgesteld, en den 7[den]. April afgekondigd, zijnde van den volgenden inhoud.

Landen den Oorlog doet aanzeggen.

Declaratie van Oorlog, gedaan door den Koning van Engeland tegens de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

WY zyn altyd geinclineerd geweest tot de gemeene rust van 't Christendom, en zo sorgvuldig geweest om geen Koningryken of Staaten te invadeeren, dat wy hoopen, dat de wereld ons dat recht zal doen van te gelooven, dat het niet is dan een onmydelijke necessiteit, die ons constringeert tot de resolutie van de Wapenen op te neemen.

Immediatelijk 't eerste werk dat wy ondernamen op onze restauratie tot de Kroon, was om Vrede te stabileeren, en vast te stellen een goede correspondentie tusschen ons en onze Nabuuren. In 't particulier was onze zorg, met de Staaten Generaal van de Vereenigde Nederlanden een vaste Vrede te sluiten, op zulke billijke Conditien, die voorseker niet gebroken zouden zyn geweest, indien eenige obligatie haar konde gehouden hebben binnen de limiten van vriendschap en gerechtigheid. Dit Verbond wierd aan onze zyde inviolabel gemaintineerd. Maar in 't Jaar 1664. wierden wy opgewekt door de klachten van onze Onderdaanen, en de eenpaarig stemme van beide de Huizen des Parlements; bevindende, dat het ydel was de prosperiteit van ons Koningryk voort te zetten door vreedzame middelen, terwyl onze Onderdaanen geduurig onderworpen waren de injurien en oppressien van dien Staat buiten Landts.

Dien geheelen Zomer wierd doorgebracht met negotiatien en devoiren aan onze zyde, om haar te brengen tot redelijke conditien; 't welk, niettegenstaande al ons devoir, bleek op het laatst onmogelijk te zyn: want hoe meerder wy haar vervolgden met vrindelijke Propositien, hoe obstinater zy zich toonden om met ons te accordeeren.

Hier op volgde den Oorlog in den Jaare 1665. welke duurde tot den Jaare 1667. in alle welke tyd onze Victorien en haar Verliezen haar genoegsaam behoorden gedagtig te maaken, in 't toekomende haar Verbond oprechtelijk te onderhouden. Maar in plaatse van dat, de Vrede was zo dra niet gemaakt, of zy keerden zich (volgens haar gewoonlijke manier) tot het breeken van de Vrede-artykelen, en onze Negotie den voet dwars te zetten.

Als per exempel, de Staaten waren geobligeerd, volgens een Artykel van 't Contract, tot Breda gesloten, Commissarissen aan ons tot Londen te zenden, tot Reglement van onzen Handel in Oost-Indien. Maar zy waren zo verre daar van daan om zulks naar te komen, dat, toen wy onzen Ambassadeur overzonden, om haar dat zelve indachtig te

te maken, hy in drie jaaren geen satisfactie daar op konde bekomen, noch ook geen surcheanse van de ongelijken die onze Onderdaanen in die Gewesten van haar ontfingen. 1672.

In West-Indien gingen zy noch verder. Want volgens een Artykel van 't zelve Verdrag, moesten wy haar Suriname inruimen: en by verder Artykelen in 't zelve Verbond, waren zy gehouden onze Onderdaanen in die Colonie liberteit te geven om zich zelven en goederen te transporteeren aan eenige andere van onze Plantagien. Achtervolgens dat Verdrag gaven wy haar die Plaats over: maar des niet tegenstaande hielden zy al ons Volk daar, en den Majoor Banister gevangen, om dat hy verzocht te transporteeren, volgens de Artykelen.

Onzen Ambassadeur klagende over dit ongelijk, verkreeg na twee jaaren sollicitatien een ordre tot naarkominge van die Artykelen. Maar als wy Commissarissen ende twee Schepen derwaarts zonden, om ons Volk af te halen, zonden de Hollanders (volgens haare voorgaande practyk in de zaak van Pouleron boven de veertig Jaaren na den anderen) heimelijk ordre, contradiceerende de geene die zy ons opentlijk hadden toege-eigent; zo dat het effect van onzer Commissarissen Reise derwaarts alleen was, van daer te brengen eenige weinigen van onze armste Onderdaanen, en de gebeden en smeekingen van de considerabelsten en rykste om verlost te worden uit die slavernye. Naar dit maakten wy onze klachten in Augustus laatstleden door Brieven aan de Staaten Generaal, waar in wy verzochten, dat ordre gegeeven mocht worden aan haar Gouverneurs aldaar tot observantie van de voorsz. Artykelen: doch tot deze tegenwoordige tyd hebben wy niet een woord in antwoord ofte satisfactie konnen bekomen.

Dan 't en is geen wonder, dat zy zo extravageeren op onze Onderdaanen in Plaatsen zo verre afgeleegen, daar zy zo stout zyn als zulks te doen met onze Koninglijke Persoon, en de eer van deze Natie, zo dichte by haar, in haar eigen Land; zynde daar kwalijk een Stad in alle haar Territorien, die niet vervult is met ongerymde bespottelijke (a) Schilderyen, valsche (b) Gedenkpenningen en (c) Pylaren, van welke, eenigen door ordre van den den Staat publijkelijk zyn ten toon gesteld, ter zelve tyd toen wy met haar traden in vereenigde Raats-plegingen tot de oprechtinge van de Triple Alliantie en de Vrede van 't Christendom. Dit alleen was suffisante reden tot onze misnoeginge, en 't ressentiment van alle onze Onderdaanen. Maar wy zyn daar toe geurgeerd door meerder consideratien, dan die ons zelven raaken; te weten, de preservatie van onze Negotie, aan welke dependeert 't welvaaren en de prosperi-

 teit

(a) Dit ziet op een Schildery verbeeldende den Ruwaard de Wit, en in 't verschiet het werk van Chattam, te Dordrecht in een groote zaal op 't Stadhuis opgehangen.

(b) Ziet deze Penningen, ter gedachtenis van de Vrede gemaakt, in de *Medalische Historie der Republyk van Holland* op het jaar 1667.

(c) Dit schynt te slaan op een Gedicht van den vermaarden Poëet Vondel over het werk van Chattam en de Bredasche Vrede, *Vreeplaar der vrye Nederlanden* geheeten.

1672. teit van ons Volk; en haar buiten 's Landts te beschermen van violentie en onderdrukkinge: en de Hollanders zich verstoutende ons te affronteeren, by na in ons eigen District, hebben wy oorzaak om onze rechtvaardige toorn tegen haar te uitten.

Het Recht van de Vlag is zo oud, dat het is een van de oudste Prerogativen van onze Koninglijke Predecesseurs, en behoorde het laatste te zyn daar dit Koningrijk ooit van scheiden moest: 't en is nooit in questie getrokken, en wierd wel expresselijk erkend in 't Verdrag tot Breda. Nochtans deze laatste Zomer wierd het niet alleenlijk gevioleert by hare Commandeurs ter Zee, en die violentie daar naar in den Haage gerechtvaardigt: maar het wierd door haarluiden vertoond in de meeste Hoven van Christenryk als belagchelijk voor ons zulks te eisschen. Een ongehoorde insolentie dat zy met ons zouden willen twisten om de Domimien van de Zee; daar zy onder onzen Koninglijken Vader het hielden voor een verbintenis, betalende de Licenten en de Costuimen, gepermitteerd te werden in de zelve te visschen: zy welke den staat, waar in zy nu zyn, zonder met ons te disputeeren, aan de protectie van onze Voorvaders, en de manhaftigheid en het bloed van onze Onderdaanen, verschuldigd zyn.

Niettegenstaande alle deze provocatien, zo hebben wy patientelijk verwacht satisfactie; niet zoekende de Vrede van Christenryk te disturbeeren om onze particuliere ressentimenten: wanneer zy niet nalieten haar devoir te doen om den Alderchristelijksten Koning tegens ons op te rokkenen, van wien zy zich zodanig verzekerden, dat voor twaalf Maanden haar Ministers alhier ons daar mede dreigden.

Op 't laatste niet meer van haar hoorende, zonden wy een anderen Ambassadeur aan haar, welke, na diverse dringende Memoriaalen overgeleverd in onzen Naame, geen antwoord kon bekomen, voor dat hy had verklaard zyn revocatie. Toen presenteerden zy een Papier tot dit effect, dat in deze conjuncture zy wilden consenteeren voor ons te stryken, indien wy haar wilden assisteeren tegens de Franschen, met conditie dat het nooit zo plaats zoude hebben tot haar prejuditie hier namaals.

Sedert de wederkomst van onzen Ambassadeur, hebben zy een Extraordinaris aan ons gezonden, welke op een extraordinary manier ons te kennen gaf, dat hy geen verdere satisfactie konde offereeren, voor dat hy te rug na zyn Meesters had geschreeven.

Zo dat wy nu, despereerende van een goed effect, of verdere handelinge, geconstringeerd zyn de wapenen op te nemen, tot mainteenu der oude Prerogativen van onze Kroon, en de eer en securiteit van ons Koningrijk: Ons verlatende op God, dat hy ons assisteeren zal in onze rechtvaardige onderneeminge; alzo wy geen middel zagen om ons Volk te beschermen van de loosheid van die Natie in Vrede, maar wel by de manhaftigheid van onze Onderdaanen in Oorlog.

Daarom hebben wy goed gevonden te declareeren, gelijk wy declareeren

reeren by dezen, dat wy den Oorlog willen voortzetten, zo ter Zee als te Lande, tegens de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en alle haar Onderdaanen en Inwoonderen: By dezen willende, dat onze waarde en zeer geliefde Broeder den Hertog van Jork, onzen Hoog-Adm. mitsgaders onze Stedehouders van alle onze Provincien, Gouverneurs van Forten en Guarnisoenen, en alle Officieren en Soldaaten onder haar ter Zee en te Lande, zich zullen opposeeren tegen alle de ondernemingen van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, haar Vassaalen, Onderdaanen en Inwoonderen; begeerende dat alle onze Onderdaanen daar kennisse van hebben, welken wy van nu aan strictelijk verbieden, op pœne van de dood, geen correspondentie of communicatie te houden met de Staaten Generaal, of haar Onderdaanen, die alleenlijk uitgesondert, welke daar toe genecessiteerd zyn tot het transporteeren van haar Persoon of Goederen uit de voornoemde Vereenigde Nederlanden. 1672.

Wy verklaaren en geven ons Koninglijk Woord, dat alle zulke van de Duitsche Natie, die zich onderdaniglijk comporteeren jegens ons, en niet correspondeeren met onze Vyanden, zullen versekerd zyn in haar Persoonen en Goederen, en vry van alle molest, van wat natuure het ook zoude mogen weezen.

Vorder verklaaren wy, indien eenige Onderdaanen van de Vereenigde Nederlanden, 't zy uit affectie tot ons, of ons Gouvernement, of door oppressie die zy daar ontmoeten, in ons Koningryk komen, dat die by ons geprotecteerd zullen werden in haare Persoonen en Goederen.

En alzo wy verbonden zyn by een Tractaat, gemaakt tot Aken, de Vrede te onderhouden, verklaaren wy finalijk, dat, niettegenstaande de voortsetting van dezen Oorlog, wy willen onderhouden den oprechten inhoud en meening van dat Tractaat; en dat in alle de Alliantien, welken wy zullen maaken in 't vervolg van dezen Oorlog, wy hebben en willen zorg draagen om de zelve onverbrekelijk te preserveeren, 't en zy contrary daar toe geprovoceerd.

Gepubliceerd door zyn Majesteits Secreten Raad.

Dien zelven dag wierd ook door den Koning van Vrankryk aan haar Hoog-Mogenden den oorlog verklaard; doch in der daad op zeer slechte gronden: want in de Declaratie word alleenlijk gezegt, *dat het kwaad genoegen, 't geen zijn Majesteit had wegens het beleid, 't welk de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden sedert eenigen tyd ten zijnen opzichte hadden gehouden, tot zo verre gekomen zijnde, dat zijn Majesteit, zonder vermindering van zijn glorie, niet langer en kon dissimuleeren d'indignatie, die hem veroorzaakt wierd door een manier van doen, zo weinig overeenkomende* Vrankryk verklaart ten zelven dage den oorlog tegens Holland.

met

1672. *met de groote obligatien, door zijn Majesteit, en de Koningen zijns Voorzaaten, zo mildelijk aan hen beweezen, zijn Majesteit het besluit had doen neemen van de Staaten der Vereenigde Nederlanden, zo te water als te land, te beoorlogen*, enz. zonder eenige andere redenen, noopende de zaaken waar in deze Koning beleedigd zou mogen weezen, te berde te brengen.

Gelijk ook vervolgens de Bisschop van Munster en de Keurvorst van Keulen.

En gelijk of de Staaten aan deze twee Vorsten niet vyanden genoeg hadden gehad, voegden zich vervolgens daar noch ook by de Bisschop van Munster en de Keurvorst van Keulen, d'eerste den 18^den^. en den ander den 27sten. May, op immers zo onnozele voorwendingen als de Koning van Vrankryk, ten welkers gevalle alleen zy haar Hoog Mogenden den oorlog aanzeiden. En Sweden, daar de Koning toen noch minderjaarig was, en waar op men mogelijk andersins staat zou hebben mogen maaken, liet zich met geld beweegen om, niettegenstaande de Triple Alliantie, stil te zitten, en zijn Bondgenooten ter genade van hunne vyanden te laaten.

Groot verlies der Nederlanders te land.

De Republyk der Vereenigde Nederlanden, aldus van een ieder verlaaten, wierd in 't kort elendig verscheurd. De Koning van Vrankryk, met een schrikkelijke krygsmacht afgekomen, veroverde stad op stad, zonder byna ergens tegenstand te vinden: terwyl de Bisschop van Munster en de Keurvorst van Keulen, aan een andere kant aangevallen, door het zelve geluk wierden begunstigd. Kort om, van zeven Provincien vielen 'er drie in der vyanden handen; en indien de zaaken ter zee zich niet beter hadden geschikt, 't waar, menschelijker wyze, met den gantschen Staat gedaan geweest: want na zo groot een verlies, wierden 'er de laatste snikken alreedts af verwacht. Doch dewyl deze dingen niet als van ter zyde tot ons onderwerp behooren, en elders wydloopig gezien konnen worden, zullen wy ons weder tot de zeezaaken gaan voegen.

Hollandsche Vloot in zee.

Men had sedert een tyd over dag en nacht aan 's Landts Vloot gearbeid, en de zelve door de vlyt van den Admiraal de Ruiter, weder tot Opperhoofd aangesteld, en den Raadpensionaris de Wit, wiens Broeder, den Heer Cornelis de Wit, nu weer als Gevolmachtigde van der Staatenwege zich op het Schip van den gemelden Admiraal had vervoegd, op den 9^den^. May in zee

ge-

gebracht, ten getale van zeven-en-sestig Zeilen; welk getal binnen weinige dagen door verscheidene Schepen merkelijk wierd vermeerderd. Den 14den. (zijnde de zelve dag dat de Fransche Vloot zich beoosten het Eiland Wicht met d'Engelsche te samen had gevoegd) stak de Vloot over na d'Engelsche kust, daar ze zich onthield tot den 7den. Juny, bestaande nu in 91 Schepen en Fregatten van Oorlog, 44 Branders, en 23 Advysjagten, te samen 158 Zeilen. Thans met het aanbreeken van den dag voor Soulsbaay gekomen zijnde, en aldaar, volgens bericht, d'Engelsche en Fransche Vlooten, sterk ver over de 100 Oorlogschepen, die het gevecht nu al meer als eenmaal vermyd hadden, weder in 't gezicht gekreegen hebbende, vertoonde ze zich zo onverwacht en schielijk voor de baay, dat veele der vyandlijke Schepen hunne ankers moesten kappen, om onder zeil te gaan, en zich in order te stellen; 't geen metter haast geschiedde. Zy waren, even als de Nederlanders, in drie Esquadres verdeeld. Den Hertog van Jork, die, als Admiraal des Ryks, het opperbevel had, voerde 't Esquadre der Roode Vlag in 't midden; de Graaf van Estrées, Vice-Admiraal van Vrankryk, met de Fransche Schepen de rechter vleugel, en de Witte Vlag; en den Admiraal Eduard Montagu, Graaf van Sandwich, de slinker vleugel, en de Blaauwe Vlag. De Generaal de Ruiter lei toe op de Roode Vlag, de Lieut. Admiraal Bankert op de Witte, en de Lieut. Admiraal van Gent op de Blaauwe. Omtrent ten zeven of acht uuren raakten de twee Vlooten in 't gevecht. De Ruiter, met zijn Esquadre op den vyand toezettende, liep tot op een pistoolschoot recht op den Hertog van Jork aan; gaf hem de laag; en wierd wel beantwoord. De twee Schepen lagen malkander omtrent twee uuren op zyde, en raakten zeer reddeloos: maar eindelijk wierd des Hertogs groote steng met de Roode Vlag afgeschooten, en hy genoodzaakt met zijn persoon en vlag over te gaan op 't Schip *Londen*. De Lieut. Admiraal van Nes liep ondertusschen met ettelijke Schepen na den Vice-Admiraal der Roode Vlag, en lei 't met hem al schietende om den Noord: maar het wierd ook daar zo dood stil, dat ze by malkander heen dreeven, geevende ondertusschen van wederzyde dapper vuur.

1672.

Steekt over na d'Engelsche kust.

Krygt de vyandlijke Vloot in 't gezicht.

Slagorden der wederzydsche Vlooten.

Begin van 't Gevecht.

De Ruiter slaat tegens den Hertog van Jork.

Van Nes tegens den Engelschen Vice-Admiraal.

1672. *De Royale Catharine*, gemonteerd met tachtig stukken, en gevoerd door den Capitein Johan Chichely, niet lang daar na voor het Schip van van Nes overslaag gevallen, wierd vervolgens door zijn order veroverd; maar, zijnde hy weder in den vyand geloopen, en de Nederlanders zich vergeetende in ontydig plonderen, door de op het Schip gebleevene Engelschen, die hun slag waarnamen, met verlies van eenigen hunner vyanden hernomen, en na Engeland gevoerd. Capitein Jan van Brakel, een der onversaagdste Helden die ooit de zee bevaaren hebben, deed op dezen dag een daad van d'uiterste stoutmoedigheid, doch wat buiten order: want in 't begin van 't gevecht, toen 'er noch eenige wind was, met den Brander Dirk de Munnik uit het Esquadre van den Heer de Ruiter rukkende, zette hy zijn cours om den Noord na Montagu, Admiraal van de Blaauwe Vlag; zeilde recht op hem aan, zonder een schoot te schieten, niettegenstaande door Montagu, en verscheidene andere Engelsche Schepen, onophoudelijk op hem gekanonneerd wierd; smeet *de Royale James* aan boord; en gaf hem de volle laag, met een ysselijk geschreeuw van een groot getal gekwetsten, die, behalven de dooden, door de kogels en splinters wierden getroffen: en hoewel zijn Schip, *groot Hollandia*, maar omtrent 300 man en 62 stukken voerde, en *de Royale James* daarentegen over de 1000 man en 104 stukken, zulks dat het 'er maar een boot by geleek, bracht hy echter Montagu, dien hy wel anderhalf uur aan boord lag, schietende hem zonder ophouden in 't hert van 't Schip, in zulk een staat, dat hy zich (gelijk zijn Lieutenant sedert verklaarde) opgegeeven zou hebben, indien Brakel een vlag had gevoerd. Ondertusschen kwamen noch ettelijke andere Schepen (want het Esquadre van den Lieut. Admiraal van Gent was nu ook aan den vyand geraakt) op den Admiraal Montagu, die in dezen nood alreeds drie Branders in de grond had geschooten, afzetten; waar op hy, om zich te beter te redden, het Schip van Brakel (zodanig gehavend dat het geen zeil meer kon voeren, en naauwlijks honderd gezonden overig had, zijnde meest alle d'Officieren gesneuveld) liet los hakken: maar een vierde Brander, aengevoerd door den Command. Jan Danielsz. van den Ryn, liep op hem aan, hegtte zich

De Royale Catharine veroverd, en weder hernomen.

Stoute daad van Capitein van Brakel.

Royale James verbrand.

1672.

zich vast, en stelde dat Koninglijk Schip in een oogenblik in de volle vlam. De Matrozen sprongen by honderden buiten boord: en Montagu zich met zijn Zoon in een Sloep of Boot meenende te bergen, kwam de zelve door de menigte van 't invallende volk te gronde te gaan, en hy aldus (sommigen zeggen, met twee Zoonen) jammerlijk te verdrinken. Zijn ligchaam, onder d'andere dooden uit de zee gevischt, wierd vervolgens na Londen gevoerd, en met een treffelijke lijkstaatsie ter aarde gebragt.

Den Admiraal Montagu verdrinkt.

Niet veel beter lot had aan de zyde der Nederlanders de Lieut. Admiraal Willem Joseph van Gent. Deze, verbitterd door den eisch der Engelschen, welke hem, wegens 't weigeren van het vlagstryken voor het Jagt *de Merlin* ter straffe hadden gevorderd, was met ongemeene kloekmoedigheid op de Blaauwe Vlag aangevallen, daar hy een groote schrik onder maakte: maar, na omtrent een half uur vechtens, wierd hy met een kanonkogel getroffen, en liet 'er het leven, tot merkelijk verlies van den Staat, die reden had om noch groote diensten van hem te verwachten. Capitein Panhuizen, die op zijn Edelheidts Schip was, dit ongeval in stilheid aan de Heeren de Wit en de Ruiter bericht hebbende, kreeg order, dat hy 'er geen gewag meer af zou maaken, en met het Schip den dienst van den Staat na behooren betrachten: doch terwyl hy hier getrouwelijk mee bezig was, wierd hem een been afgeschoten.

Lieut. Admiraal van Gent sneuvelt.

De Zeeuwsche Lieut. Admiraal Bankert, met zijn Esquadre op de Witte Vlag, bestaande meest uit Fransche Schepen, aangevallen, leverde daar zo fellen stryd, dat de Graaf van Estrées het eerlang om de Zuid wendde; waar door de Franschen zeer verre van d'Engelschen af raakten. Bankert zat hen terstond op de hielen, en beschoot hen zonder ophouden; zakkende de Franschen geduurig in ly af: maar tegen den avond haalden zy alle zeilen by, en vluchtten na 't Canaal.

Bankert bevecht de Franschen, en dryft hen op de vlucht.

Ondertusschen zag men van der Engelschen en Nederlanderen zyde veele heldendaaden bedryven. Een groot Engelsch Schip met 70 stukken wierd door een Brander aangesteeken, en verbrand; twee andere capitaale Schepen in de grond geschooten; en noch een of twee vernield: daarentegen door d'Engelschen het Schip *de Josua*, gevoerd door Capitein Jan

Schade van wederzyde.

 Dik,

1672. Dik, zo dapper gehavend, dat het kwam te zinken; het Schip *Staveren*, gecommandeerd door Capitein Daniel Elsevier, na kloeke tegenweer veroverd; en negen of tien Branders vruchteloos verbrand of vernield. De nacht scheidde het gevecht; waar in d'Engelschen, behalven den Admiraal Montagu, omtrent achtien Capiteinen en Ridders van hoogen staat, en over de twee duizend Matroozen en Soldaaten verlooren.

Den Heer Cornelis de Wit, die de Souverainiteit van den Staat op de Nederlandsche Vloot verbeeldde, betoonde hier weder zijn gewoonlijken yver; schroomende noch gevaar, noch dood: welke hoe dicht ze hem geweest zy, gezien kan worden uit het onderstaande Extract van zijn Brief.

Extract uit den Brief van den Heer Cornelis de Wit.

HEt Gevecht heeft met groote hevigheid gecontinueerd den gantschen dag tot Zonnenondergang; zodanig, dat den Heer de Ruiter verklaart, nooit in zo continueelen en langduurigen Gevecht geweest te zyn. Het getal der dooden op ons Schip kan ik niet specificeeren, alzo de zelven aanstondts over boord zyn gezet: maar dit kan ik zeggen, dat van de twaalf Soldaaten, tot myne Helbaardiers met een Sergeant uit de Compagnie van den Heere van Ruitenburg, die omtrent my, en eenigen boven de Stuurmanshutte, hebben gestaan, negen levendig overgebleeven zyn, en van de zelven een twee beenen afgeschooten, en noch een of twee zeer swaar gekwetst, die apparent mede sterven zullen. Ik hebbe my continueelijk gehouden voor de Stuurmanshutte, en, als ik moede was, op een stoel gezeten, om alle comportementen te beter te konnen remarqueeren, enz.

Nederlanders willen 't gevecht hervatten; doch 't word van d'Engelschen en Franschen vermyd.

Des anderendaags wilden de Nederlanders het gevecht hervatten: maar d'Engelschen en Franschen, die zich nu weder by malkander hadden gevoegd, bleeven boven wind leggen, en dorsten niet afkomen: een zeker teken van hun nederlaag, daags te vooren geleeden; dewyl ze zich anders van het voordeel van wind en loef wel bediend zouden hebben.

't Lijk van van Gent gebalsemd, en te Uitrecht in de Domkerk begraaven.

't Lijk van den Lieut. Admiraal van Gent, glorieuzelijk in den Slag gesneuveld, wierd ondertusschen met een Galjoot na Holland gevoerd; in den Haag gebalsemd; daar na tot Uitrecht in de Domkerk met groote staatsie begraaven; en zyn graf sedert met een heerlijk Gedenkteken van marmersteen, praalende met het onderstaande Grafschrift, op kosten van 't gemeen vercierd.

D. O.

1672.

Zyn Grafschrift.

D. O. M.

HIC SITUS EST

GULIELMUS JOSEPH,

BARO DE GENDT.

NOBILISSIMA ET ANTIQUA APUD GELDROS PROSAPIA.
ILL. COLL. AMSTEL. THALASSIARCHA. LEG. I. CLASSICAR TRIBUNUS.
HÆREDITARIÆ MAJORUM VIRTUTIS EXEMPLUM.
INTER. QUOS MARTINUM ROSSEMIUM, FULMEN ILLUD BELLI,
WALRAVIUM ET OTHONEM, BARONES DE GENDT, AVUNCULOS CLARISSIMA BELLO CONTRA TRES PHILIPPOS NOMINA, NUMERAVIT.
VIR STRENUUS, PRUDENS, INVICTUS.
HOSTIUM MARI TERRAQUE TERROR ET TREMOR.
CELEBERRIMA IN THAMESIN EXPEDITIONE PER TOTAM EUROPAM NOBILIS.
VERUS PIRATARUM SCOPULUS,
QUOS BATAVIS MARI INFESTOS DISIECIT, CEPIT, COMBUSSIT.
SIC MAGNIS REBUS FORTI FIDELIQUE OPERA GESTIS,
VII. ID. JUN. ANNO M. DC LXXII.
PRÆLIO CONTRA BRITANNICAM GALLICAMQUE CLASSES TORMENTO PROSTRATUS,
FORTEM ANIMAM DEO CREATORI REDDIDIT.
AVETO VIATOR.
MON. HOC. ILL. POT. D. RERUM MARIT. ILL COLL. AMSTEL. CURATORES.
P. C. L. M.

Dat is:

Ter eere van den Allergoedsten en Allergrootsten God.

Hier legt

WILLEM JOSEPH,

BARON VAN GENDT.

Gesprooten uit een zeer edel en oud Geslacht in Gelderland, Admiraal van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, Colonel van het eerste Regiment Mariinen: een voorbeeld van de erfdeugd zyner Vooronderen; onder de welken bygeteld heeft Marten van Rossem, dien Oorlogsblikfem, mitsgaders Walraven en Otho, Baronnen van Gendt, zyn Oomen, naamen vermaard in den oorlog tegens drie Philippen: een Man dapper, voorzichtig, onverwinnelyk; der Vyanden schrik en vrees te water en te land; doorluchtig door geheel Europa door de vermaarde

1672. *maar de Tocht op de Teems; de rechte klip der (a) Zeeroovers, welken de zee voor de Batavieren onveilig maakende, by verstrooid, genomen, en verbrand heeft. Deze dapperen Held, na zulke groote dingen manhaftig en getrouwelijk uitgevoerd te hebben, op den 7[den]. Juny des jaars 1672. in den Slag tegens d'Engelsche en Fransche Vlooten met een kanonkogel dood geschooten zijnde, heeft zyn kloekmoedige ziel aan God zijn Schepper wedergegeeven. Vaart wel, Reiziger. d'Edele Mogende Heeren van het doorluchtig Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam hebben dit Gedenkteken tot zijner eer en gedachtenis doen stellen.*

(a) Dit ziet op een Tocht, gedaan in dit jaars 1670. in de Middellandsche Zee, alwaar hy zes Algiersche Roovers aan strand jaagde, veroverde, en verbrandde.

Elendige staat der zaaken te land.

De tyding wegens het winnen van den Zeeslag kwam den 9[den]. Juny in den Haag, en recht van pas om de gemoederen, verbaasd door de kwaade maaren die dagelijks van de landpaalen kwamen, weer eenigsins te verkwikken. Want de grenzen waren door drie Legers van den Koning van Vrankryk, en noch een ander Leger onder den Keurvorst van Keulen en den Bisschop van Munster, in 't begin van Juny te gelijk aan alle kanten overvallen; en Orsoy, Burik, Wesel, en Rynberk, in vier dagen tydts, byna zonder weerbieding veroverd. De Koning trok voort: alles boog voor hem: en indien d'Engelsche en Fransche Vlooten te water zo veel voorspoedts hadden gehad, als de Legers te land, 't waar alles verlooren geweest; en men had den hals onder 't uitheemsche juk moeten buigen. Maar nu was men noch in staat om 's Landts zeekusten voor de vyandlijke landingen en invallen te beschermen.

Gecommitteerden aan de Koningen van Vrankryk en Engeland gezonden; doch zonder gevolg.

In deze verlegenheid wierd by de Heeren Staaten besloten, Gecommitteerden aan de Koningen van Vrankryk en Engeland te schikken, om opening te verzoeken van de voorwaarden, op de welken den een de wapenen zou willen nederleggen, en den ander zich tot vrede laaten beweegen. Den 19[den]. Juny passeerden ten dien einde twee Heeren met een Snaauw door de Vloot, om zich na Engeland te begeeven; terwyl andere Gecommitteerden zich in het Fransche Leger vervoegden. Maar deze bezendingen hadden geen gevolg: want beide de Koningen deeden zulke onredelijke eisschen, dat de Gelastigden onverrichter zaake weder te rug keerden.

Ondertusschen raakten de Gemeentens overal gaande. Men had

had het op de Magistraaten en Overheden gelaaden. Die hield men voor d'oorzaaken van 's Landts onheilen, en riep, dat ze 't Vaderland verrieden: dat de Staat niet en was te redden, of men moest de Loevesteinsche Factie en 't (a) eeuwig Edict vernietigen, en zyn Hoogheid het Stadhouderschap opdraagen, enz. 't Werk nam voortgang; en de Prins van Oranje wierd den 3den July door haar Ed. Groot-Mogenden aangesteld tot Stadhouder, Capitein-en Admiraal Generaal van Holland en West-Vriesland; en den 8sten. daar aan volgende door de Staaten Generaal tot Capitein-en Admiraal Generaal over de Militie te water en te land van de Vereenigde Nederlanden: welke tyding een groote vreugde in de Vloot onder de Bevelhebbers, Matroozen, en Soldaaten veroorzaakte.

1672.

Opstand onder de Gemeentens in Holland.

(a) 't Was opgerecht in het jaar 1667.

Prins van Oranje tot Stadhouder aangesteld.

De vyandlijke Vlooten passeerden weinige dagen daar na voorby de kusten van Zeeland; meenende omtrent den Haag, Haarlem, of Texel te landen: maar deze toeleg wierd op een wonderbaarlijke wyze belet. Want ten dage, daar toe beraamd, op de vloed wachtende, om met klein vaartuig na 't land te zeilen, bleef de ebbe, tegens haar natuurlijke orde, wel twaalf uuren duuren; tot groote verwondering van alle verstandige zeeluiden, welke zulks voor een zichtbaar wonderteken van d'onmiddelijke hand Godts hielden. Ook volgde op die onnatuurlijke ebbe een swaare storm, die de vyanden noodzaakte de kust, welke zy eerst zochten aan te doen, met schrik te myden, en hen merkelijke schade toebracht: want drie van hunne Oorlogs- en ettelijke Proviandschepen wierden door de woedende golven ingeswolgen.

Landing der vyanden door een wonderbaarlijke ebbe belet.

De Ruiter onthield zich inmiddels met 's Landts Vloot op de Nederlandsche kusten, om op alle beweegingen der vyanden een waakend oog te houden. Ondertusschen kreeg men op den 5den. van Augustus bericht, dat'er veertien Oost-Indische Retourschepen, geschat op honderd veertig tonnen goudts, op de Eems voor Delfzyl aangekomen waren. De vyanden meenden deze Vloot t'onderscheppen, en hadden 'er alreedts staat op gemaakt, als op een gewisse buit; hebbende zich ten dien einde op het Doggerszand gepostreerd: want zy konden lichtelijk bevroeden, dat de gemelde Schepen gantsch niet, of

Oost Indische Retourschepen op de Eems.

1672. immers al te laat, van het verbreeken der vrede verwittigd zouden weezen. Niettemin, zy bergden zich door een byzonder geluk op de Eems; van waar ze door de Nederlandsche Vloot afgehaald, en den 21 en 22sten. behouden in 's Landts havenen gebracht wierden.

Vermoording van de Gebroeders de Wit.

Een dag of twee te vooren, te weeten den 20sten. Augusti, geschiedde in den Haag d'onmenschelijke moord en mishandeling aan de vermaarde Gebroeders Cornelis en Johan de Wit; welke in der daad, aangezien de diensten in verscheidene gelegentheden aan het Vaderland beweezen, waar af wy 'er hier, daar 't de stoffe vereischte, eenigen hebben opgehaald, wel een beter lot verdiend hadden.

'sLandts Vloot loopt binnen.

's Landts Vloot hield ondertusschen noch een tyd lang zee: maar alzo men eindelijk oordeelde, dat men met de zelve, vermits de tyd van 't jaar verloopen was, weinig of gantsch geen dienst meer zou konnen doen; en dat ook, mits 't verloop van saisoen en gelegentheden, door de vyanden, met ergens, indien ze weder in zee mochten komen, een landing t'onderneemen, niets van nadruk uitgevoerd zou konnen worden: scheidde de zelve den 22sten. September van een, en liep in de havenen.

Kort verhaal van den toestand der zaaken te land.

Ondertusschen wierd Holland te dezer tyd door het doorsteeken van dammen en dyken, en 't bewaaren van de posten te Gorkum, Schoonhoven, by en over Goeverwellesluis, by Nieuwerbrugge, en te Muiden (Naarden was al door de Franschen bemachtigd) beschermd; en te minder van de vyanden aangevochten door den aantocht van de Legers, welken de Keizer en de Keurvorst van Brandenburg, om den Nederlandschen Staat de helpende hand te bieden, afzonden: weshalven dan de Fransche Majesteit zich genoodzaakt vond den Maarschalk de Turenne met een Leger hen te gemoet te stuuren. Midlerwyl trok zyn Hoogheid, de Prins van Oranje, na Charleroy, 't geen hy straks omringde, en meende t'overweldigen: maar een vroege, schielijke, en felle vorst verhinderde zijn voorneemen. Hy moest dan, na 't veroveren en verwoesten van Bings, te rug keeren. Doch deze zelve vorst was den vyanden gunstiger: want hebbende het ys in 't water gebracht,

kreeg

kreeg den Hertog van Luxemburg hier door gelegentheid om met een Leger Franschen, uit Uitrecht en andere veroverde Steden byeen gerukt, een inval in Holland te doen. Hy raakte (terwyl de Graaf van Koningsmark van Bodegrave na Leiden week) hoewel het weer zich begon t'ontlaaten, met eenig volk, zonder, by gebrek van goede order, veel tegenweer te vinden, te Swammerdam over den Ryn; met meening om voort te trekken, indien hem de vorst had willen dienen. Ondertusschen wierden de Schansen by de Nieuwerbrug door wanorder en verslagendheid verlaaten; welke hem anders in zijn aftocht, die, vermits het dooijend weer, haastig genoeg moest geschieden, den weg zouden hebben konnen sluiten. Gantsch Holland beefde toen van schrik. Doch de Heeren Staaten lieten zich echter den moed niet ontzakken, en stelden terstond alle mogelijke order tot tegenweer. Men liet ook verscheidene sluizen openen, om, daar 't de nood vereischte, meerder water in te laaten. Den Hertog van Luxemburg, omtrent de Goudsche Sluis gekomen, daar Koningsmark weer met zijn volk na toe gerukt was vond daar tegenstand, en zich genoodzaakt te rug te keeren; verwoestende onderwyl alles te vuur en te swaard, en onder anderen de Dorpen Swammerdam en Bodegrave, die jammerlijk in d'assche wierden gelegt, en tot een spiegel van d'ongehoordste gruwelen verstrekten. Maar in vergelding wierd op den zelven dag, den laatsten des jaars, de sterke Vesting Koeverden door het Krygsvolk van Groeningen verrast, en vechtenderhand ingenomen: en die zelve vorst, welke zijn Hoogheidts toeleg op Charleroy belette, baande door een Godlijke bestiering dien van Groeningen den weg (maakende de moerassen rondom de Stad hard) waar langs zy den aanslag kloekmoedig te werk stelden, en gelukkiglijk uitvoerden. 1672.

Ziet daar, hoe de zaaken zich in dit jaar hadden toegedragen, en hoe na de Republijk der Vereenigde Nederlanden, eertydts zo ontsagchelijk, door het verlies van veele Grensvestingen, en drie Provincien, aan haar ondergang was geweest. Doch het beliefde God haar door wonderbaarlijke middelen te behouden, en niet onder het jok van een vreemde heer-

schappy te laaten vallen; maar eindelijk weder het hoofd te laaten opbeuren: gelijk wy in 't vervolg zullen zien.

1673. Kort na den aanvang van dit jaar wierd tot Amsterdam een zeer schrikkelijke toeleg ontdekt, strekkende om 's Landts Oorlogschepen, aldaar leggende, in brand te steeken; doch de Brandstichter, een Schotsman, Johan Fraser geheeten, daar toe omgekocht door den Hertog van Jork, dien bitteren vyand der Nederlandsche Republijk, gevangen, en, zyn voorneemen buiten pyn en banden bekennende, van onderen op levendig gerabraakt, wyders gewurgd, met een bos stroo in 't aanzicht geblaakt, en zyn ligchaam aan de Voolewyk op een rad gelegt.

Johan Fraser geraabraakt wegens zyn toeleg om d'Oorlogschepen in de brand te steeken.

Midlerwyl was men nu weder bezig met het toerusten van 's Landts Oorlogsvloot; waar over de Heeren Gecommitteerden uit de Collegien ter Admiraliteit ettelijke maalen met zyn Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje, en de Heeren Commissarissen over de Zeezaaken, in 's Graavenhaage geraadpleegd hebbende, wierd eindelijk beslooten, de gemelde Vloot sterker en ontsagchelijker te maaken, als ze noch ooit had geweest. Doch over 't Esquadre van Amsterdam ontbrak een Lieut. Admiraal; zynde den Heer van Gent, die deze waardigheid sedert de dimissie van den Heer Cornelis Tromp had bekleed, in den laatsten Slag glorieuzelijk op het bedde van eer gesneuveld: en aldus deed zich gelegentheid op om onzen Held weder in zee te brengen. Zyn Hoogheid, als Stadhouder en Admiraal Generaal, kennende de bekwaamheid en onversaagdheid van den Heer Tromp, mitsgaders de groote zucht die hy altyd voor het doorluchtig Huis van Oranje had betoond, verzoekt hem dan, alle voorgaande dingen te willen vergeeten, en zyn ampt van Lieut. Admiraal onder het Collegie van Amsterdam in dezen hoogdringenden nood weder aan te neemen: en op dat mogelijk niet eenige verouderde wrok verdeeldheid en verwarring onder 's Landts Vloot mocht veroorzaaken, bracht hy te weeg, dat de twee dapperste Admiraalen van hun eeuw, door een noodschikkelijk toeval tot d'uiterste verbitterdheid uitgeborsten, zich in zyn tegenwoordigheid in der minne verzoenden; beloovende, al het voorgaande in een eeu-

Toerusting van 's Landts Oorlogsvloot.

Den Heer Tromp weder aangesteld tot Lieut. Admiraal van Amsterdam.

Verzoent zich met den Admiraal de Ruiter.

Wie-

wige vergetelheid te begraaven, en voortaan in broederlijke en trouwe vriendschap te zullen leeven. 1673.

't Herstellen van den Heer Tromp in zyn oude bediening en waardigheid baarde een wonderlijk genoegen, niet alleen onder het Zeevolk, maar ook onder den gemeenen man; zynde nooit eenig Opperhoofd met een onbeveinsder en algemeender genegentheid bemind geweest: en men twyfelde nu niet, of 's Landts Vloot zou onder zulke dappere en ervarene Hoofden d'Engelsche en Fransche Zeemacht de vleugelen korten.

Men had te dezer tyd een toeleg wegens ettelijke Schepen, zeer swaar met ballast gelaaden, in de Rivier van Londen te doen zinken, om, waar 't mogelijk, die te stoppen, en onbruikbaar te maaken. Ten dien einde waren t'Amsterdam heimelijk acht Zinkschepen vervaardigd, en alreedts na Texel gezonden: en men oordeelde, dat het geluk van den uitslag van de spoed afhing; weshalven de toerusting te sterker wierd voortgedreeven. Dit was een aanslag om gantsch Engeland, had ze willen gelukken, zonder zeeslag of bloedstorting, in de grootste verlegendheid te brengen. Den 10den. May bevond zich 's Landts Vloot op Schooneveld sterk in alles 80 Zeilen, en stelde des anderendaags, zonder na de Zeeuwsche en andere Schepen te wachten, de cours na de Rivier van Londen: doch men kon, ter oorzaak van een swaare mist, en ook vermits d'Engelschen kondschap van den aanslag bekomen scheenen te hebben, den toeleg niet uitvoeren, en keerde derhalven weder na Schooneveld. Hier kwamen van dag tot dag noch ettelijke Schepen onder de Vlag: en wierd ondertusschen op den 23sten. by den Krygsraad de lyst van verdeeling der tegenwoordige, en eenige noch verwacht wordende, Schepen in drie Esquadres ontworpen, en tot nader order vastgesteld; gelijk uit het volgende afschrift gezien kan worden.

Toeleg om Schepen in de Rivier van Londen te doen zinken.

's Landts Vloot derwaarts.

Keert weder na Schooneveld.

Word in drie Esquadres verdeeld.

Esquadre van den Lieutenant Admiraal Generaal DE RUITER.

Bevelhebbers.	*Schepen.*	*Kanon.*
Lieut. Admiral Gen. de Ruiter.	de Zeven Provincien	80
Lieut. Admiraal van Nes	d'Eendracht	72
Vice-Admiraal de Liefde	de Vryheid	80

 Schout-

1673.

Schout-by-Nacht van Nes	de Maagd van Dordrecht	68
Commandeur van Meeuwen	de Spiegel	70
Cornelis de Liefde	Gelderland	63
Jan van Brakel	de Voorzichtigheid	84
Engel de Ruiter	Waasdorp	68
Jan van Gelder	Steenbergen	70
Jan Bont	de Stad Uitrecht	66
Simon van Panhuis	Zeeland	42
Jan Krook	Alkmaar	64
Willem van Kuilenburg	Deventer	66
David Swerius	de Beschermer	50
Frans van Nydek	Dordrecht	44
Philips de Munnik	Essen	50
Klaas Valchen	de Prins	64
Klaas Wynbergen	Kaleb	46
Hendrik Visscher	't Wapen van Medenblik	44

Fregatten.

Jan Snel	Uitrecht	34
Willem van Ewyk	Edam	36
Matheus Meegang	Damiaten	32
Cornelis van der Hoeven	Schiedam.	24

Branders.

Jan Danielsz. van den Ryn	de Louise	4
Abraham van Kooperen	de Blakmoor	noch niet gemonteerd.
Dirk de Munnik	de Maria	noch niet gemonteerd.
Lens Harmansz.	de Jisper Kerk	noch niet gemonteerd.
Gerrit Halfkaag	de St. Pieter	noch niet gemonteerd.
Willem de Ram	d'Eenhoorn	noch niet gemonteerd.
Jan Jansz. Bout	de Salmander	4
Wybrand Barendsz.	de Zaaijer.	4

Item 4 Advysjagten en 3 Galjoots.

Esquadre van den Lieut. Admiraal BANKERT.

Lieut. Admiraal Bankert	Walcheren	70
Vice-Admiraal Evertsz,	Zierikzee	60
Vice-Admiraal Star	Groeningen	64
Schout-by-Nacht Vlug	't Wapen van Enkhuizen	72
Jan Hek	West-Vriesland	78
Jan Dik	d'Eenhoorn	70
Jakob Berkhout	d'Akerboom	62
Pieter van Middelland	de Comeetstar	70
Eland du Bois	de Ridderschap	65
Jan Muis	Justina van Nassau	65
Jakob Roos	't Noorder Quartier	60

Mar-

1673.

Marten de Boer.	Gelderland	60	
Barend Hals	de Gideon	62	
Jan van Lier	de Leeuwen	50	
Pieter Kersseboom	't Wapen van Nassau	58	
Gillis Schey	Tydverdryf	56	
Karel van der Putten	Domburg	60	
Dirk Kiela.	Ter Veere.	48	

Fregatten,

Adriaan Bankert de Jonge	Delft	34
Barend Martensz.	Goes	34
Moises Wichmans	Harderwyk	24
Jakob Swart	Rotterdam	30
Roemer Vlak	de Brak.	22

Branders.

Huibrecht Wolffertsz.	de Burg	2
Lieven Sachariasz.	de Samson	*noch onge-*
Frederik van Konyent	de St. Catharina	*monteerd.*
Reinier Dirksz.	de Dadelboom	2
Hendrik Munt	de Witte Mol	*noch ongem.*
Pieter Bokkes	Christina Leonora	2
Karel de Bruin	de Berg Ætna.	*noch onge-*
Pieter Hendriksz. Pop.	't Kasteel van Loon.	*monteerd.*

Mitsgaders 5 Advysjagten en 2 Galjoots.

Esquadre van den Lieut. Admiraal TROMP.

Lieut. Admir. Cornelis Tromp	de Goude Leeuw	82	500 *Matr.*
Vice-Admiraal Sweers.	d'Olyfant	82	
Vice-Admiraal Schram.	de Pacificatie	80	
Schout-by-Nacht de Haan.	Hollandia	80	
Volkert Swart	Kalantsoog	70	
Barend Rees	Wassenaar	60	
Philips van Almonde	Delft	62	
Adriaan Poort	Schieland	60	
Cornelis van der Zaan	Amsterdam	60	
Cornelis Tyloos	't Geloof	56	
Hendrik Titus van Nassau	de Provincie van Uitrecht	60	
Pieter Dekker	de Waakende Kraan	44	
Jakob van Bergen	de Prins te paard	54	
Daniel Elsevier	Zeelandia	44	
Pieter de Sitter	d'Agatha	50	
Isaak Uiterwyk	't Zuiderhuis	48	
Cornelis de Boer	't Wapen van Holland	46	
Pieter Bakker	de Jupiter	42	

1673.

Fregatten.

Hendrik Span	Middelburg	36
Jan de Jong	Oud Kaspel	34
Hans Hartwich	de Haas	24
Jan Noirot	Popkensburg	24
Jan Bogaard	Bommel.	24

Branders.

Willem Willemsz.	de Draak	4
Hendrik Roseus.	Velsen	4
Cornelis Jelmersz. Kok	de Zalm	4
Pieter van Grootveld	de Leidstar	4
Jan van Kampen	't Wapen van Emmerik	4
Cornelis Boermans	de vergulde Post	4
Jan Boomgaard	Jakob en Anna	4
Dirk Klaasz. Harney	de Vrede	4
Harmen Dirksz. Boer.	de Visch.	noch ongem.

Item 5 Advysjagten en 2 Galjoots.

Wy zouden ook hier, gelijk wy doorgaans hebben gedaan, de Manschap bygevoegd hebben: doch vermits veele Schepen te dezer tyd daar noch merkelijk gebrek af hadden, heeft het niet wel konnen geschieden. Zelfs was het Schip van den Lieut. Admiraal Tromp (alvoorens begeeven aan den Capitein Thomas Tobiasz. die het ook voor zyn rekening gevictualieerd had, waar voor hem den Heer Tromp, ten dien inzichte, uit een edelmoedige mildheid, de profyten van het kostgeld liet genieten, vernoegende zich voor deze reis met het tractement, hem maandelijks voor zyn tafel toegelegt: noch niet van Soldaaten voorzien; gelijk ook niet die van d'Opperhoofden Bankert, de Liefde, Sweers, Schram, enz.

Tromps mildheid omtrent den Capitein Thomas Tobiasz.

Ter gelegentheid van deze verdeeling der Vloot, wierd verordend, dat de Lieut. Admiraal van Nes het Esquadre, den Lieut. Admiraal Tromp toegeschikt, geduurende zyn afweezen als Hoofd zou bestieren en gebieden; en de Vice Admiraal Evertsz het Esquadre van den Lieut. Admiraal Bankert: tot dat de gemelde Hoofdofficieren by de Vlag gekomen zouden weezen.

Zyn plaats by zyn afweezen door van Nes bekleed.

Onderwyl had zyn Hoogheid, zynde te veel met de zaaken te land belemmerd om de Vloot persoonlijk te gaan bezichtigen,

gen, den volgenden brief, tot aanmoediging van de Bevelhebbers en Capiteinen, en wyders van allen en een iegelijk die zich op de zelve bevonden, aan den Heer de Ruiter afgevaardigd. 1673.

Edele, gestrenge, vroome, lieve, byzondere,

Brief van zyn Hoogheid om de Vlootelingen tot hun plicht aan te moedigen.

WY hadden gewenscht, dat de zaaken van 't Land ons hadden gelaaten de faculteit om ons na 's Landts Vloot te vervoegen, en 't vernoegen te hebben van daar by een te zien zo veel eerlijke Patriotten, die cordaatelijk de hand aan 't werk slaan om het Vaderland tegens vyandlijk geweld te helpen dekken. d'Aanzienlijke Zeemacht, welke ten dien einde byeen werd gebracht, is een van de noodige en considerabele middelen, die tot behoudenisse van den Staat aangewend worden: en is dienvolgende te hoopen, dat die aanmerkinge nieuwe vigeur zal geeven aan de couragie van de geenen, die de eer hebben van dat ze aan haar werd toevertrouwd. d'Oogen en de herten van alle d'Ingezetenen van 't Land, ja van de Christene Wereld, zyn daar heenen gewend, en obſerveeren met groote reflexie 't geen met de zelve voorzichtiglijk en kloekmoediglijk, of anders, zal werden ondernomen en uitgevoerd: ende ware het overzulks van d'uiterste infamie, dat iemand aan zyn plicht zoude ontbreeken op zo een doorluchtig tooneel. Wy verwachten zulks niet; maar in tegendeel, dat door het voorzichtig en kloek beleid van U E. en van de geenen die by hem zyn, in deze gevaarlijke conjuncture een nieuwe luister aan de eer, by onze Natie ter Zee bevochten, onder Godes zegen zal werden toegebracht; en dat zy oorzaak zullen hebben om haar te verblyden, en wy met haar, van gezegende instrumenten te zyn geweest tot het bewerken van een goede uitkomste in onze goede zaake. Wy zullen betrachten, dat de geenen, die haar loffelijk zullen hebben gekweeten, dankelijk geloond en gevoorderd werden; en dat geene extraordinaire actien blyven zonder extraordinaire vergeldinge. U E. gelieve allen, die onder de Vlagge zyn, van de meest tot de minste, des te verzekeren; en te gelijk een ieder in te ſcherpen, dat geen hoope van ongestraftheid overig zal zyn aan de geenen, die, buiten verwachtinge, haar aan eenige wandevoiren zouden mogen ſchuldig maaken: weezende de ſerieuse intentie van de Heeren Staaten, en de myne, dat tegens zodanigen de verdiende straffe, volgens de rigeur van den Artykelbrief, en andere orders van 't Land, zonder eenige de minste conniventie, exactelijk en promptelijk werde geëxecuteerd: zo dat aan den geenen, die zich lafhertig, en anders als een braaf Soldaat en Zeeman, voor den Vyand zal draagen, niets zo gevaarlijk zal zyn als de Havenen van den Staat, daar hy niet zal konnen ontgaan, noch de straffe hand van de Justitie, nochte de vloek en den haat van zyn Medeburgers, die op hem zal vallen en blyven. Wy be-

looven ons, dat niemand en zal willen vallen in zodanig een verderf; maar dat een ieder met loffelijken yver en gemoed in deze importante tyden zich extraordinaris zal evertueeren, en dat God uit den Hemel 't zelve zal zegenen, ten beste van 't Vaderland, en tot onsterfelijke eere aan de geenen die het zelve trouwhertiglijk gediend zullen hebben. Ik bidde God U E. en alle die by hem zyn, te houden in zyn heilige protectie. *In 's Graavenhaage, den 22 May 1673.*

1673.

U E goedwillige vriend
G. H. Prince d'Orange.

Den Admiraal de Ruiter schreef op dezen brief terstond het volgende antwoord; 't geen wy hier te liever inlyven, om dat het een zekere byzonderheid noopende den Heer Tromp behelst: waar omtrent wy den Leezer zyn oordeel en gedachten vry laaten.

Doorluchtige, Hooggebooren Vorst en Heere,

De Ruiter antwoord op den zelven.

NA dat ik omtrent den middag mynen laatsten van heden aan Uwe Hoogheid had afgezonden, ontfing ik laat in den achtermiddag des zelfs Brief, by den welken het Uwe Hoogheid belieft ons allen aan te maanen en op te wekken tot onzen plicht, ten dienste van het lieve Vaderland; waar voor ik aan Uwe Hoogheid dankbaar ben: ende zal ik geensins nalaaten daar van morgen tydelijk aan d'aanweezende Hoofden andere Officieren kennisse te geeven, ten einde wy ons alle, ter bekwaamer gelegentheid, ten uitersten mogen kwyten, zo als wy denken voor God, Uwe Hoogheid, en de geheele Christene Wereld, te konnen verantwoorden; daar van zich de zelve kan verzekeren: gelijk ik my doe, op Uw Hoogheidts Prinselijk woord, *dat den Heer Lieut. Admiraal Tromp mag weezen gereguleerd, en met my, en de verdere Leden van den Krygsraad, mag leeven in dat vertrouwen, en die overeenkoming, als wy hier tegenwoordig met den anderen zyn.* Ende alsdan wil ik hoopen en vertrouwen, dat alles, door Godts genadigen zegen, zal zijn van goed succes en operatie, verblyvende met alle respect,

Doorluchtige, Hooggebooren Vorst en Heere,
Uwe Hoogheidts
Zeer ootmoedige en getrouwe dienaar
M. A. de Ruiter.

Actum in 's Landts Schip de zeven Provincien, ten anker leggende op Schooneveld, den 24 May 1673.

Tromp yvert om zijn Schip klaar te krygen.

Ondertusschen liet den Heer Tromp allen mogelijken yver aanwenden om zijn Schip, *de Goude Leeuw*, klaar te krygen; doende zyn volk, om geen tyd te verliezen, schaffen als het

te

1673.

te pas kwam, en over nacht en dag arbeiden: weshalven zijn Capiteins, Lieutenants, en andere Officieren des nachts de wacht waarnamen, om d'afgesloofde Matroozen wat te laaten rusten. Den 27sten. May liep hy, benevens den Vice-Admiraal *Schram* van 't Noorder Quartier, en de Capiteinen *Middelland*, *Swart*, *Bont*, *Nassau*, en *Kuilenburg*, uit Texel, en kwam des anderendaags tegen den middag op Schooneveld by 's Landts Oorlogsvloot, begroetende de Vlag met eenige eerschooten: waar na hy terstond in persoon aan boord van den Admiraal de Ruiter verscheen, die hem zeer vriendelijk verwelkomde; zijnde deze byeenkomst de eerste in zeven jaaren tydts.

Loopt uit Texel, en komt by de Vloot.

Word van de Ruiter verwelkomd.

's Nachts na d'aankomst van den Heer Tromp, ontfing den Admiraal de Ruiter den volgenden brief van zijn Hoogheid, raakende een zeker geschil onder d'Opperhoofden wegens den rang, mitsgaders 't geen hy den 24sten. aangaande de persoon van den Heer Tromp aan zijn Hoogheid had geschreeven.

Edele, gestrenge, vroome, lieve, byzondere,

ONs is wel geworden U E. schryven van den 24sten. dezer maand; hebbende gaarne gezien d'advertentie, daar in vervat. Ende voor zo veel belangt de sustenue van den Vice-Admiraal Evertszoon, van dat de Vice-Admiraal en Schout-by-Nacht van Zeeland in rang zouden moeten precedeeren die van 't Collegie ter Admiraliteit van Amsterdam, vinden wy goed, dat, zonder daar door prejuditie te leggen aan iemandts recht, voor het jegenwoordige zulks verblyve by 't geene dien aangaande eenigen tyd herwaarts is geobserveerd; ende zal U E. zich daar na konnen reguleeren. *Vorder hebben wy in ernstige termen gelast en gerecommandeerd aan den Lieut. Admiraal Tromp, U E. en uw Commandement allenthalven te bejegenen met behoorlyk respect, en gehoorzaamheid; gelijk gemelde Lieut. Admiraal ons het zelve mede toegezegt en beloofd heeft.* Wy vertrouwen, dat hy zulks in der daad zal nakomen; en dat het zelve ten dienste van den Lande, in de jegenwoordige occasie, van goed en salutair effect zal weezen: beveelende U E. onder des, *Edele, gestrenge, vroome, lieve, byzondere*, in de heilige bescherming Godes.

Brief van zijn Hoogheid aan de Ruiter wegens een geschil over den rang, en de persoon van den Lieut. Admiraal Tromp.

U E. goedwillige vriend

G. H. PRINCE D'ORANGE.

In 't Quartier tot Alfen, den 27 May 1673.

Den eersten Juny onthaalde den Heer Tromp den Admiraal de Ruiter, en den gantschen Krygsraad, op zijn Schip ter maal-

Tromp onthaalt de Ruiter en

1673. maaltyd: by welke gelegentheid zich zodanig een vriendschap en vertrouwen onder deze twee Opperhoofden, en d'andere Bevelhebbers en Capiteinen, vertoonde, mitsgaders zulk een brandenden yver om den Vaderlande dienst te doen, dat men 'er als gewisse voortekenen van een aanstaande overwinning uit kon opvatten. En hier toe deed zich ook wel haast (terwyl men noch over tafel zat, 's namiddags omtrent vier uuren) de gelegentheid op; alzo de Buitenwachten te kennen gaven, dat ze de vyandlijke Vlooten in 't oog hadden gekreegen: en niet lang daar na zag men in de Nederlandsche Schepen van om laag eenigen der Engelsche Buitenwachten en Voorloopers, en van boven van de steng hunne gantsche Macht. Doch alzo het te laat op den dag was, staken zy by, en zeilden Noord-west in zee. Hier op wierd alles klaar en slagvaardig gemaakt. Den volgenden dag zag men de vyanden in 't Westen te loefwaart van 's Landts Vloot ten anker leggen, en derhalven het gevecht te gemoet: doch het wierd door de stilte belet, en daarentegen des anderendaags door een hevigen storm, vermengd met dikke regen, welke de Vlooten noodzaakte in malkanders gezicht ten anker te blyven leggen. Den 4den. verhefte zich de wind noch meer; en daags daar aan had men noch hard weder. Maar eindelijk op den 7den. (zijnde de maandelijke Biddag, en juist de zelve dag waar op men 't voorgaande jaar de vyanden in Soulsbaay had aaangetast) raakten de Vlooten aan malkander. Den Admiraal de Ruiter seinde des morgens den Krygsraad aan zijn boord; alwaar besllooten wierd, dat elk zijn bot zou inkorten, zo verre dat d'ankers maar op en neer stonden, om, als men de vyanden zag afkomen, de zelven te vaardiger te konnen lichten. Doch alle de Leden van den Krygsraad waren noch niet van de Ruiters boord gescheiden, of d'Engelschen en Franschen begonden met alle hunne Esquadres, halvemaanswyze, op de Nederlanders te komen afzakken. Hier vertoonden zich nu de twee vyandlijke Zeemachten tegens malkander, maar in zeer ongelijke gedaante. Want d'Engelsche en Fransche Vlooten overtroffen de Nederlandsche zeer verre in getal, en ook in grootte van Schepen; bestaande uit honderd en in de veertig Zeilen, en daar onder tusschen de tachtig en negentig swaare Sche-

Margin notes: den Krygsraad ter maaltyd. — De vyandlijke Vloot komt in 't gezicht. — d'Engelsche en Fransche Vlooten komen op de Nederlanders af. — Ongelijkheid in 't getal van Schepen, en gesteldheid van de Nederlandsche Vloot.

Schepen en Fregatten van oorlog : 's Landts Vloot daarentegen nu slechts in 52 Schepen van oorlog, 12 Fregatten, 14 Advysjagten, en 25 Branders, in alles omtrent honderd Zeilen. Want verscheidene Schepen, op de lyst der drie Esquadres gesteld, waren nooh niet aangekomen. Uit Zeeland had men 'er slechts drie of vier, en uit Vriesland, mitsgaders de Provincie van Groeningen, niet een Schip onder de Vlag. Ook ontbraken van Amsterdam en Rotterdam noch de Schepen van den Vice-Adm. Sweers, den Commandeur van Meeuwen, den Capitein Brakel, en anderen. Drie Zeeuwsche Fregatten waren ontvolkt om het Schip van den Lieut. Admiraal Bankert te bemannen, enz. Ondertusschen naderden de vyanden, die de loef hadden, hand over hand. Prins Robbert, die het gebied over de gantsche Vloot voerde, had met het Esquadre der Roode Vlag d'Avantgarde, de Graaf van Estrée met dat van de Witte Vlag de Bataille; en Eduard Sprag, Admiraal van de Blaauwe Vlag, d'Arriergarde. Maar d'Engelschen en Franschen waren nu onder malkander gerangeerd; formeerende de Franschen onder ieder Esquadre een Smaldeel op zich zelven: als de Schout-by-Nacht, Monsr. d'Assedan, onder dat van Prins Robbert; en de Marquis de Grancy onder dat van Sprag. Welke verdeeling men achtte aldus geschied te weezen, om dat d'Engelschen, in den voorgaanden Slag geleerd, de Franschen mistrouwden. In de Nederlandsche Vloot had Tromp de Voortocht, de Ruiter de Middenordening, en Bankert d'Achterhoede. d'Eerste dezer Admiraalen, ziende het Esquadre van de Witte Vlag, 't geen het Noordelijkst was, op hem afkomen, sprak zijn Officieren op zijn krygsmans aan; brengende, om hen aan te moedigen tot vroomelijk te stryden, het voorbeeld van zijn eigen persoon te berde : die het niet behoefde te doen om eenig genot; maar uit enkele liefde tot zijn bedrukte Vaderland ('t geen tot zodanig een nood was vervallen, dat 'er, om het voor het uiterste gevaar te behoeden, een spoedige herstelling vereischt wierd) t'scheep was getreden, om het zelve te helpen beschermen en handhaven; willende zijn leven 'er liever voor opofferen, als d'oude vryheid in slaaverny te zien verkeeren, en de Nederlanders den hals onder het jok

1673.

Verdeeling van de Vlooten.

Tromps aanspraak tot zijn Bevelhebbers en Volk.

1673. van een vreemde Mogendheid te zien buigen. *Wy hebben*, vervolgde zijn Edelheid, *een rechtvaardigen God, en een rechtvaardige zaak: laaten wy ons daar op vertrouwen; ik twyfel niet, indien gy u altesaamen draagt als eerlijke lieden, of 't zal wel gaan.* Dit beloofde ieder by handtasting. Waar na den Held, toen vervolgens het gebed gedaan was, tegen zijn Scheepsvolk zei: *Mannen, de Vyand is nu dicht by: elk draag hem nu als een braaf karel, en daar hy voor t'scheep is gekomen; en die zulks doen, zal ik het beloonen, dat beloof ik.* En tot besluit: *'t Zal wel gaan.* Hier op dreunde het Schip van 't gejuig onder 't Bootsvolk, smytende de mutsen om hoog, en roepende, *vive Tromp*; met belofte van de laatste druppel bloedts tot verdeediging des Vaderlandts te zullen opzetten.

De Vlooten slaags. 's Namiddags, tusschen een en twee uuren, ving het gevecht aan; raakende het Esquadre van de Witte Vlag alstoen handgemeen met dat van den Lt. Admiraal Tromp, waar in de Vice-Admiraal Schram de voortocht had. Hier wierd nu weder met ongemeene dapperheid gestreeden; en niettegenstaande d'ongelijkheid van macht, bleef eindelijk d'overwinning aan de zyde der Nederlanders: gelijk men met de meeste omstandigheden kan zien uit de volgende brieven, door d'Admiraalen de Ruiter en Tromp zo aan zijn Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje, als aan de Heeren Staaten Generaal, geschreeven.

Missive van den Heer Lieut. Admiraal CORNELIS TROMP, geschreeven aan de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, in 't Schip *de Comeetstar*.

Hoog-Mogende Heeren:

N*Aar dat wy gisteren omtrent 2 uuren aan de Bataille waren gemaakt, duurende tot den donkeren avond, zo was ons onderhebbende 's Landts Schip*, den Gouden Leeuw, *in het passeeren van den Vyand zo gehavent, dat wy genoodzaakt waren te gaan op het Schip* de Prins te Paard, *daar wy den Capitein* van Bergen *dood vonden; doch echter de Vlagge daar op zettende, en wederom ons in het gevecht begeevende, vochten daar mede tot omtrent 7 uuren, wanneer de groote Mast buiten boort geschooten wierd: waar van daan wy ons dan*

dan transporteerden op 't Schip Amsterdam, *gecommandeerd by Capitein* van der Zaan, *waar mede wy den dans voleindden tot des avonds heel donker, de welke ons scheide. De voorsze Schepen van den Vyand, daar wy omtrent waren, waren aan 't vluchten, met Bram-zeilen by. Nu zyn wy op de* Comeet-star, *gecommandeerd by Capitein* Middeland, *en hoopen, dat God Almachtig ons verder zal gelieven te zegenen met Victorie voor ons lieve Vaderland; in wiens heilige bescherminge ik uwe Hoog-Mogenden, naar myne ootmoedige en onderdanige dienst geoffereerd te hebben, beveele: blyve, Hoog-Mogende Heeren, uwer Hoog-Mogenden ootmoedigen, onderdanigen en getrouwen Dienaar.* 1673.

In 't Schip de Comeet-star, den 8. Juny, 's morgens met Zonnen opgang, 1673.

Was getekend,

C. TROMP.

Missive van den Heer Lieut. Admiraal Generaal DE RUITER, *geschreeven aan zyn Hoogheid den Heere Prinse van Oranje, in 't Schip* de Zeven Provincien.

Doorluchtige, Hoog-gebooren Vorst en Heere:

MYnen onderdanigen laatsten is geweest den 6den. dezer loopende Maand, omtrent den middag. Dien achtermiddag begon 't weder wat op te klaaren: tegen den avond konden wy de Vyanden weder zien: en 's nachts bedaarde het weer t'eenemaal. Den 7den. 's morgens, was de wint Noordwest, en mooy handsaam weer, dies haar de Vyanden begonden te bewegen, en ik beriep op 't ordinaris sein de Krygsraad aan boort, en spraken met malkanderen af, dat ons bot zouden inkorten, zo verre dat de Ankers op en neer stonden, om zo, wanneer wy de Vyanden zagen afkomen, de zelven te vaardiger te konnen lichten, en met de Ebbe daar tegens aanleggen. De Leden en waren noch niet alle van myn boord gescheiden, of de Vyanden begonden op ons te advanceeren, met alle haar 3 Esquadres, in forme van een halve Maan: en het Esquadre van de Witte Vlag, dat het Noordelijkste was, was het eerste dat zich ten een uur engageerde met dat onder den Lieut. Admiraal *Tromp* gerangeerd; en die leiden 't met den anderen om den Noordoosten. Wy, en den Heer Lieut. Admiraal *Bankert*, met onze respective Esquadres, konden zo draa van de Vyanden niet geattaqueerd werden: en om ons ondertusschen niet van malkanderen te laten separeeren, hielden wy het al mede Noord-oostwaart heen, tot omtrent 's namiddags ten 2 uuren: en toen oordeelende, dat de tyd en gelegentheid daar was om Zuidwaarts over te wenden, liet ik daar toe sein doen, en den Heer Lieut. Admiraal *Tromp* ook daar van door een Advysjagt adver-

toeren; en gewend zynde, maakten wy mede in actie tegens het Hooft-
1673. Esquadre; en de Heer Lieut. Admiraal *Bankert* tegens dat van de Blaau-
we Vlagge. Wy boorden dwars door malkanderen heen; maar ik met
wat meerder geluk als den Heer Lieut. Admiraal *Bankert*, dien ik zag
dat zyn Voorsteng afgeschooten was, en daar op wat achtinge nam:
zulks dat, toen wy de zelven gepasseerd waren, en daar van al diversche
Vyandlijke Schepen hadden afgesneeden, daar van wy boven 's windts
waren, niet dienstig konden vinden de zelven te vervolgen, maar we-
derom met den anderen Noordwaart over te leggen, en den Heer Lieut.
Admiraal *Tromp* t'ontmoeten: gelijk wy ook tegens den avond heb-
ben gedaan, en toen t'samen met de Vyanden Zuid heen geleid, en ge-
vochten tot dat de donker ons heeft gescheiden; en wy ten anker kwa-
men W. N. W. omtrent twee mylen van Westkappel. Van alle particu-
lariteiten, die geduurende het voorsz. Gevecht zyn voorgevallen, is
't ons onmogelijk een pertinent relaas te doen, dewyle ons daar op noch
niet hebben konnen informeeren: maar wy oordeelen absoluit, dat
dus verre de Victorie (God zy lof) aan de zyde van dezen Staat, en uwe
Hoogheid is. Om de volkomentheid zal noch met een goede resolutie
en animositeit van deze zyde werden gedisputeerd; en hoopen en ver-
trouwen wyders op des Alderhoogsten zegen. Daar is van wederzyden
furieuselijk gevochten; maar van onze zyde by den eenen meer als den
anderen, door dien d'een meer advantagie van wind als den ander daar
toe heeft gehad: en het zelve oordeelen wy ook van de Vyanden. Daar
zyn van beide de Vlooten veel beschadigde Schepen, en verscheidene
Officieren van onze zyde gebleeven, als den Vice-Admiraal *Schram* en
(a) Abus. Schout-by-Nacht *Vlug*, mitsgaders de Capiteinen *van Bergen* en (a) *Bak-
ker*; en Capitein *Nassau* swaar gekwetst. De Branders van wederzyden
hebben weinig effect gedaan: nochtans zynder veel vernield en verbrand
geworden. De Vyanden hadden ook eenigen van de zelven zeer gaarne
aan ons besteed. Den Schout-by-Nacht *de Haan* hebben wy geauthori-
seerd om de plaats van den Vice-Admiraal *Schram*, onder 't Esquadre van
den Heer Lieut. Admiraal *Tromp*, waar te nemen, en weder de plaats
van Schout-by-Nacht doen suppleeren door den Commandeur en Capi-
tein *van Meeuwen*, die gisteren, geduurende het gevecht, is in de Vloot
gekomen, en verhaalt een Engelsche Kits genomen te hebben, van
Londen komende, met eenige kostelijke kleederen en delicatessen voor
den *Graave van Estree*. Van gelijken is noch gearriveerd een Fregat van
Vriesland, met 30 stukken en 132 man, Capitein *Jan Vinkelbosch*. Om
de minste veranderinge in transport van de Vlagge te maken, hebbe ik
den Capitein van den Schout-by-Nacht *Vlug* geauthoriseerd, de zelve tot
nader ordre te laten waaijen. Een gebergde Commandeur van een Fran-
sche Brander relateert, dat de Engelschen sterk zyn geweest 60 Schepen
van Oorlog, en tusschen de 24 en 30 Branders; en de Franschen 30

Sche-

Schepen van Oorlog, de minste van 50 stukken kanon, en 10 a 12 Branders; en aldus met Advysjagten te samen 140 Zeilen sterk: Dat den Heer *Prins Robert* de Vloot en Chef commandeerde, den *Graaf van Estree* het Esquadre van de Witte Vlag, en *Sr. Eduard Sprag* dat van de Blaauwe. Echter waren de Engelschen en Franschen door malkanderen gerangeerd, formeerende de Franschen onder yder Esquadre een Esquadre of Smaldeel apart; als den Schout-by-Nacht *Monsr. d'Assandan* onder dat van den Heer *Prins Robert*; en Monsr. le Marquis *de Grancy*, voerende de *Cornette*, zynde een gesplete witte Vlag op de Kruis-steng, onder dat van *Sr. Eduard Sprag*. De Vyanden leggen tegenwoordig N. W. ten W. ruim 2 mylen van ons ten Anker, ongetwyffelt met diergelijke reparatie en herstellen van ordre bezig, als wy hier zyn; en de Wind is W. Z. W. Waar mede, Doorluchtige, Hoog-geboorene Vorst en Heere, etc. *In 't Schip de Zeven Provincien, ten Anker leggende op Schooneveld, den* 8. *Juny* 1673. *in de voormiddag*. 1673.

Was getekend,

MICHIEL AD. DE RUITER.

Missive van den Heer Lieut. Admiraal CORNELIS TROMP, geschreeven aan de Hoog-Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, in 't Schip *de Goude Leeuw*.

Hoog-Mogende Heeren.

WY hebben ons nader geinformeerd op de constitutie van de Bataille, eergisteren tegens d'Engelschen en Franschen voorgevallen. Wy vertrouwen, dat zy hebben verlooren 11 *a* 12 *Schepen, zo gezonken, gesprongen, als verbrand, neffens verscheide Branders, die zo in de grond als in de brand van onze Schepen geschooten zyn, waar van* 3 *Schepen van haar in onze Vloot met de Stengen boven water steeken. Wy hebben (God zy lof) geen Schepen verlooren, maar alleenlijk eenige Branders, geloove van* 5 *a* 6. *en is 's Landts Vloot noch in goed postuur; en hadden Wy den harden wind niet gekreegen, waren den Heer* de Ruiter *en Wy van sentiment om den Vyand weder onder de oogen te gaan zien: doch dewyle het God den Heere niet gelieft door de continueele harde wint, zyn wy met alle vigeur doende om de Schepen weder klaar, en in postuur te brengen. Ik ben wederom op 't Schip* den Gouden Leeuw *gekomen, die alleen manqueerde een groote Rhee, waar over wy cito na Zeeland hebben geschreven: vertrouwe anders van dage te zullen klaar zyn. Wy hebben bevonden op dit tegenwoordige Schip omtrent de* 100 *zo dooden als gekwetsten, maar zullen ons van*

ande-

1673. *andere Schepen zien te redderen. Den Schout-by-Nacht* de Haan *is mede weder op zijn Schip gekomen, dat insgelijks redelijk wel in postuur is; en is, by het overlyden van den Vice-Adm.* Schram, *by provisie als Vice-Adm. van ons Esquadre gestelt, en den Commandeur* van Meeuwen *als Schout-by-Nacht, in plaats van dito Schout-by-Nacht* de Haan. *Waar mede, Ho: Mog: Heeren, &c.* Actum in den Gouden Leeuw, op Schonevelt, den 9. Juny 1673.

Geteekend,
C. TROMP.

Missive van den Heer Lieut. Admiraal Generaal DE RUITER, *geschreeven aan zijn Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje, in 't Schip* de Zeven Provincien.

Doorluchtige, Hooggebooren Vorst en Heere:

MYnen onderdaanigen laatsten is geweest den 8sten. dezer loopende Maand, omtrent den middag. Dien zelven dag verhief zich de wind uit den Z. W. zeer sterk: en nademaal wy 's avonds te vooren in den donker ten Anker gekomen waren, en malkanderen vry na gezet lagen, en nu moesten bot vieren, zo hadden wy genoeg te doen om den anderen te myden en geen schade aan te doen. De wind continueerde den 9den. even sterk: evenwel voer een ieder voort met splissen, knoopen, zeilen te repareeren, rondhout te wangen, lekken te stoppen en kardoesen te vullen: lieten ook de Vyanden recognosceeren, en bemerkten, dat die van gelijken doende waren: want uit alle informatien consteert, dat zy wel zijn getroffen, en veele schade hebben geleden. Wy hebben hier drie Fransche Matroozen aan boord gehad, die door ons Volk gebergt waren uit een Frans Fregat, genaamt *la Friponne*, bemant met 200 koppen, en gemonteert met 36 stukken, gecommandeert door den Ridder *de Sourdis*, dat gezonken is. De zelve verklaaren, dat ook noch gezonken is een Fransch Schip, genaamt *le Foudroyant*, bemant met tusschen de 5 a 600 man, en gemonteert met 70 stukken, gecommandeert door den Capitein *Jean Gabaret*: Dat zy daarenboven noch wel 2 a 3 andere Schepen van haar Vloot hadden zien zinken, die zy niet wisten te noemen, noch hadden konnen zien of het Engelsche of Fransche waren; 't welk ons van anderen werd geconfirmeert: en met de Branders spreken wel van 13 of 14 stuks. Zekere Officieren van kleine Vaartuigen, die het buiten onze Vloot hebben gehouden, verklaren affirmatif, dat zy drie vyandlijke Schepen hebben zien springen, dat geen Branders waren. Daar en tegen vermissen wy niet een eenig Schip, als 't gunt hier nagemeld word, en 3 Branders. Een van onze Galjoots-schippers heeft ook een Chaloup met Volk van een Fransche Brander gebergt,

bergt, by de welke gevonden zijn zekere Verdeelings ordres en Seinen voor de Fransche Schepen of 't Esquadre van de witte Vlagge, waar af ik hebbe dienstig geacht, tot speculatie, copye hier nevens over te zenden. 1673.
Aan de zyde van 's Landts Vloot is doorgaans gelukkig gevochten, en zijn weinig dooden en gekwetsten bekomen, onaangezien het furieus geschiet van de Vyanden met Kanon en Musquetten: dat wy, naast Gods byzondere zegen, imputeeren aan der Vyanden onervaren Volk. Den 7den. geduurende het Gevecht, toen wy tusschen het Roode en Blaauwe Esquadre doorboorden, geraakte een groot Frans Schip 't Schip *Deventer* van Amsterdam, gevoerd door den Capitein *Willem van Kuilenburg*, dat onder myn Esquadre en Smaldeel gerangeerd was, aan boord, myns oordeels tegens beide haar wil; en daar wierd hand tegen hand gevochten: maar den uitkomst konden wy toen niet zien, door de vaart van ons Schip, en de rook die daar tusschen beiden kwam. Den 8sten. na dat ik den voorsz. mynen laatsten hadde gedepecheerd, kwam my den voornoemden Capitein *Kuilenburg* van zyn wedervaaren raport doen; zeggende, dat hem de Franschen hadden ge-enterd gehad, en dat hy wel van 34 van zyn Volk met de Chaloup was geabandonneerd: nochtans hadde hy de Franschen diermaten geresisteerd, en met het nederleggen van verscheide, 4 of 5 met zyn eigen handen, op het halve Dek, genoodzaakt zyn Schip te quiteeren, haar Anker te laten vallen, en zo van malkanderen te schaveelen. En was het Schip van hem Capitein zeer geramponeerd: dies hem by Acte ordonneerde in de Wielingen op 't Vlakke te verzeilen, en aldaar te repareeren, gevende hem tot dien einde den Loots van myn Schip mede. Ons is daar na van goeder hand bericht, dat het Schip *Deventer* noch dien zelven achtermiddag, komende voor de Wielingen, buiten verwachtinge, door kwade toezicht van den Lootsman, tegens het Punt van de Z. Ooster Rassen was aangevallen, en in een moment in stukken gestooten; en zyn van 106 gezonden, en 65 gekwetsten, die daar op waren, t'samen 171 hoofden, tusschen de 40 en 50 man gebergt, daar onder beide de Lieutenants. Maar de Capitein en Loots, die haar op 't wrak hadden gehouden, en wel konden swemmen, zijn mede verdronken; die ik beiden nevens de anderen specialijk beklage. De Chaloup, met de voorsz. gevlugte Matroozen, hebben haar aan een Amsterdams Advysjagt begeeven, met excuse dat zy meenden dat het Schip zonk, toen zy daar uit liepen: hebbe haar doen overgaan op het Schip van den Commandeur en Capitein *van Meeuwen*, dien noch eenig Volk deficieeerde. Huiden is de Vice-Admiraal *Sweers* met het Schip *den Olyphant* by de Vloote gearriveert, wel bemant en gemonteert. Den Capitein *Brakel* verwachten wy dezen dag mede; en zullen dan met het ontmannen van 't Fregat *Rotterdam*, gevoert by den Capitein *Swart*, als anderzints, zo veel ons mogelijk is, zijn Scheepsvolk versterken. Den Capitein *la Sage*, met een capitaal Schip, en noch eenige lichte Fregatten van particuliere Liefhebbers, die met het Collegie

1673. gie ter Admiraliteit in Zeeland over een zijn gekomen, mitsgaders sommige Branders, zien wy mede, volgens de hoope die ons daar toe is gegeeven, alle uuren uit de Wielingen te gemoet; gelijk ook de Fregatten *Delft* en *Goes*, daar het Volk was afgenomen voor den Heer Lieut. Admiraal *Bankert*, weder met ander Volk door de Capiteinen *Longue* en *Willem Hendriksz.* zijn uitgebracht. Haar Ed. Mogenden aldaar hadden ons gaarn 200 Fransche Gevangens, die haar dienst vrywillig presenteerden, toegezonden, om die over de Hollandsche Schepen te verdeelen, en daar voor weder Matroozen in plaats op haare Schepen te krygen: maar ik hebbe die voorslag niet konnen amplecteeren, ten respecte van zekere haar Hoog-Mogende Resolutie van den 5den. Juny 1672. op dat subject genomen, en mijn geringe consideratien daar en boven geallegeert, en alzo die zaake tot de expresse ordre van den Staat en uwe Hoogheid gerenvoyeert. De langverzochte Advysgaljoots, daar van beginnen nu eindelijk eenige te voorschyn te komen, die wy heden met gekwetsten na Zeeland zenden, om in de Gasthuizen verholpen te werden, terwyl het deze N. O. wind niet toelaat dat zy zonder ongemak in de Maas konnen komen. Het sneuvelen van den (a) Capitein *Bakker*, in onzen laatsten gemeld, bevinden wy abuis te wezen; maar 't is den Commandeur *Mattheus Megang*, voerende een Fregat van Amsterdam, genaamd *Damiaten*. Waar mede, Doorluchtige, Hoogebooren Vorst en Heere, etc.

Actum in 't Schip de Zeven Provincien, ten Anker leggende op Schooneveld, den 11 Juny 1673.

Was geteekend,

M. A. DE RUITER.

P. S. Dezen avond is Cap. van Brakel behouden by ons gearriveerd.

Tot meerder verklaaring van dit werk, zullen wy hier ook noch inlyven het volgende

Extract uit het Journaal, gehouden op 's Landts Schip den Gouden Leeuw, *gecommandeerd daar den Heer Lieut. Admiraal* CORNELIS TROMP.

DEn 7den. Juny, Woensdag, 's morgens, zynde de wind W. N. W. met stadige koelte, en klaare lucht, seinde omtrent ten tien uuren den Heer *de Ruiter* den Krygsraad aan boord; alwaar den Heer *Tromp* zich mede presenteerde. Midlerwyl rangeerden zich de Koninglijke Engelsche en Fransche Vlooten, noch boven wind van ons leggende; in ordre; en kwamen eenige Schepen van hun Esquadre van de Witte Vlag lichtelijk op ons af: doch staken in 't kort weder by. Waar op den Heer Lieut. Admiraal *Tromp* aanstondts aan zyn boord kwam, vindende d'Officieren, Matroozen, en Soldaaten met goede resolutie en couragie, en gaf order om bot te korten, ten einde, als 't de nood ver-

(a) *Deze Capitein, voerende het Schip* de Jupiter, *vvierd 's namiddags van de Vloot afgesneeden; en d'Engelschen zonden een Brander op hem af. Hy gaf last, dat eenige Matroozen in de boot zouden vallen, om den Brander af te vveeren: doch daar sprongen 'er zo veel in, dat pas de helft binnen 't Schip bleef. d'Engelschen, dit ziende, leiden hem aan boord, vermeesterden het Schip, en hielden 't omtrent tvvee uuren in; vvanneer Bakker, gevvaar vvordende dat de vyanden in 't gevecht te kort schooten, 't Schip vveer overvveldigde, en by 's Landts Vloot bracht.*

veselschte, het anker ten spoedigsten te konnen t'huis krygen. 's Namiddags, omtrent een uur, liet hy het Gebed doen, en na het zelve aan een ieder van 't Scheepsvolk een glaasje Brandewyn tot encouragement schenken. En zynde toen van alles klaar, en slagvaardig, de wind N. W. ten W. kwam de Vyand, te weeten, een gedeelde van de Witte en Roode Vlag, op ons Esquadre, 't geen het voorste in ly lag, al gaande af, zo dat wy d'Avantgarde tegens hen hadden; en geraakten ten twee uuren met de zelven in een hevig gevecht, met de steven Noordwaart over: doch bevonden d'Engelschen en Franschen niet als in 't voorleeden jaar gerangeerd, maar onder malkander gemengd. 1673.

De Vyand te loefwaart zynde; had de Vice-Admiraal *Schram* met zyn Smaldeeling de Voortocht van ons Esquadre; waar op wy met ons Smaldeel in goede order volgden; en de Schout-by-Nacht *de Haan* d'Arriergarde, doch met zyn Smaldeel vry wat laag aan ly, doende niettemin hun best om by den Vyand te komen. Wy wierden met ons Smaldeel niet weinig van de meeste part van hen begroet; waar op wy ook na ons uiterste vermogen niet schuldig bleeven: zynde het meeste gedeelte van 's Landts Vloot noch aan ly van ons. Het voornoemde Esquadre van de Witte Vlag (waar onder, gelijk boven gezegt is, eenige Engelschen vermengd waren) ons gepasseerd zynde, kreegen wy 't Esquadre van de Roode Vlag te loefwaart op zyde, over 't welk zyn Koninglijke Hoogheid den Heer *Prins Robbert* commandeerde: dien wy al ons leven zullen dankbaar weezen (want het was een goed man) ter oorzaak dat gemelde zyn Koninglijke Hoogheid, ons te loefwaart aan bakboord leggende, met zyn onderste laag, zynde 48 ponders, en de rest na advenant, zo weinig schooten op ons deed: dan ons vertrouwen was, alzo hy veele schooten uit onze onderste laag met dubbeld scherp en kneppels van achteren in zyn huid kreeg, dat het hem daar door belet is geworden. Hy had by hem een Franschen Brander, die voor de wind na ons afkwam, in meening van ons aan boord te klampen; op wien wy met alle geweld ons onderste geschut losbrandden: en belastten beide de Chaloupen, met welgewapende Matroozen en Soldaaten bemand, daar na toe te roeijen. Doch hy raakte midlerwyl door ons furieus schieten in de brand, en sprong in een oogenblik in de lucht. Wy schooten ook een Engelsch Fregat met in de 40 stukken in de grond, en eenige andere Schepen van den Vyand, daar omtrent, heel reddeloos; alsmede een anderen grooten Franschen Brander, op zyde van *Prins Robbert* (die mede van meening was ons aan boord te leggen) zyn groote steng af, waar door hy in onmacht geraakte: gelijk wy ook deeden aan een groot Fransch Schip, Seconde van den genoemden *Prins Robbert*, met in de 80 stukken, welke, zo wy naderhand verstaan hebben, mede gezonken zou zyn. Maar wy dobbelden ook niet mis; alzo een ieder van de gemelde Vyanden het oog op ons had, en zy geheele laagen op ons losten: waar door al ons staande en loopende Want meest aan stukken

Tromp schiet een Brander in de brand.

Mitsgaders een Engelsch Fregat in de grond, en eenige Schepen reddeloos.

't Schip de Goude Leeuw reddeloos geschooten.

1673. raakte, als ook ons Rondhout, en voornamentlijk de groote Ree, die wy om laag moesten stryken. 't Groot Marszeil was mede geheel aan flarden: en wy hadden veele schooten in 't hert van van ons Schip, gelijk ook boven, onder en tusschen wind en water; mitsgaders verscheidene Dooden, en veele swaar-Gekwetsten; mede op onzen bovensten Overloop veele Stukken uit hunne Rampaarden: eindelijk, ons Schip was in alles zeer ontredderd.

Ondertusschen in 't slaan liep de wind N. N. W. 't geen d'oorzaak was, dat wy, en eenigen van onze Schepen, de loef niet van den Vyand en konden krygen. Omtrent ten vyf uuren wendden wy 't tegen den Vyand om de Zuid, en sloegen een ander groot Marszeil aan. Den Heer *Tromp* met zyn Capitein *Cornelis van den Heuvel*, en den Lieutenant *Incourt*, en noch twee Volontairen, begaven zich midlerwyl in de Chaloup, en roeiden aan 't Schip de (*a*) *Prins te paard*, daar zyn Edelheid terstond d'Admiraalsvlag liet afwaaijen, welke, na dat hy zich weder met den Vyand in een zeer hevig gevecht had gewikkeld, met de groote Mast van boven neer wierd geschooten: waar op den Heer *Tromp* zich aan het Schip (*b*) *Amsterdam* liet brengen.

Tromp gaat over op het Schip de Prins te paard, en van daar op Amsterdam.

(a) *Op dit Schip had gecommandeerd Capitein van Bergen, die kort te vooren dood geschooten was.*

Wat ondertusschen ons aanging: wy deeden noch ons uiterste best met splitsen en knoopen, niettegenstaande wy noch wel van 25 vyandlijke Schepen, die op ons afkwamen, en te loefwaart met ons om de Zuid heen zeilden, alle de laagen moesten waarneemen; leggende veele Schepen uit het Esquadre van den Heer *de Ruiter* aan ly van ons, die weinig moeite konden aanwenden om by den Vyand te komen, als met den donkeren avond, wanneer ze eerst, noch aan ly van ons zynde, begonden los te branden: waar onder mede was de Vice-Admiraal *de Liefde*. Omtrent ten tien uuren scheidden de Vlooten van malkander. Wy zagen vier of vyf Schepen branden, als ook eenige Wrakken dryven. 's Nachts was het doodstil: en de Vyanden kwamen op vyftien vadem. Westkappel O.Z.O. drie groote mylen van ons ten anker.

(b) *Met dit Schip vocht hy op nieuws tegens den Admiraal van de Blaauwe Vlag, en veele groote Fransche Schepen; by hem hebbende den Schout-by-Nacht de Haan, nu overgetreden op de Provincie van Uitrecht.*

Den 8sten Juny, Donderdag, 's morgens, zynde de wind W. ten Z. en W. Z. W. met een labberkoeltje, en helder weer, terwyl wy noch bezig waren met alles klaar te maaken van wangen, splitsen, knoopen, en verdere daaraankleevende zaaken, zagen wy, dat den Heer *Tromp* de Vlag liet waaijen van de groote Steng van het Schip de (*c*) *Comeetstar*: waar op de Capitein *Thomas Tobiasz*. en de Secretaris *Blens* met de Chaloup derwaarts roeiden; maar moesten door den harden storm onverrichter zaake te rug keeren.

Na 't Vroegschaffen, roeide de Schout-by-Nacht *de Haan* met een Chaloup, achter ons om, na zyn eigen Schip; hebbende overgeweest op de *Waakende Kraan*. Wy kreegen toen noch 19 man van den Commandeur *Jan Jansz. Bout* op ons Schip tot versterking over. Een weinig na den middag kwam den Heer *Tromp*, met de geenen die met hem afge-

Gaat noch op twee andere Schepen over.

(c) *Hy was alvoorens noch overgegaan gevveest op het Fregat* Oud-Kaspel.

gegaan waren, gezond en wel te pas weder t'scheep; en wy verstonden, dat 'er elf of twaalf zo Engelsche als Fransche Schepen vernield waren: daar wy in tegendeel van onze zyde niet een eenig Schip hadden verlooren, enz. 1673.

Aldus was het den onversaagden Tromp niet genoeg zijn lijf en leven op zijn eerste Schip ten dienste van 't Vaderland gewaagd te hebben: maar, gelijk of hy 'er noch vier in voorraad had gehad, stapte hy over op noch vier onafgestreede Schepen, en voeht, onverschrikt en onvermoeid, zo lang, tot dat niet hy, maar wel de Schepen, afgemat, onbekwaam en reddeloos waren geworden. De Schout-by-Nacht de Haan betoonde insgelijks een ongemeene dapperheid, zijnde mede al op zijn darde Schip overgegaan geweest. Dapperheid van Tromp en de Haan.

By deze gelegentheid bleek d'oprechtheid van de vriendschap tusschen d'Admiraalen de Ruiter en Tromp: want zijnde de laatste met zijn Schip de *Goude Leeuw* tusschen de twee gemelde vyandlijke Esquadres in een zeer swaar gevecht, en in groot gevaar van een ongelukkigen uitkomst, zo dat hy na de Ruiter met groot verlangen had uitgezien, en zijn volk, 't geen moedeloos wierd, met de hoop van zijn ontzet getroost, wierd hy van dien Admiraal (op wiens komst hy met groote blydschap uitriep: *Mannen, daar is Bestevaar, die komt ons helpen: ik zal hem ook niet verlaaten, zo lang als ik adem kan scheppen*) verzeld van den Lieut. Admiraal Bankert, met alle zijn byhebbende Schepen trouwhertig gered. Trouwe vriendschap tusschen de Ruiter en Tromp.

Den 12den. Juny was 's Landts Vloot weder in staat gebracht om den vyanden het hoofd te konnen bieden; weshalven den Admiraal de Ruiter den Krygsraad aan zijn boord beriep: waar in besllooten wierd, dewyl men voor eerst geen Schepen meer uit het Vaderland had te verwachten, en d'Engelschen met den eersten westelijken wind ongetwyfeld versterkt stonde te worden, dat men, indien 'er geen andere order van hooger hand kwam, den vyand op den 14den. onder Godts genadigen zegen, weer zou aantasten, en, waar 't mogelijk, uit de zee slaan. Hier op wierd dan de Vloot op nieuws in drie Esquadres verdeeld, en die verdeeling geschikt gelijk hier onder volgt. Besluit van den Krygsraad wegens de Vyanden weer aan te tasten.

1673. *Esquadre van den Lieut. Admiraal Generaal* DE RUITER.

Lt.Adm.Gen.de Ruiter	de Zeven Provinc.	Jan Bont	de Stad Uitrecht.
Lieut. Adm. van Nes	d'Eendracht	Sim. van Panhuis	Zeeland.
Vice-Adm. de Liefde	de Vryheid	David Sweerius	de Beschermer.
Sch. by Nacht van Nes	de Maagd van Dort	Philips de Munnik	Essen.
Comm. van Meeuwen	de Spiegel	Jan Krook	Alkmaar.
Engel de Ruiter	Waasdorp	Klaas Wynbergen	Kaleb.
Jan van Gelder	Steenbergen	Frans van Nydek	Dordrecht.
Jan van Brakel	de Voorzichtigh.	Hendrik Visscher	't Wapen van Medenblik.
Cornelis de Liefde	Gelderland.		

Fregatten.

Jan Snel	Uitrecht.	Moises Wichmans	Harderwyk.
Willem van Ewyk	Edam.	C. van der Hoeven	Schiedam.

Item 8 Branders en 5 Advysjagten.

Esquadre van den Lieut. Admiraal BANKERT.

Lt. Admir. Bankert.	Walcheren.	Jan van Lier	de Leeuwen.
Vice-Adm. Evertsz.	Zierikzee.	Gillis Schey	Tydverdryf.
Jan Dik als S. by N.	d'Eenhoorn.	Barend Hals	de Gideon.
Leendert Kuiper	't Wap. van Enkh.	Dirk Jobsz Kiela	Ter Veere.
Jan Hek	Westvriesland.	K. van der Putten	Domburg.
Jan Muis	Justina van Nassau	P. van Middelland	de Comeetstar.
Jakob Roos	't Noorder Quart.	Eland du Bois	de Ridderschap.
Marten de Boer	Gelderland.	Klaas Valchen	de Prins.
Pieter Kersseboom	't Wap. van Nassau		

Fregatten.

Simon Lonke	Delft.	J. P. Vinkelbos	de Windhond.
Willem Hendriksz.	Der Goes.	Roemer Vlak	de Brak.

Item 8 Branders en 6 Advysjagten.

Esquadre van den Lieutenant Admiraal TROMP.

Lt.Adm.Corn.Tromp	de Goude Leeuw.	Cornelis Tyloos	't Geloof.
Vice-Adm. Sweers	d'Olyfant.	Jan de Jong.	de Pro.v. Uitrecht.
Sch. by Nacht de Haan	Hollandia.	Pieter Dekker.	de Wakend. Kraan
Cornelis Bakker	de Pacificatie.	Daniel Elsevier	Zeelandia.
Volkert Swart	Kalantsoog.	Pieter de Sitter.	d'Agatha.
Barend Rees	Wassenaar.	Matthys Pyl	't Wap.v. Holland.
Philips van Almonde	Delft.	Pieter Bakker.	de Jupiter.
Adriaan Poort	Schieland.	Jakob Barkhout	d'Akerboom.
Cornelis van der Zaan	Amsterdam.		

Fregatten.

Jan van Abkoude	Oud-Kaspel.	Jan Noirot	Popkensburg.
Hendrik Span	Middelburg.	Jan Bogaard	Bommel.
Hans Hartwich	de Haas.		

Item 8 Branders en 5 Advysjagten,

Den

Den zelven dag dat men voorgenomen had den vyand weder slag te leveren, indien 'er geen andere order mocht komen, vervoegden zich, 's morgens vroeg, de Gedeputeerden van haar Hoog-Mogenden aan boord van den Admiraal de Ruiter; alwaar het gemelde besluit nu weder vastgesteld zynde, wierd aanstondts sein gegeeven om onder zeil, en op de vyandlijke Vlooten (door den voorgaanden Slag van over de 140 tot op 118 Zeilen geminderd) los te gaan. d'Engelschen en Franschen 's Landts Vloot, tusschen elf en twaalf uuren onder zeil geraakt, ziende afkomen, maakten ook zeil, en scheenen in 't eerst de Nederlanders te willen inwachten: maar dezen hen beginnende te naderen, smeeten ze 't Noord-west over, en hielden met volle zeilen na hun kust; waar door dan de Nederlanders hen niet voor diep in den achtermiddag konden inhaalen. Thans, omtrent vier uuren, kreeg de Lt. Admiraal Tromp, die nu weder d'Avantgarde had, gelegentheid om het Esquadre van de Blaauwe Vlag, gevoerd door den Ridder Eduard Sprag, aan te doen. Den Heer de Ruiter zette ondertusschen met zijn Esquadre toe op het Hoofdesquadre, de Roode Vlag, die van Prins Robbert wierd gevoerd, en raakte omtrent vyf uuren met hem in een harden stryd; en kort daar na de Lt. Admiraal Bankert, voerende d'Achterhoede, tegens 't Esquadre van de Witte Vlag, onder den Graaf van Estrée. Dus vocht men, benevens malkander zeilende, langen tyd met groote hevigheid; vervolgende d'Engelschen en Franschen hun cours, en dienende zich van 't voordeel des windts om d'Engelsche kust te naderen. Hier zag men nu weder twee kloeke Helden tegens malkander, te weeten, Tromp en Sprag, die met gelijke dapperheid streeden, en zich als echte Zoonen van den Krygsgod toonden.

1673. De Nederlandsche Vloot steekt onder zeil na de vyandlijke Vlooten. Die na hunne kusten wyken. Tromp tast de Blaauwe Vlag aan, en maakt een begin van den tweeden Zeeslag. De Ruiter en Bankert tegens de Roode en Witte Vlag. Tromp slaat tegens Sprag.

Ondertusschen gebeurde iets aanmerkelijks omtrent den Vice-Admiraal Sweers. Deze, voerende het gebied over een Smaldeel van het Esquadre van den Lieut. Admiraal Tromp, kon met zijn Schip, *den Olyfant*, veel harder zeilen al Tromp met *den Gouden Leeuw*; weshalven hem de meeste Schepen van zijn Smaldeel niet en konden volgen: en toen hy, voor uit zeilende, met Sprag en den Vice-Admiraal van de

Sweers raakt door de bezeildheid van zijn Schip in ongeval.

Blaau-

1673. Blaauwe Vlag in 't gevecht raakte, had hy niemand by zich, dan de drie Fregatten van de Capiteinen de Jong, Hartwich, en Noirot. Waar op d'andere Capiteinen van zijn Smaldeel (Poort, Dekker, en Bakker) achteraankomende, in plaats van Sweers, gelijk hun plicht vereischte, te volgen, zich by den Heer Tromp voegden. Sweers, aldus van die hulp versteeken, wierd door de Schepen der Blaauwe Vlag zo reddeloos geschooten, dat hy 's avondts omtrent ten acht uuren zich genoodzaakt vond van den vyand af te deinzen, en by de wind op te loeven, om zich wat te herstellen. Dit afwyken uit nood wierd van Tromp, en anderen, voor een plichtverzuim aangezien, en gaf naderhand stof om hem, doch t'onrecht, te beschuldigen; gelijk het vervolg zal aanwyzen.

Den Admiraal de Ruiter sloeg ondertusschen tegens 't Esquadre van Prins Robbert; doch 't en duurde niet lang: en die hem eerst op zyde lagen, keerden hem wel haast de spiegels toe, en schooten van achteren. Bankert, met het Esquadre van de Witte Vlag in 't gevecht geraakt, deed den vyanden ook zo veel afbreuks als hy kon; welke eindelijk gezamenerhand, 's avondts omtrent ten tien uuren (hebbende Prins Robbert kort te vooren van zijn Admiraalschip *de Royale Charles* op den *ouden Souverain* moeten overgaan) confuselijk na hunne kusten weeken. De Nederlanders hielden zich den gantschen nacht omtrent de plaats van het gevecht; verwachtende, dat de Koninglijke Vlooten des anderendaags den stryd hervat zouden hebben. Doch 's morgens vroeg kon men noch Engelschen, noch Franschen, meer zien: en men vernam daar na, dat ze, met schande de zee verlaatende, hoewel ze ongelijk sterker waren, na de Rivier van Londen waren gekeerd. 's Landts Vloot keerde dan weder na Schooneveld; van waar de Lieut. Admiraal Tromp wegens dezen tweden Slag den volgenden brief aan haar Hoog-Mogenden liet afgaan.

De Koninglijke Vlooten wyken na hunne kusten.

Tromp schryft aan haar Hoog-Mogenden.

Missive van den Heer Lieut. Admiraal CORNELIS TROMP.

Hoog-Mogende Heeren:

N*A dat wy op gisteren omtrent elf uuren onze Ankers hebben gelicht met een Oostelijke wind, en ons met 's Landts Vloote na den Vyand*

Vyand toe begeeven, zo heeft den zelven mede d'Ankers gelicht, en met alle Zeilen by, zo veel doenlijk, van ons afgeloopen; zo dat wy met ons Esquadre, d'Avantgarde, de Blaauwe Vlag, zijnde d'Avantgarde van den Vyand, hebben beginnen te attaqueeren omtrent de klokke 4 uuren in den namiddag: en hebben hevig met haar gevochten tot 's avonds in den donker. Onderwyl kwamen den Lt. Admiraal Generaal de Ruiter, *als ook den Lieut. Admiraal* Bankert *mede hevig in 't gevecht; en hebben haar zo geconvoyeert tot omtrent 5 mylen van Soulsbaay, wanneer wy wederom, donker zijnde, zijn gewend na onze Rendevousplaatse op Schooneveld. Ons Volk in de Vloot heeft noch uitneemende couragie. Wy hebben een groot Engels Schip zien branden, en ook eenigen schadeloos. Hoe het met de andere Esquadres gegaan is, zullen uwe Hoog-Mogenden wel verstaan; waar aan my refereere. Ik kan, mijns wetens, niet verneemen, dat 'er van ons eenig Schip verongelukt is. Waar mede, Hoog-Mogende Heeren, zullen God Almachtig bidden uwer Hoog-Mogenden Persoonen en loffelijke Regeering meer en meer te willen zegenen; en verblyve uwer Hoog-Mogenden ootmoedigen, gehoorzaamen en getrouwen Dienaar.* 1673.

Actum in den Gouden Leeuw, op Schooneveld, den 15 Juny 1673.

Was geteekend,

C. TROMP.

Hier nevens zag men wegens dit Gevecht ook noch het volgende

Extract uit het Journaal van den Heer Lieut. Admiraal CORNELIS TROMP, *op 't Schip de* Goude Leeuw, *wegens de tweede Zeebatalje.*

DEn 14den Juny, Woensdag, 's morgens omtrent Zuid-ooster Zon, seinde den Heer *de Ruiter* den Krygsraad aan boord; alwaar de Heeren *Bootselaar* en *Reigersbergen* mede present waren: en wierd geresolveerd, alzo wy d'advantagie op den Vyand hadden, den zelven met alle vigeur het hoofd te bieden, en, zo 't doenlijk was, hen te veroveren of ruineeren; leggende zyluiden in ly, en in 't W. N. W. van ons. Den Heer *de Ruiter* deed sein om de stevens derwaarts aan te zetten; waar op wy ons anker lichtten (zynde den Heer *Tromp* ondertusschen uit den Krygsraad weder aan boord gekomen) en raakten met Zuider Zon onder zeil. De Vyanden, zulks verneemende, lichtten hunne ankers, en maakten mede zeil, zo dicht by de wind over als zy konden: 't geen

ons deed vermoeden, dat zy de loef van ons zochten te krygen. Doch
1673. wy, met ons Esquadre weder d'Avantgarde hebbende, loefden mede zo veel aan, dat wy boven de Blaauwe Vlag, die ook de Voortocht van den Vyand had, konden zeilen: weezende de voorsz. Vyand nu weer anders gerangeerd als heden acht dagen; alzo de Franschen, of het Witte Esquadre, d'Arriergarde hadden. Wy zeilden alzo beiden met de stevens om de Noord; doch zy weeken al af: waar over wy een kanonschoot of twee met scherp na hen deeden, op dat ze stand zouden houden. Zy, aldus getergd, gaven dan gelegentheid, dat wy met ons Smaldeel tusschen vier of vyf uuren met hen in een hevig gevecht geraakten, en dat tegens het voorsz. Esquadre van de Blaauwe Vlag, en voornaamentlijk tegens den Admiraal, dien wy zyn groot Marszeil aan flarden schooten; en een van zyn dicht aanweezende Fregatten de groote Steng af. Wy waren toen van resolutie den gemelden Admiraal, Sir *Eduard Sprag*, te abordeeren: maar dewyl wy twee Branders dicht by den zelven vernamen, en zeer weinig van d'onzen by ons hadden, en dat ook de Vyand dicht by den anderen gepropt lag, moesten wy bysteeken. Ook wierd ons Voormarszeil aan stukken geschooten; waar in wy niet nalaatig bleeven om in allerhaast weer een ander aan te slaan. Doch den Admiraal *Sprag* kon zyn groot Marszeil niet aankrygen. Aldus waren wy met onze Secondes niet weinig met hen in 't gevecht. De Capitein *Jan de Jong* was met het Schip de *Provincie van Uitrecht* voor uit met de voorsten van 's Vyandts Schepen; smytende het ondertusschen twee of drie reizen overstaag, om te zien, of onze Vice-Admiraal *Sweers*, onder wiens Smaldeeling hy gerangeerd was, volgde: maar *Sweers* bleef in tegendeel een mooy stuk weegs te loefwaart vooruit van ons leggen, met veele van zyn Schepen, en het groot Zeil in den band, niettegenstaande zyn groot Marszeil schadeloos geschooten was. Hy braste daarenboven zyn Voormarszeil noch op de steng, en bleef in zodanigen postuur, met verscheidene Schepen van zyn Smaldeel, alzo te loefwaart leggen; daar hy, na ons oordeel, lichtelijk op den Vyand, en voor ons Smaldeel had konnen afzakken, ja, dat meer is, wel konnen dryven. Wat d'oorzaak daar af zy, konnen wy niet weeten; en mag hy, zo hy 't kan doen, zulks persoonlijk verantwoorden. Aan onze kant hadden wy 't zo swaar, als 't diende; wordende ons Volk jammerlijk vermoord; en zynde al het loopende en staande goed schadeloos en aan stukken geschooten. Ook raakte onze groote Bramsteng af, en d'Admiraalsvlag van boven neer: doch wy waren niet traag om die weder op te rechten. Noch bleef de gemelde Vice-Admiraal *Sweers* leggen; maar zyn aanweezende Schepen, die, na 't scheen, eerlijke luiden wilden wezen, kwamen toen, tot onzer hulp, na ons afzakken: waar mede wy, en d'andere Schepen van ons respective Esquadre, achter ons zynde, de Vyanden zo lastig vielen, dat zy gedwongen waren licht af te houden; invoegen wy hen als tot een Convoy, doch al vechtende, verstrekten, tot den

Gevecht van Tromp tegens Sprag.

Sweers beschuldigd.

De Goude Leeuw dapper gehavend.

den donkeren nacht omtrent tien of half elf uuren toe, wanneer wy van affscheidden, en het wederom na hen onze geordonneerde rendevous op Schooneveld wendden: verblyd zynde, dat wy onze Vyanden (tot onzes Vaderlandts roem, eer, en welvaaren) tot op vier of vyf mylen na aan Soultsbaay hadden weggedreeven; maar moeijelijk wegens dat zy geen stand hadden willen houden, en wy hen derhalven geen meerder schade konnen toevoegen. 1673.

Deze twee Zeeslagen kwamen den vyanden, volgens hun eigene bekentenis, op omtrent drie duizend dooden en gekwetsten te bestaan.

Twee dagen na het Gevecht, terwyl in de tegenwoordigheid van haarer Hoog-Mogenden Gedeputeerden, des morgens aan boord gekomen, Krygsraad wierd gehouden, om t'overweegen wat men ten meesten dienste van den Lande voortaan behoorde t'onderneemen, gaf het wyken van den Vice-Admiraal Sweers uit den stryd, nu meermaalen gemeld, stoffe tot een schrikkelijk krakeel tusschen twee dappere mannen. De Lieut. Admiraal Tromp beschuldigde hem in zijn aanzicht, dat hy zich in den jongsten Slag niet behoorlijk van zijn plicht had gekweeten, brengende ten dien einde te berde: *Dat hy Vice-Admir. Sweers met zijn Smaldeel voor zeilende, de vyanden niet na behooren, en in het hoofd, had aangegreepen, noch recht draagende gehouden, maar te loefwaart op was blyven leggen; zulks dat de Capiteinen, die onder hem gerangeerd waren, hem hadden verlaaten, en tot bystand van hem* (Tromp) *in 't gevecht waren afgekomen: gelijk zy ook zouden konnen getuigen.* De Vice-Admiraal Sweers bracht tot zijn verdeediging in 't geen wy hier voor, van deze zaak spreekende, gezegt hebben: voorts, *dat uit de gesteltenis en rampen, mitsgaders de dooden en gekweisten op zijn Schip bekomen, zou konnen blyken, dat hy in 't begin na genoeg aan de vyanden was geweest: maar dat hy zich genoodzaakt had gevonden daar wat van af te deinzen, door dien zijn groote Marsseraa aan stukken was geschooten, en buiten dat zijn Schip hersteld moest worden; zonder dat hy op dat van de Jong, 't geen ook zijn deel had gekreegen, ofte op een van de Fregatten, die te klein waren om 'er de vlag af te laaten waayen, had konnen overgaan, enz.* beweerende derhalven, *dat hy zo wel als iemand had gedaan, en zich ten vollen van zijn plicht gekweeten.* Over dit beschuldigen en verantwoorden reezen tusschen de Heeren Tromp en

Tromp beschuldigt Sweers van wandeveir.

Sweers verdedigt zich.

Vervolg van dit geschil.

1673. Sweers zulke harde woorden, dat ze mogelijk, indien d'eerbiedigheid voor de Heeren Gedeputeerden hen niet had wederhouden, handgemeen geraakt zouden hebben. Om derhalven verdere ongelegentheden voor te komen, wierden de Bevelhebbers Cornelis Evertsz. Jan van Nes, en Jan Dik, met byvoeging van den Fiscaal van Wouw, gelast om de gesteldheid van het Schip van den Vice-Admiraal Sweers te bezichtigen, en van hun wedervaaren aan den Krygsraad verslag te doen. Den Heer Tromp leverde veertien verklaaringen in, om zijn beschuldiging waar te maaken, altemaal van den zelven inhoud, te weeten, *dat ze den Vice-Admiraal Sweers te loefwaart op hadden zien leggen, zonder de reden te weeten.* Deze wierd door Sweers aangeweezen; eerstelijk met een lyst van rampen en schade aan zijn Schip geleeden, getekend door de gemelde Commissarissen, welke ook rond uit verklaarden, *dat, indien 't hun Schip had geweest, zy insgelijks opgeloefd zouden hebben*; en ten anderen met een lyst van dooden en gekwetsten (bedraagende d'eersten elf, en de laatsten twee-en-dartig persoonen) getekend door de Chirurgyns van zijn Schip. Zijn Hoogheid bemoeide zich ook met dit werk; en hebbende aan den Krygsraad doen bekend maaken, dat men de beschuldigingen wegens plichtverzuim in *statu quo* zou laaten, om zelve naderhand daar kennis af te neemen, beloofden de Heeren Tromp en Sweers zich daar stiptelijk na te zullen gedraagen: en aldus wierd dit hevig geschil voor dien tyd gestild.

De Haan, met eenige Oorlogschepen na de Rivier van Londen gestuurd, brengt bericht van de vyandlijke Vlooten.

Den 19den. der maand kreeg de Schout-by-Nacht Jan de Haan (op kondschap dat d'Engelsche en Fransche Vlooten den 15den. op de Rivier van Londen, en tot de Middelgronden, waren gekomen) order om zich met twaalf Oorlogschepen, twee Branders, en vier Advysjagten, derwaarts te begeeven. Hy berichtte op zijn wederkomst, uit een Lubeker Schipper, den 16den. van Londen gekomen, verstaan te hebben, dat de vyandlijke Vlooten noch omtrent Charnesse lagen, sterk ontrent seventig Schepen; dat de zelve na Tilbury-Hoope zouden zeilen, om aldaar 30000. Soldaaten in te neemen, met de welken zy een landing op de Zeeuwsche kusten zouden trachten te doen; dat 'er twintig Schepen klaar lagen, enz. Doch dit

getal

getal van Soldaaten was vry wat ruim genomen. 1673.

Hier op wierd besloоten, met 's Landts Vloot na d'Engelsche kust over te steeken; en liep de zelve zo na aan Harwits, dat de Schepen, tot groote verbaasdheid der omleggende Landzaaten, bekwaamelijk geteld konden worden: doch eenige dagen daar na, alzo men geen kans zag om 'er den vyanden afbreuk te doen, keerde de Vloot na de beraamde verzamelplaats, ter halver zee tusschen de Wielingen en de Rivier van Londen.

's Landts Vloot na d'Engelsche kust.

6 July.

Den 27sten. liepen de twee Koninglijke Vlooten weer in zee, sterk over de 150 Zeilen, en daar onder 80 Engelsche en 28 Fransche Oorlogschepen: waar af bericht bekomen zijnde, besloоten de Nederlanders (die, hoewel ze met eenige Schepen versterkt waren, echter niet boven de 100 Zeilen konden uitmaaken) hen te gaan opzoeken, en slag te leveren. Den 1sten. Augusti kreegen de Vlooten malkander in 't gezicht: doch de vyanden hielden geen stand; hoewel de Lt. Admiraal Tromp, die met zijn Esquadre de voortocht had, verscheidene schooten na hen deed, tot teken, indien ze hert hadden, dat ze hem zouden inwachten. Ondertusschen dorst men zich niet al te ver waagen: want men oordeelde, dat dit wyken een krygslist was, om de Nederlanders van de Zeeuwsche kust af te trekken, en 'er alsdan een landing t'onderneemen; ten welken einde de vyanden over de 8000 Soldaaten ingescheept hadden. In der daad, 's anderendaags avondts verscheenen ze voor de Maas, en daags daar aan voor Scheveningen. Hier op raakte gantsch Holland in rep en roer; en toogen alle de Compagnien Burgers van den Haag, en eenige van Delft, benevens de Landluiden der omleggende Dorpen, maakende te samen omtrent twintig Vaandelen Voetvolks, na 't strand. Ook wierden in der yl achtien stukken kanon derwaarts gevoerd. Ten elf uuren voor den middag kwamen, met hoog water, zes of zeven kleine Fregatten achter malkander zo dicht by de wal heen schuiven, dat men 'er met geschut op schoot; daar d'Engelschen ook gestadig met hun kanon op antwoordden: doch zonder veel roois te schieten, of iemand te kwetsen. Hierna staken de vyanden weer zeewaart in, en vertoonden zich noch dien zelven namiddag,

Engelsche en Fransche Vlooten in zee.

Door de Nederlandsche Vloot ten stryd gedaagd.

Verschynen op de Hollandsche kusten.

1673. dag voor Zandvoort en Wyk-op-zee, drie mylen van de wal; op welke laatste Plaats uit twee Kitsen, heel na aan strand geloopen, veele schooten gedaan wierden. 's Anderendaags zag men ze voor Egmond, vervolgens voor Petten, en eindelijk voor de Helder en Texel.

Prins van Oranje bezorgt de Hollandsche kusten.

Zijn Hoogheid, de Prins van Oranje, wegens d'aankomst der vyanden op de kusten van Holland in 't Leger tot Ramsdonk verwittigd, begaf zich terstond na den Haag, daar hy den 4den. 's morgens vroeg aankwam, gevolgd van zijn Regiment Gardes en eenige Ruitery, die de Burgers en Landzaaten, welke, onder 't beleid des Hertogs van Holstein, het strand te Scheveningen tot dien tyd toe bewaard hadden, afloften. De Graaf van Waldek toog ter zelve tyd na den Briel, om aldaar de vereischte orders te stellen. De bescherming van Walcheren wierd den Veldmaarschalk Wirtz bevoolen, enz.

Komt in 's Landts Vloot.

Den 12den. der maand, na 't houden van verscheidene beraadslaagingen te lande, vervoegde zich zyn Hoogheid, de Prins van Oranje, aan boord van den Admiraal de Ruiter, daar hy met dartien eerschooten verwelkomd wierd; en vervolgens in zyn tegenwoordigheid in den Krygsraad besllooten, dat men de vyanden, hoe eer hoe liever, met het meeste voordeel zou trachten aan te tasten, en, onder Godts zegen, de kust en zeegaten dezer Landen te doen verlaaten: waar na zyn Hoogheid, onder het geschreeuw der Matroozen *lang leeve de Prins*, weder na den Haag keerde.

Besluit van den Krygsraad wegens de vyanden aan te tasten.

Volgens dit besluit, ging 's Landts Vloot des anderendaags onder zeil; zettende de cours recht na Texel, alwaar d'Engelsche en Fransche Vlooten (voorheen tot het Vlie, der Schelling, Ameland, en de Wester-Eems afgezakt) zich nu weder vertoonden: maar, vermits de strydige winden, kreegen de vyandlijke Zeemachten malkander eerst den 20sten. (a) in 't gezicht; en 's anderendaags, 's morgens, wierd een aanvang gemaakt van den darden Zeeslag, veel bloediger als de twee voorgaanden, en een der vervaarlykften daar de Historien af weeten te getuigen. De Nederlanders, die des nachts de loef hadden gewonnen, met den dageraad na de vyanden toeloopende, had Tromp eerst d'Avantgarde, de Ruiter de Batailje, en

De Vloot steekt ten dien einde onder zeil.

Komt in der vyanden gezicht.

(a) *Ziet eenige verdere byzonderheden in de brieven van d'Admiraalen.*

en Bankert d'Arriergarde : maar de vyanden omtrent ten half acht tegens hen aanwendende, liet de Ruiter straks daar na sein doen van ook te wenden, en liep met 's Landts Vloot voor de wind om, ten einde des te eer handgemeen te raaken. Door dit wenden kreeg nu Bankert met zyn Esquadre de Voortocht, de Ruiter de Middenordening, en Tromp d'Achterhoede. Omtrent ten half negen viel Bankert op 't Esquadre des Graaven van Estrée, die d'Avantgarde voerde, in; vervolgens de Ruiter op het Esquadre van Prins Robbert; en Tromp op dat van de Blaauwe Vlag, gecommandeerd door den Ridder Sprag. Thans begon de stryd van alle kanten. Doch de Franschen (uitgezondert echter de Schout-by-Nacht Monsr. de Martel, die een heldachtige dapperheid betoonde) scheenen 't niet recht te neemen; hoewel 't d'Estrée aan moed noch beleid ontbrak: maar men wilde wel zeggen, dat hy een zekere heimelijke last van zyn Koning had. Zy wendden 't dan omtrent ten elf uuren om den Oost, daar ze boven wind bleeven leggen, zonder eenig gelaat te maaken van weder af te willen komen.

1673.

Darde Zeeslag tusschen de Hollandsche en de twee Koninglijke Vlooten.

De Franschen wyken.

Den Admiraal de Ruiter had ondertusschen met zyn Esquadre een schrikkelijk gevecht met dat van Prins Robbert; daar nu de Lieut. Admiraal Bankert (ziende dat de Franschen geen stand hielden, en vindende het ongeraaden hen langer te vervolgen, om niet te ver van 't gros van 's Landts Vloot af te wyken) met zyn Esquadre ook op af kwam zetten : weshalven Prins Robbert (ziende dat de last hem te swaar viel, dat de Franschen niet afkwamen om hem te helpen, en dat van alle kanten vreesselijk vuur op hem en de zynen gegeeven wierd) de zeilen by haalde, en om de West begon te wyken; wordende door de Ruiter, van Nes, en Bankert tot ten twee uuren na den middag vervolgd.

De Ruiter slaat tegens het Esquadre van Prins Robbert.

En brengt hem aan 't wyken.

Ondertusschen was de Lieut. Admiraal Tromp met zyn Esquadre, en 't Esquadre der Blaauwe Vlag, in 't Noorden t'eenemaal uit het gezicht geraakt: weshalven den Heer de Ruiter oordeelde, dat hy noodzaakelijk diende te wenden, om Tromp op te zoeken, en, indien hy in nood mocht weezen, t'ontzetten. Hy hield het dan met zyn en Bankerts Esquadre voor wind af na 't geschiet toe, 't geen men Noord-oost van zich tusschen d'Es-

De Ruiter en Bankert wenden met hunne Esquadres na Tromp.

d'Esquadres van Tromp en Sprag hoorde. Prins Robbert, dit
1673. ziende, en zo bekommerd voor Sprag als de Ruiter voor Tromp, wendde 't insgelijks derwaarts (doch even buiten schoots van de Nederlanders) gevolgd van d'Estrée en de Franschen, maar wat verre achter aan. Tromp en Sprag waren omtrent ten 9 uuren tegen malkander aangewend. De Vice-Admiraal Sweers raakte met zyn Smaldeel d'eerste tegens de voorste Schepen der Blaauwe Vlag, gevoerd door den Vice-Admiraal Johan Kempthorn en den Schout by-Nacht den Graaf van Offery, in 't gevecht: en kort daar na deeden beide d'Admiraalen, ieder gevolgd van de zynen, malkander aan. Sweers drong zo sterk op Kempthorn toe, dat hy eindelijk genoodzaakt wierd te deinzen: 't geen de meeste Schepen der Blaauwe Vlag deed afzakken; wordende van de Nederlanders op de hielen gevolgd. Maar de twee onversaagdste Helden van hun eeuw, Tromp en Sprag, bleeven malkander, d'een met het Schip *de Goude Leeuw*, d'ander met *de Royale Prins*, zonder zeil te reppen, omtrent zeven glazen op zyde leggen; speelende het kanon en de muskettery zonder ophouden. Hier gebeurde iets, 't geen zo onmogelijk schynt, als het waarachtig is, te weeten, dat 'er zes geheele glazen wierd gevochten, eer iemand op het Schip van Tromp, onder een getal van by de 500 menschen, gekwetst of bezeerd wierd: 't welk niet anders dan voor een wonderbaarlijke bewaaring van den almachtigen God aangemerkt moet worden. De meeste kogels, hoewel de Schepen malkander dicht genoeg lagen, vloogen mis, of over 't Schip heen. Verscheidene andere Schepen spraken van het zelve geluk. Doch om weder tot het gevecht van onze twee Helden te keeren. d'Engelsche Ridder wierd eindelijk zodanig getroffen, dat hy, hebbende alreedts ('t geen de Graaf van Offery naderhand mondeling aan den Heer Tromp betuigde) omtrent 400 dooden en 300 gekwetsten, ten twaalf uuren de vlucht moest neemen: maar Tromp wilde hem niet verlaaten, en schoot al volgende hem zyn zeilen en rondhout van boven neer, en onder anderen zyn bezaansmast. Ondertusschen wierd Sprag door vyftien of zestien Schepen van zyn Esquadre trouwelijk bygestaan, en *de Goude Leeuw*, daar nu al ettelijke

Sweers slaat tegens Kempthorn.

Gevecht tusschen Tromp en Sprag.

Sprag begint te wyken.

1673.

Branders te vergeefs aan gespild waren, hier door (t'eenemaal onder de vyanden, die hem van alle kanten met gantsche laagen begroetten, verward) zeer reddeloos geschooten, en eindelijk zodanig doornageld, dat zyn masten dreigden buiten boord te vallen; waar op hy uit de Vloot moest wyken: en de Lieut. Admiraal Tromp ging nu weder over op de *Comeetstar*, houdende zich ondertusschen geduurig omtrent den *Royalen Prins*, het Schip van Sprag, die kort daar na op den *St. Joris* overging, en daar mede *den Royalen Prins*, die groot gevaar liep van veroverd of verbrand te worden, zo veel als hy kon beschermde. Kempthorn met zijn Smaldeel wendde nu ook weder derwaarts; waar door het gemelde Schip door die van het Blaauw Esquadre zodanig wierd omringd, dat 'er geen kans meer was om het zelve te vermeesteren, of met Branders te vernielen. Onderwyl wierd de *St. Joris* zo reddeloos geschooten, dat den Admiraal Sprag zich genoodzaakt vond ook dit Schip te verlaaten. Hy trad dan in zijn Sloep, met het voorneemen van op den *Royalen Charles* over te gaan: doch men had geen tien sloepslangte geroeid, of een kogel, die dwars door den *St. Joris* passeerde, trefte de Sloep zodanig, dat hy last gaf om terstond weer na den *St. Joris* te roeijen. Maar 't was te laat: want eer men binnen 't bewerp der touwen kon komen, zonk de Sloep; en men zag dien vroomen Held jammerlijk verdrinken. Hy wierd van d'Engelschen, 't geen vreemd was, gevonden met het hoofd en de schouderen boven water, en echter zonder leven; zijnde wyders zijn armen door een doodelijke kracht zo vast aan de Sloep geklemd, dat men moeite had om ze los te krygen. Dit was het deerlijk einde van den Ridder Eduard Sprag, den dappersten der Engelsche Admiraalen: van wien men verhaalt, dat hy, zijn afscheid van den Koning van Engeland neemende, by handtasting aan zijn Majesteit beloofd had, dat hy den Lieut. Admiraal Tromp (men kan hier uit afneemen, hoe zeer hy onder de vyanden gevreesd moest weezen) leevendig of dood zou opbrengen, of zelve het leven 'er by inschieten. 't Laatste gebeurde: doch men moet zeggen,

Quod si non potuit, magnis tamen excidit ausis.

Tromp gaat over op de Comeetstar.

En Sprag op den St. Joris.

Word genoodzaakt ook dit Schip te verlaaten.

En komt jammerlijk te verdrinken.

Zijn belofte, aan den Koning van Engeland gedaan, wegens Tromp levendig of dood op te brengen.

1673. Ondertusschen wierd by het Esquadre van Tromp noch hevig gevochten tegens het Blaauw Esquadre, waar af meest alle de Schepen schrikkelijk waren beschadigd; hebbende veele hunne masten of stengen verlooren : en 't stond geschapen, dat 'er 't geheele Blaauw Esquadre gebleeven zou hebben, indien niet Prins Robbert met de zynen het had ontzet. Ook hadden ze, om niet te laat te komen, alles bygezet wat goed kon doen: en gelijk de Ruiter zich met zyn en Bankerts Esquadre by Tromp voegde (dit geschiedde 's namiddags omtrent ten vier uuren) voegde zich Prins Robbert by 't Esquadre van Sprag, wiens Schip ondertusschen masteloos door een Fregat weggesleept wierd. Thans rangeerde zich Tromp met zyn byhebbende Schepen onder de Hoofdvlag; en omtrent ten vyf uuren staken de Ruiter, van Nes, Bankert en Tromp weder by, en op de vyanden, die toen de loef van hen hadden, aan : en men raakte op nieuws aan malkander, en in een afgryselijk gevecht. Hier toonde nu een ieder d'uiterste proeven van dapperheid; en d'Engelschen streeden als helden : maar de Graaf van Estrée met zyn Esquadre boven wind blyvende leggen, en de Nederlanders hen te swaat wordende, begonden ze omtrent ten zeven uuren te wyken, en wierden tot na Zonnenondergang vervolgd, en gedwongen ten tweedemaal schandelijk de zee te ruimen.

De Ruiter komt Tromp, en Prins Robbert de Blaauwe Vlag te hulp.

't Gevecht word hervat.

Schade der Nederlanden.

Deze schrikkelijke Zeeslag (waar in op het bedde van eer kwamen te sneuvelen de Vice-Admiraalen Jan de Liefde en Isaak sweers, [in welker plaats noch dien zelven avond by provisie aangesteld wierden de Schouten-by-Nacht Jan van Nes en Jan de Haan] mitsgaders de Capiteinen Jan van Gelder, David Sweerius, Hendrik Visscher, en Dirk Jobsz. Kiela) kostte niet een eenig Oorlogschip aan de zyde der Nederlanders, maar alleenlijk vier of vyf Branders : en de Vloot bleef zee houden, uitgezondert de Schepen van den Lieut. Admiraal Tromp, den Schout-by Nacht de Haan, en van de Capiteinen Brakel en de Jong, welke binnengesleept, en aldaar hersteld moesten worden. En belandende de dooden en gekwetsten : in 't gantsche Esquadre van Amsterdam vond men niet meer als 71 van d'eersten, en 120 van de laatsten; en in d'andere Esquadres na adve-

venant. d'Engelschen daarentegen hadden 'er meer op het eenige Schip van den gesneuvelven Admiraal Sprag, als de gantsche Nederlandsche Vloot. Ook waren noch twee voortreffelijke Zee-en twee Landcapiteinen, benevens een tamelijk getal van voornaame Heeren, gesneuveld; twee van de grootste Schepen gezonken; zes of zeven verbrand, zonder dat men echter wist of het Branders of andere Schepen waren; en ten minsten acht of tien Branders verlooren. .1673.

De Hollandsche Admiraalen schreeven wegens dezen darden Zeeslag aan haar Hoog-Mogenden 't geen volgt.

Brief van den Lieut. Admiraal Generaal DE RUITER *aan de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden*

Hoog-Mogende Heeren:

IN mynen laatsten van den 20sten. dezer loopende Maand, omtrent den avond, hebbe ik aan Uwe Hoog-Mogenden geschreeven, dat wy ten zelven dage der Vyanden Vlooten in 't gezicht hadden gekreegen, en dat zy het te loefwaart van ons heen hadden geleid. Zy zeilden dien nacht nevens malkanderen, om den O. Z. O. en toen wy oordeelden, dat wy na genoeg aan de Hollandsche Kust waren overgeloopen, wendden wy het des nachts in de Honde-wacht W. N. W. over; en daar op de Wind Oostelijk loopende, zo bevonden wy ons gisteren morgen, met den dag, in 't gezicht van de Kust van Holland, en te loefwaart van de Vyanden, dies wy sein deeden om ons te rangeeren, en de Vyanden te attaqueeren; en de zelve wachteden ons ook met klein zeil in, zo dat wy omtrent half achten met malkanderen in 't gevecht geraakten; wy tegens den Heer *Prince Robbert*; den Heer *Bankert* tegens den Heer *Graave van Estrée*; en den Heer *Tromp* tegens *Sir. Eduard Sprag*. Sloegen zo door malkanderen heen en weer; dan den eenen, en dan den anderen de loef hebbende. De Vyanden zochten een groot effort met Branders te doen, daar van zy 28 hadden, en wel 8 a 10 hebben verlooren, daar onder eenigen die wy haar met Chaloupen hebben afgenomen, ofte geconstringeerd den brand daar in te steken. Wy zyn mede van d'onzen wel 4 a 5 quyt. Een Commandeur van een Engelsche Brander, hier aan boord gevangen, relateert, dat de Vyanden voor een dag 5 a 6 een Voorlooper van d'Oost-Indische Retourschepen, die van de anderen was afgedwaald, hadden veroverd. 't Gevecht heeft geduurd tot 's avondts na Zonnenondergang, als wanneer de Vyanden van onze na haare kust hebben over gewend, en ons verlaaten; zynde zeer gedevaliseerd aan Rondhoud; en *Sr. Eduard Sprag* Masteloos; zulks dat door verscheidene Fregatten weg gesleept wierd. Een groot Schip weten wy

 dat

1673. dat van haar gezonken is. Daarentegen hebben wy geen Oorlogschepen verlooren. Maar van onze Officieren zyn loffelijk gebleeven den Heer Vice-Admiraal *de Liefde*, den Heer Vice-Admiraal *Sweers*, myn Schoon-soon de Capitein *van Gelder*, mitsgaders den Capitein *David Swaerius*; en anderen gekwetst; gelijk mede den Secretaris *Andringa* in zyn Been, die daar omme het schryven wat moeijelijker valt: hoopende Uwe Hoog-Mogenden hier na wat omstandiger te schryven. Wy danken den Almachtigen God, dat ons occasie heeft gelieven te geeven van zee te konnen behouden, en onze Zee-gaten voor de verwacht werdende Schepen vry en open te stellen. Waar mede eindigende, blyve, met haast en alle respect, Hoog-Mogende Heeren, etc. *Actum in 't Schip de zeven Provincien, zeilende dwars in 't gezichte van Texel, den 22 Augusti 1673 's morgens.*

Was geteekend,

MICHIEL AD. DE RUITER.

Brief van den Lieut. Admiraal CORNELIS TROMP aan de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Hoog-Mogende Heeren:

N*A dat de Koninglijke Vlooten van Engeland en Vrankryk van den twintigsten dezes, 's avondts, de loef noch van ons hadden, zo bevonden wy den een-en-twintigsten dezes met het lumieren van den dag de zelven in Ly van ons, zynde de Wind Oost-Zuid-Oost met een mooije koelte en goed weer: waren met 's Landts Vloote omtrent een myl buiten 't Land van Petten, en leiden 't met malkanderen om de Noord: dan de Vyanden wendden ten acht uuren om de Zuid, en wy met haar heen, wezende hun Vloote sterk in de hondert en vyftig Zeilen, zo groot als klein; hebbende den Lieutenant-Admiraal* Bankert *met zyn Esquadre de Avantgarde tegens de Franschen, ofte het Esquadre van de Witte Vlagge; Den Heer Admiraal* de Ruiter *de Bataillje tegens het Esquadre van den* Prince Robbert; *en wy d' Artiergarde met den Admiraal* Sprag, *de Blaauwe Vlagge. Omtrent Zuid-Ooster-Zon geraakten onze voorste Schepen schutgevaar, en allengskens het geheele gros van de Vloote, cours Zuid ten Westen, en Z. Zuid West. Voornoemde Admiraal* Sprag *op zyde bekomende, zo hielden wy hem geduurig met kanonneeren gaande, tot dat eindelijk zyn Groote en Bezaans-Mast afschooten; wanneer wy hem toen meenden t' abordeeren, ofte door een van onze Branders te ruineeren: maar vonden zo harden tegenstand van zyne Secondes, en andere Schepen van des zelfs Esquadre, dat wy daar door geheel reddeloos raakten, zo aan Zeilen, staande en loopende Want, als anders, en de groote Stenge af; invoegen resolveerden over te gaan op het Schip de* Comeet-Sterre, *alwaar d' Admiraals Vlag lieten waaijen, wezende twee uuren in den namiddag. Middelerwyl hadde den Vyand de Loef van ons gekreegen: dan deden onze Schepen niet te min hun uiterste devoir; zo dat geen vyf Schepen van haar Esquadre, ofte zyn alle*

meest

1673.

meest zoodanig gehouwen, dat haar dezen dag noch wel lange in gehengenis zal weezen: en hebben met het voornoemde Esquadra gevochten tot ten zeven uren in den avond, wanneer wy haar op de vlucht dreeven. En vermits het overlyden van den Vice-Admiraal Sweers, *zo meene op huiden op het Schip den* Oliphant *over te gaan. Wy hebben, myns weetens, niet een eenig Schip verlooren. Wat gepasseerd is onder de respective Esquadres van den Heer Admiraal* de Ruiter, *en den Lieutenant-Admiraal* Bankert, *refereere my aan haare Missive; en na myn ootmoedigen dienst geoffereert te hebben. Hier mede Hoog Mogende Heeren, etc.* Actum in 't Schip de Comeet-sterre, zeilende het West-einde van 't Vlie Z. O. een myl van ons, den 22. Augusti 1673.

Was getekend,

C. TROMP.

De doode ligchaamen van den Vice-Admiraal Sweers, en der Capiteinen van Gelder en Sweerius, wierden vervolgens na Amsterdam gevoerd, en dat van den Vice-Admiraal de Liefde over die Stad na Rotterdam; en wyders met een treffelijke uitvaart, als Helden die voor 't Vaderland gestorven waren, ter aarde gebracht. De Tombe van den laatsten ziet men te Rotterdam in de Groote Kerk, met dit Grafschrift.

De gesneuvelde Bevelhebbers treffelijk ter aarde gebracht.

De Edel Heer

JOHAN de LIEFDE, *Ridder*,

Vice-Admiraal van Holland en West-vriesland,

Sterft door een Kanonkogel, in 't laatste Gevecht tegen de Vlooten der twee Koningen, in 't slaan voor deze Kusten.

Den 21sten August. 1673.

Grafschrift van den Vice-Admiraal de Liefde.

DE LIEFDE, D'EER DER MAAS, RUST ONDER DEZEN STEEN,
DIE IN ACHT KRYGEN EN VERVAARLYKE OORLOGS-TOCHTEN
DEN TEEMS, DE SEINE EN ZONT, EN IBER HEEFT BEVOCHTEN,
EN WINNAAR AAN DEN TAAG VERTOONDE ZYN TROFEEN.
DE FAAM, TER GRAFZERK VAN DEN ZEEHELT UITGEBORSTEN,
STREKT HEM EEN TOMBE, LANG VERSCHULDIGT AAN ZYN SWAART,
VERVULT AL 'T AARDRYK MET ZYN GLORIE, EN VERVAART
NOCH MET DE SCHRIK ZYNS NAAMS DE VYANDLYKE VORSTEN.
AL WERD DE ZEE GEVERFT MET ZYN DOORLUCHTIG BLOED,
EN 'T LICHAAM HIER VERGAAT, NOCH LEEFT HY DOOR ZYN MOED.

J. Antonides vander Goes.

1673 En die van den Vice-Admiraal Sweers, zeer kostelijk uit witte marmersteen gehouwen, vertoont zich in d'Oude Kerk Amsterdam, met dit onderstaande Grafschrift.

HIC SITUS EST

ISAACUS SWERIUS.

QUI EAM, QUAM NASCENDI SORTE ET SOLICITA EDUCATIONE A PARENTIBUS PRÆCLARAM ACCEPERAT INDOLEM.
DEO ET PATRIÆ DEVOVIT.
PRIMUM TERRESTRIS ET MARITIMÆ MILITIÆ TYROCINIUM IN INDIA ORIENTALI DEPOSUIT. IN PATRIAM REDUX, CUM SEDERET ANIMO REGIA VIA AD HONORES GRASSARI, TERRA SE CONTINERE NON POTUIT: MARE INGRESSUS, OMNES MILITIÆ ORDINES, INFIMOS ET MEDIOS, ELUCTARI IN JUVENTUTE NECESSE HABUIT.
PIRATAS MAHUMEDANOS SÆPIUS PROFLIGAVIT, TUTUMQUE BATAVIS MARE MEDITERRANEUM ESSE JUSSIT. EDIDIT TANTA VIRTUTIS, FORTITUDINIS ET PRUDENTIÆ SPECIMINA, UT OMNIA SUMMA OMNIUM JUDICIO MERITUS,
PROXIMUM A PRIMO INTER THALASSIARCHAS LOCUM A REI MARITIMÆ PRÆFECTIS ADEPTIS FUIT; QUO HONORE CUM FUNGERETUR IN NUPERO ILLO TERTIO ET ULTIMO CONTRA GALLIÆ BRITANNIÆQUE REGUM INSTRUCTISSIMAS CLASSES PRÆLIO, FORTITER ET GENEROSE PUGNANDO, CUM GLANDE TRAJECTUS XI. KALEND. SEPTEMB. ANNO CHRISTI CIↃ IↃC LXXIII.
GLORIOSE OCCUBUIT.
PATRIÆ VICTORIAM, CIVIBUS SUI DESIDERIUM, EXEMPLAR POSTERIS IMITANDUM, RELIQUIT.
MAGNANIMO HEROI
HOC QUOD DE REPUBLICA BENE MERUIT MONUMENTUM POSUIT SENATUS MARITIMUS FOEDERATARUM PROVINCIARUM QUI EST AMSTELODAMI. ANNO 1674.

Dat is.

Hier legt

ISAAK SWEERS,

Die dien treffelijken aart, welken hy door het lot der geboorte, en de zorgvuldige opvoeding, van zijn Ouders ontfangen had, aan God en het Vaderland toegewyd heeft: die het eerste leerlingschap van den Land- en Zee-oorlog in Oost-Indiën heeft afgelegt: en weder in zijn Vaderland gekomen zijnde, en voorgenomen hebbende langs een Koninglijken weg tot de eer te geraaken, heeft hy te land niet konnen bly-

ven,

ven, zich op zee begeeven, en in zijn jeugd langs alle de trappen der Zeevaart, de laagsten en de middelsten, en ieder opklimmende, vervolgens de Turksche Roovers meenigmaal geslagen, en de Middellandsche Zee voor de Batavieren veilig gemaakt; en zo veel proeven van zijn deugd, dapperheid, en voorzichtigheid gegeeven, dat hy, volgens aller oordeel, alle de hoogste waardigheden verdiend hebbende, van de Hoofden der Zeezaaken de naaste plaats na d'eerste onder d'Admiraalen heeft gekreegen: welk Eerampt terwyl hy bediende in dien onlangschen darden en laatsten Slag tegens de machtige Vlooten der Koningen van Vrankryk en Engeland, is hy, dapper en edelmoediglijk stryende, met een kogel doorschooten den 21sten. Augusti van het jaar des Zaligmaakers 1673. op een roemruchtige wys gestorven: laatende aan 't Vaderland d'overwinning, aan d'Ingezetenen de droefheid over zijn verlies; en aan de Nakomelingen een voorbeeld om na te volgen. 1673.

't Ed. Mogende Collegie ter Admiraliteit van de Vereenigde Nederlanden tot Amsterdam heeft ter eere van den manhaften Held dit Gedenkteken, 't geen hy van de Republyk zeer wel verdiand heeft, doen stellen, in het jaar 1674.

De Nederlandsche Vloot bleef vervolgens noch zee houden tot den 22sten. September, wanneer de zelve van malkander scheidde, zonder geduurende al dien tyd eenige gedenkwaardige ontmoeting meer gehad te hebben: en d'Opperhoofden wyders den 27 en 28sten. der genoemde maand ter vergadering van de Heeren Staaten Generaal, en der Heeren Staaten van Holland, verscheenen zijnde, wierd (na zeer minnelijke bejeegening, en hertelijke dankzeggingen wegens hun beleid in de drie gemelde Zeeslagen gehouden) het besluit genomen van een eerlijke erkentenis aan ieder van hen, mitsgaders aan de Weduwen van de Vice-Admiraalen de Liefde, Sweers en Schram, aan de Schouten-by-Nacht van Nes en de Haan, en aan de Weduwe van den Schout-by-Nacht Vlug, toe te leggen. Ziet hier een afschrift van der Heeren Staaten Resolutie. Nederlandsche Vloot binnen. d'Admiraalen de Ruiter, Tromp, en van Nes, door de Heeren Staaten bedankt.

1673.

Extract uit de Resolutien der Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, in haar Groot-Mogende Vergadering genomen

Op Saturdag, den 30sten. September 1673.

Vergelding aan ieder der zelven, en meer andere Opperhoofden, toegelegt.

IS na voorgaande deliberatie goedgevonden en verstaan, dat, in voldoeninge van haar Ed. Groot-Mogende Resolutie van den 28sten dezer loopende maand, en zulks in erkentenisse van de diensten, by de Hoofden van 's Landts Vloote, in de jongste Gevechten ter zee tegens de Vyandlijke Vlooten, den Lande gedaan, zal werden gegeeven, te weeten, aan den Lieut. Admiraal Generaal *de Ruiter* een Rentebrief van tien duizend gulden capitaal; aan de Lieut. Admiraals *van Nes* en *Tromp*, ieder een Rentebrief van vier duizend guldens; aan de Weduwen en Erfgenaamen van de Vice-Admiraalen *de Liefde*, *Sweers*, en *Schram*, ieder een Rentebrief van twee duizend gelijke guldens; en aan de Schouten-by-Nacht *Jan van Nes* en *de Haan*, ieder een Rentebrief van duizend guldens; mitsgaders aan de Weduwe en Erfgenaamen van den Schout-by-Nacht *Vlug* mede een Rentebrief van duizend gelijke guldens capitaal.

Accordeert met de voorschreeve Resolutie.

S. v. BEAUMONT.

Staat der zaken te land.

Op den zegen, dien de Nederlandsche Vloot nu tot drie maalen toe tegens d'Engelschen en Franschen ter zee had bevochten, volgde ook een grooter voorspoed te land: want na het laatste Gevecht, op den 21sten van Augustus, en 't verdryven der vyanden van 's Landts kusten, konden alle de Landsoldaaten en Ruitery, die op de stranden omtrent Texel, en in d'andere Zeegrenzen, waren gebracht, om de gedreigde landing te verhinderen, daar van daan gelicht, en elders gebruikt worden. Dit gaf aan zijn Hoogheid, den Prins van Oranje, gelegentheid om met het Leger van den Staat, gestyfd door de Spaansche Hulpbenden, na Naarden te trekken, en, na de (a) verovering van die Stad, met het zelve, en eenige Spaansche Troupen, (voegende zich by het Keizerlijk Leger, 't geen onder het gebied des Graaven van Montecuculi tot bystand der Heeren Staaten afgekomen was) voor Bon te rukken, en die Vesting tot d' (b) overgaave te helpen dwingen. Deze optocht, en de vrees voor het afkomend Keizersch Leger, bracht zulk een omzien en schrik in de Franschen, en hunne Bondgenooten,

(a) 12 Septemb.

(b) 12 Novemb.

(die

(die niet volks genoeg hadden om alle de veroverde Vestingen bezet te houden, en te gelijk tegens de Legers van den Keizer en den Staat te veld te komen) dat ze zich genoodzaakt vonden de meeste veroverde Steden en Sterkten te verlaaten. Dus verlieten ze (a) Woerden, (b) Bommel, (c) Uitrecht, en vervolgens alles wat ze in de Provincien van Uitrecht, Gelderland, en Overyssel hadden bemachtigd: doch niet zonder d'Ingezetenen met het afperssen van swaare brandschattingen uit te mergelen, en de muuren, toorns, wallen en vastigheden van sommige Steden over hoop te werpen, en snoode voetstappen van de bitterste vyandschap achter te laaten. Ziet daar een groote verandering sedert het voorgaande jaar voorgevallen, en de Nederlanders in staat om niet langer verdeedigender, maar ook beleedigender wijze den Oorlog te voeren.

1673.

(a) 7 Octob. (b) 14 Novemb. (c) 23 Novemb.

Ten dien einde liet men de gedachten weer gaan over het toerusten van een Oorlogsvloot tegens het voorjaar; en wierd het besluit genomen, dat de zelve zou bestaan uit 90 Schepen en Fregatten van Oorlog, 24 Branders, 24 Galjoots, 12 kleinder Galjoots, en 12 Snaauwen, in alles 162 Zeilen.

Staat van equipagie voor het jaar 1674.

Ondertusschen, terwyl zo groote toerusting ondernomen wierd, deeden de Spanjaarden, die al in de maand October den oorlog tegens Vrankryk verkondigd hadden, uit kracht van 't Verbond te vooren met de Heeren Staaten Generaal geslooten, door den Marquis del Fresno, des Konings Ambassadeur in Engeland, (hebbende last en volmacht van haar Hoog Mogenden om te handelen en te sluiten) groote vlyt aanwenden om den Vredehandel (door d'aanhoudingen der Sweedsche Ministers, die zich in dezen als Mediateurs aanbooden, tusschen de strydende Partyen te Keulen aangevangen, doch, vermits d'ongerymde eisschen der vyandlijke Vorsten, zo goed als afgebrooken) tusschen den Koning van Groot Britanje en de Heeren Staaten Generaal, met uitsluiting van alle d'andere Partyen, te Londen voort te zetten: en gelukte het werk zo wel, dat den 19den. February de vrede te Westmunster gesloten wierd; waar af de voorwaarden elders op dit jaar te zien zijn.

Vredehandel te Londen tusschen den Koning van Engeland en de Heeren Staaten.

1674.

Vrede gesloten.

Thans vertoonde zich een algemeene blydschap in de Ver-

1674. eenigde Nederlanden, om dat een der vyandlijke Koningen, die het meest ter zee te vreezen was, de wapenen afley, en dat de Staat nu beter bestand zou weezen om zich tegens Vrankryk te verweeren. Ondertusschen, dewyl men nu geen zo machtige Oorlogsvloot behoefde toe te rusten, en dat men met een minder getal van Schepen wel iets zou konnen onderneemen, wierd by de Heeren Staaten Generaal beslooten, dat voor het tegenwoordig jaar zouden worden toegerust, en in zee gebracht de volgende Schepen.

Toerusting ter zee voor het jaar 1674.

18	Oorlogschepen	van 66 tot 80 St.	en bemand met	400 Matr.
24		van 50 tot 60.		300
12		van 40 tot 50		200
12	Fregatten	van 30 tot 36		130

Mitsgaders 18 Branders, 18 Snaauwen, 24 Fluiten, 12 groote en 12 kleine Galjoots.

Deze Schepen zouden voor zes maanden gevictualieerd, en daar op gebracht worden 9000 Soldaaten; en een gedeelte van de Vloot, volgens de voorslag door den Heer de Ruiter gedaan, onder zijn gebied en beleid tot eenige onderneeming op de Fransche Caribische Eilanden, en de rest onder den Lieut. Admiraal Tromp tot een anderen aanslag op de Fransche kust gebruikt worden. De vergaderplaats was gesteld in de Wielingen. Doch om den Leezer een naauwkeurig verhaal van deze beruchte Tocht, immers voor zo veel onze materie betreft, mede te deelen, zullen wy hier inlyven het volgende Dagverhaal, opgesteld door den Heer Johan Berg, die zich nu voor de darde maal als vrywilliger op de Vloot, en voor de twede maal op het Schip van den Lieut. Admiraal Tromp, had begeeven. 't Luid aldus.

Toeleg van de Vloot onder d'Admiraalen de Ruiter en Tromp.

Dagverhaal der beruchte Expeditie van den Lieut. Admiraal Cornelis Tromp *na d'Eilanden Bel-Isle en Narmoutiers.*

Tromp loopt met zijn byhebbende Schepen uit Texel.

NA dat wy tot den 17den. May door tegenwinden waren opgehouden met van onder de Vlieter in Texel uit te loopen, zo liet den Heer *Tromp* de blaauwe Vlag waaijen; en gingen onder zeil, sterk 32 Schepen, daar dan de volgende Oorlogschepen waren.

Admi-

1674.

Admiraal Tromp, Hollandia.	82 ſt.	C. van den Heuvel, Steenbergen.	68 ſt.
Vice-Admir. de Haan, Gouda.	76	Jongé Schey, de wakende Kraan.	44
S. by N. Eng. de Ruiter, de Spieg.	70	Daniel Elzevier, Schattershoef.	44
Oude Schey, Woerden.	68	Munnik, de Burg van Leyden.	
Hendrik Brouwer, Eſſen.	50	de Sitter, de Beſchermer.	
Verſchoor, 't Wap. van Uitrecht.	68	Joh. van Lier, Harderwyk	44
Thomas Tobiaſz. 't Geloof.	60	Dekker, Edam.	34
Pr. Middelaar, Ooſterwyk.		Graaf van Stirum, Tydverdryf.	
J. Berkhout, 't Huis Kruiningen.	56	Megang, Outkarſpel.	34
Joh. de Jong, de Leeuwen,	54	Tyloos, d'Agatha.	50
de With, de Provincie van Uitrecht.		Corn. van der Zaan, de Star.	

't Schip *Hollandia* van den Heer *Tromp* was bemant met 400 Matroozen, en 135 Soldaaten: de onderſte laag Geſchut van 24 pond, de twede van 18 pond, boven 6 pond, en op het Sonnendek 4 pond yzers, etc. Den 18den. kwamen voor *Goeree*. Den 19den. op *Schooneveld*, daar den Heer Admiraal *de Ruiter* den 20ſten. met 7 Schepen by kwam.

Den 20ſten. wierd den Heer *Tromps* Boot klaar gemaakt, om ſchut op de Plecht te konnen voeren. Den 21ſten. kwamen in de *Wielingen*, bewesten *Vliſſingen*, ten anker. Den 22ſten. kwam de Heer *Graaf van* (a) *Hoorn* aan boort. Den 24ſten. gingen onder zeil uit de *Wielingen*, en kwamen 's avondts weder op *Schooneveld* ten anker. Den 25ſten. gingen 's avondts weert onder zeil. Den 26ſten. wierd ieder Schip onder zijn Smaldeeling gebracht, en inſtructie uitgedeelt waar na zich ieder zoude reguleeren. Dezen dag kwam de Heer *Don Barnardo de Salinas* in de Vloot, en wierd by de reſpective Admiraals deftig onthaalt. 's Avondts konden de Schepen in *Duins* bekwaam zien leggen, en 't vieren van *Calis*.

Komt in de Wielingen.

(a) *Deze was Opperhoofd van de Landmilitie.*

De Vloot onder zeil.

Den 27ſten. waren dicht onder Doveren; en binnen ſchoots zijnde, zo wierd het Kaſteel behoorlijk begroet. Het Kaſteel antwoorde weer volgens gebruik; en kwamen veel Engelſchen van land, om de Vloot te bezien. 's Avondts kwamen 6 Schepen by de Vloot, daar onder dat van den Lieut. Admiraal *Bankert*, die onderwyl op een ander Schip was overgeſtapt geweeſt. Den 28ſten. zeilden langs de Engelſche Wal heen, en kwamen dwars van *Rommeny* op acht vadem waters ten anker. 's Middags was het Krygsraad, en gingen 's avondts onder zeil. Den 29ſten. hadden de Vierbaak van de *Cingels* dwars van ons, en kwamen 's avondts onder de zelve ten anker. Den 30ſten. raakten weder onder *Dover* ten anker.

Komt op d'Engelſche kuſt.

Den 1ſten. Juny gingen weder onder zeil, en kwam een Vrieſch Oorlogſchip uit het Vaderland in de Vloot. Den 2den. kwamen dwars voor de Vierbaak van de *Cingels*. Den 3den. hadden *Fierley* dwars van ons. Den 4den. 's nachts, gingen weder onder zeil, dan konden om de harde vloed niet avanceeren. Met Zonnen ondergang hadden wy *Bevesier* in 't gezicht. Den 5den. hadden het Eiland *Wicht* dwars van ons, en liepen aan d'Ooſtzyde, onder het *Swanenklif*, ten anker. In 't inkomen verloor den Vice-Admiraal *de Haan* zijn Voorſteng. Den 6den. gingen al te ſamen onder

Mmm 2 zeil.

1674. zeil. Den 7den. kwamen weer voor *Wicht*. 's Middags lichtten onze ankers, en hadden des avondts St. *Andries-Land* twee myl van ons. Den 8sten. met den dag, kregen *Poortland* in 't gezicht, en kwamen voor *Torbaay* ten anker. Dezen dag kwam den Heer *Graaf van Hoorn* van den Heer *de Ruiters* Schip op dat van den Heer *Tromp* over; en bezagen veele Engelsche Heeren de Vloot. 's Nachts ging de Heer *de Ruiter* met een Esquadre na de *West-Indien* Het Regiment van den *Graaf van Hoorn* bleef, en wierd op de Amsterdamsche Oorlogschepen verdeelt. Den 9den. wierd de vordere Vloot onder de volgende Esquadres verdeelt.

Graaf van Hoorn gaat over op het Schip van Tromp.

De Ruiter na West-Indiën.

Eerste Esquadre.		*Twede Esquadre.*		*Darde Esquadre.*	
Lt. Admir. Tromp.	82 st.	Lt. Adm. Bankert.	70 st.	Lt. Adm. van Nes.	70 st.
L. Ad. W. Bastiaansz.	80	Jan Dik.	72	Vice-Adm. J. v. Nes.	68
Vice Adm. de Haan.	76	Kruyningen.	60	S. by N. P. Almonde.	66
Vice-Adm. Vlug.	72	Lonke.	50	du Bois.	60
Jonge Schey.	44	Will. Hendriksz.	50	de Boer.	56
Jakob Berkhout.	56	Court.	50	Oude Schey.	68
Dekker.	34	Hallart.	32	Verschoor.	68
C. van den Heuvel.	68	B. Matthysz.	26	Jan de Jong.	50
Daniel Elzevier.	44	Panhuizen.	44	Jan van Lier.	44
Hendrik Brouwer.	50	Jan Snel.	30	Teyloos.	50
Roos	46	Jan Hek.	60	Megang.	34
Valehen.	45	Adr. Berkhout.	64	Weytze Beyma.	34.
3 Branders, 2 Snaauwen, en 2 Galjoots.		3 Branders, 3 Snaauwen, en 3 Galjoots.		3 Branders, 2 Snaauwen, en 3 Galjoots.	

Den 10den. kwamen eenige Schepen uit het Vaderland by ons; en wachtten wy hier tot den 17den. na de resteerende Fluytschepen, en andere behoeften, welke den zelven dag kwamen, zijnde 4 in getal, 12 Pinkscheepjes, 8 Galjoots, en 't Oorlogschip *Delft*, Capitein *Jan van Brakel*, benevens Cap. *van de Voorde*, hun Convoyer, die weer na 't Vaderland ging. Den 18den. gingen daar op onder zeil, en hadden 's avondts *Goutstaart* in 't gezicht; en wierd Cap. *Elsevier* met een Fluyt na St. *Sebastiaan* gezonden. Den 20sten. hadden *Heysant* van verre in 't gezicht. Den 21sten wierd gepitsjaart. Den 22sten. des middags zagen wy het vuuren van den Vyand op *Westpenmarkes*. Den 23sten. wierd alles tot het landen aangestelt, en de generale ordres daar toe gegeven.

Tromp na de Fransche kust.

's Avondts kwamen dicht onder 't Eiland *Bel-Isle* ten Anker, zagen 't Volk op 't Land, en lieten het Anker op een Gotelings-schoot van de Wal afvallen. Dezen dag had een Engelsche Kits, onder onze Vloot uit *Torbaay* gekomen, een Franschen Loots voor de Rivier *de Loire* in onze Vloot gebracht, uit den welken wy de gelegentheid en stant van 't Eiland verstonden. Den 24sten. besloten met goed weer des anderendaags te landen. 's Middags kwamen onder 't Kasteel *St. Paul* aan de andere zyde ten anker. Den 25sten. ging een Trompetter van den *Graaf van Hoorn* aan land, en kwam 's avondts weder; relateerende, uit de mont van

Komt aan het Eiland Bel-Isle.

den

den Gouverneur, dat hy niet als Kruit en Loot ten besten had. Den 26sten. ging de Lieut. Admiraal *Tromp*, de *Graaf van Hoorn*, de Heer *van Zómmelsdyk*, Colonel *Stek*, *Monsr. d'Aigremont*, Ingenieur van dit Kasteel, den Heer *Johan Berg*, en andere in de Boot, om de bekwaamheid van 't landen te bezichtigen, en bevonden, dat de lichte Fregatten op 4 vadem waters, en maar een groote Musketschoot van de Wal konden komen te leggen, en de onze onder 't faveur van der zelver Geschut konden landen. De Boot van Capitein *Brakel* had ook dicht onder land geweest, en een gewonde bekomen, maar daar tegens een van den Vyand dood geschooten. 's Avondts kwam 't Galjoot met veel plunderagie weder in de Vloot, dat op de *Kardinaals-Eilanden* was geland geweest. Toen wierd gepitsiaard, en bevoolen, dat zich ieder tot de landinge tegens des anderendaags zoude gereet houden. Den 27sten. met het krieken van den dag, wierd het sein tot de landinge gegeeven: Waar na eerst de Soldaaten, en daar na de Matroozen zich in de Chaloupen begaven. Alvoorens waren 2 Fregatten, te weten, *'t Wapen van Dort* en *Edam*, Capiteins *Panhuisen* en *Dekker*, geordonneerd om een Musketschoot van malkander, en zo dicht aan de Wal te leggen. Den Heer *Johan Berg* stapte mede, neffens de andere, in de Boot, om te landen. Den Vyand had op het hooge een klein Retrenchement opgeworpen, van achter 't welk zy somwyl na ons schooten: maar dewyl de Fregatten gestadig kanonneerden, rechtten zy niet veel uit. De Fregatten in tegendeel schooten op hen, dat het stoof: en een van de zelven, die zich wat te bloot begaf, wierden de beenen onder het lyf weg geschooten; waar op een groot geroep onder ons Volk ontstond, en de vlucht van den Vyand volgde. Dus kreegen de onze, springende tot de middel in 't water, de strand in, zonder een Man te verliezen, en liepen datelijk in des Vyandts Werken. In ordre gerangeerd, marcheerde men te landwaard in; 't geen zeer braaf om te zien was. De Spitswagens wierden ook voortgetrokken. Deze waren kleine Slagboomen of balkjes vol pennen, op raden rollende, in een vierkant, en 't zelve met Muskettiers gevuld, om, by aldien daar Ruitery mocht weezen, de zelve daar voor te stuiten. Andere wederom trokken de Veldstukken; en de Granadiers volgden. Dus trokken de onze door een moeijelijke weg, om de veelheid der Klippen en Bergen, tot voor 't Kasteel, daar ze halte hielden. Dit Kasteel is zeer sterk, en schier onwinbaar, gelegen op een Rotssteen, en onmogelijk om het van buiten te konnen ondermynen, om het te laten springen. Daar lagen 200 stukken Geschut op, waar van 80 uit *Engeland*, en 60 expres uit *Holland* waren ontbooden; gelijk Monsr. *d'Aigremont*, voor dezen Ingenieur van 't zelve, betuigde. Daar toe was het altyd voor 6 maanden met lyftocht voorzien, ook met een Bezetting na proportie. *Monsr. Fouquet* had het zelve laten maken tot een retirade: maar 't kon hem van des Konings ongenade niet bevryden. Het Eiland heeft veel Dorpen, maar arm: doch 't Land is vry vruchtbaar van Koorn en Vee.

1674.

Laat zijn volk landen.

Trekken landwaart in en komen voor 't Kasteel.

't Geen onwinbaar bevonden word.

1674. Den 28sten. marcheerde ons Leger weder van het Kasteel af, hebbende de nacht daar voor zonder eenig beschutsel doorgebracht, om dat 'er schier geen Boomen waren te vinden; en was het 's nachts zo kout, als daags heet, na de Westkant van 't Eiland. Een Soldaat, die in 't brandstichten geattrapeerd was, wierd aanstondts geharquebuseerd. 's Avonds hield het Leger in een groote Vlakte, dicht aan de zeekant by een Dorp, weder halte. Den 29sten. beval de *Graaf van Hoorn*, dat men de Paarden, die de onze daar gekreegen hadden, by een zoude vergaderen, om een Comp. Dragonders te formeeren: doch 't en kwam tot geen voortgang, dewyl zyn Excellentie den aftocht liet blasen, om te vertrekken, aangezien hier niets uitgerecht kon werden, en het Eiland *Madame Faucques* toekwam: bewyzende zyn Excellentie daar mede, dat het den Staat niet om 't bederven van Landen, maar om de Vrede, te doen was, en wat de Franschen en Hollanders in goedertierentheid verschilden. Hy liet zelfs alle Gevangens los, en beschonk hen noch met een braaf stuk geld. Waarlijk, een klaar bewys van een recht Christelijk en volmaakt Veldoverste, en na den aart van zyn doorluchte Stam, en 't spreekwoord, *Parcere subjectis, & debellare superbos*. Dien avond kwamen verscheide Comp. Matroozen noch aan boord met 16 Koebeesten; en den 30sten. tegen den middag, zyn Excellentie zelf met de rest: wanneer weder onder zeil gingen.

't Leger trekt voort.

De Graaf van Hoorn laat den aftocht blaazen.

De Vloot weer onder zeil.

Den 1sten. July wierd Krygsraad gehouden over eenige Gevangens, die de onze van 't Kasteel weder gekreegen hadden; en wierden twee Soldaaten opgehangen. Den 2den. gingen weder onder zeil, en kwam Capitein *Elsevier* in de Vloot. Den 3den. zagen het Land van *Narmoutiers* dicht voor ons. Tegen den middag kwamen voor 't zelve ten anker. Men besloot toen tot de landinge. Den 4den. 's ochtens vroeg, wierden 2 Geschutschooten tot het sein gedaan; en vielen de onze daar op in 't klein Vaartuig. Ten 5 uuren was al de Militie geëmbarqueerd. Alvoorens waren weder 2 Fregatten omtrent een Musketschoot van 't Land geplaatst, om onder der zelver faveur te konnen landen. Vermits den Heer *Graaf van Hoorn* zich de laatste maal in de Chaloupen wel bevonden had, en met de zelve over al by konde wezen, zo trad zyn Excellentie weder in zo klein een Vaartuig, en ordonneerde in zyn plaats een Capitein met 40 Muskettiers in de Boot, daar zich den Heer *Johan Berg* mede by bevond. Yder dede deshalven zyn best, om aan land te komen: Welk woelen op het water van zo meenigerhande Vaartuigen in zo schoon een morgenstond een vertooning gaf van alderhande verandering, en dienvolgens een vermakelijk gezicht voor die zulks nooit meer gezien had. Ondertusschen kanonneerden de Fregatten wakker op den Vyand, die zich, tusschen de 7 en 800 man, achter een borstweeringe verscholen. Colonel *Stek*, die de voortocht had, raakte, toen alle de Chaloupen in goede ordre gerangeerd waren, met zyn Chaloup eerst tegens de grond, en had het ongeluk van op een zeer kwade hoek te vervallen,

Komt voor Narmoutiers.

Daar de Troepen weder landen.

vallen, daar het vol Klippen was, en daar zy, mits het vallen van 't water, wel haast vast zaten. De Soldaaten moedig over boord springende, vielen veele door de blinde en ongelijke gladde gronden van de voorsz. Klippen voor over met geweer en al in zee; dat geen kleine ontsteltenisse in de andere, die 't aanzagen, veroorzaakte. Colonel *Stek* ondertusschen nevens weinig andere door Chaloupen geland zynde, kon na behooren voor die tyd niet werden ondersteund; en liet den Vyand niet na met alle furie daar onder te schieten: waar door ook den Lieut. Colonel *Heide* en Major *Schoonhoven* in 't aangezicht gewont wierden. Dan de onze van de andere zyde hevig toeschietende, en Chaloupen krygende daar zy nader mede aan land konden komen, zo wierden de onze meester van het strand, en kort daar aan van den Vyand. In deze rescontre bleven in alles omtrent 8 of 10 dooden, en 40 of 45 gewonde. Indien den Vyand op die klippige en kwade plaats de couragie gehad had van uit zyn voordeel op ons af te komen; zouden het de onze zo gemakkelijk niet gehad hebben: dan nu was zyn Excellentie 's morgens ten 7 uuren met zyn gantsche Leger al aan 't marcheeren landwaart in. Tegens den middag, het water gewassen zynde, liet den Heer *Johan Berg* aan den Admiraal *Willem Bastiaansz.* vragen, waar zy zich nu met 't klein Vaartuig zouden begeeven; en wierden gelast voor de Moolen, die Capitein *Hendrik Brouwer* ingenomen had, te gaan leggen, met de dreg Zeewaart in, om niet aan de grond te raaken: dan 's avondts kwam al het Volk aan boord. Den 5den. bracht de Heer *Johan Berg*, op ordre van den Admiraal *Tromp*, de 2 Stukken Geschut, die voor de Moolen lagen, aan boord, zynde het eene een metale 4 ponder en 't andere een ysere 6 ponder. Den 6den. wierd lyftocht versamelt, om na land te brengen. 's Avondts kwamen 9 Koebeesten in de Vloot. Den 7den. wierd 't zelve aan land gebracht; en kwam den Admiraal *Tromp* 's avondts weer aan boord. Den 8sten. wierd eenig Hooy aan boord gebracht, gelijk ook veel Hout. Tot den 23sten. bleven de onze dus voor dit Eiland leggen, in welke tyd de aan land zynde Militie van de Schepen somtydts met lyftocht voorzien wierd, en veel Hoornbeesten en Hout van land weder aan de Schepen gebracht wierden. Den Adm. *Tromp* voer ook somtydts na land, om met den *Graave van* Hoorn te spreken. Den 23sten. wierd belast, dat al het Bootsvolk weer t'scheep gebracht zoude werden; gelijk zy noch 's avondts kwamen. Tot betalinge van 14000 Ryksdaalders, die de onze voor de Brandschattinge bedongen hadden, wierden deze Gyzelaars en haare Knechten van 't Eiland mede genomen: *Capitein Masson*, *Pr. Tielhet*, *Maturin Bureau*, *Sr. d'Angly*, *Nic. Moreau*, *Charles Frion*, *André Goubert*, *Capitein de la Rocq*, *Viette*, *Hegret*, *Prevost*, *Richar*, *Biljeau*, *Mouchar*, *Videau*, *Scholt*, *Jambie*, *Jean Baptist*. Den 24sten. wierd Capitein *Wytze Beyma* en *van den* Heuvel met een Prys na *Biscayen* gezonden, om die daar te verhandelen, en vers water te brengen. Den 26sten. gingen onder zeil. Den 27sten. wierd gelast, dat, indien een storm uit

1674.

De Franschen geslagen.

Gyzelaars voor brandschatting meegenomen.

den

1674. den Noord-westen mocht opkomen, zulks dat de Schepen daar door van malkander verstrooiden, de Rendevous onder 't Eiland St. *Martin* zoude weezen; of uit den Z. W. opkomende, onder *Bel-Isle*. Ook wierd geordonneerd, dat de Capiteinen *Megang* en *Barent Hiddes* omtrent *Bel-Isle* zouden blyven kruissen. 's Avondts viel de Fransche Piloot, die door een stratagema van de Engelsche Kits gekreegen was, over boord, en maakte, in zee leggende, de mine van zich te willen verdrinken; dan weer gevist zynde, ontstond onder 't Volk een groote allarm; meenende, of daar iets kwaadts onder schuilde, en hy het Schip in de lucht wilde doen vliegen: maar voor de Mast zynde gezet, verklaarde hy 't zelve door frenesye geschiet te zyn; gelijk ook zulks naderhand na onderzoekinge wierd bevonden. Den 30sten. zetten onze cours na *St. Sebastiaan*. Den 31sten. zagen hêt hooge land van *St. Sebastiaan* vlak voor ons; en omtrent een myl van 't voorsz. Gebergte zynde, wierd de Vlag gestreeken, en 7 schooten voor 't Kasteel gedaan: 't geen weder beantwoord wierd. 's Middags kwam de Hollandsche Consul aan boord, om den Admiraal *Tromp* en *Graave van Hoorn* te begroeten. Kort daar aan gingen haar Excellentien, nevens den voorsz. Consul en verscheide andere Heeren, in een Pinkje na land toe; dan moesten, mits de stilte, derwaarts geroeid werden. In de Haven komende, salueerde het Fregat, dat den Heer *Don Bernardo de Salinas* daar gebracht had, hen met al zyn Geschut. Aan de trap van de Moellie wierden haar Ed ontfangen en gecongratuleerd door de Heeren *Don Balthazar de Pantoya* en *Don Bernardo de Salinas*, (die daar van *Madrid* was gekomen, en zyn Reis noch dien zelven avond naar *Holland* meende voort gezet te hebben, indien hy haar Ed. daar niet gevonden had) nevens veele andere Heeren, Geestelijke en Wereldlijke. Zy wierden vervolgens geleid na 't Huis van den zelven Gouverneur, door een toeloop van ontelbaare Menschen, en aldaar weder verwellekomt, en heerlijk met Confituuren, Wyn, etc. onthaald. Onderwyl kwamen eenige Gedeputeerden van de Regeering hun Ed. daar begroeten; en wierden zy naderhand weder op een heerlijk Avondmaal getracteerd, daar niets aan ontbrak.

De Vloot weer onder zeil.

Komt te S. Sebastiaan.

De Heer Tromp en de Graaf van Hoorn treffelijk ontfangen.

Den 1sten. Augusti gingen de Heeren naar *Pesache*, een myl van de Stad, daar de Schepen water zouden haalen, en bevonden 't zelve goed te weezen. 's Avondts kwamen zy weder te *St. Sebastiaan*. Tot den 6den. viel niet byzonders voor; en kwam den Heer *Tromp* dien dag aan boord: zynde den *Graave van Hoorn* met den Heer *Don Bernardo de Salinas* na Madrid vertrokken, om daar met de *Koninginne van Spanjen* over de vordere expeditie te raadleeven. Den 7den. wierden alle de Soldaaten van de andere Schepen afgenomen, en op de Amsterdamsche gebracht; dewyl de Vloot nu gescheiden zoude werden. Den 8sten. ging het Esquadre van *Tromp* onder zeil na *Cadix*; en bleven die van *Bankert* en *van Nes* in den Oceaan. Den Heer *Tromp* had aan den Admiraal *Bankert* en *van Nes* de volgende Instructie gegeeven.

Tromp met zyn Esquadre na Cadix.

COR-

CORNELIS TROMP, *Lieut. Admiraal van Holland en Westvriesland, resorteerende onder het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, Opperhoofd van 's Landts Vloote, enz.* 1674.

Notulen voor de Lieut. Admiraals *Aart van Nes* en *Adriaan Bankert*, waar na zy haar zullen hebben te reguleeren. Ordere door hem aan d'Admiraalen Bankert en van Nes gegeeven.

Eerstelijk last hy hier mede de Lieut. Admiraals te zeilen na *Normantiers*, om te zien of de Brandschatting konnen bekomen, en de zelve bekomen hebbende, de Ostagiers op vrye voeten te stellen, en, by manquement van betaalinge, de zelven, na gedaane reis, aan myn Heeren de Staaten over te leveren. Item aldaar te verwachten de Schepen uit Holland met Bier, Brood, en andere Victualie, en de zelve te verdeelen op de Schepen, onder haare Vlaggen zijnde, en daar van recipisse van den ontfangst aan de Schippers over te leveren, enz. Zo der onderwyl op 't Eiland *Bonlyn*, *Cardinaals*, *Heys*, ofte elders eenig voordeel is te doen, den Vyand zo veel afbreuk te doen als mogelijk is. Haar affaires tot *Normantiers* verricht hebbende, en ziende geen dienst meer te kunnen doen, zullen haar begeeven voor en binnen 't *Canaal*, zich verdeelende in 2 a 3 Esquadrons, zo ze best goed vinden met den Krygsraad, om den Vyand de meeste afbreuk te konnen doen. Maar zo zy Lieut. Admiraals bekent mogen worden, dat 'er revolte in *Bretanjen* of *Poictou* te verwachten was, zullen de zelve aan den Generaal van *St. Sebastiaan* daar kennis afgeeven, en de Ingezetenen belooven, van wegen den Staat, alle assistentie te doen die mogelijk is, enz. De Lieut. Admiraals zullen alle de Oorlogschepen zo lang laten kruissen, tot dat zy ten einde Victualie zijn; en zullen ten dien einde aan haar Hoog-Mog. en de respective Collegien schryven, oft zake waar, zy haar nader ordre geliefden te zenden. En zo 'er ietwes zoude mogen voorkomen, daar deze ordre geen mentie van en maakt, zullen de Lieut. Admiraals den Krygsraad by den anderen doen komen, om daar over ten meestendienste van den Lande t'oordeelen te behooren. *Actum in 's Landts Schip Hollandia, zeilende voor de Reede van St. Sebastiaan, den 8 Augusty*, 1674. Was getekend,

CORNELIS TROMP.

Tot dus verre het Dagverhaal van den Heer Johan Berg. Doch dewyl in het zelve veele byzonderheden overgeslagen zijn, zullen wy hier ook inlyven het volgende

Verhaal van 't gepasseerde in 's Landts Vloot, sedert des zelfs uitloopen tot den 26 July 1674. getrokken uit de Brieven van den Lieut. Admiraal Tromp, Graaf van Hoorn, en anderen.

'S LAndts Vloot, bestaande in 66 Schepen van Oorlog, 24 Fluiten, 18 Branders, en 12 Advys-Jachten, den 24sten. May uit de *Wielingen* geloopen, en den 26sten. voor *Duinkerken* gekomen, stak van daar den 27sten. na *Douvres*, alwaar den *Marquis del Fresno*, Spaanschen Gezant aan 't Hof van Engeland, aan boord van den Admiraal kwam, en de Vloot bezag. Welke toen tot den 7den. Juny in 't *Canaal* en omtrent *Torbaay* bleef kruissen, geevende ondertusschen geen kleine onrust

aan de Fransche Kusten: wanneer den Lt. Admiraal *de Ruiter*, volgens
1674. zyn verkreege bevelen, den 8sten. met een partye Oorlogschepen en
Krygsvolk zich van daar Oostwaarts op na de *West-Indien* begaf. Den
18den. liep de rest van 's Lands Vloot onder den Lt. Admiraal *Tromp* uit
Torbaay, en kwam den zelven avond onder *Goutstaart*. Den 19den. en
20sten. kregen de onze *Heyssand* in het gezicht. De Franschen vierden op
het aankomen van de Vloot langs de geheele Kusten; en den Adel van
Bretagne hield zich voor 't meerendeel te *Brest* op, welke Stad zeer gefortificeerd en met Kanon voorzien was, 't geen de Franschen mede op de Schepen, die voor 't inkomen van de Haven gerangeerd waren, hadden geleid. Al de Hoofden van de Vloot waren van gevoelen, dat men in dit geval niet anders doen konde, als de afgedwaalde Schepen by *Bel-Isle* in wachten, en dan gezamentlijk na de Rivier *de Loire* zeilen. Den 21sten. zette 't de Vloot de *Bocht van Vrankryk* in. Den 22sten. kwam een Engelsch Scheepje, dat op kondschap uitgezonden was, weder met een Fransche Loots van *St. Lazaré* in de Vloot. Den 23sten. kwam de Vloot voor 't Eiland *Bel-Isle*, en zette 't op 10 Vadem aan de Oostkant van 't Eiland ten Anker. Den *Hertog van Chaunes*, Gouverneur van *Bretagne*, was van deze aankomst zo haast niet bericht, of hy deed den 24. 5 a 6000 Landluiden te *Brest* t'zamen komen, waar by 's anderendaags noch 3 a 4000 kwamen, benevens 400 Edellieden te Paard uit *Landernau*, *Guanové* en *St. Renans*. Hier op vaardigde hy aanstonds een Courier aan den *Marquis de Coetlogon*, dat hy zich op 't Eiland *Bel-Isle* zoude begeeven; gelijk hy ook met 600 Voetknechten en 80 Edellieden deed. Den 24sten. kwam onze Vloot beoosten 't Kasteel ten anker op 13 vadem. En arriveerde ook een Engelsch Scheepje in de Vloot, 't geen zeide, dat 'er 8000 man op 't Eiland in de wapenen was; 't welk noch van de Fransche Loots, dien d'onze genomen hadden, bevestigd wierd: hoewel men naderhand bemerkte, dat 't zelve niet meer als 3000 was. Hier op besloot men echter de landinge te doen. Den 25sten. zond den *Graave van Hornes* een Trompetter na 't Eiland, die 's namiddags weder te rug kwam, met bescheid van den Gouverneur, dat de Inwoonders die bevelen niet pareeren zouden, en dat, indien men 't Eiland aantaste, hy 't zelve zeer wel zoude verdeedigen. Den 26sten. ging den Heer *Tromp* en den *Graave van Hornes* in de Chaloup, om een bekwaame plaats tot de Landinge uit te vinden; 't geen gedaan zijnde, kwamen zy weder t'scheep, en gaven aan de Landofficieren bevel om 's anderendaags (Gods weer en wind dienende) te landen, ter plaatse daar zy het bekwaamst geoordeelt hadden. Den 27sten. wierd met het lumieren van den dag 't sein tot de landinge gedaan; waar op alle de Galjooten met 't Krygsvolk zich na strand begaaven, om onder het faveur van 't Geschut der Schepen te landen: alwaar d'onze gekomen zijnde, vonden zy in de landinge minder tegenstand als zy verwacht hadden, niettegenstaande de Franschen aldaar twee Retrenchementen boven malkander hadden, die met Volk bezet waren,

en

en 't opklimmen van den Berg vry moeijelijk viel. Toen d'onze geland waren, 't geen 's morgens ten tien uuren was, trokken zy voort op 't Kasteel aan, en campeerden 's avondts een Musketschoot daar van. De Franschen ondertusschen met eenig Volk uit 't Kasteel getrokken, vernamen zo haast d'aankomst der onze niet, of weken weer na binnen. Middlerwyl had een gedeelte van d'Oorlogschepen zich na 't Kasteel begeeven, en kanonneerden daar op; gelijk ook de Franschen weer op haar deeden. Den 28sten. campeerden d'onze tot *Soison*, alwaar 't meestendeel van 't Vee by een gedreeven, en na de Vloot gebracht wierd. Dien dag wierd goedgevonden, dat d'Admiraals *Bankert* en *van Nes* na de Westkant van 't Kasteel, daar 't Leger lag, zouden zeilen. Den 29sten. 's namiddags, kwam een Bark van 't Kasteel in de Vloot, met een wit vlaggetje, en een Brief van den Gebieder *de Lorgerie*, waar by die verzocht, alzo van ververssinge ontbloot was, dat aan 2 a 3 Barken mocht toegelaaten werden Serdin, zo voor hen als de Vloot, te vangen: maar den Lieut. Admiraal *Tromp* sloeg 't zelve af, als buiten de ordre zijnde, en zond den 30sten. den Trompetter weer na 't Kasteel, tot loslaating der Gevangens (gelijk de *Graave van Hornes* albereidts veele van de haare, zo Mans, Vrouwen als Kinderen gedaan had) 't geen hy deed, en zond met een Tamboer 17 zo Matroozen als Soldaaten, welke zich wat te verre door 't plunderen van 't Legar begeven hebbende, van de Franschen gevangen waren; en dewyl zulks tegens de ordre was, wierden 'er den 1sten. July 2 van opgeknoopt. Na dat dan d'onze 2 dagen op 't Eiland gelegen hadden, besloot men, weder te embarqueeren; zonder iets op 't Kasteel te onderneemen, alzo het zelve te veel tydts weg genomen zoude hebben. Dieshalven wierden 3 Stukken Kanon t'scheep gebracht. 1674.

Den 2den. July gingen d'onze weder onder zeil, na de *Rivier van Nantes*, en kwamen den 3den. in de *Baay van Bourgneuf*, tegens over *Narmoutiers* ten Anker. 't Gety dien dag verloopen zynde, wierd de Landinge op *Narmoutiers* tot 's anderendaags uitgesteld: en ging den Heer *Tromp* met de Chaloup rond om strand bezien, waar de bekwaamste plaats tot de landing was. Den Vyand had aldaar aan strand eenige Benkeryen en Beschanssingen opgeworpen, waar in zy haar Muskettiers gesteld hadden. Den 4den met het krieken van den dag, 't sein tot de landinge gegeeven zynde, gingen d'onze met de Booten na strand, doch moesten meest over Rotsen en Klippen, en tot over de middel door 't water passeeren, zo dat verscheide haar Bandeliers nat wierden. Na dat de Fransche eenige charges uit haar Beschanssingen, en van achter de muuren van 't Dorp, daar d'onze onder landden, gedaan hadden, en die daar dicht onder gekomen waren, namen zy de wyk, en salveerden zich op 't vaste Land van *Poictou*. Zy verlieten ook het Kasteel op 't Eiland. Dus geraakten d'onze ten 7 uuren aan land, en plantten aanstondts op de Moolen en 't Kasteel de Prince Vlag. Zy kreegen op 't Kasteel, de Benkeryen, en langs strand 17 Stukken Kanon, 8 metale en 9 yzere, die

men in de Vloot bracht, en 12 Schepen, die op droog zaten. In het
1674. landen kreegen de onze 135 dooden en gewonden, daar onder eenige Bevelhebbers. De Gevangens, die de onze in dezen stryd kreegen, zeiden, dat 'er 5000 man van 't vaste Land op het Eiland stond te komen, en dat 'er 500 bereidts gepasseerd waren; 't geen den *Graave van Hornes* zo veel te meer deed haasten, om haar op de doortocht te ontmoeten, laatende Capitein *Brakel* met 3 Comp. Matroozen en 60 Muskettiers tot bezetting van 't Kasteel, en Capitein *Hardenbroek* met de Comp. Matroozen van den Heer *Tromp* in de Abdye. Zyn Excellentie 's avondts aan de doortocht komende, zo was alles weer na 't vaste Land geretireerd, daar ook een groote meenigte Volk, zo te voet als te paard, stond. 't Gebrek van water deed d'onze een uur van daar campeeren, werdende den *Heer van Zomersdyk* met 400 man op die post gelaaten. Den 5den. July kwamen 2 Brigantyns, als Galeyen toegemaakt, van *Rochel* uitgezonden, en wel gewapent, aan 't Eiland. Zy, niet wetende dat de onze geland waaren, naderden het strand, daar de *Heer van Zomersdyk* 60 Muskettiers achter een Heuveltje ley; en terwyl hy haar amuseerde, zich gelatende een Franschman te zyn, vielen d'onze haar zo schielijk aan, dat zy zich overgaven. Dit Eiland heeft omtrent 2000 Huizen, en is 50 Roeden van 't vaste Land af, zodat de onze de Franschen, die aan de andere zyde gecampeerd lagen, en zy ons gemakkelijk konden beschieten. Met laag water liep het Land tusschen *Boüin* en *Beauvoir*, zynde 't vaste Land van *Poictou*, en dit Eiland zodanig droog, dat men met zo veel Volk als men wilde in front van 't eene tot het andere kon passeeren, welke doortocht maar een uur gaans is, en kan 2 uuren na het laag water geschieden. De Franschen lieten een gerucht loopen, dat zy op ordre van haar Koning met de gansche Macht, zo te Voet als te Paard, zouden overkomen, om ons die Post te doen verlaaten: doch ondertusschen staken zy zelfs haar Zoutpannen omtrent *Boüin* en *Beauvoir* in; betoonende, meer bevreest te zyn dat de onze zouden overkomen, als datze die wilden aantasten. Onderwyl had den Heer *Tromp* belast, dat al het Vaartuig zich weer onder de Vloot zoude vervoegen, en trok den 7den. daar mede na 't Eiland; gevende aan d'Officiers last, toen hy weder op de Vloot was gekomen, dat ze haar Matroozen zouden waarschouwen, op straffe van de dood, geen Beestiaal of iets anders van land te haalen. Op den 8sten. kwamen 2 Fregatten en 8 Branders weder by de Vloot, met bericht, dat ze aan 't Eiland *St. Maarten* geweest, en aldaar een Fransch Fregat met 40 Stukken tegen 't land gejaagt hadden, 't geen ten deele door zyn eigen Kruid opgesprongen, en de rest door de brand geruineerd was. Dien dag wierd een Fregat met 9 andere Schepen na *St. André* gezonden, om vars water te haalen, en de 2 Brigantyns met 30 man ieder bemant, om nevens 2 Snaauwen omtrent *Brest* 12 a 13 dagen te kruissen, ten einde alle Fransche Visschers te vermeesteren. Den 9den. wierden tot het zelve voornemen 2 Fregatten,

2 Bran-

2 Branders en 2 Snaauwen na 't Eiland *St. Maarten* en de *Rivier van Bourdeaux* gezonden. Den 10den. kwamen Capiteins *Dekker* en *Megang* weer by de Vloot, met bericht, dat ze voor 't Eiland *Heys* geweest, doch zich te swak bevonden hadden om een landinge te doen: dat volgens 't zeggen van een Engelschman, van *St. Maarten* komende, op d'aankomst der onze daar groote allarm was geweest: en dat 'er wel 10000 man (doch meest Boeren) op 't Eiland van 't vaste Land gebracht waren, benevens eenige stukken Geschut. Den 11den. wierd belast, dat 'er voor 5 dagen montkost aan Land gebracht moest werden. Den 12. en 13den. viel niets van gewicht voor. Den 14den. kwamen de Brigantyns en Snaauwen van de Kust van Bretanje weder in de Vloot, met een Fransch Scheepje, dat 6 weeken te vooren, benevens 21 andere Koopvaarders, door 18 Fransche Oorlogschepen van *Marseille* tot de *Straat van Gibraltar* was geconvoyeert, zijnde met 10 stukken en 30 man gemonteert, waar van 17 op d'aankomst der onze met de Cognoscementen na 't land gevlucht waren: invoegen dat, om deze verdere Schepen op te vangen, de twee Brigantyns en Snaauwen weer na de Kust van Bretanje gezonden wierden. Den 20sten, kwamen eenige Schepen, die na de *Rivier van Bourdeaux* geweest waren, bericht brengen, dat van 12 Engelsche en 2 Hamburger Schepen verstaan hadden, dat des Konings Schepen tot onder *Rochefort* waren geretireert, daar ze voor 5 Boomen geslooten lagen, en dat tot *Rochel* 2 Branders gereed gemaakt wierden. Dien avond wierd nochmaals belast, voor drie dagen Vivres in 't Leger te brengen, en den 21sten. al het Beestiaal geslacht, om 't water te menageeren. Den 22sten. kwamen de Brigantyns en Snaauwen weder te rug, met bericht, datze 3 Barken genomen en gedestrueert hadden, en 4 a 5 Scheepjes onder *Boulin* zien leggen, die zy meenden dat Ammunitie in hadden: waarom Cap. *Barent Hiddes* met 3 Snaauwen en Brigantyns derwaarts gezonden wierd, om deze te vermeesteren, of te ruïneeren. Eindelijk, na dat d'onze nu 3 weeken op 't Eiland hadden gelegen, wierd goet gevonden, het zelve weder te verlaaten: zo dat d'onze 't Kasteel deeden springen, de Werken langs strand flechten, en de Huizen ledig maakten. Al het Vee, 't geen in groot getal was, was geconsumeert; en daar op embarqueerden d'onze den 23sten. weder van daar, na dat zy alvoorens Gyzelaars voor de voldoeninge van 14000 Ryksd. tot brandschatting hadden medegenomen, die op d'Amsterdamsche Oorlogschepen wierden verdeeld. Men verstond uit de Gevangenen, dat den Hertog *van Chaunes* zich met 4000 Edellieden te Paard tusschen *Croisil* en *Lazaré*, 6 uuren van *Narmoutiers*, onthield: den Hertog *van Retz* met 1200 Edellieden en 5000 Ingezetenen tusschen *Bourneuf* en *Machou*, een uur van *Narmoutiers*: den Hertog *van Vieuville* met 2000 Edellieden en 8000 Ingezetenen over *Narmoutiers*, tot *Boulin* en *Beauvoir*. Den Hertog *van Gadagne* gebood te *Rochelle*, *Oleron* en *l'Isle de Rhé*, daar zy haar meeste Volk hadden: en zoude in 't zelve Eiland van *Rhé*, volgens eenparig bericht der 1674.

1674. Gevangens, Engelsche en Hamburger Schepen, wel 18000 man en 1000 paarden geweest hebben, daar onder 5000 Ingezetenen; zijnde sedert 6 weken aldaar de Regimenten te voet van *Gadagné*, *Neuville*, *Louvigny*, en een Battaljon van Marine, benevens andere gedetascheerde Compagnien ingekomen, als mede de Regimenten Paarden van *Courselle* en *Belleguarde*, daar van d'eerste onder *Gadagne* gebood, de twede over de Ruiterye, en *Lauvay* over de Sterkten. In *Oleron* lag ook veel Volk te voet en te paard, en was sedert 3 weeken daar noch een Bataljon van Marine ingekomen. Den Gouverneur van *St. Sebastiaan* schreef aan den Heer *Graave van Hoorn*, dat hy de Macht van den Vyand op 't nauwste hebbende doen onderzoeken, bevonden had, dat ze in over de 80000 man te voet en 6000 paarden bestond, van *Rochelle*, Bordeaux, en Bajoene: Dat de *Maarschalken van Grammont* en *d'Obret*, beneven de *Graave de la Sere* en *Louvigny* het opzicht van de Kust tusschen Bordeaux en Bajoene hadden. De Gevangens, die de onze kregen, zeiden, dat 'er een groote miserie langs de gantsche Kust was, die t'eenemaal door de Ruiterye en Opbod geruineert wierd, ja zodanig, als een vyandlijk Leger zoude konnen doen. Toen nu de Militie weer t'scheep was, wierd goet gevonden, dewyl 's Landts Vloot van water haast zoude ontbloot zijn, en de Schepen, die om water na *St. André* waren, noch niet waren weder gekomen, dat 'er 2 Oorlogschepen en 4 a 5 Galjoots met ledige vaten derwaarts zouden gezonden worden, en de Fransche Prys, die d'onze gekregen hadden, aldaar verhandelen. Ook wierd Cap. *Hallard* met Brieven na 't Vaderland gezonden, en om de Vivres voor de Zeeuwsche Schepen tot half October weder in de Vloot te brengen, enz.

Wegens het overige van deze Tocht zullen wy hier weder laaten volgen het Dagverhaal van den Heer Johan Berg, doch eenigsints verkort, om alle overtolligheden te vermyden.

Vervolg van het Dagverhaal van den Heer Johan Berg.

NA dat den Heer *Tromp* met zijn Esquadre den 8sten. Augusti onder zeil was gesteeken na *Cadix*, wierd hy den 13den. te rade, dewyl de Tocht noch lang zoude konnen duuren, en de Montkost schaars begon te werden, dat men, in de plaats van 5 pond Brood en een pond Kaas, nu alle weeken maar 4 pond Brood en 3 vierde pond Kaas zoude uitdeelen. Den 14den. kwamen onder 't Gebergte van *Rio de Sella*: den 16den. by *Caap Oortegal*: den 18den. by de *Corunna*: den 19den. by Caap *Finisterre*: den 21sten. by de *Barlinges*, en wierd het Volk hier volgens gewoonte gedoopt. Den 22sten. 's middags kreegen *Caap Roxent* op zy: den 24sten. passeerden *St. Vincent*: den 25sten. zagen *Caap Marie*: en den 26sten. kwamen voor *Cadix* ten anker. In 't inkomen wierden de gewoonlijke Eerschooten, 60 in getal, gedaan. Onder veele Persoonen, die toen aan boord kwamen, was ook *Don Nicolaas de Cordua*, Generaal van de Gallioenen, een oud en fris Heer. Verstonden alhier de Victorie van

Tromp met zyn Esquadre voor Cadix.

zijn

zijn Hoogheid den Heer Prins van Oranje by *Senef*. Den 29sten. kwam den Gouverneur van *Cadix*, *Don Diego de Cavalliero*, een oud Heer, aan boord, om den *Graave van* Hoorn en den Lt. Admiraal *Tromp* te congratuleren. Hy wierd van den zelven met alle eer en vriendschap ontfangen en getracteert, en 's Konings, der Staaten Generaal, en zijn Hoogheidts gezondheid gedronken; waar na hy weder na de Stad keerde. Den 31sten. wierd den Heer *Tromp* te *Cadix* met zijn byhebbende Hoofden en Gevolg zeer heerlijk ingehaalt; komende den Gouverneur te voet met zijn Koets achter aan: en reden toen gesaamentlijk na 't Huis van den zelven, alwaar zy magnificq wierden getracteert, balderende het Geschut, geduurende het verblyf van den Admiraal, meenigmaal van 't Kasteel. Van daar na 't Huis van den Hollandschen Consul rydende, wierd daar ook heerlijk onthaalt; doch vertrok 's avondts weder na boord.

Word daar ingehaald.

Den 1sten. September kwam den Heer (a) *Graave van Hoorn*, nevens *Don Bernardo de Salinas* en de *Heer van Sommelsdyk*, van *Madrid* te *Cadix*, en wierden daar met alle eer en vriendschap ingehaalt. Den 5den. brande men in de Stad veele Vreugdevuuren over zijn Hoogheidts Victorie by *Senef*: waar op ook in de Schepen veele brandende Lantaarns aan de Nokken van de Reën, achter, voor, boven op, en in 't Wand, en elders wierden gehangen; 't geen om de duisterheid zeer fraay om aan te zien was. Het Geschut wierd ook los geschooten; en was *Don Bernardo de Salinas* ook met groote vreugde aan boord. Den 6den. kwam de Smirnaasche Vloot, die 1671. uitgegaan was, zonder Convoyers of Oorlogschepen by ons. Den 7den. lichtten 't anker, en gingen onder zeil. 's Nachts passeerden het naauw van de Straat. Den 8sten. passeerden *Mallaga*, en 's avondts *Caap Gata*. Den 14den. waren op de hoogte van *Cartagena*. Den 16den. passeerden voorby *Alikanten*. Den 20sten. passeerden de *Eilandekes van Nom*, en den 21sten. het op een Rotssteen gelegen Kasteel *Apullo*, 't geen ons met 3 Kanonschooten begroette, en wierd met 5 weder beantwoort. Den 24sten. kregen *Barcelona* in 't gezicht, en kwamen 's middags met de gantsche Vloot in goede ordre voor de Stad. Tegens den avond voer den Heer *Graaf van Hoorn* aan land, en wierd daar met alle Eere ontfangen. Den 25sten. ging den Heer *Tromp* mede derwaarts, en wierd van gelijken treffelijk onthaald. Den zelven dag, 's avondts, kwam den Heer *Tromp* weder aan boord; en was den Vice Admiraal *de Haan* met 6 Schepen Oostwaard op t'zeil gegaan. Den 27sten. 's avondts gingen onder zeil. Den 30sten. tegens den avond kwamen onder de Wal van *Lorette* ten Anker. 's Namiddags ging den Heer *Tromp*, de

Vreugdevuuren over den Slag van Senef.

De Vloot weer onder zeil.

Komt voor Barcelona.

De Graaf van Hoorn en Tromp treffelijk ontfangen.

De Vloot onder zeil.

(a) *Zy waren den 11den. Augusti te Madrid gekomen, alwaar de opgem. Graave met alle achtinge van de Koninginne wierd ontfangen en onthaald, en had daar met de Spaansche verscheide onderhandelingen gehouden, hoedanig, en op wat wijse men best met de Zeevlooten en 't Krygsvolk van weerzyden de Franschen zoude konnen afbreuk doen. Dieshalven, na dat dit was beraamt, vertrok den ged: Graave in 't lest van Augustus, van de Koninginne met eenige treffelijke Geschenken zynde vereerd, na Cadix, en kwam met den Heer de Salinas den 1sten. September, als boven gedacht, weer aldaar.*

1674.

Komt voor Roses.

de *Graaf van Hoorn*, en verscheide andere Heeren, na land, doch kwamen 's avondts weer aan boord. 's Nachts gingen onder zeil, en kwamen den 2den. voor de middag in de *Baay van Roses*, daar het Anker uitgeworpen wierd. 's Nachts kreegen een harde storm, met blixem, en reegen; en had den Vice-Admiraal *de Haan* 't Schip van den Heer *Tromp* by na op zy gedreeven: dan alles liep noch ten besten af. Den 3den. kwam den Consul van Barcelona met een groot Pacquet brieven in de Vloot, waar op alle de Hoofden van de Vloot aan boord wierden gesceind. Den 4den ging den *Graaf van Hoorn* aan land, en wierd met 19 Kanonschooten ontfangen. Deze Plaats was als een Vyfhoek, hebbende voor ieder Bolwerk een halve Maan, en voor ieder Gordyn een Ravelyn. Den 7den. wierd het sein tot de landinge gegeeven. Want naar dat met den *Heer de Salinas* veele onderhandelingen waren gehouden, zo was goed gevonden, dat 'er 16 Comp. Soldaaten, ieder van 70 koppen, met den aankleef van dien, onder 't gebied van den Colonel *Stek*, aan land zouden gaan: dan de (*a*) zelve kwamen korts daar aan weder t'scheep. Vorders wierd 's Landts Vloot toen onder vyf Esquadres verdeeld: 't eerste onder den Heer *Tromp*, het twede onder den Lieut. Admiraal *Willem Bastiaansen*, het darde onder den Schout-by-Nacht *Almonde*, het vierde onder den Schout-by-Nacht *Jan Dik*, en het vyfde onder den Capitein *Dirk Schey*.

Daar eenig Volk aan land word gezet.

Van deze zoude den Heer Lieut. Admiraal *Willem Bastiaansz.* met zyn Esquadre zich op 't alderspoedigste na het Vaderland begeeven, en geen Plaatsen dan uit hooge noot aandoen: waarom den Heer *Graaf van Hoorn* zich met zyn Domestyken op des zelfs Schip begaf, om alzo voor de komst der Soldaaten in Texel ordre te bezorgen, waar ieders Guarnisoen zoude weezen. Ook was goed gevonden, dat den Heer *Tromp* zich met zyn Esquadre mede op 't spoedigst na 't Vaderland zoude begeeven, doch in passant, waar het mogelijk, *Alikanten*, *Mallaga* en *Cadix* aandoen. Eindelijk, dat den Schout-by-Nacht *Almonde* met zyn Esquadre in de Baay van *Roses* zoude blyven, en wachten dat de aan land gestapte Militie weder zoude embarqueeren, en dan met de zelve gezamentlijk na huis toe gaan. Den 8sten. ging de *Graaf van Hoorn* daar op met alle zyn Domestyken op 't Schip van den Heer *Willem Bastiaansz.* scheidende van den Heer *Tromp* met groote tekenen van eer; en wierden tot een gelukwenschinge 15 schooten gedaan. 's Avondts gingen de andere ook onder zeil; blyvende den Schout-by-Nacht *Almonde* daar alleenig leggen. Den 29sten. hadden *Cadix* in 't gezicht, en kwamen 's avondts

De Graaf van Hoorn gaat over op Willem Bastiaansz.

(a) *Dit geviel, om dat de Koninginne van Spanjen aan den Heer Tromp, voor Roses zynde, geschreeven hebbende, dat hy zich met zyn onderhebbende Vloot na Messina wilde begeeven, hy daar toe, zonder nader ordre van de Heeren Staaten niet kon resolveeren, alzo hy voor de Winter weder na Holland moest keeren; doch presenteerde echter 2500 man te ontscheepen, en te Roses aan land te zetten, gelijk ook gedaan wierd: Dan de Koninginne zond daar op aan den Graaf van Hoorn tot bescheid, dat hy deze 1500 man wel weder mocht t'scheep doen; 't geen men dan ook volvoerde.*

vondts voor de Baay ten anker. Den 31sten. wierd geresolveerd, dat den Vice-Admiraal *de Haan* en Capitein *van den Heuvel* daar noch 14 dagen zouden blyven, om op de Zilvere Vloot te passen; *Elsevier* en *Megang* na *Lixbon* en *St. Ubes* zeilen, om de Koopvaardyschepen van daar na huis te convoyeeren; en Capitein *de Jong*, nevens de Snaauwen, na huis toe keeren; gelijk ook de *oude* en *jonge Schey*, Capitein *Verschoor*, en haar byhebbende Schepen. Den 1sten. November gingen onder zeil; en den 4den. December kwam den Admiraal *Tromp* met 18 Zeilen behouden weder in Texel: en vervolgens ook d'andere Esquadres. 1674. Tromp komt weder in Texel.

Niet lang was den Heer Tromp weder in het Vaderland geweest, wanneer zich de gelegentheid tot het verkrygen van nieuwe luister voor hem opdeed. De Graaven van Arlington en d'Ossery, die zich een tyd lang in den Haag, en elders, hadden onthouden, verzochten hem uit den naam van zijn Majesteit, begeerig om dezen Held te zien, een reis na Engeland te willen doen, en 'er zich een week of drie aan het Hof op te houden. 't Vertrek geschiedde op den 12den. January, met drie kostelijke Jagten die tot d'overscheeping gereed lagen, onder 't losbranden van 't geschut van den Briel en de gemelde Jagten; waar na zijn Hoogheid, de Prins van Oranje, die hen tot daar toe verzeld had, weder na den Haag keerde. Den 16den. kwamen ze te Londen; alwaar den Admiraal van den Koning, den Hertog van Jork, en de Grooten des Ryks, minnelijk ontfangen, en met treffelijke gasteryen onthaald wierd, voornaamentlijk van de Hertogen van Jork, Monmouth, en Bukkingam. 't Gemeen, door de sterke driften van nieuwsgierigheid gedreeven, maakte hem de wegen onbruikbaar; en de Beurs van Londen, daar hy zich eens op vertoonde, hoe ruim ook van begrip, wierd hem door 't gedrang van 't volk te naauw. Zijn Majesteit ondertusschen, om de krygsdeugden van den Hollandschen Held, wel eer zijn ontsagchelijksten Vyand, t'erkennen, verhefte hem tot de waardigheid van Baron, met overzetting op zijn manlijke nakomelingen: en, zo 'er die ontbraken, zou de twede Broeder, Marten Harpertsz. Tromp, Burgemeester van Delft, en zijn manlijke kinderen, in de plaats treeden: en deze ook zodanige kinderen niet nalaatende, mocht de darde Broeder, Adriaan Tromp, Ritmeester in den dienst der Staaten Generaal, dien tytel voeren. De brieven, 1675. Tromp door den Koning van Engeland tot een overkomst verzocht. Word tot de waardigheid van Baron verheven.

Ooo hier

hier toe dienende, wierden terstond door den Groot-Zegel-
1675. bewaarder vervaardigd; en wyders den Heer Tromp, op het
eind der maand February weder na Holland keerende, met des
Keert weder na Holland. Konings Afbeeldsel, rondom met diamanten bezet, begiftigd.

Vrankryk onderwyl zich van de hulp der Engelschen ziende verlaaten, gelijk ook van die der Bisschoppen van Munster en Keulen (welke, het voorbeeld van Engeland volgende, hun byzondere vrede met de Staaten der Vereenigde Nederlanden hadden gemaakt, d'eerste den 22den. April en den ander den 11den. May des voorgaanden jaars) trachtte niet anders als om zich door verbonden met andere Vorsten weder ontsagchelijk te maaken. Sweden, van oudts met dien Koning in alliantie, scheen daar wel de bekwaamste toe: en Monsr. de Feuquieres, als Ambassadeur derwaarts gezonden, bracht zo veel te weeg, dat by deze Kroon zodanig aan de belangen van zijn Koning hegtte, dat de Sweeden, hunne Krygsbenden onder den Veldheer Wrangel in Pomeren byeengetrokken hebbende, in 't begin dezes jaars daar mede in de Staaten des Keurvorsts van Brandenburg vielen, op zo slechte voorwendingen, dat ze niet verdienen hier opgehaald te worden. De Pas Lokkenits, Zedenik en Bernaw wierden door hen bezet; Landsbergen en oud en nieuw Rupin ingenomen; Kopenigh met list vermeesterd, enz. Zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheid, bekommerd voor zijn Landen, was ondertusschen na den Haag getoogen, en wierd aldaar, na verscheidene onderhandelingen, in de maand May tusschen de Kroon Deenmarken, den Keurvorst van Brandenburg, de Vorsten van Brunswyk en Lunenburg, en de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, een nader Verbond geslooten; mitsgaders het besluit genomen van negen Hollandsche Oorlogschepen toe te rusten, om by alle gelegentheden in de Zond tot dienst van zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheid gebruikt te worden; en den 18den. Juny daar aan volgende opentlijk wegens haar Hoog Mogenden den oorlog tegens Sweden verkondigd, en zeven dagen daar na ook te Brussel wegens Spanjen. Midlerwyl toogen de Sweden in Havelland, en veroverden aldaar de Steden Nauwen, Brandenburg, Ratenaw, Havelberg, enz. maar de Keurvorst ter zelve

Oorspronk, begin en voortgang van den Noordschen Oorlog.

tyd

tyd met zijn Troupen derwaarts zijnde gerukt, ontweldigde hen wel haast de Vesting Ratenaw; sloeg het Sweedsche Leger met verlies van over de 2500 man; en nooodzaakte hen hals over kop in het Land van Mekelenburg te wyken. De Koning van Deenmarken deed ondertusschen mede den (a) oorlog tegens Sweden verklaaren; zond zijn Vloot (met zeven van de negen Oorlogschepen, door haar Hoog-Mogenden uitgerust om in de Zond gebruikt te worden, versterkt) na d'Oost-Zee, ten einde op de Pomersche kusten te kruissen; vervoegde zich met zyn Krygsbenden te Gadebusch, daar hy met den Keurvorst, in der yl derwaarts getoogen, een geheime onderhandeling hield; vertoonde zich wyders voor Wismar; en toog met zyn gantsche Leger, na dat hy zes Regimenten voor die Stad gelaaten had om ze beslooten te houden, na de Sweedsche Post Damgarten in Pomeren: terwyl de Munsterschen en Brandenburgers van een andere kant in 't Sticht Bremen vielen; en de Generaal Swerin met 3000 Brandenburgsche Ruiters, Dragonders, en Voetknechten, 't Eiland Wollyn veroverde. Damgarten had wel haast het zelve lot; en kort daar na volgde ook Wismar, door den Koning in persoon vermeesterd. Ondertusschen was de jonge Koning van Sweden te Upsal gekroond, en had, willende de meeste kracht tegens de Kroon Deenmarken gebruiken, een wakkere Oorlogsvloot doen toerusten, voorzien met wel 10000 Landsoldaaten, in de meening van een aanslrg op Zeeland t'onderneemen: maar deze Vloot had niet lang in zee geweest, of ze wierd door storm genoodzaakt met verlies van eenige Schepen weer in de havenen te loopen. De Deensche Vloot onder den Adm. Adelaar, die tot dus lang op de Sweedsche gepast had, kreeg derhalven ook bevel om op te komen: en aldus liep het jaar 1675. ten einde.

1675.

(a) den 1. den. September.

Niet gelukkiger voor Sweden was ook het volgende jaar. De Deenen, de Brandenburgers, de Munsterschen, enz. tastten de Staaten dezer Kroon van alle kanten aan; en hunne wapenen wierden doorgaans met overwinning gezegend. Wel is waar, dat de Sweeden in de maand January de Swingerschans veroverden, en de Munsterschen in het Sticht Bremen sloegen: 1676.

1676. maar deze voorspoed wierd door een ongelijk grooter tegenspoed wel haast gedwarsboomd. 't Ongeluk vervolgde hen overal: en zy, die den oorlog d'eersten hadden aangevangen, hadden reden om 'er ook d'eersten berouw af te hebben.

Maar het was niet genoeg, dat de Bondgenooten zich te land zeeghaftig zagen: ter zee moest ook de kans gewaagd, en de Sweedsche macht op deze hoofdstof geknakt worden. Ten dien einde hadden al in den aanvang des jaars de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden beslooten, tegen de voortyd gezamentlijk met zyn Majesteit van Deenmarken een Vloot van veertig Oorlogschepen, bestaande in 25 Deensche en 15 Hollandsche, in de Zond te stuuren, waar over den Heer Tromp het oppergebied zou voeren. De toerusting wierd met allen yver voortgezet; en den 7den. May stak den Admiraal uit Texel met de aldaar gereedleggende Oorlogschepen, benevens eenige Koopvaarders, onder zeil, en kwam den 12den. op de reede voor Koppenhagen, alwaar hy onder een ongeloofelijke toevloeijing van volk te land trad, en twee dagen daar na door zyn Majesteit (tot teken van de byzondere achting welke men voor zyn persoon, en zyn overal beroemde dapperheid had) op het Slot met de Ridderlijke Order van den Olifant vereerd wierd.

Tromp met eenige Hollandsche Oorlogschepen na Deenmarken.

Word door den Koning Ridder geslagen.

Ondertusschen veroverde den Admiraal Niels Juël, de voorgaande maand met twaalf Oorlogschepen na d'Oost-zee gezeild, en naderhand noch met acht andere versterkt, het Eiland Gothland: en vervolgens noch zes varsche, zo Deensche als Hollandsche, Schepen by zich gekreegen hebbende, en aldus met een Vloot van 26 braave Oorlogschepen in de Oost-Zee blyvende kruissen, ontdekte men in 't begin van de maand Juny de Sweedsche Vloot, bestaande in 36 capitaale en 8 middelmaatige Schepen, behalven het klein Vaartuig. Den 4den. der maand, 's avondts ten zes uuren, geraakten beide de Vlooten tusschen Schoonen en Bornholm aan malkander: en hoewel de Sweeden de Deenen in getal van schepen en manschap veel te boven gingen, dorsten ze echter niet enteren, maar bleeven alleenlijk van verre schutgevaart houden. De Deenen, swakker van macht maar niet van moed, bleeven hen niet schul-

Den Admiraal Juël verovert het Eiland Gothland.

Slaat tegens de Sweedsche Vloot.

dig,

dig, en sneeden op den avond vyf Sweedsche Schepen af: doch 1676.
dewyl zy zich wegens de stilte niet dorsten verspreiden, wilden zy ze niet vervolgen; Niettemin begroetten zy hen zodanig met hun geschut, dat van een de voorste steng wierd afgeschooten. Hier op eindigde het gevecht voor dien dag. 's Anderendaags, 's morgens omtrent zes uuren, vervaardigden zich beide de Vlooten weder tot den slag. De Sweeden, de loef hebbende, kwamen in goede order op de Deenen af, en verhinderden hen t'elkens boven wind te geraaken; zulks dat zy genoodaakt waren op hen in te vallen: waar door een hard schutgevecht ontstond. Maar de Sweeden, na 't scheen, niet veel kans tot d'overhand ziende, hielden geduurig af; zulks dat beide de Vlooten weinig beschadigd wierden. De Deenen meenden onder de gunst van de rook den Sweedschen Admiraal een Brander op zyde te brengen: doch deze zulks bemerkende, gaf zo dapper vuur, dat de Brander moest afhouden. En hier mee niet vernoegd, smeet hy 't den Deenschen Admiraal op zy: maar een harden tegenstand vindende, week hy eindelijk af, en met zyn gantsche Vloot te rug tot onder Bleking. De Deenen, geen order hebbende om iets te waagen, en ook veel onsterker zynde als de Sweeden, weeken ook af; zulksdat het gevecht voor tien uuren geëindigd was, tot weinig voordeel van d'eene of d'andere party, als dat de Deenen noch een Sweedsch Galjoot met 10 stukken en 30 man kreegen, zonder dat ze in tegendeel iets verlooren.

De tyding van dit Gevecht te Koppenhagen zynde gekomen, vertrok aanstondts den Heer Tromp den 6den. tegen den avond, met 4 Deensche en 3 Hollandsche Oorlogschepen, na de Deensche Vloot, waar mede hy des anderendaags straks gereedschap maakte om na de Sweedsche toe te zeilen; zulks dat op den 11den. weder een nieuw Gevecht onstond, doch veel bloediger dan het voorgaande, en met zodanig een uitslag als men zien kan uit d'onderstaande brieven, door de Heeren Tromp en Almonde hier over aan haar Hoog-Mogenden geschreeven.

Tromp met een versterking van zeven Oorlogschepen na de Deensche Vloot.

Slaat de Sweeden.

1676. *Brief van den Schout-by-Nacht* PHILIPS ALMONDE, *geschreeven aan de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Hoog-Mogende Heeren:

OP den 6den. dezer is geweest aan Uwe Hoog-Mogenden myn onderdanigste. Op den 7den. dezer arriveerde in de Vloot de Heer *Tromp*, met 4 capitale Deensche Schepen, en 3 Schepen en 2 Branders van Uwe Hoog-Mogenden. Den 9den. de Wind zynde van de Zuiderlijke kant, gingen onder zeil om den Vyand op te zoeken. Tegen den avond bekwamen den zelven in ons gezicht; zynde den Vyand voor uitstevenende, stellende de cours Oost aan. Den 10den. waren den gantschen dag en nacht met alle de zeilen doende om haar van achteren op te zeilen. Op den 11den. dezer tegens den middag, de Wind Z. West, met harde buijen, waren den Vyand met onze bezeilste Schepen zo naar geadvanceerd, dat de zelve genoodzaakt waren ons het hoofd te bieden; zynde doen op zy van de Zuidhoek van *Oeland* te loefwaard van den Vyand. Op de middag wende 't den Vyand tegens ons aan; en zo als de zelve waren gewend, geliefde God Almachtig het ongeluk te laten overkomen aan het Schip van den Ryks-Raad *Kreuts*, commandeerende de Vyandts Vloote en Chef, dat 't zelve omsloeg, en een moment daar na in de lucht sprong, ('t zelve Schip was, volgens rapport der Gevangenen, gemonteerd met 130 Stukken Kanon en 1000 Man) 't welk zodanigen consternatie by den Vyand causeerde, dat de zelve 't aanstondts weder om de Noord leide, en het op de wyk stelde: Waar op den Heer *Tromp* het sein dede van in den Vyand te vallen; welke al retireerende zo veel resistentie deden, als van Vyanden, die de wyk nemen, te wachten is. Den Heer *Tromp* avanceerde den tweeden Admiraal van den Vyand op zyde, die zich omtrent 2 uuren mannelijk defendeerde, schieterende den Heer *Tromp* veel Volks af; tot dat eindelijk zyn groote Mast over boord geraakte, en hy doen de Vlagge van achteren streek: maar door een impertinente brutaliteit zo is een Brander van Uwe Ho: Mo: geëquipeerd by het Collegie ter Admiraliteit van Amsterdam, gevoerd by eenen *Willem Willemsz.* tegens ordre, aan boord van dezen gestreeken Vyandts Admiraal gekomen, en heeft den zelven met zyn Brander, tegens 't gegeeven quartier, verbrand: waarlijk een ongehoorde zaak, welke nooit by iemand van Uwer Hoog-Mogenden Dienaars is gepractiseerd geweest. Het voorsz. Admiraals Schip was gemonteerd met 86 Stukken Kanon, en 800 Man, gevoerd by den Ryksraad *Graaf Wachtmeester.* Wy hebben den Vyand tot voor *'t Lieth van Stokholm* vervolgd, die heden na de middag daar ingeloopen zyn met het meeste gros van haar Schepen: de andere zyn zo hier en daar tusschen de Klippen ingeloopen, daar wy de zelven niet hebben konnen van daan haalen.

haalen. Tegens *Oeland* hebben 2 Vyandts Schepen aan strand gejaagt. De Capitein *Abraham van Zyl* heeft in 't retireeren een Vyandts Schip, gemonteerd met 44 Stukken Kanon, veroverd; en Capitein *Poort* een Fregatje met 16 Stukken. Capitein *Dekker* hebbe gezien een groot Sweeds Schip vervolgen; en alzo hy wel zeilt, en dit Schip geheel van de Sweedsche Wal is afgesneeden, zo twyffel niet, of zal 't zelve veroverd hebben. Tot noch toe en wete niet, dat meer Vyandts Schepen zyn veroverd: maar wanneer de Schepen, die noch van ons af zyn, en den Vyand zo hier en daar hebben vervolgt, by de Vloot zullen gekomen weezen, zo zal Uwe Hoog-Mogenden nader konnen adviseeren. De schade, die de Schepen van Uwe Hoog-Mogenden hebben geleeden, is van geringe importantie; zo dat de zelve in Zee zal konnen werden gerepareerd. Wy zullen 't noch eenigen tyd voor *Stokholms Lieth* houden, om te zien of noch eenige afgedwaalde Schepen mochten opkomen. Wanneer de Capiteinen van Uwe Hoog-Mogenden alle by de Vloot zullen gekomen zyn, zal Uwe Hoog-Mogenden dan een Lyste van 't geschooten Volk toezenden. Waar mede Hoog-Mogende Heeren, etc. 1676.

In 's Landts Schip Delft. voor Landsoort, den 12 Juny 1676.

Was getekend,

P. ALMONDE.

Brief van den Admiraal CORNELIS TROMP, *geschreeven aan de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.*

Hoog-Mogende Heeren:

S*Edert myne onderdaanigste laatste, die ik my den* 5den. *dezer uit* 's Konings Diep *de eere hebbe gegeven van aan* Uwe *Hoog-Mogenden te schryven, hebben wy 't geluk gehad, dat ons een favorabele wind den* 6den. *'s avondts van die Reede en in Zee gebracht heeft, en vervolgens den* 7den. *in de Vloote, leggende tusschen* Stede *en* Valsterbon *ten anker.*

Den 8sten. *de Wind O. Z. O. begaven wy ons met de zelve onder zeil, en continueerden onzen cours om de Zuid, tot dat zich* Stede *Z. W. ten Z. van ons vertoonde; wanneer wy wendende, en 't zelve Z. W. ten W. laatende leggen, by den donkeren ons anker lieten vallen.*

Den 9den. *met het lumieren van den dag, de Wind Z. W. lichteden wy het anker; en* Valsterbon *omzeilende, kregen doen des Vyandts Vloote in 't gezicht, bevindende de zelve door onze Brandwachten omtrent de* 50 *Zeilen, zoo klein als groot, sterk te wezen. En of wel der namiddags de Wind wakker begon te schorpen, en de zelve Z. ten O. zynde, de Vyanden t'eenemaal de loef hadden, zo hebben zy niet te min zo hard voor uit gezeild, dat wy haar weinig konden inloopen.*

De geheele volgende nacht hebben wy haar met zo veel zeil, als mogelyk, blyven vervolgen; 't geen evenwel niet belet en heeft, dat de zelve (hebbende haren cours onder 't faveur van de duisterheid veranderd) ons des morgens den 10den. *Juny uit het gezicht waren geraakt: daar op ik, (zeilende als doen* N. N. O.

en

en N. O. ten N. vier en een half myl van Uytstede) 7 Fregats en klein Vaartuig,
1676. op de streeken van O. N. O. tot Z. toe hebbe afgevaardigd, om de Vyandlyke Vloote op nieuws t'ontdekken en te recognosceeren.

's Middags omtrent 12 uuren kwamen wy de zelve wederom te zien Z. O. van ons, die wy korts daar aan op het gedaane sein, dat ieder zyn best had te doen met jagen, met alle zeil vervolgden; jagende de zelve met Zonnen ondergang voorby Erdholm, en den 11den. Juny 's voormiddags langs de Zuiderhoek van Oeland, wanneer wy de zelve ten elf uuren zoo dicht waren ingezeild, dat wy ze dwongen by te steeken, en zich in postuur van tegenweer te stellen, zo dat wy ten 12 uuren, de Wind W. N. W. en de loef vervolgens van haar hebbende, met elkanderen aan 't battailleeren raakten, dat niet lange geduurt hadde, of het Schip de drie Kroonen, gemonteert met 134 metale stukken, gevoert door den Admiraal Generaal van den Vyand, viel het onderste boven, en spreng kort daar aan: ik en weet niet door wat toeval, hebbende niet als eenige weinige schooten op hem gedaan. De geheele Vyandts Vloot scheen het alsdoen op een loopen te willen stellen; 't welk met het seinen, om met ons geheele Gros op haar in te booren, belet wierd. Wy wendden alsdoen om de Z. over; en ging ik des Vyandts Admiraal van de Geele Vlagge, voerende 96 stukken, op zyn zyde leggen, gevende den zelven en zyn Seconde laag op laag, zonder dat zy my daar af iets schuldig bleven: doch eindelyk, na dat wy ruim drie Glazen met malkanderen dus doende waren geweest, hadden wy het geluk, dat hy (zyn groote Mast over boord rakende) voor my streek, en om Quartier riep; 't welk ik hem, als hebbende zulks door zyn dapperheid en ongemeene defensie dubbelt verdient, niet alleen hadde geaccordeert, maar ook myn Chaloup derwaarts gezonden om hem af te halen, doch al te laat, dewyl een van onze Branders (niettegenstaande hy wel zag dat den voornoemden Admiraal had gestreeken, en dat wy hem van niet aan te klampen sein deeden en toeriepen) den zelven zonder zyn groote Mast ziende, zich aan zyn boord leide, en dat braave Schip met zyn kostelyke metale Monture, en 650 Zielen, vernielde, daar af omtrent de 50 met de Boot gesalveert zyn, en daar onder een Priester.

Dit geschiede 's avondts over 6 uuren, wanneer des Vyandts Vloot deze fataliteit van twee Admiraalen op een namiddag te verliezen apprehendeerende, ons hare Spiegels toekeerde, en zich met alle zeil confuselyk op de vlucht begaf, latende achter het Schip Neptunus, gemonteert met 16 metale en 28 yzere stukken en 198 man (dat by den Capitein van Zyl vermeestert, gelyk ook noch een van gelyke monture by een anderen Capitein genomen is) en voorts aan de Hooge Geallieerdens de volle Victorie van dien dag. Twemaal heeft my de Vyand de brand in 't Schip geschooten, doch is t'elkens gelescht geworden; zynde het zeer remarquabel, en de rechtvaardigheid van de Wapenen der Hooge Geallieerdens meest toe te schryven, dat niet een Schip van haare Vloote is verlooren, zelfs niet een Mast- noch Stengeloos geworden.

Ik ben op myn Schip meest in Zeil en Touw-werk (dat ik door splitsen en knoopen, zo veel mogelyk, doe repareeren) beschadigd geworden, hebbende ook eenige schooten onder water gehad. Adriaan Akkersloot, myn eerste Capitein,

pitein, heeft op 't Bedde van Eere zyn leeven geëindigd ; en myn tweede Capitein, Isaak Teunisz. van Anten, *die door zyn betoonde couragie een beter lot meriteerde, is door een Vyandts Kogel zyn Rechter Arm kwyt geraakt ; gelyk ook den Capitein van de Landmilitie een Ooge ; hebbende voorts op myn Schip in alles over de 100 gekwetsten als dooden gehad.* 1676.

Van voor eergisteren avond continueeren wy den vluchtenden Vyand in zyn confusie op 't gegeeven sein, om ieder zyn best te jagen, met alle mogelyke vlyt te vervolgen, daar af wy eergisteren, 's morgens, zagen dat drie op de Noorder Oorden strandden, en 's avondts een van haar kloekste aan de Klippen by Westerwyk *vast raakte; hebbende de onze noch een Fregat, voerende 16 stukken, en een Jagt van 6 stukken genomen; zonder dat ik weten kan, wat den Admiraal* Niels Juëll, *die ons met zyn Esquadre, sedert de Batalje, noch niet bygekomen is, opgedaan heeft.*

En dewyl wy geen Schepen van den Vyand meer en verneemen, die over al, daar ze best hebben gekost, een goed heenkomen hebben gezocht; zo hebben wy gewend, om, zo ras doenlyk, ons na Stede *of in de* Bogt van Kuyk *te begeven, en aldaar met zyn Koninglyke Majesteit, onzen genadigsten Koning en Heere, t'abouchееren, en des zelfs order, over 't geene ten besten van 't gemeene Interest staat ondernoomen te werden, te ontfangen.*

Ik bidde God den Heere, Uwer Hoog-Mogenden Loffelyke Regeeringe te zegenen, en haare Wapenen over al met glorie en overwinninge te kroonen. Blyvende met het uiterste respect, Hoog-Mogende Heeren, etc.

In 't Schip Christianus Quintus,
zeilende by der Winda,
den 15 Juny, 1676.

Getekend,
C. TROMP.

't Verlies der Sweeden in dezen Slag, behalven een zeer groot getal van dooden en gekwetsten, bestond dan, volgens den brief van den Heer Tromp, in deze Schepen.

Verlies der Sweeden.

1. De *drie Kroonen*, gevoerd door den Admiraal Kruits, gemonteerd met 134 metaale stukken en 1100 man: opgesprongen.

2. 't *Ryksswaard*, voerende 96 stukken en 650 man: door een Brander, buiten order, verbrand.

3. De *Neptunus*, gemonteerd met 44 stukken en 198 man: veroverd.

4. Noch een Schip van diergelijke monture veroverd.

5. d'*Yzere Wagen*, voerende 44 stukken en 200 man: door Capt. Hordenbrok onder Bornholm opgebracht.

6. Een groot Oorlogschip onder Osland gestrand., en door de Sweeden zelven in brand gesteeken.

7. 8. 9. Drie Sweedsche Oorlogschepen op de Noorder-Oorden gestrand.

10. Een der grootste Oorlogschepen by Westerwyk op de klippen gestooten, en gebleeven.

11. Een Fregat met 16 stukken veroverd.

12. Een Jagt met 6 stukken veroverd.

Ziet daar een groote overwinning voor de Deenen. Wy zullen

1676.

De drie Kroonen op hoedanig een wys verongelukt.

len hier alleenlijk byvoegen, op wat wyze het Schip de *drie Kroonen* zo ongelukkig omsloeg, en vervolgens opsprong. Den Admiraal had op d'aankomst der Deensche Vloot het geschut van d'eene zyde in de poorten laaten brengen, om heele laagen te geeven, en beval ter zelve tyd, dat men over d'andere kant zou wenden. Dit wierd gedaan: maar het Bootsvolk vergeeten hebbende de gemelde stukken op te binden, vielen de zelven altemaal aan d'andere zyde over. 't Schip sloeg derhalven om: en in deze wanorder de brandende lonten onder 't buskruid gevallen zynde, vloog het zelve kort daar na in de lucht.

De Sweedsche Vloot, gelijk hier voor gezegt is, aldus door de Deensche en Hollandsche tot onder Stokholm gejaagd zijnde, keerde den Heer Tromp met alle zijn Schepen weder na de Zond, en zette zich in de Koogerbocht ten anker. Men vierde daar op lustig te Koppenhagen wegens zijn overwinning: en vermits het geluk alstoen de Kroon Deenmarken scheen toe te lagchen, wilde de Koning een zo braave gelegentheid niet vruchteloos voorby laaten gaan. Hy stuurde derhalven bevel aan den Heer Tromp, dat hy zich met d'Oorlogsvloot na Uistad zou begeeven, om, zo 't mogelijk was, aan die kant in Schoonen te landen; terwyl hy met zijn Landmacht aan een andere zyde daar in zou trachten te treeden. Tromp zette dan de stevens terstond derwaarts, en, voor de Stad gekomen, zond den 6den. July een Trompetter in een chaloup heen, om de Plaats na krygsgebruik op te eisschen: maar de Gouverneur, den Heer van Veersen, gaf tot antwoord, dat hem de Stad was aanbetrouwd gelijk zijn Excellentie de Vloot, en dat hy ze derhalven als een eerlijk soldaat zou verdeedigen.

Tromp met de Vloot na Schoonen, daar by de Vesting Uistad verovert.

Den Heer Tromp stuurde daar op vier Fregatten en drie Galjoots na de Stad, om de zelve te beschieten: doch, vermits het stille weer, konden zy niet eer als 's anderendaags iets uitrechten; wanneer zy, tot op een musketschoot genaderd, dapper vuur gaven. Den Admiraal voegde zich 's namiddags met noch vier andere Fregatten 'er by, en deed toen zo vinnig schieten, dat zich niemand op de wal dorst vertoonen. Vervolgens wierden aan beide de zyden van de Stad 2 a 3000 Soldaaten en Matroozen aan land gezet. De Sweeden trachtten

met

met 700 Ruiters en 150 Voetknechten dit wel te verhinderen: 1676.
doch als de Deenen onder de gunst van 't geschut der Fregatten en Chaloupen aan den oever waren gekomen, moesten zy met verlies van 150. dooden en gekwetsten wyken; zulks dat de Deenen van beide de zyden vlak op de Stad aantrokken. 's Avonds omtrent zes uuren gaf den Heer Tromp bevel, dat men de Vesting op 't gegeven sein van de twee kanten zou aantasten; doch zond alvoorens weder een Trompetter, om ze op te eisschen. d'Ingezetenen kwamen daar op drangelings voor den dag, en berichten dat de Sweeden geweeken waren, en de Vesting verlaaten, doch ondermynd hadden. De Deenen namen 'er derhalven terstond het bezit af, maakten de mynen vruchteloos, en beschansten 'er zich wel dicht en vast, om, byaldien het Sweedsche Leger derwaarts mocht komen, 't zelve te konnen wederstaan: ten welken einde ook het noodige geschut en krygsvoorraad uit de Schepen aan land wierd gebracht.

Koning van Deenmarken steekt met zyn Leger over na Schoonen.

De Deensche Majesteit, hebbende zijn Landmacht (die uit omtrent 9000 Voetknechten, en even veel Ruiters, bestond) doen inscheepen, stak ondertusschen zelve, benevens zijn Broeder en de hooge Opperhoofden, den 8sten. July met omtrent 500 Schepen onder den Admiraal Rotstein, onder zeil, en kwam des anderendaags tusschen Helsingburg en Landtskroon, voor het Dorp Raa, onder de kust van Schoonen. De Koning, bericht dat de Sweedsche Troupen na Uistad getoogen waren, deed zijn Voetvolk, Ruiters, en Geschut aan land zetten; stuurde daar op aanstondts eenige Regimenten na Helsingburg, om de Plaats te belegeren; en kreeg deze Vesting byna zonder slag of stoot in handen. Maar de Bezetting, op het Kasteel geweeken, verdeedigde zich dapper: doch geen ontzet voor handen ziende, gaven zy zich tusschen den 13. en 14den. op genade en ongenade over. En dewyl het Sweedsche Leger, door den Koning in persoon gecommandeerd, zich op deze landing niet sterk genoeg achtte om het Deensche Heir slag te leveren, noch ook om den Heer Tromp uit Uistad te verdryven, maar in tegendeel na Christiaanstad week; wilde de Deensche Majesteit zijn verder oogschynelijk voordeel niet

Verovert Helsingburg.

1676. verzuimen. Hy trok dan den 15[den]. van Helsingburg met het gantsche Heir na Landtskroon; belegerde deze Plaats; en vermeesterde ze vechtenderhand: hebbende de Sweeden even tydts genoeg om op het Kasteel te vluchten. Dit hield het, vermits het zeer sterk was, wel een goede wyl; maar zag zich ook (a) eindelijk tot d'overgaave genoodzaakt. Den 18[den]. daar aan volgende brak zijn Majesteit met het Leger van hier op, en toog na Christiaanstad; liet de Plaats opeisschen; en, by weigering, aanstondts stormenderhand veroveren.

Gelijk ook Landtskroon.

(a) 13 Augusti.

Mitsgaders Christiaanstad.

In Noorwegen wierden de Deensche wapenen door het zelve geluk begunstigd; de Vesting Wennersburg door den Heer Guldenleeuw verowerd; een gedeelte van Daalsland en Wester-Gothland onder contributie gesteld. enz.

Veroveringen in Noorwegen.

Ondertusschen hadden de Sweeden sedert eenigen tyd de sterke Vesting Christianopel in Bleking gedemolieerd. De Koning van Deenmarken, zich aan deze Plaats zeer veel gelegen laatende zyn, gaf order aan den Admiraal Tromp, dat hy zich met de Vloot derwaarts zou begeeven. Deze gehoorzaamde; kwam omtrent half-September voor de Plaats; veroverde de zelve; en liet ze aanstondts met nieuwe vestingwerken, vaster als daar ze mee beslooten was geweest, versterken.

Tromp verovert Christianopel.

Aan d'andere kant bemachtigde de Keurvorst van Brandenburg, in 't eind van Juny met zyn Leger na Pomeren getoogen, om het Slot Wolgast, door de Sweeden belegerd, t'ontzetten, de Schans Tribsee; waar op de Sweeden in aller yl het beleg opbraken. De Penemunder-Schans volgde weinige dagen daar na; en wyders de sterke Vestingen Staden en Anklam, de Pas Lokkenits, de Stad Demmin, enz.

Veroveringen der Brandenburgers.

Ondertusschen was de Hollandsche Zeemacht al weder te rug gekeerd, en vervolgens de Deensche Vloot, te Koppenhagen gekomen, opgelegt, uitgezondert twee Esquadres, welke onder d'Admiraalen Bielke en Jens Rotsteyn in d'Oost-Zee bleeven; waar van de laatste, komende voor Karelshaven, en vindende deze Vesting door de Deenen belegerd, eenig volk en geschut aan land zette, en de zelve aldus tot d'overgaave hielp dwingen.

De Deensche Vloot opgelegt.

Karelshaven ingenomen.

De Deenschen Admiraal Wibe, die voor Gottenburg lag, en

en in de plaats van Marcus Rotsteyn, wegens plichtverzium alhier afgezet, aangesteld was, meende ter zelve tyd de Sweedsche Oorlogschepen, leggende onder Elsburg, door Branders te vernielen: doch de toeleg mislukte. Evenwel liep de Sweedschen Admiraal, om 't gevaar t'ontwyken, een ander Schip het gantsche galjoen af, en in de grond: de Vice-Admiraal verviel ook op de grond: en 't Schip *Kalmerslot* zat tot den darden dag vast. Een klein Schip wierd door een Deenschen Brander aangesteeken; en kort daar aan noch een Sweedsche Brander door de Deensche Booten. De Sweeden liepen hier op dicht onder Elsburg, om zich aldaar wegens hun geleedene schade te herstellen.

1676.

Toeleg om de Sweedsche Vloot met Branders te vernielen.

De Koning van Sweeden, die tegens alle deze verliezen naauwelijks eenig voordeel kon stellen als het slaan van den Deenschen Generaal-Majoor Dunkamp by Halmstad, zyn Leger nu door d'aankomst van 5000 Finnen, en een goede party Landluiden, tot 18000 man versterkt ziende, besloot den Deenen het hooft te gaan bieden. Hy begaf zig dan in de maand November in optocht, en vermeesterde zonder veel moeite de Stad Helsingburg; zynde de Deenen op het Slot geweeken. Dit meende hy ook wel haast in zyn geweld te hebben: maar die van binnen deeden hem met verlies van festig dooden afwyken. De Deensche Majesteit, hier af verwittigd, en vreezende dat de Sweeden aan die kant zouden zoeken door te breeken, toog ylings derwaarts, en posteerde zich met zyn Troupen tusschen Landtskroon en Helsingburg. De twee Legers bleeven aldus een wyl tegen over malkander leggen, de Rivier tusschen beiden: doch de vorst zo sterk de overhand genomen hebbende, dat de wederzydsche Benden malkander konden bykomen, geschiedde op den 14 December een veldslag, waar in de twee Koningen met gelijke kloekmoedigheid hun eigene persoonen waagden. Beide de Volkeren schreeven zich d'overwinning toe: immers 't gevecht was bloedig en hardnekkig; en men telde over de 9000 doode ligchaamen op het slagveld.

Koning van Sweden in optocht.

Herwint Helsingburg.

Slaat een veldslag tegens den Koning van Deenmarken.

In 't begin der gemelde maand had de Deensche Majesteit (willende de diensten van den Heer Tromp niet onerkend laaten, en zich niet vernoegende met hem tot de Ridderlijke waar-

Tromp door zyn Majesteit me. de.

1676. digheid verheven te hebben, alsmede om hem door deze nieuwe luister te vaster aan zyn belangen te verbinden) den zelven, met ongemeene betuigingen van achting en genegentheid, tot den Graafelijken stand (ziet daar de belooning van de dapperheid, en tot hoe ver de deugd een krygsman kan opvoeren) verheven. Een loffelijke zaak voor Koningen en Vorsten, uitsteekende diensten met uitsteekende belooningen te vergelden; welke laatsten echter zeer dikwils 't gewicht van d'eersten niet konnen ophaalen.

Graafelijke waardigheid vereerd.

1677. De strenge koude des winters, die zich in de Noordsche gewesten op een zeer felle wys doet gevoelen, kon den brandenden yver der twee Koningen, om malkander alle mogelijke afbreuk te doen, niet stremmen. De Sweeden, die in den gemelden Veldslag, zo niet d'overwinning, immers het veld hadden behouden, rukten met hun Leger weder voor Helsingburg, en dwongen nu die Plaats, gezamentlijk met het Slot, zich op den 9den. January over te geeven. Deze verovering deed de Deenen uit d'oogen zien: en de zee in 't begin van February tusschen Schoonen en Zeeland toe raakende, wierden alle voorzorgen tegens verdere onderneemingen in 't werk gesteld.

Helsingburg met het Slot door de Sweeden verovered.

Ondertusschen kon men in Deenmarken lichtelijk bezeffen, dat hun meeste voordeel in 't meesterschap van de zee bestond: weshalven die Kroon de Heeren Staaten der Vereenigde Nederlanden zocht te beweegen dat men op nieuws een merkelijken bystand van Oorlogschepen derwaarts wilde zenden. En om dit werk te beter voort te zetten, besloot de Graaf Tromp, door zijn Majesteit ernstelijk daar toe aangemaand, zelve de reis na Holland aan te neemen, en vertrok ten dien einde den 19den. February van Koppenhagen. 't Weer, vermengd met gestadige winterschе buijen, diende hem zo weinig, dat hy eerst den 20sten. Maart in den Haag aankwam. De Prins van Oranje was toenmaals tot ontzet van St. Omer getoogen. Tromp volgde hem derwaarts; wierd (zijnde den Heer Michiel de Ruiter in een Zeeslag tegens de Franschen op de Siciliaansche kust ongelukkiglijk gekwetst geworden, en vervolgens voor Syracusa, of Saragossa, op den 29sten. April des voorgaanden jaars aan zijn wonden overleeden) in de plaats van dien

Tromp na Holland om bystand van Oorlogschepen.

dappe-

dapperen Held, die zo veel diensten aan het Vaderland had gedaan, omtrent het eind der maand tot Licht. Admiraal Generaal der Vereenigde Nederlanden aangesteld, doch echter met het verlof van dit loopende jaar den Koning van Deenmarken noch ten dienst te mogen staan; en in 't begin van May in die qualiteit by de Collegien der Admiraliteit geintroduceerd, en alom treffelijk onthaald.

Word door zijn Hoogheid in de plaats van den Heer de Ruiter tot Lieut. Admiraal Generaal aangesteld.

Ondertusschen had men verscheidene raadpleegingen over de zeezaaken gehouden, en eindelijk vastgesteld, om van andere dingen niet te spreeken, een equipagie van vyftien Oorlogschepen (waar over tot Hoofden wierden verkoozen de Heeren Willem Bastiaansz. als Admiraal, Jan van Nes als Vice-Admiraal, en Philips Almonde als Schout-by-Nacht) tot bystand van Deenmarken aan te stellen. Dit Esquadre, doch maar ten getale van tien Schepen, stak met den Heer Lieut. Admiraal Generaal Tromp op den 29sten. Juny in zee, en zette de cours na Deenmarken.

Equipagie tot bystand van Deenmarken.

Steekt met den Admiraal Tromp in zee.

De Sweeden veroverden ondertusschen Karelshaven, en toogen vervolgens na Christiaanstad: doch de Deensche Majesteit zich persoonlijk met zyn Krygsbenden na Schoonen hebbende doen overvoeren, braken ze het beleg op, en posteerden zich omtrent Landtskroon; zonder den slag, dien de Koning van Deenmarken hen aanbood, te willen, of te durven waagen.

Sweeden veroveren Karelshaven, en rukken voor Christiaanstad.

Veel gunstiger noch was het geluk den Deenen te water. Men had tyding gekreegen, dat de Sweedschen Admiraal Erich Zeeblad met negen Oorlogschepen, twee Advysjagten, drie Branders, en vier andere Vaartuigen, uit Gottenburg was geloopen, om het door de Belt te zetten, en zich by de Sweedsche Vloot, die alle uuren uit de Sweedsche Schaaren stond te komen, te gaan vervoegen: doch de gemelde Schepen in de Belt door strydige winden niet wel voort konnende, liep de Deenschen Admiraal Niels Juël den 2den. Juny van Koppenhagen tegens hen in zee; viel den 11den. der maand, elf Oorlogschepen sterk, omtrent Rostok op hen aan; en dwong, na twee uuren vechtens, den Admiraal, gemonteerd met 60 stukken en 300 man, de vlag te stryken, en zich op bescheidenheid over te geeven. Zijn Seconde veroverde daar op het Schip den *Engel Gabriel*, met 50 stukken en over de 200 man; de Deensche Vice-Admiraal, Christiaan Bielke, het grootste Schip, *Kalmar-Kasteel*, voerende 74 stukken en 400 man; Capitein Dreyer *Wrangelspaleis*, met 44 stukken en 300 man; en Capitein de Wit de *Meermin*, met 46 stukken en 300 man. Een der Branders vloog mede in de kaars; en Capitein Schenkel vermeesterde de twee Advysjagten: zulks dat van dit Esquadre heel weinig te recht kwam. De Deenen in tegendeel hadden niet een Schip verlooren, en alleenlijk 70 of 80 dooden bekomen, daar onder niemand van hooge bediening.

Admiraal Juël slaat de Sweeden met swaar verlies.

Deze ongemeene voorspoed deed den Koning het beleg van Malmoe, of Maalmuijen, onderneemen, als waar van gantsch Schoonen genoegsaam

Malmoe door de Deenen be-

saam afhing. 't Deensche Leger kwam den 19den. Juny voor de Plaats: doch ze wierd zo treffelijk verdeedigd, dat het zich genoodzaakt vond den 7den. der volgende maand weder af te trekken.

1677.

legerd en verlaaten.

De Sweedsche Vloot was ondertusschen, sterk omtrent 40 Zeilen, in zee geloopen; trefte de Deensche, vry swakker van Schepen en Manschap, onder 't gebied van den Admiraal Niels Juël, by het Eiland Meun aan; en kwam 'er, voorwind en de loef hebbende, den 11den. July 's morgens op afzetten. De Deenen hen verwachtende, hielden zich in goede order verdeeld. Den Admiraal Marcus Rotsteyn, in zijn voorige waardigheid hersteld, voerde d'Avantgarde; den Admiraal Juël de Batailje; en den Admiraal Jens Rotsteyn d'Arriergarde. 't Scheen den Sweeden louteren ernst: maar het bleek wel haast, dat de Deenen beter zeevolk hadden; winnende in 't kort de loef, en scheidende de gantsche Sweedsche Vloot van malkander. Den Admiraal Juël kweet zich treffelijk, en weerde het geweld van zes vyandlijke Schepen af; waar door zijn Schip, de *Christianus Quintus*, zo reddeloos was geschooten, dat hy op de *Fredericus Tertius* moest overgaan. Doch de Sweeden wierden in 't kort in zo groot een verwarring gebracht, dat zy zich hals over kop op de vlucht begaven, en een groot getal van Schepen in de handen hunner vyanden lieten. De Vice-Admiraal Bielke veroverde de *Mars*, met 72 stukken; de Schout-by-Nacht Floris Karstensz. de *Julius Cæsar*, met 60 stukken; Capitein van Vache de *vliegende Wolf*, met 56 stukken; Capitein Dreijer de *Sweedsche Leeuw*, met 52 stukken. De *Draak* met 64 stukken, wierd aan strand gejaagd: de *Saturnus*, van de zelve monture, verbrandde geduurende het gevecht: de *Jupiter*, met 60 stukken, nevens noch een ander, zonk, enz.

Admiraal Juël slaat de Sweedsche Vloot.

Tromp met het Esquadre onder Willem Bastiaansz. in de Zond. 11 *July*.

Thans vertoonden zich de tien Oorlogschepen van haar Hoog-Mogenden, onder het gebied van den Lieut. Admiraal Willem Bastiaansz. in de Zond, en even van pas om drie Sweedsche Schepen, welke zich met de vlucht tot onder Malmuyen hadden begeeven, de passagie na Gottenburg te verhinderen. Den Heer Tromp deed terstond een keer na Koppenhagen; en op zyn wederkomst wierd in den Krygsraad besloot en, de gemelde Sweedsche Schepen, voerende ieder omtrent 70 stukken, door de lichtsten van de Hollandsche Oorlogschepen te doen aantasten. Dit geschiedde den 12den. in 't aanzien des Konings van Deenmarken. De Capts. Tyloos en de Bois behaalden daar groote eer; zeilende d'eerste met zyn Schip *Kampen* tusschen twee van de gemelde Schepen in, en geevende eenige uuren lang zo dapper aan wederzyde vuur, dat het eene zich overgaf, en het ander al vechtende tegen de grond raakte, alwaar hy het dwong zich insgelijks over te geeven. Het darde wierd door een Hollandschen Brander vernield. Kort om, de Sweedsche Vloot zag zich deerlijk gehavend; en verscheidene hooge Bevelhebbers vielen by deze gelegentheid in de macht der overwinnaars.

Braave daad van Cap. Tyloos.

Dit was nu de twede maal, dat de Deenen van 't jaar de Sweeden te water

water zo hard hadden bejegend. Te land duurde het ook niet lang, of de Legers geraakten weder aan malkander, te weeten, den 24sten. July, niet verre van Landtskroon. De Slag, daar zich beide de Koningen nu weer persoonlijk in bevonden, was bloedig; en het getal der dooden van wederzyde wierd wel op omtrent 5000 geschat: doch wat d'overwinning belangt, ieder party schreef zich de zelve toe. Niettemin, de Sweedsche Armée bleef in 't veld; terwyl de Deensche na Landtskroon toog, om zich te herstellen. 1677. Veldslag tusschen de Deenen en Sweeden.

Zyn Excellentie Guldenleeuw, Stadhouder in Noorwegen, had ondertusschen het oog op Marstrand, een Stad voorzien met een zeer goede haven bekwaam om eenige honderd Schepen te bergen, en gelegen op een Eiland, van den zelven naam, rondom omringd met klippen, daar ook de Vestingen Karelstein en Gustaafsburg op leggen. d'Attaque geschiedde den 28sten. July met omtrent 1600 man; en na twee uuren zagen de Deenen zich meester van de Stad: want de Sweeden verlieten niet alleen de zelve, na dat ze de stukken vernageld en 'er eenigen af in 't water hadden gesmeeten, maar staken ook Gustaafsburg in brand, en weeken in Karelstein. De Deensche Troupen rukten dan derwaarts, en, hoewel die van binnen groote tegenweer deeden, veroverden de Vesting op den 3den. Augusti. Jemptlerland, voorheen onder Deenmarken behoord, volgde omtrent het eind der maand: en een Veldslag, den 7den. September by Oddewalt geleverd, kroonde alhier d'overwinningen der Deenen met het verlies van over de 1400 Sweeden. Guldenleeuw verovert het Eiland en de Stad Marstrand. Gelijk ook Karelstein.

De Deensche Oorlogschepen, van de geleedene schade in den laatsten Slag hersteld, waren ondertusschen, ten getale van 22, den 31sten. July weder in zee geloopen, en daags daar aan door 9 Hollandsche Hulpschepen onder den Lieut. Adm. Willem Bastiaansz. versterkt geworden. Den Adm. Juël zette 't met deze Vloot na het Landschap Smaland en 't Eiland Euland; wierp op den 11den. Augusti het anker voor het laatste; en stuurde twee Trompetters, den eenen na Smaland, en den anderen na Euland, om den Inwoonders aan te dienen, dat ze over de Brandschattingen zouden komen verdraagen: maar d'Afgezondenen wierden met groote dreigementen te rug gedreeven, en niet wel gehandeld. Den Admiraal Generaal Graaf Tromp, voerende het Schip de *Prins George*, op den 12den. benevens den Vice-Admiraal Bielke met het Schip *de Keurprins*, en de *Sweedsche Charitas*, by de Vloot gekomen, nam dit zo euvel (te meer, dewyl men in de veroverde Sweedsche Schepen d'orders had gevonden om, indien zy d'overwinning hadden verkreegen, alle de Deensche Eilanden, Steden en Vlekken te vuur en te swaard te verdelgen) dat hy den Overste Muller met 200 Soldaaten en 100 Matroozen na Smaland, en den Vice-Admiraal Spaan met eenige Krygsknechten na Euland stuurde, ten einde de Sweedsche Onderdaanen, indien ze hardnekkig bleeven, met branden en blaaken te dwingen: gelijk zy dan ook Deensche Vloot weder in zee. Tromp verwoest Smaland en Euland.

1677. op Smaland vier Adelijke Hoven, eenige Dorpen; en het Stedetje Munsteraars, hebbende omtrent 150 huizen, in den brand staken; op Euland 36 gewapende Boeren nederhakten, en insgelijks ettelijke Dorpen in d'assche leiden; en meer andere verwoestingen aanrechtten. De Vice-Admir. Bielke, aan een oord gekomen daar de Sweeden hunne Schepen lieten timmeren, deed aldaar een groote menigte van materiaalen, tot den Scheepsbouw noodig, aansteeken, en noch twee Adelijke Hoven en vier Dorpen verwoesten. Inmiddels liet men de Kalmar-haven aspeilen, om te bezoeken of men de Sweedsche Schepen aldaar kon aantasten: maar het zelve ondoenlijk zijnde, eensdeels om dat 'er verscheidene blinde klippen wierden gevonden, en ten anderen om dat de Sweeden zelve met het laaten zinken van ettelijke Schepen de haven bedurven hadden, oordeelde men 't raadsaamer de Sweeden te land aan te doen, en ten dien einde een Hof, leggende maar een kanonschoot van (a) Kalmar, in brand te steeken. Die van de Stad zochten dit wel te beletten, zo met het lossen van 't geschut, als ook met het zenden van eenig volk derwaarts: doch die wierden niet alleen te rug gedreeven, maar ook tot d'ophaalbrug der Stad toe vervolgd; zulk dat, indien de Deenen volks genoeg hadden gehad, zy wellicht te gelijk met de Sweeden binnen Kalmar gedrongen, en de Stad vermeesterd zouden hebben, alzo de verbaaldheid daar binnen zeer groot was, te meer dewyl de Deenen de Voorstad, bestaande uit omtrent 200 huizen, benevens 11 Windmolens die daar buiten stonden, in brand hadden gesteeken, en de wind den rook en damp geweldig na de Stad dreef. Den 20sten. begaven zich de Heeren Admiraalen Tromp en Juël met 500 man in ettelijke Chaloupen, en voeren daar mede na Euland, om het Fort, recht tegen over Kalmar aan 't water gelegen, en met vyf reguliere bolwerken van Eulandsche steen opgehaald, aan te tasten. De Graaf liet het terstond opeisschen: maar de Sweeden weigerden d'overgaave. 't Wierd derhalven straks met groot geweld bestormd, en (alzo de Sweeden kleine tegenweer booden, en zich eenige aan d'andere kant over de wallen na de bosschen begaven) wel haast veroverd, en de Bezetting door de kling gejaagd. Maar 't getal was niet groot, en alleenlijk van de zodanigen, die zich niet spoedig genoeg hadden konnen bergen. Want dit schielijk verlaaten van 't Fort was uit arglistigheid geschied; zijnde eenige heimelijke plaatsen in het zelve, bekwaam om ieder over de 40 man te verbergen: en hier hadden zich de meesten verschoolen, alzo 't bestemd was, dat 'er een bystand van Kalmar zou komen; en deze zich omtrent het Fort vertoonende, zouden zy hervoorgesprongen, en de Deenen nedergemaakt hebben. Maar 't wierd ontdekt, een gedeelte van de verborgenen doodgeslagen, en het Fort wyders geslecht; zulks dat, wanneer die van Kalmar tot ontzet meenden te komen, het alreedts te laat was. Doch de Graaf Tromp liet op hun aannaderen met Scheerbooten het Volk weder in de Chaloupen gaan, om hen te water te bejegenen; 't geen de

(a) Deze Stad legt in 't Ooster deel van het Landschap Smaland, tegen over Euland of Oeland: en loopt de Kalmar-Sund, die omtrent een Duitsche myl wyd is, tusschen beiden.

1677.

de Sweeden ziende, wierden ze verleegen, en keerden met alle spoed weder na Kalmar-haven. Dit ging echter zo gemakkelijk niet toe, of daar wierd van wederzyde dapper op malkander geschooten, maar zeer weinig verricht, als dat de Vice-Admiraal Spaan ongelukkiglijk zijn eene oog verloor. 't Slot Borchholm, daar de verzekerdheid van 't Eiland Euland meestendeel in bestond, was met 1200 man bezet, en derhalven van de Deenen niet aangetast; maar 't platte land van Euland, alsmede van Smaland, genoegsaam uitgeplonderd en verwoest, en over de 2000 stuks groot en klein Vee in de Vloot gebracht.

De Deenen zich aldus meester te water bevindende, besloot de Koning meer als het bederven van landen t'onderneemen, en een aanslag op het Eiland Rugen ter hand te vatten. Hy liet derhalven ettelijke duizend man uit Schoonen overkomen (terwyl de rest daar ondertusschen verweerender wyze zou ageeren) en ontbood den Graaf Tromp en den Lieut. Admiraal Willem Bastiaansz. met de Hollandsche Hulpschepen, mitsgaders den Admiraal Marcus Rotsteyn met eenigen van de swaarste Deensche Oorlogschepen, te rug na Koppenhagen. Zy scheidden dan den 5den. September van den Admiraal Juël, die nu by Kalmar en op Euland niets meer te doen vindende, en den Sweeden nieuwe afbreuk poogende toe te voegen, 's anderendaags van daar zeilde; in 't passeeren voorby Smaland d'Eilanden Ukno en Runo uitplonderde, met nedermaaking van eenige Inwoonders; en vervolgens 's Konings Pakhuizen omtrent Westerwyk, zynde 24 in getal, door den Capitein Bovenfeld met 150 Matroozen, in verscheidene Booten derwaarts gezonden, in brand liet steeken, benevens twee Adelijke Hoven en drie Dorpen, dieper landwaart in gelegen, niettegenstaande de Sweeden dit laatste met eenige samengerotte Boeren trachtten te verhinderen. Ondertusschen had men ook besloten de Stad (a) Westerwyk zelve af te branden, en daar toe de lichtste Fregatten verkoozen, benevens 500 Soldaaten en 500 Matroozen, onder den Overste Muller en den Schout-by-Nacht Floris Karstensz. Den 10den. September kwamen zy voor den inloop van Westerwyk. Hier wierden twee Fregatten gelegt tegens het Sparesundische Bolwerk, welke dapper op het zelve kanonneerden; terwyl ondertusschen de gemelde twee Hoofden met hunne Chaloupen inwaarts voeren, om de gelegentheid t'ontdekken, en te zien waar de landing best zou konnen geschieden. Zy passeerden verscheidene Eilanden, en troffen eindelijk twee Schanssen aan, welken zy terstond aantastten, en veroverden. Den 11den. met het aanbreeken van den dag, liet men de boom, die voor de haven was, openen, en de Fregatten en 't klein Vaartuig door de zelve inzeilen. Omtrent ten zeven uuren toogen de Deenen na de Stad, welke zich als een halvemaan vertoonde, en met veele schoone huizen en toorns voorzien was. Ondertusschen wierd de zelve te water beschooten door Capitein Dreyer, en deze beantwoord met twaalf stukken die de Sweeden op den oever geplant

Aanslag op het Eiland Rugen geformeerd.

Admiraal Juël laat d'Eilanden Ukno en Runo uitplonderen, en 's Konings Pakhuizen verbranden.

Aanslag op de Stad Westerwyk.

(a) *Zy is gelegen in 't Noord-oosterdeel van Smaland, omtrent op de helft tusschen Kalmar en Nykoping, en heeft een haven aan d'Oost-Zee.*

1677. planthadden : maar tegen den avond lieten zy de zelven zinken, verlieten die post, en vervolgens ook de Stad. De Deenen veroverden dan des anderendaags morgens de Stad, het Slot, (Graaf Koningsmark toebehoorende, die zich Graaf van Westerwyk schreef) en de Schepen in de Haven, welke, na het kanon 'er uitgelicht te hebben, gezamentlijk door den brand vernield wierden. Thans keerden zy weder te rug, en zeilden na Gothland; hebbende zelfs tot Stokholm toe, vermits tot Nordkopping mede eenig volk aan land was geweest, alles met een doodelijke schrik vervuld.

Die verbrand word.

Midlerwyl was den Admiraal Generaal, de Graaf Tromp, zo met de Deensche als Hollandsche Schepen den 10den. September weder te Koppenhagen gekomen, en stak den 13den. verzeld van zyn Majesteit in persoon, en omtrent 4000 Soldaaten, weer onder zeil Den 16den. kreeg de Vloot het Eiland (*a*) Rugen in 't gezicht; en des anderendaags wierpen de groote Schepen het anker aan de punt van Wittaw: terwyl de Galeyen met het klein Vaartuig na land wierden gezonden, zettende het na 't midden tusschen de Peninsulen of half-Eilanden Wittaw en Jasmund, alwaar het Volk zonder merkelijke tegenstand op den oever kwam. Dit geschiedde 's middags ten twaalf uuren; en na den middag ten vier uuren was het Voetvolk en de Ruitery meest te land. d'Overste Keller met 30 man, en een Majoor met 15 man van de Keizerschen, waren d'eersten. Dezen vonden 100 vyandlijke Ruiters, die hen kwamen aantasten : doch met twee charges vier man en vyf paarden verlooren hebbende, en ondertusschen uit de Schepen mede beschooten wordende, namen ze de vlucht, zonder dat 'er iemand van de Deenen was dood gebleeven, die daar op uit hunne stukken over deze gelukkige landing salvo schooten. Men zond noch dien zelven avond 50 Deensche Ruiters na Wittaw en Jasmund : maar zy vonden daar weinig Boeren, en maar twee Ruiters, welken zy gevangen medebrachten. Den 18den. ging de Koning zelve, met zyn Broeder Prins George, aan land; en kwamen verscheidene Edelen om Sauvegardes. Vier dagen daar na vertrok zyn Majesteit weder na Koppenhagen; laatende het oppergebied over de Troupen aan den Maarschalk Goltz. Ondertusschen was de Graaf Tromp met den Deenschen Gezant den Heer Buchwald, en den Brandenburgschen Resident Brant, aanstondts na den Keurvorst van Brandenburg, toenmaals bezig met de belegering van Stettyn, getoogen, en den 22sten. by den zelven gekomen: waar op daatelijk eenige Ruitery na de Penemunder Schans verordend wierd, om de Deenen op Rugen te gaan helpen; welke zich vooreerst zodanig versterkten, dat de Graaf Koningsmark, die het gebied voor de Sweeden op dat Eiland voerde, geen voordeel op hen kon haalen, noch hen tot een gevecht krygen. Hy ontbood de Rugische Ridderschap en het Landvolk op: maar de Maarschalk Goltz met groote dreigementen contrarie bevelen geevende, kwamen 'er weinig tot zyn bystand. De Deenen in tegendeel niet alleen door de Bran-

Tromp verovert het Eiland Rugen.

(a) *Dit Eiland, 't geen eenige andere kleinen en sommige half-Eilandtjes heeft, en op zeven myl grootte word geschat, legt in d'Oost-Zee, tegen over de Stad Straalzand, aan de Pomersche kust.*

den-

denburgers zynde gesterkt, maar ook zyn Majesteit met een goede hoop Ruiters by zich gekreegen hebbende, zulks dat zy nu een Lighaam van omtrent 8000 man by een hadden, vond de Graaf Koningsmark 't niet raadsaam zich met een Macht, zo veel sterker als de zyne, in te wikkelen, en begaf zich met de zynen, en alles wat hy mee kon voeren, na Straalzond; laatende den Deenen het gantsche Eiland, uitgenomen d'Oude en Nieuwe Veerschans, waar af vervolgens de Deenen d'eerste mede inkreegen: maar de laatste, gestadig van Straalzond met versch volk versterkt, verduurde al het vyandlijk geweld, en was oorzaak dat de Deenen het Eiland naderhand weder kwamen te verliezen. 1677.

Deze verovering wierd gevolgd door die van de Stad Stettyn, welke op den 26sten. December aan zyn Keurvorstelijke Doorluchtigheid van Brandenburd wierd overgegeeven. Stettyn door den Keurvorst veroverd.

Graaf Koningsmark kon ondertusschen niet rusten eer hy het Eiland Rugen weder onder de gehoorzaamheid der Sweedsche Majesteit had gesteld; ten welken einde hy dan op den 15den. January met zyn Infantery t'scheep ging, en zonder verhindering (want de Deenen konden zich deze omkeering van zaaken niet verbeelden) aan de Nieuwe Veerschans te land trad, wel haast gevolgd door zyn Cavallery. En hebbende wyders al zyn Macht, bestaande uit omtrent 5000 man, byeengerukt, vertoonde hy zich den 18den. in 't open veld, met het voorneemen van de Deenen aan te tasten. De Generaal-Majoor Rumor, die (in de plaats van den Maarschalk Golts, door de Poolsche Avocatoria t'huis ontbooden) het gebied over de Deensche Troupen voerde, niet gewoon zich te laaten trotseeren, verscheen mede in 't veld, sterk omtrent 7000 man. 't Gevecht ving aan; en niettegenstaande het ongelijk getal van volk, wierden de Deenen (zynde de Generaal-Majoor Rumor al in het eerste treffen gesneuveld, en de zaaken daar door in verwarring geraakt, alzo d'andere Officiers malkander niet en wilden wyken) t'eenemaal geslagen, met verlies van tusschen de 3 en 400 dooden en omtrent 5000 gevangenen, gelukkig dat ze het leven mochten behouden. Deze overwinning herstelde de Sweedsche zaaken, en deed hen het hoofd weder opbeuren, tot zo verre dat de winsten en verliezen van dit jaar wel met malkander in gelijkheid gesteld konden worden. 1678. Graaf Koningsmark ontweldigt den Deenen het Eiland Rugen.

Ondertusschen diende de zelve aan d'andere kant om de victorien van den Keurvorst van Brandenburg glorieuzer te maaken, en aan den Heer Tromp gelegentheid te geeven om zijn gewoonlijke dapperheid te toonen. De Deensche Majesteit, ziende dat dit jaar geen nieuwe bystand te water uit de Nederlanden te verwachten was, had hem, meenende het nu wel met zijn eigen volk te zullen konnen afzien, uit zijn dienst ontslagen, en den Heer Niels Juël tot zijn Admiraal Generaal aangesteld. De Graaf maakte zich dan gereed om na Holland te vertrekken; wanneer hy door den Keurvorst van Brandenburg (die, 't koste wat het wilde, beslooten had het Eiland Rugen weder te veroveren) verzocht wierd Tromp door den Koning uit zyn dienst ontslagen.

1678. zich by hem te willen vervoegen. Hy nam dan zijn afscheid van zijn Majesteit, die zijn Gemalin met een geschenk, omzet met diamanten, vereerde; vertrok van Koppenhagen; en begaf zich na Wolgast, alwaar hy van den Keurvorst, die zich hier had laaten huldigen, zeer minnelijk wierd ontfangen.

Trekt na den Keurvorst van Brandenburg.

De toeleg op Rugen was vastgesteld, en, om de zelve te beter te doen gelukken, de Deensche Vloot onder den Heer Admiraal Juël derwaarts getoogen. Den 22sten. September vatte de Generaal-Majoor Leeuwenhelm, voerende het gebied over de Deensche Landmilitie, post op Wittaw; moetende de Sweeden, die, ten getale van omtrent 1000 man, de landing trachtten te beletten, eindelijk met achterlaating van eenige dooden en gevangenen wyken. Zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheid had ondertusschen den 19den. te Penemunde een aanvang met d'inscheeping van zijn Troupen doen maaken; 't geen des anderendaags volbracht zijnde, trad hy zelve t'scheep, en zette den 22sten. met de gantsche Vloot de cours na het Eiland Rugen. Daar waren by malkander 210 Schepen die zeil voerden, van alle kanten te samengebracht, en 140 zo Booten als Chaloupen, altemaal in slagorder gerangeerd, na de Troupen, die 'er op waren, zich te land zouden zetten. De Veldmaarschalk Dorfling had onder zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheid het oppergebied; en de Graaf Tromp, die deze tocht vrywillig bywoonde, bestierde de Vloot, en was op het Keurvorstelijk Hoofdschip de *Keurprins*. 's Namiddags wierd men genoodzaakt wegens de stilte dicht onder het Eiland het anker uit te werpen. De Sweeden schooten ondertusschen uit acht of tien stukken byna gestadig op de Schepen; doch troffen, 't geen wonder was, maar twee persoonen. Den 23sten. 's morgens vroeg, kwam de Baron Juël uit de Koninglijke Deensche Vloot, met bericht, dat de Deenen daags te vooren op de punt van Wittaw geland waren, en post gevat hadden. De Keurvorst beval derhalven, terstond onder zeil te steeken, ten einde aan den Graaf Koningsmark geen tyd te laaten om de Deenen aldaar te gaan aantasten. Omtrent den middag wierd het weder stil; maar men liet de Schepen, die kanon voerden, met Chaloupen na land boegseeren: en zo draa als ze bekwaamelijk geposteerd waren (leggende den Heer Tromp met zijn Schip ten anker dicht onder een Schansje, bezet met twee Standaarden Ruiters, doch zonder kanon, alzo men het werk daar niet verwacht had) ylden de Troupen met zo groot een drift na 't land, dat de Piekeniers hunne pieken, en d'anderen schoppen en spaden in plaats van riemen gebruikten, om zich op den oever te helpen. Zelfs sprongen eenigen, nabygekomen, tot onder d'armen, anderen tot aan den hals, in 't water. De Sweeden lieten zich ondertusschen op het aannaderen met hun Ruitery op de bergen zien; en Graaf Koningsmark zes of acht stukken aanvoeren, en 'er eenige schooten mee op de Brandenburgers doen, zo als zy bezig waren met zich t'ontscheepen: maar ziende, dat zy zich in slagorder posteerden, ja ook eenig geschut

En helpt den zelven het Eiland Rugen weder veroveren.

schut aan land brachten, verliet hy die post, en week met groore haast. Aldus geraakte dan de gantsche Keurvorstelijke Armée, bestaande uit omtrent 9000 man, te land, alleenlijk met twee doden en een gekwetste. De Veldmaarschalk Dorfling zette met een gedeelte der Cavallery, zo veel als men eerst aan land had konnen brengen, de wykende Sweeden na. 200 Ruiters chargeerden op acht Sweedsche Bataljons; deeden ze, alzo 'er de schrik in was, retireeren; en kreegen een metaal stuk en een standaard: en zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheid dien dag en den volgenden nacht 200 gevangens. Graaf Koningsmark rukte aanstonds al zijn Volk by een, en week daar mede na d'Oude Veerschans, om, by nood, na Straalzond te konnen overscheepen. Maar Dorfling, die de Sweeden op de hielen volgde, vertoonde zich des anderendaags voor die Vesting: en vindende hen in d'uiterste confusie, en bezig met hunne Troupen na Straalzond over te voeren, commandeerde hy 500 man te voet onder den Generaal-Majoor Schooning, welke langs strand zouden naderen, en de vyanden van de waterkant aantasten; gaande hy Veldmaarschalk met den degen in de vuist zelf mede. En terwyl dezen in actie waren, trad de Ruitery voor een gedeelte van't paard, en viel van d'andere kant insgelijks aan; zulks dat de Plaats stormenderhand wierd veroverd. Eenige honderd Sweeden wierden in de furie nedergehouwen, 700 man gevangen genomen, en 2500 paarden, benevens veel monteering, bekomen. Graaf Koningsmark, na dat hy zich treffelijk had verdeedigd, sprong in een chaloup, en ontkwam het. Straks daar na wierden eenige Regimenten geordonneerd om ook de Nieuwe Veerschans aan te tasten: welke met hun byhebbende kanon daar voor zijnde gekomen, en eenige schooten gedaan hebbende, begonden op den 26sten. de Duitschers, die daar in lagen, te muiten; dwongen d'Officieren zich te vertrekken; en openden de poorten voor de Brandenburgers. Aldus viel die Schans, welke de Deenen in d'eerste verovering niet hadden konnen dwingen, nu zonder moeite in de handen der overwinnaars. 't Eiland Danholm had het zelve lot, door 2000 man bemachtigd: en de Stad Straalzond (daar Koningsmark het overblyffel van zijn Troupen monsterde, bestaande in 1600 Ruiters en 600 Muskettiers) voor een der voornaamste Vestingen van Duitschland gehouden, moest ook onder de zeeghaftige wapenen van den Keurvorst buigen. Doch dewyl dit niet van onze materie is, gelijk mede niet 't geen verder in dezen oorlog is voorgevallen, zullen wy het hier by laaten. 1678.

Ziet daar dan de laatste krygsdaad van den dapperen Tromp, die, weder in zijn Vaderland gekomen, opgehoopt met eer, en door twee Koningen met de waardigheid van Baron, Ridder en Graaf bekleed, een zo treffelijk leven met een burgerlijke dood heeft moeten besluiten; stervende (na dat hy van zijn Majesteit van Engeland, William de III. genoemd was om de Hollandsche Vloot voor de zeetocht van den jaare 1691. als Lieut. Admiraal Generaal tegens die van Vrankryk, met welke

Kroon

1691. Kroon, men sedert omtrent drie jaar weer in oorlog was geraakt), te commandeeren) na een langduurige ziekte op den 29sten. May van het gemelde jaar, 's morgens omtrent ten acht uuren, om eeuwig in de geheugenis der nakomelingen te leeven. Hy was Zoon van den dapperen Admiraal Marten Harpertsz. Tromp en Dina de Haas; geboren te Rotterdam; en had tot Gemalin getrouwd Vrouw Margareta van Raaphorst, Weduwe van den Heer Helmont, doch uit dit huwelijk, 't geen te beklaagen is, nooit kinderen gezien. Zijn Lijk wierd op den 6den. Juny, 's avondts tusschen negen en tien uuren, uitgedraagen langs de nieuwe Heeregraft, daar hy sedert een wyl zijn woonplaats had gehouden, na den Amstel, en aldaar in een Jagt gesteld, om wyders na de Stad Delft gevoerd, en in de prachtige Tombe van zijn Vader, hier (a) voor beschreeven, begraaven te worden. De staatsie was de volgende. Voor aan ging de Compagnie van den Heer Majoor Witsen. Achter de zelve, de geenen die de Cieraaden droegen, als eerstelijk, de twee gekruiste Ankers, 2 d'Admiraalsvlag, 3 de Bevelhebbersstok, 4 de vier Quartieren van zijn Wapen, 5 de drie Helmen, 6 't volle Wapenschild, 7 de Wapenrok, 8 de Ridderlijke Order van den Olifant op een swart-fluweel kussen, 9 de Degen, 10 de Spooren, 11 de Handschoenen, 12 de drie Standaarden. Thans volgde het Lyk, met de Wapenschilden vercierd, en aan de vier hoeken van het kleed vier Zeecapiteinen, te weeten, de Heeren Hans Hartwich, Abraham Taalman, Jakob Willemsz. Broeder, en Roemer Vlak; en daar achter de Bloedverwanten van zijn Excellentie, mitsgaders de Heeren Burgemeesteren, Schepenen, en Raaden der Stad. enz. alles by het lichten eeniger menigte van flambeauwen. Dit was het einde van dien doorluchtigen Held, wiens geheugenis by alle de geenen, die de dapperheid beminnen, in een diepe eerbiedigheid gehouden zal worden, en zo lang zal duuren, als den Oceaan door de Nederlandsche Kielen word bevaaren.

Dood van den Admiraal Tromp.

Zyn Ouders en Gemalin.

Zijn Lijk na Delft gevoerd.

(a) Ziet pag. 182.

E I N D E.

BLAD-

BLADWYZER.

A

B

C

D

E

aan